РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ОШ „БЛАГОЈЕ ПОЛИЋ“
Бр. 281-01/18
29.06. 2018. год.
КРАТОВО СО ПРИБОЈ

ОСНОВНА ШКОЛА
„БЛАГОЈЕ ПОЛИЋ" КРАТОВО
Бања код Прибоја
Тел /факс: (033) 243-60-48

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ
И ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Матичне школе у Кратову
са издвојеним одељењем у
Прибојским Челицама

Јадранка Планинчић, директор школе

Кратово,
28. јун 2018. године

Школски одбор
Ивана Гудурић, председник

УВОД

Школски програм Основне школе „Благоје Полић” у Кратову основни је радни документ који обухвата садржаје, процесе и активности који су усмерени на остваривање циљева и задатака основног образовања, а који су регулисани на националном нивоу. Школском програму је на почетку придодат и предшколски програм за реализацију предшколског васпитно-образовног рада у припремној предшколској групи.

Циљ школског програма јесте да омогући наставницима базичне и професионалне ослонце у планирању, реализацији и евалуацији целокупног школског живота основног обавезног образовања.

Полазне основе за израду школског програма су:

– Закон о основама система образовања и васпитања;
– Закон о основном образовању и васпитању;
– Правилник о општим основама школског програма;
– Правилници о наставном плану и програму за први циклус основног образовања (I–IV разред);
– Правилници о наставном плану и програму за други циклус основног образовања (V-VIII разред);
– Правилник о календару образовно-васпитног рада основних школа за шк. 2018/2019. годину;
– Правилници о норми часова, нормативима, врсти стручне спреме и друга подзаконска акта;
– Услови рада у школи и интересовања ученика и родитеља.

МАТЕРИЈАЛНО–ТЕХНИЧКИ И ПРОСТОРНИ УСЛОВИ РАДА ШКОЛЕ

Школа у Кратову почела је да ради 1922. године. Током рада више пута је мењала свој назив. Од 1.9.2004. године школа носи име „Благоје Полић“, бившег дугогодишњег учитеља и директора школе. Школа има издвојено одељење у Прибојским Челицама.

Зграда матичне школе има 5 учионица опште намене и 7 специјализованих учионица. Од рачунарске опреме матична школа располаже специјализованом учионицом за информатику са 6 радних станица. У школи има: школска библиотека, школска радионица, ђачка кухиња, отворени спортски терени и остали пратећи објекти. Издвојено одељење у Челицама има једну учионицу, двориште и смештај за учитеља.

У школи има укупно 27 ученика, у матичној школи има 26, у Челицама 1 ученик. Ученици су у матичној школи распоређени у 6 одељења, од чега су 2 комбинована одељења у првом циклусу (два одељења са две комбинације).

Школа је опремљена неопходним наставним средствима и училима.

Структура наставног кадра: У првом циклусу основног образовања и васпитања: радиће професори разредне наставе, професори предметне наставе за енглески језик, а верску наставу заступа вероучитељ по опредељењу Милешевске епархије.

У другом циклусу основног образовања и васпитања: радиће наставници и професори предметне наставе и вероучитељ кога одреди Милешевска епархије.

Припремни предшколски програм

УВОД

Основна школа „Благоје Полић” у Кратову организује васпитно-образовни рад у припремним групама, у издвојеном одељењу у Прибојским Челицама и по потребни у матичној школи. Рад се одвија у комбинованим одељењима првог циклуса и његова организација се заснива на следећим документима:

1) Закон о предшколслом васпитању и образовању
2) Закон о основама система образовања и васпитања
3) Правилник о општим основама предшколског програма

НАСТАВНИ ПЛАН

Предшколско васпитање и образовање остварује се се према програму предшколског васпитања и образовања. Припремни предшколски програм за предшколску групу реализује се кроз редовне и слободне активности прописаних Правилником о општим основама предшколског програма.

Редни број:	**Редовне активности**	**Годишњи фонд часова**
1.	Развој говора и припрема за почетно читање и писање	120
2.	Развој почетних математичких појмова	120
3.	Упознавање природне и друштвене средине	120
4.	Физичко васпитање	120
5.	Ликовно васпитање	120
6.	Музичко васпитање	120
	УКУПНО	720

Редни број	**Остале активности васпитно-образовног рада**	**Годишњи фонд часова**
1.	Слободне активности	180
2.	Излети	1 дан у години

Циљеви и задаци васпитно - образовног рада

Циљеви предшколског васпитања и образовања су:

- стварање услова за живот, развој и учење деце
- развијање способности разумевања и прихватања себе и других
- развијање способности за договарање, уз уважавање различитости и учествовања у групи
- развијање способности препознавања емоција и подстицања емотивног доживљавања и изражавања
- неговање радозналости, истраживачког духа, маште и интуиције, као и развијање мишљења
- подстицање језичког развоја, ради стваралачког и краетивног коришћења говора за читање и писање, односно припреме за васпитање и образовање
- подстицање доживљавања уметничких дела и уметничког изражавања
- богаћење дечијег искуства кроз различите типове активности из свакодневног живота
- подстицање телесног и моторичког развоја
- развијање самосталности, хигијенских навика и бриге за здравље
- развијање позитивног односа према природи и заштити животне средине

Задаци предшколског васпитања и образовања односе се на важне аспекте припреме деце за полазак у школу:

- подстицање осамостаљивања
- подршка физичком развоју
- јачање социо – емоционалне компетенције
- подршка сазнајном развоју
- неговање радозналости
- поштовање индивидуалности и подстицање креативности

Р Е Д О В Н Е А К Т И В Н О С Т И

РАЗВОЈ ГОВОРА И ПРИПРЕМА ЗА ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ

Задаци:

- Да на разне начине усмерава пажњу детета на чињеницу да се говор састоји од гласова, речи и реченица;
- Да децу припрема за описмењавање развијајући њихову фонематску перцепцију и оспособљава их за анализу грађе говора;
- Да на време открива децу која имају потешкоће у паравилноом изговарању гласова и пружа им специјалну помоћ, по потреби у сарадњи са логопедом;
- Да ствара атмосферу стваралаштва и отворености према искуству, као и његово симболичко трансформисање организујући одговарајућу средину и обезбеђујући услове за извођење драмских активности;
- Да организује дечије игре са драмским елементима;
- Да оспособљава и охрабрује дете да говори пред другима;
- Да подстиче децу на звучно представљање неких предмета, појава, идеја, осећања или ситуација, да приликом причања мењају интонацију;
- Да омогући деци гледање позоришних представа, драмске програме за децу и организује разговоре о виђеном.
- да се код деце подстакне развој графомоторике
- да деца правилно уочавају и изговорају гласове
- да се оспособе деца да правилно интонирају реченицу
- да се подстичу деца да слободно изражавају мисли, идеје и осећања
- да се негују моторне и перцептивно-моторне координације ситне мускулатуре шаке, и елеганцију покрета шаке
- унапређивати мануелну способност децембар -прилагођавати децу разноврсним активностима(коришћењу алата, писању, цртању, вајању…) које захтевају одређен степен моторне успешности

Програмски садржаји (теме)	Број часова	Циљеви	Начин остваривања васпитно-образовног рада	
			Активности васпитача	Активности детета
- **Неговање говорне културе**	10	- Правилан изговор свих гласова матерњег језика; - Фонематска перцепција (место, број и редослед гласова у речи); - Запажање ритма говора, гласност и висине гласова, боје и емотивност тона говора; - Интонациона изражајност говора; - Правилна артикулација гласова; - Изговор речи у складу са нормама књижевног језика; - Усавршавање дикције; - Садржај и активности - Вежбе артикулације гласова; - Вежбе изражајности говора; - Говорне вежбе.	- Да обезбеди деци активности у којима ће да слушају и дискриминишу поједине шумове, звукове и гласове - Да подстиче децу да слушају, препознају и разликују гласове - Да на разне начине усмеравају дечију пажњу на чињеницу да се говор састоји од гласова, речи и реченица	- Вежбе артикулације и дисања којима се усавршава уочавање и изговор појединих гласова у речима - Усавршавање дикције
- **Богаћење дечјег речника и неговање граматички правилног**	10	- Познавање значења речи (посебно општих појмова) уз њихово правино и активно коришћење у комуникацији; - Вербално изражавање према стандардима граматички правнилног говора; - Формирање речи које означавају множину, деминутиве, аугментативе и глаголе, и њихово повезивање у правилно структуиране, све сложеније реченице. - Садржаји и активности: - Увећање лексичког фонда речи и адекватно коришћење у говору; - Говорно стваралачка игра.	- Да богати дечји речник постепено, почев од усвајања назива за предмете, затим усвајања речи које означавају особине, квалитет... - Да утиче на избор речи које ће обухватити дечији речник	- Богаћење дечијег речника (речи које чине основни фонд речи матерњег језика) - Усвајање назива за предмете, речи које означавају особине, квалитет... - Преношење пасивног речника у активни
- Вербално	15	- Способност за коришћење језиком у	- Да користи сваку прилику за	- Комуникација у двоје у

изражавање и комуникација		дијалошком и монолошком облику комуницирања; - Култура говорне комуникације; - Способност активног учествовања у разговорима на разне теме. - Садржаји и активности: - Комуницирање у разним ситуацијама; - Разговор на разне теме; - Комуницирање уз помоћ нацртаних порука и симбола; - Невербална комуникација (мимика, панзомима, гестови).	комуникацију са децом - Да ствара услове у установи на (дијалог, причање о личним искуствима, разговор између деце) - Да подстиче децу да говоре о ономе што раде	мањим и већим групама - Разговор на разне теме – позоришним комадима, играма, ТВ емисијама - Постављање питања и давање одговора на њих уз дискусију у којима се износе и бране ставови
- Монолошки говор	15	- Способност препричавања; - Способност причања по сећању. - Садржаји и активности: -Препричавање приче уз помоћ очигледних средстава и без њих; - Причање по серији слика; - Причање по актуелним ситуацијама и по сећању	- Да негујемо монолошки говор... - Да увежбавамо монолошки говор – препричавање саслушаног текста - Да негује слободу дечјег израза...	- Причање о предметима, појавама и призорима - Причање по серији слика - Препричавање прича уз помоћ очигледних срестава и без њих
-Упознавање са дечјом књижевношћу	15	- Способност слушања, разумевања, дожиљавања и памћења оног што се чита и прича; - Препричавање уз коришћење књижевних израза; - Способност да се разликује гланви јунак књижевног дела; - Способност запажања и доживљавања звучности, ритмичности и сликовитости песничког говора, мотивисаност да се памте стихови и изражајно рецитује пред публиком; - Трајно интересовање за књижевно стваралаштво; - Стицање елементарних сазнања о	- Да код деце негује интересовање и љубав за књигу ... - Да упознаје децу са прозним и поетским делима - Да упознаје децу књижевним говором	- Упознавање са текстовима из народне и уметничке књижевности за децу - Драматизација књижевних дела

		позоришту и драмској уметности уопште. - Садржаји и активности: - Упознавање са одабраним текстовима из народне и уметничке књижевности за децу (песме, приче, бајке, басне,загонетке, питалице, брзалице, разбрајалице,бројалице, успаванке, пословице); - Разгледање и читање сликовница, књига за децу, дечијих листова; - Учење стихова и изражајно рецитовање; - Игре драматизације; Упознавање са радом библиотеке		
- Говорне игре	15	- Познавање језичких игара загонетања, игара речима, разбрајалица и друго; - Способност повезивања уобичајено неповезаних појмова, њихово комбиновање; - Способност проналажења мноштва идеја; - Способност доживљавања лепоте песничке речи; - Смисао за хумор;способност за маштање. - Садржаји и активности: - Игре гласовима и речима; - Игре загонетања, питалице, изокретаљке и др.; - Допуни започету реченицу; - Уметање догађаја у познату причу; - Игре римовања и стихотворства; Грађење нових речи по аналогијама, измишљање нових речи	- Да негује дечије усмено изражавање... - Да негује дијалошки говор... - Да се деца оспособљавају за своје мисли молбе ... - Да преко усавршавања усменог изражавања припреме дете за усвајање писмености	- Игре гласовима и речима - Традиционалне језичке игре, загонетање, надмудривање, питалице... - Игре римовања и стихотворство... - Грађење нових речи - Замишљање и причање
Почетно читање	20	-Мотивисаност да се препознају	- Да оспособљава децу да	- Усвајање писменог

		графички симболи, знаци, поруке и обавештења, као и да се научи да чита; Вештина читања развијена до нивоа одређеног могућностима и интересовањима сваког појединог детета	читају – натписе имена, наслове ... - Да обезбеди у учионици атмосверу како би деца учила да читају	говора (читање лепих књига, комуникација на даљину)... - Препознавање натписа, назива и имена без посебног обраћањапажње на слова од којих се састоје -Гласовна анализа речи; -Почетно читање у складу са дечијим могућностима - Разликовање самогласника од сугласника
Почетно писање	20	-Представе о облику, боји, величини и положају у простору предмета, цртежа и знакова; -Способност визуелног процењивања, запажања, као и репродуковање њиховог изгледа; -Спретна и покретљива рука, шака и прсти; -Правилно седење и држање прибора за цртање, сликање и писање; -Сразмерно развијена моторика; -Усвршеност покрета за писање вршених у одговарајућој свесци, као и оспособљавање да се свеска користи на одговарајући начин	- Да обезбеди правилно седење, да обезбеди прибор за цртање, писање и сликање - Да обезбеди услове за уредно остављње прибора	-Вежбе за разгибавање и опуштање руке и шаке, посебно сваког прста; -Правилно држање руке, положаја тела и руковање прибором за цртање, сликање и писање; -Вежбе за кординацију покрета руку и очију; -Вежбе за усавршавање тачности покрета какве захтева писање; -Графомоторичке вежбе.

РАЗВОЈ ПОЧЕТНИХ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА

Задаци:
- да се утиче на општи сазнајни развој деце и да им се развија култура мишљења ослобађајући их зависности од опажајно датог, доприносећи схватању суштинског у околини у којој живи
- да се посредно доприноси формирању личности као што су радозналост, самосталност, тачност итд.
- да се код детета граде појмови како би га оспособили да уочи и раздвоји предмет од његових видљивих својстава
- да се подстакне процес поређења предмета ради утврђивања разлика међу њима
- обезбеђивање богатих чулних искустава, упућивање на начине њиховог уобличавања
- да се унапређује дечије физичко сазнање, односно откривање особина ствари као што су: текстура, тежина, тврдоћа, чврстина ...
- успостављање хијерархијских система знања код деце, полазећи од једноставнијих односа и законитости до сложенијих
- да се уочавају спољашње особине ствари и појаве, а потом и њихов дубљи смисао
- да се организују разне операције скуповима, утврђивање једнакости и неједнакости и изједначавање скупова по бројности, дељење скупова на подскупове…
- да подстакне децу на разумевање и изражавање спољашњег света кроз квантитативне односе у њему и стављати их у ситуације у којима ће осетити потребу бројања
- стављати децу у ситуацију за решавање једноставних проблема

Програмски садржаји (теме)	Број часова	Циљеви	Начин остваривања васпитно-образовног рада	
			Активности васпитача	Активности детета
Положаји	**10**	-Способност сагледавања простора у односу на сопствено тело и способност сагледавања међусобног односа предмета у простору; -Способност уочавања релација међу предметима -Способност распоређивања према одређеном правилу (у низу, у серији, по величини или по неком другом својству); -Способност уочавања односа целине и дела.	-Да предвиди активности у којима ће дете бити подстакнуто да уочава, успоставља и замишља просторне односе и себе у простору	- Да разликује: Лево, десно, испод, иза, изнад, између, унутра, споља...
Кретање кроз	**10**	-Способност уочавања правца кретања	- Разноврсним поступцима	- Кретање: ка, иза, преко,

простор		кроз простор; -Способност предвиђања где ће пасти бачени предмет; -Способност кретања предмета или модела у замишљеним ситуацијама.	организује постепено структуирање простора, прогресивно структуирање, развој статичког простора ка више динамичких трансформација - Реконструисања сензомоторног простора	кроз, око, поред, испод, изнад...
Поређење и процењивање	**20**	-Способност именовања појединих величина поређењем два предмета или коришћењем трећег предмета као условне мете; -Способност упоређивања величина на основу малих разлика и њихова серијација; -Упознавање са условним мерама (палац, шака, корак...) и конвенционалним мерама (метар, килограм, литар) Основни појмови о мерењу вредности	-Да користи природне ситуације из живота и организује посебне ситуације у којима ће деца упознавати поједине предмете, разликовати их и именовати их, а затим примењивати стечена знања у проценивању	-Поређење по димензијама; -Серијација по димензијама; -Мерењем условним мерама и сазнање шта се мери килограмом, метром и литром.
Области, линије, тачке	**15**	-Способност обележавања простора линијама; -Способност елементарне оријентације у простору	- Да разноврсним поступцима уводи децу у постепено структуирање простора. Код деце иде у три правца: отвореност, затвореност и близина ка структури линија, углова	-Дељење простора линијама, отворени и затворени простори, праве и криве линије, пресек линија
Облици	**15**	-Способност уочавања одређених геометријских предмета у околини; -Способност уочавања и разликовања геометријских облика; -Способност уочавања и разликовања геометријских фигура; -Способност представљања и реконструисања одређених фигура	-Да органије ситуације у којима ће деца да препознају и именују геометријсе облике	-Уочавање облика (фигура) на стварима; -Цртање и моделовање геометријских облика.
Образовање	**15**	-Способност уочавања скупова,	-Да у организованим	-Уопштавање и

скупова		формирање скупова и утврђивање припадности елемената скупу; -Појмови о пресеку скупова, унији скупова, подскуповима;	активностима организује разне операције у скуповима (формирање, придруживање, једнакост и неједнакост, бројност...)	класификовање према одређеном критеријуму за формирање скупова; Пресек скупова, унија скупова, подскупови, проверавање једнакобројности скупова придруживањем.
Бројање и скупови	**15**	-Способност бројања, познавање ознака за једноцифрене бројеве тј. цифре; -Способност успостављања кореспонденције "један према један" придруживањем; -Способност проверавања бројности скупова, поређење бројности скупова; -Способност бројања елемената скупова; -Способност правилног коришћења метематичких симбола за једнако и неједнако; -Овладавање рачунских операција сабирања и одузимања у оквиру прве десетице; -Разумевање разлике између редних и кардиналних бројева; -Способност решавања једноставнијих математичких проблема.	- Да у свакодневним активностима децу ставе у прилике у којима ће осетити потребу бројања појма броја и бројног низа...	-Бројање; -Одређивање бројности скупова; -Коришћење симбола за једнако и неједнако; -Сабирање и одузимање у оквиру прве десетице; -Уочавање облика цифара; -Појам пара; -Новац; -Серијација и редни бројеви; -Решавање логичко – математичких проблема.
Временско сазнање	**20**	-Способност сналажења у времену; -Способност уочавања и реконструисања временског следа догађаја	-Да усмеравају децу на запажања трајања времена у неким природним ситуацијама „више времена од“ , „мање времена од“ ... -Да указује деци на временске секвенце и хронолошки ред догађаја	-Запажање трајања времена; Праћење хронолошког следа догађаја/оријентисање у времену

УПОЗНАВАЊЕ ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ СРЕДИНЕ

Задаци:

- да се стварају ситуације у којима ће деца уочавати битне особине и разликовати живу од неживе материје
- да организује активности у којима ће деца упознати представнике живог света у својој околини, себе саме и схватити понешто о улози човека у живом свету
- да се ствара свест о разноврсности трансформација кроз које се током времена успостављају промене, путем рашћења или пропадања у биолошком свету
- да ствара услове за развој еколошког мишљења код детета (свест о свеопштој повезаности и међузависности живог и неживог света, свих живих створења међу собом, човека, биљака и животиња, као и одговорности сваког појединца за заједничку судбину)
- да утиче на дете да поред дивљења према делима људских руку и осећања поноса што припада људској врсти осети и страхопоштовање и дивљење према ономе што људи нису створили, према живом и неживом свету који га окружује, одговорност за њега и потребу да га упозна и чува
- да пружа прилику детету да доживи радост коју изазива свест о томе да је на неки начин допринело очувању живота на планети и природној равнотежи
- поређење у начинима живота и организације створења која живе у заједницама
- да омогући деци да посматрају представнике живог света у њиховој природној средини и уоче оне карактеристике њиховог изгледа и понашања које се могу повезати са њиховим прилагођавањем срединским условима у којима живи
- да створи услове да деца посматрају представнике живог света у специјалним куцима и гајећи их, уз њихово поређење како би постепено разликовали оно што је опште и битно од небитног и спорадичног
- да развија самосталност деце у све ширим доменима активности, као и способност одлагања жеља
-да се подржи и развија радозналост за друштвене и природне појаве и на тој основи изграђује активан и стваралачки став према свету који га окружује
-да се путем практичних поступака: посматрања, експериментисања, предвиђања, проверавања и доказивања изграђују основе научног мишљења

Програмски садржаји (теме)	Број часова	Циљеви	Начин остваривања васпитно-образовног рада	
			Активности васпитача	Активности детета
Живи свет	**15**	-Разликовање живог од неживог; -Основна својства живих бића; Карактеристике животних заједница	- Да кроз непосредно искуство достигне да деца разликују живу од неживе природе	-Упознавање живог света; -Уочавање и тумачење природних појава; -Посматрање представника

				живог света у њиховој природној средини, у њиховим животним заједницама; -Сакупљање узорака из природе.
Свет животиња	**15**	-Познавање карактеристичних облика понашања, кретања животиња; -Познавање животних циклуса животиња (рађање, одрастање, размножавање, угинуће); -Познавање животне средине подесне за опстанак појединих врста животиња; -Познавање начина комуницирања међу животињама; -Детаљније познавање типичних представника животињских царстава; -Разликовање домаћих и дивљих животиња, ближе упознавање, сазнања о кућним љубимцима;	- Да обезбеди низ услова за непосредни контакт деце са биљкама и животињама у установи и ван ње, развијајући позитиван однос - Да организује посету сеоском домаћинству (да се упознају са сеоским животињама)...	-Посматрање животиња у њиховом амбијенту, изглед, делови тела, начин кретања, исхрана,размножавање, брига о младунцима и др.; -Уочавање разлика између домаћих и дивљих животиња и упознавање њихових општих карактеристика; -Однос човека према животињама (брига, корист, штета
Биљни свет	**15**	-Познавање изгледа и основних делова биљака; -Познавање животног циклуса биљака, услови за раст и развој биљака; -Елементарно познавање животних заједница у којима расту поједине биљке	- Да организују излете (на њиву, ливаду, шуму, реку,воћњак) - Да обезбеди атмосверу у дворишту где ће деца да упознају биљке (корен, стабло,лист,цвет,плод,семе)	-Откривање карактеристичних својстава биљака; -Посматрање карактеристичних фаза у расту и развоју појединих представника биљног света; -Прикупљање узорака из природе; -Уочавање и праћење промена на биљкама; -Неопходни услови за раст и развој биљака

Човек као припадник живог света	**10**	-Сазнања о човеку као живом бићу; -Познавање основних карактеристика изгледа и грађе човековог тела, унуитрашњих органа и њихових физиолошких функција, основних карактеристика раста и развоја човека, услова за живот човека.основних полних разлика и главних фаза човековог живота.	- Да обезбеди у учионици доста материјала (слике и филмове) како би деца упознала делове тела - Организовати боравак деце на чистом ваздуху - Да упознају услове за живот човека	-Поређење човека са осталим створењима; -Упознавање фаза човековог живота; -Разликовање повољних од неповољних услова за живот човека
Човек као друштвено биће	**15**	-емоционална стабилност и однеговане позитивне емоције -изграђивање сопствених начина за изражавање емоција -осетљивост за осећања других људи -способност контролисања испољавања својих негативних осећања и ослобађање на конструктиван начин	-Организовати посете родбини, пријатељима, радним организацијама (вртићима и школама)	-Живот у установи и шире друштвене средине; -Друштвене игре и активности; -Међусобни односи деце и односи између; -Разговори о породици; -Разговори на тему деца највише воле, чега се плаше, шта их љути, ко им је најбоља другарица, зашто и сл.; -Упознавање са основним правилима о лепог понашања у различитим ситуацијама; -Упознавање са начинима живљења у различитим крајевима наше земље, неким народним обичајима, традиционалним играма; -Посета деци у други срединама; -Упознавање са симболима наше земље
Рад људи	**15**	-Оспособљавање деце да се у што већој	-Да ставља децу у ситуацију да	-Самопослуживање и

		мери брину о себи; -Оспособљавање за непосредно учествовање у животу и раду одраслих према дечијим могућностима; -Руковање техничким уређајима доступним деци; -Доживљавање вредности,лепоте и смисла људског рада; -Издржљивост, сналажљивост, истрајност, самосталност, одговорност и спремност на сарадњу; -Руковање алатима и приборима прилагођеном и доступном деци; -Вештина прављења најједноставнијих играчака од различитих материјала; -Елементарна сазнања о институцијама од друштвеног значаја (пошта, болница, пијаца, аутобуска и железничка станица и сл.); -Спремност да се радно ангажују у складу са дечијим могућностима у акцијама.	самостално обављају одређене практичне активности (за храњењем, одевањем...) - Да негују љубав према раду, пажљив однос према производима и резултатима рада - Да што више доводи децу у положај „домаћина“ у установи	дечији рад; -Помагање одраслима у вршењу једноставнијих послова доступним деци; -Упознавање са значајем људског рада; -Упознавање установа и професија значајних за средину у којој деца живе - Занимање људи - Посета сеоском газдинству, занатској радњи
Заштита животне средине	**15**	-поштовање и љубав према свему живом, уз мотив да се природа чува и унапређује -упознавање природног богатства(вода, угаљ, нафта, руде, сунчева енергија, хидроцентрале, воденице, ветрењаче, кисеоник, шуме…) -схватање човековог утицаја на околину и повратни утицај -схватање значаја очувања природне средине (услов опстанка људске врсте) -изграђивање личног става према природи и човековој средини	- Да створи услове за развој „еколошког мишљења“ код детета - Да пружа детету да доживи радост коју изазива свест о томе да је на неки начин допринело очувања живота на планети	-Уочавање прилагођености живих бића животним условима, клими, окружењу; -Разговори о значају биљака и животиња за човека; -Уочавање промена које настају човековим деловањем на живи и неживи свет; -Уочавање загађивача природе, последице; -Брига човека о

				животињама; -Организовање "еколошких патрола"; -Ликовно изражавање онога што се запажа у свом окружењу
Материјални свет	**10**	-Упознавање једноставнијих физичких законитости; -Упознавање са природним појавама; -Откривање и разликовање разних врста материјала, њихова својства; -Познавање предмета из свакодневне употребе и њихових карактеристика; -Карактеристике годишњих доба; -Магнетизам и електрицитет (игре и огледи);	- Да унапређује дечије физичко сазнање - Да деци омогући стицање основних појмова (о простору, времену, узроку, животу...) - Да усмеравају децу на разумевање основних појмова структуре материје из живог и неживог света	-Руковање стварима; -Запажање предмета и појава, као и појаве које се одигравају на њима захваљујући деловању на њих, стварање сопствених претпоставки и објашњења запажених појава; -Уочавање узрочно – последичних веза; -Експериментисање, посматрање ради увиђања појава
Саобраћајно васпитање	**10**	-Знање своје кућне адресе, адресе школе; -Познавање локација на којима је играње безбедно; -Разликовање тротоара од коловоза куда се крећу возила; -Познавање саобраћајних правила; -Познавање саобраћајних знакова, улоге семафора, улога саобраћајног полицајца; -Познавање правила понашања путника.	- Да се на саобраћајном васпитању и образовању деце ради систематски током целе године. Да се настави на искуству која деца доносе из породице - Да се посвети посебна пажња на утврђивање правила у саобраћају	-Увежбавање тачне оријентације у простору; -Увежбавање слушне пажње; -Упознавање појединих саобраћајних знакова; -Коментарисање саобраћајних згода и незгода из живота; -Упознавање са радом саобраћајног полицајца; -Драматизација саобраћајних ситуација; -Увежбавање понашања кроз игролике активности; -Вежбе осамостаљивања у саобраћају.

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Задаци:

- стварати повољне услове за развој способности кретања и опробавања разноврсних покрета у разним животним ситуацијама
- да се код деце потпомаже раст и развој, утиче на унапређење здравља, развијајући способност прилагођавања променљивим условима живота
- развијати вољно-карактерне особине(самосталност, смелост, самопоуздање, одлучност, истрајност, самосавлађивање и сл.)
- у сарадњи са стручњацима радити на корективном физичком развоју
- да се код деце спречавају поремећај моторике и држања тела
- да се деци пружају сазнања о начинима за чување и јачање здравља
- да задовољава потребу за разним врстама активности, односно да предупређује последице физичке неактивности којој су изложена деца у савременим условима живљења
- да се свакодневно организује јутарња гимнастика
- да се обезбеђује свакодневни боравак деце на свежем ваздуху, излагање сунчевим зрацима, али са опрезом (опасност услед повећања озонских рупа)
- стварати услове за задовољавање дечије потребе за одмором
- посебну пажњу посветити болесној и осетљивој деци

Програмски садржаји (теме)	Број часова	Циљеви	Начин остваривања васпитно-образовног рада	
			Активности васпитача	Активности детета
Физички развој	**40**	-здраво, физички добро и складно развијено дете -стицање богатог моторичког искуства -овладавање простором кроз грациозно, уравнотежено и ритмично кретање у њему -развој брзине, окретности, снаге, издржљивости, прецизности… -прилагодити услове у којима се обавља телесна активност -Развијеност свих мишићних група -оспособљеност за руковање разним	- Да се обезбеде повољни услови за развој способности за кретање - Да у сарадњи са стручњациа у области физичког развоја уклања деформитете у држању тела	-Природни облици кретања са елементима атлетике; -Елементарна гимнастика; -Вежбе за развој појединих мишићних група; -Покретне игре; -Плесне активности.

		реквизитима		
Развој опажања	**30**	-усавршавање функција чулних органа: вида, слуха, додира, мириса и укуса	- Да допринесе развоју чула и перцепције, да се предупреде тешкоће у развоју и учењу	-Вежбе којима се унапређују функције чулних органа: вида, слуха, додира, мириса и укуса.
Јачање здравља и одржавање хигијене	**50**	-развој здравствене културе ради очувања и јачања сопственог телесног и менталног здравља и здравља других људи око себе -стицање елементарног знања о болестима и повредама, њиховом избегавању поступцима прве помоћи -упознавање професија које се старају о здрављу људи -упознавање са здравим навикама ради очувања здравља	- Да делије на општи развој детета - Да деци пружа сазнања о начинима за чување и јачање здравља - Да свакодневно организује телесна активности - Да предузму мере за очување и јачање дечијег здравља - Да створи услове за одмор деце - Да деци обезбеди одговарајућу количину калорија у храни	-Телесне активности; -Свакодневни боравак и кретање на свежем ваздуху; -Покретне игре и шетње; -Активности за правилно и лепо држање тела; -Одржавање личне хигијене; -Сунчање; -Правилан сан и одмор; -Правилна исхрана; -Праћење тежине, раста и телесне способности; -Физичке активности.

ЛИКОВНО ВАСПИТАЊЕ

Задаци:

-да се деца оспособљавају за потпуније и сигурније коришћење ликовних техника и материјала доступних овом узрасту

-подстицати децу на целовито ликовно изражавање одређених садржаја улазећи постепено у реалистичку фазу приказивања, богаћењем детаља и већим осећајем за декорисање простора и композицију

-усредсређивати дечију пажњу на богатство боја и облика у визуелној стварности и указивати на њихов склад, ред, меру као и на одговарајуће вредности у делима ликовних уметника

-да задовољава потребе деце за откривањем нових ствари и разноврсних материјала, подстичући, развијајући и негујући њихове истраживачке тежње и покучаје у вези са посматрањем, упоређивањем и анализом предмета и појава, поређењем између онога што јесте и онога што је могуће, довршавањем непотпуних целина на разне начине и успостављањем оригиналних визуелних асоцијација

-доприносити неговању и развијању визуелне ликовне културе код деце, откривајући им могућности разних просторних решења и оспособљавати их за нова , разноврсна и необична просторна трагања, дводимензионалним и тродимензионалним представљањем њима блиских тема и погодних мотива

-повезивати разне врсте дечијег ликовног израђавања (сликање уз музику, илустративно цртање на мотиве из приче, прављење музичких инструмената, реквизита и декора за драмске игре итд.)

-код деце развијати смисао за вредновања сопствених радова и радова друге деце. Формирати основе критеријума у том вредновању.

-доприносити развоју опажајних, доживљајних и стваралачких способности деце и тиме помоћи њиховом ослобађању, потврђивању, подстицању на активност

Програмски садржаји (теме)	Број часова	Циљеви	Начин остваривања васпитно-образовног рада	
			Активности васпитача	Активности детета
Цртање	**40**	-Стицање искуства о представљању разних облика у простору применом различитих врста линија; -Маштовитост; -Способност приказивања фигура људи, животиња, биљака и других објеката са више детаља; Способност декоративне примене	- Да мотивише децу путем игре, причом или лутком. Да приказује оно што замисли - Да деци одезбеде материјал за цртање	-Коришћење разних врста линија; -Представљање уз помоћ цртежа; -Цртање животиња, биљака и других објеката; -Декоративно коришћење линије.

		линије		
Сликање	**30**	-Осетљивост за боје; -Смисао за способност изражавања бојом уз употребу најједноставнијих ликовно – сликарских техника; -Богатство боја и облика; -Познавање основних сликарских материјала и техника; -Способност декоративне употребе боје.	- Да одговарајућом мотивацијом подстиче децу на коришћење боја... - Да негује слободу самосталности и оргиналности у ликовним решењима	-Експериментисање бојама; -Мешање боја; -Декоративно коришћење боја сликањем на разним подлогама - Мешање боја ради откривања комбинација и нијанси....
Пластично обликовање	**30**	-Смисао за обликовање од различитих материјала који се спајају или обликују прстима додавањем или откидањем; -Усвајање технике рада, познавање својства материјала; -Освајање простора, већа обрада детаља у постопку вајања	- Да обезбеди различите материјале за обликовање - Да обезбеди деци игру разним материјалима - Да у раду са вајарским материјалом развија код деце осећај за облик	-Обликовање (тесто у боји, песак, глина, пластелин, глинамол); -Обликовање од разних природних материјала (плодови, гранчице, лишће, кукурузовина, суве стабљике ливадских биљака и др.); -Обликовање папира; -Прављење макета (саобраћајне ситуације, рељеф и др.).
Естетскодоживљавање и процењивање	**20**	-Самостално и свесно уочавање боја, облика и њиховог склада; -Формирани елементарни естетски ставови и доживљаји као почетни корак у комуникацији детета са уметничким делима.	- Да подстиче децу да уочавају лепо (играчке, одећа, намештај, дечији ликовни радови...) - Да омогући деци посматрање природних лепота (излазак и залазак сунца, облака...)	-Уочавање боја, облика и њиховог склада; -Украшавање амбијента; -Разговор о ликовним радовима деце; -Разговори о репродукцијама ликовних дела која су створили уметници

МУЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Задаци:

-да се стварају услови за упознавање деце са богатством и разноврсношћу света музике, прожимање њиховог начина доживљавања, схватања стварности око себе и тако им обогатити и оплеменити живо

-да се развија дечије интересовање за музику и ствара код њих потреба за свакодневним контактом са овом уметношћу, која у живот установе уноси ведрину, оптимизам и радосно расположење, обезбеђујући тако њено благотворно дејство на дечји нервни и респираторни систем, емоционалну стабилност и психомоторни развој

-да омогући детету откривање богатства и разноврсности света звукова, подстиче жељу и навику активног слушања музике, као и да подржи, подстиче и култивише његову природну склоност за учествовање у разним музичким активностима, као што су певање, свирање, кретање уз музику и др., негујући разне облике спонтаног музичког стваралаштва

Програмски садржаји (теме)	Број часова	Циљеви	Начин остваривања васпитно-образовног рада	
			Активности васпитача	Активности детета
Слушање музике	**40**	- Интересовање за музику, способност њеног пажљивог слушања и доживљавања - Најелементерније познавање музике као културног феномена музичке традиције (нашег народа) - Способност уочавања и разликовање карактера композиције	- Да полазећи од музичких потенцијала и склоности које у себи носи свако дете открива свет музике - Да обезбеђује повољне услове за пажљиво слушање музике - Да задовољава дечије музичке жеље...	- Слушање вокалне и инструменталне музике - Слушање различитих музичких жанрова (класична, традиционална...)
Певање	**40**	-Правилна дикција и артикулација текста приликом извођења песме; -Осећај за прецизно извођење различитих ритмичких структура песама -Способност индивидуалног певања, као и постепено увођење у групно певање; -Развој музикалности кроз певање.	- Да пева деци како би код деце побудио жељу за певањем - Да подстиче децу да измишљају песме - Да негује дечије вокално стваралаштво - Да уче да певају бирајући ритам, текст и мелодију...	-Певање у оквиру музичких игара или музичка драматизација; -Извођење мелодије уз пратњу мелодијског инструмента и ритмичке структуре уз пратњу Орфовог инструмент.; -Јавна презентација научених текстова на приредбама, свечаностима.

Свирање	**20**	-Оспособљавање за коришћење инструмената Орфовог инструментаријума (штапићи, бубњеви, звечке);	-Да подстиче децу на коришћење сопственог тела, посебно ногу и руку, као инструмента (пљескање, ударање у колена, трупкање и тапкање по тврдој подлози) - Да омогући деци упознавање са разним музичким инструментима (бубањ, звечке, чинеле...)	-Елементарно музичко описмењавање прилагођено узрасту.
Плесне активности	**20**	-постизање стваралачке синтезе какву даје преплитање музичких, телесних, драмских, ликовних и говорних активности у плесним активностима као новом квалитету -ритмичка прецизност, координација и култура покрета, њихов склад, лакоћа и слобода у изражавању музичког доживљаја уз сналажење у простору -способност симултаног играња улоге креатора плесних активности и њиховог гледаоца, у којима дете доживљава, изражава, али и процењује своје извођење -елементарно познавање и разумевање аутентичног народног мелоса и орског стваралаштва (музике која их прати, покрета, старих народних инструмената, неких обичаја и етнографских података за крај у којем деца одрастају, али и шире)		-Плесне инпровизације; -Народне и орске игре; -Плесови у оквиру музичких драматизација.

С Л О Б О Д Н Е А К Т И В Н О С Т И

Слободне активности се реализују путем слободног избора теме, садржаја и средстава дете улази у свет личне имагинације. Употреба играчака и разних игара помоћу њих, кроз цртање, моделовање, конструисње, причање прича, прегледање и читање сликовница, неговање цвећа, кроз бригу о животињама, дежурство, помоћ васпитачу, уређење радног простора, самопослуживање, пружање помоћи друговима и сл. васпитач упознаје физичке и менталне могућности, интересовања, степен истрајности у раду, степен толеранције и способности учешћа у колективним активностима сваког детета понаособ.

И З Л Е Т

Циљеви излета

- савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини,
- упознавање културног и историјског наслеђа као и привредних достигнућа,
- рекреативно-здравствени опоравак ученика.

Задаци излета

- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева,
-развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима,
- развијање позитивног односа према спортским потребама и навикама,
- схватање значаја здравља и здравих стилова живота,
- подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја,
- повезивање обрађених наставних садржаја са очигледним примерима у природи,
- шетње на чистом ваздуху позитивно утичу на опште здравствено стање деце.

Назив облика васпитно-образовног рада	Трајање	Начини остваривања	Активности детета
Излет	Један дан	- Излет се реализује према избору најповољније понуде на начин како је то уређено законом и подзаконским актима - Присуство стручног водича и организатора - Посебан нагласак на безбедности деце и осталих излетника	-Уз присуство стручног водича ученици активно учествују у праћењу описа ,предела, лица и догађаја. -Рачунамо да понуђени садржаји и догађаји произведу позитивне ефекте код ученика као активних учесника излета, посете, односно школе у природи.

ПРВИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

(ПРВИ, ДРУГИ, ТРЕЋИ И ЧЕТВРТИ РАЗРЕД)

НАСТАВНИ ПЛАН

Школски програм за први, други, трећи и четврти разред садржи обавезне, изборне и факултативне предмете прописане Правилником о наставном плану и програму основног образовања и васпитања

У школском програму за први разред планирано је да се родитељи у септембру, путем анкете, определе за изборне предмете које ће њихова деца изучавати.

Фонд часова по обавезним и изборним наставним предметима

Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васп	3	108	3	108	3	108	3	108
УКУПНО:		**19**	**684**	**20**	**720**	**20**	**720**	**20**	**720**

Ред. број	ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Верска настава/ Грађанско васпит	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи јез са елемент. нац. култ	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО:		**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**

Ред. број	ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Народна традиција	-	-	1	36	1	36	1	36
2.	Од играчке до рачунара	-	-	1	36	1	36	1	36
3.	Чувари природе	**-**	**-**	**1**	**36**	**1**	**36**	**1**	**36**
УКУПНО: А + Б + В		**20-22**	**720-792**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**

-

Трајање и облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети дати су фондом часова у табелама које следе:

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Друштвене, техничке, хуманитарне,спортске и културне активности (ваннаставне активности)	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Екскурзија	1 - 3 дана годишње							

Ред. број	Облик образовно-васпитног рада	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720	21	756	21	756	21	756
2.	Пројектна настава	1	36	-	-	-	-	-	-
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатни рад	-	-	-	-	-	-	1	36
5.	Настава у природи	7-10 дана годишње							

НАСТАВНИ ПРОГРАМ

Сврха, циљеви и задаци програма образовања и васпитања

Сврха програма образовања

– Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом сложеном друштву.

– Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност, поштује идентитет, потребе и интересе других особа, активно и одговорно учествује у економском, друштвеном и културном животу и развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

– развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;

– подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;

– оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;

– оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;

– развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе националних мањина;

– омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;

– развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;

– усвајање, разумевање и развој оснвних и социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;

– развијање код деце и ученика радозналости и отворености културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;

– поштовање права деце, људских и грађанских права и основнох слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;

– развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПРВИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

ЦИЉЕВИ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА СУ:

1)обезбеђивање добробити и подршка целовитом развоју ученика;
2)обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за целовити развој ученика, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
3)свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
4)развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
5)развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
6)континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
7)развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
8)пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
9)развијање кључних компетенција за целоживотно учење, развијање међупредметних компетенција за потребе савремене науке и технологије;
10)развој свести о себи, развој стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
11)оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
12)развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
13)развијање позитивних људских вредности;
14)развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
15)развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, развој толеранције и уважавање различитости;
16)развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
17)повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;
18)повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

Назив предмета	**СРПСКИ ЈЕЗИК**
Циљ	Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика ради правилног усменог и писаног изражавања, негујући свест о значају улоге језика у очувању националног идентитета; да се оспособе за тумачење одабраних књижевних и других уметничких дела из српске и светске баштине, ради неговања традиције и културе српског народа и развијања интеркултуралности.
Годишњи фонд часова	**180 часова**

РЕДНИ БРОЈ ТЕМЕ	ОБЛАСТ/ТЕМА	БРОЈ ЧАСОВА
1.	**Почетно читање и писање**	**90**
2.	**Књижевност**	**45**
3.	**Језик**	**10**
4.	**Језичка култура**	**35**
	УКУПНО ЧАСОВА	**180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- разликује изговорени глас и написано слово; изговорене и написане речи и реченице; - влада основном техником читања и писања ћириличког текста; - разуме оно што прочита; - активно слуша и разуме садржај књижевноуметничког текста који му се чита; - препозна песму, причу и драмски текст; - одреди главни догађај, време (редослед догађаја) и место дешавања у вези са прочитаним текстом; - уочи ликове и прави разлику између њихових позитивних и негативних особина; - изрази своје мишљење о понашању ликова у књижевном делу; - препозна загонетку и разуме њено значење; - препозна басну и разуме њено значење; - разликује слово, реч и реченицу; - правилно изговори и напише кратку и потпуну реченицу једноставне структуре са одговарајућом интонацијом, односно интерпункцијским знаком на крају; - правилно употреби велико слово; - учтиво учествује у вођеном и слободном разговору; - обликује усмену поруку служећи се одговарајућим речима; - усмено препричава; усмено прича према слици/сликама и о доживљајима;	**ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ И ПИСАЊЕ**	Глас и слово; штампана и писана слова ћириличког писма. Речи и реченице као говорне и писане целине. Текстови засићени словима која се обрађују/текстови предвиђени за глобално читање. Све врсте текстова који су написани штампаним или писаним словима. Језичке игре. Аналитичко-синтетичка вежбања; лексичка и синтаксичка вежбања; моторичке вежбе. Писање (преписивање, самостално писање и диктат). Читање (шчитавање/глобално читање, гласно и тихо читање); питања којима се проверава разумевање прочитаног. Изговор и писање гласова који ученицима причињавају тешкоће (нпр. ђ, ћ; џ, ч; ј, љ).
	КЊИЖЕВНОСТ	**ШКОЛСКА ЛЕКТИРА** **Поезија** Народна песма, *Ја сам чудо видео* Јован Јовановић Змај, *Зимска песма* Војислав Илић, *Пролетња зора*/Воја Царић, *Пролеће*/Мира Алечковић, *Ветар сејач* Десанка Максимовић, *Првак*; *Хвалисави зечеви/У гостима/Ливадско звонце* Гвидо Тартаља, *Китова беба/Мрави/Постеља за зеку* Бранко Ћопић, *Јежева кућица* (читање у наставцима) Душан Радовић, *Јесења песма/Срећна Нова година* Љубивоје Ршумовић, *Ау што је школа згодна*; *Дете/Деца су украс света* Стеван Раичковић, *Цртанка*/Бранислав Лазаревић, *Сликар*

- усмено описује ствари из непосредног окружења; - бира и користи одговарајуће речи у говору; на правилан начин користи нове речи у свакодневном говору; - напамет говори краће књижевне текстове; - учествује у сценском извођењу текста; - пажљиво и културно слуша саговорнике; - слуша, разуме и парафразира поруку; - слуша интерпретативно читање и казивање књижевних текстова ради разумевања и доживљавања; - примењује основна правописна правила; - пише читко и уредно; - писмено одговара на постављена питања; - спаја више реченица у краћу целину; - пише реченице по диктату примењујући основна правописна правила; - гласно чита, правилно и са разумевањем; - тихо чита (*у себи*) са разумевањем прочитаног; - пронађе информације експлицитно изнете у тексту.		Перо Зубац, *Добар друг ти вреди више* Драгомир Ђорђевић, *Није лако бити дете* **Проза** Народна прича, *Свети Сава и ђаци* Народна прича, *Деда и репа /Голуб и пчела* Народна басна, *Лисица и гавран* Доситеј Обрадовић, *Два јарца*; *Две козе* Лав Николајевич Толстој, *Два друга* Драган Лукић, *Јоца вози тролејбус/*Игор Коларов, *Дум-дум Оливер и његов бубањ* Ђуро Дамјановић, *Дан кад је јутро било слово/*Весна Ћоровић Бутрић, *Ноћни ћошак* Избор из народних и ауторских загонетки (Десанка Максимовић, *Загонетке лаке за прваке ђаке*, *Загонетке* Григора Витеза и Бране Цветковића) **Драмски текстови** Гвидо Тартаља, *Зна он унапред* Душан Радовић, *Тужибаба* Александар Поповић, *Неће увек да буде први* Бора Ољачић, *Први дан у школи* **Популарни и информативни текстови** Избор из илустрованих енциклопедија и часописа за децу о значајним личностима српског језика, књижевности и културе (Свети Сава, Вук Стефановић Караџић, знаменита завичајна личност и др.); Милан Шипка: *Буквар* **ДОМАЋА ЛЕКТИРА** *Јован Јовановић Змај,* Песме за децу (избор) Избор из басни и сликовница за децу **Књижевни појмови:** - песма; - прича; - догађај; место и време збивања; - књижевни лик - изглед, основне особине и поступци; - драмски текст за децу;

			- шаљива песма; - басна; - загонетка.
	ЈЕЗИК Граматика, правопис и ортоепија		Реченица; реч; слово. Улога гласа/слова у разликовању значења изговорене односно написане речи. Реченице као обавештење, питање и заповест. Велико слово на почетку реченице, у писању личних имена и презимена, имена насеља (једночланих) и назива места и улице у којој ученик живи, као и назив школе коју похађа. Правилно потписивање (име, па презиме). Тачка на крају реченице; место и функција упитника и узвичника у реченици.
	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**Говорење**	Вођени и слободни разговор. Говорни предлошци. Усмена порука. Причање, препричавање и описивање. Казивање књижевног текста. Драмски, драматизовани текстови, сценска импровизација. Сценско извођење текста (драмско и луткарско). Богаћење речника: лексичке и синтаксичке вежбе. Разговорне, ситуационе и језичке игре.
		Слушање	Стварне и симулиране ситуације. Слушна порука. Аудио-визуелни записи. Игре за развијање слушне пажње.
		Писање	Питања о сопственом искуству, бићима, предметима, појавама, сликама, о књижевном и некњижевном тексту. Писана порука. Краћа текстуална целина: о сопственом искуству, о доживљају, о сликама, поводом књижевног текста. Реченице/кратак текст погодан за диктирање.

		Читање	Књижевни текстови. Текстови са практичном наменом: позивница, упутство, списак за куповину и др. Нелинеарни текстови: текст у табели, распоред часова, стрип, улазница и др. Информативни текстови: 1. уџбенички: Милан Шипка, *Буквар*; текстови о знаменитим личностима српске културе; 2. вануџбенички: о правилима учтивог понашања (бонтон); о месту у којем ученици живе; о животињама итд.

Назив предмета	**МАТЕМАТИКА**
Циљ	**Циљ** учења предмета математика је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.
Годишњи фонд часова	**180 часова**

РЕДНИ БРОЈ ТЕМЕ	ОБЛАСТ/ТЕМА	БРОЈ ЧАСОВА
1.	**ГЕОМЕТРИЈА** **-Положај величина и облик предмета** **-Линије**	**27**
2.	**БРОЈЕВИ**	**146**
3.	**МЕРЕЊЕ И МЕРЕ**	**7**
	УКУПНО ЧАСОВА	**180**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
- одреди међусобни положај предмета и бића и њихов положај у односу на тло; - упореди предмете и бића по величини; - уочи и именује геометријске облике предмета из непосредне околине; - именује геометријска тела и фигуре; - групише предмете и бића са заједничким својством - сложи/разложи фигуру која се састоји од познатих облика; - разликује: криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију; - црта праву линију и дуж помоћу лењира; - броји унапред и уназад и са прескоком; - прочита, запише, упореди и уреди бројеве прве стотине и прикаже их на бројевној правој; - користи редне бројеве; - разликује парне и непарне бројеве, одреди највећи и најмањи број, претходника и следбеника; - користи појмове: сабирак, збир, умањеник, умањилац, разлика; - сабира и одузима два једноцифрена броја не записујући поступак; - сабира и одузима до 100 без прелаза преко десетице; - растави број на сабирке и примени замену места и здруживање сабирака ради лакшег рачунања; - реши текстуални задатак са једном	**ГЕОМЕТРИЈА**	**ПОЛОЖАЈ, ВЕЛИЧИНА И ОБЛИК ПРЕДМЕТА**	Просторне релације. Величина предмета и бића. Геометријска тела: лопта, коцка, квадар, ваљак, пирамида и купа. Геометријске фигуре: круг, правоугаоник, квадрат и троугао.
		ЛИНИЈЕ	Права, крива и изломљена линија. Затворена и отворена линија. Тачка и линија. Дуж.
	БРОЈЕВИ		Бројање, писање и читање бројева. Приказивање бројева помоћу тачака на бројевној правој. Упоређивање бројева. Редни бројеви. Сабирање и одузимање бројева у оквиру 20 и приказивање на бројевној правој. Сабирање и одузимање бројева до 100 без прелаза преко десетице и приказивање на бројевној правој. Својства сабирања. Откривање непознатог броја у једнакостима с једном операцијом. Динар, кованице и новчанице до 100 динара.
	МЕРЕЊЕ И МЕРЕ		Мерење дужине нестандардним јединицама мере.

операцијом; - разликује новчане апоене до 100 динара и упореди њихову вредност; - уочи правило и одреди следећи члан започетог низа; - прочита и користи податке са једноставнијег стубичног и сликовног дијаграма или табеле; - измери дужину задатом, нестандардном јединицом мере;		

Назив предмета	**СВЕТ ОКО НАС**
Циљ	**Циљ** учења предмета свет око нас јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.
Годишњи фонд часова	**72 часа**

РЕДНИ БРОЈ ТЕМЕ	ОБЛАСТ/ТЕМА	БРОЈ ЧАСОВА
1.	**ЈА И ДРУГИ** **-Породични дом** **-Школа** **-Здравље и безбедност**	**18**
2.	**ОРИЈЕНТАЦИЈА У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ**	**10**
3.	**ЧОВЕК СТВАРА**	**6**
4.	**РАЗНОВРСНОСТ ПРИРОДЕ**	**38**
	Укупно часова:	**72**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
- препозна и искаже радост, страх, тугу и бес уважавајући себе и друге; - правовремено и примерено ситуацији искаже своје основне животне потребе за храном, водом и одласком у тоалет; - се понаша тако да уважава различитости својих вршњака и других људи - придржава се договорених правила понашања у школи и прихвата последице ако их прекрши; - сарађује са вршњацима у заједничким активностима;	**НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ**	**Ја и други**	Основна осећања (радост, страх, туга и бес). Основне животне потребе (дисање, храна, вода, спавање и потреба за тоалетом). Сличности и разлике по полу, старости, способностима и интересовањима.
		Породични дом, школа	Групе људи: породица, школска заједница, разред, одељење, суседи. Права и обавезе чланова група. Правила понашања појединаца и групе. Празници: породични, школски.
		Здравље и	Здрав начин живота: становање, одевање, исхрана,

- одржава личну хигијену и адекватно се одева у циљу очувања здравља; - чува своју, школску и имовину других; - прати инструкције одраслих у опасним ситуацијама: поплава, земљотрес, пожар; - својим речима опише пример неке опасне ситуације из свог непосредног окружења; - примењује правила безбедног понашања на путу од куће до школе приликом кретања улицом са и без тротоара и преласка улице; - снађе се у простору помоћу просторних одредница: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичних објеката; - одреди време својих активности помоћу временских одредница: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра - посматрањем и опипавањем предмета одреди својства материјала: тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко; - учествује у извођењу једноставних огледа којима испитује природне феномене; - разликује природу од производа људског рада на примерима из непосредног окружења; - препознаје облике појављивања воде у непосредном окружењу: потоци, реке, баре, језера; - препознаје изглед земљишта у непосредном окружењу: равница, брдо, планина; - идентификује биљке и животиње из непосредног окружења на основу њиховог спољашњег изгледа; - уочава разноврсност биљака и животиња на основу спољашњег изгледа;		**безбедност**	лична хигијена, рад, одмор. Безбедно понашање у саобраћају на путу од куће до школе (кретање улицом са и без тротоара, прелажење преко улице, безбедно место за игру). Опасне ситуације по живот, здравље и околину, превенција и правилно понашање (у дому и школској средини, саобраћају, током природних непогода).
		Оријентација у простору и времену	Кретање и сналажење у простору у односу на просторне одреднице: напред-назад, лево-десно, горе-доле и карактеристичне објекте. Сналажење у времену у односу на временске одреднице: делови дана, обданица и ноћ, дани у недељи, пре, сада, после, јуче, данас, сутра, прекјуче, прекосутра.
		Човек ствара	Човек ради и ствара (материјали и средства за рад, производи људског рада). Материјали за израду предмета (дрво, камен, метал, стакло, гума, пластика, папир, тканина) и њихова својства (тврдо-меко, провидно-непровидно, храпаво- глатко).
		Разноврсност природе	Сунчева светлост и топлота. Основна својства ваздуха: провидност, мирис, кретање. Облици појављивања воде: потоци, реке, баре, језера, киша, снег. Облици појављивања воде у непосредном окружењу. Основна својства воде: укус, мирис, провидност, раствара поједине материјале. Изглед земљишта: равница, брдо, планина. Изглед земљишта у непосредном окружењу.

- препознаје главу, труп, руке и ноге као делове тела и њихову улогу у његовом свакодневном животу; - препознаје улогу чула вида, слуха, мириса, укуса и додира у његовом свакодневном функционисању и сазнавању окружења; - штеди воду и одлаже отпад на предвиђена места; - се понаша тако да не угрожава биљке и животиње у непосредном окружењу; - повезује резултате учења и рада са уложеним трудом.	**НЕПОСРЕДНО ОКРУЖЕЊЕ**		Основна својства земљишта: боја, растреситост, влажност; Карактеристичне биљке и животиње у непосредном окружењу. Изглед и делови тела биљака. Изглед и делови тела животиња на примерима сисара, птица, риба, инсеката. Човеково тело - делови тела (глава, труп, руке и ноге) и чула (вида, слуха, укуса, мириса и додира). Значај воде, ваздуха, земљишта, сунчеве светлости и топлоте за живот биљака, животиња/човека. Одговоран однос човека према животној средини (штедња воде, одлагање отпада на предвиђена места, брига о биљкама и животињама).

Назив предмета	**ЛИКОВНА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета ликовна култура је да се ученик, развијајући стваралачко мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и да изграђује позитиван однос према култури и уметничком наслеђу свог и других народа.
Годишњи фонд часова	**36 часова**

РЕДНИ БРОЈ ТЕМЕ	ОБЛАСТ/ТЕМА	БРОЈ ЧАСОВА
I	**ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ**	4
II	**ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ**	16
III	**ОБЛИКОВАЊЕ**	10
IV	**СПОРАЗУМЕВАЊЕ**	6

Укупно часова:	**36**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ /ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- опише, својим речима, визуелне карактеристике по којима препознаје облике и простор; - пореди своје утиске и утиске других о уметничким делима, изгледу објеката/предмета и облицима из природе и окружења; - одреди, самостално и у сарадњи са другима, положај облика у простору и у равни; - црта на различитим подлогама и форматима папира; - користи материјал и прибор у складу са инструкцијама;	**ЛИКОВНА КУЛТУРА И ОКРУЖЕЊЕ**	**Простор.** Отворени и затворени простор, природа и простор који је човек обликовао. Карактеристичне визуелне одлике по којима се препознаје врста простора. Значај чувања споменика или значајних објеката у најближем окружењу. Значај уређења простора у коме ученик борави. **Уметничка занимања и продукти.** Сликар - слика, вајар - скулптура, фотограф - фотографија... Изглед употребних предмета које су дизајнирали уметници. **Установе културе** (биоскоп, музеј, галерија, позориште, библиотека…). Правила понашања и облачења у различитим установама културе, договорена правила понашања.
	ОДНОСИ У ВИДНОМ ПОЉУ	**Облици.** Облици из природе, облици које је створио човек, правилни и неправилни облици. Својства облика (цело, део, велико, мало, високо, ниско, краће, дуже, уско, широко, светло, тамно, обојено, безбојно, једнобојно, шарено, меко, тврдо, глатко, храпаво, обло, рогљасто).

- обликује једноставне фигуре од меког материјала; - одабере, самостално, начин спајања најмање два материјала; - преведе једноставне појмове и информације у ликовни рад; - изрази, материјалом и техником по избору, своје замисли, доживљаје, утиске, сећања и опажања; - преобликује, сам или у сарадњи са другима, употребне предмете мењајући им намену; - изрази познате појмове мимиком и покретом тела, без звука; - повеже одабрану установу културе са њеном наменом; - поштује договоре и правила понашања и облачења приликом посете установама културе.		**Положај облика у простору и у равни** (горе, доле, између, испод, у, на, испред, иза, усправно, положено, косо, лево, десно). **Кретање.** Покретни и непокретни облици. Кретање бића и машина. Смер кретања облика (налево, надесно, нагоре и надоле). Безбедност у саобраћају - илузија величине покретних и непокретних објеката у односу на удаљеност од посматрача. **Светлост и сенка.** Природни и вештачки извори осветљења. Промена осветљености у току дана. Изглед облика и сенке у зависности од осветљења.
	ОБЛИКОВАЊЕ	**Материјал и прибор.** Поступци правилног и безбедног руковања и одржавања материјала, прибора и радне површине, значај одржавања хигијене и безбедног руковања прибором. **Обликовање скулптуре.** Обликовање меких материјала поступком додавања. Спајање разноврсних материјала. **Обликовање цртежа.** Врсте линија (отворена, затворена, права, крива, светла, тамна, широка, уска, дугачка, кратка, непрекинута, испрекидана, груба, нежна, спирална, таласаста, степенаста...). Изражајна својства линија у односу на материјал и прибор. **Обликовање слике.** Боја природних облика и боја облика које је створио човек. Изражајна својства боје у односу на материјал и прибор. **Преобликовање.** Предмети и материјал погодни за преобликовање (оштећени предмети, амбалажа, остаци тканина...). **Различите информације као мотивација за стваралачки рад.** Природа и непосредно окружење; машта и стварни догађаји; приче, песме и текстови из књига и часописа за децу и уџбеника, уметничка дела...
	СПОРАЗУМЕВАЊЕ	**Читање визуелних информација.** Илустрација у дечјим књигама и уџбеницима. Стрип. Цртани и анимирани филм - традиционално урађени (слободоручно обликовани или нацртани ликови) и савремени (урађени у апликативном програму). Прича у цртаном и анимираном филму. Изглед места и ликова. **Знак.** Графички знак (ноте, слова и цифре), гестовни и звучни знак. Лепо писање. Украсна слова. **Традиција.** Празници и украшавање. **Невербално изражавање.** Пантомима, игре, перформанс.

.

Назив предмета	**МУЗИЧКА КУЛТУРА**
Циљ	**Циљ** учења предмета музичка култура је да код ученика развије интересовање и љубав према музици кроз индивидуално и колективно музичко искуство којим се подстиче развијање креативности, естетског сензибилитета и духа заједништва, као и одговорног односа према очувању музичког наслеђа и културе свога и других народа.
Годишњи фонд часова	**36 часова**

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	**Слушање музике**	**8**
2.	**Извођење музике**	**21**
3.	**Музичко стваралаштво**	**7**
Укупно часова:		**36**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- објасни својим речима утиске о слушаном делу, особине тона, доживљај прегласне музике и њеног утицаја на тело и зашто је тишина важна; - разликује одабране звукове	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Уметничка музика у цртаним и анимираним филмовима. Однос звук - лик, музика - радња. Композиције које илуструју различита осећања. Звук и тон (извори). Звуци тела (пулс, куцање срца, дисање...). Звуци из природе и окружења. Звучни знак (школско звоно, аутомобилска сирена...). Тон: боја (различити гласови и инструменти), трајање (кратак - дуг), јачина (гласан - тих), висина (висок - дубок). Тишина и одсуство звука. Композиције које илуструју различите боје људског гласа и инструмената. Музички дијалог (хор, глас и хор, глас и инструмент, два гласа, два инструмента, један свирач, група свирача, оркестар).

и тонове, певање/свирање; хор/један певач/група певача; оркестар/један свирач/група свирача, боју различитих певачких гласова и инструмената и музичке изражајне елементе; - препозна музички почетак и крај и понављање теме или карактеристичног мотива у слушаном делу; - повезује музичко дело у односу на њему блиске ситуације, врсту гласа и боју инструмента са карактером дела; - поштује договорена правила понашања при слушању музике;		Различити жанрови везани за ситуације значајне за ученике (празници, приредбе, свечаности, рођендани, венчања, новогодишње и божићне песме...). Музичка прича. Карактер дела и елементи музичке изражајности (условљеност). Музички бонтон. Музика и здравље. Носиоци звука (це-де плејер, ем пе 3 плејер, рачунар...).
	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Изговор бројалице у ритму уз покрет - пљескање, пуцкетање прстима, корачање, дланом о надланицу, ударом о клупу. Звучне ономатопеје и илустрације. Држање тела и дисање - правилан начин певања. Правилна дикција - изговарање брзалица и бројалица. Певање песама по слуху различитог садржаја и карактера. Певање песама уз покрет - песме уз игру и народне песме. Певање модела и наменских песама и повезивање њихових почетних тонова уз боју (до-зелено, ре-браон, ми-жуто, фа-плаво и сол-црвено). Дечји ритмички инструменти и начиина свирања на њима. Свирање по слуху пратње уз бројалице и песме - пулс, ритам, груписање удара. Певање и извођење музичких игара уз свирање на дечјим инструментима - песме уз игру, дидактичке игре, музичке драматизације. Свирање инструменталних аранжмана на дечјим ритмичким инструментима и на алтернативним изворима звука. Свирање графички представљеног ритма. Музички бонтон.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Израда дечјих ритмичких инструмената од различитих материјала. Стварање звукова из непосредне околине и природе спонтаном или договореном импровизацијом. Креирање сопствених покрета уз музику која се изводи или слуша. Стварање звучних ефеката и једноставне ритмичке пратње користећи различите изворе звука. Бирање инструмената на основу звука и стварање једноставне ритмичке пратње уз бројалице, песме и музичке игре. Стварање мањих ритмичких целина на основу музичког искуства - изговором у ритму, различитим покретима, предметима и дечјим ритмичким инструментима. Стварање музичких питања и одговора на дечјим ритмичким инструментима у дијалогу.

- користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; - изговара у ритму уз покрет бројалице; - пева по слуху песме различитог садржаја и расположења; - пева по слуху уз покрет народне песме, музичке игре; - примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању; - свира по слуху звучне ономатопеје и илустрације, ритмичку пратњу уз бројалице и песме, једноставне аранжмане,		Стварање једноставне мелодије на крађи текст. Бирање познатих музичких садржаја, звучних ономатопеја и илустрација за стварање звучне приче - праћење литерарног текста.

свирачке деонице у музичким играма; - повезује почетне тонове песама-модела и једноставних наменских песама са бојама, ритам са графичким приказом; - објашњава својим речима доживљај свог и туђег извођења; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - направи дечје ритмичке инструменте; - ствара звучне ефекте, покрете уз музику, мању ритмичку целину помоћу различитих извора звука, ритмичку пратњу за бројалице, песме и музичке игре помоћу		

различитих извора звука, музичко питање и одговор на ритмичким удараљкама, једноставну мелодију на краћи задати текст; - изабере према литерарном садржају одговарајући музички садржај.		

Назив предмета	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења предмета физичко и здравствено васпитање је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.
Годишњи фонд часова	**108 часова**

РЕДНИ БРОЈ ТЕМЕ	ОБЛАСТ/ТЕМА	БРОЈ ЧАСОВА
I	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	7
II	**МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ**	59
III	**ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА**	42

Укупно часова:	**108**

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**		**САДРЖАЈИ**
- примени једноставне, двоставне општеприпремне вежбе (вежбе обликовања); - правилно изведе вежбе, разноврсна природна и изведена кретања; - комбинује и користи усвојене моторичке вештине у игри и у свакодневном животу; - одржава равнотежу у различитим кретањима; - разликује правилно од неправилног држања тела и правилно држи тело; - примењује правилну технику дисања приликом вежбања; - изведе кретања, вежбе и кратке саставе уз музичку пратњу; - игра дечји и народни плес; - користи основну терминологију вежбања; - поштује правила понашања на просторима за вежбање; - поштује мере безбедности током вежбања; - одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима у просторима за	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге. Вежбе за развој покретљивости. Вежбе за развој издржљивости. Вежбе за развој брзине. Вежбе за развој координације.
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	**Ходање и трчање**	Ходање: - кратким корацима, - дугим корацима, - у различитом ритму, - ходање са реквизитом, - ходање са променом, правца и смера. Техника трчања: - трчање преко препрека, - трчање са променом правца и смера, - брзо трчање 20 м са стартом из различитих почетних положаја, - игре са коришћењем научених облика ходања и трчања.
		Скакања и прескакања	Поскоци у месту. Поскоци у кретању. Скакања удаљ. Скакања увис. Прескакање дуге вијаче. Вежбе скакања и прескакања упором рукама. Игре уз коришћење различитих облика скакања и

вежбање; - поштује правила игре; - навија фер и бодри учеснике у игри; - прихвати сопствену победу и пораз; - уредно одлаже своје ствари пре и након вежбања; - наведе делове свога тела и препозна њихову улогу; - уочи промену у расту код себе и других; - уочи разлику између здравог и болесног стања; - примењује здравствено-хигијенске мере пре, у току и након вежбања; - одржава личну хигијену; - учествује у одржавању простора у коме живи и борави; - схвати значај коришћења воћа у исхрани; - правилно се понаша за столом.			прескакања.
		Бацања и хватања	Бацање лоптице из места у даљину и у циљ. Бацање лоптице из кретања. Бацање лопте увис. Вођење лопте. Додавање лопте. Игре са вођењем, додавањем лопте и гађањем у циљ.
		Пузања, вишења, упори и пењања	Пузања на тлу. Пењања. Провлачења. Вис лежећи опружено. Помицања улево и удесно у вису лежећем и вису слободном. Упори.
		Вежбе на тлу	**Основни садржаји** Основни ставови и положаји. Повалька на леђима. Став на лопатицама (свећа). Колут напред из чучња у чучањ. Повалька на стомаку. Састав од научених елемената. Игре са усвојеним вежбама. **Проширени садржаји** Колут назад из чучња у чучањ, низ косу површину. Одељењско такмичење са задатом комбинацијом веж
		Вежбе равнотеже	Ходање по линији. Ходање по шведској клупи. Лагано трчање на шведској клупи или ниској греди. Кратак састав на линији обележеној на тлу, шведској клупи и ниској греди.

		Вежбе са реквизитима	Вежбе обликовања са реквизитима. Трчања, поскоци и скокови уз коришћење реквизита. Дизање и ношење предмета и реквизита на различите начине. Елементарне игре са реквизитима. Игре са ластишом.
		Плес и Ритимика	Ходање и трчање са променом ритма, темпа и динами уз пљесак и уз музичку пратњу. Галоп напред. Дечији поскок. Њихање и кружење вијачом или траком. Суножни скокови кроз вијачу са обртањем напред. Народно коло по избору.
		Полигони	Комбиновани полигон од усвојених вештина (вежби).
	ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	**Култура вежбања и играња**	Основни термини у вежбању. Вежбам безбедно. Чувам своје и туђе ствари. Правила елементарних игара. Некад изгубим, а некада. победим. Навијам фер.
		Здравствено васпитање	Упознај своје тело.Растемо. Видим, чујем, осећам.Моје здравље. Ко све брине о мом здрављу.Лична хигијена.Хигијена простора у коме живим.Хигијена простора у коме вежбам. Животне намирнице и правилна исхрана. Заједно за столом.

ИЗБОРНИ ПРОГРАМИ

Назив предмета	**ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ**
Циљ	**Циљ** учења програма грађанско васпитање је подстицање развоја личности која је одговорна према својим правима и правима других, отворена за договор и сарадњу и спремна да активно учествује у животу школске заједнице, уважавајући принципе, процедуре и вредности демократског друштва.
Годишњи фонд часова	**36 часова**

ИСХОДИ По завршеном разреду ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
- наведе у чему је успешан и у чему жели да напредује; - уочава међусобне разлике и сличности са другим ученицима у одељењу; - понаша се на начин који не угрожава потребе, права и осећања других; - препозна код себе и других основна осећања; - препознаје примере поштовања и кршења права детета у свом окружењу, причама, филмовима; - преиспитује своје поступке и прихвата да не мора увек да буде у праву; - тражи помоћ у ситуацијама кршења својих и туђих права; - разликује добру и лошу комуникацију у сопственом искуству, ближем окружењу, књижевним делима, филмовима; - комуницира слушајући саговорника и тражи објашњење онога што не разуме; - слободно износи мишљење, образлаже идеје, даје предлоге и прихвата да други могу имати другачије мишљење; - сарађује и преузима различите улоге у групи/тиму;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Ја и други у одељењу**	**Идентитет** Ко сам ја? Наше јаке стране, у чему смо успешни, у чему бисмо волели да напредујемо. Таленти и интересовања која поседујемо. Наше сличности и разлике. Основна осећања (радост, страх, туга, бес) и како се препознају.
		Потребе и права Разлике између жеља и основних животних потреба. **Права детета** **Кршење и заштита права** Препознавање кршења права детета. Коме се обратити у ситуацијама кршења права детета. Одговорност према себи и другима.
	ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Одељење/група као заједница**	**Функционисање заједнице** Одељење/група као заједница. Вредности одељења/групе - равноправност, одговорност, солидарност, поштовање и брига за друге, толерантност, праведност, поштење. Уважавање различитости. Правила у одељењу/групи и њихова функција. Одлучивање у одељењу/групи. Одговорност деце и одраслих за функционисање заједнице.

- договара се и одлучује у доношењу одељенских правила и да се понаша у складу са њима; - својим речима образложи неопходност правила која регулишу живот у заједници; - препозна добре стране свог одељења и оно што би требало променити/побољшати; - заједно са вршњацима и наставником учествује у решавању проблема у одељењу; - учествује у изради плана једноставне акције; - са другим ученицима изводи и документује једноставну акцију; - доприноси промоцији акције; - на једноставан начин вреднује изведену акцију.	**ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ** **Комуникација и сарадња**	**Комуникација** Слушање/неслушање. Кад разговарамо држимо се теме. Изношење мишљења. Уважавање саговорника. **Сарадња** Групни рад, договарање и сарадња са вршњацима и одраслима.
	ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ **Акција одељења/групе**	**Планирање и извођење једноставне акције у одељењу/групи** Кораци у планирању и извођењу акције. Чиме се поносимо и чиме нисмо задовољни у одељењу. Избор теме/проблема/активности којом ћемо се бавити. Одређивање циља и израда плана акције - подела улога, договор о роковима, начину реализације. Извођење и документовање акције - видео, фотографије, текстови и сл. Промоција акције на нивоу школе - приказивање другим одељењима, родитељима и сл., прављење постера или паноа, објављивање прилога у школском листу. Вредновање акције - чиме смо задовољни, шта је могло бити боље.

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА

Планом наставе и учења у првом циклусу основног образовања и васпитања дефинисана је **пројектна настава** као облик образовно-васпитног рада којим се развијају опште међупредметне компетенције уз употребу информационо комуникационих технологија. Усмерена је на достизање исхода који се првенствено односе на логичко и критичко мишљење као и припрему ученика за лако сналажење у свету технике, технологије и рачунарства, како у свакодневном животу тако и у процесу учења. У складу је са општим исходима образовања и васпитања и у функцији је когнитивног, афективног и социјалног развоја ученика.

Потреба за увођењем пројектне наставе, већ у првом разреду основне школе, почива на савременим схватањима детета, наставе, функције образовања и сазнавања као социјалне конструкције подржане кроз сарадничко деловање, коришћењем различитих извора информација и

активности. Применом оваквог облика рада долази до повезивања познатог и непознатог, учења помоћу примера, учења примењивањем, развоја процедуралних знања, коришћења информационих технологија као и комбиновања конвергентног (логичког) и дивергентног (стваралачког) мишљења. Пројектна настава има елементе проблемске и истраживачке наставе али се у овом облику рада поред централног захтева, који се односи на тражење решења за неки проблем, потенцирају још и процедуре, планирање, евалуирање, презентовање резултата, коришћење савремених технологија на правилан начин и наравно, тимски рад, односно процес сарадње, који је изнад самог резултата у решавању проблема.

Пројектна настава је део целокупног образовно-васпитног рада и прати наставни процес уважавајући специфичности наставних предмета у првом разреду. Ослонци планирања и организације пројектне наставе су: уважавање узраста ученика и њихове природне радозналости са којом долазе у први разред; коришћење ваншколских знања, вештина и искустава ученика; укључивање свих ученика уз поштовање њихових различитости; повезивање садржаја свих наставних предмета и употреба савремених информационо-комуникационих технологија. Зато овај облик рада омогућава да наставни предмети буду смислено међусобно повезани као и доведени у везу са свакодневним животом ученика. На тај начин се обезбеђује разумевање сврхе онога што се учи, функционално повезивање знања, вештина и искустава и мотивација ученика.

Пројектна настава је драгоцени облик рада јер од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности.

С обзиром на узраст ученика првог разреда и чињеницу да је то њихов први сусрет са оваквим начином рада, примерено је да се реализују пројектни задаци где је наставник главни организатор активности, а самосталност ученика се испољава у сегментима пројекта где је то могуће. Наставник пружа подршку свим ученичким активностима у току пројекта, а у првом разреду често и помоћ. Повремене тешкоће у комуникацији и сарадњи су очекиване јер се ради о ученицима који су у фази адаптације на школу и о групи која се тек формира. Култивисање сарадње и начина на који се комуницира у групи су увек важни циљеви пројектне наставе, а у првом разреду су, може се рећи, и приоритетни јер доприносе јачању одељенске кохезије. Такође, током реализације оваквог облика рада наставник има могућност да добро упозна ученике, њихове јаче и слабије стране и да осмисли процес индивидуализације за оне којима је то потребно.

Пројектну наставу треба планирати и организовати на начин да садржи све потребне кораке:

- дефинисање циља и исхода који се пројектом желе постићи;

- планирање активности које одговарају теми пројекта, односно циљу пројекта, подела активности, избор материјала и метода рада, дефинисање места и динамике рада;

- реализацију планираних активности;

- приказ добијених резултата и продуката пројекта;

- вредновање пројекта (процена остварености дефинисаних циљева и исхода, указивање на успехе и тешкоће у току реализације пројекта).

При планирању наставник треба да дефинише тип пројекта, да одреди његов циљ, очекиване исходе, област којом се бави пројекат и повезаност са наставним предметима, његове садржаје, активности ученика, потребна средства, динамику рада по фазама и све што је потребно за успешно спровођење пројектне наставе. Како је наведено, за први разред, најпримеренији је полуструктурирани тип пројекта где наставник даје ограничен избор тема, у великој мери дефинише методологију рада и сам одређује које ће материјале дати ученицима, а које ће они сами пронаћи. Све садржаје треба реализовати кроз различито тематско повезивање у игри или функционалној активности која задовољава интересовање и потребе детета на млађем школском узрасту.

Кроз пројектну наставу треба започети са развијањем основа дигиталне писмености. На овом узрасту, употреба ИКТ-а треба да буде сведена на употребу најједноставнијих алата и упознавање са коришћењем интернета. На крају првог разреда ученик би требао да буде у стању да:

- правилно укључи рачунар, покрене програм за цртање, користи одговарајуће алатке овог програма, сачува свој цртеж и искључи рачунар.

- користи интернет за учење и проналажење информација уз помоћ наставника

- правилно седи при раду за рачунаром

- зна да наведе могуће последице на здравље услед неправилног коришћења дигиталних уређаја

Један од важних исхода реализације пројекта јесте оспособљавање ученика да добијене продукте учине видљивим и представе их другима. Бројни су начини да се то постигне (представе, изложбе, кратки филм, текст у новинама, наступ на локалној телевизији, представљање за родитеље...), а њихов квалитет није приоритет.

Пројектна настава јесте захтевнији облик рада који подразумева добру припрему наставника. Планом је предвиђено да се реализује са једним часом недељно али сам наставник ће проценити каква динамика рада највише одговара могућностима ученика и фази у којој је пројекат. То значи, да уколико је потребно пројектна настава се може организовати и на другачији начин (на пример као двочас сваке друге недеље).

Родитељи треба да буду упознати са сврхом пројектне наставе и њеним најважнијим исходима. Они треба да подрже самосталне активности своје деце, или њихов заједнички рад са другом децом, као и да разумеју зашто је важно да не преузимају њихове задатке у жељи да имају боље продукте.

Остали облици образовно-васпитног рада
Час одељењског старешине – 36 часова

Годишњи фонд: 36 часова

Садржаји програма	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности**
Анализа успеха и владања	4	Разговор са ученицима	Разговор, посматрање, слушање
Педагошка радионица	4	Радионица – кроз различите радионице (грађанско васпитање)	Учествовање у раду радионица, разговор

У здравом телу, здрав дух	5	Радионица, игре, вежбе – и то комбиновати сва три начина	Учествовање у раду, разговор, вежбање
Уређење школског простора	2	Израда паноа, прављење размештаја, чишћење,...	Учешће у активностима, разговор, слушање
Сарадња са родитељима	2	Разговор и са ученицима и са родитељима о свим проблемима који се тичу сарадње и наставе	Разговор, слушање, посматрање
Упознајем локалну заједницу	1	Разговор са ученицима и упознавање појмова и односа	Разговор, прихватање појмова, посматрање и слушање
Међуљудски односи	6	По моделу Одељенски старешина у савременој школи	Разговор, остваривање добре комуникације
Покажи шта знаш	4	Организовање приредбе	Учешће у раду и организовању приредбе, разговор
Знамо, умемо и хоћемо	3	Израда паноа и других предмета	Учешће у организовању и спровођењу активности
Како да учим?	2	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, посматрање, слушање
Деца жељна знања	3	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, размена искустава.

НАПОМЕНА

У оквиру часа одељењског старешине припадници МУП-а ће у току школске године реализовати три часа према свом плану и програму.

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА И МАТЕМАТИКЕ

Организује се током школске године када се укаже потреба да овај облик рада допринесе побољшању успеха ученика.Број предвиђених часова у школске године може варирати у односу на предвиђен број часова допунске наставе,а у вези је са напретком ученика у редовној настави.

Допунска настава из Српског језика- 18 часова

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду
УЧЕЊЕ ЧИТАЊА И ПИСАЊА	**10**	-Правилно изговарање гласова кроз дијалог и демонстрацију -правилно интонирање реченице кроз дијалог и текстуалном методом	-именовање и препознавање слова -шчитавање
ГРАМАТИКА	**4**	Кроз разговор,демонстрацију и текст препознаје слова,речи и реченице -вежбање у изговору и писању гласова ч,ћ,ђ,х,р,л,љ	- правилно изговарање гласова -правилно писање речи у реченицама уз помоћ учитеља
ПРАВОПИС	**4**	Кроз дијалог и демонстрацију учи да повезује слова у речи -повезивање речи у реченици	-уз помоћ учитеља пише слова у речи -пише речи у реченици

Допунска настава из Математике- 18 часова

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Предмети у простору и односи међу њима	3	Дијалошко-илустративном методом: -разликовање и именовање геометријска тела -одређивање положаја предмета	-познавање и именовање геометријских тела

Линија и област **Природни бројеви до 100** **Мерење и мере**	3 10 2	Дијалогом и илустративно-истраживачком методом: -развијање способности посматрања и опажања -Коришћење математичких термина скуп,елемент кроз дијалог и демонстрацију -кроз дијалог и демонстрацију организовати рад на простим задацима са сабирањем и одузимањем - Упознавање метра,динара и паре кроз дијалог,демонстрацију и експеримент	-одређивање положаја предмета -разликовање и именовање тачке, дужи и линије и њихово цртање -овладавање и руковање геометријским прибором -упоређивање по облику и дужину -препознавање и именовање скуп од елемента -савлађивање простих задатака са сабирањем и одузимањем -мерење дужине метром ,стопом и кораком

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ

ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 - 72 часова

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)

Друштвене активности: Радионице „Школа без насиља“ Активности поводом обележавања: Дана планете Земље, Дана воде, Дана борбе против пушења, Дана заштите животне средине	4-8	- Кроз израду паноа, изложбу и радионице указати на значај „ Школе без насиља“ - Методом практичних радова, изложбом , предавањем уз сарадњу са локалном заједницом обележити Дан планете земље, Дан борбе против пушења, Дан заштите животне средине	- Израђивање паноа и организовање радионица кроз дискусију и изложбу на тему „ Школа без насиља“ - Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
Техничке активности: - Уређење школског простора - Израда честитки поводом значајних датума	3-6	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад -Путем радионица и интерактивног учења израдити честитке поводом значајних датума	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора - Примењивање различитих техника (цртање,сликање, колаж,комбиноване технике) у изради честитки
Хуманитарне активности - Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу - Помоћ старим особама	4-8	-Кооперативним радом организовати прикупљање новца, школског прибора, играчака… - Кроз практичан рад и демонстрацију организовати припреме за јесењи крос - Организовањем радионица, акција помоћи другима развијати хумане односе	- Прикупљање новца и учествовање у акцијама помоћи другима кроз сарадњу са Црвеним крстом - Организовање приредбе поводом Дечје недеље -Учествовање у јесењем кросу
Спортске активности Организовање спортских такмичења - одељењска - међуодељенска - међушколска	10-20	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и одржавања такмичарског духа	- Учествовање у различитим спортским активностима и такмичењима

<u>Културне активности</u> Посете: - позоришту - музеју - учествовање у активностима поводом школских празника	15-30	-Посетом позоришту и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима -Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Посећивање позоришта и музеја -Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама -Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских

ВАННАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ

Школа је у обавези да својим Школским програмом и Годишњим планом рада предвиди различите активности у складу са својим ресурсима и просторним могућностима. Поред организације излета, посета изложбама и сарадње са локалном самоуправом, ученицима треба понудити већи број друштвених, техничких, хуманитарних, спортских и културних активности. Те активности могу се реализовати по програму које је сама школа развила, али могу се користити и програми који су претходно донети као изборни (нпр. *чувари природе*, *рука у тесту, народна традиција*). Сврха ових активности је подршка прилагођавању ученика првог разреда на школску средину и заједницу, као и задовољавање/проширивање њихових интересовања, дружење са вршњацима кроз заједничко делање, исказивање способности, осамостаљивање, развој неких вештина и друго. Активности треба тако организовати да ученици имају што више могућности за активно учешће, за креативно испољавање, за интеракцију са другим ученицима, коришћење различитих извора информација и савремених технологија. Резултате рада ученика у оквиру ваннаставних активности треба учинити видљивим јер се на тај начин обезбеђује мотивација и задовољство учесника активности. Бројни су начини на који је могуће то остварити као што су: организовање представа, изложби, базара, објављивање на сајту школе, кроз смотре стваралаштва, спортске сусрете и друго.

За ученике овог узраста важно је да родитељи буду упознати са активностима које школа нуди и помогну да њихова деца изаберу оне које им највише одговарају.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ДРУГИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

1. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економским, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном резвоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су :

- развијање интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
-поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

НАСТАВНИ ПЛАН

Школски програм за први, други, трећи и четврти разред садржи обавезне, изборне и факултативне предмете прописане Правилником о наставном плану и програму основног образовања и васпитања

У школском програму за први разред планирано је да се родитељи у септембру, путем анкете, определе за изборне предмете које ће њихова деца изучавати.

Фонд часова по обавезним и изборним наставним предметима

Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180

2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васп	3	108	3	108	3	108	3	108
УКУПНО:		**19**	**684**	**20**	**720**	**20**	**720**	**20**	**720**

Ред. број	**ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Верска настава/ Грађанско васпит	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи јез са елемент. нац. култ	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО:		**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**

Ред. број	**ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ**	**ПРВИ РАЗРЕД**		**ДРУГИ РАЗРЕД**		**ТРЕЋИ РАЗРЕД**		**ЧЕТВРТИ РАЗРЕД**	
		нед.	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**	**нед.**	**год.**
1.	Народна традиција	-	-	1	36	1	36	1	36
2.	Од играчке до рачунара	-	-	1	36	1	36	1	36
3.	Чувари природе	-	-	**1**	**36**	**1**	**36**	**1**	**36**
УКУПНО: А + Б + В		**20-22**	**720-792**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**

-

Трајање и облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети дати су фондом часова у табелама које следе:

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Друштвене, техничке, хуманитарне,спортске и културне активности (ваннаставне активности)	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Екскурзија	1 - 3 дана годишње							

Ред. број	Облик образовно-васпитног рада	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720	21	756	21	756	21	756
2.	Пројектна настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатни рад	-	-	-	-	-	-	1	36
5.	Настава у природи	7-10 дана годишње							

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ
СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: 180 часова

Општи циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Оперативни задаци:

-уочавање и схватање реченице као основне језичке категорије; препознавање и разумевање главних реченичних делова;
-упознавање са фонетским и морфолошким појмовима према захтевима програма;
-савладавање нових програмских захтева из правописа;
-овладавање техником читања и писања латиницом;
-мотивисање, подстицање и усмеравање на читање лектире;
-увежбавање читања наглас; усавршавање читања у себи у функцији тумачења текста;
-уочавање и тумачење битних чинилаца текста према захтевима програма;
-симултано усвајање књижевних и функционалних појмова;
-овладавање основним облицима језичког изражавања и даља усавршавања и неговање језичке културе;
-систематско и доследно реализовање програмираних и њима сличних вежбања у говору и писању.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	ЈЕЗИК	**79**
2.	КЊИЖЕВНОСТ	**64**
3.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**37**
	Укупно часова	**180**

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
ЈЕЗИК	***79***	-Путем дидактичког материјала и методом писаних радова, демонстрацијом поновити стечена знања о реченицама -Кроз интерактивно учење, дијалошку, текстуалну методу уочавати речи које означавају радњу, -Кроз дискусију, посматрање и демонстрацију препознавати главне делове реченице, род и број речи -Кроз језичке игре уочавати разлику између глас и слога,поделу речи на слогове -Коришћењем разноврсних задатака и демонстрације уочавати велико слово и његову употребу -Кроз припрему одговарајућих задатака увежбати писање речце НЕ уз глаголе у одричним реченицам, као и речце ЛИ у упитним реченицама -Коришћењем дидактичког материјала, методе демонстрације и методе писаних радова усвајати латиницу (читање и писање) -На различитим примерима, вежбама на тексту,диктату и проверавати ученичко знање.	Уочавање и разликовање реченица по значењу -Разликовање потврдног и одричнох облика -Уочавање радње и вршиоца радње -Уочавање и разликовање речи које именују бића и предмете, -Именовање речи које означавају радњу -Разликовање самогласника и сугласника -Употребљавање великог слова -Правлилно употрбљавање интерпункцијских знака -Уочавање и исправљање грешака -Правилно наглашавање речи у реченици -Правилно изговарање речи и реченица

КЊИЖЕВНОСТ	***64***	Коришћењем дијалошке, методе рада на тексту и игру усавршити технику читања оба писма наглас и у себи с разумевањем прочитаног, као и читање дијалошког текста по улогама -Кроз дискусију, методу рада на тексту, истраживачке методе утицати на уочавање повезаности догађаја у тексту, ликова, описивање ликова и амбијента, уочавање порука -Дијалошком методом и истраживачким радом навести ученике на уочавање и схватање важнијих целина у тексту -Систематски усвајати знања о основним књижевним појмовима (на нивоу препознавања) -Формирати читалачке навике код ученика - Организовати рад у пару и групни облик рада.	-Читање оба писма наглас и у себи -Читање дијалошког текста по улогама -Казивање напамет научених стихова -Разумевање прочитаног текста -Уочавање и разумевање тока радње, редоследа догађаја, места и времена радње -Именовање главних и споредних ликова и уочавање њихових особина -Разликовање позитивних и негативних ликова -Уочавање важнијих целина у тексту и давање наслова -Препознавање песме, приче, бајке, басне, загонетке,пословице,питалице -Уочавање песничких слика, препознавање осећања и основних порука - Препознавање поруке и поуке
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	***37***	-Развијати културу изражавања кроз различите типове вежбања нпр. ортоепске,ортографске, лексичке,семантичке и синтаксичке вежбе, аутодиктат, контролни диктат -Посматрањем, запажањем кроз дијалошку и методу писаних радова утицати на развијање и неговање основнох облика усменог и писменог изражавања (причање, препричавање, описивање - Систематски пратити, проверавати и утврђивати градиво везано за културу	-Посматрање и уочавање појединости у природи значајних за описивање и причање -Упоређивање и манипулисање сликама -Активно учествовање у причању -Посматрање слика и склапање приче -Описивање на основу онога што су видели, осетили доживели -Писање састава

		изражавања	-Правилно изговарање речи и реченица -Богаћење речника кроз игре речима и решавање задатака -Преписивање реченица и краћих текстова -Загонетање,одгонетање -Неговање културе слушања саговорника

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА

ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА
ЈЕЗИК	**Основни ниво** 1СЈ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице , глаголезаменице,придеве и бројеве) 1СЈ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне,упитне,узвичне,заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.1.4.4.препознаје антонимију 1СЈ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији 1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице и латинице 1СЈ.1.3.2. уме да се потпише 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1СЈ.1.3.4. употрбљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре **Средњи ниво** 1СЈ.2.4.1. одређује врсте речи (именице,заменице,придеве,бројеве и глаголе)

	1СЈ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице;описне ,присвојне и градивне основне и редне бројеве) 1СЈ.2.4.4. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне,упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.2.4.6. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1.СЈ.2.4.8.препознаје синонимију 1СЈ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава 1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена места; правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник Ј у интервокалској позицији; употребљава запету при набрајању,правилно пише речцу ли и не... 1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) **Напредни ниво** 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене реченице 1СЈ.3.4.1. именује врсте речи (властите и заједничке именице и глаголе .....) 1СЈ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола према роду и броју 1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/ контекста у којем су употребљени 1СЈ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/ фигуративном значењу
КЊИЖЕВНОСТ	**Основни ниво** 1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничног текста 1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1СЈ. 1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1СЈ. 1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1СЈ. 1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ. 1.2.6. разуме дословно значење текста

	1CJ. 1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1CJ. 1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате 1CJ.1.5.1.препознаје књижевне родове на основу формалних одликс поезије,прозе и драме 1CJ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1CJ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1CJ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту **Средњи ниво** 1CJ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза,место логичког акцента;који део текста треба прочитати брже ,а који спорије 1CJ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом,анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста(у различитим реченицама,пасусима,пољима,табелама) 1CJ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1CJ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1CJ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1CJ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње;објашњава расплет,уочава међусобну повезаност догађаја,на основу поступака јунака /актера закључује о њиховим особинама,осећањима,намерама и сл.) 1CJ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив;да ли се слаже /не слаже са поступцима ликова 1CJ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1CJ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине- пословице, загонетке, брзалице) 1CJ.2.5.3. препознаје стих и строфу у лирској песми 1CJ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова у књижевноуметничком тексту 1CJ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. Одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту) 1CJ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога **Напредни ниво**

	1CJ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста 1CJ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. Текст, табела, графички приказ) 1CJ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 1CJ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. Објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста) 1CJ. 3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1CJ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1CJ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**Говорна култура** 1.CJ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1CJ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1CJ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. «певушења» или «скандирања» 1CJ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања)добро распоређује основну и додатну информацију 1CJ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 1CJ.0.1.8.уме да одбрани своју тврдњу или став **Основни ниво** 1CJ.1.3.1.пише писаним словима ћирилице 1CJ.1.3.2. уме да се потпише 1CJ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1CJ.1.3.4. уптребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назив школе 1CJ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1CJ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1CJ.1.3.7. препричава кратак једносттаван текст (до 400 речи) 1CJ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава

	1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије) **Средњи ниво** 1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1СЈ.2.3.2. употрбљава велико слово приликом писања имена места; правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник ЈЈ у интервокалској позицији;правилно пише речце ли и не ;употребљава запету при набрајању 1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама;варира језички израз (ред речи у реченици;типове и дужину реченица...) 1СЈ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1СЈ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној) 1СЈ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1СЈ.2.3.8. користи фонд речи примерн узрасту; употребљава синониме (нпр, да избегне понављање) 1СЈ.2.3.9. пише писмо (приватно) и уме да га адресира **Напредни ниво** 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни,средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1СЈ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста 1СЈ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1СЈ.3.3.6. издваја пасусе

М А Т Е М А Т И К А

Годишњи фонд: 180 часова

Општи циљ наставе математеке у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврснихзадатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да доприносе развијању менталних способности, формирањунаучног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- савладају сабирање и одузимање до 100;
- схвате множење као сабирање једнаких сабирака, упознају и користе термине и знак множења;
- упознају операцију дељења, користе термине и знак дељења;
- упознају комутативност и асоцијативност рачунских операција;
- уочавају својства нуле као сабирка, чиниоца и дељеника, а јединице као чиниоца и делиоца;
- савладају таблицу множења једноцифрених бројева и одговарајуће случајеве дељења (до аутоматизма);
- савладају множење и дељење у оквиру 100, упознају функцију заграде и редосле извођења рачунских операција;
- умеју да прочитају и запишу помоћу слова збир, разлику, производ и количник, као и да знају да одреде вредност израза са две операције;
- упознају употребу слова као ознаку за непознати број у најједноставнијим примерима сабирања и одузимања;
- умеју да решавају текстуалне задатке с једном или две рачунске операције, као и једначине с једном операцијом;
- схвате појам половине;
- уочавају и стичу одређену спретност у цртању праве и дужи као и разних кривих и изломљених линија;
- уочавају и цртају правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи;
- упознају и примењују мере за дужину (m, dm, cm) и време (час, минут, дан, седмица имесец).

Редни број	**НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
1.	Природни бројеви до100	**147**
2.	Геометријска тела и фигуре	**23**
3.	Мерење и мере	**10**
Укупно часова:		**180**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Природни бројеви до 100	**147**	-Кроз дијалог,демонстрацију и илустрацију утврдити ученичка знања наставних садржаја из претходног разреда као неопходна предзнања за успешно праћење и усвајање наставних садржаја другог раз. -Савладавање основних операција с природним бројевима као и основних знакова тих операција кроз истраживање,игру,илустацију и дијалог; -Упознавање и употреба слова као ознаку за непознати број кроз дијалог и демонстрацију; -Дијалогом,демонстрацијом и илустративно-истраживачком методом решавање текстуалних задатака са једном и две рачунске операције,као и једначине са једном операцијом;	--Обнављање градива из првог разреда; -Сабирање и одузимање до 100; -Множење и дељење; -Меморисање; -Примењивање стечених знања; -Решавање текстуалних задатака и записивање одговарајућим изразом или релацијом; -Решавање задатака са једном и две операције; -Уочавање,записивање и читање помоћу слова збир,разлику,производ и количник;
Геометријска тела и фигуре	**23**	Упознавање најважнијих равних и просторних геометријских фигура и њихове узајамне односе кроз дијалог,демонстрацију ,илустрацију и интеракцију: -Уочавање и стицање спретности у цртању праве, дужи,кривих и изломљених линија дијалогом,демонстрацијом и илустрацијом. -Кроз разговор и илустрацију уочавају и цртају правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи	-Посматрање и уочавање геометријских облика; -Именовање геометријских фигура; - Разликовање и упоређивање геометријских фигура; -Цртање праве,дужи,правих и изломљених линија; -Уочавање и цртање правоугаоника и квадарата на

			квадратној мрежи;
Мерење и мере	**10**	Кроз игру,дијалог,експеримент и интеракцију упознавање и примењивање мера за дужину и време; -Кроз игру и интеракцију оспособљавање ученика за прецизност у мерењу;	-Упоређивање и мерење; -Прављење модела; -Претварање мерне јединице у веће или мање; -Одређивање временских интервала на сату и календару;

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА

ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ ДО 100	**Основни ниво** 1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и прикаже број на датој полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1.МА.1.1.5. уме да одреди непознат чинилац, дељеник и делилац 1МА1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак 1/n (n<10) и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину , четвртину и десетину неке целине **Средњи ниво** 1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, предходни, следећи број) и разуме декадни бројевни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу и хиљаду најближу датом броју 1МА2.1..3.сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА2.1.4.рачуна вредност израза с највише две операције 1МА2.1.5.уме да решава једначине 1МА.2.3.1.уме да препозна разломак a/b (a<=10,a<b) када је графички приказан на фигури подељеној на n делова

	1МА.2.3.2. уме да израчуна n-ти део неке целине и обрнуто,упоређује разломке 1/n (n<10) **Напредни ниво** 1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак a/b (a<=10,a<b) 1МА.3.3.2. зна да израчуна n-ти део неке целине и користи то у задацима
ГЕОМЕТРИЈСКА ТЕЛА И ФИГУРЕ	**Основни ниво** 1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг,троугао, правоугаоник ,тачка...) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта приказаног на слици при чему је дата мерна јединица **Средњи ниво** 1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	**Основни ниво** 1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА. 1.4.4. уме да чита једноставније графиконе , табеле и дијаграме **Средњи ниво** 1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2.зна јединице за време (секунд, минут , сат дан,месец и година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставнијих задатака

	Напредни ниво 1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунд, минут , сат дан,месец и година) и уме да претвара из једне јединице у другу и уме да пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама

С В Е Т О К О Н А С

Годишњи фонд: 72 часа

Општи циљ интегрисаног наставног предмета Свет око нас јесте да деца упознају себе, своје окружење и развију способности за одговоран живот у њему.

Оперативни задаци:

- формирање елементарних научних појмова из природних и друштвених наука;
- овладавање почетним техникама сазнајног процеса и почетним методама и техникама учења;
- подстицање дечијих интересовања, питања, идеја и одговора у вези са појавама, процесима и ситуацијама у окружењу у складу са њиховим когнитивно - развојним способностима;
- подстицање и развијање истраживачких активности деце;
- подстицање уочавања узрочно - последичних веза, појава и процеса, на основу различитих параметара;
- описивање и симулирање неких појава и моделовање једноставних објеката у свом окружење;
- слободно исказивање својих запажања и предвиђања и самостално решавање једноставних проблем ситуација;
- развијање одговорног односа према окружењу као и интересовања и спремности за њего очување

Редни број	НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Жива и нежива природа	**31**
2.	Где човек живи	**16**
3.	Људска делатност	**12**
4.	Кретање у простору времену	**13**
	Укупан број часова	**72**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Жива и нежива природа	**31**	Кроз разговор,илустрацију и демонстрацију утврдити заједничке особине живих бића; - Кроз демонстрацију и дијалог показати ученицима процесе који се одвијају у живим бићима; илустрацијом,демонстрацијом утврдити разноврсност биљног и животињског света и њихов значај за човека; -Кроз разговор и демонстрацију показати ученицима где све има воде,ваздуха и промене које настају при загревању и хлађењу воде и ваздуха; -Кроз разговор,демонстрацију и истраживање утврдити како то земљиште утиче на раст и развој биљака; -Кроз разговор и демонстрацију показати везу живе и неживе природе;	-Посматрање и уочавање заједничких особона живих бића -Посматрањем слика у уџбенику закључују да жива бића дишу,хране се,расту,остављају потомство; -Сакупљање лишћа и прављење хербаријума; -Уочавање облика појављивања и основних својстава воде; -Кроз сопствено кретање и покретање тела закључују како могу препознати ваздух; -Извођењем огледа и на основу слика у уџбенику закључују кад вода испарава,кад замрзава,како настају облаци,магла,падавине,ветар,дуга);како земљиште утиче на раст и развој биљака
Где човек живи	**16**	-Кроз разговор,демонстрацију и илустрацију показати ученицима где све човек живи(појам и врсте насеља) -Разговором и демонстративно-илустративном методом показати ученицима сналажење у насељу и саобраћај у њему; -Кроз разговор и игру уочити правила понашања у групи:	Посматрањем околине и слика у уџбенику ученици закључују где све човек може да живи(села,градови) -Посматрањем околине закључују о рељефу свог места; -На основу слика у уџбенику и личних искустава закључују какве врсте саобраћаја постоје и како се могу снаћи у непознатом

			граду;
Људска делатност	**12**	Кроз разговор и илустрацију ученицу се упознају са потребама људи и производима људског рада; -Кроз разговор,демонстрацију и илустрацију показати ученицима врсте материјала,њихова основна својства и значај за људску делатност; -Кроз разговор,експеримент и игру показати ученицима могућност наелектрисања тела и ел.проводљивост материјала;	На основу личних искустава и слика у уџбенику уочавају и описују услове за живот и рад,потребе људи и производе људског рада; -Посматрањем различитих материјала описују и процењују тврдоћу,еластичност,пластичност...материјала; -Извођењем огледа закључују да се тела при промени температуре шире или скупљају,топе или очвршћавају,сагоревају... -Извођењем огледа помоћу струјног кола са батеријом и малом сијалицом уочавају електричну проводљивост материјала. -На припремљеном материјалу комбинују и праве нове целине;
Кретање у простору времену	**13**	-Кроз разговор,демонстрацију одређивање доба дана према положају Сунца,трајање дана; -Кроз разговор,демонстрацију и илустрацију показати ученицима кретање у простору и времену и шта све утиче на брзину кретања тела; -Кроз разговор,демонстрацију, илустрацију и игру показати ученицима мерење времена и годишња доба	Посматрањем Сунца у природи и слика у уџбенику одређују доба дана; -На основу слика и извођењем огледа закључују да облик и величина тела утичу на брзину кретања,материјал од кога је начињено тело,подлога,средина,јачина деловања) -Посматрањем часовника и календара прате и бележе време;

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА

ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА
Жива и нежива природа	**Основни ниво** 1ПД.1.1.1. прави разкику између живе и неживе природе 1ПД .1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1ПД. 1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД. 1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања

	1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД. 1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима 1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1 ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе **Средњи ниво** 1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници 1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити **Напредни ниво** 1 ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1 ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића 1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на појаве у природи
Где човек живи	**Основни ниво** 1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу **Средњи ниво** 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвних група и њихових чланова 1ПД.2.5..2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама **Напредни ниво** 1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних догађаја и појава 1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују
Људска делатност	**Основни ниво**

	1ПД.1.3.4.зна основна својства материјала тврдоћа,еластичност,густина,растворљивост,провидност,намагнетисаност 1ПД.1.3.5.зна да својства материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у окружењу 1ПД.1.3.6.зна промене материјала које настају због промена температуре,услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха 1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.2. зна употрбну вредност природних ресурса 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала **Средњи ниво** 1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1ПД.2.3.4.зна да топлотна и електрична проводљивост материјала одређује њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу **Напредни ниво** 1ПД.3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу
Кретање у простору времену	**Основни ниво** 1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи орјентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година,деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара **Средњи ниво** 1ПД.2.4.1. зна да кретање тла зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски **Напредни ниво** 1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знака

Л И К О В Н А К У Л Т У Р А

Годишњи фонд: 72 часа
Општи циљ васпитно образовног рада у настави ликовне културе јесте да се подстиче и развија
учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.
Оперативни задаци:
Ученици треба да:
- схвате ликовно - визуелни рад као израз индивидуалног осећања, доживљаја и стваралачке имагинације;
- опажају, сећају се, објашњавају и реконструишу појаве или ситуације;
- стекну искуства о: оплемењивању животног и радног простора, контрасту облика, карактеру облика, коришћењу материјала за рад, визуелним знаковима, опажањима облика у кретању, компоновању, рекомпоновању, дејству светлости на карактер облика;
- развију навику лепог писања;
- развију осетљивост за лепо писање

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Кретање облика у простору	**6**
2.	Дејство светлости на карактер облика	**4**
3.	Једнобројна композиција употребних предмета	**6**
4.	Преобликовање материјала или предмета њиховим спајањем	**6**
5.	Знаци и симболи	**4**
6.	Замишљања	**6**
7.	Контраст	**12**
8.	Индивидуално коришћење различитих материјала за рад (паковање)	**6**
9.	Лепо писање са калиграфијом	**16**
10.	Амбијент -сценски простор	**6**
Укупно часова**:**		**72**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Кретање облика у простору	**6**	Дијалошком и демонстративном методом упознати ученике са кретањем облика у простору и начинима кретања -Интерактивним кооперативним радом подстицати машту у ликовном изражавању -Подстицати ученике да сами уочавају кретање облика у простору	-Опажање и схватање кретања у простору - Опажање облика у кретању - Развијање стваралачке имагинације - Ликовно изражавање кретања облика у простору
Дејство светлости на карактер облика	**4**	-Демонстрирати различите изворе светлости -Показати дејство светлости на облике -Посматрати и уочавати однос предмета и природних и вештачких извора светлости -Организовати креативне игре-сенке на зиду	-Уочавање и разликовање природне и вештачке светлости -Уочавање сопствене и бачене сенке -Ликовно изражавање односа фигуре и светла и сенке на фигури
Једнобројна композиција употребних предмета	**6**	-Прикупљањем,прављењем, бојењем и сликањем уочавати разлику између једнобојног и вишебојног	-Уочавање једнобојног и вишебојног кроз практичну активност
Преобликовање материјала или предмета њиховим спајањем	**6**	-Показати сличност предмета по одређеним особинама (боја, величина) -Везивањем,спајањем, преобликовањем стицати искуства о различитин	-Стицање искуства о компоновању и рекомпоновању -Безбедно коришћење алатки и материјала за ликовно

		начинима преобликовања материјала	изражавање
Знаци и симболи	**4**	-Кроз разговор и дискусију са ученицима применом различитих илустрација упознати ученике са различитим врстама знакова и симбола, као и њиховим значењима и порукама	-Посматрање и уочавање знакова и симбола, уочавање порука/Самостално ликовно изражавање кроз сопствени знак и симбол(печати,грбови,симболи)
Замишљања	**6**	-Кроз игру асоцијација,питања или читање навести ученике да причају како замишљају одређени предмет или појаву,а затим да га ликовно представе	-Развијање креативности ученика -Ликовно изражавање доживљаја из искуства, непосредног окружења, као и из маште
Контраст	**12**	-Показати контрасте у окружењу -Мотивисати ученике кроз игру да и они именују контрасте	-Стицање искуства о контрасту облика, карактеру облика, коришћењу материјала за рад -Уочавање и показивање супротности -Ликовно изражавање употребом контраста
Индивидуално коришћење различитих материјала за рад (паковање)	**6**	-Упознати ученике са могућностима експерименталних метода -Показати дечје радове и репродукције уметничких слика	-Препознавање различитих материјала и техника за експериментални рад -Коришћење различитих ликовних и неликовних материјала
Лепо писање са калиграфијом	**16**	-Писање ћириличних и латиничних слова -Кроз методу демонстрације упознати ученике са различитим врстама линија (праве,криве, широке, уске) -Мотивисати ученике да повезују слова у речи	-Писање ћириличних и латиничних слова, речи и краћих текстова на различите начине -Развијање навике лепог писања-Развијати осетљивост за лепо писање (ћирилична и латинична калиграфија)

Амбијент -сценски простор	**6**	-Показати и објаснити појам маске,костима и сцене -Подстицати ученике да одаберу одговарајући материјал и израде маску,костим и сцену	-Препознавање маске, костима и сцене -Израђивање маске,костима и сцене -Ликовно учење у формирању сценског простора

М У З И Ч К А К У Л Т У Р А

Годишњи фонд: 36часова

Циљ :

- Развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности;
- Оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања;
- Развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци :

- Неговање способности извођења музике (певање / свирање);
- Стицање навика слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
- Подстицање стваралачког ангажовања у св им музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање звука);
- Упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
- Развијање критичког мишљења (исказивање осећања о музици која се изводи и слуша);
- Упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:

Ученици треба да :

- Певају по слуху,
- Слушају вредна дела уметничке и народне музике,
- Изводе дечје, народне и уметничке музичке игре,

Свирају на дечјим музичким инструментима

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Почетак школске године	**4**
2.	Игре без граница	**5**
3.	Музика у природи	**5**
4.	Зимско расположење	**4**
5.	Мале ђачке радости	**5**

6.	Пролећни несташлуци	**7**
7.	Песме и игре	**6**
	Укупан број часова	**36**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Почетак школске године	**4**	Кроз слушање, певање, развијати осетљивост за извођење музике на дечјим инструментима -Изводити народне и музичке игре (уз покрет и дидактичке игре) -Певати једноставније моделе и наменске песме као поставку музичке писмености -Извођењем различитих врста песама препознати темпо (брзо-споро), динамичке разлике (гласно-тихо), различита расположења (весело-тужно) Дијалошком методом увести ученике у слушање -Навести разлике међу хоровима кроз практичан рад (певање) -Путем цртежа наводити ученике да ликовно изразе доживљај слушане композиције -Наводити ученике да исказују своје емоције о слушаном -Методом демонстрације упознати ученике са музичким инструментима Импровизовати мелодије на стихове и	Певање песама по слуху -Певање и извођење музичких игара -Свирање пратње за бројалице Распознавање гласова: дечји, мушки, женски -Препознавање инструмената којима се дела изводе -Разликовање расположења у слушаним делима -Стицање навике слушања музике -Исказивање критичког мишљења о слушаном Импровизовање мелодије на задани текст -Прављење инструмената -Опонашање звукова из непосредне околине -Креирање покрета уз музику коју певају или слушају
Игре без граница	**5**		
Музика у природи	**5**		
Зимско расположење	**4**		
Мале ђачке радости	**5**		
Пролећни несташлуци	**7**		

Песме и игре	**6**	разбрајалице различитог карактера -Методом практичног рада израђивати са ученицима ритмичке удараљке -Подстицати код деце музичку фантазију	ученици -Препознавање композиција преко понуђених илустрација

ФИЗИЧКО ИЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд: 108 часова

Општи циљ физичког васпитања је да разноврсним систематским моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно - образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика, развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичнимусловима живота и рада.

Оперативни задаци:

- за
-
-

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Ритмичке вежбе и народни плесови	**8**
2.	Елементарне игре	**18**
3.	Ходање и трчање	**10**

задовољавање основних дечјих потреба кретањем и игром;
развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге;
стицање моторичких умења у свим природним облицима кретања у различитим условима:елементарним играма, ритмици, плесним вежбама и вежбама на тлу; упознавање са кретним

могућностима и ограничењима сопственог тела;
- стварање претпоставки за правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика
- стварање услова за социјално прилагођавање ученика на колективан живот и рад.

4.	Скакање и прескакање	**22**
5.	Бацање и хватање	**15**
6.	Вишење и пењање	**13**
7.	Вежбе на тлу и равнотеже са реквизитима	**22**
	Укупан број часова:	**108**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Ритмичке вежбе и народни плесови	**8**	-Прилагодити музику дечјем узрасту -Демонстрирати како кретање прилагодити ритму музике -Развијати љубав према естетици -Одабрати вежбе обликовања тако да их ученици успешно изводе уз музику кроз фронтални,групни рад и игру	-Ходање и трчање уз музику -Извођење вежби обликовања уз музику -Извођење скокова, поскока и прескока -Извођење народних игара
Елементарне игре	**18**	-Организовати и демонстрирати различите облике елементарних игара -Подстицати ученике да учествују у поштују правила игре	-Учествовање у извођењу елементарних игара -Поштовање правила игара и неговање тимског рада и

		-Организовати елементарне игре са и без реквизита, као и игре по избору ученика	сарадње
Ходање и трчање	**10**	-Кроз дијалошку и демонстративну методу,фронтални и групни рад ученицима скренути пажњу ма правилно дисање, правилно држање тела и правилну координираност рада руку и ногу	-Овладавање основном техником ходања и трчања, чучња и почучњауз правилно дисање и држање тела
Скакање и прескакање	**22**	-Обезбедити потрбне реквизите и средства (сандук,козлић, струњаче, вијаче) -Кроз дискусију,инструкције, фронтални и групни рад обратити пажњу на правилан доскок -Демонстрирати ученицима прескакање вијаче и препрека	-Скакање удаљ, увис, суножно -Прескакање вијаче и полуга једноножним одскоком и суножним доскоком -Прескакање сандука козлича одређене висине са меканим доскоком
Бацање и хватање	**15**	-Инсистирати на коришћењу леве и десне руке,правилном ставу при хватању и бацању лопте . -Користити илустрације и видео снимке -Мотивисати ученике игром и такмичењем ради постизања бољих резултата	-Бацање и хватање лоптице левом и десном руком -Бацање лоптице у циљ -Хватање лопте уз окрет, поскок у месту и кретању -Додавање лопте саиграчу у месту и кретању
Вишење и пењање	**13**	-Демонстрирати вишења уз помицање ногама удесно и улево, узмак корацима уз косу површину -Кроз игру и демонстративну методу организовати пењање уз лествe	-Померање у мешовитом вису улево и удесно уз помоћ -Пењање уз лествe, мотке, стабла уз помоћ
Вежбе на тлу и равнотеже са реквизитима	**22**	-Развијати мотивацију кроз игру -Демонстрирати вежбе на тлу и вежбе са реквизитима-Обезбедити потребна средства као и асистенцију и чување	-Изводи вежбе без помоћи ,два спојена колута напред -Ходање по линији, ниској греди, клупи -Извођење упора лежећи пред рукама и за рукама

ПОКРЕНИМО НАШУ ДЕЦУ - петнаестминутно вежбање

Циљ:
Развијање моторичких способности кроз вежбе и активности примерене узрасту и стицање навика за бављење физичким активностима.
Оперативни задаци:
Развијање моторичких способности као што су: брзина, издржљивост, агилност, снага, гипкост и координација покрета кроз три модела програма уз коришћење Водича за вежбање

И З Б О Р Н И Н А С Т А В Н И П Р Е Д М Е Т И

Н А Р О Д Н А Т Р А Д И Ц И Ј А

Годишњи фонд: 36 часова
Општи циљ:
Остварити директно увођење ученика у активности ревитализације традиције кроз непосредно упознавање мареријалние и духовне традицијске културе свог народа у ужем и ширем смислу.
Оперативни задаци:
- Усвајање знања о фолклорним празницима, биљкама и хлебовима кроз следеће:Познавање разлике између отвореног и затвореног простора (ливада - кућа);
- Познавање разлике између настањивог и ненастањивог простора;
- Познавање различитих облика становања (пећина, кућа, село, варош, град);
- Елементарно познавање структуре традиционалне куће.

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Становање у далекој прошлости	**7**
2.	Има једна кућица драга срцу мом	**10**
3.	У кући и око ње	**7**
4.	Типови кућа у Србији	**5**
5.	Насеља	**3**
6.	Биљке	**4**
	Укупан број часова:	**36**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Становање у далекој прошлости	**7**	-Дијалошком методом , читањем текстова,демонстрацијом,упознати ученике са старим типовима кућа -Практичним радом моделовати старе типове кућа и помоћних објеката	Илустровање и моделовање кућа некад Замишљање и причање на тему кућа, село, град некад *(пре струје)* и сад Посматрање слика и разгледница са мотивима старих кућа, села и градова
Има једна кућица драга срцу мом	**10**	Дијалошком методом , читањем текстова, демонстрацијом,упознати ученике са саставним деловима куће.	Посматрање слика и разгледница са мотивима кућа Илустровање делова куће. Замишљање и причање на тему кућа,
У кући и око ње	**7**	Дијалошком методом , читањем текстова, демонстрацијом,упознати ученике са саставним деловима куће и окућнице - Упознати ученике са разликом између села и града, појмовима некад-сад, старо-ново методом рада на тексу кроз читање текстова о насељима некад и сад -Кроз дијалог и текст упознати ученике са начинима живота у насељима некад (начин допремања воде до куће, осветљење) -Илустровати градове и села некад,куће, помоћне објекте, начин живљења	Читање текстова о селу и граду некад, изградњи кућа и насеља -Посматрање слика и разгледница са мотивима старих кућа, села и градова -Замишљање и причање на тему кућа, село, град некад *(пре струје)* и сад
		Кроз дијалог и текст упознати ученике са	Читање текстова о кућама

Типови кућа у Србији	**5**	типовима кућа у Србији Практичним радом моделовати старе типове кућа и помоћних објеката	различитих типова Посматрање слика и разгледница са мотивима различитих типова кућа Илустровање кућа различитих типова
Насеља	**3**	Упознати ученике са разликом између села и града, појмовима некад-сад, старо-ново методом рада на тексу кроз читање текстова о насељима некад и сад Кроз дијалог и текст упознати ученике са начинима живота у насељима некад (начин допремања воде до куће, осветљење)	Посматрање слика и разгледница са мотивима старих кућа, села и градова -Замишљање и причање на тему кућа, село, град некад *(пре струје)* и сад
Биљке	**4**	Кроз практичан и истраживачки рад, демонстративну методу и илустрације упознати значај биљака -Читањем текстова упознати ученике са народним веровањима о биљкама -Практичним радом и прикупљањем израдити хербаријум	-Упознавање значаја биљака кроз читање текстова, илустровање и истрживање -Читање текстова о народним веровањима о биљкама -Прикупљање биљака -Израђивање хербаријума

ЧУВАРИ ПРЕДМЕТИ

Циљ чувара природе је развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајањем и припремама принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувању животне средине.

Задаци:
-знати појамж животна средина и њене елементе
-препознавање и описивање најуочљивијих појава и промена у животној средини
-стицања знања о појмовима које угрожавају животну средину
- формирање навика и развијање одговорног односа према себи и животној средини
-развијање радозналости, креативности истраживачких способности

- развијање основних елемената логичких и критичких мишљања

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Животна средина	**5**	- Вода, ваздух, земљиште, биљке и животиње - Творевине људског рада	
Природне појаве и промене у животној средини	**6**	- Сезонске промене на биљкама и животињама - Односи исхране – ланце исхране	
Загађење животне средине	**7**	- Извори загађивања воде - Извори загађивања ваздуха - Извори загађивања земљишта - Последице загађивања земљине средине - Загађујуће материје у домаћинству - Понашања која нарушавају изглед творевина људског рада	
Заштита животне средине и заштита здравља	**18**	- Брига о бињкама и животињамау непосредној околини - Најчешће угрожене биљне и животињске врсте из непосредне околине и њихова заштита - Лековита својстванеких бињака - Рационално коришжење природних богатстава	

		- Рециклажа - Прављње компоста - Правила понашања који доприносе очувању здравља	

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ - ГОДИШЊИ ФОНД ЧАСОВА 36

Циљ и задаци

Циљ наставе здравственог васпитања јесте да ученици овладају основним знањима, вештинама, ставовима и вредностима из области здравственог васпитања, кроз учење засновано на искуству.

Учење садржаја здравственог васпитања подразумева превођење онога што знамо о здрављу у жељени начин понашања, уз препознавање правих животних вредности и подстицање оптималног развоја личности.

Задаци наставе здравственог васпитања су:

- развијање психички и физички здраве личности, одговорне према сопственом здрављу;
- стварање позитивног односа и мотивације за здрав начин живљења;
- васпитавање ученика за рад и живот у здравој средини;
- стицање знања, умења, ставова и вредности у циљу очувања и унапређивања здравља;
- промовисање позитивних социјалних интеракција у циљу очувања здравља,
- подстицање сазнања о себи, свом телу и сопственим способностима;
- развијање психичких и моторних способности у складу са индивидуалним карактеристикама;
- мотивисање и оспособљавање ученика да буду активни учесници у очувању свог здравља;
- развијање навика код ученика за очување и неговање своје околине;
- развијање истраживачких способности, критичког мишљења и креативности;
- проширивање знања о јединству и свеопштој повезаности процеса у природи;
- развијање одговорног односа према себи и другима;
- укључивање породице на плану промовисања здравља и усвајања здравог начина живота;
- развијање међусобног поштовања, поверења, искрености, уважавања личности, једнакости и отворене комуникације;
- усвајање и прихватање позитивних и сузбијање негативних облика понашања значајних за очување здравља;
- упознавање са најосновнијим елементима здравог начина живота;
- упознавање са протективним факторима за здравље, као што су: физичка активност и боравак у природи.

Оперативни задаци:

- усвајање информација и формирање представе о здрављу и најважнијим факторима који доприносе очувању и унапређивању здравља;
- формирање културе обедовања и упознавање са последицама неправилне исхране;
- усвојена знања одржавања личне хигијене преточити у практична умења, стално применљива;
- формирање ставова о значају физичке активности и боравка у природи;
- развијање свести о потреби да има усклађен дневни ритам: одмора, спавања, учења и игре примерен узрасту уз асистенцију одраслих;
- уочавање ситуације у којима може да се повреди и избегавање истих;
- развијање самопоштовања и самопоуздања у циљу лакшег прилагођавања и сналажења у непознатим ситуацијама;
- формирање жеље и спремности да помогну вршњацима у свакој ситуацији;
- препознавање знакова умора и замора и потреба за њиховим отклањањем;
- превенција употребе психоактивних супстанци: дувана и алкохола.

Садржаји програма

1. Тема - Шта се догађа у мом телу (6 часова)

1. Растем и то се види - подстаћи мисаону активност ученика и направити поређење претходног и садашњег стања (могао сам да обучем, а сада не могу, мале ципеле, мала мајица, порастао сам, тежи сам).
2. Развијам се - на примерима шта су све научили, шта све знају и умеју ученици ће схватити како се заједно са растом и развијају, постају старији - зрелији.
3. Пут хране - кроз размену мисли, искуства и знања схватиће основне појмове о кретању хране у организму (уносимо, жваћемо, вари се у желуцу, избацујемо).
4. Пут воде - веома је битно да ученици схвате значај уношења воде. Објаснити улогу воде у организму и развијати навику редовног уношења воде. Адекватном организацијом рада у школи омогућити ученицима обављање физиолошких потреба - хоћу у тоалет, без осећаја стида.
5. И зуби се мењају - сазнања о зубима допунити новим информацијама о ницању зуба, хигијени и болестима зуба.

2. Тема - Ја и моје здравље (10 часова)

1. Како сачувати здравље - Интегрисањем наученог градива у првом разреду и личног искуства ученика, подстаћи их да дођу до основних фактора неопходних за очување здравља (исхрана, лична хигијена, хигијена средине, наслеђе, физичка активност.
2. Шта може да наруши моје здравље - кроз причу и одређене активности упознати ученике са факторима који могу да наруше здравље.
- У кући, на улици, у природи (упознавање са ознакама и симболима опасних материја, струја, вода, сунчаница, животиње - крпељ, пчела, комарац, мува, опасне животиње, температура, саобраћај, храна...).
- Ситуације у којима се могу повредити (употреба кућних апарата, купање, непримерене физичке активности...).
- Предмети који ме могу повредити (оштри предмети, оруђа, оружја...).
3. Чувам се - примерима и причом из живота и искуства ученика, доћи до закључка шта све они могу чинити да би сачували своје здравље.

3. Тема - Дневни ритам (4 часа)

1. Лети и зими - направити поређење дневних активности у односу на годишња доба. Уочити разлике дневног ритма у зависности од годишњих доба. Направити поређење са домаћим животињама у циљу бољег разумевања.

2. Како препознати умор - упознати ученике са основним симптомима умора и значајем смењивања динамичких и мирних активности у дану. Све психичке и физичке активности током дана ускладити са потребама и могућностима.
3. Школа и здравље - зашто је потребан распуст (због одмора, временских прилика - зима, лето).

4. Тема - Лична хигијена (4 часа)

Ученицима је потребно поставити као императив свакодневно обраћање пажње на елементе личне хигијене кроз повезивање са садржајима других предмета. Садржаје личне хигијене обрадити кроз игру, колаже, постере, позоришташтанце и разговор у складу са могућностима ученика.

5. Тема - Исхрана (6 часова)

1. Мој кувар - кроз заједничку практичну активност израде јеловника проверити усвојеност знања и умења из области здраве исхране. Проширити и систематизовати знања и искуства ученика стечена у првом разреду.
2. Неправилна исхрана - поремећаји који настају услед не правилне исхране: заостајање у расту и развоју, поремећај телесне тежине, болести зуба, кичменог стуба и грудног коша.

6. Тема - Превенција злоупотребе алкохола и дувана (4 часа)

1. Ја и моје одељење у борби против пушења и конзумирања алкохола - увод у активност су основне информације о алкохолу и дувану и игра - "корисно/штетно". Ангажовати све ученике да кроз прављење изложбе, плаката, постера и ликовних радова дају свој допринос борби против пушења и конзумирања алкохола.

7. Тема - Занемаривање и злостављање деце (2 часа)

Ову тему због њене специфичности реализовати у сарадњи са стручњаком-професионалцем за питања занемаривања и злостављања деце (разговор са ученицима, родитељима, наставницима...).

Начин остваривања програма

Препоручене активности у образовно-васпитном раду

Предложени програмски садржаји представљају полазну основу за континуиран рад и реализацију задатих циљева. Унутрашњу структуру планираних садржаја флексибилно прилагодити постављеним циљевима образовања и условима рада у школи. Ефикасним и подстицајним методама рада са ученицима доћи до начина који омогућава усвајање генеративних, трансферних и функционалних основних знања и вештина, која представљају основу за усвајање појмова и знања у наредним фазама школовања.

Програмски садржаји се реализују по редоследу наставних јединица са фондом часова који је флексибилан. Ниво обраде наставних садржаја, у зависности од могућности и интересовања ученика, учитељ може организовати тако да се сваки ученик упозна са основним појмовима о здрављу и поступно уводи у здрав начин живљења. Применом принципа поступности - од лакшег ка тежем, у другом разреду се проширују знања како по обиму, тако и по сложености садржаја. Подстицањем мисаоне активности и применом метода анализе и синтезе, постиже се логичан начин размишљања и виши сазнајни ниво. У реализацији програма пратити развојни пут ученика водећи рачуна о индивидуалним карактеристикама сваког понаособ, као и о социјалном миљеу у ком ученик живи.

Подршка учитеља, као и целог одељења, током рада битан је предуслов успешне реализације програма. Применити низ методичких радњи током сваког часа обраде садржаја. Поред теоријских информација и њихове практичне примене у циљу сагледавања целовитости материје, потребно је дијалошком методом што више подстицајно активирати ученике у раду, користећи при том животно искуство, односно ситуације у којима су се некада нашли.

За успешну реализацију појединих наставних јединица потребно је ангажовати родитеље јер су они неопходан партнер наставницима и истовремено извор идеја, активности и добре воље, вођени искреном жељом за стварање што хуманијих и здравијих услова за школовање своје деце. Облици сарадње са родитељима могу бити различити: преко деце, индивидуално, родитељски састанци, трибине, непосредно учешће родитеља у реализацији наставних тема.

Деци је неопходно приближити чињеницу да је здравље појединца, не само лично, већ и опште добро. Оно се у великој мери учи те свако може значајно утицати на квалитет свога здравља ако прихвати здраве стилове живота. Деца морају добити благовремену и квалитетну информацију коју ће умети да усвоје и угради у свакодневно понашање. Постоје бројне могућности како се свака тема може приближити ученицима. То сигурно не треба да буде једноставно изношење чињеница већ разноврсне активности које свестрано укључују ученике кроз радионице, едукативне игре, имитације... Неопходно је остварити интерактивно и динамично учење у одељењу како би ученици са лакоћом прихватили и усвојили знања, а да при томе немају утисак напорног рада. Створити динамичку и променљиву средину за учење са осмишљено организованим материјалом који одговара развојном нивоу и индивидуалним интересовањима ученика.

Грађење толерантне комуникације кључно је да би се сви ученици осећали пријатно и да би активно и отворено учествовали у заједничком раду. Изузетно је важно да учитељ води и усмерава рад. Неопходно је да сви ученици говоре један по један, а остали слушају. Слушање других може проширити или променити нечије ставове, помоћи да се размене идеје, разјасне ставови, вредности и понашање.

Учитељи подстичу дискусију питањима имајући у виду индивидуалне карактеристике ученика. Истицање важности сагледавања проблема из различитих углова омогућава и развијање критичког мишљења, једне од основних животних вештина. На крају дискусије, изводи се закључак у коме је пожељно изнети позитивне коментаре које су ученици користили током часа.

Наставне активности потребно је усмерити на животну праксу и тиме знања и умења ставити у функцију применљивости. У раду са ученицима неопходно је подстицати радозналост, самосталност и стваралачке идеје, са уважавањем развојних и индивидуалних карактеристика.

За успешну реализацију програма, поред коришћења одговарајућег уџбеника, приручног материјала и литературе неопходна је обука учитеља на семинарима, које ће држати стручни тимови (лекар, педагог, психолог, учитељ).

Успех ученика у првом и другом разреду оцењује се описно. Потребно је да учитељ контануирано, на адекватан начин, прати напредовање ученика имајући у виду његове индивидуалне способности да разуме и прихвати понуђене садржаје. Како ученици, тако и учитељ, поседује сопствену индивидуалност која се огледа у раду са ученицима, при чему има и професионалну обавезу да обезбеди квалитетно образовање за сву децу.

Вредновање постигнућа ученика у овој области подразумева заинтересованост, активно учешће у раду, формирање позитивних ставова о здрављу, усвајање и практичну примену стеченог знања током школске године.

Вредновање постигнућа ученика усагласити са Законом о изменама и допунама Закона о основама система образовања и васпитања (“Службени гласник РС”, бр. 58/2004 и 62/2004) и Правилником о оцењивању ученика основне школе. Постојећи стандарди постигнућа ученика из ове области биће разрађени у оквиру осталих стандарда у првом циклусу васпитно-образовног рада.

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА

СРПСКИ ЈЕЗИК - ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Језик	**9**
2.	Књижевност	**3**
3.	Језичка култура	**6**
	Укупан број часова:	**18**

Садржаји програма	*Бр часова*	*Начини и поступци ост. програма*	*Врсте активности ученика*
Језик	**9**	- активно слушање - састављање реченица - кроз методу рада на тексту и методу писаних радова савладати читање и писање латинице и делова реченице - писање по диктату	поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика - савладавање читања и писања латинице
Књижевност	**3**	- читање текстова - дијалошком методом подстицати активно учествовање у причању - рецитовање	- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (- поступно и систематично оспособљавање ученика за лигичко схватање и критичко процењивање текста - развијање потребе за књигом, способности да се њоме служи
Језичка култура	**6**	- кроз практичан рад подстицати ученике на самостално усмено и писмено изражавање - посматрати слике и склапати причу - описивати на основу онога што су	-усмено и писмено изражавање (описивање, причање, препричавање) -богаћење речника, језичког и стилског израза

		ученици видели и доживели - писати краће саставе	

МАТЕМАТИКА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Природни бројеви до100	**13**
2.	Геометријска тела и фигуре	**2**
3.	Мерење и мере	**3**
	Укупан број часова:	**18**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Бр. часова*	*Начини и поступци ост. програма*	*Врсте активности ученика*
Природни бројеви до 100	**13**	дијалошком и методом писаних радова поновити именовање и упоређивање бројева до 100, као и сабирање и одузимање кроз задатаке Кроз решавање задатака поновити и усавршити сабирање и одузимање до 100 -Меморисањем усвојити таблицу множења преко збира једнаких сабирака	-именовање и упоређивање бројева до 100 -сабирање и одузимање до 100 - сабирање и одузимање до 100 - множење и дељење - упознавање употребе слова као ознаке за непознати број -решавање једноставних текстуалних задатке са једном и две рачунске операције, као једначина са једном опер
Геометријска тела и фигуре	**2**	-Посматрати, уочавати и именоватиосновне геометријске фигуре и тела -Кроз практичан рад и игру вежбати цртање правих, кривих и изломљених линија	- именовање основних геометријских фигура и тела - уочавање и стицање спретности у цртању праве, дужи, кривих и изломљених линија- уочавање и цртање правоугаоник и квадрат на квадратној мрежи
Мерење и мере	**3**	- Упознати ученике са основним	упознавање и примењивање мере за

		мерама, мерењима и мерним јединицама демонстративном методом, цртањем	дужину и време - оспособљавање ученика за прецизност у мерењу

ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи број часова:36

Време реализације	**Активности/Теме**	**Начин реализације**	**Носиоци реализације**
Током наставне године	Упознавање са планом рада за ову школску годину Кућни ред у школи Избор Одбора одељенске заједнице и њен рад Наше обавезе, наше одговорности У сусрет Дечијој недељи Учешће у активностима Дечије недеље Учествујемо у прослави Дана школе Превенција насиља – психолог школе -Упознавање са Конвенцијом дечјих права -Агресивно испољавање и вређање других, претње, физички обрачуни, непожељног понашања -Породични и други празници -Моје жеље -Весело одељенско дружење -Разговор о првом просветитељу Светом Сави -Ведар одељенски састанак и зидне новине -Живот у одељењу – однос дечака и девојчица -Прихватање личних проблема као изазова за њихово решавање -Када бих могао, променио бих... -Да ли сам задовољан постигнутим успехом -Правилна исхрана – животне намирнице Шта ми прија у школи, а шта бих мењао) Дан планете Земље -Дан вода -Дан жена	Дискусија Игра разговор	Ученици Одељењски старешина Стручни сарадник

	-Сличности и разлике међу нама Књига је мој најбољи пријатељ – препоручујем другу да прочита Лепа реч и гвоздена врата отвара - Мој хоби Никотин је штетан Различити смо,али имамо иста права Ко се воли тај сме то и да покаже,јер је љубав лепа и важна Наша интерсесовања-хоби Здрава исхрана Анализирамо рад и проблеме у нашој одељенској заједници Чувамо животну средину-уредимо учионицу,двориштеПокажи шта знаш Ведар одељенски састанак		

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ
ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 часа

Активности	**Број часова**	***Начини и поступци остваривања програма***	***Врсте активности ученика***
Обележавање значајних датума Васкрс ,Дан борбе против пушења...	**4**	Кроз разговор и дискусију указати ученицима на значај обележавања наведених датума Израда тематских паноа везаних за значајне датуме	Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Предавање о значају заштите животне средине - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
Уређење школског простора	**2**	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора
Активности поводом Дечје недеље,Дана школе,Светог Саве,завршетка наставне године,пријема првака	**10**	-Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских празника
Спортске активности	**4**	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и	- Учествовање у различитим спортским активностима и

		одржавања такмичарског духа	такмичењима ученика млађих разреда наше школе
Изложбено продајне манифестације током наставне године	**10**	Ликовне активности поводом организовања манифестација изложбеног и продајног карактера	Цртање,сликање,вајање....
Часови у природи-пешачки излети-рекреативно-сазнајног карактера	**4**	- Развијање правилног односа према природи и њеном очување - Стицање нових знања - Примена стечених знања на очигледним, природним објектима - Упознавање околине - Развијање спретности и кондиције у природи - Боравак на чистом ваздуху ради очувања здравља ученика	Развијање спретности и кондиције у природи Боравак на чистом ваздуху ради очувања здравља ученика Очигледност,дискусија...
Посете: **Дому културе** **Музеју**	**2**	Посетом Дому културе и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима	-Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

1. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економским, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном резвоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су :

- развијање интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
-поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности

НАСТАВНИ ПЛАН

Школски програм за први, други, трећи и четврти разред садржи обавезне, изборне и факултативне предмете прописане Правилником о наставном плану и програму основног образовања и васпитања

У школском програму за први разред планирано је да се родитељи у септембру, путем анкете, определе за изборне предмете које ће њихова деца изучавати.

Фонд часова по обавезним и изборним наставним предметима

Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васп	3	108	3	108	3	108	3	108
УКУПНО:		**19**	**684**	**20**	**720**	**20**	**720**	**20**	**720**

Ред. број	ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Верска настава/ Грађанско васпит	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи јез са елемент. нац. култ	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО:		**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**

Ред. број	ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Народна традиција	-	-	1	36	1	36	1	36
2.	Од играчке до рачунара	-	-	1	36	1	36	1	36
3.	Чувари природе	-	-	**1**	**36**	**1**	**36**	**1**	**36**
УКУПНО: А + Б + В		**20-22**	**720-792**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**

-

Трајање и облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети дати су фондом часова у табелама које следе:

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Друштвене, техничке, хуманитарне,спортске и културне активности (ваннаставне активности)	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Екскурзија	1 - 3 дана годишње							

Ред. број	Облик образовно-васпитног рада	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720	21	756	21	756	21	756
2.	Пројектна настава	1	36	-	-	-	-	-	-
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатни рад	-	-	-	-	-	-	1	36
5.	Настава у природи	7-10 дана годишње							

2. ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова:180

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и развија;
- основно описмењавање најмлађих ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког)
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста
-усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
-упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
-развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
-навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
-подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
-подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);

-васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
-развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима

Оперативни задаци

- овладавање техником читања и писања на оба писма;
- савладавање просте реченице (појам, главни делови);
- стицање основних појмова о именицама, придевима и глаголима;
- постепено увођење у тумачење основне предметности књижевног дела (осећања, догађаји, радње, ликови, поруке, језичко-стилске карактеристике);
- овладавање усменим и писменим изражавањем према захтевима програма (препричавање, причање, описивање, извештавање);
- постепено упознавање методологије израде писменог састава

Редни број	**НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
I	Књижевност	72
II	Језик	58
III	Језичка култура	50
	Укупно часова:	**180**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	**Број часова**	**Начин и поступци остваривања програма**	**Врсте активности ученика**
КЊИЖЕВНОСТ	72	Кроз садржаје из књиже- вности оспособити ученике за коришћење књижевних појмова уз обраду одговарајућих текстова.(метода разговора,метода рада на тексту) Кроз методу рада на тексту,дискусију и разговор: развијати способност стваралач-	-Уочава догађаје у временском следу -Одређује ток радње,место,време -Разликује главне и споредне лико- ве -Издваја уже целине у тексту, описује ликове и природу -Објашњава појам басне ,упознаје драмске особине -Наводи биографске податке о писцу

		ког мишљења ,песнички слух,омогућавати ученику да даје књижевни суд о тексту, Организовати читање и извођење драмских текстова по улогама Унапређивати све облике читања и инсистирати на изражајном читању текста и казивању прочитаног Формирати читалачке навике код ученика Постављати истраживачке задатке ,давати упутства за самосталан рад,у групи и пару	-Разликује у бајци реалне и фантастичне садржаје -Препознаје осећање у лирској песми и уочава песничке слике -Учи стихове напамет -Чита наглас и у себи -Изражајно чита -Интерпретира прочитано -Увежбава дикцоју читања,темпо ритам,паузирање и боју гласа -Чита и бележи прочитано -Стиче способност сценске импровизације -Казује напамет поетске и прозне Целине
ЈЕЗИК **-Граматика** **-Правопис** **-Ортоепија**	58	Кроз разговор,дискусију,методу писаних радова обрадити и проширивати знања о именицама,глаголима и придевима.На различитим примерима задатака оспособити ученике за одређивање врсте и службе речи у реченици.Различитим облицима писмених вежби проширивати ученичко знање о правописним правилима:употреба великог слова,писање датума,назива улица,	Проналази,подвлачи и обележава различите врсте речи -Разликује глаголске облике који означавају садашњост,прошлост и будућност -Разликује лице и број глагола -Одређује и подвлачи речи које у реченици врше различиту службу -Разликује и правилно запсује реченице по

		скраћеница,писање сугласника Ј На различитим примерима ,вежбама на тексту,диктату и самодиктату с допуном проверавати ученичко знање. Кроз припрему одговарајућих задатака увежбати писање речце НЕ уз глагол,именицу и придев, као и речце ЛИ у упитним реченицама Подстицати сарадњу и такмичарски дух код ученика. Исправљати грешке ученика у говору	значењу - Решава постављење задатке, -Правилно пише сугласник Ј у речима и речцу НЕ уз глаголе,придеве и именице -Правилно употребљава речцу ЛИ у упитним реченицама -Правилно употребљава велико слово -Правилно пише датуме,називе улица,часописа и књига
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	50	Развијати кулуру изражавања на одабраним књижевним текстовима,на пример:правилно записивање,писмено извештавање, реферисање (метода рада на тексту,разговор и метода писаних радова) -Оспособљавање ученика за самостално решавање задатака и	-Путем говорне и писмене вежбе о динамичном догађају пази на интерпункцијске знаке и пауз -Усмено се и писмено изражава -Богати речник -Развија мишљење и језичку културу -Упознаје технику писменог састава

		инсистирати на лепом рукопису и техници писања -Систематски пратити,проверавати и утврђивати градиво везано за културу изражавања	-Препричава, прича,описује,извештава -Маштовито размишља

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставна област	*Ниво постигнућа*	*Стандарди*
Књи-жевност	*Основни ниво*	1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу, или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1СЈ.1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1СЈ.1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1СЈ.1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ.1.2.6. разуме дословно значење текста 1СЈ.1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1СЈ.1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате 1СЈ.1.5.1. препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком тексту 1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевноуметничком тексту

	Средњи ниво	1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле) 1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1СЈ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту (нпр. проналази део/детаљ који је приказан на илустрацији, у табели, или на дијаграму) 1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1СЈ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1СЈ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње,објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима, намерама и сл.) 1СЈ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже/не слаже са поступцима ликова 1СЈ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1СЈ.2.2.10. вреднује примереност илустрација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације 1СЈ.2.5.1. разликује лирску од епске песме 1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине - пословице,загонетке, брзалице) 1СЈ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 1СЈ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту 1СЈ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. одређује редослед догађаја у књижевно уметничком тексту) 1СЈ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 1СЈ.2.5.7. разуме фигуративну употребу језика у књижевноуметничком тексту

	Напредни ниво	1СЈ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације изразличитих делова дужег текста 1СЈ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. текст, табела, графички приказ) 1СЈ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм) 1СЈ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену(нпр. који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за (познату) игру потпуно и сл.) 1СЈ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста) 1СЈ.3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту
Језик	***Основни ниво***	1СЈ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1СЈ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне,упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.1.4.4. препознаје антонимију 1СЈ.1.4.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи и сл.) 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1СЈ.1.3.4. употребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места(једночланих), назива школе

	Средњи ниво	1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ;правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1СЈ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе 1СЈ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне,присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) 1СЈ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу 1СЈ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1СЈ.2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат 1СЈ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне,упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију 1СЈ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употребљава
Језик	***Напредни ниво***	1СЈ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне,присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе) 1СЈ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму:заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју

Језичка култура	***Основни ниво***	1СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор,учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв.„певушења“ или „скандирања 1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља “ 1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања),добро распоређујући основну информацију и додатне информације 1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став 1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1СЈ.1.3.7. препричава кратак једноставан текст (до 400 речи) 1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилно их употребљава 1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије)

Језичка култура	***Средњи ниво***	1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1СЈ.2.3.2. употребљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/-ев/-ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ;правилно пише сугласник ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу ли и речцу не; употребљава запету при набрајању 1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) 1СЈ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1СЈ.2.3.5. језички израз прилагођава комуникативној ситуацији(формалној/неформалној) 1СЈ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1СЈ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 1СЈ.2.3.8. користи фонд речи примерен узрасту; употребљава синониме (нпр. да избегне понављање) 1СЈ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке) 1СЈ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име,презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа, разред, одељење) 1СЈ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира
Језичка култура	***Напредни ниво***	1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни, средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1СЈ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1СЈ.3.3.6. издваја пасусе

Е Н Г Л Е С К И Ј Е З И К

Годишњи фонд часова: 72

Циљ наставе страног језика на млађем школском узрасту је да оспособи ученика да комуницира на основном нивоу страним језиком, у усменом и писаном облику о темема из његовог непосредног окружења.
Настава страног језика треба да:
- подстакне потребу за учењем страних језика,
- подстакне развијање свести о сопственом напредовању ради јачања мотивације за учење језика,
- олакша разумевање других и различитих култура и традиција,
- стимулише машту, креативност и радозналост,
- подстиче употребу страног језика у личне сврхе и из задовољства.

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући друге, стиче свест о значају свог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина:

Разумевање говора
Ученик треба да:
- препознаје гласове (посебно оне којих нема у матерњем језику) у говорном ланцу, акценат, ритам и интонацију,
- разуме вербални садржај уз помоћ невербалне комуникације,
- разуме кратке дијалоге, приче и песме о познатим темама које чује уживо или са аудио-визуелних записа.

Разумевање писаног текста
Ученик треба да:
- препознаје слова, написане речи и реченице у вези са познатим појмовима,
- поштује правописне знаке приликом читања,
- разуме основна значења кратких писаних и илустрованих текстова о познатим темама.

Усмено изражавање

Ученик треба да:
- разговетно изговара гласове акцентује речи, поштује ритам и интонацију при говору и читању,
- даје основне информације о себи и свом окружењу, самостално и уз наставникову помоћ,
- описује кратким и једноставним исказима себе и друге у познатим ситуацијама,
- репродукује, сам или у групи, кратке рецитације или бројалице и познате песме.

Интеракција
Ученик треба да :
- реагује вербално и невербално на постављена упутства и питања,
- поставља једноставна питања,
- изражава допадање и недопадање,
- учествује у заједничким активностима на часу,
- поставља питања и тражи разјашњење када нешто не разуме.

Писмено изражавање
Ученик треба да :
- поштујући правопис, преписује, допуњава и пише речи и краће реченицеу вези са познатим писаним текстом или визуелним подстицајем,
- пише личне податке (име, презиме и адресу),
- прави спискове са различитим наменама (куповина, прославе рођендана, обавезе у току дана...),
- допуњава честитку.

Знања о језику
Ученик треба да:
- препознаје основне граматичке елементе,
- користи језик у складу са нивоом формалности и комуникативне ситуације (нпр. форме учтивости),
- разуме везу између сопственог знања и залагања и постигнућа у језичким активности

Наставни садржаји:

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)**
1. Моји другови и ја	10	• Проширивање вокабулара везаног за изразе представљања и упознавања приликом сусрета кроз слушање и читање лекција из уџбеника • Описивање и именовање предмета који се користе у игри кроз дијалог и инструкције наставника • Правилно вербално и невербално реаговање на упутства и постављена питања	• Рад у паровима – ученици једноставним конструкцијама комуницирају (поздрављање при сусрету и представљање) • Игра памћења • Слушање и понављање речи и реченица везаних за дечје игре • Писање по моделу
2. Школа	10	• Проширивање вокабулара везаног за школу и школски прибор кроз слике, песме и једноставне текстове у уџбеницима • Исказивање једноставних усмених порука везаних за школску учионицу • Почетничко писање на основу упутства наставника и примера из уџбеника	• Понављање речи везаних за школу • Игра памћења и додавања речи везаних за школу • Цртање по диктату и писање по моделу
3. Мој дом	10	• Ученици проширују вокабулар везан за просторије у кући и намештај кроз слике, слушање песама и читање дијалога • Набрајање просторија и предмета у кући, као и различитих активности које се у њима обављају • Једноставним конструкцијама ученици описују свој дом, прво уз помоћ наставника, а затим и самостално	• Понављање речи везаних за просторије у кући и намештај • Рад у паровима – ученици једноставним конструкцијама размењују информације о распореду намештаја у свом дому • Игра меморије

4. Спортске и свакодневне активности	16	• Усвајање новог вокабулара везаног за различите активности кроз слушање песама и лекција, као и читање кратких дијалога • Савладавање технике читања – ученици слушају лекцију са CD-а и прате је у књигама, а затим је самостално читају • Вербално и невербално реаговање на инструкције наставника и аудио запис • Ученици кратким објашњењима исказују шта умеју, а шта не умеју од активности, прво кроз дијалог ученик-наставних,	• Понављање речи израза везаних за активности • Рад у пару – ученици разговарају о активностима које умеју или не умеју да обављају • Групни рад – један ученик казује команде, а остали дају фозички одговор на то
5. Блиско окружење	16	• Ученици проширују вокабулар везан за описивање чланова породице кроз слике, слушање песама и читање дијалога из уџбеника • Усвајање типичних израза за описивање физичких особина чланова породице кроз дијалог • Једноставним конструкцијама ученици представљају себе и чланове своје породице, описујући их, прво уз помоћ наставника, а затим и самостално	• Певање песама везаних за породицу • Рад у паровима – ученици постављају један другом питања о изгледу чланова њихових породица и одговарају на њих • Вежбе повезивања, замене и допуњавања
6. Одећа	4	• Проширивање вокабулара везаног за одевне предмете кроз илустрације и читање кратких текстова из уџбеника • Наставник даје примере и упутства за писање кратких реченица, а затим их ученици самостално пишу • Ученици кратким реченицама објашњавају шта су њихови другови из разреда обукли	• Цртање по диктату • Слушање и понављање речи и реченица везаних за одевање • Индивидуални рад – ученик црта лик из уџбеника, а затим једноставним реченицама описује шта је има на себи од гардеробе
7. Храна	6	• Ученици препознају појмове везане за исхрану и проширују вокабулар кроз слике, текстове у уџбеницима и вежбања повезивања и допуњавања • Наставник даје објашњења а ученици пишу реченице на основу примера из уџбеника • Једноствним конструкцијама, ученици изражавају допадање	• Рад у паровима – ученици разговарају о храни коју воле и не воле • Игра погађања • Писање по моделу и повезивање речи са

		или недопадање према одређеним намирницама кроз дијалог са наставником, а затим између себе	сликама • Прављење листе омиљене хране користећи уџбеник, а потом коментарисање са осталим ученицима

М А Т Е М А Т И К А

Годишњи фонд часова: 180

Циљ наставе математике је да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да доприносе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

Задаци наставе математике су:

- стицање знања неопходна за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- стицање основну математичку културу потребну за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове
- развијање културне, радне, етичке и естетске навике ученика, као и математичку радозналост у посматрању и изучавању природних појава;
- стицање навика и обучавање за коришћење разноврсних извора знања;
- изграђивање позитивне особине ученикове личности: истинољубивост, упорности, систематичности, уредности, тачности, одговорности, смисао за самостални рад;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
-да ученицима омогући разумевање одговарајућих садржаја природних наука и допринесе радном и политехничком васпитању и образовању;
-да интерпретацијом математичких садржаја и упознавањем основних математичких метода допринесе формирању правилног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика;
-да ученици стичу способност изражавања математичким језиком, јасноћу и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
-да ученици усвоје основне чињенице о скуповима, релацијама и пресликавањима;
-да ученици савладају основне операције с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и основне законе тих операција;
-да ученици упознају најважније равне и просторне геометријске фигуре и њихове узајамне односе;
-да оспособи ученике за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- Савлдају читање, писање и упоређивање природних бројева до 1000;
- Упознају римске цифре;
- Успешно обављају све четири рачунске операције до 1000;
- Упозната својства операција користе за рационалније (лакше) рачунање;
- Упознају зависност резултата од компонената операције;
- Знају да израчунају вредност бројевног израза са највише три операције;
- Умеју да прочитају и запишу помоћу слова својства рачунских операција;
- Знају да одреде вредност израза са словима из дате вредности слова;
- Знају да решавају једноставније једначине у скупу бројева до 1000;
- Упознају и правилно записују разломке чији је бројилац 1, а именилац мањи или једнак 10;
- Успешно решавају текстуалне задатке;
- Формирају представе о правој и полуправој;
- Уочавају и умеју да цртају прав, оштар и туп угао;
- Знају да цртају паралелне и нормалне праве, квадрат, правоугаоник, троугао и кружницу помоћу лењира, троугаоника и шестара;
- Стичу представе о подударности фигура (преко модела цртања);
- Знају да одреде обим правоугаоника, квадрата и троугла;
- Упознају мерење масе тела и запремине течности, као и нове јединице за време (година, век)
-

Редни број	**НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
I	Блок бројева до 1000	138
II	Геометријски објекти и њихови међусони односи	32
III	Мерење и мере	10
	Укупно часова:	180

Наставни садржаји:

Садржаји програма	**Број часова**	**Начин и поступци остваривања програма**	**Врсте активности ученика**
		-Графички приказивати стотине,десетице и	-Зна низ бројева до 1000 -Упоређује бројеве до 1000

БЛОК БРОЈЕВА ДО 1000	138	јединице прве хиљаде -Коришћењем визуелних наставних средстава, цртежа,шема,графо-фолија,наставних лис-тића са задацима различитих нивоа сложености обрадити садржаје у блоку бројева до1000 -Инсистирати на приказивању ,текстуално записаних задатака, бројевним изразима -Кроз игру и забаву ре-шавати што више математичких задатака -Подстицати ученике на самостално смишљање задатака - Разломке обрадити кроз очигледна наставна средства(делити предмете блиске ученицима, на пример,:резање картона на различите делове)	-Упознаје,чита и пише бројеве до 1000 -Врши 4 рачунске операције у оквиру бројева до 1000 -Користи својства рачунских операција при обављању рачунских операција -Израчунава вредност бројевног израза са највише 3 операције -Користи знаке за скуп и припадност скупу -Решава једначине и неједначине -Записује разломке -Решава текстуалне задатке
ГЕОМЕТРИЈСКИ ОБЈЕКТИ И ЊИХОВИ МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ	32	Садржаје из геометрије обрадити кроз практичан рад,преко разноврсних модела фигура ,посматрањем,цртањем, резањем, пресавијањем,мерњем, процењивањем,упоређивањем,поклапањем. Демонстрирати на табли цртање круга и кружнице помоћу шестара Експериментисати са папиром и демонстрирати настанак угла Кроз практичне радње упутити ученике на израчунавање обима	-Црта углове,паралелне и нормалне праве,квадрат и правоугаоник и троугао помоћу одговарајућег геометријског прибора -Израчунава обим правоугаоника, квадрата и троугла

		троугла,правоугаоника и квадрата или дужину страница истих геометријских фигура. (На пример:користити траке,конац,летвице за прављење троугаоног,квадратног ,правоугаоног цветњака и слично) Методом демонстрације,разговором,обрадити цртање паралелних и нормалних права,квадрата,правоугаоника,троугла и углова, као и правилно руковање троугаоником,шестаром и лењиром	
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	10	-Користити очигледна средства и давати уче-ницима да мере предмете из околине(метода демонстрације) -Показати и увежбавати на примери-ма претварање јединица мере у мање или веће јединице(метода писаних радова)	-Познаје мере за дужине,тежину, запремину -Претвара мерне јединице у веће

Образовни стандарди

Наставна област	Ниво постигнућа	*Стандарди*

Природни бројеви до 1 000	Основни ниво	1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и да прикаже број на датој бројевној полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3.множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак 1/n (n <= 10) и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине
	Средњи ниво	1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, претходни, следећи број) и разуме декадни бројни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА.2.1.3. сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА.2.1.4. рачуна вредност израза с највише две операције 1МА.2.1.5. уме да решава једначине1МА.2.3.1. уме да препозна разломак a/b (b <= 10, a < b) када је графички приказан на фигури подељеној на b делова
Природни бројеви до 1 000	Напредни ниво	1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени 1МА.3.1.4.уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решење неједначине са једном операцијом 1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак a/b (b <= 10, a < b) 1МА.3.3.2. зна да израчуна део a/b (b<=10, a<b) неке целине и користи то у задацима
Геометријски објекти и њихови		1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг, троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа, угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност

међусобни односи	Основни ниво	1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе 1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта приказаног на слици при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица
	Средњи ниво	1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1МА.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника када подаци нису дати у истим мерним јединицама

	Напредни ниво	1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама
Мерење и мере	Основни ниво	1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко различитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl, ml) 1МА.1.4.3. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате масе (g, kg, t) 1МА.1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме
	Средњи ниво	1МА.2.4.2. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама 1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1МА.2.4.5.уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставних задатака и уме графички да представи дате податке
	Напредни ниво	1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година, век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности

		1МА.3.4.3. претвара јединице за мерење масе

П Р И Р О Д А И Д Р У Ш Т В О

Годишњи фонд: 36 часова

Општи циљ интегрисаног наставногпредмета Природа и друштво јесте упознавање себе,свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Оперативни задаци:

Ученик треба да:

- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука;
- развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу - завичају;
- развијање радизналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења;
- развијање способности запажања основних својстава објеката, појава и процеса у и уочавање њихове повезаности;
- развијање основних елемената логичког мишљења;
-стицање елементарне научне писмености, њена функционална применљивост и развој процеса учења;
- оспособљавање за сналажење у простору и времену;
- разумевање и уважавање сличности и разлика међу појединцима и групама;
- коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у непосредном окружењу;
- развијање одговорног односа према себи, окружењу и културном наслеђу.

Редни број	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ**	Број часова
1.	Природа – човек - друштво	29
2.	Кретање у простору и времену	12
3.	Наше наслеђе	6
4.	Материјали и њихова употреба	22
5.	Људска делатност	3
Укупно часова:		**72**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступци остваривања програма	Врсте активности ученика
ПРИРОДА,ЧОВЕК,ДРУШТВО -Мој завичај- -Нежива природа -Веза живе и неживе природе	29	-Кроз разговор и дискусију обрадити садржаје о облицима рељефа ,животним заједницама На одређеном терену-животним стаништима проналазити животне заједнице(амбијентална метода) Коришћењем илустација обрадити облике рељефа,израђивати моделе рељефа на	-Посматра са усмереном пажњом ради јасног запажања и уочавања света у окружењу -Уочава сличности и разлике између животних заједница, -Уочава карактеистике животних заједница Разликује облике рељефа, вербално описује запажања Испитује својства,собине воде и ваздуха -Уочава сличности и разлике воде и других течности -Контиуирано прати промене при загревању и хлађењу течности -Контиуирано прати промене које Настају загревањем и хлађењем ваздуха -Изводи огледе-самостално или у групи -Бележи резултате огледа -Уочава сличности и разлике између појединих врста земљишта -Испитује повезаност и значај ваздуха и водеи земљишта за живи све
КРЕТАЊЕ У ПРОСТОРУ И ВРЕМЕНУ	12	-На терену вежбати одређивање страна света и изводити вежбе са компасом -Коришћењем географске карте	-Посматра простор око себе и оријентише се у њему -Оријентише се помоћу Сунца и главних страна света

		објаснити ученицима оријентацију на географској карти Практиковањем обрадити садржаје о кретању и облицима кретања Коришћењем плана града објаснити ученицима оријентацију на основу плана насеља	-Изводи огледе о кретању и бележи резултате - Оријентише се у времену: Одређује ближу и дању прошлост,као и ближу и дању будућност -Оријентише се на географској карти(уочава облике рељефа,воде,насеља,саобраћајнице,границе,..) -Оријенатише се на основу плана насеља
НАШЕ НАСЛЕЂЕ	6	Кроз разговор,илустрације,применом слајдова ,одлсаком у музеј обрадити садржаје о прошлости нашег народа:обичаји, одевање, начин живота, исхрана,традиционалне светковине,производња и рамена добара,...	-Сакупља податке о прошлости нашег народа -Прави збирке,албуме о прошлости нашег народа - Истражује о прошлости нашег народа, о животу и раду знаменитих људи краја у ком живи
МАТЕРИЈАЛИ И ЊИХОВА УПОТРЕБА	22	Извођењем огледа ,решавањем проблемских ситуација,кроз разговор,кооперацију и интеракцију обрадити садржаје о: материјалима,променама на материјалима до којих долази под механичким и топлотним утицајима,електричној проводљивости материјала и магнетним својствима материјала	-Посматра промене на материјалима до којих долази под топлотним и механичким утицајима -Изводи огледе -Испитује својства материјала
ЉУДСКА ДЕЛАТНОСТ	3	Методом разговора,кроз различите илустрације обрадити садржаје о становништву нашег краја,дечијим	-Упознаје основна правила понашања у групи -Саставља правила понашања у учионици заједно са осталом децом

		правима,саобраћаају,селу и граду и међусобном утицају човека и окружења	-Испитује повезаност села и града,производних и непроизводних делатности -Усваја основна знања о саобраћају:прелажење преко улице,коришћење јавног превоза,вожња бициклом,игра поред саобраћајница,истрчавање на коловоз,...

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставна област	Ниво постигнућа	Стандарди
Природа-човек-друштво	Основни ниво	1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима. 1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе. 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очувању природе 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови. 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи, насељу. 1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода. 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике.

	Средњи ниво	1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима. 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи 1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића. 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића. 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса. 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се оне штите. 1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвених група и њихових чланова 1ПД.2.5.2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама. 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини.
Природа-човек-друштво		1ПД.2.6.2.зна основне облике рељефа и вода у држави Србији.
	Напредни ниво	1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима. 1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2.разуме да се права и обевезе чланова друшвених група међусобно допуњују.
Кретање у простору и времену	Основни ниво	1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама. 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи орјентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти. 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца. 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век. 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара.
	Средњи ниво	1ПД.2.4.1. зна да кретање тела зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела. 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски. 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља. 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода. 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тражене информације на ленти времена

Кретање у простору времену	Напредни ниво	1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова.
Наше наслеђе	Основни ниво	1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости. 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости. 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их.
	Средњи ниво	1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад.
Материјали	Основни ниво	1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта. 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљишта састављени од више материјала. 1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке. 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина, растворљивост, провидност, намагнетисаност. 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређује њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу. 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха.
	Средњи ниво	1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава 1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису. 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и електрична проводљивост материја одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу.
Материјали	Напредни ниво	1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење ваздуха утичу на појаве у природи.
Људска	Основни ниво	1ПД.1.5.3. зна које људске делатности постоје и њихову улогу. 1ПД.1.5.4. зна који су главни извори опасности по здравље и живот људи и основне мере заштите. 1ПД.1.5.5. зна поступке за очување и унапређивање људског здравља.
	Средњи ниво	1ПД.2.5.3. разуме повезаност и међузависност различитих људских делатности.

делатност	Напредни ниво	1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима. 1ПД.3.5.2.разуме да се права и обевезе чланова друшвених група међусобно допуњују.

Л И К О В Н А К У Л Т У Р А

Годишњи фонд: 72 часа

Општи циљ васпитно - образовног рада у настави ликовне културе јеста да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци:

-настава ликовне културе има задатак да развија способност ученика за опажање
облика, величина, светлина, боја, положаја облика у природи;
-да развија памћење, повезивање опажених информација, што чини основу за увоёење
у визуелно мишљење;стварање услова за разумевање природних законитости и друштвених појава;
-стварати услове да ученици на сваком часу у процесу реализације садржаја користе технике и средства ликовно
-визуелног изражавања;
-развијање способности за препознавање традиционалне, модерне, савремене уметности;
-развијати ученикове потенцијале у области ликовности и визуелности, те му помагати у самосталном изражавању коришћењем примерених техника и средстава;
-развијати љубав према вредностима израженим у делима свих облика уметности;
-да ствара интересовање и потребу за посећивање изложби, галерија, музеја и чување културних добара;
-да осетљивост за ликовне и визуелне вредности коју стичу у настави, ученици примењују у раду и животу;
-развијати сензибилитет за лепо писање;
-развијати моторичке способности ученика

Оперативни задаци:

- ликовно изражавање ученика у функцији развијања мишљења и визуелног ликовног естетског сензибилитета за медијуме, уз коришћење разних материјала за компоновање, покрет у композицији, орнаментику, простор, одабирање случајно добијених ликовних односа по личном избору, плакат и ликовне поруке као могућност споразумевања;
- увођење ученика и различите могућности комуникација;
- стварање услова за развијање свести о потреби чувања човекове природне и културне околине, те активност учествовања у квалитетном естетском о просторном уређењу животне околине.

Редни број	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
1.	Коришћење разних материјала за компоновање	8
2.	Композиција и покрет у композицији	20
3.	Орнаментика	10
4.	Простор (повезивање разних облика у целину)	18
5.	Одабирање случајно добијених ликовних односа по личном избору ученика	4
6.	Плакат, билборд, реклама	6
7.	Ликовне поруке као могућност споразумевања	6
8.	Ликовна дела савремених медијума и споменици културе	
	Укупно	72

Наставни садржаји:

НАСТАВНИ САДРЖАЈИ	**ВРОЈ ЧАСОВА**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА**	**ВРСТЕ АКТИВНОСТИ**
КОРИШЋЕЊЕ РАЗНИХ МАТЕРИЈАЛА ЗА КОМПОНОВАЊЕ	8	• Дорада и преобликовање започетог • Уочавање нових или необичних облика, у складу са личним искуством, маштом • Препознавање недоречених облика и доградња у складу са својим социо-културним миљеом	• Прављење. доградња увек у неком новом материјалу • Коришћење традиционалних техника, али и савремених материјала

КОМПОЗИЦИЈА И ПОКРЕТ У КОМПОЗИЦИЈИ	20	• Објашњење појма композиције и подпојма покрету композицији • Уочавање и опажање појма кретање • Разумевање условљености кретања • Повезивање њихових знања и искуства из других области	• Коришћење разних цртачких, вајарских, сликарских материјала • Употреба оловки са меким графитним улошком, природног угља, сувог и воштаног пастела • Овладавање техникама сликања, вајања, цртања • Научити начин припремања глине за израду тродимензионалних облика
ОРНАМЕНТИКА	10	• Препознавање орнамената у непосредној околини • Ловезивање са уметничким и етнографским наслеђем из нелосредног социо-културног миљеа	• Попуњавање и украшаање неких празних простора • Израда орнаменталне форме коју ће поставити у односу на раван по својој жељи • Цртање орнамеиата у облику розете и фриза
ПРОСТОР(ПОВЕЗИВАЊЕ РАЗНИХ ОБЛИКА У ЦЕЛИНУ)	18	• Ослањање на емотивно-ефективне садржаје • Употреба технике слике (илузија простора-телевизија, компјутер, видео бим...) • Критички осврт на визуелне информације	• Коришћење ликовних техника као мере вредности • Стварање услова за виши ниво креативности • Развијање субјекгивног осећаја простора и илузије простора
ОДАБИРАЊЕ СЛУЧАЈНО ДОБИЈЕНИХ ЛИКОВНИХ ОДНОСА ПО ЛИЧНОМ ИЗБОРУ УЧЕНИКА)	4	• Дубље и шире развијати емотивно-афектувне садржаје према узрасту ученика • Стварање ширих ликовних целина, које наизглед немају неког посебног зиачаја	• Издвајање детаља из целине(сечењем, цепањем)да би се тако изершио избор неког новог ликовног рада • Коришћење маште у циљу одабирања
ПЛАКАТ; БИЛБОРД; РЕКЛАМА	6	• Добијање визуелних информација путем плаката. билборда, рекламе • Критички однос према њима • Долажење до одређњног иовоа визуелне информације, поруке, препоруке	• Израда плаката и креирање визуелне поруке • Осмишљавање поруке коју носи реклама • Коришћење различитих техника

ЛИКОВНЕ ПОРУКЕ КАО МОГУЋНОСТ СПОРАЗУМЕВАЊА	6	• Стварање кодова у смислу развијања визуелног комуницирања • Развијање критеријума у декодирању визуелних порука • Повезивање знања из разних област • Развијање свести о потреби чувања природе и културне околиие	• Коришћењем разних техника симболично изражавати професију или каракгеристику неке животиње • Препознавање поруке која им се шаље преко цртежа
ЛИКОВНА ДЕЛА САВРЕМЕНИХ МЕДИЈУМА И СПОМЕНИЦИ КУЛТУРЕ		• Употребом технике, слике, компјутера, повезати искуства из других области, како би се градило искуство на искуству • Уочавање и препознавање познатих споменика културе: у месту, граду... • Развој ученикове личности о свести и потреби чувања споменика културе и ликовних дела	• Израда билбора на тему ` Позната ликовна дела` • Израда билборда `Познати споменици културе`

Напомена: Последња тема **Ликовна дела и споменици културе; Дела савремених медијума** ће бити реализована у оквиру сваке наведене теме показивањем неких од уметничких дела или споменика културе, као и предмета етно- културе, како би се допринело укупном развоју личности.

М У З И Ч К А К У Л Т У Р А

Годишњи фонд: 36 часова

Општи циљ:

Развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности;Оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања.Развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци:

-неговање способности извођења музике(певање/свирање);
-стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
-подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
-упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
-развијање критичког мишљења;
-упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:
- певају песме по слуху;
- слушају вредна дела уметничке и народне музике;
- изводе дечје, народне и уметничке игре;
- свирају на дечјим музичким инструментима;
- усвајају основе музичке писмености.

Редни број	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
1.	Извођење музике	19

2.	Слушање музике	8
3.	Стварање музике	9
Укупно часова:		**36**

НАСТАВНИ САДРЖАЈИ	БРОЈ ЧАСОВА	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА**	**ВРСТА АКТИВНОСТИ**
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ ПЕВАЊЕМ И СВИРАЊЕМ	**19**	• Певање песама различитог садржаја и расположења • Повезивање са осталим наставним предметима • Певање и извођење музичких игара • Певање модела и наменских песама као звучна припрема за поставку музичке писмености • Свирзње пратње за бројалице, песме, игре • Свирање једноставних песама на мелодијским инструментима Орфовог инструментарија • Препознавање и свирзње делова	• Певање по слуху и певање по нотном тексту • Читање и писање нота • Стварање мелодија • Свирање на Орфовом инструментарију • Савладавање свирања на дечјим инструментима: свирање такга, свирање ритма, свирање мелодије, свирање паузе • Изражавање музичких способности кроз игру
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	**8**	• Слушање вокално-инструменталнних композиција за децу • Препознати различите тонске боје, темло, динамику • Оспособљавати ученикеда наведу примере присуства музике у свакодневном животу • Навикавање на пажљиво слушање музике • Упознавање музичких дела уметничког и народногстваралаштва	• Слушање музичких дела примерених њиховом узрасту • Објашњење запажања и осећања после одслушане композиције • Развијање критичности према уметничком делу • Стицање навике слушања музике • Оспособљавање за разумевање музичких порука

СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ	**9**	• Измишљање мањих ритмичких целина • Импровизација помоћу дечјих инструмената • Импроеизација мелодије на властити или од стране учитеља предложен стих • Слободно измишљање покрета уз музику	• Слибодно музичко изражаеање • Смишљање новогтекста уз познате бројалице • Стварање бројалице где сваки ученик мора додатинову реч или стих • Састављање ритмичке целине по одређеном моделу

Ф И З И Ч К О И З Д Р А В С Т В Е Н О В А С П И Т А Њ Е

Годишњи фонд: 108 часова

Циљ физичког васпитања је да разноврсним и систематским моторичким активностима и осталим васпитно – образовним подручјима допринесе интегралном развоју личности, развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и знања.

Задаци наставе физичког васпитања јесу:

- Правилан раст и развој организма, правилно држање тела,
- Развој моторичких способности,
- Стицање и усавршавање навика, вештина и знања ,
- Формирање морално – вољних квалитета личности,
- Оспособљавање ученика да стечена умења, знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада,
- Стицање и развијање свести о потреби здравља, чувања здравља и заштите природе и човекове средине.

Оперативни задаци су:

- Задовољавање основних дечјих потреба за кретањем и игром,
- Развијање координације, гипкости, равнотеже и експлозивне снаге,
- Стицање моторичких умења у свим природним облицима кретања у различитим условима,
- Правилно држање тела, јачање здравља и развијање хигијенских навика и
- „Моторичко описмењавање“,
- Социјализација личности.

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Атлетика	36
2.	Вежбе на справама и тлу	26
3.	Ритмичка гимнастика и народни плесови	19
4.	Основи тимских игара	23
5.	Здравствено васпитање	4
	Укупно часова:	108

НАСТАВНИ САДРЖАЈ	Број часова	НАЧИН ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
АТЛЕТИКА	**36**	• Упознавање са важношћу атлетике као спорта за развој појединца и групе • Упознавање са значајем атпетике у историји човека, њеној улози у појединим историјским догађајима • Демонстрација технике трчања • Демонстрација и практична активност скакања и прескакања • Објашњење скока увис прекорачном техником • Демонстрација скока удаљ згрчном	• Разговор и питања ученика о атлетици • Спушање и питања о техници трчања • Практично вежбање технике трчања • Практично вежбање скокова и прескока • Припрема за прескакање козлића • Објашњење и вежбање скока увис прекорачном техником • Објашњење и вежбање скока удаљ згрчном техником
ВЕЖБЕ НА ТЛУ И СПРАВАМА	**26**	• Објашњење обавезног састава на тлу, ниској греди и вратилу • Оспособљавање за вежбање на паралелном разбоју • Објашњење и демонстрација њиха у потпору и саскока • Вежбање и усавршзвање вежби на тлу	• Вежбање састава на тлу, ниској греди и вратилу • Развијање потребе за кординацијом покрета и праћењем реда радњи • Формирање здравих навика везаних за правилно држаше тела • Усвајање умења и навика од значаја за свакодневни живот

РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ	**19**	• Понављање и утврђивзње градива из предходних разреда • Стварање навика меканог и епастичног ходања • Естетско обликовање тела • Окрети са покретима руку • Скокови маказице и мзчји скок • Вијача: галоп и повезати са елементша из предходног разреда • Лолта: бацање и котрљање	• Учење покрета и окрета у одређеном такту • Повезивање покрета у целину • Усклађивање покрета уз музику • Усавршавање обавезног састава са лоптом
ОСНОВИ ТИМСКИХ ИГАРА	**23**	• Основни ставови у месту и кретању: напред, назад, лево, десно, цик-цак; са положајем руку за поједине спортске игре • Држање лопте у рукомету и кошарци, додавање у пару, вођење у месту • Одбојка- основни став у месту, са положајем руку за одбијање, изнад главе и подлактица: у одретању и са заустављањем • Кошарка: подизање лопте са пода са	• Основни састави у месту и кретању • Држање лопте у рукомету и кошарци, додавање у пару, вођење у месту • Вежбање из основног става у обручу • Практично вежбање лодбацивања лопте изнад главе, одбијање прстима, хватање • Такмичење • Подстицање ученика на колектив и тимски рад
ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	**4**	• Упознавање суштине вежбаоног процеса и законитости развоја младог организма • Стицање хигијенских навика • Стицање знања о здрављу како би се схватио крајњи циљ који физичким васпитањем треба да се оствари	• Правилно држање тела • Одржавање личне хигијене • и хигијене здравља • Правилна исхрана • Правилан ритам рада и одмора • Прва помоћ

ПОКРЕНИМО НАШУ ДЕЦУ - петнаестминутно вежбање

Циљ:

Развијање моторичких способности кроз вежбе и активности примерене узрасту и стицање навика за бављење физичким активностима.

Оперативни задаци:

Развијање моторичких способности као што су: брзина, издржљивост, агилност, снага, гипкост и координација покрета кроз три модела програма уз коришћење Водича за вежбање

О Б А В Е З Н И И З Б О Р Н И Н А С Т А В Н И П Р Е Д М Е Т И

В Е Р С К А Н А С Т А В А

Годишњи фонд : 36 часова

Циљеви верске наставе јесу да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглег на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности Цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Упознавање ученика са вером и духовним искуствима сопствене, историјски дате Цркве или верске заједнице треба да се остварује у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позтивних искустава и достигнућа човечанства.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Циљ наставе православног катихизиса у основном образовању јесте да пружи целовиз православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност цркве) и есхатолошки (будући) живот (димензију идеалног).То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, соционалној и мисионарској димензији, при чему се излагање хришћанског виђења живота и постојања света обавља у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање.

Оперативни задаци наставе православног катизиса (веронауке) у трећем разреду јесу ученици:
- уоче да конкретни људи као и личности нису постојали пре него што су се родили;
- спознају да је бог из љубави да је Бог из љубави створио свет за вечност;
- уоче да је Бог створио свет као скуп конкретних врста;
- запазе да је Бог на крају света створио човека као личност;
- уоче разлику између природе и личности код човека;
- уоче да се структура створеног света огледа у Литургији.

Наставни садржаји:

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
Бог је створио јединствени свет то као многе конкретне врсте ни из чега	11	- кроз примере објаснити да је Бог из љубави створио свет за вечност - обајшњавање и указивање да постојање света зависи од Божије воље - одлазак на Литургију	- описивање стварања из светог писма дечија искуства када нешто из љубави направимо онда је то за нас најлепше, да нам је увек тешко кад се растајемо од оног кога волимо, кад волимо неког, не примећујемо да нам нешто недостаје
Последице створености по природу и њено постојање	3	- објашњавање да је Бог створио свет као скуп конкретних врста - објашњавање и уочавање да су бића створена ни из чега и да су зато смртна по природи	- описивање стварања из Светог Писма – старог Завета - уочавање да је Бог створио елементе природе (вода, ваздух, земља, светлост), небеска тела и животне врсте
Стварање човека на крају света створеног по "икони и подобију Божијем" (разлика између природе и личности код човека)	8	-објашњавање да конкретни људи као личности нису постојали пре него што су се родили - објашњавање и запажање да је Бог на крају света створио човека као личност - истицање разлике између природе и личности код човека - указивање и изграђивање свести о бићу као заједници личности, односно о личности као заједници слободе са другом личношћу	- описивање стварања човека из Светог Писма - уочавање Цркве о Божијем постојању као Светој Тројици и да је Бог вечна личност - изношење општатих животних искустава, забележених и оних која нису,а која указују да постојање човека извире из заједнице слободе, љубави са другом личношћу
Евхаристија као свет у малом	11	- указивање да се структура створеног света огледа у литургији - увођење у Литургију као личну заједницу Бога и човека у Христу кроз опис и значај чина крштења - одлазак на Литургију	-описивање литургијске структуре - изношење Литургијског искуства Хришћанског постојања - изношење утисака са Литургије

Стварање света и човека у православној икон	3	- обајшњавање да се природа доводи у везу са човеком и да зависи од човека -показивање и објашњење икона	- учесвовање у разговору - навођење значаја и постојања икона - уочавање и анализа приказа на иконама

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Општи циљ

Сазнање о себи и другима је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика трећег разреда основне школе. Овај предмет треба да пружи могућност ученицима да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања, и да изграде сазнања, умења, способности и вредности неопходне за формирање аутономне, компетентне, одговорне и креативне личности, отворене за договор и сарадњу, која поштује и себе и друге.

Задаци

-васпитном раду на реализацији овог предмета разликујемо неколико основних задатака:
-подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима;
-подстицање развоја самопоуздања и личне одговорности; оспособљавање ученика да препознају и разумеју сопствене потребе и потребе других, и да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге;
-развијање свести о потреби уважавања различитости и особености; уочавање и превазилажење стереотипа везаних за пол, узраст, изглед, понашање, порекло;
-оспособљавање ученика за ненасилно решавање сукоба;
-развијање појма пријатељства;
-оспособљавање ученика да разумеју неопходност правила која регулишу живот у заједници и да кроз договарање активно доприносе поштовању или мењању правила сагласно са потребама;
-оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању;
-развијање и неговање еколошке свести;
-развијање моралног расуђивања и неговање основних људских вредности;
-оспособљавање ученика да активно доприносе развоју школе по мери детета.

Наставни садржаји:

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
ПОДСТИЦАЊЕ ГРУПНОГ РАДА, ДОГОВАРАЊЕ О САРАДЊИ СА ВРШЊАЦИМА И ОДРАСЛИМА	2	Кроз разговор, ученичка искуства и адекватну радионицу одржану у учионици упознати родитеље и ученике са захтевима, потребама, очекивањима, садржајем предмета Грађанско васпитање. Илустративно демонстративном методом оспособити ученике за: - подстицање групног рада,договарања и сарадње са вршњацима и одраслима - активно учествовање у процесу васпитања	Ученици - разговарају у малим групама - цртају линије различитих дужина - закључују о новинама у начину рада - слушају одговоре осталих - играју се игрице по избору (дијапозитиви, неслушање)
УВАЖАВАЊЕ РАЗЛИЧИТОСТИ И ОСОБЕНОСТИ; УОЧАВАЊЕ И ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ СТЕРЕОТИПА ВЕЗАНИХ ЗА ПОЛ, УЗРАСТ, ИЗГЛЕД, ПОНАШАЊЕ, ПОРЕКЛО	9	Кроз рад у радионицама, дискусијама, практичним радом оспособити ученике да схвате и разумеју: -сличности и разлике -полне стереотипе у играма -појаву искључивања у групи -понашање које одступа од других -односе у одељењу и однос млађи-старији -дискриминацију по узрасту Радионичарском методом оспособити ученике за - подстицање самосвести, самопоштовања и	- слушају причу „Како је постала дуга“ и друге - разговарају о прочитаном тексту - цртају цвет са седам латица - препознају своја осећања - играју се по избору -закључују о лепоти различитости

		уважавање других - развијање самопоштовања и самопоуздања - уважавање разлике међу половима	
ПРИЈАТЕЉСТВО И МОРАЛНЕ ДИЛЕМЕ У ВЕЗИ СА ТИМ; РАЗВИЈАЊЕ ПОЈМА ПРИЈАТЕЉСТВА И МОРАЛНОГ РАСУЂИВАЊА (КРАЂА, ЛАЖ)	5	Кроз разговор, рад у групама демонстрацију и илустрацијупоказати ученицима значај пријатељства и моралног расуђивања (крађа, лаж) Оспособити ученике да препознају и разумеју сопствена осећања и потребе и њихову међусобну повезаност, да штите и остварују своје потребе на начин који не угрожава друге методом одговарајућих радионица.	- слушају одговарајуће приче - разговарају о прочитаном тексту - користи технике опуштања и вежбе кретања - игра асоцијација
ПОЈЕДИНАЦ И ЗАЈЕДНИЦА; ПРАВИЛА КОЈА РЕГУЛИШУ ЖИВОТ У ЗАЈЕДНИЦИ; ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ; ДОГОВАРАЊЕ	9	Припремити одговарајуће радионице, развити дискусију и извести закључке о појединцу и заједници Методом разговора упознати ученику са правилима која регулишу живот у заједници. Фронталним обликом рада оспособити ученике да схвате значај права и одговорности као и значај договарања. Илустративно демонстративном методом оспособити ученике за развијање комуникативне способности, невербалне и вербалне комуникације, вештина ненасилне	- слушају одговарајуће приче - разговарају о прочитаним текстовима - закључују о различитим пословима - препознаје правила и одговорности укућана - играју се у групама и дискутују

		комуникације.	
ЗАШТИТА ОД НАСИЉА; НЕНАСИЛНО РЕШАВАЊЕ СУКОБА	3	Осмашљавањем и извођењем радионица на часовима оспособити ученике да схвате значај заштите од насиља и предност ненасилног решавања сукоба. Кроз игре улога оспособити ученике за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком поседовању	- посматра различите облике понашања - проверава тачност својих ставова - комуницира са осталим групама - разговара о прочитаним текстовима - игра се игара по избору - имитира ликове из приче
РАЗВИЈАЊЕ МОРАЛНОГ РАСУЂИВАЊА	4	Оспособити ученике да упознају непосредно друштвено окружењеи сопствено место у њему дијалошком и радионичарском методом Демонстративно-радионичарском методом оспособити ученике да активно доприносе развоју школе по мери детета Развити креативно изражавање ученика путем дијалога и одговарајуће радионице. Методом радионица оспособити ученике за развијање креативног изражавања и да упознају непосредно друштвено окружење и сопствено место у њему.	- слуша приче - разговара о добијеним задацима у оквиру групе - игра се игрица по избору - изражава своја мишљења и искуства
РАЗВИЈАЊЕ ЕКОЛОШКЕ СВЕСТИ; БРИГА О ЖИВОТИЊАМА И БИЉКАМА	3	Оспособити ученике за активно учествовање у остваривању еколошке свести истраживачком методом и игром улога. Радионичарско дијалошком методом развити љубав ученика према природи. Дијалошком методом осопособити учениике да буду способни да активно учествују у остваривању еколошке свести, бриге о животињама и биљкама	- слуша одговарајући текст - разговара о прочитаном - црта дипломе свом пару - игра се игрица по избору

ЕВАЛУАЦИЈА ПРОГРАМА	1	Оспособити ученике за процењивање, критичко мишљење о себи и другима кроз дијалошку и монолошку методу. Упознати родитеље са резултатима оствареног програма помоћу демонстративне и дијалошке методе.	- разговара о најважнијим стварима наученим у ГВЗ - процењује најинтересантније активности - презентује активности – нове, значајне, корисне

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ - Н А Р О Д Н А Т Р А Д И Ц И Ј А

Годишњи фонд часова: 36

Општи циљ:

Остварити директно увођење ученика у активности ревитализације традиције кроз непосредно упознавање материјалне и духовне традицијске културе свогнарода и народа у ужем и ширем окружењу.

Задаци:

-упознавање са основним фолклорним текстовима (бајке, легенде, приче, песме, пословице);
-упознавање са дечјим фолклором (игре и кратке текстуалне формекао што су загонетке, успаванке, разбрајалице итд.);
-усвајање елементарних знања о носећим наставним мотивима (различити за сваки разред у првом циклусу);годишњем циклусу, и то кроз познавање:
-основних разлика измеёу градског и сеоског начина живота,
-основних сезонских радова,
-основних обичајно
-обредних радњи везаних за те радове,
-основних и општих празника,
-обичајно
-обредних радњи везаних за те празнике

Оперативни задаци:

- развијање знања о фолклорним празницима, биљкама, хлебовима и кући - дому,
- познавање разлика између отвореног и затвореног простора (ливада - кућа);
- упознавање различитих традиционалних заната у окружењу;
- стицање елементарних знања о појединим традиционалним занатима;
- упознавање са фолклорним веровањима као пратећим формама традиционалних заната;
- упознавање карактеристичних обичајно - обредних облика понашања везаних за одређене традиционалне занате;
- упознавање типичних традиционалних заната урбаних и руралних средина;
- схватање значаја о чувању и неговању традиционалних задата.

Редни број	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
1.	Питај своју баку	1
2.	Радови и празници	1
3.	Зимски хлебови	2
4.	Биљке	1
5.	Кућа	1
6.	Традиционални занати	30
Укупно часова:		**36**

Наставни садржаји:

Наставни садржај	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
ПИТАЈ СВОЈУ БАКУ	1	- Кроз разговор, слушање , истрживачки рад упознати разлике између градског и сеоског живота,као и традиционалну културу народа у ужем и ширем окружењу	- Стицање елементарног знања о разлици између сеоског и градског живота - Упознавање традиционалне културе народа у ужем и ширем окружењу
РАДОВИ И ПРАЗНИЦИ	1	- Разговором,игром, песмом, плесом и илустровањем упознати основне и опште празнике, елементе дечјег фолклора и развијати општу културу	- Упознавање празника, фолклора -Развијање опште културе упознати основне и опште празнике - упознати основне елементе дечјег фолклора -развијати општу културу

ЗИМСКИ ХЛЕБОВИ **ПРОЛЕЋНЕ БИЉКЕ**	2 1	Демонстративном, стражи вачком, стваралачком и илустративном методом познати ученике са значајем и прављењем хлеба, као и његовом рименом, лековитим биљкама Кроз игру и дискусију подстицати креативност и стваралаштво	- Упознавање ученика са значајем и прављењем хлеба и његовом многоструком применом - Упознавање лековитих својстава биљака - Развијање креативности и стваралаштва
КУЋА **ТРАДИЦИОНАЛНИ ЗАНАТИ**	1 30	Дијалошком методом оспособити ученике за запажање основних својстава објеката, појава и процеса. Експерименталном методом оспособити ученике за самостално учење и проналажење информација и слободно исказивање својих запажања. Абијенталном и методом решавања проблемских ситуација оспособити ученике за усвајање цивилизацијских тековина и могућности њиховог коришћења. Инетактивном методом оспособити ученике за разумевање и уважавање сличности и разлика међу појединцима и групама. Кооперативно илустративном методом упознати ученике са ближом и даљом прошлошћу и сведоцима прошлости. мбијенталном методом подстицати и развијати истраживачке ктивности код деце и упознавање различитих традиционалних аната у окружењу, упознавање карактеристичних обичајно бредних облика везано за традиционалне занате урбаних и уралних средина и схватање значаја о чувању и неговању радиционалних заната.	- стицање елементарног знања о разли између градског и сеоског живота упознати традиционалну културу народа у ужем и ширем окружењу

Ч У В А Р И П Р И Р О Д Е

Годишњи фонд часова: 36

Општи циљ:

Развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација да очувају животну средину.

Циљеви и задаци

-разумевање појава везаних за непосредну животну средину;
-препознавање негативних појава у човековом односу према животној средини (квалитет воде, ваздуха, земљишта, хране, биљног и животињског света);
-уочавање узрочно
-последичних веза у животној средини;
-уочавање узрочно
-последичних веза у животној средини извођењем једноставних огледа;
-васпитавање ученика да чува и уређује простор у коме живи и учи;
-стицање навика одговорног понашања према животињама;
-развијање интересовања и способности за активно упознавање и чување животне средине;
-решавање једноставних проблем-ситуација самостално и у тиму;
-развијање правилног става и критичког мишљења.

Оперативни задаци:

- Уочавање појма и основних елемената животне средине
- Уочавање и описивање појава које угрожавају животну средину
- Развијање одговорног односа према себи и животној средини
- Развијање навика за рационално коришћење природних богатстава
- Развијање радозналости креативности и истраживачких способности
- Развијање основних елемената логичког и критичког мишљења

Редни број	**НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ**	Број часова
1.	Животна средина	6
2.	Природне појаве и промене у животној средини	5
3.	Загађивање животне средине	8
4.	Заштита животне средине	17
Укупно часова:		**36**

Наставни садржаји:

Садржај	**Број часова**	**Начин остваривања**	**Врсте активности**
ЖИВОТНА СРЕДИНА	6	• Разговори о основним елементима животне средине • Показиеање и читањ разник текстова о утицају човека на живи свет • Дијалогом усвојити знања позитивним и негативним примерима човековог понашања и утицаја на животну средину • Стеарати једноставне проблем-ситуације и кроз радусвајати прзвила понашања у природи • Развијање свести очувању окружења	• Ученици разговарају ,размишљају и постаељају пигања • Уочаеају и лрепознају потребно • Запажајуу непосредној околини • Иду у посете

ПРИРОДНЕ ПОЈАВЕ И ПРОМЕНЕ У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ	5	• Дијалогом приближити ученицима утицај природних појава на животну средину • Усмеравати кроз разговор и истицањем примера у непосредној околини на уочавањепромена насталих услед природних појава • Објашњавање и саветовање како да бележе уочено у истраживан)у • Разговор о ланцима исхране • Дијалогом објаснити ученицима последице по ланце исхране услед промене животне средине	• Ученици прате и уочавају промене и појаве у животној средини и њихов утицај на живи свет • Уочавају и бележе последице промена и појава у животној средини • Изводе закључке
ЗАГАЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	8	• Дијалогом и показивањем приближити ученицима појаву загађивања воде(упознати их са изворима, уочит последице и разговором доћи до сазнања о заштити) • Дијалогом и показивањем приближити ученицима појаву загађивања) ваздуха (упознати их са изворима.уочиги последице и разговором доћи до сазнања о заштити) • Дијалогом и показивањем приближити појзву загађивања земљишта(упознати их са изворима,уочити последице разговором доћи до сазнања о заштити)	• Обилазе подесна места за упознавање проблема загађивања • Илуструју и читају о овим појавама • Експериментишу • Антивно истражују у непосредној околини • Помоћу једноставних огледа истражују промене у непосредној околини уочавају узрочно-последичне везе)

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	17	• Организовање Чувара природе ван учионице • Разговор о уоченим проблемима у животној средини у непосредној околини • Дијалогом упознати ученике са угроженим биљхама и животињама и посмзтрање истих (у околиии и на фотофафијама) • Упознавање сз користимзтих биљака и животињама • Организовање акције уређења иочувања животног и радног простора • Организовање акције сакупљања и раздвајањз отпада • Сарадња са локалном заједницом идруштвом за заштиту животиња (трибина,дијалог,заједничка акција	• Ученици учествују у дијалогу,размишљају,пос тављају питања • Посматрају,прате,истрзж ују,сакупљају примерне биљака,организују разне акције • Користе ширу литературу (пореду беника)и остале изворе информација • Експериментишу • Осмишљавају начине заштите животне средине • Практично примењују знања

ОД ИГРАЧКЕ ДО РАЧУНАРА

Годишњи фонд : 36 часова

Оперативни задаци:

- развијање моторичких способности уз коришћење материјала, прибора, алата, апарата, уређаја и рачунара;
- развијање конструкторских вештина;
- упознавање са рачунаром и његовим делововима;
- стицање знања и развијање вештина за рад на рачунару;
- развијање умења и вештина за коришћење материјала, прибора, алата, апарата, уређаја и рачунара.

Редни број	Наставне теме	Број часова
1.	ПРАВИМО, КОНСТРУИШЕМО	5
2.	ИГРАМО ИГРИЦЕ	15
3.	КОМПЈУТЕРСКИ БУКВАР	3
4.	ИГРАМО СЕ И ЦРТАМО	7
5	ПИШИ БРИШИ	6
	У к у п н о :	36

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
ПРАВИМО, КОНСТРУИШЕМО	5	Методом практичног рада и дијалошком методом оспособити ученике за коришћење материјала, прибора и алата (развијање моторике)Оспособити ученике за креативност у раду, логичко мишљење и способност комбиновања кроз методу практичног рада.	Ученици -употребљавају материјал -склапају одговарајуће моделе -бирају лако обрадиве материјале -постављају батерије -врше мале поправке -примењују играчке - симулација

ИГРАМО ИГРИЦЕ	15	Дијалошком методом и методом рада на рачунару оспособити ученике за коришћење рачунара у игри. Практичним радом оспособити ученике за рад са дискетом, CD-ом, за креативност у раду.	Ученици -раде са дискетом -раде са CD-ом -покрећу и затварају програме и прозоре -учитавају и покрећу програме
КОМПЈУТЕРСКИ БУКВАР	3	Практичним радом на рачунару и дијалошком методом оспособити ученике да користе програме за учење рачунања и забаву и за решавање једноставних задатака уз помоћ рачунара.Демонстративном методом оспособити ученике да владају основним рачунарским операцијама и алатима.	Ученици -користе програме за забаву, рачунање и учење -владају основним рачунарским операцијама и алатима -примењују рачунар у појединим наставним предметима (образовни програми
ИГРАМО СЕ И ЦРТАМО	7	Оспособити ученике за логичко размишљање, спретност и креативност при коришћењу једноставног програма за цртање путем практичног рада на рачунару. Дијалошком методом оспособити ученике да чувају цртеж, штампају, покрећу програм.	Ученици -користе једноставни програм за цртање -покрећу програм -користе алате за цртање (оловка, линија, гумица, цртање правоугаоника) -цртају елипсу, -користе канту, спреј, пипета, криву линију , полигон -примењују рачунар у ликовном васпитању -цртају по задатку или по слободном избору
ПИШИ БРИШИ	6	Радом на рачунару, дијалошком и текстуалном методом оспособити ученике за унос, уређивање, чување, снимање и штампање текста – развити смисао за лепо и уредно.Очигледним примерима и демонстрацијом оспособити ученике да врше	Ученици -користе програм за писање -покрећу програм за пиасње -врше избор слова «фонта», пишу малим и великим словима -уносе текст, уређују, снимају текст -штампају текст

		избор „фонта“ слова.	

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА

ДОПУНСКА НАСТАВА СРПСКИ ЈЕЗИК– 18 ЧАСОВА

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

- овладавање техником читања и писања на оба писма;
- савладавање просте реченице (појам, главни делови);
- стицање основних појмова о именицама, придевима и глаголима;

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
КЊИЖЕВНОСТ	4	Кроз методу рада на тексту, дискусију и разговор: развијати способност стваралачког мишљења ,песнички слух, омогућавати ученику да даје књижевни суд о тексту. Дијалошком методом формирати читалачке навике код ученика	Одређује ток радње, место, време -Разликује главне и споредне ликове -Изражајно чита -Увежбава дикцоју читања, темпо ритам, паузирање и боју гласа -Чита и бележи прочитано
ЈЕЗИК – ГРАМАТИКА И ПРАВОПИС	12	Вежбом на тексту, диктатом, допуном оспособити ученике за примену правописних правила (велико слово, датуми, називи улица, скраћенице). Индивидуалним радом оспособити ученике да разликују именице и глаголе, одређују врсту и службу речи у реченици. Дијалошком и монолошком методом исправљати грешке ученика у говору.	Проналази,подвлачи и обележава различите врсте речи Правилно употребљава велико слово. Правилно пише датуме,називе улица,часописа и књига. Путем говорне вежбе оспособити ученике за поштовање интерпункцијских знакова и паузе.

КУЛТУРА ИЗРАЖАВАЊА (УСМЕНО И ПИСМЕНО	2	Методом разговора и писаних радова развити културу изражавања и лепог писања.	Усмено се и писмено изражава -Развија мишљење и језичку културу -Упознаје технику писменог састава -Препричава, прича, описује, извештава

ДОПУНСКА НАСТАВА МАТЕМАТИКА– 18 ЧАСОВА

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Ученици треба да:

- знају да израчунају вредност бројевног израза са највише три операције;
- умеју да прочитају и запишу помоћу слова својства рачунских операција;
- знају да одреде вредност израза са словима из дате вредности слова;
- знају да решавају једноставније једначине у скупу бројева до 1000;
- упознају и правилно записују разломке чији је бројилац 1, а именилац ≤10;

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
БЛОК БРОЈЕВА ДО 1000	11	Графички приказивати стотине, десетице и јединице прве хиљаде илустративном методом. -Коришћењем визуелних наставних средстава,цртежа, шема, графо-фолија, наставних листића са задацима оспособити ученике за садржаје у блоку бројева до1000. Демонстративном методом ученицима објаснити разломке.	Ученик -Упоређује бројеве до 1000 -Упознаје,чита и пише бројеве до 1000 -Врши 4 рачунске операције у оквиру бројева до 1000 -Записује разломке
МЕРЕЊЕ И МЕРЕ	3	Показати и увежбавати на примерима претварање јединица мере у мање или веће јединице (метода писаних радова) Користити очигледна средства и давати ученицима да мере предмете из околине (метода демонстрације)	Ученик познаје мере за дужине, тежину, ретвара мерне јединице у веће или мање мерне јединице. Извршава операције сабирања, одузимања, множења и дељења са мерним јединицама

ГЕОМЕТРИЈСКИ ОБЈЕКТИ И ЊИХОВИ МЕЂУСОБНИ ОДНОСИ	4	Садржаје из геометрије обрадити кроз практичан рад,преко разноврсних модела фигура, посматрањем, цртањем. Демонстрирати на табли цртање круга и кружнице помоћу шестара. Кроз практичне радње упутити ученике на израчунавање обима троугла, правоугаоника и квадрата	Ученици израчунавају обим правоугаоника, квадрата и троугла. Ученици самостално цртају круг и кружницу помоћу шестара.

ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
Анализа успеха и владања	4	Разговор са ученицима	Разговор, посматрање, слушање
Педагошка радионица	4	Радионица – кроз различите радионице	Учествовање у раду радионица, разговор
У здравом телу, здрав дух	5	Радионица, игре, вежбе – и то комбиновати сва три начина	Учествовање у раду, разговор, вежбање
Уређење школског простора	2	Израда паноа, прављење размештаја, чишћење,...	Учешће у активностима, разговор, слушање
Сарадња са родитељима	2	Разговор и са ученицима и са родитељима о свим проблемима који се тичу сарадње и наставе	Разговор, слушање, посматрање

Упознајем локалну заједницу	1	Разговор са ученицима и упознавање појмова и односа	Разговор, прихватање појмова, посматрање и слушање
Међуљудски односи	6	По моделу Одељенски старешина у савременој школи	Разговор, остваривање добре комуникације
Покажи шта знаш	4	Организовање приредбе	Учешће у раду и организовању приредбе, разговор
Знамо, умемо и хоћемо	3	Израда паноа и других предмета	Учешће у организовању и спровођењу активности
Како да учим?	2	Размена искустава кроз разговор	Разговор, посматрање, слушање
Деца жељна знања	3	Размена искустава кроз разговор	Разговор, размена искустава

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 - 72часа

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**

<u>Друштвене активности</u>: Радионице „Школа без насиља“ Активности поводом обележавања: Дана планете Земље, Дана воде, Дана борбе против пушења, Дана заштите животне средине	4-8	- Кроз израду паноа, изложбу и радионице указати на значај „ Школе без насиља“ - Методом практичних радова, изложбом , предавањем уз сарадњу са локалном заједницом обележити Дан планете земље, Дан борбе против пушења, Дан заштите животне средине	- Израђивање паноа и организовање радионица кроз дискусију и изложбу на тему „ Школа без насиља“ - Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Предавање о значају заштите животне средине - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
<u>Техничке активности</u>: - Уређење школског простора - Израда честитки поводом значајних датума	3-6	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад -Путем радионица и интерактивног учења израдити честитке поводом значајних датума	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора - Примењивање различитих техника (цртање,сликање, колаж,комбиноване технике) у изради честитки
<u>Хуманитарне активности</u> - Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу - Помоћ старим особама	4-8	-Кооперативним радом организовати прикупљање новца, школског прибора, играчака… - Кроз практичан рад и демонстрацију организовати припреме за јесењи крос - Организовањем радионица, акција помоћи другима развијати хумане односе	- Прикупљање новца и учествовање у акцијама помоћи другима кроз сарадњу са Црвеним крстом - Организовање приредбе поводом Дечје недеље -Учествовање у јесењем кросу

Спортске активности Организовање спортских такмичења - одељенска - међуодељенска - међушколска	10-20	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и одржавања такмичарског духа	- Учествовање у различитим спортским активностима и такмичењима
Културне активности Посете: - позоришту - музеју - учествовање у активностима поводом школских празника	15-30	-Посетом позоришту и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима -Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Посећивање позоришта и музеја -Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама -Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских презника

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

1. СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економским, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном резвоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су :

- развијање интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;

- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
-поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

НАСТАВНИ ПЛАН

Школски програм за први, други, трећи и четврти разред садржи обавезне, изборне и факултативне предмете прописане Правилником о наставном плану и програму основног образовања и васпитања

У школском програму за први разред планирано је да се родитељи у септембру, путем анкете, определе за изборне предмете које ће њихова деца изучавати.

Фонд часова по обавезним и изборним наставним предметима

Ред. број	ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васп	3	108	3	108	3	108	3	108
УКУПНО:		**19**	**684**	**20**	**720**	**20**	**720**	**20**	**720**

Ред. број	ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Верска настава/ Грађанско васпит	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Матерњи јез са елемент. нац. култ	2	72	2	72	2	72	2	72
УКУПНО:		**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**	**1-3**	**36-108**

Ред. број	ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Народна традиција	-	-	1	36	1	36	1	36
2.	Од играчке до рачунара	-	-	1	36	1	36	1	36
3.	Чувари природе	-	-	**1**	**36**	**1**	**36**	**1**	**36**
УКУПНО: А + Б + В		**20-22**	**720-792**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**	**22-24**	**792-864**

-

Трајање и облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети дати су фондом часова у табелама које следе:

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36
2.	Друштвене, техничке, хуманитарне,спортске и културне активности (ваннаставне активности)	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Екскурзија								

		1 - 3 дана годишње

Ред. број	Облик образовно-васпитног рада	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	20	720	21	756	21	756	21	756
2.	Пројектна настава	1	36	-	-	-	-	-	-
3.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
4.	Додатни рад	-	-	-	-	-	-	1	36
5.	Настава у природи	7-10 дана годишње							

2. ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

РПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд: 180 часова

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*

Општи циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине баштине.

Оперативни задаци:

- проширивање знања о простој реченици и њеним деловима;
- савладавање основних појмова о променљивим и непроменљивим речима;
- оспособљавање за изражајно читање и казивање;
- поступно оспособљавање ученика за замостално тумачење основне предметности књижевног текста и сценских дела (осећања, фабула, радња, ликови поруке, стилогеност сценског израза);
- навикавање на сажето и јасно усмено и писмено изражавање према захтевима програма;
- савладавање основа методологије израде писмених састава.

Редни број	**Назив наставне теме**	**Број часова**
1.	ЈЕЗИК	**62**
2.	КЊИЖЕВНОСТ	**67**
3.	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**51**
	Укупно часова	**180**

ЈЕЗИК	***62***	-Кроз разговор и дискусију са ученици-ма обновити знања из претходних разреда. -Методом разговора и рада на тексту обрадити речи које у говору и писању мењају свој основни облик (променљиве речи) - без дефиниција и захтева за променом по падежима и временима. Уочавање речи које задржавају свој основни облик у свим ситуацијама (непроменљиве речи) без именовања врста тих речи. -Метода рада на тексту и метода писаних радова – кроз разговор и путем при-премљених задатака проширити знања о реченици и њеним члановима и савладати ред реченичних чланова. -Коришћењем погодног полазног текста, кроз разговор и интерактивно учење у паровима или групи савладати основне појмове о врстама речи, управни и неуправни говор. -Илустровање и графичко представљање језичких појмова и њихових односа. -Путем систематских вежбања различитим облицима писмених вежби савладати основне садржаје из правописа. -Метода рада на тексту и метода писаних радова – на одговарајућем тексту уочавати погрешно написане речи и вршити исправку; писменим путем проверавати ниво усвојености правописних норми; -Кроз интерактивно учење у паровима или групама подстицати и развијати сарадњу и такмичарски дух. -Сталним вежбањем уз коришћење аудио снимака усмеравати ученике на правилно	-Проналази, подвлачи и обележава различите врсте речи. -Разликује и правилно записује реченице по значењу. -Препознаје именски и предикатски скуп. -Уочава главне делове реченице. -Препознаје ред реченичних чланова у реченици. -Одређује и подвлачи речи које у реченици врше различите службе. -Уочава значење, род и број збирних и градивних именица. -Уочава значење рода и броја присвојних и градивних придева у реченици. -Правилно пише придеве изведене од властитих и заједничких именица. -Уочава значење рода и броја личних заменица -Уочава личну заменицу у функцији субјекта у реченици. -Препознавање основних и редних бројева у реченици. -Препознаје основна значења презента, перфекта и футура. -Уочавање времена, лица и броја глаголских облика. -Правилно употребљава велико слово , правилно пише сугласник Ј у речима, правилно употребљава речце ЛИ и НЕ; -Правилно записује управни говор (сва три модела) и неуправни говор. -Правилно употребљава скраћенице у

		изговарање и акцентовање речи.	писању.-Уочава кратке и дуге слогове, наглашене и ненаглашене слогове и паузу.
КЊИЖЕВНОСТ	***67***	-Метода разговора и рада на тексту – кроз разговор и дискусију организовати читање и тумачење текста; -оспособљавати ученике за коришћење књижевних појмова, развијати способност стваралачког мишљења; формирати читалачке навике и унапређивати све облике читања -Метода писаних радова – постављати истраживачке задатке за самосталан рад, рад у групи и у пару. -Организовати извођење драмских текстова по улогама	-Изражајно чита у складу с мисаоно-емотивним садржајем текста. -Чита са истраживањем. -Казује напамет поетске и прозне целине. -Уочава ток догађаја, место и време збивања радње; одређује тему и поруке текста; -Уочава и именује садржинске целине у прозним текстовима, ствара план; -Уочава значајне појединости у опису природе; -Анализира главне и споредне ликове и њихове особине; -Разликује у лирској песми: слика, ритам, интонацију, јачину, темпо, паузу и мотиве; -Познаје и употребљава појмове: проза, приповедач, прича, роман, фабула, хронолошки редослед догађања, ... -Усваја и употребљава појмове: главно, споредно, машта, збиља, утисак, услов, поређење, тврдња, доказ, ...
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	***51***	Метода разговора, метода рада на тексту, метода писаних радова, дескриптивна метода – кроз разговор, коришћењем уметничких, научно-популарних и ученичких текстова, посматрањем и различитим облицима писмених вежби богатити речник, уочавати и отклањати грешке, нејасноће и двосмислености у говору и писању,	-Препричава текстове у целини и по деловима, по датом или по самостално сачињеном плану, препричавање са променом граматичког лица; -Причање у дијалошкој форми, по заједничком или самостално сачињеном плану, причање по слободном избору, настављање приче;

		увежбавати технику израде писменог састава. -Говорним вежбама оспособљавати ученике за уопштено и конкретно казивање.	-Посматра, уочава и описује природу, ентеријере, ликове; -Самостално прикупља одређену грађу за писање; -Правилно се изражава; -Маштовито размишља; -Извештава о обављеном или необављеном задатку у школи или код куће у облику одговора на питања;

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА:

ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА
ЈЕЗИК	**Основни ниво** 1СЈ.1.4.1. препознаје врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1СЈ.1.4.2. препознаје граматичке категорије променљивих речи (род и број заједничких именица) и глаголско време (презент, перфекат и футур) 1СЈ.1.4.3. препознаје врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне,упитне,узвичне,заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.1.1.4. препознаје антонимију 1СЈ.1.1.5. познаје значења речи и фразеологизама који се употребљавају у свакодневној комуникацији (у кући, школи, и сл.) 1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1СЈ.1.3.2. уме да се потпише 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком 1СЈ.1.3.4. употрбљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назива школе 1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре **Средњи ниво** 1СЈ.2.4.1. одређује врсте речи (именице, заменице, придеве, бројеве и глаголе) 1СЈ.2.4.2. препознаје подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне придеве и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве) 1СЈ.2.4.3. препознаје лице, род и број личних заменица у номинативу 1СЈ.2.4.4. препознаје граматичке категорије глагола (лице, број и род) и уме да пребаци глаголе из једног глаголског времена у друго 1СЈ.2.4.5. препознаје субјекат и глаголски предикат 1СЈ.2.4.6. одређује врсте реченица по комуникативној функцији (обавештајне,упитне, узвичне, заповедне) и по потврдности/одричности (потврдне и одричне) 1СЈ.2.4.7. саставља реченице различите по комуникативној функцији и облику 1СЈ.2.4.8. препознаје синонимију 1СЈ.2.4.9. познаје значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, књигама из лектире и сл.) и правилно их употрбљава 1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1СЈ.2.3.2. употрбљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/

	-ев/ -ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник Ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу **ли** и речцу **не**; употребљава запету при набрајању 1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) **Напредни ниво** 1СЈ.3.4.1. именује врсте и подврсте речи (властите и заједничке именице; описне, присвојне и градивне придеве; личне заменице; основне и редне бројеве; глаголе) 1СЈ.3.4.2. уме да промени облик променљивих речи према задатом критеријуму: заједничких именица према броју, а глагола, придева и заменица према роду и броју 1СЈ.3.4.3. препознаје прави објекат (у акузативу) и прилошке одредбе за време, место и начин 1СЈ.3.4.4. одређује значења непознатих речи и фразеологизама на основу ситуације и текста/ контекста у којем су употребљени 1СЈ.3.4.5. употребљава речи у основном и пренесеном/ фигуративном значењу 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене
КЊИЖЕВНОСТ	**Основни ниво** 1СЈ.1.2.1. влада основном техником читања ћириличног и латиничног текста 1СЈ.1.2.2. одговара на једноставна питања у вези са текстом, проналазећи информације експлицитно исказане у једној реченици, пасусу или у једноставној табели (ко, шта, где, када, колико и сл.) 1СЈ. 1.2.3. препознаје да ли је тражена информација, која може да буде исказана на различите начине (синонимија, парафраза), садржана у тексту 1СЈ. 1.2.4. познаје и користи основне делове текста и књиге (наслов, пасус, име аутора; садржај, речник) 1СЈ. 1.2.5. одређује основну тему текста 1СЈ. 1.2.6. разуме дословно значење текста 1СЈ. 1.2.7. разликује књижевноуметнички од информативног текста 1СЈ. 1.2.8. процењује садржај текста на основу задатог критеријума: да ли му се допада, да ли му је занимљив; да ли постоји сличност између ликова и ситуација из текста и особа и ситуација које су му познате; издваја речи које су му непознате 1СЈ.1.5.1. Препознаје књижевне родове на основу формалних одлика поезије, прозе и драме 1СЈ.1.5.2. препознаје књижевне врсте (бајку и басну) 1СЈ.1.5.3. одређује главни догађај и ликове (који су носиоци радње) у књижевноуметничком

	тексту 1СЈ.1.5.4. одређује време и место дешавања радње у књижевно уметничком тексту **Средњи ниво** 1СЈ.2.2.1. чита текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха; уме да одреди на ком месту у тексту је пауза, место логичког акцента; који део текста треба прочитати брже, а који спорије 1СЈ.2.2.2. изводи једноставне закључке у вези са текстом, анализирајући и обједињујући информације исказане у различитим деловима текста (у различитим реченицама, пасусима, пољима табеле) 1СЈ.2.2.3. раздваја битне од небитних информација; одређује след догађаја у тексту 1СЈ.2.2.4. успоставља везу између информација исказаних у линеарном и нелинеарном тексту 1СЈ.2.2.5. одређује основни смисао текста и његову намену 1СЈ.2.2.6. препознаје фигуративно значење у тексту 1СЈ.2.2.7. изводи једноставне закључке на основу текста (предвиђа даљи ток радње, објашњава расплет, уочава међусобну повезаност догађаја, на основу поступака јунака/актера закључује о њиховим особинама, осећањима , намерама и сл.) 1СЈ.2.2.8. износи свој став о садржају текста и образлаже зашто му се допада/не допада, због чега му је занимљив/незанимљив; да ли се слаже са поступцима ликова 1СЈ.2.2.9. издваја делове текста који су му нејасни 1СЈ.2.2.10. вреднује примереност информација које прате текст; наводи разлоге за избор одређене илустрације 1СЈ.2.5.1. разликује лирску од епске песме 1СЈ.2.5.2. одређује фолклорне форме (кратке народне умотворине- пословице, загонетке, брзалице) 1СЈ.2.5.3. препознаје риму, стих и строфу у лирској песми 1СЈ.2.5.4. одређује карактеристичне особине, осећања, изглед и поступке ликова; и односе међу ликовима у књижевноуметничком тексту 1СЈ.2.5.5. уочава везе међу догађајима (нпр. Одређује редослед догађаја у књижевноуметничком тексту) 1СЈ.2.5.6. разликује приповедање од описивања и дијалога 1СЈ.2.5.7. разуме фигуративну употрбу језика у књижевноуметничком тексту **Напредни ниво** СЈ.3.2.1. изводи сложеније закључке на основу текста, обједињујући информације из различитих делова дужег текста

	1СЈ.3.2.2. повезује и обједињује информације исказане различитим симболичким системима (нпр. Текст, табела, графички приказ) 1СЈ.3.2.3. разликује различита гледишта заступљена у информативном тексту (нпр. Мишљење аутора текста vs. Мишљења учесника у догађају) 1СЈ.3.2.4. изводи сложеније закључке на основу текста и издваја делове текста који их поткрепљују; резимира наративни текст 1СЈ.3.2.5. представља текст у одговарајућој нелинеарној форми (уноси податке из текста у дату табелу или дијаграм) 1СЈ.3.2.6. процењује сврху информативног текста у односу на предвиђену намену (нпр. Који од два текста боље описује дату слику, да ли је упутство за познату игру потпуно и сл.) 1СЈ.3.2.7. објашњава и вреднује догађаје и поступке ликова у тексту (нпр. Објашњава зашто је лик поступио на одређен начин, или вреднује крај приче у односу на своја предвиђања током читања текста, или износи свој став о догађајима из текста) 1СЈ. 3.5.1. тумачи особине, понашање и поступке ликова позивајући се на текст 1СЈ.3.5.2. уочава узрочно-последичне везе међу догађајима у тексту 1СЈ.3.5.3. тумачи идеје у књижевноуметничком тексту, аргументује их позивајући се на текст
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	**Говорна култура** 1.СЈ.0.1.1. познаје основна начела вођења разговора: уме да започне разговор, учествује у њему и оконча га; пажљиво слуша своје саговорнике 1СЈ.0.1.2. користи форме учтивог обраћања 1СЈ.0.1.3. казује текст природно, поштујући интонацију реченице/стиха, без тзв. «певушења» или «скандирања» 1СЈ.0.1.4. уме да преприча изабрани наративни или краћи информативни текст на основу претходне израде плана текста и издвајања значајних делова или занимљивих детаља 1СЈ.0.1.5. уме самостално (својим речима) да описује и да прича на задату тему: држи се теме, јасно структурира казивање (уводни, средишњи и завршни део казивања), 1СЈ.0.1.6. уме на занимљив начин да почне и заврши своје причање 1СЈ.0.1.7. уме у кратким цртама да образложи неку своју идеју 1СЈ.0.1.8. уме да одбрани своју тврдњу или став **Основни ниво** 1СЈ.1.3.1. пише писаним словима ћирилице 1СЈ.1.3.2. уме да се потпише 1СЈ.1.3.3. почиње реченицу великим словом, завршава је одговарајућим интерпункцијским знаком

	1СЈ.1.3.4. уптребљава велико слово приликом писања личних имена, назива места (једночланих), назив школе 1СЈ.1.3.5. пише кратким потпуним реченицама једноставне структуре 1СЈ.1.3.6. издваја наслов, углавном се држи теме 1СЈ.1.3.7. препричава кратак једносттаван текст (до 400 речи) 1СЈ.1.3.8. користи скроман фонд речи (у односу на узраст); правилноих употребљава 1СЈ.1.3.9. пише кратку поруку (о томе куда иде, зашто касни, и сл.) 1СЈ.1.3.10. пише честитку (за Нову годину, рођендан), позивницу (за рођенданску прославу, забаву), разгледницу (са летовања, зимовања, екскурзије) **Средњи ниво** 1СЈ.2.3.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) 1СЈ.2.3.2. употрбљава велико слово приликом писања имена држава и места и њихових становника; користи наводнике при навођењу туђих речи; правилно пише присвојне придеве (-ов/ -ев/ -ин, -ски/-чки/-шки); правилно пише гласове ћ, ч, ђ, џ; правилно пише сугласник Ј у интервокалској позицији; правилно пише речцу **ли** и речцу **не**; употрбљава запету при набрајању 1СЈ.2.3.3. пише јасним и потпуним реченицама; варира језички израз (ред речи у реченици, типове реченица, дужину реченице...) 1СЈ.2.3.4. држи се теме; излагање организује око основне идеје текста коју поткрепљује одговарајућим детаљима 1СЈ.2.3.5. језички изразприлагођава комуникативној ситуацији (формалној/неформалној) 1СЈ.2.3.6. саставља кратак наративни текст 1СЈ.2.3.7. саставља кратак дескриптивни текст 1СЈ.2.3.8. користи фонд речи примерн узрасту; употребљава синониме 1СЈ.2.3.9. исправља свој текст (критички чита написано, поправља текст и исправља грешке) 1СЈ.2.3.10. уме да попуни једноставан образац са основним подацима о себи (име, презиме, име родитеља, година рођења, адреса, телефон; школа,разред, одељење) 1СЈ.2.3.11. пише писмо (приватно) и уме да га адресира **Напредни ниво** 1СЈ.3.3.1. пише јасним, потпуним, добро обликованим реченицама; користи разноврсне синтаксичке конструкције, укључујући и сложене 1СЈ.3.3.2. јасно структурира текст (уводни,средишњи и завршни део текста); добро распоређује основну информацију и додатне информације унутар текста и пасуса 1СЈ.3.3.3. прилагођава језичко-стилски израз типу текста 1СЈ.3.3.4. саставља кратак експозиторни текст

	1CJ.3.3.5. користи богат фонд речи (у односу на узраст) 1CJ.3.3.6. издваја пасусе

М А Т Е М А Т И К А

Годишњи фонд : 180 часова

Општи циљ наставе математике у основној школи јесте: да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појмова и зависности у животу и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, за успешно настављање математичкогобразовањаи за самообразовање; као и да доприносе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- успешно савладају читање и писање природних бројева у декадном бројевном систему;
- упознају скуп природних бројева;
- науче да природне бројеве приказују тачкама бројевне полуправе;
- умеју да читају и записују помоћу слова основна својства рачунских операција;
- упознају и уочавају зависност између резултата и компонената операције (на примерима);
- примењују упозната својства рачунских операција при трансформисању израза и у случају рачунских олакшица;
- знају да читају, састављају и израчунавају вредност израза са више операција;
- знају да решавају једноставније једначине и неједначине у скупу природних бројева;
- успешно решавају задатке дате у текстуалној форми;
- упознају разломке, њихово читање, писање и значење, уз коришћење одговарајућих термина;
- знају да цртају мреже и праве моделе коцке и квадра;
- упознају јединице за површину и примењују их при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, квадра и коцке.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	Скуп природних бројева	**142**

2.	Геометрија	**26**
3.	Мерење и мере	**12**
	Укупан број часова:	**180**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Скуп природних бројева	**142**	-Методом демонстрације ученицима шематски приказати „класе“ и у њима јединице, десетице и стотине; усвојити месне вредности цифара; -Графички приказати рачунске операције са бројевима; демонстрирати неколико примера на табли; -Методом писаних радова увежбавати рачунске операције са вишецифреним бројевима, у раду користити наставне листиће, полупрограмиран или програмирани материјал , -Кроз интерактивну наставу различитих нивоа сложености решавати задатке са више операција и текстуалне задатке; -Организовати наставу и на принципу метода „пошаљи проблем“ када сваки ученик има могућност да састави неки задатак, да га реши и понуди свом другу; -Користити аналитичко-синтетички пут при решавању сваког проблема; -Користити очигледна средства, моделе, апликације, цртеже при обради нових садржаја; -Графички приказивати пут доласка до решења текстуалних задатака. -Користити бројевну праву при упоређевању разломака;	-Чита, записује и упоређује природне бројеве и именује месне вредности цифара; -Приказује бројеве на бројевној правој; -Чита и саставља изразе са више рачунских операција и израчунава њихову вредност; -Врши четири основне рачунске операције у скупу природних бројева; -Користи при обављању рачунских операција упозната својства тих операција ради лакшег и бржег рачунања (комутативност, асоцијативност и дистрибутивност); -Уочава зависност између резултата и компонената рачунских операција; -Чита и пише разломке и решава задатке са разломцима; -Решава једначине и неједначине упознатих облика; -Самостално проверава тачност извршене рачунске операције, као решење једначине или неједначине; -Решава текстуалне задатке

		-Кроз игру и забаву решавати што више задатака.	састављањем израза, односно помоћу једначине; -Коректно записује решење задатка у свесци или на табли
Геометрија	**26**	Користити моделе и мреже квадра и коцке при обради; -На очигледним примерима ученицима давати да решавају задатке о запремини и површини везане за непосредну околину (соба, учионица, клупа, ходник, двориште,базен...); -Инсистирати на примени јединица за површину и запремину.	Израчунава површину из странице и страницу из површине и друге странице; -Решава једноставне текстуалне задатке и примењује знања о јединицама за површину; -Уочава, именује, дефинише, црта и израчунава површину и запремину квадра и коцке; -Примењује стечена знања у конкретним примерима.
Мерење и мере	**12**	Кроз разговор са ученицима илустративном методом приказати односе између „суседних“ мерних јединица и у току објашњења написати их на табли; -При објашњењу обавезно користити моделе у величини квадратног метра, квадратног центиметра и квадратног милиметра; -Демонстрирати мерење различитих површи у учионици и школском дворишту;	-Зна јединице за површину и запремину и примењује их при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, крадра и коцке као и запремине квадра и коцке; -Претвара мерне јединице у веће или мање мерне јединице; -Мери различите површи из непосредне околине.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА

ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА
	Основни ниво 1МА.1.1.1. зна да прочита и запише дати број, уме да упореди бројеве по величини и прикаже број на датој полуправој 1МА.1.1.2. рачуна вредност бројевног израза са највише две операције сабирања и одузимања у оквиру прве хиљаде 1МА.1.1.3. множи и дели без остатка (троцифрене бројеве једноцифреним) у оквиру прве хиљаде

Скуп природних бројева	1МА.1.1.4. уме да на основу текста правилно постави израз са једном рачунском операцијом 1МА.1.1.5. уме да решава једноставне једначине у оквиру прве хиљаде 1МА.1.3.1. уме да прочита и формално запише разломак $\frac{1}{n}$ (n< 10) и препозна његов графички приказ 1МА.1.3.2. уме да израчуна половину, четвртину и десетину неке целине **Средњи ниво** 1МА.2.1.1. уме да примени својства природних бројева (паран, непаран, највећи, најмањи, предходни, следећи број) и разуме декадни бројевни систем 1МА.2.1.2. уме да одреди десетицу, стотину и хиљаду најближу датом броју 1МА2.1..3.сабира и одузима, рачуна вредност израза 1МА2.1.4.рачуна вредност израза с највише две операције 1МА2.1.5.уме да решава једначине 1МА.2.3.1. уме да препозна разломак $\frac{a}{b}$ (b≤10, a< b) када је графички приказан на фигури подељеној на b делова 1МА.2.3..2. уме да израчуна n-ти део неке целине и обрнуто, упоређује разломке облика $\frac{1}{n}$ (n<10) **Напредни ниво** 1МА.3.1.1. уме да примени својства природних бројева у решавању проблемских задатака 1МА.3.1.2. зна својства операција сабирања и одузимања и уме да их примени 1МА.3.1.3. уме да израчуна бројевну вредност израза са више операција, поштујући приоритет 1МА.3.1.4. уме да решава сложеније проблемске задатке дате у текстуалној форми 1МА.3.1.5. уме да одреди решења неједначине са једном операцијом 1МА.3.3.1. уме да прочита, формално запише и графички прикаже разломак $\frac{a}{b}$ (b≤10, a< b) 1МА.3.3.2. зна да израчуна део $\frac{a}{b}$ (b≤10, a< b) неке целине и користи то у задацима
	Основни ниво 1МА.1.2.1. уме да именује геометријске објекте у равни (квадрат, круг,троугао, правоугаоник, тачка, дуж, права, полуправа, и угао) и уочава међусобне односе два геометријска објекта у равни (паралелност, нормалност, припадност) 1МА.1.2.2. зна јединице за мерење дужине и њихове односе

Геометрија	1МА.1.2.3. користи поступак мерења дужине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица 1МА.1.2.4. користи поступак мерења површине објекта, приказаног на слици, при чему је дата мерна јединица **Средњи ниво** 1МА.2.2.1. уочава међусобне односе геометријских објеката у равни 1МА.2.2.2. претвара јединице за мерење дужине 1МА.2.2.3. зна јединице за мерење површине и њихове односе 1МА.2.2.4. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.5. уме да израчуна површину квадрата и правоуаоника када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.2.2.6. препознаје мрежу коцке и квадра и уме да израчуна њихову површину када су подаци дати у истим мерним јединицама **Напредни ниво** 1МА.3.2.1. претвара јединице за мерење површине из већих у мање 1МА.3.2.2. уме да израчуна обим троугла, квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.3. уме да израчуна површину квадрата и правоугаоника 1МА.3.2.4. уме да израчуна обим и површину сложених фигура у равни када су подаци дати у истим мерним јединицама 1МА.3.2.5. уме да израчуна запремину коцке и квадра када су подаци дати у истим мерним јединицама
Мерење и мере	**Основни ниво** 1МА.1.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у једноставним ситуацијама 1МА.1.4.2. зна коју јединицу мере да употреби за мерење задате запремине течности (l, dl,ml) 1МА. 1.4.3. зна коју јединицу мере да употрби за мерење задате масе (g, kg,t) 1МА. 1.4.4. уме да чита једноставније графиконе, табеле и дијаграме **Средњи ниво** 1МА.2.4.1. уме да изрази одређену суму новца преко разкичитих апоена и рачуна са новцем у сложенијим ситуацијама 1МА.2.4.2.зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година) и уме да претвара веће у мање и пореди временске интервале у једноставним ситуацијама

	1МА.2.4.3. претвара јединице за мерење запремине течности из већих у мање 1МА.2.4.4. претвара јединице за мерење масе из већих у мање 1МА.2.4.5. уме да користи податке приказане графички или табеларно у решавању једноставнијих задатака и уме графички да представи дате податке **Напредни ниво** 1МА.3.4.1. зна јединице за време (секунда, минут, сат, дан, месец, година,век) и уме да претвара из једне јединице у другу и пореди временске интервале у сложенијим ситуацијама 1МА.3.4.2. претвара јединице за мерење запремине течности 1МА.3.4.3. претвара јединице за мерење масе

ПРИРОДА И ДРУШТВО

Годишњи фонд: 72 часа

Општи циљ интегрисаног наставног предмета Природа и друштво јесте упознавање себе,свог природног и друштвеног окружења и развијање способности за одговоран живот у њему.

Оперативни задаци:

- развијање основних научних појмова из природних и друштвених наука;
- развијање основних појмова о ширем природном и друштвеном окружењу - завичају и домовини;
- развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање окружења;
- развијање способности запажања основних својстава материјала, објеката, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности;
- развијање елемената логичког мишљења;
- стицање елементарне научне писмености, њена функционална применљивост и развој процеса учења;
- оспособљавање за сналажење у простору и времену;
- разумевање и уважавање различитости међу појединцима и групама;
- коришћење различитих социјалних вештина, знања и умења у комуникацији и другим интеракцијским односима;
- развијање одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- очување националног идентитета и уграђивање у светску културну баштину.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	Сусрет са природом	**10**
2.	Моја домовина део света	**20**
3.	Истражујемо природне појаве	**12**
4.	Рад,енергија производња	**10**

5.	Осврт уназад-прошлост	**20**
	Укупан број часова:	**72**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Сусрет са природом	**10**	-Кроз разговор, илустрат. демонстративну методу, амбијенталним и интерактивним учењем обрадити биљни и животињски свет Србије, -Коришћењем слика, филмова и других извора указати на важност здравог начина живота, правилне исхране и физичке активности.	-Посматра, описује и истражује биљни и животињски свет Србије; -Сакупља биљке и израђује хербаријум; -Разуме и објашњава важност здравог начина живота
Моја домовина део света	**20**	Кроз разговор и дискусију,илустративно-демонстрат.методу и интеракцију ученици усвајају: основне одреднице државе Србије; њен стратешки положај на Балкану, у Европи и свету; природно-географске одлике – рељеф, клима, воде; становништво; грађење демократских односа;очување националног идентитета и уграђивање у светску културну баштину	-Набраја и анализира симболе Србије (грб, застава, химна); -Одређује положај Србије на географској карти; -Идентификује назив и положај котлина, река равница, планина, језера на географској карти; -Приказује на немој карти учене облике рељефа; -Препознаје угрожена и заштићена подручја у Србији -Разуме правила која регулишу узајамна права и обавезе државе и грађана
Истражујемо		Извођењем огледа, решавањем проблемских ситуација кроз разговор, дискусију, кооперацију и интеракцију	Изводи огледе, доноси закључке, бележи резултате, решава проблемске

природне појаве	**12**	обрадити садржаје везане за кретање и материјале	ситуације, испитује својства материјала.
Рад,енергија производња	**10**	Кроз разговор, дискусију, истраживачки рад, кооперацију и интеракцију обрадити садржаје везане за рад, делатности људи, енергију, производњу и потрошњу.	Набраја природна богатства наше земље, објашњава њихов значај и коришћење; -Зна делатности људи у различитим крајевима и насељима Србије.
Осврт уназад-прошлост	**20**	-Кроз разговор, истраживачки рад, коришћењем штампаних и аудио-визуелних и електронских медија, слика и фотографија упознати ученике са начином живота и значајним догађајима из прошлости српског народа.	-Истражује и сакупља податке о прошлости српског народа; -Прави збирке, албуме о прошлости нашег народа

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА

ТЕМА	ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ПО НИВОИМА
Сусрет са природом	**Основни ниво** 1ПД.1.1.1. прави разкику између живе и неживе природе 1ПД.1.1.2. зна ко и шта чини живу и неживу природу 1ПД.1.1.3. зна заједничке карактеристике живих бића 1ПД.1.1.4. уме да класификује жива бића према једном од следећих критеријума: изгледу, начину исхране, кретања и размножавања 1ПД.1.1.5. препознаје и именује делове тела живих бића 1ПД.1.1.6. разликује станишта према условима живота и живим бићима у њима **Средњи ниво** 1ПД.2.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на очигледним примерима 1ПД.2.1.2. зна основне разлике између биљака, животиња и људи

	1ПД.2.1.3. примењује вишеструке критеријуме класификације живих бића 1ПД.2.1.4. зна улогу основних делова живих бића 1ПД.2.1.5. разуме повезаност услова живота и живих бића у станишту 1ПД.2.1.6. разуме међусобну зависност живих бића у животној заједници **Напредни ниво** 1ПД.3.1.1. разуме повезаност живе и неживе природе на мање очигледним примерима 1ПД.3.1.2. разуме функционалну повезаност различитих делова тела живих бића
Моја домовина део света	**Основни ниво** 1ПД.1.6.1. зна основне облике рељефа и површинских вода 1ПД.1.6.2. зна основне типове насеља и њихове карактеристике 1ПД.1.6.3. зна географски положај и основне одреднице државе Србије: територија, границе, главни град, симболи, становништво 1ПД.1.5.1. зна које друштвене групе постоје и ко су њихови чланови 1ПД.1.5.2. зна основна правила понашања у породици, школи и насељу **Средњи ниво** 1ПД.2.6.1. препознаје и именује облике рељефа и површинских вода у свом месту и у околини 1ПД.2.6.2. зна основне одлике рељефа и вода у држави Србији 1ПД..2.6.3. разуме повезаност природно-географских фактора- рељефа, вода, климе- и делатности људи 1ПД.2.5.1. зна које су улоге различитих друштвних група и њихових чланова 1ПД.2.5..2. зна која су права и обавезе чланова у различитим друштвеним групама **Напредни ниво** 1ПД.3.5.1. разуме заједничке карактеристике друштвених група и разлике међу њима 1ПД.3.5.2. разуме да се права и обавезе чланова друштвених група међусобно допуњују
	Основни ниво 1ПД.1.3.1. зна основна својства воде, ваздуха и земљишта 1ПД.1.3.2. зна да су вода у природи, ваздух и земљиште састављени од више материјала 1ПД.1.3.3. зна да различите животне намирнице садрже различите састојке 1ПД.1.3.4. зна основна својства материјала: тврдоћа, еластичност, густина,

Истражујемо природне појаве	растворљивост, провидност, намагнетисаност 1ПД.1.3.5. зна да својства материјала одређују њихову употрбу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.1.3.6. зна промене материјала које настају због промене температуре, услед механичког утицаја и деловања воде и ваздуха 1ПД.1.4.1. уме да препозна кретање тела у различитим појавама 1ПД.1.4.2. зна помоћу чега се људи орјентишу у простору: лева и десна страна, стране света, адреса, карактеристични објекти 1ПД.1.4.3. уме да одреди стране света помоћу Сунца 1ПД.1.4.4. зна јединице за мерење времена: дан, недеља, месец, година, деценија и век 1ПД.1.4.5. уме да прочита тражене информације са часовника и календара **Средњи ниво** 1ПД.2.3.1. зна сложенија својства воде и ваздуха: агрегатно стање и кретање 1ПД.2.3.2. зна да су различита својства воде, ваздуха и земљишта последица њиховог различитог састава 1ПД.2.3.3. разликује материјале који су добри проводници топлоте и електрицитета од оних који то нису 1ПД.2.3.4. зна да топлотна и и електрична проводљивост материјала одређују њихову употребу и препознаје примере у свом окружењу 1ПД.2.3.5. разликује повратне и неповратне промене материјала 1ПД.2.3.6. разликује промене материјала при којима настају други материјали од оних промена материјала при којима не настају други материјали 1ПД.2.4.1. зна да кретање тла зависи од силе која на њега делује, врсте подлоге и облика тела 1ПД.2.4.2. зна да се светлост креће праволинијски 1ПД.2.4.3. уме да пронађе тражене улице и објекте на плану насеља 1ПД.2.4.4. уме да пронађе основне информације на географској карти Србије: највећа и најважнија насеља, облике рељефа и површинских вода 1ПД.2.4.5. уме да пронађе и упише тржене информације на ленти времена **Напредни ниво**

	1ПД.3.3.1. разуме како загревање и хлађење воде и ваздуха утичу на1ПД.2.4.1. појаве у природи 1ПД:3.3.2. примењује знање о променама материјала за објашњење појава у свом окружењу 1ПД.3.4.1. уме да чита географску карту примењујући знања о странама света и значењу картографских знакова
Рад,енергија производња	**Основни ниво** 1ПД.1.2.1. препознаје и именује природне ресурсе 1ПД.1.2.2. зна употрбну вредност природних ресурса 1ПД.1.2.3. разликује повољно и неповољно деловање човека по очување природе **Средњи ниво** 1ПД.2.2.1. разликује обновљиве и необновљиве природне ресурсе 1ПД.2.2.2. разуме еколошку оправданост употребе обновљивих ресурса и рационалног коришћења необновљивих ресурса 1ПД.2.2.3. зна основне мере заштите живе и неживе природе као природних ресурса 1ПД.2.2.4. зна шта је добробит животиња и поступке којима се она штити
Осврт уназад-прошлост	**Основни ниво** 1ПД.1.6.4. зна најважније догађаје, појаве и личности из прошлости 1ПД.1.6.5. зна основне информације о начину живота људи у прошлости 1ПД.1.6.6. зна шта су историјски извори и именује их **Средњи ниво** 1ПД.2.6.4. зна редослед којим су се јављали важни историјски догађаји, појаве и личности 1ПД.2.6.5. уочава сличности и разлике између начина живота некад и сад 1ПД.2.6.6. познаје основна културна и друштвена обележја различитих историјских периода 1ПД.2.6.7. препознаје на основу карактеристичних историјских извора о ком историјском периоду или личности је реч **Напредни ниво** 1ПД.3.6.1. зна шта је претходило, а шта је уследило након важних историјских догађаја и појава

Л И К О В Н А К У Л Т У Р А

Годишњи фонд : 72 часа

Општи циљ васпитно - образовног рада у настави ликовне културе јеста да се подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- разликују и повезују дводимензионалне и тродимензионалне облике;
- граде искуства и критеријуме према захтевима програма,
- усвоје знања ликовних уметности и ликовних појава животу;
- практично о боји, ликовним техникама и креативно
- ускладе раде са односима боја:
- покретом, ликовни рад с другим медијима (звуком,
- препознају литерарним изразом и сценским амбијентима);
- ликовне технике.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	Колаж, фротаж, деколаж и асамблаж	**10**
2.	Везивање облика у тродимензионалном простору и у равни	**10**
3.	Сликарски материјали и технике	**10**
4.	Основне и изведене боје	**10**
5.	Линија, површина, волумен, , простор	**24**

6.	Амбијент - сценски простор	**8**
	Укупан број часова	**72**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	***Број часова***	***Начини и поступци остваривања програма***	***Врсте активности ученика***
		Вербално-текстуалне методе (кроз	Усваја и дефинише појмове:

Колаж, фротаж, деколаж и асамблаж	**10**	разговор и дискусију са ученицима обрадити појам колажа, фротажа, деколажа и асамблажа, сличности и разлике); -Практично-демонстративне методе (по моделу из природе – лептир, цвет, јесење лишће ученици треба да открију и разумеју ликовни појам колажа, фротажа, асамблажа и деколажа); -Подстицање, естетска анализа и вредновање.	колаж, фротаж, асамблаж и деколаж; -Користи разноврсне материјале; -Перцепција кроз разговор и дискусију – учење путем посматрања, уочавања и описивања.
Везивање облика у тродимензионалном простору и у равни	**10**	Вербално-текстуалне методе (кроз разговор и дискусију објаснити разлику између површинских и тродимензионалних облика, објаснити појам пластичног обликовања); -Практично-демонстративна метода (конкретна демонстрација дечјих радова и репродукција уметничких дела); -Подстицање, естетска анализа и вредновање.	Разликује површинске од тродимензионалних облика; -Разликује обликовање од цртања и сликања; -Организује и ликовно представља тродимензионалне облике у равни; -Користи разноврсне материјале; -Перцепција кроз разговор и дискусију – учење путем посматрања, уочавања и описивања.
Сликарски материјали и технике	**10**	-Вербално-текстуалне методе (кроз разговор и дискусију објаснити појам материјали и технике; -Практично-демонстративна метода (показати сликарске материјале, демонстрирати сликарске технике, подстицати ученике да се маштовито изразе; -Подстицање, естетска анализа и оцењивање.	Препознаје сликарске материјале; -Разликује и користи сликарске технике; -Одабира и ликовно се изражава у једној сликарској техници; -Перцепција кроз разговор и дискусију – учење путем посматрања, уочавања и описивања.

Основне и изведене боје	**10**	Вербално-текстуална метода (кроз разговор и дискусију објаснити појмове основне и изведене боје; -Практично-демонстративна метода (демонстрирати добијање изведених боја, показати спектар боја, подстицати ученике да препознају и добијају изведене боје	-Препознају основне и изведене боје; -Самостално добијају изведене боје; -Самостално и слободно се ликовно изражавају; -Перцепција кроз разговор и дискусију – учење путем посматрања, уочавања и описивања.
Линија, површина, волумен, , простор	**24**	Практично-демонстративна метода (кроз разговор и дискусију дати ученицима основна знања о боји, линији, површини, волумену и простору; -Практично-демонстративна метода (корелација са математиком, природом, савременим животом и уметности, дати избор употребе савремених материјала и техника при реализацији задатка, уз препоруку рада у глини, која је најзахвалнија за развој моторике, и уз могућност реализације часа у природи; -Подстуцање, естетска анализа и оцењивање.	Препознаје боју, површину, волумен, простор; -Самостално представља карактеристичне облике у простору; -Перцепција кроз разговор дискусију – учење путем посматрања, уочавања и описивања.
Амбијент - сценски	**8**	Кроз разговор и дискусију објаснити појам амбијент и сценски простор, разговарати о карактеристикама појединих амбијената – учионица, кухиња, улица, игралиште...) -Практично-демонстративна метода (корелација са књижевношћу,	-Препознаје маску, костим, сцену, објасни улогу маске, костима и сцене; -Групно, кроз игру израђују сцену, маске, костиме и одабирају

простор		музичком културом, позиришТем; постављање на сцену једноставне приче – припреме, скице,идеје за детаље, споредне и главне личности, светлосни и звучни ефекти, декор, маске, костими; - Естетска анализа и оцењивање	музику; -Реализују представу;

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 36 часова

Општи циљ:

Развијање интересовања, музичке осетљивости и креативности;Оспособљавање за разумевање могућности музичког изражавања;Развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа.

Циљ и задаци музичке културе:

-Развијање интересовања,музичке осетљивости и креативности;
-оспособљавање за разумевање музичког изражавања;
-развијање осетљивости за музичке вредности упознавањем музичке традиције и културе свога и других народа;
-неговање способности извођења музике-певање свирање;
-стицање навике слушања музике,подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музичких порука;
-подстицање стваралачког ангажовања у свим музичким активностима(извођење,слушање,истаживање и стварање музике);
-упознавање традиционалне и уметничке музике свога и других народа;
-развијање критичког мишљења ;
-упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:
- певају песме по слуху;
- певају песме солмизацијом;
- обраде просте и сложене тактове;
- усвајају основе музичке писмености;
- свирају на дечјим музичким инструментима;
- изводе дечје, народне и уметничке игре;
- импровизују мелодије на задани текст;
- упознају звуке разних иструмената
- слушају вредна дела уметничке и народне музике.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	Недавно сам био трећак	**4**
2.	Време је за нова знања	**6**
3.	Школа за ноте	**6**
4.	Новогодишње расположење	**5**
5.	Музичке пустоловине	**4**
6.	Пролеће нам доноси радости нове	**7**
7.	Културно наслеђе Србије	**4**
	Укупан број часова:	**36**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	***Број часова***	***Начини и поступци остваривања програма***	***Врсте активности ученика***
Недавно сам био трећак	**4**	Демонстративна метода и метода разговора – са сваким новим тоном обрадити нову песму и презентирати место тона у линијском систему; бирати погодну песму за обраду нота по трајању и њихових пауза; тактирати наведене мере; демонстрирати лепо и изражајно певање и музичке игре; повезивати мелодију и текст песме са одређеним покретима; пожељно је повезивање садржаја песама са садржајима осталих наставних предмета;	Пева песме по слуху или нотном тексту; -Кроз песме савладава осећај за ритам, развија музичке способности, слух, музичко памћење, те правилно и изражајно певање; -Користи мелодијске и ритмечке инструменте према интересовањима; -Разликује 2/4, 3/4 и 4/4 такт; -Певањем и свирањем савладава тонске висине и нотна трајања – осмина, четвртина, половина цела нота, као и њихове паузе; -Пева и игра музичку игру,
Време је за нова знања	**6**		
Школа за	**6**		

ноте		-Свирање пратње за бројалице, песме, игре на ритмичким дечјим инструментима; Интерактивно учење, демонстрација, разговор – слушањем обавезних композиција кроз разговор и показивањем слике инструмента упознати боју и карактеристику инструмента; упознати ученике са животом и делом композитора; -Поред емотивног и естетског доживљавања музичког дела оспособљавати ученике за уочавање изражајних средстава музичке уметности. Интерактивно учење, стваралачка настава, демонстрација, разговор (кроз разговор и дискусију наводити ученике на стваралачки рад: да смишљају аранжмане за обрађене песме, импровизују мелодију са текстом или без текста, гласом или на неком мелодијском инструменту и да израђују дечје музичке инструменте.	-Кроз музичку драматизацију савладава драмске, ритмичке и плесне елементе -Препознаје слушана дела; -Упознаје и препознаје инструменте; -Упознаје народне песме обрађене за хор (руковети); -Проширује знања о композиторима; -Одређује врсту музике и извођачки ансамбл за свако слушано дело; -Доживљену музику илуструје. Продубљује интересовања за музичке активности; -Компонује на одабране стихове; -Развија своје стваралачке способности, машту и инвенцију; -Израђује дечје музичке инструменте
Новогодишње расположење	**5**		
Музичке пустоловине	**4**		
Пролеће нам доноси радости нове	**7**		
Културно наслеђе Србије	**4**		

Ф И З И Ч К О И З Д Р А В С Т В Е Н О В А С П И Т А Њ Е

Годишњи фонд: 108 часова

Општи циљ физичког васпитања јесте да разноврсним и систематским моторичким активностима у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју личности ученика (когнитивном, афективном, моторичком), развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и неопходних теоријских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Оперативни задаци наставе физичког васпитања јесу:

- усмерени развој основних моторичких способности, првенствено брзине и координације;
- усмерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика предвиђених програмом физичког васпитања;
- примена стечених знања, умења и навика у сложенијим условима (кроз игру, такмичење ..);
- задовољавање социјалних потреба за потврђивањем, групним поистовећивањем и сл.
- естетско изражавање кретњом и доживљавање естетских вредности;
- усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	**Атлетика**	**41**
2.	**Ритмичка гимнастика и народни плесови**	**24**
3.	**Вежбе на тлу и справама**	**23**
4.	**Основи спортских игара**	**20**
	Укупан број часова:	**108**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Атлетика	**41**	Метода усменог излагања (кроз разговор и дискусију објашњава начине и технике трчања, правилног дисања, правилну координираност рада руку и ногу); -Демонстративно-практична метода (демонстрирати одређене технике и омогућити ученицима такмичења); -Радити у паровима, посебно девојчице, посебно дечаци.	-прилагођавају се различитим оптерећењима; -схватају технику и тактику ходања и тречања; -унапређују своје способности у савладавању технике залет, одраз, лет; -координирано користе технику рада руку и ногу при дисању и трчању.
Ритмичка гимнастика и народни плесови	**24**	Демонстративно-практична метода (демонстрирати комплет одабраних вежби тако да их ученици са успехом изведу; музику и кореографију прилагодити дечјем узрасту; кретање прилагодити ритму музике); -Кроз индивидуални рад омогућити слободну импровизацију покрета сваког ученика уз музику; -Кроз дискусију стварати самосталне кореографије.	-брзо ходање и трчање уз музику; -бацање лопте у месту и кретању уз музику; -изводе једно коло из Србије; -изводе скокове и повезују галоп са другим поскоком.
Вежбе на тлу и справама	**23**	Метода усменог излагања (кроз разговор подстицати ученике на самоиницијативу, одговорност и дисциплину);	координирано изводе вежбе; -развијају вештину, технику и равнотежу; -савлађују задане препреке;

		-Демонстративна метода (показати и обавезно асистирати при извођењу вежби); -Развијати осећај индивидуалности, као и улогу спорта у циљу здравог живота.	-изводе колут напред, колут назад, став на шакама, прескачу козлић.
Основи спортских игара	**20**	Кроз методу разговора, предавања, демонстрацију и илустрацију развијати осећај за тимски рад, такмичарски дух, користити различите реквизите, радити индивидуално, у пару и групно, завршне делове часа завршити игром	-води лопту праволинијски и са променом правца (фудбал); -додаје и хвата лопту, води лопту левом и десном руком; изводи двокорак (кошарка); -изводи основне вежбе држања лопте, хватања и додавања

ПОКРЕНИМО НАШУ ДЕЦУ - петнаестминутно вежбање

Циљ:

Развијање моторичких способности кроз вежбе и активности примерене узрасту и стицање навика за бављење физичким активностима.

Оперативни задаци:

Развијање моторичких способности као што су: брзина, издржљивост, агилност, снага, гипкост и координација покрета кроз три модела програма уз коришћење Водича за вежбање

ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

НАРОДНА ТРАДИЦИЈА

Годишњи фонд часова:36

Општи циљ: Остварити директно увођење ученика у активности ревитализације традиције кроз непосредно упознавање материјалне и духовне традицијске културе свог народа и народа у ужем и ширем окружењу.

Оперативни задаци:

- продубљивање знања о фолклорним празницима, биљкама, кући, занатима;
- стицање елементарних знања о традиционалним облицима транспорта и транспортним средствима и њиховом значају за живот људи у селу и у граду;
- упознавање различитих народних музичких инструмената и њихове улоге у традицијској култури;
- схватање важности чувања и неговања народне традиције.

Редни број	Назив наставне теме	Број часова
1.	На млађима свет остаје	**4**
2.	Носимо ,вучемо,превозимо	**1**
3.	Путовање је најбоље учење	**3**
4.	Пут широк,врата оворена	**14**
5.	Весело срце кудељу преде	**6**
6.	Шором чезе,а Дунавом лађе	**2**
7.	Од добошара до рачунара	**6**
	Укупан број часова:	**36**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
На млађима свет остаје	**4**	Кроз разговор и на примерима подсетити ученике о начину преношења народне традиције (усмени, писани и материјални садржаји); - начинима чувања традицијске културе; - науке, установе и друштва које се баве чувањем и неговањем традицијске културе; - преношење садржаја народне традиције из садашњег времена на наредна поколења.	Читањем и слушањем предавања ученици схватају начине чувања и преношења народне традиције; -обилазе установе и друштва која се баве очувањем и неговањем народне традиције; -организују изложбе/приредбе.
Носимо ,вучемо,превозимо	**1**	Кроз дискуију упознати ученике са различитим облицима транспорта и– ношење воде са извора или бунара, ношење намирница на пијацу, ношење детета у колевци на леђима; вучење дрва из шуме коњском запрегом, вучење жита у млин и брашна из млина; превожење сена са ливаде – запреге (коњска и воловска)	истражују, бележе и илуструју традиционалне облике транспорта и транспортна средства

Путовање је најбоље учење	**3**	-Кроз разговор и дискусију упознати ученике са записом (дрво под којим мештани праве литије или заветине молећи свеца заштитника да им да родну годину). - Као и о томе како су некада живели мали чобани; прављење свирала од зове, врбе, листа, дрвета, пера црног лука...	истражују, бележе и илуструју
Пут широк,врата оворена	**14**	Кроз разговор и презентације упознати ученике са: -путевима у далекој прошлости; -путницима ; -начинима путовања ; -караванима и газдама караванима; - гостионицима и хановима, али и народним и верским светковинама...	истражују, бележе и илуструју начине путовања,верске и народне светковине
Весело срце кудељу преде	**6**	Упознати ученике са некадашњим мобама и весељима и обичајима везаним за њих	истражују, бележе и илуструју мобе ,весеља и бичаје везане за њих
Шором чезе,а Дунавом лађе	**2**	Кроз дискусију,читањем разних текстова и презентацију упознати ученике -како се некада путовало рекама	истражују, бележе и илуструју превозна средства рекама некада,а нека од њих покушавају да направе
Од добошара до рачунара	**6**	Упознати ученике са начинима преношења вести у прошлости	истражују, бележе и илуструју

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Настава је заступљена са 1 часом недељно или 36 часова годишње.

Циљ: Развијање свести о потреби и могућностима личног ангажовања у заштити животне средине, усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Задаци:

¬ знати појам животна средина и њене елементе;
¬ препознавање и описивање најуочљивијих појава и промена у животној средини;
¬ стицање знања о појавама које угрожавају животну средину;
¬ формирање навика и развијање одговорног односа према себи и животној средини;
¬ развијање радозналости, креативности и истраживачких способности;
¬ развијање основних елемената логичног и критичног мишљења.

Оперативни задаци:

- упознавање појма и основних елемената животне средине;
¬ уочавање и описивање основних појава и промена у животној средини;
¬ развијање одговорног односа према себи и животној средини;
¬ развијање навика за рационално коришћење природних богатстава;
¬ развијање радознали, креативности и истраживачких способности;
¬ развијање основних елемената логичког и критичког мишљења;

Редни број	**Наставне теме**	**Број часова**
1.	Животна средина	8
2.	Природне промене и појаве у непосредној животној средини	8
3.	Загађивање животне средине	9
4.	Заштита животне средине	11
	Укупно	36

Садржаји програма	**Број часова**	**Начини и поступци остваривања програма**	**Врсте активности ученика**
Животна средина	8	-Кроз дијалог,илустрацију и истраживање наводити ученике да се упознају са сегментима животне средине као и узроцима који су довели до њеног	-разговор -посете

		упропашћавања -Мотивисати ученике,износити предлоге за смањење загађености -оспособити ученике да разликују материјале који се разлажу,не разлажу	-уочавање и препознавање -запажање илустрација
Природне промене и појаве у непосредној животној средини	8	Уочавати сезонске промене у природи и начине прилагођавања живих бића Уочавање веза свих живих бића једне животне заједнице Буђење интересовања везаних за оне биљне и животињске врсте које одржавају еколошку равнотежу	-разговор -посете -уочавање и препознавање -запажање илустрација
Загађивање животне средине	9	Применом различитих активности упознати ученике о постојању штетних ,отровних материјала ,као и познавање ознака на амбалажи Познају последице деловања загађујућих материја из ваздуха,воде,земљишта на живи свет	-разговор -посете -уочавање и препознавање -запажање Илустрација демонстрација
Заштита животне средине	11	Применом различитих облика активности навести ученике да прихвате елементе еколошки пожељног понашања и да је њихово место у заштити,обнови и унапређивању животне средине значајно	-разговор -посете -уочавање и препознавање -запажање Илустрација демонстрација

ОД ИГРАЧКЕ ДО РАЧУНАРА

Циљеви и задаци :

- Развијање моторичких способности уз коришћење материјала, прибора, алата, уређаја и рачунара;

- развијање креативности, логичког мишљења и способности комбиновања;
- развијање конструкторских вештина;
- упознавање и употреба образовних програма;
- упознавање једноставног програма за цртање и одговарајуће “алате”;
- развијање умења и вештина за коришћење материјала, прибора, алата и рачунара у игри и свакодневном животу;
- развијање способности решавања једноставних задатака уз помоћ рачунара.

Редни број	**Наставне теме**	**Број часова**
1.	Материјал, прибор, алат, уређај, играчка	2
2.	Саставни делови рачунара	5
3.	Готови програми(за забаву, рачунање и учење)	8
4.	Програми за цртање	6
5.	Употреба тастатуре -писање текста -	5
6.	Руковање дигиталним фотоапаратом	4
7.	Програми за обраду текста – унос текста	4
8.	Мини пројекти	2
	Укупно:	36

Садржаји програма	**Број часова**	**Начини и поступци остваривања програма**	**Врсте активности ученика**
Материјал, прибор, алат, уређај, играчка	2	Склапање модела од датих елемената Конструктивне игре	-посматрање - описивање - слушање

Саставни делови рачунара	5	Кроз игровне активности упознати делове рачунара и научити укључити и искључити рачунар	- посматрање - описивање - експериментисање
Готови програми(за забаву, рачунање и учење)	8	Кроз игру учење покретање програма у којима може бити померање објеката и постављање на одређено место ради формирања целине	-играње -закључивање -уочавање
Програми за цртање	6	Кроз игру користити алате за цртање –оловку,гумицу,цртање геометријских фигура,кантицу ,спреј,пимпету	-стварање -истраживање -креирање
Употреба тастатуре - писање текста -	5	Упознавање са основном функцијом тастера и учење начина писања,распоред слова на тастатури,формат текста	-посматрање -слушање -уочавање -примењивање
Руковање дигиталним фотоапаратом	4	Учимо како руковати дигиталним апаратом и како пребацити слике са апарата на рачунар	-вежбање -уочавање -закључивање
Програми за обраду текста – унос текста	4	Куцање текста,чување,скенирање,промена фонта,боје	-примењивање -експериментисање -процењивање
Мини пројекти	2	Самостално куцање,примена рачунара у ликовној култури	-креирање -експериментисање

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ(Сазнање о себи и другима)

:Циљ и задаци

Општи циљ предмета Сазнање о себи и другима је подстицање развоја личности и социјалног сазнања код ученика другог разреда основне школе. Овај предмет треба да пружи могућност ученицима да постану активни учесници у процесу образовања и васпитања, и да изграде сазнања, умења,

Редни број	Наставне теме	Број часова
1.	Подстицање групног рада,договарање о сарадњи са вршњацима и одраслима	2
2.	Подстицање развоја само-свести, самопоштовања и уважавања других	3

способности и неопходне за аутономне, одговорне и отворене за договор поштује и себе и

Оперативни

- подстицање договарања и вршњацима и
- подстицање самосвести,

вредности формирање компетентне, креативне личности, и сарадњу, која друге.

задаци:

групног рада, сарадње са одраслима; развоја

самопоштовања и уважавања других;

- развијање комуникативне способности, вербалне и невербалне комуникације и вештина ненасилне комуникације;
- оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавању сукоба и вршњачком поседовању;
- развијање креативног изражавања;
- оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да активно учествују у њиховом остваривању;
- развијање и неговање основних људских вредности.

3.	Оспособљавање ученикада препознају и разумејусопствена осећања и потребе и њихову међусобнуповезаност и да штите и остварују своје потребе иначин на који не угрожавадруге	7
4.	Развијање комуникативнеспособности,невербалне ивербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације	4
5.	Оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавањусукоба и вршњачком посредовању	4
6.	Оспособљава ученике даупознају непосредно друштвено окружење и сопствено место у њему и даактивно доприносе развоју школе по мери детета	4
7.	Оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању	6
8.	Развијање и неговање основних људских вредности	4
9.	Евалуација	2

Садржаји програма	**Број часова**	**Начини и поступци остваривања програма**	**Врсте активности ученика**
Подстицање групног рада,договарање о сарадњи са вршњацима и одраслима	2	Кроз различите активности утицати да ученици формирају позитивну слику о себи,да стекну самопоуздање...,да знају за своја,али поштују и права других...	- радионичарска - дијалошка - илустративна
Подстицање развоја само-свести, самопоштовања и уважавања других	3		- радионичарска - дијалошка - истраживачка
Оспособљавање ученикада препознају и разумејусопствена осећања и потребе и њихову међусобнуповезаност и да штите и остварују	7		- радионичарска - дијалошка - истраживачка

своје потребе иначин на који не угрожавадруге			- илустративна
Развијање комуникативнеспособности,невербалне ивербалне комуникације, вештина ненасилне комуникације	4		- радионичарска - дијалошка - истраживачка - игра улога
Оспособљавање ученика за примену вештина ненасилне комуникације у решавањусукоба и вршњачком посредовању	4	Активности су распоређене да подстакну интересовања ученика и реализују се по распореду наставних јединица	- радионичарска - дијалошка - игра улога - демонстративна
Оспособљава ученике даупознају непосредно друштвено окружење и сопствено место у њему и даактивно доприносе развоју школе по мери детета	4		- радионичарска - дијалошка - монолошка - демонстративна
Оспособљавање ученика да упознају и уважавају дечја права и да буду способни да активно учествују у њиховом остваривању	6		- радионичарска - дијалошка - истраживачка - игра улога
Развијање и неговање основних људских вредности	4		- радионичарска - дијалошка - игра улога - илустративна
Евалуација	2		- дијалошка - монолошка - демонстративна

ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО- ВАСПИТНОГ РАДА

СРПСКИ ЈЕЗИК - ДОПУНСКА НАСТАВА

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Језик	**12**
2.	Књижевност	**3**
3.	Језичка култура	**3**
	Укупан број часова:	**18**

Садржаји програма	*Бр часова*	*Начини и поступци ост. програма*	*Врсте активности ученика*
Језик	**12**	-Кроз методу рада на тексту, дискусију и разговор: развијати способност стваралачког мишљења , песнички слух, омогућавати ученику да даје књижевни суд о тексту. -Дијалошком методом формирати читалачке навике код ученика.	Проналази,подвлачи и обележава различите врсте речи и одређује службу речи; -Правилно употребљава велико слово. -Правилно пише датуме; -Правилно употребљава речце ЛИ и НЕ, сугласник Ј и скраћенице; -Правилно записује управни и неуправни говор
Књижевност	**3**	-Вежбом на тексту, диктатом, допуном оспособити ученике за примену правописних правила (велико слово, датуми, речце ЛИ и НЕ, скраћенице). -Индивидуалним радом оспособити ученике да разликују именице, глаголе, придеве, заменице, бројеве, да одређују врсту и службу речи у реченици и да правилно записују управни и неуправни -Дијалошком и монолошком методом исправљати грешке ученика у говору.	--Одређује ток радње, место, време -Разликује главне и споредне ликове -Изражајно чита -Увежбава дикцију читања, темпо, ритам, паузирање и боју гласа -Чита и бележи прочитано
Језичка култура	**3**	-Методом разговора и писаних радова развити културу изражавања и лепог	-Усмено се и писмено изражава -Развија мишљење и језичку културу

		писања.	-Упознаје технику писменог састава -Препричава, прича, описује, извештава

МАТЕМАТИКА-ДОПУНСКА НАСТАВА

ЦИЉ И ЗАДАЦИ

Ученици треба да:

-савладају читање и писање природних бројева у декадном бројевном систему;
-савладају четири основне рачунске операције у скупу природних бројева;
- примењују својства рачунских операција у случају рачунских олакшица;
-знају да решавају једноставне једначине и неједначине у скупу природних бројева;
-решавају једноставне текстуалне задатке;
-записују разломке и решавају једноставне задатке са разломцима;
-знају јединице за површину и примењују их у једноставним задацима при израчунавању површине квадрата, правоугаоника, коцке и квадра.

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Скуп природних бројева	**12**
2.	Геометрија	**4**
3.	Мерење и мере	**2**
	Укупан број часова:	**18**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Скуп природних бројева	**12**	-Показати и увежбавати решавање задатака са све четири рачунске операције са вишецифреним бројевима, користити својства комутативности, асоцијативности и дистрибутивности; -Вежбати решавање задатака са разломцима, решавање једначина и	-Врши четири основне рачунске операције у скупу природних бројева и користи својства бржег и лакшег рачунања, -Записује разломке и решава задатке; -Решава једноставне задатке са

		неједначина као и решавање једноставних текстуалних задатака.	једначинама и неједначинама; -Решава једноставне текстуалне задатке.
Геометрија	**4**	-Демонстрирати на табли цртање коцке и квадра. -Кроз практичне радње упутити ученике на израчунавање површине правоугаоника, квадрата, коцке и квадра и запремине квадра и коцке	-Ученици израчунавају: - површину правоугаоника, квадрата, коцке и квадра; -запремину квадра и коцке. -Ученици самостално цртају коцку и квадар.
Мерење и мере	**2**	-Показати и увежбавати на примерима претварање јединица мере у мање или веће јединице (метода писаних радова). -Демонстрирати мерење различитих површи у учионици и школском дворишту.	-Зна јединице за површину и примењује их при израчунавању; -Претвара мерне јединице у веће или мање; -Извршава операције сабирања, одузимања, множења и дељења са мерним јединицама

ДОДАТНА НАСТАВА – МАТЕМАТИКА – 36 ЧАСОВА

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ:

-развијање логичког мишљења и закључивања;
-оспособљавање ученика за самостално решавање проблемских задатака;
-развијати тачност и прецизност при раду;
-развијање способности уочавања битног у проблему;
-примена научених знања о јединицама мере и претварању јединица на конкретне проблеме;
-примена наученог кроз решавање проблемских и занимљивих задатака

Редни број	НАЗИВ НАСТАВНЕ ТЕМЕ	Број часова
1.	Логички и комбинаторни задаци	**4**
2.	Природни бројеви и операције са њема	**6**
3.	Реш сложених задатака помоћу једначина и дij	**4**
4.	Квадрат и правоугаоник	**6**
5.	Коцка и квадар	**4**

6.	Проблеми превожења ,пресипања и мерења	**3**
7.	Занимљиви задаци	**7**
8.	Математичке игре	**2**
	Укупан број часова:	**36**

Наставни садржаји:

Садржаји програма	*Број часова*	*Начини и поступци остваривања програма*	*Врсте активности ученика*
Логички и комбинаторни задаци	**4**	Кроз разговор, методом решавања проблема и демонстрацијом решавања задатака развијати код ученика логичко мишљење и оспосо-бљавати их за самостално решавање логичких и комбинаторних задатака.	-уочавање, издвајање, решавање проблема
Природни бројеви и операције са њема	**6**	-Методом писаних радова и решавања проблема развијати код ученика тачност и прецизност при раду, логичко мишљење и оспособљавати их за самостално решавање задатака.	уочавање, решавање проблема
Решавање сложених задатака помоћу једначина и дијаграма	**4**	Методом решавања проблема развијати логичко мишљење и оспособљавати ученике за самостално решавање проблемских задатака.	уочавање, издвајање, решавање проблема
Квадрат и правоугаоник	**6**	Кроз разговор, демонстрацију цртањем на табли и решавањем проблема подстицати ученике на прецизност и уредност при раду и развијати способност уочавања битног у	уочавање, закључивање, цртање, скицирање

		проблему.	
Коцка и квадар	**4**	Кроз разговор, демонстрацију цртањем на табли и решавањем проблема подстицати ученике на прецизност и уредност при раду и развијати способност уочавања битног у проблему	уочавање, закључивање, цртање, скицирање
Проблеми превожења ,пресипања и мерења	**3**	-Кроз разговор, извођењем огледа демонстрирати примену научених знања о јединицама мере и претварању јединица на конкретне проблеме.	мерење, уочавање, рачунање, примена
Занимљиви задаци	**7**	Кроз игру и разговор, експерименталном и кооперативном методом примењивати усвојена знања решавањем проблемских и занимљивих задатака и развијати логичко мишљење и закључивање	уочава, упоређује, рачуна
Математичке игре	**2**	Кроз игру и разговор, експерименталном и кооперативном методом примењивати усвојена знања решавањем проблемских и занимљивих задатака и развијати логичко мишљење и закључивање	уочава, упоређује, рачуна

ПРОГРАМ И ПЛАН РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Време реализације	**Активности/Теме**	**Начин реализације**	**Носиоци реализације**
Током наставне године	Упознавање са планом рада за ову школску годину Избор одбора Одељенског старешине и њен рад Ризична понашања-болести зависности (пушење, алкохолизам,наркоманија)-превентивне активности Деца пишу књигу о својим правима У сусрет Дечијој недељи Учешће у активностима Дечје недеље Како правилно користимо воду – Да славина не цури Учествујемо у прослави Дана школе Физички обрачуни и слична непожељна понашања Како да учимо мапе ума	Разговор Дискусија игра	учитељ ученици психолог

Током наставне године	Менсине загонетне приче Шта замерам себи и свом другу Упитник за ученике о задовољству наставом Весело одељенско дружење Шта знам о Светом Сави Учење усмерено на знање и самопроцену успешног учења Интересује ме... .Заштита животне средине и очување природних ресурса (вода, ваздух , земљиште) Живот у одељењу-однос дечака идевојчица Када бих могао променио бих... Обележавамо Светски дан воде Рециклирај-не фолирај (акција) На прагу пубертета Правилна исхрана Лепа реч гвоздена врата отвара Спремам се за пети разред Анализирамо рад и проблеме у нашој Одељенској заједници Весело одељенско дружење	Разговор Дискусија игра	учитељ ученици психолог

ОСНОВИ БЕЗБЕДНОСТИ ДЕЦЕ

Програм Основи безбедности деце се реализује у четвртом разреду у сарадњи са Министарством унутрашњих послова , односно ПУ Прибој кроз часове одељењског старешине.

Циљеви програма:

- подизање безбедносне културе ученика
- изградња ставова у вези са безбедносним ризицима којима су деца изложена
- стварање повољног безбедносног амбијента у локалној заједници
- развој безбедног демократског друштва

садржај	**време реализације**	**начин реализације**	**носиоци реализације**
Безбедност деце у саобраћају	Током наставне године у оквиру Часа одељењског старешине	предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Полиција у служби грађана		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Насиље као негативна појава		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Превенција и заштита деце од опојних дрога и алкохола		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Безбедно коришћење интернета и друштвених мрежа		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Превенција и заштита деце од трговине људима		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Заштита од пожара		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој
Заштита од техничко-технолошких опасности и природних непогода		предавање, разговор	одељењске старешине, представници ПУ Прибој

ПРОГРАМ СЛОБОДНИХ АКТИВНОСТИ

1. Причамо ,певамо и рецитујемо
2. Уређење школског простора
3. Шетња природом
4. Помоћ старим особама,помоћ другу
5.Активности поводом Дечје недеље
6.Спортске активности-елементарне игре
7.Кулурне активности-Дан школе
8. Кулурне активности-Дан школе
9. Дан школе-уређење паноа
10. Реферат о Вуку Караџићу
11.Јесен у песми и причи-напишимо,прочитајмо
12. Непознате речи –сакупљамо народно благо
13.Направи асоцијацију
14.Правимо хербаријум
15. Историјски подаци о пореклу назива места у ком живим
16. Припремамо се за Нову годину
17.Завршне активности за Нову годину
18.Активности поводом обележавања школске славе Светог Саве
19.Свети Сава наш први просветитељ
20.Грудвање и санкање –час у природи
21.Едукативне игре у учионици
22.Драматизација басне по избору ученика
23.Обрадујмо маме
24.Ближи нам се Дан жена Осми март
25.Ми научници-експерименти
26.Светски дан вода-22.март
27.Пролеће-литерарне и ликовне активности
28.Шарамо јаја
29 Брзалице и имитације
30.Игре по избору ученика
31.Моја прича-аутобиографија
32. Игра-На слово,на слово-
33.Упознавање са старим предметима
34.Дан борбе против пушења
35.Светски дан животне средине
36.Покажи шта знаш-квиз знања

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ПЕТИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

1. ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Циљеви образовања и васпитања су:

- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета, ученика и одраслог, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- стицање квалитетних знања, вештина и ставова које су свима неопходне за лично остварење и развој, инклузију и запослење и стицање и развијање основних компетенција у погледу комуникације на матерњем језику, комуникације на страним језицима, математичке писмености и основних компетенција у науци и технологији, дигиталне компетенције, компетенције учења како се учи, међуљудске и грађанске компетенције и културног изражавања;
- развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса;
- развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу ради унапређивања личног живота и економског, социјалног и демократског развоја друштва;
- развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, учење и образовање током целог живота и укључивање у међународне образовне и професионалне процесе;
- развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења;
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, потребама тржишта рада, развојем савремене науке, економије, технике и технологије;
- развој и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- развој свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине, еколошке етике и заштите животиња;
- развој способности комуницирања, дијалога, осећања солидарности, квалитетне и ефикасне сарадње са другима и способности за тимски рад и неговање другарства и пријатељства;
- развијање способности за улогу одговорног грађанина, за живот у демократски уређеном и хуманом друштву заснованом на поштовању људских и грађанских права, права на различитост и бризи за друге, као и основних вредности правде, истине, слободе, поштења и личне одговорности;
- формирање ставова, уверења и система вредности, развој личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности држави Србији, поштовање и неговање српског језика и свог језика, традиције и културе српског народа, националних мањина и етничких заједница, других народа, развијање мултикултурализма, поштовање и очување националне и светске културне баштине;
- развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрасне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
- повећање образовног нивоа становништва и развој Републике Србије као државе засноване на знању

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД			ШЕСТИ РАЗРЕД		
		нед.	год.	блок настава	нед.	год.	блок настава
1.	Српски језик и књижевност	5	180		4	144	
2.	Српски као нематерњи језик	3	108		3	108	
3.	Страни језик	2	72		2	72	
4.	Историја	1	36		2	72	
5.	Географија	1	36		2	72	
6.	Биологија	2	72		2	72	
7.	Математика	4	144		4	144	
8.	Информатика и рачунарство	1	36		1	36	
9.	Техника и технологија	2	72		2	72	
10.	Ликовна култура	2	72		1	36	
11.	Музичка култура	2	72		1	36	
12.	Физичко и здравствено васпитање+ обавезне физичке активности	2	72 + 54		2	72 + 54	
13.	Физика				2	72	
	УКУПНО: А	24-27*	918-1026		25-28*	954-1062	
	Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ						
1	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36		1	36	
2.	Други страни језик	2	72		2	72	
3.	Матерњи језик/говор са елементима националне културе	2	72		2	72	
	УКУПНО: Б	3-5*	108-180		3-5*	108-180	
	УКУПНО: А + Б	27-30*	1026-1134		28-31*	1062-1170	

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	27-30	1026-1134	28-31	1062-1170
2.	Слободне наставне активности[7]	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36
4.	Додатна настава	1	36	1	36

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности	1	36	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 2 дана годишње	

1. ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

Циљ наставе и учења српског језика и књижевности јесу да се ученик оспособи да правилно користи српски језик у различитим комуникативним ситуацијама, у говору и писању, тако што ће овладати основним законитостима српског књижевног језика, да стиче основна знања о улози и значају језика у националној култури и изградњи националног идентитета; да кроз читање и тумачење књижевних дела из српске и светске баштине развија читалачке компетенције које, уз књижевно знање, обухватају емоционално и фантазијско уживљавање, живо памћење, истраживачко посматрање, подстичу имагинацију и уметнички сензибилитет, естетско доживљавање и критичко мишљење, морално просуђивање и асоцијативно повезивање; да се одговарајућим врстама читања оспособљава да усмерено приступа делу и приликом тумачења открива различите слојеве и значења; да стиче основна знања о месту, улози и значају језика и књижевности у српској и светској култури, негује љубав према српском језику и књижевности; да стиче и развија најшира хуманистичка знања и да научи како функционално да повезује садржаје предметних области.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- уочавање разлике између месног говора и књижевног језика;
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво-усмено и писмено изражавање,богаћење речника,језичког и стилског изра;
- увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног - изражајног, интерпретативног, истраживачког; читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима);
- оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;

- поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне);
- поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- проверавање и систематизовање знања стечених у претходним разредима;
- овладавање простом реченицом и њеним деловима;
- појам сложене реченице;
- увођење ученика у појам променљивости и непроменљивости врста речи;
- стицање основних знања о именицама, значењима и функцијама падежа;
- стицање основних знања о именичким заменицама и бројевима;
- стицање основних знања о глаголима (видовима и функцијама);
- оспособљавање ученика за уочавање разлике у квантитету акцента;
- савладавање елемената изражајног читања и казивања текстова, одређених програмом;
- увођење ученика у тумачење мотива, песничких слика и изражајних средстава у лирској песми;
- увођење ученика у структуру епског дела, с тежиштем на књижевном лику и облицима приповедања;
- увођење ученика у тумачење драмског дела, са тежиштем на драмској радњи и лицима;
- оспособљавање ученика за самостално, планско и економично препричавање, причање, описивање, извештавање, те за обједињавање разних облика казивања (према захтевима програма).

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ГОДИШЊЕГ ФОНДА ЧАСОВА ПО ОБЛАСТИМА/ТЕМАМА

НАСТАВНА ОБЛАСТ	УКУПНО
Књижевност	70
Језик	70
Језичка култура	40
УКУПНО	180

Годишњи фонд часова: 180 часова

ИСХОДИ	ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - разликује књижевни и некњижевни текст; упоређује одлике фикционалне и нефикционалне књижевности - чита са разумевањем и опише свој доживљај различитих врста књижевних дела - чита са разумевањем одабране примере осталих типова текстова - одреди род књижевног дела и књижевну врсту - разликује карактеристике народне од карактеристика уметничке књижевности - разликује реалистичну прозу и прозу засновану на натприродној мотивацији - анализира елементе композиције лирске	**КЊИЖЕВНОСТ**	**ЛИРИКА** **Лектира** 1. Народна песма: Вила зида град 2. Народне лирске песме о раду(избор); народне лирске породичне песме (избор) 3. Бранко Радичевић: Певам дању, певам ноћу 4. Милица Стојадиновић Српкиња: Певам песму 5. Душан Васиљев: Домовина/Алекса Шантић: Моја отаџбина 6. Војислав Илић: Зимско јутро 7. Милован Данојлић: Шљива/Десанка Максимовић: Сребрне плесачице 8. Пеђа Трајковић: Кад књиге буду у моди **Књижевни термини и појмови** Песник и лирски субјекат. Мотиви и песничке слике као елементи композиције лирске песме. Врста строфе према броју стихова у лирској песми: катрен;

песме (строфа, стих); епског дела у стиху и у прози (делови фабуле - поглавље, епизода; стих); драмског дела (чин, сцена, појава) - разликује појам песника и појам лирског субјекта; појам приповедача у односу на писца - разликује облике казивања - увиђа звучне, визуелне, тактилне, олфакторне елементе песничке слике - одреди стилске фигуре и разуме њихову улогу у књижевно-уметничком тексту - процени основни тон певања, приповедања или драмске радње (шаљив, ведар, тужан и сл.) - развија имагинацијски богате асоцијације на основу тема и мотива књижевних дела - одреди тему и главне и споредне мотиве - анализира узрочно-последично низање мотива - илуструје особине ликова примерима из текста - вреднује поступке ликова и аргументовано износи ставове - илуструје веровања, обичаје, начин живота и догађаје у прошлости описане у књижевним делима - уважава националне вредности и негује српску културноисторијску баштину - наведе примере личне добити од читања - напредује у стицању читалачких компетенција - упореди књижевно и филмско дело, позоришну представу и драмски текст		врста стиха по броју слогова (десетерац и осмерац). Одлике лирске поезије: сликовитост, ритмичност, емоционалност. Стилске фигуре: епитет, ономатопеја. Врсте ауторске и народне лирске песме: описне (дескриптивне), родољубиве (патриотске); митолошке, песме о раду (посленичке) и породичне. **ЕПИКА** **Лектира** 1. Народна песма: Свети Саво 2. Народна песма: Женидба Душанова (одломак о савладавању препрека заточника Милоша Војиновића) 3. Еро с онога свијета 4. Ђевојка цара надмудрила 5. Милован Глишић: Прва бразда 6. Стеван Сремац: Чича Јордан (одломак) 7. Бранко Ћопић: Поход на Мјесец 8. Иво Андрић: Мостови 9. Данило Киш: Дечак и пас 10. Горан Петровић: Месец над тепсијом (први одломак приче "Бели хлеб од претеривања" и крај приче који чине одељци "Можеш сматрати да си задобио венац славе" и "Мрави су вукли велике трошице тишине") 11. Антон Павлович Чехов: Шала **Књижевни термини и појмови** Писац и приповедач. Облици казивања: приповедање у првом и трећем лицу. Фабула: низање догађаја, епизоде, поглавља. Карактеризација ликова - начин говора, понашање, физички изглед, животни ставови, етичност поступака. Врсте епских дела у стиху и прози: епска народна песма, бајка (народна и ауторска), новела (народна и ауторска), шаљива народна прича. Врста стиха према броју слогова: десетерац. **ДРАМА**

		Лектира 1. Бранислав Нушић: Кирија 2. Душан Радовић: Капетан Џон Пиплфокс 3. Љубиша Ђокић: Биберче **Књижевни термини и појмови** Позоришна представа и драма. Чин, појава, лица у драми, драмска радња. Сцена, костим, глума, режија. Драмске врсте: једночинка, радио-драма. **НАУЧНОПОПУЛАРНИ И ИНФОРМАТИВНИ ТЕКСТОВИ** (бирати до 2 дела) 1. Вук Ст. Караџић: Моба и прело (одломак из дела Живот и обичаји народа српскога) 2. Доситеј Обрадовић: О љубави према науци 3. М. Петровић Алас: У царству гусара (одломци) 4. Милутин Миланковић: Успомене, доживљаји, сазнања (одломак) 5. Избор из енциклопедија и часописа за децу **ДОМАЋА ЛЕКТИРА**: 1. Епске народне песме (о Немањићима и Мрњавчевићима - преткосовски тематски круг) 2. Народне бајке, новеле, шаљиве народне приче (избор); кратке фолклорне форме (питалице, брзалице, пословице, загонетке) 3. Бранислав Нушић: Хајдуци 4. Данијел Дефо: Робинсон Крусо (одломак о изградњи склоништа) 5. Марк Твен: Доживљаји Хаклберија Фина/Краљевић и просјак/Доживљаји Тома Сојера 6. Избор ауторских бајки (Гроздана Олујић; Ивана Нешић: Зеленбабини дарови (одломци)) 7. Игор Коларов: Аги и Ема 8. Избор из савремене поезије за децу (Александар Вучо, Мирослав Антић, Драгомир Ђорђевић, Владимир Андрић, Дејан Алексић...)

		Допунски избор лектире (бирати до 3 дела) 1. Јован Јовановић Змај: Песмо моја (из Ђулића) 2. Стеван Раичковић: Велико двориште (избор)/Мале бајке (избор) 3. Иван Цанкар: Десетица 4. Љубивоје Ршумовић: Уједурме и зврчке из античке Грчке (избор)/Густав Шваб: Приче из старине 5. Џон Р. Р. Толкин: Хобит (одломци) 6. Никол Лезије: Тајна жутог балона 7. Корнелија Функе: Господар лопова (одломак) 8. Вида Огњеновић: Путовање у путопис (одломак) 9. Владислава Војновић: Приче из главе (избор, осим приче Позориште) 10. Дејан Алексић: Музика тражи уши (избор)/Кога се тиче како живе приче (избор) 11. Јован Стерија Поповић: Лажа и паралажа (одломак о Месечевој краљици) и Едмон Ростан: Сирано де Бержерак (одломак о путу на Месец) Дело завичајног аутора по избору.
- разликује промењиве речи од непромењивих - разликује категорије рода, броја, падежа речи које имају деклинацију - разликује основне функције и значења падежа - употребљава падежне облике у складу са нормом - употребљава глаголске облике у складу са нормом - разликује основне реченичне чланове (у типичним случајевима)	**ЈЕЗИК** ***Граматика (морфологија, синтакса)***	**Промењиве речи:** именице, заменице, придеви, бројеви (с напоменом да су неки бројеви непромењиви), глаголи; непромењиве речи: прилози (с напоменом да неки прилози могу имати компарацију) и предлози. **Именице** - значење и врсте (властите, заједничке, збирне, градивне; мисаоне, глаголске). Промена именица (деклинација): граматичка основа, наставак за облик, појам падежа. Основне функције и значења падежа (с предлозима и без предлога): номинатив (субјекат); генитив (припадање и део нечега); датив (намена и усмереност); акузатив (објекат); вокатив (дозивање, обраћање); инструментал (средство и друштво); локатив (место). **Придеви** - значење и врсте придева (описни, присвојни, градивни; месни и временски); род, број, падеж и компарација придева.

		Слагање придева са именицом у роду, броју и падежу. **Заменице** - личне заменице: промена, наглашени и ненаглашени облици, употреба личне заменице сваког лица себе, се. **Бројеви** - врсте и употреба: главни (основни, збирни бројеви, бројне именице на -ица) и редни бројеви. **Глаголи** - глаголски вид (несвршени и свршени); глаголски род (прелазни, непрелазни и повратни глаголи); глаголски облици (грађење и основно значење): инфинитив (и инфинитивна основа), презент (презентска основа, наглашени и ненаглашени облици презента помоћних глагола), перфекат, футур I. Предикатска реченица - предикат (глаголски; именски); слагање предиката са субјектом у лицу, броју и роду; прави и неправи објекат; прилошке одредбе (за место, за време, за начин; за узрок и за меру и количину); апозиција.
- доследно примењује правописну норму у употреби великог слова; састављеног и растављеног писања речи; интерпункцијских знакова - користи правопис (школско издање)	**ПРАВОПИС**	Велико слово у вишечланим географским називима; у називима институција, предузећа, установа, организација (типични примери); велико и мало слово у писању присвојних придева. Заменица Ви из поштовања. Одрична речца не уз именице, придеве и глаголе; речца нај у суперлативу; вишечлани основни и редни бројеви. Интерпункцијски знаци: запета (у набрајању, уз вокатив и апозицију); наводници (наслови дела и називи школа); црта (уместо наводника у управном говору).
- правилно изговара речи водећи рачуна о месту акцента и интонацији реченице - говори јасно поштујући књижевнојезичку норму - течно и разговетно чита наглас књижевне и неуметничке текстове	**ОРТОЕПИЈА**	Место акцента у вишесложним речима (типични случајеви). Интонација и паузе везане за интерпункцијске знакове; интонација упитних реченица. Артикулација: гласно читање брзалица, најпре споро, а потом брже (индивидуално или у групи).
- користи различите облике казивања: дескрипцију (портрет и пејзаж), приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог - издваја делове текста (наслов, пасусе) и организује га у смисаоне целине (уводни,	**ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА**	Препричавање, причање, описивање - уочавање разлике између говорног и писаног језика; писање писма (приватно, имејл) Богаћење речника: синоними и антоними; некњижевне речи и туђице - њихова замена језичким стандардом; уочавање и

средишњи и завршни део текста) - саставља говорени или писани текст о доживљају књижевног дела и на теме из свакодневног живота и света маште - проналази експлицитно и имплицитно садржане информације у једноставнијем књижевном и некњижевном тексту - напамет говори одабране књижевне текстове или одломке		отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору. Техника израде писменог састава (тежиште теме, избор и распоред грађе, основни елементи композиције и груписање грађе према композиционим етапама); пасус као уже тематске целине и његове композицијско-стилске функције. Осам домаћих писмених задатака. Четири школска писмена задатка.

ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	**НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА**
КЊИЖЕВНОСТ	Програм књижевности се реализује обрадом текстова из лектире која је разврстана на обавезни, допунски и изборни део. Комбиновањем и повезивањем различитих текстова успоставља се вертикална и хоризонтална корелација уз помоћ којих се ученици поступно уводе у свет књижевности. При обради текста примењиваће се јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта са циљем да се ученици оспособе за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова. Исходи ове области су засновани на читању тако да је оно главна активност. У петом разреду негује се доживљајно читање, а ученици се поступно уводе у истраживачко читање и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела.
ГРАМАТИКА	Програм граматике се реализује поступно, где се језик ученицима представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава се не изучава изоловано, већ се повезује са обрађеним текстовима из књижевности, али и са непосредном говорном праксом. На тај начин се настава граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Садржај вежбања граматике се одређује на основу континуираног праћења језичког испољавања ученика. Тако ће настава граматике бити у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим српским језиком.
	Правописна правила се усвајају путем систематских вежбања. У оквиру правописних вежби повремено ће се проверавати графија. Ученици ће се подстицати да уочавају и исправљају правописне грешке у СМС

ПРАВОПИС	комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета. На овим часовима ће се користити штампано издање Правописа, а ученици ће се упућивати на служење и електронским издањем.
ОРТОЕПИЈА	Ортоепске вежбе су изузетно битне за правилан изговор, али се оне неће реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике и књижевности. Уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор. Као ортоепска вежба спроводиће се и говорење напамет научених одломака у стиху и прози уз помоћ аудитивних наставних средстава.
ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Ова наставна област реализује се кроз повезивање с обрадом књижевних текстова као репрезентативних образаца изражавања, а такође и са наставом граматике и правописа. Језичка култура се негује спровођењем лексичко-семантичких и стилских вежби које ће богатити и развијати способност и вештину изражавања. Сва вежбања изводе се на тексту или у току говорних вежби. Када су у питању домаћи и школски писмени задаци, ученици ће користити и латинично писмо.

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМ

Наставни програм предмета *Српски језик и књижевност* чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Књижевност - 70 часова, Језик - 70 часова и Језичка култура - 40 часова. Све три области се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

Наставни програм *српског језика и књижевности* заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника јесте да дати програм прилагоди, имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи, тј. глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију исхода на нивоу конкретних наставних јединица. Од наставника се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише исходе на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које могу само неки ученици да достигну. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. Током планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. Поред тога што ученике треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упути у начине и облике употребе других извора сазнавања.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА КЊИЖЕВНОСТИ

Окосницу програма књижевности чине текстови из лектире. Лектира је разврстана по књижевним родовима - *лирика, епика, драма* и обогаћена избором нефикционалних, научнопопуларних и информативних текстова. Обавезни део лектире састоји се, углавном, од дела која припадају основном националном корпусу, али је обогаћен савременим, актуелним делима. Избор дела је у највећој мери заснован на принципу прилагођености узрасту.

Уз текстове које је потребно обрадити на часу дат је и списак домаће лектире. Циљ поновног увођења домаће лектире је формирање, развијање или неговање читалачких навика код ученика. Обимнија дела ученици могу читати преко распуста чиме се подстиче развијање континуиране навике читања.

Уз обавезни списак дела за обраду додат је допунски избор текстова. Изборни део допушта наставнику већу креативност у достизању исхода. Такође, програмом се подстиче упознавање ученика са завичајном, локалном (или регионалном) културом и стваралаштвом, пошто је омогућено да сваки наставник обради дело по избору писца из завичајног (регионалног) корпуса.

Уз доминантан корпус текстова канонских писаца којим се утиче на формирање естетског укуса ученика, изграђује и богати свест о природи националне књижевности (и вредностима класика светске књижевности), али и културном и националном идентитету, у избору лектиредопунском избору дата је могућност наставницима да одаберу и известан број књижевних дела савремених писаца, чиме се ученици упознају са репрезентативним примерима савремене књижевности и у прилици су да критички сагледавају поетику њихових дела са канонским вредностима. Циљ увођења савремених књижевних дела која још нису постала део канона јесте да се по својој мотивској или тематској сродности вежу за постојеће теме и мотиве у оквиру наставног програма и да се таквим примерима покаже како и савремени писци промишљају епску народну традицију или теме пријатељства, етичности, развијају имагинацију и емпатију, чиме ће се богатити вертикално читалачко искуство ученика и осавременити приступ настави.

Овакав избор дела омогућава већу могућност примене компаративног приступа проучавању литерарног стваралаштва, уз одабир различитих нивоа обраде: интерпретације, приказа или осврта. Избор дела треба да буде усклађен са могућностима, потребама и интересовањима конкретног ђачког колектива. Разлике у укупној уметничкој и информативној вредности појединих текстова утичу на одговарајућа методичка решења (прилагођавање читања врсти текста, опсег тумачења текста у зависности од сложености његове структуре, повезивање и груписање са одговарајућим садржајима из других предметних подручја - граматике, правописа и језичке културе и сл.).

Текстови из допунског дела програма треба да послуже наставнику и при обради наставних јединица из граматике, као и за обраду и утврђивање садржаја из језичке културе. Дела која неће обрађивати наставник треба да препоручи ученицима за читање у слободно време.

Нови програм заснован је на уочавању природе и улоге књижевног дела, као и уочавању разлике књижевних и некњижевних текстова, односно њиховој већој корелативности. Ученици треба да буду оспособљени да разликују особености књижевног текста (фикционалност, конотативност, књижевни поступци, сликовитост, ритмичност и сл.) у односу на денотативност, информативност и казивање засновано на чињеницама и подацима у различитим видовима некњижевних текстова. Корелативност је омогућена адекватним комбиновањем обавезних и изборних дела.

Са списка допунског избора наставник бира она дела која ће, уз обавезни део лектире, чинити тематско-мотивске целине. Наставник може груписати и повезивати по сродности дела из обавезног и допунског програма на много начина. Могући примери функционалног повезивања наставних јединица могу бити следећи (никако и једини): тема пријатељство: Нушићеви *Хајдуци* - Твенови *Доживљаји Тома Сојера/Доживљаји Хаклберија Фина* - Кишов *Дечак и пас* - Раичковићево *Велико двориште* - *Господар лопова* К. Функе; социјални мотиви и проблеми у одрастању: Кишов *Дечак и пас* - Цанкарова Десетица - Г. Олујић, *Село изнад облака* - Коларовљев роман *Аги и Ема* - Глишићева *Прва бразда*; родољубље: Душан Васиљев, *Домовина* или Алекса Шантић, *Моја*

отаџбина - народне епске песме о Немањићима и Мрњавчевићима; савремено детињство: Трајковићева песма *Кад књиге буду у моди* - роман *Аги и Ема* - Г. Олујић *Црвена жаба*; детињство у прошлости: Нушићеви *Хајдуци* - Твенови *Доживљаји Тома Сојера/Доживљаји Хаклберија Фина* - Миланковићеве *Успомене, доживљаји, сазнања* - Кишов *Дечак и пас* - Раичковићево *Велико двориште* - Ћопићев *Поход на Мјесец* - Глишићева Прва *бразда*; детињство великих научника и писаца: о Николи Тесли - Миланковићеве *Успомене, доживљаји, сазнања*; љубав према науци и књижевности: Д. Обрадовић, *О љубави према науци* (по потреби прилагодити узрасту ученика) - Алексићеве приче *Музика тражи уши* или *Кога се тиче како живе приче* - Миланковићеве Успомене*, доживљаји, сазнања* - Трајковићева песма *Кад књиге буду у моди*; описивање: Илићево *Зимско јутро* - Данојлићева *Шљива* - Андрићеви *Мостови* - *Сребрне плесачице* Д. Максимовић - *Путовање у путопис* В. Огњеновић; обрада портрета: Чича Јордан - Миона - хајдуци - хобит Билбо Багинс - бака Ема - Том Сојер/Хаклбери Фин - Шипио; хумор и пародија: *Еро с онога свијета* - Нушићеви *Хајдуци* - Радовићев *Капетан Џон Пиплфокс*; митологија: митолошке народне лирске песме - Ршумовићева обрада грчких митова у књизи *Уједурме и звркe из античке Грчке*; авантуре: Дефоов *Робинсон Крусо* - проза М. Петровића Аласа о гусарима, пиратима и путовању на "Робинсоново" острво - Радовићев *Капетан Џон Пиплфокс* - Твенови *Доживљаји Тома Сојера/Доживљаји Хаклберија Фина.* Наведени примери показују како се исти текст може повезивати са другима на различите начине, према различитим мотивима или тону приповедања.

Књижевна дела која су доживела екранизацију (*Хајдуци, Аги и Ема*, *Доживљаји Тома Сојера*, *Хобит*, *Робинсон Крусо, Господар лопова*) могу послужити за компаративну анализу и уочавање разлике између књижевне и филмске (адаптиране, измењене) фабуле и израза, чиме ученици могу доћи до закључка о природи два медија и развијати своју медијску писменост. Ученици се могу упутити и на друге филмове са сличном тематиком (дечје авантуре или авантуре у фантастичном свету, одрастање усамљеног детета и сл.) и додатно повезати обраду једне тематско-мотивске целине.

Са појединим елементима медијске писмености ученике треба упознати такође кроз корелацију: појам дечји часопис упознати на конкретном тексту из часописа по избору (садржај текста треба да буде у вези са лектиром); појам радио упознати уз обраду текста *Капетан Џон Пиплфокс* Душка Радовића.

Поред корелације међу текстовима, неопходно је да наставник успостави вертикалну корелацију. Наставник мора бити упознат са садржајима *српског језика* претходних разреда ради поштовања принципа поступности и систематичности.

Наставник, такође, треба да познаје садржаје предмета природа и друштво за 3. и 4. разред (пример: приликом обраде преткосовских песама у уводном делу часа или приликом мотивације, ученике треба подсетити на оно што су учили о Немањићима и Мрњавчевићима из овог предмета...).

Хоризонталну корелацију наставник успоставља, пре свега, са наставом историје, ликовне културе, музичке културе, верске наставе и грађанског васпитања.

Увођење ученика у свет књижевности, али и осталих, тзв. некњижевних текстова (популарних, информативних), представља изузетно сложен наставни задатак. Управо на овом ступњу школовања стичу се основна и врло значајна знања, умења и навике од којих ће зависити ученичка књижевна култура, али и естетске компетенције. Ученици треба да разумеју фикционалну природу књижевног дела и његову аутономност (односно да праве разлику између лирског субјекта и песника, приповедача и писца), као и чињеницу да књижевно дело обликује једну могућу слику стварности.

При обради текста примењиваће се у већој мери јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. У складу са исходима, ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова.

Проучавање књижевноуметничког дела у настави је сложен процес који започиње наставниковим и ученичковим припремањем (мотивисање ученика за читање, доживљавање и проучавање уметничког текста, читање, локализовање уметничког текста, истраживачки припремни задаци) за тумачење дела, своје најпродуктивније видове добија у интерпретацији књижевног дела на наставном часу, а у облицима функционалне примене стечених знања и умења наставља се и после часа: у продуктивним обнављањима знања о обрађеном наставном градиву, у поредбеним изучавањима књижевноуметничких дела и истраживачко- интерпретативним приступима новим књижевноуметничким остварењима. Средишње етапе процеса проучавања књижевноуметничког дела у настави јесу методолошко и методичко заснивање интерпретације и њено развијање на наставном часу.

Обрада књижевног дела треба да буде проткана решавањем проблемских питања која су подстакнута текстом и уметничким доживљавањем. Многи текстови, а поготову одломци из дела, у наставном поступку захтевају умесну локализацију, често и вишеструку. Ситуирање текста у временске, просторне и друштвено-историјске оквире, као и обавештења о битним садржајима који претходе одломку - све су то услови без којих се у бројним случајевима текст не може интензивно доживети и правилно схватити.

Приликом тумачења текста ученике треба навикавати да своје утиске, ставове и судове о књижевном делу подробније доказују чињеницама из самога текста и тако их оспособљавати за самосталан исказ, истраживачку делатност и заузимање критичких ставова, уз уважавање индивидуалног разумевања смисла књижевног текста и исказивање различитих ставова.

У наставној интерпретацији књижевноуметничког дела обједињавајући и синтетички чиниоци могу бити: уметнички доживљаји, текстовне целине, битни структурни елементи (тема, мотиви, песничке слике, фабула, односно сиже, књижевни ликови, смисао и значење текста, мотивациони поступци, композиција), форме приповедања (облици излагања), језичко-стилски поступци и литерарни (књижевноуметнички) проблеми.

Књижевнотеоријске појмове ученици ће упознавати уз обраду одговарајућих текстова и помоћу осврта на претходно читалачко искуство. У програму нису наведени појмови и врсте књижевних дела предвиђени за усвајање у претходним разредима првог основношколског циклуса, али се очекује ће се наставник наслонити на стечено знање ученика, обновити га и продубити на примерима, сходно старијем узрасту. Такав случај је са стилским фигурама (поређењем (компарацијом) и персонификацијом) које се усвајају у трећем и четвртом разреду; појму приповедања и облицима казивања у епском књижевном делу (дијалог, монолог, описивање)...

Језичко-стилским изражајним средствима прилази се с доживљајног становишта; полазиће се од изазваних уметничких утисака и естетичке сугестије, па ће се потом истраживати њихова језичко- стилска условљеност.

Током обраде књижевних дела, као и у оквиру говорних и писмених вежби, настојаће се да ученици откривају што више особина, осећања и душевних стања појединих ликова, као и да изражавају своје ставове о поступцима ликова.

Приликом повезивања књижевних (фикционалних), граничних, односно нефикционалних текстова (путописна и аутобиографска проза) и некњижевних текстова (енциклопедије, речници, часописи и сл.), треба реализовати исходе везане за уочавање разлике између фикционалне и нефикционалне књижевности (засноване на личном сведочењу и проверљивим подацима), као и књижевног и некњижевног текста и упућивати ученика да увиде разлику у књижевном поступку између наведених врста.

Иако ученик усваја појмове народне и ауторске бајке у претходним разредима, сада треба да буде у стању да детаљније познаје одлике народне бајке и њене разлике у односу на ауторску бајку (композиција, (не)постојање стереотипног почетка и завршетка, ликови - човек као главни лик народне бајке и животиње и натприродна бића као јунаци ауторске бајке, поремећај равнотеже као узрок потраге јунака у народној бајци/потрага за идентитетом и животном срећом у ауторској бајци, коришћење (и измена) мотива народне бајке у ауторској бајци), као и у односу на драмску или сценску бајку (адаптација мотива, односно прилагођавање радње драмском облику). Такође, ученик треба да уочава разлике у особеностима народне и уметничке новеле на примерима из лектире. Загонетке и пословице уводе се у наставу српског језика и књижевности од првог разреда, па се знања о овим врстама обнављају и проширују. Исто важи и за причу о животињама и њену дистинкцију у односу на басну - наставник се наслања на знање из првог циклуса образовања, обнавља га и проширује.

Исходи везани за наставну област књижевност засновани су на читању. Кроз читање и тумачење књижевних дела ученик развија читалачке компетенције које подразумевају не само истраживачко посматрање и стицање знања о књижевности већ подстичу и развијају емоционално и фантазијско уживљавање, имагинацију, естетско доживљавање, богате асоцијативне моћи, уметнички сензибилитет, критичко мишљење и изграђују морално просуђивање. Разни облици читања су основни предуслов да ученици у настави стичу сазнања и да се успешно уводе у свет књижевног дела. У петом разреду негује се, пре свега, доживљајно читање, а ученици се поступно уводе у истраживачко читање (читање према истраживачким задацима, читање из различитих перспектива и сл.) и оспособљавају да искажу свој доживљај уметничког дела, увиде елементе од којих је дело сачињено и разумеју њихову улогу у изградњи света дела.

ЈЕЗИК

У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писану комуникацију стандардним (књижевним) српским језиком. Отуда захтеви у овом програму нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању.

Када се у садржајима програма наводе наставне јединице које су ученици већ обрађивали у нижим разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Нужно је да наставник увек има на уму пресудну улогу умесних и систематских вежбања, односно да наставно градиво није усвојено док се добро не увежба. То значи да вежбања морају бити саставни чинилац обраде наставног градива, примене, обнављања и утврђивања знања.

Граматика

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција (у свакој погодној прилици могу се знања из граматике ставити у функцију тумачења текста, како уметничког тако и научнопопуларног). Један од изразито функционалних поступака у настави граматике јесу вежбања заснована на коришћењу

примера из непосредне говорне праксе, што наставу граматике приближава животним потребама у којима се примењени језик појављује као свестрано мотивисана људска активност. Језичке појаве не треба наводити нити приказивати као изоловане (нпр. неповезане речи и смисаоно некореспондентне реченице), већ их увек ваља контекстуализовати везивањем за говорне ситуације у којима се могу јасно препознати, издвојити и објаснити њихове карактеристике и функције.

Наставни приступ падежима и вежбе усмерене на утврђивање знања о употреби правилних облика именских речи треба повезивати с одступањима од књижевног језика, колебањима и типичним грешкама које се јављају у усменом и писменом изражавању ученика. Стога се садржај вежбања падежа у настави мора одређивати на основу континуираног праћења језичког испољавања ученика (нпр. током дијалога на часу, а такође и на примерима из домаћих и писмених задатака ученика). Тако ће настава језика бити у функцији оспособљавања ученика за правилно комуницирање савременим књижевним српским језиком.

Обрада предлога не може се сматрати окончаном на једном часу, указивањем на њихову непроменљивост, већ основна знања треба поступно проширивати током обраде падежа, и то наводећи најфреквентније примере и њихову типичну употребу. Исто важи и за прилоге, чију поделу по значењу треба повезати са прилошким одредбама, а функцију показивати у реченици и у тексту. И променљиве врсте речи треба повезивати са њиховим типичним функцијама у реченици да би ученици уочили реч као јединицу на морфолошком и синтаксичком нивоу.

Правопис

Правописна правила се усвајају путем систематских вежбања (правописни диктати, исправка грешака у датом тексту, тестови са питањима из правописа итд.). У оквиру правописних вежби пожељно је повремено укључити и питања којима се проверава графија (писана слова: велико и мало ћириличко Ћ, Ђ; велико и мало латиничко Ћ, велико Г, С, Ш итд.).

Такође, треба подстицати ученике да сами уочавају и исправљају правописне грешке у СМС комуникацији, као и у различитим типовима комуникације путем интернета.

Поред тога, ученике треба упућивати на служење правописом и правописним речником (школско издање). Пожељно је да наставник доноси примерак *Правописа* на час кад год се обрађују правописне теме (тако би могао појединачно ученицима задавати да пронађу реч у правописном речнику и одреде њен правилан облик или правилно писање).

Ортоепија

Наставник стално треба да указује на важност правилног говора, који се негује спровођењем одређених ортоепских вежби. Ортоепске вежбе не треба реализовати као посебне наставне јединице, већ уз одговарајуће теме из граматике: нпр. уочавање места акцента у речи може се повезати са обрадом и утврђивањем знања о падежима (именице *време, раме, теме* и сл. у генитиву једнине и номинативу множине немају акценат на истом слогу итд.); реченична интонација може се с једне стране повезати са правописом, а са друге са синтаксом итд. Уз коришћење аудио снимака, ученике треба навикавати да препознају, репродукују и усвоје правилно акцентован говор, а у местима где се одступа од акценатске норме, да разликују стандардни акценат од свога акцента, тј. од дијалекатске акцентуације.

Неке ортоепске вежбе могу се спроводити и уз одговарајуће теме из књижевности: нпр. артикулација се може вежбати изговарањем брзалица, онда када се оне обрађују као део народног стваралаштва; акценат речи, темпо, ритам, реченична интонација и паузе могу се вежбати гласним читањем одломака из изборне лектире (по избору наставника или ученика) итд. Као ортоепску вежбу треба спроводити и говорење напамет научених одломака у стиху и прози (уз помоћ аудитивних наставних средстава).

ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА

Развијање језичке културе један је од најважнијих задатака наставе матерњег језика. Ова наставна област, иако је програмски конституисана као посебно подручје, мора се повезивати с обрадом књижевних текстова као репрезентативних образаца изражавања, а такође и са наставом граматике и правописа. Исто тако, обрада књижевног текста и рад на граматици и правопису књижевног језика мора укључивати и садржаје који доприносе неговању културе усменог и писменог изражавања.

Језичка култура се негује спровођењем лексичко-семантичких и стилских вежби, које имају за циљ богаћење речника и развијање способности и вештине изражавања. Све врсте тих вежбања, чији је циљ развијање језичког мишљења, изводе се на тексту или у току говорних вежби.

Када су у питању домаћи задаци, препоручује се да се четири задатка пишу ћирилицом, а четири латиницом (наизменично). Годишње се ради четири школска писмена задатка - по два у сваком полугодишту (један час за израду задатка и два за анализу и писање побољшане верзије састава). Школске писмене задатке требало би писати ћирилицом, а два исправка латиницом.

Приликом реализације програма предмета *српски језик и књижевност* наставници треба да користе и савремене технологије (нпр. видео-бим, паметну таблу и сл.). Осавремењивање часова може се постићи и коришћењем електронских уџбеника и других наставних средстава.

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање резултата напредовања ученика је у функцији остваривања исхода, а започиње иницијалном проценом достигнутог нивоа знања. Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање је саставни део савременог приступа настави и подразумева процену знања, вештина, ставова и понашања, као и развијања одговарајуће компетенције током наставе и учења. Резултат оваквог вредновања даје повратну информацију и ученику и наставнику о томе које компетенције су усвојене, а које нису, као и о ефикасности одговарајућих метода које је наставник применио ради остваривања циља. Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања, праћења и вредновања. Важно је да наставник, поред постигнућа ученика, континуирано прати и вреднује властити рад. Све што се покаже добрим и ефикасним, наставник ће користити и даље у својој наставној пракси, а оно што буде процењено као недовољно делотворно, требало би унапредити.

Опште предметне компетенције:

Компетенција за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Одговорно учешће у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Естетичка компетенција:

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, преко интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.

- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговоран однос према околини:

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Одговоран однос према здрављу:

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Рад с подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.

- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Специфичне предметне компетенције

Језик:

Основни ниво:

Разуме шта је језик, поштује свој језик и поштује друге језике. Разликује појмове књижевног и народног језика.
Примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовима, облицима речи и реченицама. Разуме значење речи из уџбеника, лектире и свакодневне комуникације и уме правилно да их употреби у одговарајућем облику и контексту. Говори јасно и саговорника слуша пажљиво, уз уважавање. Саставља једноставан говорени или писани текст о доживљају књижевног дела, као и о темама из свакодневног живота и света маште. Користи оба писма, дајући предност ћирилици. Влада основним жанровима писане комуникације потребним за учешће у друштвеном животу. Примењује правописну норму у једноставним примерима и уме да се служи школским издањем Правописа**.**

Средњи ниво:

Употребљава фонд речи у складу са основним нивоом образовања. Примењује правописна правила у сложенијим примерима и уме да се служи речницима, приручницима и енциклопедијама. Јасно формулише своје мишљење. Саставља логичан и структуриран сложенији говорени или писани текст, тумачећи основне идејне и формалне елементе једноставнијег књижевног и неуметничког текста.

Напредни ниво:

Има богат речник и доживљава језик као низ могућности које му служе у изражавању. Говори о одабраним темама из језика, књижевности и културе које су предвиђене градивом, примењујући основне говорничке вештине. Саставља једноставнији аргументативни текст. Доследно примењује правописну норму из сваке правописне области предвиђене обавезним школским програмом.

Књижевност:

Основни ниво:

Разговетно и течно чита. У различите сврхе чита, разуме и парафразира краћи једноставнији књижевни и неуметнички текст из обавезног школског програма. Уме укратко да опише свој доживљај књижевног дела и издвоји тражене информације у неуметничком тексту. Познаје ауторе књижевних дела предвиђених програмом. Прави разлику између усмене и ауторске књижевности.

Средњи ниво:

Тумачи и критички промишља дужи једноставнији књижевни и неуметнички текст из обавезног школског програма. Истраживачки тумачи кључне чиниоце структуре књижевног дела, као и његове тематске, идејне, стилске, језичке и композиционе особине. Познаје основне књижевне термине и адекватно их примењује у тумачењу књижевних дела.

Напредни ниво:

Доживљајно, истраживачки и критички чита, тумачи и вреднује књижевне и неуметничке текстове средње сложености из школског програма. Користи више гледишта у тумачењу књижевног дела. Пореди истакнуте тематске, композиционе и стилске одлике анализираног књижевног дела са другим делима.

Кључни појмови : Реченице, падежи, променљиве врсте речи, глаголи, непроменљиве врсте речи, Велико слово, знакови интерпункције, писање речце НЕ, Писмене вежбе и домаћи задаци, провере знања, Говорне вежбе, изражајно казивање стихова, јачање вербалног самопоуздања, Лирика, епика

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Граматика:

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, табела, паноа,

Увођење ученика у главне појмове граматике, српског језика прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима

Самоевалуација и евалуација

Правопис:

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: текстова, табела

Самоевалуација и евалуација
Кроз практичне примере ученици показују могућност да самостално користе правописне знаке
-Дата правописна правила ученици примењују у говорној култури
Корелација: страни језици, информатика
Писмено изражавање:
Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Ученици развијају своју писменост
-Ученици подстичу своју стваралачку моћ и развијају кретивност
-Одговарањем на различите теме ученици негују врлине и позитивне вредносне системе
-Многобројним примерима ученици евалуирају своје знање
-Ученици практично примењују усвојена теоријска знања о речима, реченици и падежима
-Самостално примењују правописна правила
Самоевалуација и евалуација
Корелација: веронаука, народна традиција, историја, музичко
Усмено изражавање:
Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Јавним излагањем ученици развијају реторичке способности
-Изражајним казивањем стихова потврђују лепоту народног стваралаштва
-Самосталним изражавањем ученици богате речник и побољшавају свакодневну комуникацију
Самоевалуација и евалуација
Корелација: реторика, историја,
Књижевност:
Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: Изражајним читањем ученици утичу на говорну културу
-Читањем самостално доносе закључке о стваралаштву појединих писаца
-Уочавањем стилских средстава ученици вреднују литерарни поступак
-На примеру песме стичу и примењују знања о строфи, стиху и рими.
-Читањем различитих приповедних врста ученици развијају позитиван став о прозном стваралаштву
-Познавањем стваралачког опуса неког писца ученици самостално закључују о вредностима тих дела
-Читајући уче да препознају оно што ће их лично највише заинтересовати и подстаћи да се тиме додатно баве
-На основу анализе дела стичу знања о приповедним поступцима, перспективи приповедача
-Упоређују народно и уметничко прозно стваралаштво и уочавају сличности и разлике
Самоевалуација и евалуација
Повезивање са савременошћу
Корелација су другим предметима: српски, ликовно, веронаука, географија

Исходи воде ка следећим стандардима:

Граматика:

СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези са облицима речи

СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима

СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима

СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологику у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама

СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези са њима)

Правопис:

СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима

СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева

СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

Писмено изражавање:

СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу)

СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу

СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај

СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста

СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

Усмено изражавање:

СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу

СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста)

СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је целовит и кохерентан СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај

Књижевност:

СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела са именима аутора тих дела

СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)

СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму

СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани, неримовани; осмерац и десетерац)

СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог, монолог

СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја)

СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: тему, мотив, фабулу, време и место радње, лик...

СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломка, ликова, карактеристичних ситуација СЈ.2.4.5. препознаје и лазликује одређене (тражене) стилске фигуре књижевноуметничком тексту

СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Граматика:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
Домаћи задатак
Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
Рад на тексту-групни рад
Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
Домаћи задатак
Писана провера-вежба

Правопис:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
Домаћи задатак-Радна свеска
Писана провера-вежба

Усмено изражавање:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
Презентације ученика, панои
Домаћи задатак
Писана провера-вежба дебата

Књижевност:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
Домаћи задатак
Провера

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

Део школског програма биће индивидуални планови за ученике којима је потребна додатна подршка због сметњи и тешкоћа у развоју и учењу, као и надареним ученицима.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

Образовни стандарди су дефинисани за следеће области: **Вештина читања и разумевање прочитаног, Писано изражавање, Граматика, лексика, народни и књижевни језик** и **Књижевност.**

У образовне стандарде, после одговарајућих испитивања и одређивања нивоа, треба укључити и област **усмено изражавање.** Као основа за дефинисање стандарда у тој области може послужити следећи списак знања и умења: правилно изговара гласове; поштује књижевно-језичку норму у говору; изражајно чита уметнички текст обрађен у настави и изражајно казује научен текст; препричава текст без сажимања или са сажимањем; зна да исприча о стварном или измишљеном догађају, у првом или трећем лицу, поштујући изворну хронологију или ретроспективно; уме усмено да обавести некога о нечему и опише нешто (да усмено сачини експозиторни и дескриптивни текст); уме да учествује у расправи; уме да формулише своје мишљење и да га јавно искаже; и има изграђену културу комуникације (културу сопственог изражавања, као и слушања и поштовања туђег мишљења).

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ	Ученик/ученица: СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту	Ученик/ученица: СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)	Ученик/ученица: СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст
ПИСАНО	Ученик/ученица: СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни,	Ученик/ученица: СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан	Ученик/ученица: СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста

ГРАМАТИКА	Ученик/ученица: СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми	Ученик/ученица: СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима СЈ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици СЈ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика	Ученик/ученица: СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)

ИЗРАЖАВАЊЕ	наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) СЈ.1.2.4. уме да преприча текст СЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем) СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима СЈ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње	СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева	СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

ЛЕКСИКА	Ученик/ученица: СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.)	Ученик/ученица: СЈ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима	Ученик/ученица: СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла
	Ученик/ученица: СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму	СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу	СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу
КЊИЖЕВНОСТ	СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја) СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик... СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела	Ученик/ученица: СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност СЈ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог СЈ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама	Ученик/ученица: СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже СЈ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави*

Е Н Г Л Е С К И Ј Е З И К

Циљ наставе и учења страног језика је да се ученик усвајањем функционалних знања о језичком систему и култури и развијањем стратегија учења страног језика оспособи за основну писмену и усмену комуникацију и стекне позитиван однос према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу.

Преглед тема/комуникативних функција, исхода, наставних садржаја и оперативних задатака, броја часова по теми и укупно

БРОЈ И НАЗИВ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ (Комуникативне функције)	**ИСХОДИ**	**НАСТАВНИ САДРЖАЈИ И ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ**	**Број часова по теми**	**Обрада**	**Остали типови**
	По завршеној теми/области ученици су у стању да у усменој и писменој комуникацији:	**Ученици у усменој и писменој комуникацији уче и увежбавају:**			

1. Introduction **Увод** Поздрављање; представљање себе и других и тражење/ давање информа-ција о себи и другима у ширем друштвеном контексту; описивање способности у садашњости; описивање живих бића, предмета и места и положаја у простору; изражавање припадања и поседовања; изражавање молби и захтева.	- разумеју краће текстове који се односе на поздрављање, представљање и тражење/давање информација личне природе; - поздраве и отпоздраве, представе себе и другог користећи једноставна језичка средства; - поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; -разумеју једноставније текстове у којима се описују способности у садашњости; - размене информације које се односе на способности; - опишу сталне способности у садашњости користећи неколико везаних исказа; - разумеју једноставнији опис живих бића, предмета и места и положаја у простору; - опишу жива бића, предмете и места и положаја у простору, користећи једноставнија језичка средства; - разумеју и формулишу једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност; - питају и кажу шта неко има / нема и чије је нешто; - разумеју и реагују на једноставне молбе; - упуте једноставне молбе; - уочавају сличности и разлике у култури становања (разлика у појму „башта“) и породичним односима у ВБ и код нас, начину разоноде и популарним спортовима/активностима међу децом и младима.	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *Hi! Welcome to my house. I'm Emma. This is my best friend. Her name is Polly. These are my parents. Their names are Peter and Susan. Susan is Emma and Jake's mother. This is my parents' car. What's your address /postcode /phone number? What sports are you interested in? Is this bike yours? No, it isn't mine. Jake's the boy with short dark hair. Where's the man with the violin? He's next to the clock. Where's the racket? It's in the bag.What colour is the hat? It's blue.* ***(The Present Simple Tense* глагола *to be,* присвојни придеви и присвојне заменице, Саксонски генитив, описни придеви, предлози за место)**; *Can you play the guitar? Yes, I can. No, I can't. What can you do? I can't play the guitar, but I can play the piano.* **(модални глагол *can* за изражавање способности);** *May/Could/Can I speak to Mr Hill, please?* **(модални глаголи *can/could/may* за изражавање молби и захтева- WB);** *I've got three photographs, but I haven't got a ball. He's got a ruler. She hasn't got an apple. Have you got an umbrella? Yes, I have./No, I haven't. What have you got?* **(*Have got* за изражавање поседовања)**; кратке текстове и дијалоге који се односе на тему **(слушају, читају, говоре и пишу)**; сличности и разлике у културама.	**3**	**0**	**3**

2. My life **Мој живот** Описивање догађаја у садашњости; давање информација о себи и тражење/давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту; изражавање хронолошког времена (сати и минути, дани у недељи, датуми); изражавање допадања/недопада-ња; описивање и честитање празника и рођендана.	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују сталне и уобичајене радње/активности; - размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу сталне, уобичајене радње/активности користећи неколико везаних исказа; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења о хронолошком времену у ширем комуникативном контексту; - поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; - опишу дневни / недељни распоред активности; - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања; - изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење; - разумеју честитку и одговоре на њу; - упуте пригодну честитку; - разумеју и, примењујући једноставнија језичка средства, опишу начин прославе рођендана, као и време и начин прославе празника у земљама енглеског говорног подручја; - уоче сличности и разлике у временској организацији школске године у ВБ и код нас (мали и велики распусти)	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *We live in London. Our flat is on the third floor. School starts at twenty to nine. On Thursdays, I don't go home at half past three. I have a piano lesson. My sister doesn't go to high school. He never puts the knives and forks in the right place. Do you always take the bus to school? What time do you get up/go to bed? When does summer start in Australia?What's the date today? It's 26th of September. How do children in Britain celebrate birthdays? When does the school year start in Britain?What's your favourite month? My favourite month is September because my birthday is in September. I don't like September because the school year starts in September. What do people in America celebrate on the 4th July? Where do meerkats live? How do people in Britain celebrate Christmas/Easter? What is Shrove Tuesday? When do people in the USA celebrate Halloween/Thanksgiving?What is the biggest festival in Scotland? And in Serbia?* ***(The Present Simple Tense* за сталне и уобичајене радње, прилози учесталости, основни и редни бројеви-WB);** кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје **(слушају, читају, говоре и пишу)**.	**10**	**4**	**6**

3. Revision and test 1 **Понављање и тест 1** Описивање догађаја у садашњости; давање информација о себи и тражење/давање основних инфор-мација о себи и другима у ширем друштвеном контексту; изражавање хронолошког времена (сати и минути, дани у недељи, датуми);	- разумеју једноставније текстове у којима се описују сталне и уобичајене радње/активности; - размене информације које се односе на дату комуникативну ситуацију; - опишу сталне, уобичајене радње/активности користећи неколико везаних исказа; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења о хронолошком времену у ширем комуникативном контексту; - поставе и одговоре на једноставнија питања личне природе; - у неколико везаних исказа саопште информације о себи и другима; разумеју и, примењујући једноставнија језичка средства, опишу начин прославе рођендана, као и време и начин прославе празника у земљама енглеског говорног подручја.	Лексику и језичке структуре које се односе на тему и наведене комуникативне функције, а које су се радиле у претходне две теме; вештине слушања, говора, читања и писања, као и знања о језику.	**2**	**0**	**2**

4. Animals **Животиње** Описивање догађаја у садашњости – тренутних и сталних/уобичајених догађаја/активности; описивање догађаја у причама; изрицање обавеза; изражавање интересовања, допадања/недопадања	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју једноставније текстове у којима се описују тренутне радње; - размене информације које се односе на тренутне радње/активности; - разумеју и размене информације које се односе на тренутне и сталне /уобичајене радње/активности - опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности користећи неколико везаних исказа; - разуме и реагује на своје и туђе обавезе; - размени једноставније информације које се односе на своје и туђе обавезе и правила понашања; - представе листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства; - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на жеље, интересовања и изражавање допадања и недопадања; - опишу своје и туђе жеље и интересовања и изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење.	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре – *We're learning about the animals here on the farm. They aren't looking at us. I'm not watching TV. I'm doing my homework. What are you doing? Where are they going?* ***(The Present Continuous Tense* за изражавање тренутних радњи);** *At the moment I'm feeding the penguins. I feed them every day. They eat fish. Liam always cleans the animals' houses in the afternoon. Today he's cleaning the elephants' house.* ***(The Present Simple / The Present Continuous* – разлике у значењу);** *I must put out the rubbish. She must tidy up her room.* **(модални глагол *must* за изражавање обавеза);** *While he is sitting under the tree, a nut falls on him. When he sees the animals, he stops them.* **(*The Present Simple Tense* и *The Present Continuous Tense* у причама/наративно + личне заменице у функцији објекта);** *Lucy is crazy about football. Do you like playing tennis? What do you like doing? Pavle hates getting up early.* ***(be interested in/ good/bad at, crazy about, like/love/hate*-WB);** кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје **(слушају, читају, говоре и пишу).**	**10**	**4**	**6**

5. The first written test **Први писмени задатак** Описивање догађаја у садашњости – тренутних и сталних/уобичајених догађаја/активности; изражавање интересовања, допадања/недопадања.	- опишу сталне, уобичајене и тренутне догађаје / активности користећи неколико везаних исказа; - разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на жеље, интересовања и изражавање допадања и недопадања; - опишу своје и туђе жеље и интересовања и изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење.	Лексику и језичке структуре које се односе на тему и наведене комуникативне функције, а које су се радиле у теми 4; задатке слушања, читања и вођеног писања.	**3**	**0**	**3**
6. Holidays **Распусти** Описивање догађаја и способности у прошлости.	- разумеју краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; - размене информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости; - опишу неки историјски догађај, историјску личност и сл.	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *I was ill yesterday. She wasn't on holiday last week. Were they at a theme park?No, they weren't./Yes, they were.* ***(The Past Simple Tense*** **глагола *to be*).** *We travelled to Spain by plane. We grabbed our luggage and…He forgot his passport. I fell over and hurt my knee. Did you enjoy it there? Yes, I did./No, I didn't. He didn't want to come home. We didn't enjoy our holidays because the weather was bad. Where did you spend your summer holiday? How did you travel?* ***(The Past Simple Tense*** **правилних и неправилних глагола)** *Could you read when you were six? Boris could drive when he was six.* **(Модални глагол *could* за изражавање способности у прошлости-WB);** кратке текстове и дијалоге који се односе на тему и интеркултурне садржаје **(слушају, читају, говоре и пишу).**	**10**	**4**	**6**

7. Food **Храна** Исказивање потреба, осета и осећања; изражавање присуства/одсуства нечега;	- препознају и именују појмове који се односе на тему; - разумеју и реагују на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним потребама, осетима и осећањима; - изразе, основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима; - разумеју једноставне исказе који се односе на присуство/одсуство нечега и реагују на њих; - изразе присуство/одсуство нечега;	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *I'm really hungry. Do you want my cheese sandwich?Yes, please. Thank you. I haven't got any food for you. Well, have you got any water? I've got some vegetables. Do you eat any chocolate? Yes, I eat a lot of chocolate. Do you drink any milk? Yes, I usually have some milk for breakfast. There isn't any dog food. How many bananas/much cheese do we need? You need a few apples and a little water.* **(бројиве и небројиве именице, детерминатори *some, any, no, much, many, a lot of, a few, a little*)**	**10**	**4**	**6**

изражавање допадања/недопада-ња; изражавање молби, захтева, захвалности; исказивање количина и цена; изражавање упутства (рецепт за припремање хране)	-разумеју и реагују на једноставније исказе који се односе на описивање допадања и недопадања; - изразе допадање и недопадање уз једноставно образложење; - разумеју и једноставне молбе и захтеве и реагују на њих; - упуте једноставне молбе и захтеве; - затраже и пруже кратко обавештење; - се захвале на једноставан начин; - разумеју једноставније изразе који се односе на количину нечега; - питају и кажу колико нечега има/ нема, користећи једноставнија језичка средства; - на једноставан начин затраже артикле у продавници једноставним изразима за количину, наручи јело и/или пиће у ресторану и пита/каже/ израчуна колико нешто кошта; - састави списак за куповину – намирнице и количина намирница (две векне хлеба, пакет тестенине, три конзерве туњевине и сл.) - изрази количину у мерама – 100 гр шећера, 300 гр брашна и сл. - уоче сличности и разлике у начину исхране у ВБ и код нас.	*Do you like coffee? No, I don't. I never drink it. He wants 'pljeskavica' for lunch because he likes it. Mmmm! I love cheese. Can I have an orange, please? A loaf of bread, a bunch of bananas, two bags of sweets, a tin of tuna… Anything else? That's £ 80. Here you are. Thank you. You will need 300 g flour, 200 g butter…; Pour the cooked apples into a dish. Put the dish into the oven.* **императив, неодређени и одређени члан *a/an, the* – прво поменути, другопоменути);** кратке и дуже текстове и дијалоге који се односе на тему (рецепте за припремање хране, разговор у продавници…) и интеркултурне садржаје **(слушају, читају, говоре и пишу).**			
8. Revision and test 2 **Понављање и тест 2** Описивање догађаја и способности у прошлости; изражавање присуства/одсуства нечега;	- разумеју краће текстове у којима се описују догађаји и способности у прошлости; - размене информације у вези са догађајима и способностима у прошлости; - опишу у неколико краћих, везаних исказа догађај из прошлости; - разумеју једноставне исказе који се односе на присуство/одсуство нечега и реагују на њих; - изразе присуство/одсуство нечега;	Лексику и језичке структуре које се односе на тему и наведене комуникативне функције, а које су се радиле у претходне две теме; вештине слушања, говора, читања и писања, као и знања о језику.	**2**	**0**	**2**

9. The world **Свет** Описивање карактеристика места; изражавање положаја у простору; описивање живих бића; исказивање метеоролошког времена;	- разумеју једноставне описе живих бића, појава и места и опишу их користећи једноставна језичка средства; -упореде и опишу карактеристике живих бића, појава и места, користећи једноставнија језичка средства; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опишу метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима – ВБ и САД; - часовне зоне – Београд – Лондон	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *How high is that mountain? It's 2000 metres high. How wide is the river? It's 500 metres wide. How deep is the lake? It's 50 metres deep. How long is the tunnel? It's 2 kilometres long. He's taller than me. He's the tallest. I am better at English, but he's better at Maths. Who's the best student in your class? It's windy today, It was rainy yesterday. It's usually hot in summer. It's usually wet here. The weather in the north-west od England is cold. The weather in the south is nicer than in the nort, wetter than in the south. It's warmer and drier in the south, but it's more crowded. Where is the coldest place in the world? What is the fastest animal in the world?...as light as a feather, as white as the snow...This is as bad as Hillside.* **(компарација придева – сви облици + облик *as…as, The Present Simple Tense, The Present Continuous Tense, The Past Simple Tense*)** **У договору са наставником географије, одрадиће се часовне зоне.**	**10**	**4**	**6**
10. The second written test **Други писмени задатак** Описивање живих бића, појава и места.	- разумеју једноставне описе живих бића, појава и места и опишу их користећи једноставна језичка средства; -упореде и опишу карактеристике живих бића, појава и места, користећи једноставнија језичка средства; - разумеју, траже и дају једноставнија обавештења метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту; - опишу метеоролошке прилике и климатске услове у својој земљи и једној од земаља циљне културе једноставним језичким средствима ВБ и САД; - часовне зоне	Лексику и језичке структуре које се односе на тему и наведену комуникативну функцију, а које су се радиле у претходној теми; задатке слушања, читања и писања.	**3**	**0**	**3**

11. Entertainment **Забава** Исказивање жеља, планова и намера; изрицање обавеза; позив на заједничку активност; исказивање предлога;	- разумеју жеље планове и намере и реагују на њих; - размене једноставне исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама; - саопште шта они или неко други желе, планирају, намеравају; - разумеју једноставније предлоге и одговоре на њих; - упуте једноставан предлог; - пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање; - разумеју једноставно формулисане предлоге и реагују на њих; - затраже и упуте једноставно формулисане предлоге; - опишу најпознатија уметничка дела примерених узрасту из области филма.	Изразе и речи које се односе на тему; језичке структуре *What does Laura want to do this evening? I am going to watch TV because parents are not going to be at home this evening. Are you going to watch 'Hollyoaks'? Yes, I am. No, I am not. What's Marko going to do? He's going to play football.* ***(Going to* за изражавање будућих планова, *The Present Simple (want))*** *She has to get up early. I don't have to get up early on Saturdays. Do you have to get up early on Saturdays? Yes, I do. No, I don't.* ***(Have to* за изражавање обавеза)** *Let's go swimming this evening! That's a good idea. Why don't we meet outside the cinema? OK. What time? How about twenty past two. Fine. I'll see you there at twenty past two. What shall we do today? Why don't we play football?* ***(The Present Simple Tense (be, want)*** **Императив, *Why don't we /you…?How about…?*** ***Will* за одлуке у тренутку говора)**	**9**	**4**	**5**
Укупан број часова:			**72**	**24**	**48**

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Поздрављање и представљање себе и других и тражење / давање основних информација о себи и другима у ширем друштвеном контексту	Наставна област се реализује кроз слушање и читање дијалога, наративних текстова, формулара, кроз усмено и писмено давање информација о себи и другима (СМС, имејл, формулари).
Описивање карактеристика живих бића, предмета, појава и места	Овај програм се остварује кроз слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета, појава и места и њиховог поређења; усмено и писано описивање / поређење живих бића, предмета, појава и места; израда и презентација пројеката

	(постера, стрипова...)
Позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој активности	Ова тема се остварује кроз активности слушања и читања једноставнијих текстова који садрже предлоге; кроуз усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности; писање позивнице за прославу / журку или имејла / СМС-а којим се уговара заједничка активност; прихватање /одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања / изговора.
Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности	Изражавање молби, захтева, обавештења, извињења, и захвалности се остварује кроз језичке активности у комуникативним ситуацијама где се ученици користећи модалне глаголе за за изражавање молбе и захтева уче правилима учтиве комуникације.
Разумевање и давање упутстава	Ова наставна област реализује се кроз повезивање упутстава (нпр. за компјутерску или обичну игру, употребу апарата, рецепт за прављење јела и сл.) са визуелном подршком и без ње, кроз давање упутстава за рад.
Описивање и честитање празника, рођендана и значајних догађаја, честитање на успеху и изражавање жаљења	Кроз интеракцијски однос у учионици ученици се уче усменој и писаној форми упућивању пригодних честитки за прославу рођендана и значајнијих догађаја. Уче и о начину прославе истих у Великој Британији.
Описивање догађаја и способности у садашњости	Кроз усвајање нових граматичких партија, вођењем дијалога, усмеравањем дискусије, кроз систематизацију наученог градива, ученици се уче примени садашњег глаголског времена.
Описивање догађаја и способности у прошлости	Наставник иницира комуникацију, подстиче самосталност ученика у раду, ученици усмено и писмено размењују и описују догађаје из прошлости кроз израду и реализацију пројеката о историјским догађајима и личностима из прошлости.

Исказивање жеља, планова и намера	Мотивисањем ученика да изразе сопствено мишљење, слушањем и читањем исказа у вези са жељама, плановима и намерама остварује се интеракцијски однос у учионици којим се ученици уче исказивању будућих планова и намера.
Исказивање потреба, осета и осећања	Овај програм се остварује мотивисањем ученика да изразе своје емоције, усмено и писано исказивање својих и туђих осећања мимиком, гестикулацијом, употребом емотикона...
Исказивање просторних односа и величина	Усменим и писаним размењивањем информација у вези са просторним односима и величинама увежбавају се предлози, поређење придева.
Исказивање времена (хронолошког и метеоролошког)	Описивањем хронолошког времена, дневних и недељних активности, климатских услова усменим исказима, повезивањем звучног материјала са илустрацијом и текстом, израдом и презентацијом пројеката о климатским условима, наставник излаже градиво, објашњава нове речи и изразе, врши систематизацију градива.
Изрицање дозвола, забрана, правила понашања и обавеза	Овај програм се остварује слушањем и реаговањем ученика на упутства наставника, постављањем питања у вези са забранама, правилима понашања и обавезама и одговарање на њих; усмено и писано саопштавање забрана, правила понашања и обавеза (нпр. креирање постера са правилима понашања, списак обавеза...)
Изражавање припадања и поседовања	Кроз формулисање једноставнијих израза који се односе на поседовање и припадност постављањем питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарањем на њих ученици се уче да питају и кажу шта неко има или нема и чије је нешто
Изражавање интересовања, допадања и недопадања	Развијањем интеракцијског односа у учионици размењују информације о својим и туђим интересовањима, хобијима, допадању и недопадању. Овај програм се остварује и истраживачким пројектних активности (нпр. колики број ученика у одељењу воли / не воли пливање, скијање, тенис и сл.) графичко приказивање и

	тумачење резултата.
Изражавање мишљења (слагања и неслагања	Иницирањем комуникације наставник подстиче ученике на критичко мишљење, подстиче ученике да изразе своје слагање или неслагање у вези са одређеном темом, поставља питања, упућује на нове изворе знања.
Изражавање количине, бројева и цена	Овај програм се реализује слушањем и читањем текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, у продавници, у кухињи …); писањем списка за куповину; записивањем и рачунање цена, глумом, радом у паровима, препричавањем..

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:
- посматрање и праћење рада и активности на часу
- усмена провера кроз играње улога у паровима
- задаци у радном делу уџбеника и радној свесци
- тестови слушања
- ученички радови/ пројекти, панои и презентације
- вођење сопственог речника
- домаћи задаци
- диктати и петнаестоминутне провере, писмени и контролни задаци

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

Уколико у разреду буде ученика којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитата, каснијег укључивања у школовање, недовољног познавања језика или других разлога потребна додатна подршка, урадиће се индивидуални образовни план и тај анекс ће бити прикључен Школском програму.

Кључни појмови: култура, правопис, лексика, семантика, граматика, изговор, јачање вербалног самопоуздања, развијање пажње и концентрације, слушање, читање и разумевање прочитаног текста, писање, фразе, књижевна дела и часописи (библиотека Школе), мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.).

Корелација са другим предметима: српски језик, немачки и француски језик, грађанско васпитање, математика, домаћинство, ликовна култура, музичка култура, географија

Општа предметна компетенција

Компетенција за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Одговорно учешће у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Естетичка компетенција:

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, преко интернета итд.).

- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговоран однос према околини:

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Одговоран однос према здрављу:

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Рад с подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.

- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

1) ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог контигента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и

циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Први страни језик

Исходи и компетенције воде ка следећим стандардима:

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.1.1.1. Разуме фреквентне речи и једноставне изразе у јасно контекстуализованом и спором говору.

ПСТ.1.1.2. Разуме једноставне поруке и питања која се односе на једноставне информације и непосредно окружење.

ПСТ.1.1.3. Разуме кратка, једноставна, разговетно и споро изговорена упутства.

ПСТ.1.1.4. Разуме кратка саопштења и питања која се односе на познате / блиске теме.

ПСТ.1.1.5. Разуме предмет једноставног разговора других лица о познатим / блиским темама (нпр. личне и породичне ствари, непосредно окружење) уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.1.1.6. Разуме појединачне речи и једноставне изразе из текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.1.1.7. Разуме кратке поруке које се односе на једноставне информације и непосредно окружење (нпр. писма, мејлови итд.)

ПСТ.1.1.8. Разуме кратка, појединачна упутства која се тичу његових непосредних потреба, уколико укључују визуелне елементе.

ПСТ.1.1.9. Разуме општи смисао и најважније информације у једноставним врстама текстова (кратке приче, извештаји, огласи, временске прогнозе и сл.) уз одговарајуће илустративне елементе.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.10. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи једноставна језичка средстава приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника (нпр. ко је, одакле је, чиме се бави итд.)

ПСТ.1.1.11. Уз дуже паузе и уз помоћ саговорника, саопштава основне информације о себи и свом непосредном окружењу, тражи одређени предмет, користећи кратке једноставне исказе.

ПСТ.1.1.12. Уз дуже паузе, описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности користећи најједноставнија језичка средства.

ПСТ.1.1.13. Поставља једноставна питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ПСТ.1.1.14. Поставља и одговара на питања која се односе на изражавање допадања и недопадања, слагања и неслагања користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.1.1.15. Формулише молбе и извињења.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.1.1.16. Пише једноставне податке о себи и лицима из блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ПСТ.1.1.17. Пише краће белешке о важним информацијама и тренутним потребама.

ПСТ.1.1.18. Писаним путем доставља/тражи основне информације о себи/другима.

ПСТ.1.1.19. Пише кратке и једноставне поруке (нпр. СМС, имејл, објаве на друштвеним мрежама) у којима се захваљује, извињава или нешто честита.

ПСТ.1.1.20. Повезује неколико кратких исказа у кратак, везани текст о блиским темама.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.1.1.21. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...)

ПСТ.1.1.22. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ПСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ПСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ПСТ.1.2.3. Познаје и користи ограничен број фреквентних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ПСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.1.3.3. Познаје најзначајније историјске догађаје циљних култура.

ПСТ.1.3.4. Познаје неколико најпознатијих историјских и савремених личности циљних култура; наводи и на матерњем језику даје основне податке о некој личности из циљних култура за коју показује интересовање.

ПСТ.1.3.5. Познаје неколико најпознатијих културних остварења циљних култура; наводи и описује на матерњем језику неколико локација циљних култура за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.2.1.1. Разуме краће низове (2–3) саопштења, упутстава, молби који се односе на његове потребе и интересовања.

ПСТ.2.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника о блиским и познатим темама, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.2.1.3. Разуме основни смисао и главне информације споријих, јасно артикулисаних монолошких излагања и прича о познатим и узрасно адекватним темама, уз одговарајућу визуелну подршку, паузе и понављања.

ПСТ.2.1.4. Разуме основни смисао и главне информације из подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим и узрасно адекватним темама, уколико се говори споро и разговетно.

ПСТ.2.1.5. Разуме општи смисао и фреквентне фразе и изразе једноставнијих текстова из савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.2.1.6. Разуме општи смисао и главне информације у краћим порукама, писмима, мејловима о блиским темама.

ПСТ.2.1.7. Разуме краће низове (2–3) упутстава која се тичу његових непосредних потреба (нпр. оријентација у простору, употреба уређаја и апарата, правила игре и сл.), праћена визуелним елементима.

ПСТ.2.1.8. Разуме општи смисао и главне информације у краћим текстовима, различитих врста и једноставне садржине, са интернета или других писаних медија, о познатим и узрасно адекватним темама.

ПСТ.2.1.9. Разуме општи смисао једноставних књижевних текстова прилагођених узрасту и интересовањима.

ПСТ.2.1.10. Разуме општи смисао и једноставније формулације у текстовима савремене музике.

ПСТ.2.1.11. Разуме смисао једноставних рекламних порука уколико не садрже игру речи или неко конотативно/скривено/метафорично значење.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.12. Успева да поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ПСТ.2.1.13. Уз краће паузе и минималну помоћ саговорника, размењује информације, тражи одређени предмет, објашњење, услугу, повезујући неколико краћих исказа у смислену целину

ПСТ.2.1.14. Уз краће паузе, описује себе и своје непосредно окружење, свакодневне активности, искуства из прошлости користећи једноставна језичка средства.

ПСТ.2.1.15. Поставља и одговара на 2–3 повезана питања, о познатим темама, у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз одговарајућу помоћ саговорника и понављање.

ПСТ.2.1.16. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање и једноставним језичким средствима даје кратко објашњење.

ПСТ.2.1.17. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПСТ.2.1.18. Једноставним језичким средствима пореди људе, ствари и појаве.

ПСТ.2.1.19. Објашњава оно што не разуме и тражи помоћ вербалним и невербалним средствима.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.2.1.20. Писаним путем доставља/тражи или преноси детаљније информације, обавештења или податке о себи и другима.

ПСТ.2.1.21. Пише једноставна лична писма, поруке, мејлове у којима се са пријатељима и познаницима договара о активностима или одговара на питања.

ПСТ.2.1.22. Саставља краће текстове о себи, својој породици и непосредном окружењу.

ПСТ.2.1.23. Описује искуства, активности и догађаје из прошлости користећи једноставније језичке структуре и увежбану лексику.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.2.1.24. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао и појединачне информације краћих и једноставнијих писаних текстова опште информативне природе.

ПСТ.2.1.25. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег усменог исказа.

ПСТ.2.1.26. На матерњем језику саопштава основну тему и најважније информације краћег писаног текста.

ПСТ.2.1.27. На страном језику саопштава туристима најједноставније информације коју су тражили од трећег лица (назив улице, број линије у градском саобраћају, цену).

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ПСТ.2.2.2. Правилно записује фреквентне и увежбане речи, познаје и примењује одређени број основних правописних правила.

ПСТ.2.2.3. Познаје и користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ПСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ПСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ПСТ.2.3.3. Препознаје најкритичније обрасце понашања које је непримерено/неприкладно у контексту циљних култура.

ПСТ.2.3.4. Препознаје најчешће стереотипе у вези са својом и циљним културама.

ПСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

ПСТ.2.3.6. Познаје животне услове који владају у појединим екосистемима света (клима, географске одлике и сл.) где се користи страни језик.

ПСТ.2.3.7. Препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости циљних култура.

ПСТ.2.3.8. Представља и укратко описује на циљном језику неколико познатих личности и појава из циљних култура, као и оне за које показује интересовање.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ПСТ.3.1.1. Разуме дуже низове саопштења, упутстава, молби итд. који се тичу његових потреба и интересовања.

ПСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације у аутентичном разговору два или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ПСТ.3.1.3. Разуме основни смисао и главне информације јасно артикулисаних монолошких излагања, прича, презентација и предавања на узрасно адекватне и блиске теме, уз одговарајућу визуелну подршку.

ПСТ.3.1.4. Разуме основни смисао и може да издвоји главне информације из аутентичних подкаста, радио и телевизијских емисија о познатим, узрасно адекватним темама (нпр. репортажа, научно-популарних, документарних, играних, анимираних филмова, спотова) које слуша/гледа у смисленим целинама.

ПСТ.3.1.5. Разуме општи смисао и већину фраза и израза сложенијих разговетних текстова савремене музике.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ПСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и може да издвоји већину релевантних информација у порукама, писмима и мејловима о блиским темама.

ПСТ.3.1.7. Разуме упутства која се односе на сналажење на јавним местима (нпр. руковање апаратима и уређајима, упозорења, безбедносне информације и сл.)

ПСТ.3.1.8. Разуме општи смисао и главне информације различитих врста текстова са интернета или других писаних медија који су у складу са узрастом и интересовањима ученика.

ПСТ.3.1.9. Разуме главне идеје, поруке и специфичне информације адаптираних верзија белетристике за младе.

ПСТ.3.1.10. На основу смисла читавог текста и садржаја појединачних делова открива значења непознатих речи и конструкција.

ПСТ.3.1.11. Разуме експлицитно изражена осећања, жеље и расположења.

ПСТ.3.1.12. Разуме општи смисао и већину фраза и израза у текстовима из савремене музике.

ПСТ.3.1.13. Разуме смисао једноставних рекламних порука.

ПСТ.3.1.14. Проналази потребне информације у речницима, енциклопедијама, брошурама и на интернет страницама.

ПСТ.3.1.15. Разуме и може да издвоји потребне информације из табела, графикона, информатора и сл.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.16. Течно и с лакоћом описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, искуства/догађаје из прошлости и планове за будућност.

ПСТ.3.1.17. Учествује у неформалном и формалмном разговору (нпр. са наставницима, службеним лицима и сл.), поставља и одговара на неколико питања у низу на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање.

ПСТ.3.1.18. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљења.

ПСТ.3.1.19. Објашњава оно што не разуме, уме да тражи помоћ и да изрази мишљење/потребу расположивим језичким средствима.

ПСТ.3.1.20. На једноставан начин излаже на задату тему и одговара на питања која се односе на њу.

ПСТ.3.1.21. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

ПСТ.3.1.22. Резимира текст који слуша или чита ослањајући се у мањој мери на језичка средства која се у њему појављују.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ПСТ.3.1.23. Пише обична и електронска писма у којима са пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ПСТ.3.1.24. Пише краће текстове од неколико логички повезаних реченица о узрасно релевантним темама (о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота).

ПСТ.3.1.25. Прецизно описује искуства, активности и догађаје из садашњости и прошлости у виду дескриптивних и наративних текстова користећи познате сложеније језичке структуре и адекватну лексику.

ПСТ.3.1.26. Пише кратке приче од понуђеног језичког материјала на узрасно адекватне теме.

ПСТ.3.1.27. Резимира/парафразира одслушан или прочитан текст, ослањајући се минимално на језичка средства која се у њему појављују.

ПСТ.3.1.28. Описује и тумачи податке из табела, графикона, информатора и сл.

МЕДИЈАЦИЈА

ПСТ.3.1.29. На матерњем језику саопштава основну тему и појединачне информације нешто опширнијег усменог исказа, примереног узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.30. На матерњем језику преноси саговорнику тему, садржај и главне информације из краћих и једноставнијих писаних текстова (новинских и књижевних), примерених узрасту и интересовањима.

ПСТ.3.1.31. На страном језику саопштава једноставније информације добијене од трећег лица у вези с блиским комуникативним ситуацијама и познатим темама.

ПСТ.3.1.32. На матерњем језику преноси информације, упутства, молбе, савете и сл. добијене од трећег лица.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акцентско-интонацијских правила или уз мање неправилности које не угрожавају разумевање поруке коју жели да саопшти.

ПСТ.3.2.2. Записује речи и изразе уз минималне ортографске неправилности које не ремете разумевање датог записа; познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ПСТ.3.2.3. Познаје и користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ПСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ПСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ПСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПСТ.3.3.3. Разуме и избегава основне облике непримереног/ неприкладног понашања у контексту циљних култура.

ПСТ.3.3.4. Препознаје да постоји пристрасност у тумачењу културних појава и негује критичко мишљење у њиховом посматрању и разумевању.

ПСТ.3.3.5. Познаје положај земаља у којима се користи страни језик.

ПСТ.3.3.6. Познаје положај циљног језика у глобалном контексту и код нас.

ПСТ.3.3.7. Познаје најтипичније представнике појединих екосистема света где се користи страни језик и доводи их у везу са одликама екосистема.

ПСТ.3.3.8. Препознаје повезаност најважнијих појава из историје циљних култура и опште историје.

ПСТ.3.3.9. Препознаје утицај неколико најзначајнијих личности и дела из друштвене и уметничке историје циљних култура у свету, које доводи у везу са друштвеним и уметничким појавама из наше историје и обрнуто.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Планирање наставе и учења

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује програм према потребама конкретног одељења имајући у виду састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, као и ресурсе и могућности локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода, садржаја и препоручених језичких активности у комуникативним ситуацијама наставник креира свој годишњи (глобални) план рада на основу кога ће касније развити оперативне планове. Исходи дефинисани по областима, тј. комуникативним функцијама, усмеравају наставника да операционализује исходе на нивоу једне или више наставних јединица. Наставник за сваку област има дефинисане исходе и од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и припреме часа, дефинише исходе имајући у виду ниво постигнућа ученика. То значи да исходе треба класификовати од оних које би сви ученици требало да достигну, преко оних које остварује већина па до оних које достиже мањи број ученика са високим степеном постигнућа.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за већину исхода потребно више времена, различитих активности и начина рада. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство које не одређује садржаје предмета и зато се садржајима у уџбенику приступа селективно и у складу са предвиђеним исходима. С обзиром на то да уџбеник није једини извор знања, наставник треба да упути ученике на друге изворе информисања и стицања знања и вештина.

Остваривање наставе и учења (програма)

Комуникативна настава језик сматра средством комуникације. Стога је и програм усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Табеларни приказ наставника постепено води од комуникативне функције као области, преко активности које у настави оспособљавају ученика да комуницира и користи језик у свакодневном животу, у приватном, јавном или образовном домену. Примена овог приступа у настави страних језика заснива се на настојањима да се доследно спроводе и примењују следећи ставови:
– циљни језик употребљава се у учионици у добро осмишљеним контекстима од интереса за ученике, у пријатној и опуштеној атмосфери;
– говор наставника прилагођен је узрасту и знањима ученика;
– наставник мора бити сигуран да је схваћено значење поруке укључујући њене културолошке, васпитне и социјализирајуће елементе;
– битно је значење језичке поруке;
– знања ученика мере се јасно одређеним релативним критеријумима тачности и зато узор није изворни говорник;
– са циљем да унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, потрагом за информацијама из различитих извора (интернет, дечији часописи, проспекти и аудио материјал) као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем;
– наставник упућује ученике у законитости усменог и писаног кода и њиховог међусобног односа;
– сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са нивоом, а без детаљних граматичких објашњења, осим, уколико ученици на њима не инсистирају, а њихово познавање се вреднује и оцењује на основу употребе у одговарајућем комуникативном контексту.
Комуникативно-интерактивни приступ у настави страних језика укључује и следеће категорије:
– усвајање језичког садржаја кроз циљано и осмишљено учествовање у друштвеном чину;
– поимање наставног програма као динамичне, заједнички припремљене и прилагођене листе задатака и активности;
– наставник треба да омогући приступ и прихватање нових идеја;
– ученици се посматрају као одговорни, креативни, активни учесници у друштвеном чину;
– уџбеници представљају извор активности и морају бити праћени употребом додатних аутентичних материјала;
– учионица је простор који је могуће прилагођавати потребама наставе из дана у дан;
– рад на пројекту као задатку који остварује корелацију са другим предметима и подстиче ученике на студиозни и истраживачки рад;
– за увођење новог лексичког материјала користе се познате граматичке структуре и обрнуто.

.

Л И К О В Н А К У Л Т У Р А

ФОНД ЧАСОВА: недељни – 2, годишњи - 72

Циљ: Циљ наставе и учења ликовне културе је да се ученик развијајући стваралачко и креативно мишљење и естетичке критеријуме кроз практични рад, оспособљава за комуникацију и решавање проблема и да изграђује позитиван однос према уметничком наслеђу и културној баштини свог и других народа.

Задаци:

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената:линија,облика,боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности,које се стичу у настави,а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;

- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја,изложби,као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне,модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци:

- поступно развијање способности ученика за визуелно памћење и предочавање;
- поступно оспособљавање ученика за артикулисано ликовно изражавање упознавањем слободног ритмичког компоновања ликовних елемената:линија,обилка,боја;
- поступно оспособљавање ученика за ликовно изражавање у стварању колажа,светлинских објеката и у обликовању и преобликовању употребних предмета;
- даље развијање способности ученика за конструисање ,комбинаторику и обликовање;
- проширивање сазнања и искуства ученика у коришћењу различитих материјала и средстава за рад у процесу ликовног изражавања;
- мотивисање ученика на активан однос према актуелним питањима која се односе на заштиту и унапређивање човекове природне и културне средине.

Наставна тема	Врста активности	Начин остваривања и поступци	Начин провере остварености образовних стандарда	Исходи
Ритам	Цртање,сли-кање,вајање, колаж, истражива-ње, анализирање, уочавање.	Методе активног учења: -демонстративна -дијлошка -слободан разговор -смислено учење -учење целовитих активности -интерактивно -путем открића -учење према моделу -решавање проблема -стваралачко учење	Дечији радови(мапа радова), естетска анализа, мини квиз, слагалице.	– опише ритам који уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте ритма; – гради правилан, неправилан и слободан визуелни ритам, спонтано или с одређеном намером; – користи, у сарадњи са другима, одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналног визуелног ритма; – разматра, у групи, како је учио/ла о визуелном ритму и где та знања може применити; – направи, самостално, импровизовани прибор од одабраног материјала; – искаже своје мишљење о томе зашто људи стварају уметност;
Линија	Цртање,сли-кање,вајање, колаж, истражива-ње, анализирање, уочавање.	Методе активног учења: -демонстративна -дијлошка -слободан разговор -смислено учење -учење целовитих активности -интерактивно -путем открића -учење према	Дечији радови(мапа радова), естетска анализа, мини квиз, слагалице.	– опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; – пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија; – гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала; – користи одабране садржаје као подстицај за

		моделу -решавање проблема -стваралачко учење		стварање оригиналних цртежа; – црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог; – разматра, у групи, како је учио/ла о изражајним својствима линија и где се та знања примењују; – искаже своје мишљење о томе како је развој цивилизације утицао на развој уметности;
Облик	Цртање,сли-кање,вајање, колаж, истражива-ње, анализирање, уочавање.	Методе активног учења: -демонстративна -дијлошка -слободан разговор -смислено учење -учење целовитих активности -интерактивно -путем открића -учење према моделу -решавање проблема -стваралачко учење	Дечији радови(мапа радова), естетска анализа, мини квиз, слагалице.	– пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима; – гради апстрактне и/или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад; – наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио/ла жељени тон; – обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; – преобликује предмет за рециклажу дајући му нову употребну вредност; – комбинује ритам, линије и облике стварајући оригиналан орнамент за одређену намену; – објасни зашто је дизајн важан и ко дизајнира одређене производе; – разматра, у групи, како је учио/ла о облицима и где та знања примењује;

				– искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно;
Визуелно споразумевање	Цртање,сликање,вајање, колаж, истражива-ње, анализирање, уочавање.	Методе активног учења: -демонстративна -дијлошка -слободан разговор -смислено учење -учење целовитих активности -интерактивно -путем открића -учење према моделу -решавање проблема -стваралачко учење	Дечији радови(мапа радова), естетска анализа, мини квиз, слагалице.	– пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас; – обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу; – изрази исту поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом; – тумачи једноставне визуелне информације; – објасни зашто је наслеђе културе важно.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОГРАМА
ЛИНИЈА	-вербално- текстуални (кроз разговор и дискусију дефинисање појма линија и њених карактеристика- својстава и врста); -илустративна- корелација са природом и појавом линије у природи; - подстицање на опажање различитих врста и карактера линија у природи; - практично- демонстративни поступак (извлачење линија различитим ликовним техникама на различитим материјалима- меке оловке на различитим подлогама, темпере, колаж); -примена игре као методе учења и приступа задатку; - дефинисање илустрацијом и демонстрацијом линије као границе 3д облика у техници вајања; - креирање задатака; - подстицање, коректура (савети које наставник даје у току практичног рада, питања која наводе ученика на промишљање и развијање идеја); -увођење и примена савремених технологија у настави (3Д оловка, апликативни програми за цртање, виртуелна посета пећини Ласко, нпр); -кооперативно учење; -корелација са наставом информатике и рачунарства (цртање и сликање на рачунару);

	-корелација са музичком културом; -корелација са математиком, биологијом и историјом; - естетска анализа (изражавање ставова, идеја, мишљења и вредности на позитиван и аргуметован начин, тумачење и разумевање уметничког дела/ученичког рада); - вредновање, организовање одељењских изложби, учење на разликама и процена сопственог напретка;
ОБЛИК	- вербално -текстуални - кроз објашњавање, разговор и дискусију дефинисање појма облика и његових карактеристика (својства и врсте, 2д и 3д облици, величине облика и међусобни односи, груписања, планови, реална и имагинарна функција облика..); - илустративи- кроз конкретне примере из човекове средине, историје уметности и корелацијом са другим наставним предметима (за сваку наставну јединицу); - практично -демонстративни -кроз употребу разних прво појединачних основних, а потом комбинованих ликовних материјала и техника (цртеж, слика, вајање, графика, колаж...); - креирање задатака; - подстицање, коректура; - естетска анализа заједно са ученицима (ум. дела и ученичких радова) и вредновање; -корелација са историјом, биологијом, математиком; -вербално илустративни подстицај кроз заједничко дефинисање појма светлински објекти и колаж- примена у енеријерима као витражи, амбијентална решења и зидне декорације, као фасаде, илустрација... -ЛЕД технологија у савременој уметности, обликовање простора светлом; - корелација са примерима из историје уметности (архитектура, илустрација), књижњвности, позориштем (сцена), музиком; - виртуелна посета неком музеју; - демонстрација и примена нових материјала (разне провидне фолије у боји, дијапројектори, провидни и непровидни папири); - креирање задатка, - прећење, коректура, естетска анализа и вредновање дечијих радова; -вербално илустративним методама уз објашњавање, ест. анализу и разговор

	заједно са ученицима дефинисати дизајн као грану ликовне уметности и њену утилитарну и естетску функцију; - корелацијом са свакодневним употребним предметима (подстаћи на опажање истих и креативно и естетско просуђивање); -обликовање и преобликовање употребних предмета, разговор о значају уметности за одржив развој; - креирање задатка; -подстицање ученика и вршење коректуре, давање предлога, сугестија, повратне информације о раду; - естетска анализа (изражавање ставова, идеја, мишљења и вредности на позитиван и аргуметован начин, тумачење и разумевање уметничког дела/ученичког рада; - вредновање, организовање одељењских изложби, учење на разликама и процена сопственог напретка;
РИТАМ	-вербално- текстуални (кроз разговор и дискусију дефинисање појма ритма; -илустративна корелација са природом (ритам у природи, смена дана и обданице, смена годишњих доба, падавине, таласи); - подстицање на опажање различитих врста ритмова у структури облика и у текстури природних и вештачких облика; - практично- демонстративни поступак (израда задатака у којима се истиче понављање линија, боја,облика да би се постигла динамичност или ред); -корелација са музиком, плесом и књижевности; - креирање задатака; - подстицање, коректура; - вербално текстуални кроз објашњавање, разговор и дискусију дефинисање појма орнамента и његових главних карактеристика- ритам, симетрија, прецизност; - илустративни (визуелно подстицајни) навођењем на давање конкретних примера орнамента из свакодневног живота; -корелацијом са народном традицијом, математиком, биологијом, географијом, техничким образовањем- улога и значај орнамента; - креирање задатка; -кооперативно учење; - коректура;

	- естетска анализа (изражавање ставова, идеја, мишљења и вредности на позитиван и аргуметован начин, тумачење и разумевање уметничког дела/ученичког рада; - вредновање, организовање одељењских изложби, учење на разликама и процена сопственог напретка;
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	-вербално- илустративним подстицајима кроз разговор са ученицима дефинисање и проширивање знања из области визуелног споразумевања (облицима, начинима, улогом, средствима и значајем); - корелација са свакодневним животом, књижевношћу, драмским уметностима-фотографија, филм, телевизија, видео; - креирање задатка, увођење и примена савремене технологије у настави; -примена игре као методе учења и приступа задатку, невербална комуникација-читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; -кооперативно учење; - праћење, коректура, естетска анализа и вредновање дечијих радова;

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

- Ученик развија креативан, радознао и истраживачки дух кроз упознавање и коришћење различитих уметничких медија и техника.
- Способан је и мотивисан да експериментише кроз самосталан рад и рад у групи. Постепено напредује у апстрактном начину размишљања који успешно примењује у различитим животним ситуацијама које захтевају самостална решења.
- Уочава специфичности различитих уметничких дисциплина (визуелне, драмске, музичке...) као и њихове заједничке принципе и сличности.
- Ђак познаје и разуме вредност сопствене културе и културе других народа повезујући знања из различитих области или предмета.
-Знања и искуства стечена кроз предмет Ликовна култура (истрајност, упорност, стрпљивост, храброст, осетљивост за уметност) примењује у друштвеном животу и у даљем стручном усавршавању и професионалном развоју.

Основни ниво

Изражава своја осећања и идеје користећи основне технике визуелних уметности. Проналази изворе и информације потребне за самосталан стваралачки рад. Учествује у школским и ваншколским активностима користећи знања предмета ликован култура. Познаје вредност српске уметности и културе као и других народа.

Средњи ниво

Развија сопствена осећања и идеје користећи различите медије ликовне и визуелне уметности. Самостално проналази потребне информације. Активно учествује у школским и ваншколским активностима. Разуме специфичности различитих уметничких дисциплина. Уочава повезаност знања из различитих области или предмета. Разуме вредност сопствене културе и културе других народа.

Напредни ниво

Развија и изражава своја осећања, идеје и адекватно користи различите медије ликовне, визуелне уметности. Негује склоности и развија осетљивост за уметност. Самостално истражује изворе и информације потребне за сопствени стваралачки рад и решавање ликовних проблема. Разуме специфичности као и сличности различитих уметничких дисциплина. Учествује у тимским пројектима ученика . Повезује знања из различитих области или предмета и примењује их у различитим животним ситуацијама. Свестан је вредности сопствене културе и културе других народа. Разуме универзални језик уметности.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Кроз предмет Ликовна култура развијају се стваралачке способности, индивидуална креативност и естетска осетљивост.

Основни ниво

Ученик истражује и примењује знања о основним материјалима, медијима, техникама и ликовним елементима која се користе у визуелним уметностима.

Ученик познаје најважнија уметничка дела из културног наслеђа српског и других народа, развија свест о културним вредностима и схвата важност њиховог очувања.

Средњи ниво

Ученик проналази и развија своје идеје истражујући природно и вештачко окружење, свет маште и осећања (посматрајући, анализирајући и сакупљајући потребне информације) за своје стварање.

Ученик препознаје улогу и вредност визуелне уметности као саставног дела свакодневног живота, нарочито као средства комуникације.

Напредни ниво

Ученик проучавајући уметничка дела истражује и анализира методе, технике, садржаје и подстицајно их примењује у свом ученичком самосталном раду.

Способан је да изрази став о сопственом раду и радовима других уочавајући различита значења и идеје.

Ученик праћењем културних догађаја постаје активна публика и/или учесник у јавном и културном животу заједнице и развија своје критичко мишљење.

ИСХОДИ

Пети разред

По завршетку разреда, ученик ће бити у стању да:

- **користи импровизивани и стандардни школски прибор и материјале на безбедан и одговоран начин**
- **прилагођава поступке материјалима, техникама, форматима и жељеним квалитетима линија и облика**
- **смишља и прави шаблоне и печате за дизајнирање предмета које свакодневно користи**
- **приказује простор променом величине удаљеног објекта, применом планова и преклапањем облика**
- **прави апстрактне, фигуративне, симетричне и асиметричне композиције стварајући разноврсне ритмове**
- **представља опажено (призори, фигуре, предмети) свођењем неправилних облика на геометријске**
- **пореди решења ликовних проблема (ритам, линија, облик, простор) у својим и радовима других**

- **прави радове на основу посматрања, сећања, утисака, својих расположења и емоција**
- **користи различите изворе (окружење, литература, цртани филмови, репродукције...) као подстицај за стваралачки рад**
- **пореди средства визуелног споразумевања од праисторије до данас**
- **разматра повезаност визуелне уметности са свакодневним животом**
- **учествује у постављању изложбе или продаји радова**
- **разматра значај споменика културе у земљи**
- **поштује правила понашања приликом посете догађајима или установама културе**

СТАНДАРДИ

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на основном нивоу у свакој области.

1. Ученици израђују дводимензионалне и тродимензионалне радове истражујући различите теме, идеје и садржаје. Ученици користе различите материјале и технике, ликовне елементе и принципе у стварању свог рада.

ЛК. 1.1.1. Изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове користећи основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности да би изразио одређени садржај.

2. Ученици описују и процењују своје радове и радове других користећи адекватне термине и појмове (на основу технике, карактеристика материјала, ликовних елемената, намере и идеје…)

ЛК.1.2.1. Описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак, описује садржај...)

3. Ученици познају културно наслеђе свог и других народа. Истражују и упознају уметничка дела из различитих периода.

ЛК.1.3.1. Описује сличности и разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода.

ЛК.1.3.2. Зна важне споменике културе у својој средини.

4. Ученици познају и користе места (музеј, галерија, атеље, библиотека…) и изворе (интернет, репродукције...) где могу проширити своја знања везана за визуелне уметности. Ученици прате културне догађаје и учествују у јавном и културном животу заједнице.

ЛК.1.4.1. Познаје места и изворе где може проширити своја знања.

ЛК.1.4.2. Зна занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...).

ЛК.1.4.3. Препознаје и увиђа примену визуелних уметности у свакодневном животу.

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на средњем нивоу у свакој области.

1. Ученици израђују дводимензионалне и тродимензионалне радове истражујући различите теме, идеје и садржаје. Ученици користе различите материјале и технике, ликовне елементе и принципе у стварању свог рада.

ЛК. 2.1.1. Познаје и користи основне изражајне могућности класичних и савремених медија, материјала и техника визуелних уметности
ЛК. 2.1.2. Одабира адекватан садржај да би изразио неку идеју или став
2. Ученици описују и процењују своје радове и радове других користећи адекватне термине и појмове (на основу технике, карактеристика материјала, ликовних елемената, намере и идеје…)
ЛК.2.2.1. Образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)
ЛК.2.2.2. Познаје и користи основне стручне термине и појмове везане за технике, елементе и садржаје (теме и мотиви) визуелних уметности
3. Ученици познају културно наслеђе свог и других народа. Истражују и упознају уметничка дела из различитих периода.
ЛК.2.3.1. Препознаје одабрана уметничка дела у оквиру њиховог историјског и друштвеног контекста
ЛК.2.3.2. Истражује поступке, технике, садржаје радова уметника и користи их као подстицај у свом раду
4. Ученици познају и користе места (музеј, галерија, атеље, библиотека…) и изворе (интернет, репродукције...) где могу проширити своја знања везана за визуелне уметности. Ученици прате културне догађаје и учествују у јавном и културном животу заједнице.
ЛК.2.4.1. Користи изворе где може проширити своја знања
ЛК.2.4.2. Зна институције културе у својој средини (музеј, галерија, дом културе,...)

Следећи искази описују шта ученик зна и уме на напредном нивоу у свакој области.
1. Ученици израђују дводимензионалне и тродимензионалне радове истражујући различите теме, идеје и садржаје. Ученици користе различите материјале и технике, ликовне елементе и принципе у стварању свог рада.
ЛК. 3.1.1. Познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности
ЛК. 3.1.2. Изводи радове са одређеном намером, користећи основне ликовне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
ЛК. 3.1.3. Одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју идеју
2. Ученици описују и процењују своје радове и радове других користећи адекватне термине и појмове (на основу технике, карактеристика материјала, ликовних елемената, намере и идеје…)
ЛК.3.2.1. Уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других
ЛК.3.2.2. Користи стручне термине и појмове (нпр. текстура, ритам, контраст...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
3. Ученици познају културно наслеђе свог и других народа. Истражују и упознају уметничка дела из различитих периода.
ЛК.3.3.1. Тумачи одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)
ЛК.3.3.2. Проучава уметничка дела, истражује и анализира поступке, технике, садржаје и користи их као подстицај у свом стваралачком раду

ЛК.3.3.3. Разуме да су уметничка дела одраз времена и места у коме настају
4. Ученици познају и користе места (музеј, галерија, атеље, библиотека…) и изворе (интернет, репродукције...) где могу проширити своја знања везана за визуелне уметности. Ученици прате културне догађаје и учествују у јавном и културном животу заједнице.
ЛК.3.4.1. Користи постојећа места и изворе (нпр. библиотека, интернет, културне установе, музеј...) да би проширио своја знања и интересовања из визуелних уметности
ЛК.3.4.2. Зна вештине, способности које су потребне за уметничка занимања ЛК.3.4.3. Разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота (нарочито као средство визуелне комуникације).

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ
Линија, ритам, темпо,линија у природи, као ивица тродимензионалних тела, као средство стварања различитих својстава површина, облик, површински и тодимензионални облици, величина, међусобни односи величина, груписање облика у равни и простору, додиривање, мимоилажење, преклапање, прожимање, усецање, орнамент, симетија, прецизност, колаж, визуелно, споразумевање

Упутство за дидактичко - методичко остваривање програма

Комбиновање различитих дидактичких материјала – илустрација, паноа, табела.
Као дидактички принципи могу се означити основна или општа начела која одређују ток предавања и учења у складу са циљевима образовања и законитостима процеса наставе. Они имају функцију оријентације. Принципи се могу односити и на ликовну тему и на ликовну технику, појединачно или заједно. Основни принципи су
1. Принцип квалитета и васпитне усмерености
2. Принцип одмерености узрасту
3. Принцип систематичности и поступности
4. Принцип свесности и активности
5. Принцип очигледности и апстрактности
6. Принцип егземпларности и економичности
7. Принцип јединства теорије и праксе
8. Принцип слободног ликовног изражавања
9. Принцип индивидуализације и социјализације
10. Принцип историјског и савременог
11. Принцип мотивације

УПУТСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ
Оцењивање је веома комплексно и што су деца старија промене у развитку су брже а индивидуалне разлике међу појединцима веће. На овом узрасту се појављује већа разлика између активности и резултата па се током целе године редовно прати развој ученика на свим пољима активности. Оквирне основе су визуелне, интелектуалне, естетска обележја дечјих радова, техничке способности,

декоративне, познавање појмова, естетско процењивање и посебно развијене способности и наклоности. На темељу ових основа може се формулисати успех ученика и редовно пратити уз усмене и писане препоруке за још бољи рад и оцењивање сваког рада и активности на сваком часу (формативно).На крају наставне целине (полугође) ученици морају имати најмање четири бројчане оцене (сумативно). Евалуација и самоевалуација током појединих часова или на крају месеца.

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

Део школског програма биће индивидуални планови за ученике којима је потребна додатна подршка због сметњи и тешкоћа у развоју и учењу, као и надареним ученицима.

М У З И Ч К А К У Л Т У Р А

Разред: **пети**
Недељни фонд часова: **2**
Годишњи фонд часова: **72**

Циљ учења музичке културе је да код ученика, развијајући интересовања за музичку уметност, стваралачко и критичко мишљење, естетске критеријуме, формира естетску перцепцију и музички укус, као и одговоран однос према очувању музичког наслеђа и култури свога и других народа.

ИСХОДИ	ОБЛАСТИ/ТЕМЕ	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да: - наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; - објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; - искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; - реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у	**ЧОВЕК И МУЗИКА**	**Човек у праисторији** Улога музике у првобитном друштву; Човек и ритуал: улога музике у ритуалу (музичкоантрополошка истраживања); Магијска моћ музике; Елементи музичког тока: покрет, ритам (ритам као основа ритуала), коло/групни плес; Покрет: порекло плеса; Слушање/доживљај ритма телом; Најстарија фолклорна музичка традиција у Србији и светске баштине. **Човек Антике**

смислу ритуалног понашања и пантеизма; - идентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступ и сл.);		Божанска природа музике: - митолошка свест античког човека; - музички атрибути богова; - музика и држава. Музика у храму и музика на двору;Примери различитих инструмената и музичких облика у античким цивилизацијама; Улога и место музике у античким цивилизацијама: Индија, Сумер/Вавилон, Кина, Египат, Грчка, Рим; Појава првих нотација, пентатоника;
- класификује инструменте по начину настанка звука; - опише основне карактеристике удараљки; - препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; - користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација);	**МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ**	Најстарији инструменти: тело, удараљке, дувачки, жичани; Удараљке - настанак, првобитни облик и развој; Ритмичке удараљке као најједноставнија група инструмената; Мелодијске удараљке;
- изражава се покретима за време слушања музике; - вербализује свој доживљај музике; - идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања; - анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; - илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...);	**СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ**	Елементи музичке изражајности - темпо, динамика, тонске боје различитих гласова и инструмената; Слушање вокалних, вокално-инструменталних и кратких инструменталних композиција, домаћих и страних композитора; Слушање дела најстарије фолклорне традиције српског и других народа; Слушање народних и уметничких дела инспирисаних фолклором народа и народности, различитог садржаја, облика и расположења, као и музичких прича;

- критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; - понаша се у складу са правилима музичког бонтона; - користи могућности ИКТ-а за слушање музике;		
- пева и свира самостално и у групи; - примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); - кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; - користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; - искаже своја осећања у току извођења музике; - примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке програма, аудио снимака...);	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ**	**Певање** Певање песама по слуху самостално и у групи; Певање песама из нотног текста солмизацијом; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација певањем; Певање песама у комбинацији са покретом; **Свирање** Свирање песама и лакших инструменталних дела по слуху на инструментима Орфовог инструментарија и/или на другим инструментима; Свирање дечјих, народних и уметничких композиција из нотног текста; Извођење дечијих, народних и уметничких игара; Извођење једноставних ритмичких и мелодијских мотива (у стилу) музике старих цивилизација на инструментима или покретом;
- користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; - изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; - комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом,	**МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО**	Креирање пратње за песме ритмичким и звучним ефектима, користећи притом различите изворе звука; Креирање покрета уз музику коју ученици изводе; Осмишљавање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених мотива; Импровизација мелодије на задати текст; Импровизација дијалога на инструментима Орфовог

инструментом или покретом; - учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; - користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво.		инструментарија и другим инструментима; Израда једноставних музичких инструмената; Реконструкција музичких догађаја у стилу старих цивилизација.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ЧОВЕК И МУЗИКА	Знање о музици кроз различите епохе има за циљ разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, инструмената, жанрова и облика. У начину реализације ових садржаја увек треба кренути од музичког дела, слушања или извођења. Час треба да буде оријентисан на улогу и природу музике, однос човека у датом периоду према њој и њеној намени, као и промишљању да ли је музика (и ако јесте, на које начине) била уметност какву је данас познајемо или и нешто друго. Информације које се тичу контекста (на пример историјске, антрополошке, културолошке природе) треба да буду одабране и пренесене у служби разумевања света музике у датом духу времена. Хронолошки аспект Музичке културе за пети разред доприноси корелацији знања и треба имати на уму да одређени предмети покривају информисаност о немузичким аспектима праисторије и антике на детаљнији и специфичнији начин.
МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ	Музички инструменти су незаобилазни елемент свих области Музичке културе. Како су, поред људског тела и гласа, једно од најстаријих средства изражавања човека, информације о првим музичким инструментима треба да проистекну непосредно из историјског контекста и свакодневног живота. У том смислу треба посебно обратити пажњу на везу између избора инструмената и догађаја, односно прилике када се и на који начин музика изводила некада и сада. Инструменти Орфовог инструментаријума могу бити полазна тачка за класификацију инструмената у зависности од начина стварања звука (удараљке, дувачки и жичани). Посебан фокус је на инструментима из групе удараљки, као најједноставнијим и присутним од самог почетка музичког изражавања. Информације треба да буду сведене и усмерене на настанак, првобитан облик и развој, као и основне карактеристике, изражајне могућности и примену ритмичких и мелодијских удараљки. У настави треба максимално тежити да се до знања о

	инструментима дође из непосредног искуства свирања, слушања и анализе, а не фактографским набрајањем података. У томе, као и у примени знања из ове области, могу помоћи и доступне ИКТ апликације.
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај и мисаону активност. Ученик треба да има јасно формулисана упутства на шта да усмери пажњу приликом слушања како би могао да прати музички ток (попут извођачког састава, темпа, начина на који је мелодија извајана, специфичних ритмичких карактеристика и сл.). Постепено, ови елементи музичког тока постају "константа" у процесу ученичке а/перцепције па наставник може да проширује опажајни капацитет код ученика усмеравајући њихову пажњу пре слушања на релевантне специфичности музичког дела. У контексту праисторије и антике, посебно треба обратити пажњу на везу између природе музичког тока и намене слушаног дела - описати специфичност одређених елемената музичког дела и звучни и карактерни ефекат који је њима постигнут, потом повезати са контекстом настанка дела и намене. Композиције које се слушају својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика. Вокална, инструментална и вокално-инструментална дела треба да буду заступљена равноправно. Код слушања песама посебно треба обратити пажњу на везу музике и текста, а код инструменталних дела на извођачки састав и изражајне могућности инструмената. Елементи музичке писмености су у служби горе наведеног. Ученичка знања из различитих области треба повезати и ставити у функцију разумевања дела које су ученици слушали, подстичући креативност и критичко мишљење.
ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Научна истраживања указују да читање с листа једноставног ритмичког записа активира највећи број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и фине моторичке радње. Квалитетно музичко изражавање има значајан утицај на психу ученика, а самим тим и на капацитет и могућност свих видова изражавања. Уједно је важно да се кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче и развијање личног стила изражавања. С обзиром на то да ће певање и свирање произилазити и из историјског контекста, важно је имати на уму да начин извођења треба прилагодити у односу на дати

	контекст. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музику (плес) и покрете који имају одговарајуће значење у музичком чину (обред). Кроз примену на одговарајућим примерима музичких вежби и композиција, обрадити елементе музичке писмености. То су разлике између дура и мола, а-мол лествица (природна и хармонска), појам предзнака - повисилица и разрешилица, прости и сложени тактови, шеснаестина ноте у групи и предтакт. **Певање** Главни критеријум за избор песама је квалитет музичког дела. Ученике не треба потцењивати у смислу поједностављеног литерарног и музичког садржаја. Што је музичко дело квалитетније, то је већи потенцијал природне позваности ученика да учествује у музичком догађају. Пре почетка певања потребно је спровести кратке вежбе за правилно дисање и распевавање. Посебно треба обратити пажњу на правилну дикцију. Рад на песми почиње фрагментима. У току рада треба указати на грешке, исправити их колико је то могуће, па тек на крају извести композицију у целини. Наставник треба да узме у обзир гласовне могућности ученика преодабира песама за певање. Уколико је у питању извођење песама најстарије музичке фолклорне традиције, треба неговати нетемперовани начин певања и дозволити природним бојама гласа да дођу до изражаја. То се може подстакнути пратњом која укључује природни инструмент (нетемперовани инструмент, као и људски глас). Такође, одређене песме ће карактерисати специфичан стил извођења (нпр. грлено певање). **Свирање** Приликом инструменталног музицирања користити ритмичке и мелодијске инструменте (Орфов инструментаријум, као и друге доступне инструменте). Пошто су ученици описмењени, свирање на мелодијским инструментима биће олакшано јер се могу користити нотни примери појединих песама које су најпре солмизационо обрађене. Примењујући принцип активног учешћа ученика на часу, свирањем се, поред осталог, развијају моторичке вештине, координација и опажајне способности.
МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Дечије музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању

	и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања. Стваралаштво може бити заступљено кроз: - музичка питања и одговоре, - компоновање мелодије на задати текст, - састављање ритмичке вежбе или мелодије од понуђених мотива, - импровизација игре/покрета на одређену музику, - илустрацију доживљаја музике, - израду музичких инструмената (функционалних или нефункционалних), - музичко-истраживачки рад, - осмишљавање музичких догађаја, програма и пројеката, - осмишљавање музичких квизова, - осмишљавање музичких дидактичких игара, игара са певањем, игара уз инструменталну пратњу или музичких драматизација, - креативну употребу мултимедија: ИКТ, аудио снимци, сликовни материјал, мобилни телефони... Уколико има могућности, могу се осмислити и реализовати тематски пројекти на нивоу одељења или разреда (племенска музика, музика на двору, у храму, пригодна музика...).

Опште предметне компетенције:

Компетенција за учење, Одговорно учешће у демократском друштву, Естетичка компетенција, Комуникација, Рад с подацима иинформацијама, Сарадња, Дигитална компетенција

Специфичне предметне компетенције

На основу музичког искуства у основној школи ученик ужива у музици и отворен је за различите уметничке садржаје.Користи музичко знање и вештине да изрази своја осећања, размишљања, ставове и на креативан и конструктиван начин остварује своје циљеве.Искуство и вештину у слушању и опажању приликом индивидуалног и групног музицирања примењује у комуникацији са другима.Музичка искуства подстичу ученика да разлике сматра предностима што користи у развијању идеја и сарадње.Користи знања о музици у разумевању савремених догађаја, историје, науке, религије, уметности и сопствене културе и идентитета.Развија критички однос према музици.Има одговоран однос према традицији свог народа и других култура.

Основни ниво:

Ученик познаје језик музике и изражава се гласом, инструментом и покретом индивидуално и/или у групи.Ученик слушно препознаје основне карактеристике музичке уметности и развија естетску осетљивост.

Средњи ниво:
Ученик користи различите музичке изражајне елементе у исказивању својих осећања и идеја и у комуникацији са другима.Слушно препознаје различите жанрове музичке уметности са посебним акцентом на аутентични музички фолклор.Ученик у свакодневном животу примењује стечена музичка искуства и знања и истражује могућности ИКТ-а за слушање, стварање и извођење музике.Ученик комуницира покретом уз музику.

Напредни ниво:
Ученик креативно примењује стечена музичка искуства у изражавању и представљању ставова и идеја и у комуникацији са другима.Уважава и истражује музичке садржаје различитих жанрова, стилова и култура.Доприноси очувању и развоју музичке културне баштине.Има критички став према музици.Повезује и користи музику са ИКТ-ом у стварању и презентовању знања.Прати и учествује у музичком животу заједнице.
Кључни појмови :мелодија, ритам, темпо, покрет,инструменти,динамика,текст, стилске епохе,моћ музике,солмизација,импровизација
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:
Човек и музика:
Користити методе/технике и облике рада које активирају ученике да буду самосталнији у раду: анализа музичких примера, фотографија, ППТ, видео матаријала.
Инсистирање на корелацији са другим предметима: историја, ликовна култура, географија.
Коришћење е- уџбеника: видео и аудио записи, квизови, ППТ.
Самоевалуација и евалуација
Корелација историја, географија,ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, српски језик, верска настава, информатика и рачунарство
Музички инструменти:
Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: видео и звучниј записа, фотографија, ППТ, доступне ИКТ апликације.
Користити претходна знања ученика.
Повезати са историјским контекстом.
Коришћење е- уџбеника
Самоевалуација и евалуација
Корелација историја, географија,ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, српски језик, верска настава, информатика и рачунарство

Слушање музике:
Основни методски приступ је од звука ка теорији.
Јасно формулисати упутства како би ученици знали на шта да усмере пажњу приликом слушања.
Постепено проширивати опажајни капацитет код ученика усмеравајући их на специфичности музичког дела пре слушања.
Ученичка знања из различитих области повезати и ставити у функцију разумевања дела, подстичући креативност и критичко мишљење.
Користити ислустрације, ППТ и ИКТ када је могуће.
Подстицати ученике на изношење свог мишљења уз аргументовано образлагање.
Самоевалуација и евалуација
Корелација историја, географија,ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, српски језик, верска настава, информатика и рачунарство, грађанско васпитање

Извођење музике:
Користити методе/технике и облике рада који подстичу ученике за самостални рад, рад у пару или групи.
Кроз одговарајуће примере музичких вежби и композиција обрадити елементе музичке писмености.
Обратити пажњу на правилно дисање, положај тела и дикцију.
Узети у обзир гласовне могућности ученика.
За инструментално музицирање користити ритмичке и мелодијске инструменте.
Могу се користити нотни примери који су солмизацијом обрађени.
Примењивати принцип активног учешћа ученика на часу.
Коришћење аудио или видео снимака или матрица када је могуће.
Посета концерта, у складу са могућностима
Самоевалуација и евалуација
Корелација историја, географија,ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, српски језик, верска настава, информатика и рачунарство, грађанско васпитање

Музичко стваралаштво:
Користити методе/технике и облике рада који подстичу ученике на музичко стваралаштво, самостално, групно и у пару.
Користити корелацију са ликовном културом.
Креативна употреба мултимедија: ППТ, ИКТ, аудио и видео снимци.
Самоевалуација и евалуација
Повезивање са савременошћу
Корелација историја, географија,ликовна култура, физичко и здравствено васпитање, српски језик, верска настава, информатика и рачунарство, грађанско васпитање

Исходи воде ка следећим стандардима:

Човек и музика:

МК. 1.1.1. препозна основне елементе музичке писмености

МК. 1.1.2. опише основне карактеристикеисторијско–стилских периода, народног стваралаштва ученик уме да анализира повезаност

МК. 2.1.2. структуре и драматургије одређеног музичког жанра

МК. 2.1.3. облика народног музицирања са специфичним контекстом народног живота

МК. 3.1.2. разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора

МК. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд

МК. 3.1.4. уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту

Музички инструменти:

МК. 1.1.1. препозна основне елементе музичке писмености

МК. 1.1.2. опише основне карактеристикемузичких инструмената и састава ученик уме да анализира повезаност

МК. 2.1.1. музичких елемената и карактеристика музичких инструмената са музичком изражајношћу

МК. 3.1.1. зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела

МК. 3.1.3. критички и аргументовано образлаже свој суд

Слушање музике:

МК. 1.2.1. именујемузичке изражајне елементе

МК. 1.2.2. именујеизвођачки састав

МК. 1.2.4. именујесрпски музички фолклор

МК. 2.2.1. опише и анализира карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената

МК. 2.2.2. препозна структуру одређеног жанра ученик уме да анализира слушни пример и открије везу опажених карактеристика са:

МК. 3.2.1. структуралном и драматуршком димензијом звучног примера

МК. 3.2.2. жанровским и историјско–стилским контекстом звучног примера

МК. 3.2.3. контекстом настанка и примене различитих облика музичког фолклора

Извођење музике:

МК. 1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције

МК. 1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инстументу

МК. 3.3.1. изведе разноврсни музички репертоар певањем и свирањем као солиста и у школским ансамблима.

Музичко стваралаштво:

МК. 1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења

МК. 1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела

МК. 1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско–ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима

МК. 1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст.

МК. 3.4.1. осмишљава пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте

МК. 3.4.2. импровизује и/или компонује мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова
МК.3 4.3.осмисли музику за школску представу, приредбу или перформанс.

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:

Човек и музика:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговораученика
Самоевалуација и евалуација на крају полугодишта и током појединих часова

Музички инструменти:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
Самоевалуација и евалуација на крају полугодишта и током појединих часова
Домаћи задатак

Слушање музике:

Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора и активности ученика
Самоевалуација и евалуација на крају полугодишта и током појединих часова
Домаћи задатак

Извођење музике:

Формативно и свакодневно оцењивање активности ученика, певањем и свирањем
Самоевалуација и евалуација на крају полугодишта и током појединих часова
Домаћи задатак

Музичко стваралаштво:

Формативно и свакодневно награђивање ученика за било који облик музичког стваралаштва
Самоевалуација и евалуација на крају полугодишта и током појединих часова

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

Уколико буде ученика за које је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитата, каснијег укључивања у школовање, недовољног познавања језика или других разлога, потребна додатна подршка, урадиће се индивидуални образовни планови и као анекси прикључити Школском програму

ХОР

Свака основна школа је обавезна да организује рад хорова.
Хорови могу бити организовани као: хор млађих разреда, хор старијих разреда или хор на нивоу школе, од 1. до 8. разреда. Часови хора се изводе континуирано од почетка до краја школске године, и као редовна настава (3 часа недељно, 108 часова годишње) улазе у недељни фонд часова наставника музичке културе. Недељни, односно годишњи фонд часова односи се на фонд наставника а не ученика који су у обавези да долазе 1-2 часа недељно како је приказано у наставном плану. Часови рада са хором уносе се у распоред школе и део су радне обавезе ученика које одаберe наставник. Хор треба да броји минимум 35 чланова.
Певање у хору има свој образовни и васпитни циљ.
Образовни циљ обухвата развијање слуха и ритма, ширење гласовних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно певање применом елемената музичке изражајности (темпо, динамика...), упознавање страних језика, литерарних текстова, што све води ка развијању естетских критеријума.
Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу - тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње.

Значајан је утицај музике на здравље (психолошки, социолошки, емоционални развој), тако да и певање у хору значајно доприноси смањењу стреса, агресивности и побољшању здравља уопште.
Репертоар школских хорова обухвата одговарајућа дела домаћих и страних аутора разних епоха, као и народне, пригодне, песме савремених дечијих композитора и композиције са фестивала дечијег стваралаштва. У току школске године потребно је са хором извести најмање десет двогласних и трогласних композиција, а цаппелла или уз инструменталну пратњу. При избору песама наставник треба да пође од узраста ученика, процене гласовних могућности, и примереног литералног садржаја.
Наставник формира хор на основу провере слуха и певачких способности ученика, дикције и осећаја за ритам, након чега следи класификовање певача по гласовима.

Хорске пробе се изводе одвојено по гласовима и заједно. Програм рада са хором треба да садржи пригодне композиције, као и дела озбиљније уметничке вредности, у зависности од могућности ансамбла.

Садржај рада:

1. одабир и разврставање гласова;
2. вежбе дисања, дикције и интонације;хорско распевавање и техничке вежбе
3. интонативне вежбе и решавање појединих проблема из хорске партитуре (интервалски, хармонски, стилски);
4. музичка и психолошка обрада композиције;
5. увежбавање хорских деоница појединачно и заједно;
6. остваривање програма и наступа према Школском и Годишњем програму рада школе.

На часовима хора, наставник треба да укаже на грађу и важност механизма који учествује у формирању тона у оквиру певачког апарата. Дисање, дикција и артикулација представљају основу вокалне технике па тако вежбе дисања и распевавања морају бити стално заступљене. Услов правилног дисања и правилно држање тела. Препоручује се комбиновано дисање, нос и уста истовремено, и то трбушно, дијафрагматично дисање. Певач на слушаоца делује и тоном и речју. У том смислу наставник треба да инсистира на доброј дикцији која подразумева јасан и разговетан изговор текста, односно самогласника и сугласника, али и на правилном акцентовању речи. Препоручљиво је певање вокала на истој тонској висини, уз минимално покретање вилице у циљу изједначавања вокала, а у циљу добијања уједначене хорске боје.

Код обраде нове песме или композиције прво се приступа детаљној анализа текста. Уколико је текст на страном језику, ученици морају научити правилно да читају текст, изговарају нове, непознате гласове који не постоје у матерњем језику и упознају се са значењем текста. У оквиру анализе текста важно је обратити пажњу и на акцентовање речи и слогова у зависности од дела такта у коме се налазе и мелодијског тока. Следи анализа нотног текста и усвајање мелодије у фрагментима. Ова фаза припреме захтева одвојене пробе по гласовима. На заједничкој проби хора, након усвајања песме/композиције у целини треба обратити пажњу на динамику и агогику.

Обрађене композиције изводити на редовним школским активностима (Дан школе, Свечана прослава поводом обележавања школске славе Светог Саве, Годишњи концерт...), културним манифестацијама у школи и ван ње, као и на фестивалима и такмичењима хорова, како у земљи, тако и ван ње.

Препоручене композиције за рад хорова Химне:

- Државна химна
- Химна Светом Сави
- Химна школе

Канони:

- Непознат аутор, *Дона нобис пацем*
- Луиђи Керубини, *На часу певања*
- Волфганг Амадеус Моцарт, *Ноћ је мирна*
- Ј. Г. Ферари, *Кукавица*
- Јозеф Хајдн, *Мир је свуда*
- Војислав Илић, *Сине мусица*

Песме домаћих аутора

- Константин Бабић, *Балада о два акрепа*
- Исидор Бајић, *Српски звуци*
- Златан Вауда, *Мрави*
- Златан Вауда, *Пахуљице*
- Славко Гајић, *Тужна муха*
- Дејан Деспић, *Киша*
- Дејан Деспић, *Огласи*
- Дејан Деспић, *Смејалица*
- Владимир Ђорђевић, *Веће врана*
- Војислав Илић, *Воденица*
- Даворин Јенко, *Боже правде*
- Даворин Јенко, песме из *Ђида*
- Петар Коњовић, Враголан
- Јосиф Маринковић, Љубимче *пролећа*
- Милоје Милојевић, Ветар
- Милоје Милојевић, Младост
- Милоје Милојевић, Муха *и комарац*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Друга руковет*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Десета руковет*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Једанаеста руковет*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *На ранилу*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Ал' је леп овај свет*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Пазар живине*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Славска*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Тебе појем*
- Стеван Стојановић Мокрањац, *Химна Вуку*
- Војислав Симић, *Пошла ми мома на вода*
- Тодор Скаловски, *Македонска хумореска*
- Марко Тајчевић, *Додолске песме*
- Марко Тајчевић, *Прва свита из Србије*
- Шистек-Бабић, *Ој, Србијо*
- Миодраг Говедарица, *Сугуба јектења*

Страни композитори:

- Аутор непознат, *Ла Виолетта*
- Палестрина, *Бенедицтус*
- Орландо ди Ласо, *Ехо*

- Лука Маренцио, *Ад уна фресца рива*
- Ђовани да Нола, *Цхи ла гаглиарда*
- Палестрина, Вигилате
- Карл Марија фон Вебер, *Јека*
- Волфганг Амадеус Моцарт, *Успаванка*
- Беџих Сметана, *Долетеле ласте*
- Франц Супе, *Проба за концерт*
- Јоханес Брамс, *Успаванка*
- Фредерик Шопен, *Жеља*
- Фредерик Шуберт, *Пастрмка*
- Гамбар Гусејнли, *Моји пилићи*
- Георги Димитров, *Ана мрзелана*
- Светослав Обретенов, *Гајдар*
- Золтан Кодаљ, *Каталинка*
- Золтан Кодаљ, *Хидло Ве*

И С Т О Р И Ј А

Годишњи фонд часова 36 часова

Циљ наставе и учења историје је да ученик, изучавајући историјске догађаје, појаве, процесе и личности, стекне основна историјска знања и компетенције неопходне за разумевање савременог света, развије вештине критичког мишљења и одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живи.

Задатак наставе историје су да ученици:
- разумеју историјске процесе и токове
- разумеју улога истакнутих личности у развоју људског друштва и да препознају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну ..)
- да разумеју историју суседнх народа и држава

ОПЕРАТИВНИ ЗАДАЦИ:
- разумевање појма прошлости
- упознавање начина и значаја проучавања прошлости
- разумевање основних одлика праисторије и старог века као и основних временских одредница

- стицање знања о догађајима и личностима који су обележили епоху старог века

ОБЛАСТ/ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	– разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); – лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; – разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; – именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје; – разврста историјске изворе према њиховој основној подели; – повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив, музеј, библиотека);	Основни садржаји Појам прошлости и историја као наука о прошлости људског друштва. Хронологија – рачунање времена. Подела прошлости и периодизација историје. Историјски извори–дефиниција, основна подела и установе у којима се чувају. Проширени садржаји Сродне науке и помоћне историјске науке. Историја око нас. Историјско наслеђе – тековине.
ПРАИСТОРИЈА	– наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; – разликује основне одлике каменог и металног доба;	Основни садржаји Основне одлике праисторије (начин живота људи, проналасци). Подела праисторије (камено, метално доба). Проширени садржаји Најважнији праисторијски локалитети у Европи и Србији (Ласко, Алтамира, Лепенски Вир, Винча...).
СТАРИ ИСТОК	– лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; – користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација Старог истока; – одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева на Старом истоку; – наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока;	Основни садржаји Појам Старог истока – географске одлике, најзначајније цивилизације (Месопотамија, Египат, Јудеја, Феникија). Друштвени односи (робовласничко и теократско друштво) и државно уређење (монархија – царства/краљевства) у цивилизацијама Старог истока. Основне одлике привреде и свакодневни живот – обичаји, занимања, култура исхране и становања. Култура и историјско наслеђе народа Старог

	– идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока; – разликује врсте писама цивилизација Старог истока; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; – изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом; – прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему; – визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом;	истока – религија (монотеизам и политеизам), писмо, књижевност, уметност, наука, цивилизацијске тековине (математика, архитектура, календар, иригациони систем, саобраћајна средства, медицина, закони...). <u>Проширени садржаји</u> Специфичности египатске религије. Специфичности религија цивилизација Месопотамије. Основне одлике јудаизма. Најважније цивилизације Далеког истока (Индија, Кина).
АНТИЧКА ГРЧКА	– опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; – лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; – приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој, – идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; – истражи основна обележја и значај религије старих Грка; – разликује легенде и митове од историјских чињеница; – наведе значај и последице освајања Александра Великог; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; – израчуна временску удаљеност између појединих догађаја; – користи основне историјске појмове;	<u>Основни садржаји</u> Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, олимпијске игре). <u>Проширени садржаји</u> Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка

		митологија, пантеон. Седам светских чуда античког доба.
АНТИЧКИ РИМ	-лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; – наведе основне разлике између античке римске републике и царства; – разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима; – истражи основна обележја и значај религије античког Рима; – илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; – пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму; – наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства; – лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; – користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.	<u>Основни садржаји</u> Појам античког Рима – географске одлике и периодизација. Оснивање Рима (легенда о Ромулу и Рему). Структура друштва и уређење Римске републике. Ширење Римске државе (освајања и провинције, привреда). Рим у доба царства – принципат и доминат. Култура и свакодневни живот (религија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хришћанство – појава и ширење. Пад Западног римског царства (почетак Велике сеобе народа, подела царства и пад Западног царства). Историјско наслеђе (абецеда, календар, медицина, уметност, архитектура, путеви, водовод, канализација, терме, римски бројеви, хришћанство, римско наслеђе на територији Србије). <u>Проширени садржаји</u> Етрурци. Римска војска. Римски градови на територији Србије. Најистакнутије личности: Ханибал, Цицерон, Јулије Цезар, Клеопатра, Октавијан Август, Константин Велики...). Римски пантеон. Гладијаторске борбе.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: илустрација, шема, графикона, ППТ Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима, историјском архиву,евентуално виртуелна посета музеју, локалитету...

	Увођење ученика у главне појмове историје као науке: ера, датум, век, деценија, миленијум, прво теоријски, а потом и практично, применом на примерима, а потом и самостално давање примера од стране ученика Вежбање рачунања времена и препознавања врсте ист.извора на датим примерима Коришћење БИГЗ-овог е -уџбеника: тестови, видео записи са питањима, ППТ; едмодо платформе и др.
ПРАИСТОРИЈА	Користити методе/технике и облике рада, које активирају ученике и у којима су самосталнији у раду: анализа слика са праисторијских локалитета, ППТ, видео материјали Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географија, ликовно-скулптуре Лепенског вира и Винче, музичко васпитање-бубњеви, верска настава-постанак човека, грађанско васпитање-подела друштва по својини, патријархат, матријархат... Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура, илустрација, табела, ППТ, питања Посета локалном музеју и културно-историјским споменицима, историјском архиву или видео материјал Коришћење е-уџбеника, едмодо платформе и др.
СТАРИ ИСТОК	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења Користити разноврсне технике/методе и облике рада Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географија-Мала Азија, Нил, Тигар, Еуфрат, ликовно (писма, пирамиде) и музичко васпитање, верска настава-политеизам, грађанско васпитање-однос владара и поданика... Коришћење историјских текстова и њихова анализа (Хамурабијев законик, Херодот-подизање пирамида, опис Вавилона, Библијске приче о Мојсију, Давиду и Соломону...) Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура, илустрација (пирамиде, хијероглифи, клинасто, алфабет, слик различитих друштвених група), шеме друштвене лествице, питања, ППТ, видео-записа

	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија, ради израде паноа, кратких записа, кратких излагања Коришћење е-уџбеника, едмодо платформе и др. Постављање ученика у различите ситуације евалуације и самоевалуације
АНТИЧКА ГРЧКА	Појам античке Грчке – географске одлике. Најстарији период грчке историје (Критска и Микенска цивилизација). Грчки митови (појам, примери) и хомерски епови. Колонизација и основне одлике привреде. Полиси – Спарта и Атина (појам полиса, структура друштва, државно уређење). Грчко-персијски ратови. Пелопонески рат – узроци и последице. Култура и свакодневни живот (религија, олимпијске игре, митологија, уметност, наука, обичаји, занимања). Хеленистичко доба и његова култура. Историјско наслеђе (институције, закони, књижевност, позориште, филозофија, демократија, медицина, уметност, архитектура, беседништво, Олимпијске игре). Проширени садржаји Пелопонески рат (ток рата, најважнији догађаји и личности). Најистакнутије личности: Драконт, Перикле, Филип II, Аристотел, Архимед... Грчка митологија, пантеон. Седам светских чуда
АНТИЧКИ РИМ	Припремање наставника за часове, водећи рачуна о особеностима одељења и предзнањима ученика Користити разноврсне технике/методе и облике рада Обезбеђивање корелације са сродним предметима: географија (Рим, Средоземно море, Балканско полуострво-римске провинције, градови: Ниш, Београд, Сремска Митровица, Гамзиград), ликовно (тријумфална капија, палате, амфитеатар), верска настава-развој хришћанства, грађанско васпитање (права робова, државно уређење)... Осмишљавање додатног материјала из историје

	Коришћење историјских текстова (Постанак Рима, Пунски ратови, Галски ратови...) и њихова анализа Стално коришћење историјске карте и историјског атласа Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: карикатура, илустрација, шеме-мапе ума из уџбеника, табеле, ППТ, видео записи и др. Упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија... Коришћење е-уџбеника и едмодо платформе Израђује помоћна наставна средства: паное, карте, шеме, лозе... Истражује и излаже биографије познатих личности-Константин, Исус Христ, Цезар, Ханибал

Опште предметне компетенције:

Дигитална компетенција

Ученик је способан да користи одређена средства из области информационо- комуникационих технологија (уређаје, софтверске производе и сервисе из области електронских комуникација) на одговоран и критички начин ради ефикасног испуњавања постављених циљева, задатака и сопствених потреба у свакодневном животу и образовању. Познаје основне карактеристике информационо- комуникационих технологија (у даљем тексту:ИКТ), односно њихов утицај и значај на живот и рад појединца и заједница. Уме да одабере одговарајуће ИКТ средство и да га користи на одговоран и креативан начин у свакодневним активностима (учење и креативан рад; сарадња; комуникација; решавање проблема; организација, обрада, размена и презентација информација). Приликом коришћења ИКТ-а свестан је ризика за сопствену и туђу сигурност и добробит, поштује приватност и одговорним поступањем штити себе и друге.

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ-а.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТсредства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство И КТ-а и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ-а.

Естетичка компетенција

Ученик влада основним значењем појмова култура и естетичка вредност[1]. Естетичку вредност не везује само и искључиво за уметност, већ и за друге садржаје: природне или биологистичке (нпр. непоновљивост природе), социолошке или идеолошке (човеково деловање на природу, односи унутар заједнице), емотивно-афективне (креативност и стваралачко мишљење и понашање[2] како појединца, тако и групе) и практичне (појмови, модели, поступци, теоријске основе игре, литерарних, ликовних, музичких и сценских облика и сл.).

- Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену (свакодневни говор у приватном и јавном животу, електронским и штампаним медијима, дизајну и другим видовима комуникације…), научно мишљење, друштвени односи, друштво и појаве у друштву.
- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основномо бразовању.
- Показује осетљивост за еко-културу и културу свакодневног живљења и има критички однос према употреби и злоупотреби природе.

Компетенција за учење

Учење је процес стицања знања и вештина, развијања свести и ставова неопходних за лични и професионални развој и активно учешће у друштвеном животу. Способност за целоживотно учење обухвата све компетенције које се стичу образовањем. Компетенција за учење основа је целоживотног учења.

Ученик треба да буде оспособљен и мотивисан да схвати значај учења; изабере одговарајуће методе; прати сопствени напредак током учења и усмерава учење у складу са намерама и циљем који има. Ученик стиче нова знања и вештине, примењујући претходно учење и ваншколско искуство. Развија свест и о стваралачкој природи учења. Истрајан је и превазилази тешкоће у учењу.

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног,

изражава и образлаже идеје.

- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује,открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Комуникација

Ученик комуницира на сврсисходан и конструктиван начин у приватном, јавном, и образовном контексту. Прилагођава начин и средства комуникације карактеристикама ситуације. Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил комуникације специфичан за различите научне, техничке и уметничке дисциплине. У комуникацији уме да изрази мишљење, осећања и ставове и да представи своје циљеве на позитиван, конструктиван и аргументован начин поштујући и уважавајући другог. Критички процењује садржај и начин комуникације у различитим ситуацијама. Има развијену свест о значају конструктивне комуникације и активно доприноси неговању културе дијалога у заједницама којима припада.

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, путем интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктивани аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговоран однос према околини

Ученик стиче знања и развија свест о дејству људских активности на животну средину и природу; усваја ставове о неопходности очувања непосредне и шире околине и развија способности активног деловања ради очувања средине у школи, непосредној околини и породици. Познаје људске активности и начин на који оне могу да угрозе или унапреде околину, живи свет и природу у окружењу. Одговоран је према квалитету сопственог живота, што обухвата и однос према околини и однос према здрављу. Разуме сопствену одговорност и одговорност заједнице у изградњи личне и заједничке будућности, као и будућности наредних генерација. У области одрживог развоја – зна основне поставке одрживости, разуме принципе одрживог развоја и практикује активности које га подржавају.

- Уочава чиниоце и понашања који нарушавају природу и квалитет животне средине у широј околини и свакодневном животу; развија свест о положају човека у природи и његовој одговорности за стање животне средине и природе.
- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Спознаје везу између квалитета животне средине и квалитета свог живота и разуме да се његова добробит и добробит заједнице и друштва огледа и у квалитету и одрживости његове околине.

- Практикује активности које подстичу одрживост, на пример штедња воде и енергије, разврставање отпада, рециклажа; повезује значај тих активности за свој будући живот, живот заједнице, као и живот будућих генерација.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.
- Процењује и вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада, и одређује какав утицај оне имају на животну средину, квалитет живота и здравља и одрживи развој.

Одговорно учешће у демократском друштву

Ученик разуме и прихвата значај принципа правде, слободе, солидарности, националне, верске, родне и етничке равноправности и одговорности–као темеља демократског друштва, активно учествујући у животу школе (одељењска заједница, вршњачки тим, ученички парламент и сл.) и заједница којима припада (нпр. породица, локална заједница) у складу са својим узрастом. Поштује и залаже се за поштовање дечјих и људских и мањинских права, као и личног и националног достојанства. Упознаје себе, развија своје друштвене улоге и јача свој идентитет, лични интегритет, самосталност, самопоуздање и позитиван однос према другима. Поштује равноправност различитих заједница, њихову традицију и културни идентитет. Одговоран је за изборе и одлуке које чини и понаша се хумано и с уважавањем према другима. Аргументовано заступа ставове и мишљења уважавајући супротна гледишта, као и усвојене процедуре доношења одлука.

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

Ученик препознаје могућности у школи и заједници да идеју претвори у активност, покреће и спремно прихвата промене, преузима одговорност, показује иницијативу и јасну оријентацију као стварењу циљева и постизању успеха. Ученик кроз образовање стиче свест о сопственим потенцијалима иинтересовањима и бива оснажен да самостално доноси одлуке о изборима будућег образовања, занимања и професионалне оријентације. Реализује унапред осмишљене идеје и учествује у пројектима који се тичу школе и локалне заједнице. Ученик стиче знања о карактеристикама одређених послова и радних места, разуме свет рада и пословања из перспективе друштва и спреман је на волонтерски рад и покретање хуманитарних акција.

- Прилагођава се друштвеним и економским променама, усмерен је на развој нових вештина, које примењује у практичном раду; суочава са неизвесностима на иницијативан и предузимљив начин.
- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалнуоријентацију.
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; пособан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге.
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи CV и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Рад с подацима и информацијама

Ученик разуме значај коришћења поузданих података и информација у процесу учења, њихову примену за рад, доношење одлука и свакодневни живот. Користи знања и вештине из различитих предмета да представи, прочита и протумачи податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Ученик користи и самостално проналази различите изворе информација и података, (библиотеке, медије, интернет, институције, личну комуникацију итд.), критички разматра њихову поузданост и ваљаност, разврстава их и повезује релевантне информације из различитихизвора.

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак /информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора и начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.
- Селектује, обрађује наводећи извор и аутора, чува и презентује податке у различитим форматима, укључујући и ИКТ.
- Разликује јавне и приватне податке и користи основна правила чувања приватности података.

Решавање проблема

Ученик примењује знање из различитих предмета, искуство стечено изван школе, интелектуалне, емоционалне и социјалне способности у проналажењу одговора/решења у за њега новим ситуацијама које се јављају током учења, као и у свакодневном животу. Оспособљен је да у циљу решавања проблемских ситуација селективно и сврсисходно користи књиге и друге изворе информација, алате, помоћ наставника, ученика и других особа из школског и ваншколског окружења. Ученик је мотивисан да реши проблемску ситуацију, истрајава у решавању, проналази/осмишљава решење проблемских ситуација, процењује тачност решења и начин решавања.

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Сарадња

Ученик развија способност да у сарадњи са другима или да се као члан групе ангажује на заједничком решавању проблема или реализацији заједничких пројеката. Учествује у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње. Активно, аргументовано и конструктивно доприноси раду групе у свим фазама групног рада: формирање групе, формулисање заједничких циљева, усаглашавање у вези са правилима заједничког рада, формулисање оптималног начина за остварење заједничких циљева на основу критичког разматрања различитих предлога, подела улога и дужности, преузимање одговорности за одређене активности, надгледање заједничког рада и усклађивање постигнутих договора са новим искуствима и сазнањима до којих се долази током заједничког рада и сарадње.
У процесу договарања уме да изрази своја осећања, уверења, ставове и предлоге. Подржава друге да изразе своје погледе, прихвата да су разлике у погледима предност групног рада и поштује друге који имају другачије погледе.
У сарадњи са другима залаже се да се одлуке доносе заједнички на основу аргумената и прихваћених правила заједничког рада.

- Активно и конструктивно учествује у раду групе или пара.
- Поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи
- или пару.
- Доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе.
- Одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених.
- Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Одговоран однос према здрављу

Ученик користи знања, вештине и усваја ставове ради очувања и унапређивања психофизичког здравља. Одговоран однос према здрављу укључује развијање свести о важности сопственог здравља и безбедности, знања о основним чиниоцима који утичу на здравље и практиковање здравих животних стилова. Својим понашањем, као појединац и део различитих група иза једница, промовише здравље, заштиту здравља и здраве стилове живота. Уочава опасности по здравље и доноси одлуке значајне за превенцију болести и очување здравља и укључује се у друштвене активности значајне за превенцију болести и очувањездравља.

- Познаје улогу и значај воде и састојака намирница, примењује правила и принципе здраве исхране (редовност, важност доручка, умереност, разноврсност, начин прераде намирница) и зна последице неправилне исхране.
- Познаје основне карактеристике неких болести органа, принципе преноса заразних болести и шта их изазива и примењује мере превенције, личне хигијене и хигијене простора.
- Познаје могуће последице болести зависности насталих злоупотребом психоактивних супстанци укључујући и последице других облика болести зависности (нпр. интернет, клађење, дијете) и свестан је здравствених, породичних и социјалних последица сопственог избора.
- Разуме утицај природних појава и индустријских производа (фармацеутских, техничких, хемијских итд.) на здравље, чита декларације и упутства на производима, слуша савете стручњака и премањима поступа.
- Препознаје сигурносне и здравствене ризике у животу и раду, примењује мере заштите, предвиђа и избегава опасне ситуације, познаје начине пружања прве помоћи и својим понашањем промовише здравље и сигурност.
- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за свој избор.

Кључни појмови: Историјски извори, хронологија, историја, век, деценија, миленијум, ера, архив, музеј, Ватра, точак, друштво, праисторија, Стари век, држава, друштво, монотеизам, политеизам, писмо, Јудазам, писмо, алфабет, роб, Стари исток, Стари завет, Демократија, ОИ, мит, Илијада, Грчко-персијски ратови, позориште, филозофија, држава, Атина, хеленистичка култура, Република, хришћанство, Исус Христос, Библија, Рим, римско наслеђе на тлу Србије, Константин Велики, римско наслеђе, робовласништво

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:

Програм је конципиран тако да су за сваку од пет тематских целина (*Основи проучавања прошлости*, *Праисторија*, *Стари исток*, *Античка Грчка* и *Антички Рим*), дати исходи, основни и проширени садржаји.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи историју. Они омогућавају да се циљ наставе историје достигне у складу са предметним и међупредметним компетенцијама и стандардима постигнућа.

Тако дефинисани исходи помажу наставнику у планирању и реализовању непосредног рада са ученицима, олакшавајући му одређивање обима и дубине обраде појединих наставних садржаја. Основне и проширене садржаје чине најважнији догађаји, појаве и процеси, као и знамените личности које су обележиле најстарији период историје. Обим проширених садржаја прилагођава се могућностима и интересовањима ученика. Програм се може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају (археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржајису у функцији остваривања исхода предвиђених програмом.

Главна карактеристика наставе усмерене на остваривање исхода је та да је фокусирана на учење у школи, што значи да ученик треба да учи:

- *смислено*: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио из историје и других предмета;
- *проблемски*: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;
- *дивергентно*: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;
- *критички*: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената;
- *кооперативно*: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника.

I. ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставни програм оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и садржаја наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по темама олакшавају

наставнику даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. Од њега се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише пирамиду исхода на три нивоа: оне које би сви ученици требало да достигну, оне које би већина ученика требало да достигне и оне које би требало само неки ученици да достигну. На овај начин постиже се индиректна веза са стандардима на три нивоа постигнућа ученика. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. Наставник за сваки час планира и припрема средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Препорука је да планира и припрема наставу самостално и у сарадњи са колегама због успостављања корелација међу предметима. У планирању и припремању наставе, наставник планира не само своје, већ и активности ученика на часу. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

II. ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Ученици у пети разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности.

Да би сви ученици достигли предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и да према њима планира и прилагођава наставне активности.

Наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ предмета и дефинисане исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Између исхода, како у оквиру једне, тако и више тема, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода.

Важно је нагласити да су поједини исходи, да би се избегло понављање, наведени само у оквиру једне теме, иако се остварују кроз више тема (*ученик ће бити у стању да*: *лоцира одређену временску одредницу на временској ленти*; *одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице*; *изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким редоследом*; *прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему*; *визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом*; *израчуна временску удаљеност између појединих догађаја*; *користи основне историјске појмове*).

Многи од исхода су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја. Примера ради, исход који гласи: *ученик ће бити у стању да прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему*, наведен је у оквиру теме *Стари исток*, али је, наравно, важан и у реализацији сваке друге теме, како у петом, тако и у наредним разредима.

Битно је искористити велике могућности које историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича" богата информацијама и детаљима, не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави *историје* имају питања, како она која поставља наставник ученицима, тако и она која долазе од ученика, подстакнута оним што су чули у учионици или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација. Добро осмишљена питања наставника имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и критичке свести, не само у фази утврђивања и

систематизације градива, већ и у самој обради наставних садржаја. У зависности од циља који наставник жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње на неки садржај или аспект, подстицање поређења, трагање за појашњењем. Настава би требало да помогне ученицима у стварању што јасније представе не само о томе „како је уистину било", већ и зашто се нешто десило и какве су последице из тога проистекле.

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик треба да их „оживи у свом уму", у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору.

Треба искористити и утицај наставе историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Неопходно је имати у виду и интегративну функцију историје, која у образовном систему, где су знања подељена по наставним предметима, помаже ученицима да постигну целовито схватање о повезаности и условљености географских, економских и културних услова живота човека. Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати дидактички концепт мултиперспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија (употреба интернета, прављење Powerpoint презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата).

III. ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. Сваки наставни час и свака активност ученика су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Наставник треба да подржи саморефлексију (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстакне саморегулацију процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања.

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се процес и продукти учења. Да би вредновање било објективно и у функцији учења, потребно је ускладити нивое циљева учења и начине оцењивања.Потребно је, такође, ускладити оцењивање са његовом сврхом.У вредновању наученог, поред усменог испитивања, користе се и тестови знања. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Једино тако наставник може да сагледа слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати

повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.
Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи тако да унапреди део своје наставне праксе.Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад.

Исходи воде ка следећим стандардима:
ИС.1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице
ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода
ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју
ИС.1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости
ИС.1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлости
ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
ИС.1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода
ИС.1.1.3. зна поделу на праисторију и историју
ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике
ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
ИС.1.1.4. уме да одреди ком веку припадају важне године из прошлости
ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
ИС.1.1.9. зна на ком простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје
ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике
ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

ИС.2.2.1. уме да закључи о ком догађају, феномену и личности је реч на основу садржаја карактеристичних писаних историјских извора
ИС.2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора
ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
ИС.1.1.4. уме да одреди ком веку припадају важне године из прошлости
ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
ИС.1.1.9. зна на ком простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје
ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости
ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике
ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
ИС.1.1.4. уме да одреди ком веку припадају важне године из прошлости
ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
ИС.1.1.9. зна на ком простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје
ИС 1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости
ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике
ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
ИС.2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне, регионалне и светске историје
ИС.2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву (победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истом историјском догађају, феномену
ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

ИС.3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
ИС.1.1.4. уме да одреди ком веку припадају важне године из прошлости
ИС.1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације
ИС.1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
ИС.1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
ИС.1.1.9. зна на ком простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из националне и опште историје
ИС.1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
ИС.1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике
ИС.1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
ИС.2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
ИС.2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
ИС.3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:
- Формативно оцењивање: Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника
-Комисија ученика и наставника
- Усмено одговарање
-Редовност доношења домаћег
-Ученици воде евиденцију
-Прегледање свески
- Писане провере
-Ученици дају самопроцену оцене
- Групни рад
(посматрање наставника, излагање група, процена осталих ученика)
- Рад у пару
(посматрање наставника, излагање парова, процена осталих ученика)
-Сналажење на карти
Вођење евиденције од стране наставника о:
-Броју јављања на часовима
-Броју успешности у групном раду, раду у пару
-Учешће на такмичењима, посета културно-историјским институцијама

-Несебично пружање помоћи другим ученицима
-Израда паноа, ППТ, различитих врста излагања

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА
Део школског програма биће индивидуални планови за ученике којима је потребна додатна подршка због сметњи и тешкоћа у развоју и учењу, као и надареним ученицима.

ГЕОГРАФИЈА

Годишњи фонд часова **36 часова**

Циљ наставе и учења географије је да ученик изучавањем географских објеката, појава и процеса у природном и друштвеном окружењу међусобној повезаности са њима развије одговоран однос према себи, природи и будућности планете Земље.
Оперативни задаци:
Ученици треба да:

- упознају предмет проучавања, поделу и значај географије као наставног предмета и наоке уопште,
- стекну основна знања о васиони и васионским телима, Сунчевом систему,Земљи (њеном кретању, сгерама и унутрашњој грађи),

развијају способност за активно стицање и примену знања из географије кроз самостално учење и истраживање

ОБЛАСТ / ТЕМА	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	САДРЖАЈИ
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА (2 часа)	– повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; – повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким	Ширење географских хоризоната и велика

		прогресом; – на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; – разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи;	географска открића. Одговорност човека према планети Земљи.
ВАСИОНА (4 часа)		– разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; – објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; – разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; – одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене;	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА (30 часова)	Облик Земље и структура њене површине (2 часа)	– помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; – помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; – примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач;	Облик и димензије Земље, распоред копна и воде на Земљи Сила Земљине теже, глобус, екватор, полови.
	Земљина Кретања (4часа)	– разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; – повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; – повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; – повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева;	Ротација Земље и последица ротације: смена обданице и ноћи, привидно кретање Сунца, локално време. Револуција Земље и последице револуције: неједнака дужина обданице и ноћи током године, смена годишњих доба, календар, топлотни појасеви.
	Унутрашња грађа и рељеф Земље (9 часова)	– разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); – разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; – наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље; – помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); – разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне	Постанак и унутрашња грађа Земље, литосферне плоче: кретање плоча, промена положаја континената. Вулканизам и земљотреси: елементи,

		у свету и у Србији; – наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ; – опише процес вулканске ерупције и њене последице; – помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; – помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; – разликује ерозивне и акумулативне процесе; – наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови);	настанак, зоне појава у свету и Србији, последице и шта радити у случају земљотреса. Стене: магматске, седиментне, метаморфне. Постанак рељефа процесима набирања и раседања, планине, низије, надморска и релативна висина. Обликовање рељефа дејством воде (радом река, таласа, леда, растварање стена) и ветра. Човек и рељеф (позитивни и негативни утицаји).
	Ваздушни омотач Земље (6 часова)	– опише структуру атмосфере; – наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање ваздуха...); – разликује појам времена од појма клима; – наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; – графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; – користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; – наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; – наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја);	Атмосфера (састав, структура и значај). Време и клима: климатски елементи и појаве (температура, притисак, влажност ваздуха, падавине, облачност, ветар). Климатски чиниоци, основни типови климе. Човек и клима (атмосферске непогоде, утицај човека на климу).
	Воде на Земљи (6 часова)	– уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; – наведе и опише својства морске воде; – помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; – наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); – разликује типове језерских басена према начину	Светско море и његова хоризонтална подела, својства морске воде (сланост, температура, боја, провидност), кретање морске воде (таласи, цунами, плима и осека, морске струје). Воде на копну: подземне воде и извори, реке, језера и ледници.

		постанка; – наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; – наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; – наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања;	Човек и вода – поплаве и бујице, заштита вода од загађења.
	Биљни и животињски свет на Земљи (3 часа)	– помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; – помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; – опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских врста; – наведе примере за заштиту живог света на Земљи.	Распростирање биљног и животињског света на Земљи. Угроженост и заштита живог света.

ОБЛАСТ/ТЕМА	**НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)**
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	▪ увођење ученика у наставни предмет и упознавање са значајем географије ▪ упознавање ученика са садржајем наставног програма и давање јасних упутстава за рад ▪ помоћи ученицима да повежу постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком
ВАСИОНА	▪ давање ученицима најосновнијих математичко-географских и астрономских знања о васиони,Сунчевом систему,облику и величини Земље и њеном положају у васиони ▪ информисање ученика о основним карактеристикама осталих небеских тела ▪ илустративни прикази планета и осталих небеских тела
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	▪ код проучавања облика и величине Земље и распореда континената и океана користити илустративно-демонстративне методе и методе експеримента уз употребу модела Земље-глобуса и географске карте (треба радити на даљем унапређивању сналажења ученика на карти) ▪ за разумевање Земљине ротације и револуције и последице ових кретања користити очигледна наставна средства (глобус,батеријску лампу, телуријум, видео записе, анимације...), илустративно-демонстративне методе и методе експеримента ▪ илустративно-демонстративни приказ земљотреса и вулканских ерупција

	▪ визуелно откривање сличности и разлика између типова стена ▪ израда модела облика рељефа ▪ акценат ставити на достизање исхода који се односе на функционално знање ученика (понашање у случају земљотреса, екстремних температура, атмосферских непогода, бујица и поплава), а треба навести и примере позитивног и негативног деловања човека на природу; указивати на превенцију и на заштиту природе ▪ развијати код ученика одговорност о очувању биљних и животињских врста и рационалном коришћењу природних ресурса, као услову опстанка на Земљи ▪ користити планиране излете да се ученици упознају са објектима геонаслеђа и да развију правилне ставове о његовом значају и очувању ▪ помоћи ученицима да правилно географски посматрају и уочавају природне објекте, појаве и процесе у локалној средини чиме ће се подстаћи радозналост деце и самостално истраживање ▪ помоћи ученицима да користе статистички материјал који је систематизован у табелама, као и да, уколико је то могуће, помоћи им да рукују различитим мерним инструментима

Опште предметне компетенције

Компетенција за учење:

- Има позитиван и одговоран однос према учењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлаже идеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима и временом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија лична интересовања.

Одговорно учешће у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права и слобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументовано брани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно у друштву.

- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљења мањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животиња итд.).

Естетичка компетенција:

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основном образовању.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, преко интернета итд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његову личност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и без упадица.

Одговоран однос према околини:

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине и природе.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Одговоран однос према здрављу:

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора

и преузима одговорност за свој избор.

Предузимљивост и оријентација ка предузетништву:

- Препознаје сопствене предности и своје могућности у односу на будуће образовање и професионалну оријентацију;
- Спреман је да учествује у самосталним и тимским пројектима; способан је да развије идеју, представи је, образложи и преговара у тиму о њеној реализацији; учествује у активностима са другима у оквиру своје тимске улоге;
- Мотивисан је и зна да истакне своје добре особине које су важне за обављање школских и радних задатака и користи ЦВ и мотивационо писмо да опише своје компетенције, жеље и очекивања.
- Зна да постави реалне циљеве и на основу датих могућности уме да планира и проналази начине њиховог остваривања.

Рад с подацима и информацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховог тумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћ наставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитих области.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће се консултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину са претходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новим ситуацијама.

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе или пара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу у групи

- или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима или групе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнад сопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средства ИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТ средства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењу ИКТ.

Специфичне предметне компетенције

ОБЛАСТ: Развијеност и примена географских способности и вештина за решавање одређених ситуација

Основни ниво

Ученик чита географску карту, употребљава различите географске изворе и статистичке податке. Употребљава најједноставније мерне инструменте и описује податке које они приказују.

Средњи ниво

Ученик истражује, класификује и приказује елементе географске средине на немој карти, моделом, дијаграмом, табелом, схемом, текстом. Познаје значај примене информационих технологија у свакодневним активностима.

Напредни ниво

Ученик планира и изводи једноставна теренска истраживања, користи и анализира информације о географским чињеницама датим у писаним и електронским медијима, изводи закључке и примењује их у новим ситуацијама. Примењује информационе технологије ради обављања различитих активности.

ОБЛАСТ: Примена географских знања и концептуалног разумевања у одређеним проблемским ситуацијама

Основни ниво
Ученик препознаје, разликује и именује физичко-географске, друштвено-географске и регионално-географске чињенице и наводи њихове вредности за рационално коришћење у свакодневном животу.
Средњи ниво
Ученик идентификује и анализира индивидуалност, разноврсност и распрострањеност физичко-географских и друштвено-географских чињеница, а регионално-географске чињенице, везе и законитости сврстава у одређене појмовне категорије и системе.
Напредни ниво
Ученик анализира и објашњава географске везе (просторне и каузалне, директне и индиректне) и законитости (опште и посебне) у географској средини и предлаже нова решења. Издваја и упоређује географске регије.

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Наставни програм географије представља програм оријентисан на исходе. Исходи су искази о томе шта ће ученици знати, разумети и умети да ураде након обрађене наставне области/теме, односно на основу знања која граде учећи географију. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик гради, проширује и продубљује кроз три програмске области овог предмета.

Главна карактеристика наставе усмерене на достизање исхода је учење у школи током којег наставник треба да обезбеди услове у којима ће ученик учити:

– смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем онога што учи са оним што је већ учио из географије и других предмета;

– проблемски: самосталним прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема;

– дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине;

– критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената; предвиђањем последица;

– кооперативно: кроз рад и сарадњу са ученицима и наставником, кроз дискусију и размену мишљења користећи све расположиве изворе знања.

Кључни појмови: географија, географски омотач, литосфера, атмосфера, хидросфера, биосфера, велика географска открића, Сунчев систем, планете, Земљина оса, елипсоид, континенти, океани, ротација, револуција, календар, литосферне плоче, вулканизам,

сеизмологија, фосили, рељеф, унутрашње силе, спољне силе, озонски омотач, клима, време, подземне воде, извор, река, језеро, заштита животне средине, угрожене врсте, одрживи развој, национални паркови

Програмску структуру чине три области:

1. Човек и географија

2. Васиона

3. Планета Земља

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење напредовања ученика је у функцији развоја ученика у достизању исхода. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на то ће се процењивати његов даљи ток напредовања. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике треба оспособљавати и охрабривати да процењују сопствени напредак у остваривању исхода предмета, као и напредак других ученика. У ту сврху, сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Наставник треба да подржи саморефлексију (промишљање ученика о томе шта зна, уме, може) и подстицање саморегулације процеса учења кроз постављање личних циљева напредовања и планирања како да их остваре. Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма. Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере и практичног рада. Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада: писању и излагању презентација, различитим облицима групног рада, рад на пројектима и сл. Критеријуми бројчаног оцењивања (сумативно оцењивање) су дефинисани Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању.

ИСХОДИ

По завршетку петог разреда, ученик ће бити у стању да:

- оријентише се у геопростору
- разликује небеска тела у Сунчевом систему
- планира и организује своје активности у складу са последицама Земљиних кретања (смена годишњих доба и смена обданице и ноћи)
- на основу познавања одлика атмосфере израђује план и редослед својих активности (временска прогноза).
- доводи у везу основне одлике Земљиних сфера са природним процесима и просторним и временским распоредом природних непогода на Земљи, ради предузимања заштитних мера.

СТАНДАРДИ

основни ниво

У области **ГЕОГРАФСКЕ СПОСОБНОСТИ И ВЕШТИНЕ** ученик уме да:

ГЕ.1.1.1. оријентише се у природи и на географској карти

ГЕ.1.1.3. употребљава најједноставније мерне инструменте (компас, термометар, хигрометар, барометар, анемометар, кишомер, снегомерна летва) и описује податке које они приказују

ГЕ.1.1.4. употребљава различите географске изворе и статистичке податке.

У области **ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА** ученик уме да:

ГЕ.1.2.1. именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред

ГЕ.1.2.2. препознаје облик Земље и наводи њена кретања

ГЕ.1.2.3. именује Земљине сфере (литосферу, атмосферу, хидросферу, биосферу) и препознаје њихове основне одлике

ГЕ.1.2.4. препознаје догађаје проузроковане деловањем природних сила (земљотреси, вулканизам, поплаве, клизишта, екстремне температуре ваздуха, пожари...) као елементарне непогоде.

средњи ниво

У области **ГЕОГРАФСКЕ СПОСОБНОСТИ И ВЕШТИНЕ** ученик уме да:

ГЕ.2.1.1. одређује положај места и тачака на географској карти и у простору

ГЕ.2.1.3. класификује географске чињенице (објекте, појаве и процесе) и географске податке и представља их на немој карти картографским изражајним средствима (бојама, линијама, простим геометријским знацима, симболичким знацима...), моделом, дијаграмом, табелом, схемом, текстом.

У области **ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА** ученик уме да:

ГЕ.2.2.1. класификује небеска тела и описује појаве, процесе и њихове односе у Сунчевом систему

ГЕ.2.2.2. описује појаве и процесе у вези са обликом Земље и њеним кретањима

ГЕ.2.2.3. класификује и анализира географске објекте, појаве, процесе и односе у Земљиним сферама (литосфери, атмосфери, хидросфери, биосфери)

ГЕ.2.2.4. описује елементарне непогоде и идентификује угрожене територије у нашој држави и свету.

напредни ниво

У области **ГЕОГРАФСКЕ СПОСОБНОСТИ И ВЕШТИНЕ** ученик уме да:
ГЕ.3.1.2. користи и анализира географске информације дате у писаним и електронским медијима
ГЕ.3.1.3. планира и изводи једноставна теренска истраживања.

У области **ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА** ученик уме да:
ГЕ.3.2.1. анализира последице Земљиног облика и њених кретања
ГЕ.3.2.2. објашњава појаве и процесе у Сунчевом систему и њихов утицај на планету Земљу
ГЕ.3.2.3. анализира физичко-географске законитости у географском омотачу и наводи мере за његову заштиту, обнову и унапређивање
ГЕ.3.2.4. објашњава деловање и последице елементарних непогода у географској средини и предлаже мере за превенцију, ублажавање и отклањање последица у географској средини.

Начин остваривања програма (методе и технике)

Програмски садржаји географије резултат су захтева времена, најновијих достигнућа у науци и примерени су развојним способностима ученика.
Наставне теме су логички распоређене, а обрађују садржаје из из опште физичке географијеи пружају ученицима основна знања за брже и лакше разумевање градива.
Приликом израде планова рада (глобалног и оперативног) треба предвидети око 60% часова за обраду новог градива и око 40% за друге типове часова, укључујући и излазак у природу. Излазак у природу подразумева посматрања и праћења природних појава и процеса .
Концепција програма пружа широке могућности за примену различитих наставних метода, као и употребу информационих технологија. Избор наставних метода зависи од циља и задатка наставног часа и опремљености кабинета. Избор облика рада је препуштен наставнику. Наставници треба да препознају различите нивое знања ученика; да настоје да побољшају квалитет и проверавају резултате учења.
Наставник за припрему рада на часу треба да користи уџбеник одобрен од стране Министарства просвете и спорта и да се усавршава пратећи акредитоване семинаре и најновију стручну литературу.

М А Т Е М А Т И К А

Циљ наставе математике је да ученик, овладавајући математичким концептима, знањима и вештинама, развије основе апстрактног и критичког мишљења, позитивне ставове према математици, способност комуникације математичким језиком и писмом и примени стечена знања и вештине у даљем школовању и решавању проблема из свакодневног живота, као и да формира основ за даљи развој математичких појмова.

Задаци наставе математике јесу:

- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу; основне математичке културе потребне за откривање улоге и примене математике у различитим подручјима човекове делатности; навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања;
- развијање ученикове способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења; развијање културних, радних, етичких, естетских навика ученика, као и математичке радозналости;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалим и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција;
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање нихових узајамних односа;
- оспособљавање ученика у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- изграђивање позитивних особина ученикове личности.

Оперативни задаци

Ученике треба оспособити да:

- умеју да формирају и графички приказују скупове и њихове подскупове;
- изводе скуповне операције и правилно употребљавају одговарајуће ознаке;
- схватају смисао речи „и“, „или“, „не“, „сваки“, „неки“;
- схвате познате геометријске објекте (права, дуж, полуправа, раван, кружница, круг, угао, и др.);
- упознају углове уз трансверзалу паралелних правих, углове с паралелним крацима и њихова својства, као и да умеју да цртају праву паралелну датој правој;
- умеју да одређују најмањи заједнички садржалац и највећи заједнички делилац;
- схвате појам разломка, умеју да га записују на разне начине и врше прелаз са једног начина на други;
- умеју да упоређују разомке и да их представљају на бројевној правој;
- стекну довољну увежбаност у извођењу основних рачунарских операција с разломцима (у оба записа);
- разумеју појам размере и користе је при цртању и читању разних планова, карата и графикона;
- могу да читају, састављају и рачунају једноставније бројевне изразе;
- умеју да реше једноставније једначине и неједначине с разломцима;

- увиђају математички садржај у текстуалним задацима и изражавају га математичким језиком;
- упознају осну симетрију и њена својства, као и да умеју да конструишу симетрале дужи, симетрале угла и нормале на дату праву кроз дату тачку.

Ред. број наставне теме	НАСТАВНА ТЕМА/ОБЛАСТ	Број часова по теми	Број часова за	
			обраду	остале типове часова
1.	**СКУПОВИ**	21	9	12
2.	**ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ**	19	10	9
3.	**ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ**	14	5	9
4.	**РАЗЛОМЦИ**	59	23	36
5.	**УГАО**	18	7	11
6.	**ОСНА СИМЕТРИЈА**	13	5	8

Разред: пети
Годишњи фонд часова: 144 часа

ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- Израчуна вредност једноставног бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - Реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева); - Примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама; - Разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце - Одреди и примени NZS и NZD - Изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке ; - Правилно користи речи *i, ili, ne, svaki* у математичко-логичком смислу	**ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ**	Први део Својства операција сабирања, множења, одузимања и дељења у скупу. N_0. Дељење са остатком у скупу N_0 (једнакост $a = bq + r, 0 \leq r < b$). Својства дељивости;чиниоци и садржаоци природног броја. Дељивост са 2, 5 и декадним јединицама. Дељивост са 4 и 25. Дељивост са 3 и 9. Скупови и скуповне операције: унија, пресек, разлика. Други део Прости и сложени бројеви. Ератостеново сито. Растављање природних бројева на просте чиниоце . Заједнички делилац и највећи заједнички делилац. Еуклидов алгоритам за налажење NZD. Заједнички садржалац и најмањи заједнички садржалац.Веза између NZD и NZS.
- Анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом;	**ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ**	Тачке и праве; односи припадања и распореда. Однос правих у равни; паралелност.

- Опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг; - Нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор; - Упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски; - Преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом; - Правилно користи геометријски прибор;		Мерење дужине и једнакост дужи. Кружница и круг. Кружница и права. Преношење и надовезивање дужи. Централна симетрија. Вектор и транслације.
- Идентификује врсте и опише својства углова(суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе; - Нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор; - Измери дати угао и нацрта угао задате мере; - Упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно; - Реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова)	**УГАО**	Угао, централни угао, једнакост углова. Надовезивање углова (суседни углови, конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова). Упоредни углови; врсте углова. Мерење углова, сабирање и одузимање мере углова. Угао између две праве, нормалне праве, унакрсни углови. Углови на трансверзали. Транслација и углови.
- Прочита, запише, упореди и		Први део

представи на бројевној полуправој разломке и децималне бројеве и преводи их из једног записа у други; - Одреди месну вредност цифре у запису децималног броја, - Заокругли број и процени грешку заокругљивања - Израчуна вредност једноставног бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину; - Реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - Одреди проценат дате величине; - Примени размеруу једноставним животним ситуацијама; - Примени аритметичку средину датих бројева; - Сакупи податке и прикаже их табеларно и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер;	**РАЗЛОМЦИ**	Појам разломка облика *a/b(a, b € N)*. Придруживање тачака бројевне полуправе разломцима. Проширивање, скраћивање и упоређивање разломака. Децимални запис броја и превођење у запис облика *a/b (b≠0).* Упоређивање бројева у децималном запису. Заокругљивање бројева. Други део Основне рачунске операције с разломцима (у оба записа) и њихова својства. Изрази. Једначине и неједначине у скупу разломака. Трећи део Примене разломака (проценти, аритметичка средина, размера). Основна неједнакост $p<(p+q)/2<q$.
- Идентификује осносиметричне фигуре и одреди њену осу симетрије; - Симетрично преслика тачку, дуж и једноставну фигуру користећи геометријски прибор; - Конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства;	**ОСНА СИМЕТРИЈА**	Осна симетрија у равни и њене особине. Оса симетрије фигуре. Симетрала дужи и конструкција нормале. Симетрала угла.

- Конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој правој.		

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ	Ова тема представља природну везу са градивом првог циклуса и у оквиру ње треба проширити и продубити знања која су ученици раније стекли. Обновити својства у скуповима N и N_0 (претходник или следбеник) и подсетити се придруживања бројева тачкама бројевне праве. Кроз разноврсне задатке са изразима, једначинама и неједначинама из свакодневног живота, наставити са изграђивањем појмова пројевних израза, променљива, израз са променљивом и придруживање, користећи при томе и термине израз, формула, исказ. Код једначина и неједначина задржати се на једноставнијим облицима, у циљу усвајања концепта решавања датог проблема. Уочавати примере једноставнијих (функцијских) зависности у разним областима(придруживање по датом правилу бројева – бројевима, бројева – дужима, бројева – површинама и др.). При томе је важно коришћење дијаграма и табела(дијаграм тока алгоритма, табела резултата неког пребројавања или мерења идр.). У овом делу се користе и примери са геометријским облицима, у којима се појављује зависност међу величинама. У делу који се односи на дељивост, ученици се подсећају да дељење у скупу природних бројева без остатка није увек могуће. Уводи се дељење са остатком, једнакост $a=bq+r$, $0\leq r<b$ и скуп могућих остатака. Истичу се својства дељивости и анализира се дељивост збира, разлике и производа. Правила дељивости декадним јединицима и бројевима 2, 5, 4 и 25 се уводе тако да ученици сами откривају законитости и активно се укључују у процес истраживања и учења, док за правила дељивости са 3 и 9 наставник ученике добро изабраним примером води до правила. Такође, ученици треба да уоче и везе између ових правила (нпр. Ако је број дељив са 10, дељив је и са 2 и са 5). На овом узрасту, нагласак је на примени, а не на формалном начину излагања. На конкретним примерима подскупова N_0, уводе се различити начини записивања скупова уз увођење појма празног скупа и бесконачног скупа. Уводе се основни појмови о скуповима и математичком изражавању: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп, са одговарајућим знацима; скуповне операције: унија, пресек, разлика и одговарајуће ознаке. Коришћењем примера из текућих

	садржаја, посебно аритметичких и касније геометријских, даље се осмишљавати појам скупа, изграђивати математички језик и уносити прецизност у изражавању. На одговарајућим примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: *сваки, неки, или, и, не, следи (ако...онда).* Скуповне операције над два скупа се илиструју разноврсним примерима са природним бројевима, уз коришћење Венових дијаграма и без њих. Ученици решавају задатке у којима се скуповне операције примењују на скупове делилаца, односно садржалаца бројева, што представља добар увод за увођење појмова највећи заједнички делилац и најмањи заједнички садржалац. Уводе се појмови простог и сложеног броја, и објашњава се поступак Ератостеновог сита и поступак растављања природних бројева на просте чиниоце и одређивање највећег заједничког делиоца и најмањег заједничког садржаоца, Еуклидов алгоритам (на конкретним примерима) и веза између НЗД и НЗС, и ученици се оспособљавају за њихову примену у проблемским задацима.
ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ	Главни циљ ове теме јесте да успостави природни прелаз на више нивое разумевања геометрије, са нивоа вузуелизације(на коме су базирани садржаји геометрије у првом циклусу), на ниво анализирања и апстракције(односно неформалне дедукције). Нови ниво подразумева описивање и репрезентације геометријских објеката на природном и формалном језику, анализирање односа међу објектима. Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника *и, или,* а нарочито *ако...онда*). Садржаје прате задаци у којима се истиче правилно изражавање, договорено означавање, коректно цртање, и којима се подстиче логичко-комбинаторно размишљање. Полазећи од појмова тачке и праве и односа припадања и распореда уводи се појам дужи и појам полуправе и начини њиховог обележавања. Неформално се истичу очигледне истине које се односе на наведене појмове и односе. Разматра се однос две праве у равни; формулише се као очигледна истина да за сваку праву и тачку ван ње постоји једнинствена права која пролази кроз дату тачку и паралелна је датој правој; заједно са овом чињеницом показује се цртање(обичним и троугаоним лењиром) праве паралелне датој правој кроз тачку која јој не припада. Кроз задатке се истиче симетричност и транзитивност паралелности (без увођења тих појмова), као и области на које је подељена рав ан задатим правама. Као посебно важне области (заједно са границом) истичу се троуглови и паралелограми и начини њиховог означавања.

	Објашњава се практичан значај стандардних јединица мере и потреба за деловима јединица мере. Дужине се изражавају вишеименованим бројевима и истиче се претварање у једноимене најнижих јединица. Једнакост дужи се уводи као једнакост њихових дужина (уз истицање да се једнакост не односи на једнакост дужи као скупова тачака). Уводе се појмови: кружница, круг, центар, полупречник, пречник, лук, тетива и тангента. Однос две кружнице, односно два круга се разматра на конкретним примерима и задацима. Шестар се користи као геометријски инструмент за цртање кружница, упоређивање дужи и операције над њима. Конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање дужи се повезује са мерењем. У задацима се користе изломљене линије (отворене и затворене) без експлицитне дефиниције и уводи се појам обима затворене изломљене линије. Централном симетријом пресликавају се тачке, дужи, кружнице, троуглови, квадрати и правоугаоници. Истичу се основне особине централне симетрије и повезују се са особинама паралелограма. Уводе се појмови усмерених дужи и вектора(интезитет, правац, смер). Транслацијом („паралелним преношењем) пресликавају се тачке, дужи, кружнице, троуглови, квадрати и правоугаоници и остале једноставне фигуре, користећи при томе геометријски прибор. Истичу се основне особине транслације и повезују се са особинама паралелограма.
УГАО	Угаону линију уводимо као унију две полуправе са заједничким почетком. Ако угаона линија није опружена, истиче се разлика између конвексне и неконвексне области у зависности од тога да ли та област садржи или не садржи дуж чији су крајеви на крацима. Угао се уводи као унију угаоне линије и једне од поменутих области, али даља разматрања су ограничена само на конвексне углове. Уводи се означавање углова малим словима грчког алфабета. Користећи се механичким моделима (кретање клатна, лепеза и сл.) мотивише се придруживање кружних лукова (и одговарајућих тетива) угловима. Једнаки углови уводе се као углови чије су одговарајуће тетиве у круговима једнаких полупречника једнаке. На ово објашњење надовезује се и конструктивно преношење углова помоћу шестара и лењира, а затим и конструктивно упоређивање, сабирање и одузимање углова. Код ученика се развија вештина мерења и цртања углова помоћу шестара. Повезује се једнакост углова са једнакошћу њихових мера. Уводе се делови степена(минуте и

	секунде) и поступци сабирања и одузимања мера углова. Објашњава се једнакост унакрсних углова и уводи се нормалност правих. Ученици се оспособљавају да цртају нормалу на праву из дате тачке употребом троугаоног лењира, а након истицања нормалности тангенте и одговарајућег полупречника, и за цртање тангенте на кружницу у задатој тачки кружнице. Објашњава се шта се подразумева под растојањем тачке од праве. Под углом између правих које нису међусобно нормалне подразумевати одговарајући оштар угао. Истичу се углови које образује трансверзала две паралелне праве. Када трансверзала није нормална на паралелним правама, добијени углови деле се на оштре и тупе и истиче се да су сви углови исте врсте међусобно једнаки. Обнавља се једнакост наспрамних страница паралелограма, и изводи једнакост наспрамних углова паралелограма. Објашњава се шта се подразумева под растојањем између две паралелне праве. Истичу се односи углова са паралелним крацима.
РАЗЛОМЦИ	Појам разломка, као дела целине, ученици су упознали у првом циклусу. На почетку се уводе појмови правог односно неправог разломка, као и мешовитог броја. Претварање мешовитог броја у неправи и обрнуто, повезује се са поступком дељења са остатком. Геометријску интерпретацију ненегативних рационалних бројева уводимо помоћу бројевне полуправе. Примери за то треба да буду разноврсни, имениоци разломака не треба да буду већи од 10, а ученици треба да схвате важност избора јединичне дужи за прецизно приказивање датих разломака. Бројевна полуправа се може користити за упоређивање разломака. Проширивање и скраћивање разломака се уводи на основу особине количника да се он не мења када се дељеник и делилац помноже, односно поделе истим бројем различитим од нуле. Скраћивање разломка до несводљивог повезује се са познатим поступком налажења највећег заједничког делиоца бројиоца и имениоца. На примерима се показује да се скраћивање може извести и поступни, али да је претходни поступак ефикаснији. Ученици се упознају са различитим начинима упоређивања разломака. Примери који се користе илустровани су помоћу кружних исечака или фигура у квадратној мрежи и на тај начин се овај део теме повезује са темама из геометрије (нпр. угао и мерење угла). Увођење децималног записа разломка и њихово приказивање на бројевној полуправој повезује се са мерењем дужине, масе и запремине течности,

	коришћењем примера из свакодневног живота. Превођење разломака у децимални запис започиње се са разломцима који се могу свести на децималне разломке, а након тога се уводи појам периодичног децималног записа. Сабирање и одузимање разломака уводи се свођењем на заједнички именилац, с тим што на почетку треба инсистирати на најмањем заједничком садржаоцу. Множење разломака најлакше је илустровати у квадратној мрежи нпр. преко површине правоугаоника. Пре дељења разломака ученици се упознају са појмом реципрочне вредности разломка и природног броја. Само дељење се уводи помоћу једноставних примера дељења разломака природним бројевима и на крају се уопштава да је дељење разломком исто што и множење његовом реципрочном вредношћу. Код сабирања, одузимања и множења децималних бројева користи се аналогија са извођењем истих операција са природним бројевима. Код дељења уводи се прво дељење децималног броја природним, а након тога, кроз добро одабране примере, показује се како се дељење децималних бројева своди на претходни случај. Ученици се упознају са чињеницом да особине рачунских операција које су важиле у скупу природних бројева, важе и у скупу разломака. Код израза се треба задржати на примерима који нису сувише сложени, јер је циљ увежбавање извођења рачунских операција и примена њихових особина. Приликом обраде једначина и неједначина треба се задржати на једноставнијим примерима и користити аналогију са решавањем једначина и неједначина у скупу природних бројева. Треба имати у виду да су исходи који се односе на изразе, једначине и неједначине развојног типа, односно исходи који се развијају и током накредних разреда. Веома важан део ове теме су проблемски – текстуални задаци у којима се користе разломци и децимални запис разломака, помоћу којих се подстиче развој логичког начина мишљења. Могу се обрадити и разни проблеми из свакодневног живота, нпр. планирање кућног буџета којим се, поред увежбавања операција са децималним записом бројева, ствара и основа за развој финансијске писмености, а има и своју васпитну ноту. У делу који се односи на примену, ученици се оспособљавају да процентни запис разломка, аритметичку средину и размеру повежу са проблемима из свакодневног живота(попусти, поскупљења, подела новца у одређеној размери, израчунавање просечне оцене,висине или примена аритметичке средине у спорту). Увођење процентног записа разломка се обрађује кроз визуелне представе на дијаграмима(најпре квадрата подељеног на стотине, а затим произвољног

	правоугаоника, правилног многоугла или круга) и кроз ситуације у којима се проценат појављује, као што су изражавање снижења или поскупљења неког производа, најпре 25%, 50% и 75%, а након разумевања појма и концепта, и за било коју другу вредност. Кроз примере уједно се увежбава и превођење разломака у децимални и процентни запис,кроз примере који изискују овакву врсту записа бројева. Аритметичка средина се обрађује и вежба на конкретним примерима (оцене у дневнику, спорт, кроз истраживачке задатке и сл.). Важно је правилно формирање и разумевање појма размере. Ученици се оспособљавају за њено коришћење у пракси: при цртању и читању разних планова и графикона; при одређивању растојања; при решавању проблема поделе у датој размери и при повећању и смањивању слика.Обрада овог градива подређена је практичном циљу, уз повезивање с већ упознатим садржајима математике и других предмета. Ова област је погодна за развијање различитих других компетенција, кроз задатке који би од ученика изискивали различите врсте истраживања. Резултате истраживања ученици треба да представљају графички и на тај начин стекну осећај за упоређивање разломака у различитим записима. За исход који се односи на прикупљање података и приказивање података у табели или кружног дијаграму не постоји одговарајући садржај, јер је предвиђено да се на остваривање овог исхода ради током реализације целе теме.
ОСНА СИМЕТРИЈА	Код увођења појма осне симетрије од велике важности су: примери који се ученицима дају на непосредно посматрање и експериментисање и питања која ученицима постављамо како би дошли до њихових основних представа о најважнијим карактеристикама осне симетрије. Примере са осном симетријом започињемо на квадратној мрежи са осама симетрије које су идентичне са линијама мреже, са циљем да ученици самостално дођу до основних особина осне симетрије, а затим се прелази на примере без квадратне мреже. Осном симетријом се пресликава тачка, дуж, круг, троугао, квадрат и правоугаоник, а приликом цртања користи се геометријски прибор. Појам осносиметричне фигуре се усваја интуитивно, што значи да се низом примера указује да постоје фигуре које имају једну или више оса симетрије и фигуре које немају ту особину.

	Ученике научити да користећи геометријски прибор, конструишу симетралу дужи, симетралу угла, нормалу из тачке на праву и примене њихове особине у проблемским задацима.

ОПШТЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ:

Ученик је на крају обавезног образовања кроз наставу математике усвојио основне математичке концепте (нумеричке, алгебарске, геометријске, статистичке), овладао је основним математичким процесима (расуђивањем, комуникацијом, повезивањем, применом, моделовањем) и вештинама (рачунањем, алгебарским поступцима, мерењем, просторном визуелизацијом, радом са подацима, проценом, коришћењем калкулатора и информационо-комуникационим технологијама) потребним за даље школовање и живот. Оспособљен је да анализира и тумачи природне и друштвене појаве, решава проблеме и доноси одлуке у свакодневном контексту. Комуницира користећи математички језик, користи информационо-комуникационе технологије и друга средства.

Основни ниво

Решава проблеме и доноси одлуке у једноставним ситуацијама када је захтев јасно формулисан и сви релевантни подаци непосредно дати. Користећи основне елементе математичког језика, једноставне математичке поступке и информационо-комуникационе технологије саопштава решење проблема или донету одлуку.

Средњи ниво

Решава проблеме и доноси одлуке у познатом контексту, при томе прикупља, селектује податке и примењује одговарајуће математичке поступке. Образлаже решење проблема или донету одлуку. Тумачи природне и друштвене појаве користећи математичке концепте, процесе и вештине.

Напредни ниво

Решава проблеме, доноси одлуке и процењује могућности у реалним ситуацијама и при чему бира и вреднује пут и начине решавања. Критички анализира природне и друштвене појаве користећи математичке концепте, процесе и вештине. Аргументује своје ставове и дискутује користећи математичкијезик.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Специфичне предметне компетенције су: математичко знање и резоновање, примена математичких знања и вештина на решавање проблема и математичка комуникација.

Основни ниво
Примењује једноставне математичке поступке када су сви подаци непосредно дати. Примењује основна математичка знања на решавање једноставних ситуација из свакодневног живота. Решава проблеме у једноставном контексту који се своде на једноставан рачун, решавање једначина, мерење, цртање и рад са подацима. Разуме основе писане и усмене математичке комуникације.

Средњи ниво
Примењује математичке концепте, процесе и вештине у различитим ситуацијама. Бира оптималне начине решавања проблема користећи нумеричке, алгебарске и геометријске методе. Анализира податке користећи основне статистичке методе. Уме да користи одговарајуће средство ИКТ за организацију и обраду података. Разуме захтеве сложенијих математичких задатака и решава их. Одговарајућим математичким појмовима и симболима саопштава своје ставове.

Напредни ниво
Бира математичке поступке за решавање проблема и доноси закључке. Истражује различите начине решавања проблема. Уме да примени математичка знања у анализи сложених природних и друштвених појава. Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајући начин. Разуме и користи формални математички језик. Уме да критички дискутује о добијеним резултатима и анализира их.

КЉУЧНИ ПОЈМОВИ

Природни бројеви и дељивост – својства дељивости, чиниоци, садржаоци, скупови и скуповне операције, прости и сложени бројеви, растављање на просте чиниоце, најмањи заједнички садржалац, највећи заједнички делилац
Основни појмови геометрије – однос припадања и распореда, однос правих у равни, паралелност, кружница, круг, преношење и надовезивање дужи, централна симетрија, вектори, транслација
Угао – Централни угао, једнакост углова, надовезивање углова, упоредни углови, комплементни и суплементни углови, Мера угла, Нормалне праве, унакрсни углови, углови на трасверзали, углови са паралелним крацима
Разломци – појам разломка, проширивање, крађивање и упоређивање разломака, децимални запис,мешовити број, заокругљивање, реципрочна вредност, проценти, аритметичка средина, размера.
Осна симетрија – оса симетрије, осносиметричне фигуре, симетрала дужи, симетрала угла.
Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма:
Природни бројеви и дељивост
Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: панои, постери, видео записи, презентације, програми за Ератостеново сито и Еуклидов алгоритам
Корелација: информатика и рачунарство, биологија, географија
Основни појмови геометрије

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогебра аплети.
Ученици самостално анализирају односе датих геометријских облика и записују их математичким писмом.
Корелација: техника и технологија, информатика и рачунарство

Угао

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогебра аплети.
Ученици користећи геометријски прибор умеју да нацртају праву нормалну на дату праву, да измере дати угао и нацртају угао задате мере.
Корелација: техника и технологија, информатика и рачунарство

Разломци

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогебра аплети, квизови, игрице
Ученици решавају једноставне проблеме из свакодневног живота користећи бројевне изразе, једначине и неједначине, као и да примени размеру и проценте у једноставним реалним ситуацијама. Сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер.
Корелација: Информатика и рачунарство, географија, српски језик, страни језици, техника и технологија

Осна симетрија

Комбиновање различитих врста дидактичког материјала: геометријски прибор, модели, постери, видео записи, презентације, Геогебра аплети, игрице
Ученик идентификује осносиметричне фигуре и одређује осу симетрије. Конструише симетралу угла и симетралу дужи и примењује њихова својства.
Корелација: Информатика и рачунарство, географија, српски језик, страни језици, техника и технологија, биологија

ИСХОДИ ВОДЕ КА СЛЕДЕЋИМ СТАНДАРДИМА:

Природни бројеви и дељивост

МА1.1.1**.** уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне);
МА1.1.3. пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно;
МА1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим;
МА2.1.3. уме да примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама;
МА2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама;
МА2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима;
МА3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза;
МА3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама;
МА3.1.3. уме да користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама;

МА3.2.5. користи једначине и неједначине решавајући и сложеније текстуалне задатке.

Основни појмови геометрије

МА1.3.1. влада појмовима: дуж,полуправа, права, раван (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује паралелне и нормалне праве);

МА1.3.3 влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор);

МА3.4.1 по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима

Угао

МА1.3.1. влада појмовима: дуж,полуправа, права, раван 'и угао(уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве);

МА1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе,времена и углова;

МА1.4.2. претвори веће јединице дужине,масе и времена у мање;

МА1.4.3. користи различите апоене новца;

МА1.4.4. при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокружује величине исказане датом мером;

МА2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима;

МА2.4.1. пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу;

МА2.4.3. уме да дату величину искаже приближном вредношћу;

МА3.3.1. рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове
на трансверзали;

МА3.4.1 по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима;

МА3.4.2. процени и заокружи дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима; изражава оцену грешке (нпр. мање од 1 динар, 1cm,1 g);

Разломци

МА1.1.1. уме да прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне);

МА1.1.2. преводи децимални запис броја у разломак и обратно;

МА1.1.3. пореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно;

МА1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од n, где је n дати природан број;

МА2.1.1. упореди по величини разломке записане у различитим облицима;

МА2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа;

МА2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама;
МА2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима;
МА3.1.1. уме да одреди вредност сложенијег бројевног израза;
МА3.1.3. уме да користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама;
МА3.2.5. користи једначине и неједначине решавајући и сложеније текстуалне задатке.

Осна Симетрија
МА1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до преклапања);
МА2.3.6. уочи осносиметричне фигуре и уме да одреди осу симетрије(нпр. паралелност и једнакост страница паралелограма);

УПУТСТВО ЗА ФОРМАТИВНО И СУМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ УЧЕНИКА:

Процес праћења и вредновања наставе и учења почиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази (иницијално тестирање). Постигнућа ученика и степен остварености исхода се сагледају кроз свакодневно посматрање, активност на часу, домаће задатке, учествовање у разговору и дискусији, самоевалуацију и евалуацију током појединих часова, самосталан рад, рад у групи, тестове, писане провере,усмено испитивање, писмене задатке. Свака од ових активности је добра прилика за праћење напредовања и давање повратне информације.

НАЧИНИ ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја

и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

Б И О Л О Г И Ј А

Годишњифондчасова:72

Циљ наставе биологије је д ученик изучавањем живих бића у интеракцији са животном средином и биолошких процеса развије одговоран однос према себи и природи и разумевање значаја биолошке разноврсности и потребе за одрживим развојем.

Рдни Бр. теме	**Назив теме**	**Исход** Позавршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	**Број часова**			
			Обрада	**Понављ / утврђи**	**Комбиновани или др**	**Укупно**
1.	Порекло и разноврсност живота	– истражује особине живих бића по познатој процедури и води рачуна о безбедности тимкомрада	17	9	11	37
2.	Јединство грађе и функција као основ живота	– идентификује основне прилагођености спољашње грађе живих бића на услове живот не средине, укључујући и основне односе исхране и распростирање – једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означи кључне детаље	6	4	3	13
3.	Наслеђивање и еволуција	– прикупља податке о варијабилности организама унутар једне врсте, табеларно и графички их представља и изводи једноставне закључке – разликује наследне особине и особине које су резултат деловања средине, наводи примере из свакодневног живота – поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на наследне особине живих бића и критички сагледава резултате – користи доступну ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата	2	2	2	6
4.	Живот у екосистему	– доведе у везу промене у спољашњој средини (укључујући и утицај човека) са губитком разноврсности живих бића на Земљи – направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу – предлаже акције брige о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима, сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин – илуструје примерима деловање људи на животну средину и схвата последице тих дејстава	3	3	2	8
5.	Човек и здравље	– идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих у медапроцени сопствене животне навике и избегава ризична понашања	4	3	1	8
		Укупно	32	21	19	72

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОГ СВЕТА	−У изучавању ћелије акценат је на томе да је ћелија основна јединица грађе свих живих бића, да има своје основне делове (ћелијску мембрану, цитоплазму са органелама и једро са наследним материјалом, као и да постоје ћелије чији се наследни материјал налази слободан у цитоплазми, као у случају бактерија) и да према броју ћелија разликујемо једноћелијска и вишећелијска жива бића. −Изучавање заједничких особина живих бића се обрађују кроз огледе и упоредо, на представницима свих великих група, али се увек креће од човека као бића које је овом узрасту најближе. Особине које се не могу обрадити огледом, могу се обрадити кроз истраживачки рад ученика. −Све што ученици посматрају или истражују би требало да прикажу цртежом и на њему обележе кључне детаље. −После истраживања заједничких особина, ученици би требало самостално да изводе груписање организама, према задатом критеријуму. .
ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ КАО ОСНОВА ЖИВОТА	− У овој области је акценат на ученичком истраживању спољашњих особина живих бића из непосредног окружења и њиховом односу са условима средине у којој живе − Резултате истраживања се могу искористити за генерализацију и увођење новог појма – прилагођеност (адаптација).
НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	− У овој области акценат је на преносу особина са родитеља на потомке размножавањем, разликама бесполног и полног размножавања у погледу наслеђивања особина и разликовању наследних и ненаследних утицаја у развићу особина јединки. − Потребно је разјаснити да се особине једне јединке развијају под утицајем наследних фактора које је она добила од родитеља и, истовремено, под утицајем животних услова у којима се њено развиће одвија. − Ова тема Требало би нагласити да варијабилност (различитост јединки) унутар једне врсте настаје кроз садејство ових фактора. Наведене феномене би требало обрадити кроз ученичко истраживање варијабилности унутар једне врсте (нпр. разлике између деце у одељењу, у димензијама и боји плодова на пијаци, између говеда у истом домаћинству; уочавање разлика у висини стабла, броју листова и цветова биљака које расту у хладу и оних који расту на сунцу, или биљака које расту у близини саобраћајница и даље од њих) и кроз оглед са пелцерима или

	листовима афричке љубичице (биљке са истим наследним материјалом различито изгледају када расту под различитим условима). – Огледу треба да претходи постављање хипотезе која ће бити огледом испитана (шта очекујем да ће се десити ако резнице исте биљке гајим у различитим условима осветљености и слично). Закључци о наслеђивању, утицају фактора животне средине и индивидуалној варијабилности могу бити генерализовани и повезани са питањима из свакодневног живота. На овај начин се постиже разумевање различитости између људи са акцентом на то да је свака особа јединствена и непоновљива (чиме се доприноси фундаменталној изградњи осећања прихватања и толеранције јер сви смо међусобно различити). Такође, на овај начин намеће се суштинско разумевање разлога због којих животни стил сваког од нас (исхрана, физичка активност, пушење, наркоманија и сл.) утиче на наше особине (нпр. раст и формирање тела током одрастања и касније) и на потенцијална обољевања. – Табеларно и графичко приказивање резултата, са обавезним извођењем закључака, би требало практиковати увек када се прикупљају подаци. – Препорука је да се ИКТ опрема користи за прикупљање, обраду података и представљање резултата истраживања или огледа, када се ученици оспособе за њено коришћење на часовима предмета информатика и рачунарство и техника и технологија.
ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	– Исходи у овој области омогућавају да се жива бића проучавају у амбијенту у којем реално живе и да се код ученика развија осећање одговорности за заштиту природе и биолошке разноврсности, као и свест о властитом положају у природи и потреби одрживог развоја. – Велики део часова из ове области се изводи ван учионице у природном окружењу (школском дворишту или на неком другом терену), где ђаци самостално или у групама проучавају жива бића, прикупљају податке, осмишљавају и реализују еколошке пројекте. – Пројекте могу да се осмисле на почетку школске године, да се реализују током читаве године, а на часовима предвиђеним за ову област да се представе резултати.
ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	– У овој области акценат је на основним чињеницама о здравој исхрани (ужина спремљена код куће), води као најздравијем пићу, штетности енергетских пића и дуванског дима.

	– Промене у и на телу, као последице пубертета повезују се са потребом одржавања личне хигијене и хигијене животног простора и опасностима од ступања у прерane сексуалне односе. – Уколико постоје могућности повремено довести стручњаке или одвести ученици у одговарајуће установе. – Свакако би требало обраду прераног ступања у сексуалне односе обрадити заједно са школским психологом.

Опште предметне компетенције:

Компетенција за учење:

- Има позитиван и одговоран однос премаучењу.
- Мотивисан је и оспособљен да самостално планира, организује, спроводи и вреднује учење; разликује битно од небитног, изражава и образлажеидеје.
- Користи различите изворе информација и има критички однос премањима.
- Примењује одговарајуће начине учења у складу са циљевима, садржајем, интересовањима, условима ивременом.
- Способан је да самостално и у сарадњи са другима истражује, открива и повезује нова знања; користи могућности ваншколског учења; негује и развија личнаинтересовања.

Рад с подацима иинформацијама:

- Зна да је за разумевање појава и догађаја и доношење компетентних одлука потребно имати релевантне и поуздане податке и разликује податак/ информацију од њиховогтумачења.
- Користи податке из различитих извора, начине добијања података и на основу тога процењује њихову поузданост и препознаје могуће грешке уз помоћнаставника.
- Користи информације у различитим симболичким модалитетима (табеларни, графички, текстуални приказ), чита, тумачи и примењује их, повезујући их са претходним знањем из различитихобласти.

Комуникација:

- Познаје различите облике комуникације и њихове одлике (усмену и писану, невербалну, телефоном, преко интернетаитд.).
- Уме јасно да се изрази усмено и писано, у складу са потребама и карактеристикама ситуације, поштујући ограничења у погледу дужине и намене.
- Уважава саговорника реагујући на оно што говори, а не на његовуличност.
- Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументованначин.
- Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језичкиидентитет.
- Уме да саслуша излагање саговорника до краја и безупадица.

Одговорно учешће у демократском друштву:

- Има позитиван став према поштовању људских права ислобода.
- Зна дечја и основна људска права и одговорности, уме да препозна њихово кршење и способан је да их аргументованобрани.
- Понаша се одговорно, хумано и толерантно удруштву.
- Примењује процедуре демократског друштва у одлучивању и избору; поштује одлуке већине и уважава мишљењамањине.
- Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралномдијалогу.
- Промовише позитивне вредности друштва у различитим активностима (нпр. хуманитарне, еколошке, културно-уметничке акције; борба против насиља и дискриминације по било ком основу (нпр. верском, националном, родном, узрасном, етничком...); акције против болести зависности, злостављања животињаитд.).

Естетичка компетенција:

- Показује позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културнихдобара.
- Препознаје и развија сопствене стваралачке способности и креативносту свим уметничким и неуметничким пољима свогделовања.
- Употребљава основне појмове, схеме и правила који припадају теоријама уметничких грана које постоје у основномобразовању.

Решавање проблема:

- Препознаје проблем, рашчлањује проблемску ситуацију на делове и уочава везе и односе између њих у светлу претходно стечених знања у оквиру различитих предмета и ваншколскогискуства.
- Планира стратегију решавања проблема (претпоставља решења, планира редослед активности, избор извора информација, средстава/опреме коју ће користити, са ким ће сарађивати, са ким ће секонсултовати).
- Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколскимискуством.
- Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизнострешења.
- Формулише објашњења и закључке на основу резултата до којих је дошао/дошла у раду, презентује их и дискутује са другим особама и преиспитује их у светлу добијених коментара. Стечена нова сазнања и вештине повезује у јединствену целину сапретходним.
- Проверава применљивост решења у пракси и користи стечена знања и вештине у новимситуацијама.

Сарадња:

- активно и конструктивно учествује у раду групе илипара,
- поштује правила заједничког рада и препознаје своје место и улогу угрупи
- или пару,
- доприноси решавању разлика у мишљењу и ставовима поштујући друге као равноправне чланове тима илигрупе,
- одговорно и савесно извршава заједничке активности стављајући интересе групе изнадсопствених,
- критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултатерада.

Дигитална компетенција:

- Уме да претражује, критички анализира и систематизује информације у електронском облику користећи одговарајућа средстваИКТ.
- Уме да представи, организује и обликује одређене информације користећи на ефикасан начин могућности ИКТсредства.
- Приликом решавања проблема уме да одабере средство ИКТ и да га користи на одговарајућиначин.
- Ефикасно користи ИКТ за комуникацију исарадњу.
- Препознаје предности, ризике и опасности по себе и друге и одговорно поступа при коришћењуИКТ.

Одговоран однос према околини:

- Сагледава које активности (обрасци понашања), на личном нивоу, нивоу заједнице и глобалном нивоу, могу унапредити стање и квалитет животне средине иприроде.
- Активно се укључује у друштвене акције у школи и заједници које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и ка одрживом развоју.

Одговоран однос према здрављу:

- Бира стил живота и навике имајући на уму добре стране и ризике тог избора. Разуме да је стил живота ствар личног избора и преузима одговорност за својизбор.

Исходи воде ка следећим стандардима:

Порекло и разноврсност живота

БИ.1.1.1. уме да наведе основне карактеристике живог света
БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња
БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије
БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија
БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма
БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал
БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава
БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)
БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату
БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада
БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе

БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека
БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам
БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату
БИ.2.6.2. зна шта је грешка инструмента и прецизност мерења и уме по упутству да калибрише инструмент
БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата
БИ.3.1.2. уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо
БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима
БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података
БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата

Јединство грађе и функције као основа живота
БИ.1.1.1. уме да наведе основне карактеристике живог света
БИ.1.1.3. препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња
БИ.1.2.1. зна да су најмањи организми саграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије
БИ.1.2.2. зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија
БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма
БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал
БИ.1.5.1. зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржава
БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)
БИ.1.6.2. уме да по упутству и уз помоћ наставника реализује једноставно истраживање, попуни формулар, прикаже резултате у табели/графикону и извести о резултату
БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада
БИ.2.1.3. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе
БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека
БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам
БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату
БИ.2.6.2. зна шта је грешка инструмента и прецизност мерења и уме по упутству да калибрише инструмент
БИ.2.6.3. уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата
БИ.3.1.2. уме да објасни зашто је нешто класификовано као живо или као неживо

БИ.3.1.3. разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да их примени у атипичним случајевима
БИ.3.6.1. разуме значај и уме самостално да реализује систематско и дуготрајно прикупљање података
БИ.3.6.2. уме да осмисли једноставан протокол прикупљања података и формулар за упис резултата

Наслеђивање и еволуција
БИ.1.3.1.разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте
БИ.1.3.2.зна основне појмове о процесима размножавања
БИ.1.6.1.уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)
БИ.1.6.3. зна како да се понаша у лабораторији и на терену и правила о раду и безбедности рада
БИ.2.6.1. уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату
БИ.2.6.3.уме, уз помоћ наставника, да прави графиконе и табеле према два критеријума уз коментар резултата

Живот у екосистему
БИ.1.1.3.препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња
БИ.1.4.2.препознаје утицаје појединих абиотичких и биотичких фактора на организме и популације
БИ.1.4.3.уме на задатом примеру да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланаца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота).
БИ.1.4.4.препознаје животне услове који владају у карактеристичним екосистемима Србије и најважније представнике врста које их насељавају,
БИ.1.6.1. уме да разликује и користи једноставне процедуре, технике и инструменте за прикупљање података у биологији (посматрање, бројање, мерење)
БИ.2.1.3.познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе
БИ.2.4.4.зна да у природи постоји кружење појединих супстанци (воде, угљеника и азота)
БИ.2.6.1.уме да уз навођење реализује сложено прикупљање података, систематизује податке и извести о резултату
БИ.3.4.2.разуме да се уз материјалне токове увек преноси и енергија и обратно и интерпретира односе исхране у екосистему (аутотрофне, хетеротрофне, сапротрофне животне комплексе, ланце исхране и трофичке пирамиде)

Човек и здравље
БИ.1.5.3.разуме значај одржавања хигијене кућних љубимаца, домаћих и дивљих животиња и правилног опхођења са њима
БИ.2.5.3.зна како се чува хранљива вредност намирница.
БИ.2.5.4.зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека
БИ.3.5.5.познаје симптоме и главне карактеристике болести метаболизма и узроке због којих настају (гојазност, анорексија, булимија, шећерна болест)

Упутство за формативно и сумативно оцењивање ученика:
Порекло и разноврсност живота

- Иницијално тестирање
- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- лабораторијске вежбе
- проблемски задаци
- Писана провера -

- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Јединство грађе и функције као основа живота

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Сумирање постигнућа усменог ангажовања крајем децембра
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- проблемски задаци
- Писана провера

- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Наслеђивање и еволуција

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- лабораторијске вежбе
- проблемски задаци
- Писана провера

- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Живот у екосистему

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- лабораторијске вежбе
- проблемски задаци
- Писана провера

- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

Човек и здравље

- Формативно, свакодневно оцењивање усмених одговора ученика
- Самоевалуација и евалуација на крају месеца и током појединих часова
- Домаћи задатак
- лабораторијске вежбе
- проблемски задаци
- Писана провера

- објективни тестови са допуњавањем кратких одговора
- задаци са означавањем
- задаци вишеструког избора
- спаривање појмова

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

Уколико буде ученика за које је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитата, каснијег укључивања у школовање, недовољног познавања језика или других разлога, потребна додатна подршка, урадиће се индивидуални образовни планови и као анекси прикључити Школском програму.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА:
Математика
Физичко и здравствено васпитање
Информатика и рачунарство
Географија
Техника и технологија
Ликовна култура
Српски језик и књижевност
Матерњи језик

ПРЕДМЕТ: ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Циљ наставе и учења *технике и технологије* је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекне бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузимљиво и иницијативно
Наставни предмет техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења. Један од најважнијих задатака је да код ученика развија свест о томе да примена стечених знања и вештина у реалном окружењу подразумева стално стручно усавршавање и целоживотно учење, као и да је развијање предузимљивости један од важних предуслова личног и професионалног развоја

С обзиром да је настава теоријско-практичног карактера, часове треба реализовати поделом одељења на 2 (две) групе.
Наставник је у планирању, припреми и остваривању наставе и учење аутономан. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода.
Посете музејима технике, сајмовима и обиласке производних и техничких објеката треба остваривати увек када за то постоје услови, ради показивања савремених техничких достигнућа, савремених уређаја, технолошких процеса, радних операција и др. Када за то не постоје одговарајући услови, уче

Редни број наставне теме	НАСТАВНЕ ТЕМЕ/ОБЛАСТИ	Број часова по теми/области	ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1.	**Животно и радно окружење**	**6**	• описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање • разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју • наводи занимања у области технике и технологије • процењује сопствена интересовања у области технике и технологије • организује радно окружење у кабинету • правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу	• Упознат са техником, техничким достигнућима и значајем технике и технологије за развој савременог друштва. •Упознат са подручјима човековог рада и производње, занимањима и пословима у области технике и технологије. •Оспособљен да правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу.
2.	**Саобраћај**	**14**	• процени како би изгледао живот људи без саобраћаја • класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени • наводи професије у подручју рада саобраћаја • направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија • разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила • правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају • користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима • аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник • повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика • одговорно се понаша као путник у возилу • показује поштовање према другим	• Оспособљен за безбедно учешће у јавном саобраћају као пешак и бициклиста. •Одговорно се понаша као учесник у саобраћају. •Оспособљен да класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава •Упознат са професијама (занимањима) у подручју рада саобраћаја. •Оспособљен да препозна и избегава ризична понашања у саобраћају • Упознат са значајем коришћења заштитне опреме и сигурносног појаса као учесник у саобраћају. • Упознат са важношћу улоге ИКТ-а у савременом регулисању саобраћаја • Одговорно се понаша према другим учесницима у саобраћају • Примењује саобраћајни бонтон у возилима градског саобраћаја.

			учесницима у саобраћају • анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла	
3.	**Техничка и дигитална писменост**	**16**	• самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет • правилно чита технички цртеж • преноси податке између ИКТ уређаја • примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару • користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима • користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима • преузима одговорност за рад • представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-комуникациону технологију и софтвер	• Оспособљен за комуникацију на језику технике (техничка терминологија, израда и читање техничке документације). • Оспособљен да самостално користи ИКТ технологију за међусобни пренос података, обраду слике, као и израду техничке документације (мини пројекта) на рачунару. • Оспособљен да самостално и безбедно користи Интернет сервисе водећи рачуна о мерама заштите на интернету.
4.	**Ресурси и производња**	**20**	• повезује својства природних материјала са применом • објасни технологије прераде и обраде дрвета и коже, производње текстила и папира • сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета • правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега...) • направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом • самостално израђује једноставан модел	• Упознат са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. •Стекао основна знања о енергији, као и начинима рационалног коришћења исте. • Изградио свест о неопходности очувања заштите животне средине и значају рециклаже материјала. • Оспособљен да препозна и правилно примени савремене материјале и технологије. •Оспособљен да правилно користи разне алате и прибор за ручну обраду папира, дрвета, текстила и коже.

				•Оспособљен за развијање сопствене креативности, оригиналности и психомоторне способности. •Оспособљен да самостално изради једноставан модел од идеје до реализације.
5.	**Конструкторско моделовање**	**16**	• самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе • одабира материјале и алате за израду предмета/модела • мери, обележава и оцртава предмет/модел • ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате • користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења • самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ • показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха • планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова • активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима • пружи помоћ у раду другим ученицима • процењује остварен резултат и развија предлог унапређења	•Стекао радне навике и оспособљен за сарадњу и тимски рад. • Оспособљен да самостално или у групи израђује мини пројекат (бизнис план) за практичну израду модела. •Оспособљен да самостално проналази информације потребне за израду модела користећи ИКТ и Интернет сервисе. • Оспособљен да самостално или у групи израђује једноставне предмете/моделе од лако обрадивих материјала правилно користећи неопходан прибор и алат. • Стекао основне предузетничке компетенције. • Оспособљен да развија вештине, ставове, иницијативност, одговорност и самосталност. •Оспособљен да правилно вреднује туђи и самовреднује сопствени рад.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
1. Животно и радно окружење (6)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о техици и технологији проширити користећи различите изворе знања. Развој технике повезивати са историјским епохама и догађајима. -Упознавање подручја човековог рада и производње, занимања и послова у области технике и технологије треба реализовати уз активну улогу ученика и примену одговарајућих медија. Омогућити ученицима да идентификују одређена занимања којима се људи баве и послове који се обављају у оквиру тих занимања као и техничка средства која се при томе користе. - Уз активну улогу ученика и примену мултимедија указивати на правилну употребу и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за коришћење и неисправности техничких апарата у домаћинству.
2. Саобраћај (14)	-Фронтални, индивидуални и групни -Ученици треба да се на интересантан и очигледан начин упознају са правилима и прописима кретања пешака и бицикла у јавном саобраћају, начине рагулисања саобраћаја и безбедна кретање од школе до куће. Тежиште ове теме је на: • безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају и • употреба заштитне опреме при вожњи бицикла и других дечијих возила, као и коришћење сигурносних појасева у возилу је најважнији исход који треба постићи. - За реализацију ових наставних садржаја, а за практично увежбавање могу се користити полигони у оквиру школе или саобраћајне макете које могу урадити ученици на редовним часовима или у раду слободних активности као и коришћењем рачунарске симулације.
3. Техничка и дигитална писменост (16)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Увежбати изражавање идеје скицом и техничким цртежом . Објаснити како се променом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Упознати ученике, кроз практичну примену, са: врстама линија, форматима папира, размером, правилима котирања... - Оспособити ученике и инсиситирати на правилном коришћењу прибора за техничко цртање и развоју вештине њиховог коришћња. Потребно је да сваки ученик

	самостално нацрта једноставан технички цртеж у одређеној размери користећи одговарајуће врсте линија као и елементе котирања. - Примена информационо-комуникационих технологија у техници првенствено се односе на правилно и безбедно коришћење дигиталних уређаја (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн. - Вежбати у пару пренос података између рачунара и екстерних уређаја (мобилни телефон, фотоапарат) а да сваки ученик самостално реализује процедуре током рада на рачунару. Реализовати једноставну вежбу уметања фотографије у одговарајући програм за обраду текста и уређивање документа. Где год је то могуће, треба користити Интернет претрагу и приступ online ресурсима.	
4. Ресурси и производња (20)	- Фронтални, индивидуални, групни - Надограђујући се на ранија знања ученика, упознати их са појмом природних ресурса на Земљи и са значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. - Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу без улажења у детаље. Упознати ученике са начином коришћења и претварања у неке корисне облике њима већ познатих извора енергије воде, ветра и Сунца. - Други важан ресурс су материјали. Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки). Врсте и својства материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа објаснити на елементарном нивоу. Начин обраде материјала (принципи деловања алата за механичку обраду материјала, испитивање материјала). Припрема за обраду. - Приказати правилно коришћење алата за ручну обраду материјала, извођење операција и заштита на раду: обележавање, сечење, завршна обрада (бушење, равнање, брушење). Избор материјала, операција и алата и редоследа њихове примене. Рециклажа материјала и заштита животне средине. Поступно увођење ученика у рад са алатом обезбеђује да обрада материјала постаје средство креативног изражавања, а не циљ у настави технике и технологије. -Упознавати ученике са професијама из ове области.	

	- На крају ове области, ученици треба да направе план израде и самостално израде најмање три једноставна модела. - Програм се реализује у форми предавања (теоретска настава) и вежби.
5. Конструкторско моделовање (16)	- Пројекте реализовати у паровима или малим групама. - У овом делу програма ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. - Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру групе и пружа им се могућност да реализују своју идеју. - Ученици самостално истражују информације за пројектни задатак користећи информационо-комуникационе технологије, налазе решење, формирају идеју, израђују техничку документацију, планирају и реализују сопствени производ. - Користити материјале и технологије које су ученици упознали у претходној области. - Ученици самостално врше мерење и обележавање. - Ученици раде у пару, чиме развијају способност сарадње и социјалних вештина. - По завршетку, ученици самостално представљају производ/модел, усмено образлажући ток реализације, процењујући оствареност резултата и предлог унапређења. Тежиште оваквог рада није на квалитету коначног продукта већ на процесу који има своје кораке и на сарадничким односима у раду у групи. Ученицима јасно треба указати да се и на неуспелим продуктима може много научити ако се схвати где су грешке направљене. - Дискутовати са ученицима и о цени понуђених решења. Нагласити важност доброг планирања буџета потребног за његову реализацију као и негативних последица лоших прорачуна. На тај начин ученике полако оспособљавати да размишљају предузетнички и развијати им основне компетенције везане за финансијску писменост.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика.

Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, се може обавити са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Препоручује се и оцењивање базирано на практичним радовима и вежбањима. Квизове, тестове знања и слично користити за увежбавање и утврђивање појмова и чињеничних знања, као и за формирање коначних оцена. Препоручено је комбиновање различитих начина оцењивања да би се сагледале слабе и јаке стране сваког свог ученика. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

Потребно је да наставник резултате вредновања постигнућа својих ученика континуирано анализира и користи своје наставне праксе.

За додатно ангажовање ученика бирати теме и идеје које ће повезати знања и вештине стечене у овом предмету са другим знањима, уз активно учешће у животу школе.

Васпитно-образовни исходи оквир су за вредновање и оцењивање, а својом структуром садрже сазнајну, психомоторичку и афективну компоненту.

Сазнајне компоненте - теоријска и чињенична знања, разумевање и примена; могу се вредновати током извођења задатака на настави и као резултат рада попут техничих цртежа, резултата испитивања својстава и мерења мерних величина, током ученичког извештавања, презентовања, образлагања и објашњавања сопственограда.
Психомоторичке компоненте – умећа и вештине, од имитације и манипулације до прецизације (самостално-прецизно извођење операције или манипулације) вреднује се ниво усвојених вештина руковања прибором и алатима, мерним инструментима и различитим техничким средствима. Вреднују се резултати рада као што су технички цртежи, скице, техничка документација, резултати мерења и испитивања. Оцењују се само радови које ученик изради у школи током наставе.
Афективне компоненте – самосталност и одговорност, ниво самосталности при обављању задатака. Вреднује се савесност и редовност у раду, преузимање одговорности према раду, радним задацима, средствима, другим ученицима и наставнику.
Вредновање активности, ако је тимски рад у питању, обавља се са групом тако да се од сваког члана тражи мишљење о сопственом раду и о раду сваког члана понаособ (тзв. вршњачко оцењивање).

Вредновање активности, код индивидуалног рада, се врши праћењем заступљености следећих показатеља:

Однос према раду	**Активно учествовање у настави**	**Исказано интересовање и мотивација**	**Сарадња са другима**	**Степен самосталности**

На сваком од часова се додељује по **један поен** (за блок час максимално **два поена**) за наведене параметре. **Максималан број поена који је**

могуће дати ученику је 5, за давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања.
Пресек стања се врши на првом и трећем класифкационом периоду.
Након сабирања остварених поена за активност на часу, извршити вредновање на основу следећих критеријума:

од 40% до 49 % остварености поена	од 50% до 74 % остварености поена	од 75% до 89 % остварености поена	од 90% до 100 % остварености поена
оцена 2	оцена 3	оцена 4	оцена 5

На крају сваког полугодишта уноси се оцена сваком ученику за активност у дневник.

Прликом сваког вредновања постигнућа ученику ће се дати повратна информација која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Пошто наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање тако постаје инструмент за напредовање у учењу. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима планира се процес учења и бирају погодне стратегије учења. Праћење и информсање ученика о напредовању врши се континуирано дијагностички, формативно и сумативно. Напредовање ученика пратимо писаним белешкама, а ниво усвојености васпитно-образовних исхода бројчаном оценом. На крају наставне године изражава се закључна оцена наставног предмета која укључује све компоненте.

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Разред: **пети**
Недељни фон часова**: 1**

Годишњи фонд часова: **36 часова**

Циљ наставе и учења предмета: Циљ наставе и учења информатике и рачунарства је оспособљавање студената за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, производњу дигиталних садржаја и креирање рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

Програм наставног предмета информатика и рачунарство, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи говоре о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи овај предмет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности студената у три тематске целине: ИКТ, Дигитална писменост и Рачунарство.

ИСХОДИ	ТЕМА/ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: ➢ Наведе примену информатике и рачунарства у савременом животу ➢ Правилно користи ИКТ уређаје ➢ Именује основне врсте и компоненте ИКТ уређаја ➢ Прави разлику између хардвера, софтвера и сервиса ➢ Прилагоди радно окружење кроз основна подешавања ➢ Креира дигиталну слику и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) ➢ Креира текстуални документ и примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) ➢ Примени алате за снимање и репродукцију аудио и видео записа ➢ Креира мултимедијалну презентацију и	**1. ИКТ (9)**	- Предмет изучавања информатике и рачунарства. - ИКТ уређаји, јединство хардвера и софтвера. - Подешавање радног окружења. - Организација података. - Рад са сликама. - Рад са текстом. - Рад са мултимедијом. - Рад са презентацијама.

примени основне акције едитовања и форматирања (самостално и сарадднички) ➢ сачува и организује податке ➢ разликује основне типове датотека		
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: ➢ реагује исправно када дође у потенцијално небезбедну ситуацију у коришћењу ИКТ уређаја; ➢ доводи у везу значај правилног одлагања дигиталног отпада и заштиту животне средине ➢ разликује безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на Интернету ➢ реагује исправно када дођу у контакт са непримереним садржајем или са непознатим	**2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (5)**	- Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин - Правила безбедног рада на Интернету - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја - Заштита приватности личних података - Заштита здравља, ризик зависности од технологије и управљање временом

особама путем Интернета ➢ приступа Интернету, самостално претражује, проналази информације у дигиталном окружењу и преузима их на свој уређај ➢ информацијама на интернету приступи критички ➢ спроводи поступке за заштиту личних података и приватности на Интернету ➢ објасни појам ауторских права и разликује основне лиценце за дељење садржаја ➢ препознаје ризик зависности од технологије и доводи га у везу са својим здрављем -рационално управља временом које проводи у раду са технологијом и на Интернету		
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: - изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке - схвати математичко-логички смисао речи "и", "или", "не", "сваки", "неки", израза "ако...онда" - зна алгоритме аритметике (сабирања, множења, дељења с остатком, Еуклидов алгоритам) и интерпретира их алгоритамски - наведе редослед корака у решавању једноставног логичког проблема - креира једноставан рачунарски програм у визуелном окружењу - сврсисходно примењује програмске структуре и блокове наредби - користи математичке операторе за израчунавања	**3. РАЧУНАРСТВО (16)**	- Увод у логику и скупове: унија,пресек, разлика; речи „и“, „или“, „не“, „сваки“, „неки“, „ако...онда“. - Увод у алгоритме аритметике:писмено сабирање, множење, дељење с остатком,Еуклидов алгоритам. - Увод у тему програмирања. - Радно окружење изабраног софтвера за визуелно програмирање. - Алати за рад са графичким објектима, текстом, звуком, видеом. - Програм-категорије, блокови, наредбе, инструкције. - Програмске структуре (линијска, циклична, разграната)

- објасни сценарио и алгоритам пројекта - анализира и дискутује програм - проналази и отклања грешке у програму		
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: ➢ сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обрад иматеријала у вези са темом, формулацији и представљању резултата и закључака ➢ одабира и примењује технике и алате у складу са фазама реализације пројекта ➢ наведе кораке и опише поступа решавања пројектног задатка ➢ вреднује своју улогу у групи при изради пројектног задатка и активности за које је био задужен -поставља резултат свог рада на Интернет, ради дељења са другима, уз помоћ наставника	**4. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА (6)**	- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења - Израда пројектног задатка у групи у корелацији са другим предметима - Представљање резултата пројектног задатка

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
1. ИКТ (9)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Различитим методама, подстичући истраживачки начин рада, постојеће знање ученика о ИКТ проширити користећи различите изворе знањанавођењем примера примене ИКТ-а. - Ученике информативно упознати са предметом изучавања информатике и рачунарства познатим примерима. - Увести појмове хардвер и софтвер. Скренути пажњу на правилно руковање ИКТ уређајима. - Појам оперативни систем увести кроз повезивање претходног искуства. Нагласити који оперативни систем користе рачунари на којима ће радити у школи. - Кроз демонстрацију и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у кабинету и у раду са рачунарима и опремом. - Кроз конкретне примере објаснити појам датотеке и неопходност организације датотека у

	рачунару: чување и проналажење, премештање или брисање (поменути "Корпу за отпатке"). - Креирање и уређивање дигиталне слике / цртеже коришћењем расположивих алата изабраног програма. - При раду са текстом применити основне алатке за уређивање и обликовање текста. Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма и инсистирати на примени правописа. -Снимање звука и видео-записа, сходно могућностима, (камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, итд). -При изради мултимедијалних презентација применити основне алатке за уређивање и обликовање садржаја. У програму за израду мултимедијалних презентација користити раније креиране звучне и видео записе.
2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (5)	-Фронтални,индивидуални и групни (у пару) - При реализацији тематске целине Дигитална писменост појаснити ученицима шта значи коришћење ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, и нагласити да то није обавеза само ИТ стручњака већ свих корисника. Демонстрирати функције антивирусног програма и заштитног зида. - Анализирати са ученицима од каквог су материјала направљени ИКТ уређаји, да ли се такви материјали могу рециклирати и на које све начине се могу одлагати дигитални уређаји који нису у употреби, у циљу заштите животне средине. - Проверити са ученицима њихова досадашња искуства у коришћењу веб-прегледача (читача, браузера). Разговарати о сајтовима претраживачима и начинима претраге, увести појмове аутор и ауторска права и навести основне лиценце. – Претрагу интернета и одабир релевантних страница из приказаних резултата претраге. (Како проналазимо, бирамо и преузимамо информације? Како стварамо (онлајн апликације)? Како размењујемо информације и сарађујемо на интернету?) - На унапред припремљеном скупу веб-страна кроз дискусију о процени информација пронађених на интернету (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност / прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. - Упознати ученике са правилима понашања на интернету (енг. netikuette). За утврђивање и појашњавање ове теме, организовати квизове и радионице (на теме безбедно - небезбедно, пожељно – непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). - У корелацији садругим предметима (физичко и здравствено васпитање) велику пажњу посветити томе како уређаји које свакодневно користе (рачунар, телефон, таблет ...) могу лоше да утичу на њихово здравље при чему их треба водити ка ситуацијама на које их родитељи

	свакодневно подсећају (лоше држање, дуго гледање у екран, ...). Посебну пажњу посветити развоју свести код ученика о времену у току дана, утрошеном на рад са технологијом и могућим развојем зависности од технологије.
3. РАЧУНАРСТВО (16)	- Фронтални, индивидуални, групни (у пару) - Реализација теме може се започети приказивањем мотивационих филмова о програмирању. Увести појмове: програм и програмирање. Демонстрирати готове анимације и рачунарске игре ради развијања свести и побуђивања мотивације да ученици сами могу да креирају своје игрице. Одабрати пример игрице за анализу (на пример са портала www.code.org), као и друге мотивационе материјале из сличних образовних извора) са циљем упознавања студената са корацима у решавању једноставних проблемских задатака. Увести појам алгоритма при решавању најједноставнијег проблема. -У међупредметној координацији са предметом математика, увести математичко-логичке појмове које леже у основи информатике и рачунарства: скуп, елементи, подскуп, једнакост скупова, празан скуп (са одговарајућим знацима); - На подесним примерима илустровати математичко-логичку употребу речи: сваки, неки, или, и, не, следи (ако ... онда). Ученици усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења; правилно закључивање, правилно коришћење везника "и", "или", а нарочито "ако ... о - Визуелно програмирање (Scratch, Stencil, AppInventor, Alice ,… које треба да омогући алгоритамско решавање проблема и основе програмирања. У зависности од изабраног програмског окружења прилагодити сва следећа објашњења специфичностима тог алата. - Демонстрирати поступке: избор објеката (нагласак на библиотеке), слагање блокова по принципу "превуци-и-пусти" и покретање програма. - Демонстрирати на сваком примеру следеће технике: креирање пројекта. - Демонстрирати и указивати на разноврсне функционалности доступне у палетама блокова. - Кроз активну наставу и укљученост у процес креирања програма од првих часова, ученици ће постепено усвојити потребне појмове, знања и вештине. Анализирати са ученицима карактеристике појединих структура и оправданост примене у појединим ситуацијама. Поступак корак по корак до решења проблема, треба да послужи за систематизацију поступка израде пројекта.
4. ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	- Фронтални, индивидуални, групни - Ради развијања међупредметних компетенција и остваривања корелације са другим

(6)	предметима, реализовати са ученицима најмање два пројектна задатка, један из области ИКТ и Дигитална писменост и други из области Рачунарство (договорити се са ученицима и наставницима других предмета, који покривају област изабране теме). - При реализацији првог пројектног задатка ставити нагласак на разради пројектног задатка - од израде плана до представљања решења. - Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима - Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. - Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања достигнућа. - Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета - Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су: текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл. Идеја за пројектни задатак може бити и израда квиза и теста за проверу знања, понављање, утврђивање, систематизацију градива из целог предмета. - Ученици пре прикупљања материјала израђују сценарио (причу или алгоритам за конкретан задатак), разрађују кораке и описују поступак решавања пројектног задатка. - Део задатка је и чување материјала употребљеног за решавање пројектног задатка. Очекивани продукт пројектног задатка је мултимедијални садржај у форми: стрипа, анимације, игрице и сл. - Напреднији ученици могу израдити алгоритам и програм за решавање конкретног проблемског задатка

КЉУЧНЕ РЕЧИ ПО ОБЛАСТИМА:

1. **ИКТ:** Информатика и рачунарство – ИКТ – хардвер – софтвер – оперативни систем – кориснички програм – датотека
2. **Дигитална писменост:** ИКТ уређаји – рециклажа – ауторска права – зависност од технологије – заштита – одговорно и безбедно
3. **Рачунарство**: програм – програмирање – алгоритам – визуелно програмирање – блок – скрипта - ИКТ - рачунар - екстерни уређаји
4. **Пројектна настава:** пројекат – фазе пројекта – сценарио – мултимедијални садржај

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема

3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према околини

Заступљеност компетенције по наставним областима:

1. **ИКТ: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9**
2. **Дигитална писменост ј: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10**
3. **Рачунарство**: **1, 2, 3, 4, 6, 8, 9**
4. **Пројектна настава: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10**

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.
Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројеката .

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)

Провера остварености стандарда ученичких постигнућа (остварености исхода)			
Шта пратимо	**Поступак и инструменти оцењивања**	**Критеријуми**	**Време**

Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета	Процењују се: вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура; рад са подацима и рад на различитим врстама тестова; вештине, руковање алатима и технологијама и извођење радних задатака.	ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену одличан (5);	- Свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника - Усмено одговарање, свеска евиденције наставника -Редовност онлајн домаћег, свеска евиденције - Писане онлајн провере, свеска евиденције - Групни рад (посматрање наставника,	• Број јављања: • За јављање + • За јављање више пута ++ • За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5 • Ко не зна одговор -	Свакодневно бележење током године
				Учесталост по месецима	Пресек стања по тромесечју
		ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену врло добар (4);		Свеобухватност одговора Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама Хоризонтално и вертикално повезивање градива	По потреби, бар једном у полугодишту
				За три неурађена онлајн домаћа здатка - 1 у свеску	Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године

		ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, добија оцену добар (3);	излагање група), свеска евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење у апликацијама програмима	Бодовање: 35-49%-2 50-74%-3 75.89%-4 90-100%-5	Након сваке теме
		ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа и, добија оцену довољан (2);		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (апликација, табела...)	По потреби
				Прва три пара која ураде добијају +5	По потреби
					На крају школске године

Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	веома висок степен ангажовања ученика (5)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима -Несебичном пружању помоћи другим ученицима..	Све што је рађено на часу налази се у свескама или фолдерима или у облаку, дропбоксу (у зависности од захтева) Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	Пресек стања по тромесечјима
		висок степен ангажовања ученика (4)			
		уз ангажовање ученика (3)			
		ангажовање ученика (2)			

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Годишњи фонд **72 часа + 54 часа** обавезне физичке активности

Циљ: Циљна ставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА		САДРЖАЈИ
- примени комплекс простих вежби у самосталном вежбању -користи научене вежбе у спорту, рекреацији и различитим животним ситуацијама -упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст -примени достигнути ниво	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**		Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој кординације
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**АТЛЕТИКА**	Техника штафетног трчања Скок у даљ Бацање кугле 2 кг Истрајно трчање- припрема за крос Скок у вис опкорачна техника

технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу -разликује атлетске дисциплине -развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике -одржава равнотежу у различитим кретањима -схвата вредност спортске гимнастике за сопствени развој -изводи елементе кошаркашке технике -примењује основна правила кошарке -користи елементе кошарке у игри -примењује основне елементе тактике у одбрани и нападу -учествује на у нутар одељенским такмичењима -изводи кретње у различитом ритму -игра народно коло -контролише покрете и одржава тело у води -преплива 25м техником краул -поштује правила понашања у води и око воде			Бацање вортекса
		СПОРТСКА ГИМНАСТИКА	Вежбе на тлу Прескоци и скокови Гимнастички полигон Прескок
		ОСНОВЕ ТИМСКИХ И СПОРТСКИХ ИГАРА	Рукомет/минирукомет:Основниелементитехнике и правила;-вођењелопте, - хватања и додавањалопте, - шутирањанагол, - финтирање, - принципииндивидуалнеодбране - основнаправила
		ПЛЕС И РИТМИКА	Вежбе са вијачом Народна кола
		ПЛИВАЊЕ	Предвежбе у обучавању технике пливања Техника краула
		ПОЛИГОНИ	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима

-објасни својим речима значај примењених вежби -препозна начин за побољшање својих физичких способности -правилно се понаша на вежбалишту и спортским манифестацијама -примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње -одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима -решава конфликте на друштвено прихватљив начин -прихвати победу и пораз -примени препоручени дневни ритам одмора рада и исхране -користи здраве намирнице у исхрани -примењује здравствено хигијенске мере у вежбању -правилно реагује након повреда -чува животну средину током вежбања -препозна последице конзумирања алкохола и дувана			

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	На свим часовима као и на другим организаицоним облицима рада посебан акценат се ставља на : -развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој.Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално техничким условима за рад: -подстицање ученика на самостално вежбање -учвршћивање правилног држања тела
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који нису у стању да усвоје неки од садржаја задају се слична али лакша вежбања од предвиђених.Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуиран процес без обзира на садржај програма. Ураду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Ова област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практични рад.Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком васпитању ,спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здарвљу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.Ова наставна облест обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игрии др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности; формирању правилног односа према различотости, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање,рукомет, здравље и васпитање

Корелација: Биологија (правилна исхрана, хигијена тела), историја (Стара Грчка), математика (угао избачаја кугле), музичка култура (народна кола), физика, српски, информатика, ликовно, географија.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Учењем наставног предмета физичко и здравствено васпитање ученик стиче вештине и овладава знањима и културним вредностима телесног вежбања, примењује их у свакодневном животу, новим и ванредним животним ситуацијама; разуме значај континуираног развојха физичких способности, разноврсних моторичких активности, утицај на здравље, здравље околине и квалитет живота.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Ученик је стекао знања и у стању је да користи разноврсне програме обуке индивидуалног и колективног вежбања. Има позитиван став према физичким активностима и спорту у свакодневном животу, поштује правила и негује здраве међуљудске односе. Промовише улогу физичке активности и спорта у унапређивању здравља и превентивно деловање на настанак хроничних незаразних обољења и социопатолошких појава.

Исходи воде ка испуњењу следећих стандарда:

Физичке способности: Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.

Атлетика: Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.

Спортска игра рукомет: Фв.1.1.1.,Фв.1.1.2.,Фв.2.1.1.

Спортска гимнастика: в.1.1.11.,Фв.1.1.12.,Фв.1.1.13.,Фв.1.1.14.,Фв.1.1.15.,Фв.1.1.16.,Фв.1.1.17.,Фв.1.1.18.,Фв.1.1.19.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.

Плес и ритмика: Фв.1.1.20.,Фв.1.1.21.,Фв.1.1.22.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.

Пливање: Фв.1.1.6.,Фв.2.1.6.

Физичко вежбање и спорт: Фв.1.2.1.,Фв.1.2.2.,Фв.1.2.3.,Фв.1.3.1.,Фв.1.3.2.,Фв.1.3.3.,Фв.1.3.4.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.

Здравствено васпитање: Фв.1.4.1.,Фв.1.4.2.,Фв.1.4.4.,Фв.3.3.1.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству часовних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли у предмету физичко и здравствено васпитање, и учешћем у обавезним физичким активностима.

Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области:

- физичке способности,

- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине и

- физичка и здравствена култура.

- Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајањуод 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајањуод 1,5 школски час недељно).

Обавезни организациони облици рада који омогућавају остваривање планираних исхода су:
- редовна настава
-обавезне физичке активности
Остали облици рада:
-секције
-недеља школског спорта
-активности у природи (кросеви, зимовања, летовања...)
-школска и ваншколска такмичења
- корективно педагошки рад

Обавезне физичке активности ученика:

Обавезне физичке активности органозују се за све ученике са једним часом недељно и пола часа кумулативно у току године.

ВАНЧАСОВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ
Слободне активности - секције
Слободне активности (секције) организују се за ученике са посебним интересовањем за спорт. Рад се одвија у спортским секцијама или школским екипама које се формирају према интересовању, способностима и полу ученика.
Недеља школскогспорта
Школа организује и „Спортску недељу“, такмичење за све ученике од 1-8. разреда. Они се такмиче у дисциплинама које су у складу са условима у којима школа ради.
Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)
Од активности у природи, планирана су два кроса :
-јесењи крос, у организацији Црвеног крста (октобар),
-пролећни крос, у организацији Спортског савеза и РТС-а (мај)

- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);

- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповање итд.).
Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи спортска такмичења као интегрални део процеса физичког васпитања. Организују се школска такмичења у спортским играма. У сарадњи са Спортским савезом грда Ужица, организују се такмичења међушколског карактера у свим спортсим дисциплинама према календару који прави Министарство просвете и спорта и Спортски савез, а у оквиру ОСИУРС-а.

Корективно-педагошкирад и допунсканастава
Ове активности организују се са ученицима који имају:
-потешкоћа у савлађивању градива,
-смањене физичке способности;
-лоше држање тела;

-здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Ученик може бити ослобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичногдела у обавези је да присуствује часовима.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- Наведе основна правила гимнастике, атлетике, рукомета
- Дефинише основна здравствено- хигијенска правила вежбања
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, здрављу, спорту, историји спорта
- учествује у организацији спортске недеље и школских такмичења
- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу,
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја,
- прате и евидентирају активност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

ИСХОДИ ЗА УЧЕНИКЕ ОСЛОБОЂЕНЕ ОД ПРАКТИЧНОГ ДЕЛА НАСТАВЕ

Праћење и оцењивање

Формативно и сумативно:

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом.Исходи помажу упраћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика.

Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

Начин прилагођавања:

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ван часовној и ван школској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу.У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

И З Б О Р Н И Н А С Т А В Н И П Р Е Д М Е Т И

В Е Р С К А Н А С Т А В А

Циљеви:
Циљ наставе веронауке јесте да пружи целовит православни погле на свет и живот. То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији. Све то се остварује на доживљајном и делатном плану.
Задаци наставе веронауке јесу да код ученика:

- развију способност уочавања да погрешно изражавање слободе наводи на грех и зло
- развије способност уочавања да Бог поштује човекову слободу
- изгради свест да Бог воли човека и свет
- развије способност спознавања да Бог није одустао од првобитног циља да свет сједини с Њим
- развије способност уочавања сличности старозаветне и новозаветне цркве.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно образовном раду (везано за ученике)**
Припрема света за долазак Сина Божијег у свет	**2**	- Препричавање Библије од пада Адама до позива Авраму - Историјски догађаји као основа Божије егзистенције	Ученици слушају, понављају и препричавају историјске догађаје који претходе доласку Исуса Христа
Стари завет између Бога и света кроз изабрани народ	**5**	Остварење Царства Божијег кроз старозаветне догађаје и незаобилазно учешће и слобода човека да у том циљу сарађује. Представити Аврама као предводника изабраног народа	Ученици понављају и препричавају старозаветне приче Уочавају право човека на сопствени избор да у остварењу Царства Божијег слободно учествује

Аврам, родоначелник јеврејског народа, праслика Христа као главе цркве	**6**	Истаћи апсолутну везаност и одностБогу од страбе Аврама и спремност на потпуну жртву (жртвовање сина) Истаћи да је Исак праслика Исусова јер је спреман на страдање ради спаса људи	Ученици разговарају о испричаним догађајима из Аврамовог живота. Закључују шта је сврха страдања, жртвовања и саможртвовања
Мојсијев закон као припрема и водич ка Христу	**15**	Однос према Богу и човеку је уређен са 10 Бож ијих заповести. Мојсијев закон претходи доласку Христовом и животу у Христу. Приповедањем и позивопм на литургијско искуство указати на хришћанско осзварење-слободе Бога и човека и њихово јединство	Ученици прате догађаје који претходе Мојсијевом закону, уочавају потребу поштовања Божијих заповести и њихове важности за њихову заједницу
Старозаветни митови у православној иконографији	**8**	Читати кључне одломк из Старог Завета и указивати на паралелност са новозаветним догађајима. Они су основ за присуство старозаветних мотива у православној иконографији. Илустровати то репродукцијама из православних храмова	Ученици треба да уоче јединство старозаветног учења и новозаветне цркве кроз присуство старозаветних мотива у ортодоксној иконографији и активни учењем у прпознавању старозаветних прича илустрованих одговарајућим фрескама и иконама у православним храмовима

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
Разред: **пети**
Недељни фонд часова: **1**
Годишњи фонд часова: **36**

Циљ наставе и учења предмета: Циљ наставе и учења грађанског васпитања је да ученик изучавањем основних принципа, вредности и процедура грађанског друштва постане свестан својих права и одговорности, осетљив за потребе појединаца и заједнице и спреман да активно делује у заједници уважавајући демократске вредности

ИСХОДИ По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да:	**ОБЛАСТ/ТЕМА**	**САДРЖАЈИ**
− разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потреба и људских права; − препозна своје потребе, као и потребе других и да их уважава; − штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права; − учествује у доношењу правила рада групе и поштује их; − аргументује потребу посебне заштите права детета;	**ЉУДСКА ПРАВА** **Права детета**	**Потребе и права** Потребе и жеље. Потребе и права. Права и правила у учионици. Правила рада у учионици, доношење групних правила. **Права детета у документима о заштити права** Посебност права детета и људска права. Конвенција о правима детета. Врсте права. Показатељи остварености и кршења дечијих права .

− на примеру препозна уграђеност права деце у основним документима која уређују рад школе; − наводи примере и показатеље остварености и кршења дечијих права; − наводи чиниоце који утичу на остварење дечијих права; − поштује права и потребе ученика који су у инклузији у његовом одељењу /школи; − препозна ситуације кршења својих права и права других; − идентификује кршење људских права на примеру неког историјског догађаја		Конвенција о правима детета у документима која се односе на школу
− поштује правила одељењске заједнице и правила на нивоу школе; − поступа у складу са моралним вредностима грађанског друштва; − искаже свој став о значају правила у функционисању заједнице; − понаша се у складу са правилима и дужностима у школи; − наводи начине демократског одлучивања; − препозна одговорност одраслих у заштити права деце; − објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права; − реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ	**ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО** **Школа као заједница**	**Права и функционисање заједнице** Моје заједнице. Школа као заједница. Одлучивање у учионици и школи. Гласање и консензус као демократски начини одлучивања. **Одговорности и обавезе у заједници** Одговорност деце. Одговорности одраслих (родитеља, наставника). Кршење и заштита права Шта могу и коме да се обратим у ситуацијама насиља

- препозна и анализира сличности и разлике изнеђу ученика у групи - прихвата друге ученике и уважава њихову различитост - проналази примере моралних поступака у књижевним делима које чита, у медијима и у свакодневном животу - наводи примере из свакодневног живота предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама; - проналази примере нетолеранције и дискриминације у књижевним делима која чита; - у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира - препозна и објасни врсте насиља - прави разлику између безбедног и небезбедног понашања на друштвеним мрежама; - заштити од дигиталног насиља - анализира сукоб из различитих углова (препознаје потребе учесника сукоба) и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу; - аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба	**ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ** **Сукоби и насиље**	**Наши идентитети** Наше сличности и разлике (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Стереотипи и предрасуде. Дискриминација. Толеранција. **Сукоби и насиље** Сукоби и начини решавања сукоба. Предности конструктивног решавања сукоба. Врсте насиља: физичко, активно и пасивно, емоционално, социјално, сексуално, дигитално. Реаговање на насиље. Начини заштите од насиља

− препознаје примере грађанског активизма у својој школи и исказује позитиван став према томе; − идентификује проблеме у својој школи; − прикупља податке о проблему користећи различите изворе и технике; − осмишљава акције, процењује њихову изводљивост и предвиђа могуће ефекте; − активно учествује у тиму, поштујући правила тимског рада (у групној дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин); − учествује у доношењу одлука у тиму/групи поштујући договорене процедуре и правила; − учествује у извођењу акције; − процењује ефекте спроведене акције и идентификује пропусте и грешке; − презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате за унапређивање живота у школи	**ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ**	**Планирање и извођење акција у школи у корист права детета** Учешће ученика у школи. Избор проблема. Тражење решења проблема. Израда плана акције. Анализа могућих ефеката акције. Планирање и извођење акције. Завршна анализа акције и вредновање ефеката. Приказ и анализа групних радова

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)
ЉУДСКА ПРАВА **Права детета**	Путем интерактивног и радионичарског начина рада подстицати ученике да на почетку петог разреда разговарају о потребама, жељама и правима, да кроз примере уоче везу између ових појмова. Користећи симулацију и игру улога наставник подстиче ученике да у свакој ситуацији размишљају о потребама које стоје иза поступака. Наставник подстиче конструктивну комуникацију и труди се да сви ученици буду равноправно укључени. Правила рада у учионици се доносе демократском процедуром, сви ученици дају предлоге на нивоу малих група, а онда се договором доносе заједничка правила рада на нивоу одељења.

	Упознавање са Конвенцијом о правима детета врши се подсећањем на садржаје са којима су упознати у млађим разредима и анализом картица дечјих права, које садрже чланове из Конвенције. Наставник се труди да навођењем примера из искуства, примера поштовања и кршења права ученици разумеју права као блиска и присутна у свакодневном животу.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **Школа као заједница**	Путем интерактивног и радионичарског начина рада подстицати ученике да уоче правила понашања у заједници и у школи. Ученици се упућују на демократске начине одлучивања, као што су гласање и консензус, навођењем примера из њиховог искуства и свакодневног живота. Анализом ситуација из школе и путем игре улога омогућити ученицима да разумеју повезаност права и одговорности и препознају одговорност одраслих у заштити права деце. Наставник подстиче ученике да размишљају о активизму у ситуацијама када се крше дечја права, уоче одговорне особе у решавању ових ситуација и осмисле могућа повољна и неповољна решења у групном раду.Анализом ситуација насиља у групном раду и симулацијама ситуација и могућих решења подстиче се превенција насиља у школи.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **Сукоби и насиље**	Путем интерактивног и радионичарског начина рада и путем пројекција кратких едукативних филмова подстицати ученике да уочеразлике међу људима (раса, пол, национална припадност, друштвено порекло, вероисповест, политичка или друга уверења, имовно стање, култура, језик, старост и инвалидитет). Анализом ситуација из свакодневног живота, са филма и из књижевних дела подстицати ученике да уоче примере моралних поступака, испољавања предрасуда, стереотипа и дискриминације. Дискусијом на нивоу малих група и на нивоу велике групе подржати ученике у осмишљавању начина реаговања који подразумевају толеранцију различитости. Појаснити кроз примере кључне појмове: предрасуде, дискриминација, толеранција. **Пројектним моделом наставом** подстаћи истраживање примера дискриминације, постојања предрасуда и стереотипа, или толеранције у ближем,или даљем окружењу, у медијима или књижевним делима. Након одређеног периода истраживања и праћења ученици презентују путем постер презентација податке до којих су дошли. Упознавање ученика са радом Тима за превенцију од насиља и Протоколом за заштиту од насиља-нивои насиља путем ПП презентације. Анализа ситуација из искуства ученика и на нивоу група разврставање ситуација по нивоима насиља. Укључивање стручњака из Полицијске управе за упознавање ученика са безбедним и небезбедним понашањем на друштвеним мрежама и заштитом од дигиталног насиља.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ	Путем едукативних филмова о активизму ученика и путем разговора упознати ученике са основним карактеристикама активног учешћа ученика у животу школе. На нивоу малих група анализирати живот у школи и идентификовати проблеме

	које ученици уочавају. Путем постер презентација мале групе излажу о проблемима које су уочили. Поштовањем демократске процедуре доноси се одлука о једном, или више проблема којима ће се бавити. Наставник кроз примере блиске ученицима упознаје ученике са елементима и израдом плана акције, поделом улога у тимском раду, реализацијом акције и начинима за процену успешности. Наставник подстиче ученике да у што краћем року израде план акције, пружа подршку у реализацији и води рачуна да се прикупе докази о реализованој акцији. Ученици путем постер или ПП презентација приказују реализацију акције, врше процену успешности и дају сугестије о евентуалним недостацима.

Кључне речи по областима:
Људска права; права детета: **права, потребе, правила, Конвенција**
Демократско друштво; школа као заједница: **заједница, демократско одлучивање, одговорност, кршење права**
Процеси у савременом свету; сукоби и насиље: **предрасуде, стереотипи, дискриминација, толеранција, насиље**
Грађански активизам: **проблем, план акције, тимски рад, презентација, евалуација**

Општа предметна кометенција: **Оспособљавање ученика за активно учешће у грађанском животу и друштву**
Специфичне предметне компетенције: **Развијање знања, вештина и ставова који омогућавају активну улогу у грађанском животу и друштву**
Међупредметне компетенције:

1. Рад с подацима и информацијама-прикупљање података, анализа и презентација
2. Решавање проблема- ученици се оснажују да препознају проблеме и активно траже решења
3. Сарадња-интерактивни начин рада, групни рад, тимски рад
4. Дигитална компетенција-прикупљање података на интернету, израда ПП презентација
5. Компетенција за учење-развијање знања, вештина и ставова
6. Одговорно учешће у демократском друштву-ученици се оснажују и подстичу да одговорно и активно учествују у друштву
7. Комуникација-изношење сопственог мишљења, осећања, ставова на конструктиван начин
8. Одговоран однос према околини-бављење непосредним окружењем, уочавање проблема

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА

Праћење и вредновање постигнућа ученика је континуирано, на сваком часу.
Прати се:

- Степен активности ученика на часу, индивидуално, у пару или у групи
- Однос према раду

- Сарадња са другим ученицима
- Мотивисаност ученика да изнесе свој став, мишљење и да га аргументовано брани
- Самостална припрема и презентација информација о некој теми-истраживачки задаци
- Ангажовање у акцијама
- Самоиницијативност

На почетку школске године ученици се упознају са сегментима праћења и елементима оцене.
На крају сваког часа ученицима се даје повратна информација о успешности реализације планираног и даје им се могућност да дају коментаре и сугестије.
У оцењивању се уважава мишљење вршњака и подстиче се самооцењивање. Посебно се истиче сваки напредак у свим претходно наведеним сегментима оцењивања.

НАЧИНИ ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ПОДРШКА

- укључивање у групни рад и вршњачка помоћ у извршавању задатака
- прилагођени задаци и садржаји, према потреби
- подстицање на изношење сопственог мишљења и учешће у играма улога
- размена искустава са колегама
- истицање сваког напретка и похвала са циљем јачања самопоуздања

РУСКИ ЈЕЗИК

1. БРОЈ ЧАСОВА: 72 часа годишње (2 часа недељно)
9 часова – орални део базиран на фонетско – лексиколошкој интеракцији и усвајању основних комуникативних јединица .
63 часа – базиран на усвајању основних правила графије и ортографије , морфолошко – синтаксичких форми и интонационих конструкција.

2. ЦИЉ И ЗАДАЦИ:
Циљ наставе страног језика заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.
Циљ наставе страног језика основног образовања, а истодобно и задаци стога јесу:

- Развијање сазнајних интелектуалних способности ученика,
- Формирање хуманистичких, моралних и естетских ставова,

- Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу,
- Стицање свести и сазнања о функционисању страног и домаћег језика,
    - Учење другог страног језика, ослањајући се на искуство и знања стечена учењем првог страног језика, поспешује стицање вишејезичке и вишекултулорошке компетенције и развијање свести о језичком богаству ужег и ширег окружења

3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ СТАНДАРДИ

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући друге цивилизације; стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истрачивачки дух и отвореност према комуникацији других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу глобално и на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, краћи разговор, кратка информација).

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

- Разумевање говора
- Разумевање писаног текста
- Усмено изражавање
- Интеракција
- Писмено изражавање
- Знања о језику и стратегија ученика

Теме и ситуације: школа, ја и моји другови, породица и блиско окружење, празници, мој дом, исхрана, одећа, окружење и остало (време, бројеви до 100, подаци о земљи и чији се језик учи, комуникативне функције).

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Познанство	**3**	- упознавање ученика са наставним предметом (руски језик). Сличности и разлике између руског и српског језика - усвајање основних комуникативних јединица поздрављања, представљања	- усвајање првих комуникативних јединица - разговор по сликама – усвајање нових појмова - слушање и реаговање на команде наставника
Гости у школи	**3**	- ученици путем слика препознају школу, учионицу, предмет у њој – усвајање комуникативних јединица везаних за тему - слушање CD – а – провера разумевања путем питања и одговора, понављање речи и израза - описивање и именовање предмета у учионици - усвајање реченичних модела у вези са посетом и гостима – исказивање добродошлице	- слушање и реаговање на команде наставника - слушање CD – повезивање звучног материјала са илустрацијама и текстом - кратки дијалози -
Гости у кући	**3**	-разговором по слици усвајање комуникативних јединица	- слушање звучног снимка и повезивање са појмовима у

		које се везане за стан, предмете у стану -слушање звучног снимка и повезивање са сликама у уџбенику -Провера разумевања путем питања, одговора и кратких дијалога -усвајање реченичних модела у вези са посетом и гостима – исказивање добродошлице	уџбенику - превођење исказа у гест и геста у исказ - рад у паровима - ученици глуме по улогама - игра погађања
Концерти	**3**	- Кроз разговор и путем слика – усвајање комуникативних јединица који се односи на растанак са гостима и њихов испраћај - слушање звучног снимка и провера разумевања - усвајање реченичних модела за исказивање сахваљивања и опраштања - кратки дијалози (ситуација-испрачај на станици)	- одговор на једноставна питања - усвајање нових комуникативних јединица - слушање и понављање речи и реченица са CD - игра погађања - ученици глуме по улогама (ситуација на станици)
Гласови и слова	**4**	- ученици усвајају нове моделе кроз разговор и на основу слика у уџбенику - савладавање технике читања (слушање CD, ученици прате текст у уџбенику, а потом они самостално читају) - вежбање изговора и писање гласова, слова и групе гласова	- упознавање с појмовима глас-слова - сличности и разлике између руске и наше азбуке - читање, аудирање и разумевање текста - повезивање између групе слова и гласова - реаговање на команде наставника - слушај, пиши, повежи....
У Москви	**4**	- Путем раније усвојених знања и слика ученици препознају детаље везане за Москву - усвајање нових комуникативних јединица - слушање звучног материјала, читање и проверавање разумевања - Извршавање команди наставника – препиши, допуни, повежи	- аудирање и разумевање текста - постављање питања и одговори - повезивање између групе слова и гласова - Писање по диктату
Субота	**4**	- Понављање раније усвојених појмова – поздрављања - усвајање нових комуникативних јединица везаних за рад у слободно време, називе предмета и намештаја у соби - слушање текста, читање и провера разумевања - уз помоћ наставника а затим самостално вежбања допуне, повезивања, преписивања -читање шала, загонетки	- слушање аудирање и разумевање текста - ученици један другом задају питања и одговарају - извршћавање команди наставника – одговори, допуни, напиши, повежи - писање по диктату (речи, изрази, реченице
Породица	**3**	- ученици препознају чланове породице по слици - читање, читање по улогама-провера разумевања - кратак опис чланова породице најпре уз помоћ наставника а потом самостално - писање реченица везаних за исказивање припадности - читање и учење песмице	- слушање и читање текста о породици, повезивање звуичног материјала са илустрацијама и текстом - читање по улогама - опис чланова породице - одговор на питања потврдно и одрично

Пред Нову годину	**4**	- усвајање нових комуникативних јединица у вези са Новом годином -слушање, читање, читање по улогама- провера разумевања -вежбања у смислу допуни, повежи, препиши, слике замени речима - писање по диктату	- слушање, читање и разумевање писаног текста - рад у паровима (дијалози) - указивање на граматичке специфичности (род, број, глаголско време, лице) - уочавање глаголског кретања (ићи, путовати)
Срећна Нова година	**3**	- На основу већ усвојених појмова о новогодишњим празницима усвајати нове комуникативне јединице везане за ову тему - слушање, читање и провера разумевања текста - Писање новогодишњих честитки - формулисање и писање реченица везаних за сиказивање припадности - потврдно и одрично одговарање на питања - певање песмице	- повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом - читање- одговори на питања - извршавање команди наставника (одговори, допуни, питај, напиши) - индивидуални рад – писање новогодишњих честитки
Зимски спортови	**4**	- Путем разговора ученици усвајају комуникативне јединице које се односе на излет о зимске спортове - Слушање звучног снимка, читање текста и проверавање разумевања путем питања и одговора - вежбање по инструкцији наставника: допуни, повежи, цртеж замени речима - писање реченица уз помоћ наставника у вези тога шта говоре Руси када позивају на неку активност	- слушање, читање и разумевање писаног текста - рад у паровима (кратки дијалози) - вежбе слушања – повежи, допуни, потврди, негирај... - читање и рецитовање песмице
О укусима се не расправља	**3**	-усвајање коимуникативних јединица у вези са тим шта се коме допада или не допада - савладавање технике читања – слушање CD-а, читање и провера разумевања - читање по улогама - ученици проширују вокабулар путем вежбања, преписивања, допуњавања (везано за исказивање боје и укуса)	- слушање, читање и разумевање писаног текста - рад у паровима (кратки дијалози) - вежбе слушања – повежи, допуни, потврди, негирај... - читање и рецитовање песмице
Ми бројимо	**4**	- Понављање раније усвојених појмова у вези исказивања количине а зати усвајање нових комуникативних јединица - читање и провера разумевања текста - ученици глуме по улогама (дијалози типа – колико имаш година) - вежбања типа-допуни,повежи,замени...	- уочавање појмова са слика у уџбенику везаних за циркус - читање текста и одговор на питања које задаје наставник - рад на вежбањима карактеристичним за исказивање количине (преписивање, допуњавање
Како све постићи	**4**	-усвајање појмова везаних за исказивање времена - слушање CD, читања и провера-разумевање текста - усбајање реченичних модела путем понављања, допуне,	- читање по улогама - извршавање команди наставника – одговори, допуни, тачно, нетачно... - писање по диктату реченица везаних за распоред

		повезивања... - уз помоћ наставника ученици укратко описују свој распоред дневних послова - читања шала, песмица, загонетки...	дневних послова - рецитовање песмице
Бавите се спортом	**3**	- Поновити раније усвојене појмове а зати усвојити нове везане за спорт - слушае, читање и провера разумевања текста - усвајање новог вокабулара кроз вежбања, допуне, замене и сл. - ученици глуме по улогама (ситуација код доктора)	- разговор по сликама - читање текста и одговори на питања - превођење исказа у гест и обратно - Писање по диктату
Наступило је пролеће	**3**	- На основу већ раније усвојених појмова поновити називе животиња и усвојити нове комуникативне јединице - писање по улогама - вежбање по инструкцији наставника: допуни, одговори, замени - уз помоћ наставника а потом самостално ученици излажу садржај теме (у зоолошком врту)	- разговор по сликама везаним за називе животиња - слушање звучног снимка и повезивање са текстом -рад у паровима - игра погађања - вежбер преписивања, допуне...
О Русији	**4**	- ученици уз помоћ наставника причају о москви на основу већ раније усвојених појмова - слушање звучног снимка, читање, провера разумевања - усвајање нових комуникат. јединица - вежбања путем преписивања, допуне, замене цртежа, речима - уз помоћ наставника а затим самостално ученици причају о Русији (Москви)	- разговор о Москви на основу раније усвојених знања - читање препричавање помоћу питања које наставник задаје - кратко самостално излагање ученика о Москви
Настава у школи	**3**	- усвајање нових комуникативних јединица везане за школске активности у разреду - читање и провера разумевања текста -ученици глуме по улогама -путем вежбања, преписивања, понбављања ученици усвајају императивне, похвалне изразе који се често користе у разреду	- понављање речи везано за поздрављање и активности у разреду - извршавање команди насзавника (извршавање заповести) - задавање питања на реченице читање песмице
Ручак	**3**	- усвајање појмова који се односе на обедовање - слушање и читање текста - путем вежбања, преписивања, допуна, ученици усвајају појмове о томе што говоре Руси при обедовању за столом -ученици глуме ситуацију за столом	- ученици понављају већ раније усвојене појмове везане за обедовање - путем читања, вежбања усвајају нове комуникативне јединице везано за обраћање за столом - ученици глуме по улогама
Ускоро ће распуст	**4**	-Разговором по сликама ученици усвајају појмове везане за лето и летњи распуст - слушање звучног снимка и повезивање са текстом - читање по улогама - путем вежбања, преписивања, понављања ученици усвајају	- слушање звучног снимка и повезивање са текстом -одговори на питања која задаје наставник -писање реченица и израза везаних за називе годишњих доба и месеци ученици самостално говоре кратко о томе где и како су

		појмове који се односе на називе месеци -писање по диктату	провели летњи распуст
Писмени задатак (1)	**3**		
	72		

Н Е М А Ч К И Ј Е З И К

БРОЈ ЧАСОВА: 72 часа годишње (2 часа недељно)

Циљ наставе страног језика јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају комуникативним вештинама и развију способности и методе учења страног језика.

Задаци наставе страног језика су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе страног језика сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе страног језика буду у пуној мери реализовани
- развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова,
- стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији,
- стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.
- усвајање основних знања из страног језика која ће ученику омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља,
- усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи,
- оспособљавање ученика да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или других страних језика на различите начине и у свим околностима које живот створи.

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (ТЕМА)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ

Modul 1 – ICH, DU, WIR **1. Hallo**	5	–Ученицима се показују слике или типични производи земаља немачког говорног подручја. Кроз разговор наставник утврђује њихова предзнања. Ученици слушају кратко представљање и охрабрују се да у хору понове основне форме поздрављања и представљања. Поделити ученицима картице са типичним немачким именима и мотивисати их да се појединачно представе. Демонстрирати бројеве до 20 са ЦД-а. Кроз игру са картицама мотивисати ученике да усвоје правила читања и писања бројева. Демонстрирати ученицима кратке дијалоге у којима се вежба примена бројева.	-На основу показаних примера ученици поздрављају један другог, питају за име и представљају се међусобним дијалозима. - Слагањем свих имена на картицама по абецедном реду уз корелацију са знањем енглеског алфабета и српске абецеде, ученици се упознају са немачким алфабетом . Слушањем и понављањем ученици усвајају бројеве. На основу примера ученици у дијалогу траже број телефона, питају за старост или говоре колико имају година.
2. Das ist meine Familie	6	Посматрати са ученицима слику породице и увести нове речи – називе чланова породице. Демонстрирати текст при затвореним књигама и подстицати код ученика вештину слушања. Демонстрирати текст при отвореним књигама и развијати вештину читања. Подстицати ученике да представе своју породицу и развијати вештину говорења. Низом вежби у радној свесци поновити усвојене структуре и развијати вештину писања. Објаснити употребу одређеног члана и навести ученике да уоче разлику код употребе присвојног члана у мушком и женском роду.	Ученици представљају чланове породице кратким монологом у 5-6 реченица. Кроз игру са меморијским картицама и сличицама усвајају вокабулар за представљање чланова шире породице.
3. Hast du Geschwister?	6 4	Објаснити ученицима термине за родбинске односе који не постоје у српском језику. Скренути пажњу на разлику код употребе акузатива мушког и женског рода, на шта ће се од овог часа указивати и употребом боја.Увести придеве читањем и хорским понављањем и објаснити структуру реченице са придевом као предикативом. Наводити ученике да из примера усвоје и у одговору користе личне заменице док описују какви су њихови чланови породице. Демонстрирати бројеве веће од 20. Наводити ученике да закључе правило. Указати на примену бројева у свакодневним ситуацијама кроз вежбе. Демонстрирати и објаснити форме учтивог питања, охрабрити ученике да истакну разлике у односу на фамилијарна питања.	Ученици на основу показаних примера описују чланове своје породице, користећи придеве.У кратким дијалозима постављају питања какав је неко. Ученици праве интервју на основу слике и кратких података у коме питају за име, број телефона, брачно стање, децу правећи разлику између учтивих и фамилијарних питања и одговарају пуним реченицама.
4. Wo wohnt ihr?	2	Показати на карти Немачке град о коме се ради у тексту и увести нове речи и фразе. Објаснити промену правилних глагола у презенту на примеру глагола **wohnen.** Демонстрирањем дијалога увести појмове места становања, адресе, е-маил адресе и објаснити читање е маил адресе.	Кроз вежбе слушања, писања и говорења ученици усвајају презент правилних глагола и презент помоћног глагола **sein**.

5. Wir trainieren		Увести ученике у вежбе слушања, читања, писања и говорења на крају сваког модула. Објаснити задатке ученика. Демонстрирати задатке, подстицати ученике понављањем и сугестијама у решавању.	• Слушање – кратких интервјуа • Читање – како се двоје младих представља • Писање – како да представимо породицу И друге људе •Говорење – правимо мини-дијалоге са картицама
Modul 2 – BEI UNS ZU HAUSE **1. Das Haus von Familie Weigel**	4	Увести уз помоћ слике и текста на ЦД- у нови вокабулар, заопис куће или стана. Користећи меморијске картице и рад у пару увести предмете који се налазе у стану. Објаснити употребу негације **nicht** и **kein** и навести ученике да закључе разлику код употребе негације **kein** у номинативу мушког, женског, средњег рода и множине.	• У кратком монологу у оквиру 6-7 реченица ученици описују своју кућу/стан. • У низу вежбања и примера утврђује се одричан одговор и употреба негација **kein** и **nicht.**
2. Weihnachten	1	Кроз разговор са ученицима поновити постојећа знања везано за прослављање Божића код нас. Читање делова текста о Божићним обичајима у Немачкој из додатка уџбенику у оквиру рада по групама и презентација једне Божићне песмице. Помоћу примера упутити ученике како се пише Божићна и Новогодишња честитка.	Певање Божићне песме Писање Божићне И Новогодишње честитке
3. Ein Besuch	4	На задатом тексту усвојити глаголе за изражавање жеље. Објаснити основне конвенције приликом посете. Кроз дијалоге **Wie geht`s dir?** уочити и објаснити датив личних заменица.	Међусобним дијалогом ученици нуде нешто госту, исказују шта желе, или шта желе радије. Логичким закључивањем ученици праве разлику у коришћењу акузатива неодређеног члана уз именице различитог рода. Рецептивно усвајају датив личних заменица у одговору на питање Како си/Како је…?
4. Mautzi, unsere Katze	5	Усвајање новог вокабулара – називи кућних љубимаца- уз игру са меморијским картицама. Демонстрирање описа кућног љубимца. Увести сва лица презента глагола **haben.** Скренути пажњу на разлику у акузативу у односу на род именице. Увести презент модалног глагола **mögen** и општа правила за грађење множине именица на примеру кућних љубимаца. Уз помоћ меморијских картица усвојити називе земаља и	Закључују о суфиксима за извођење множине именица препознавањем. Користе вокабулар усвојен у претходним лекцијама да опишу шта воле кућни

5. Die Nachbarn von Familie Weigel **6. Wir trainieren**	5 3	језика који се у њима говоре. Објаснити употребу безличне заменице **man**. Навести ученике да запамте и разликују предлоге **in**, **aus** и упитних реци **wo** и **woher** решавањем низа вежби. Систематизовати и поновити градиво друге тематске целине демонстрацијом вежби слушања, кроз вежбе читања, писања и говорења.	љубимци. Изјашњавају се да ли имају или би волели да имају кућног љубимца, шта има друг, рођак… Усмено описивање особе, Обавештавање о пореклу и месту живљења.Увежбавање реченицног обрасца изјавне и упитне реченице кроз вежбу слагања реченица помоћу картица. • Слушање – кратких интервјуа са повезивањем, шта је тачно • Читање – како се двоје младих представља, шта је тацно • Писање – допуњавање дијалога, представљање људи, опис. • Говорење – мини дијалози уз помоћ картица
Modul 3 – ALLTÄGLICHES **1. Was isst du in der Pause?** **2. Ostern** **3. Meine Schulsachen**	5 1 5	Презентовати нови вокабулар употребом слике и аудио записа. Подсетити ученике на улогу боје у уџбенику, што треба да их наведе на правилну употребу акузатива. Објаснити ученицима промену неправилних глагола у презенту. Кроз разговор са ученицима поновити обичаје за Ускрс код нас. Затим упознати ученике са обицајима за исти празник у Немачкој користећи прилог уз уџбеник. Презентовати вокабулар из теме школски прибор користећи ситуацију у разреду. Увежбати изговор понављањем појмова са аудио записа. Поновити и проширити знање о грађењу множине именица класирањем и извођењем правила. Објаснити употребу негације **kein** у акузативу. На основу ситуације у разреду увести називе одевних предмета. На примерима и у вежбама дијалога објаснити	Изражавање физицких сензација кроз дијалог (глад, жеђ). Реаговање на команде наставника, или са аудио записа. Класирање и упоређивање. Читање текста о Ускрсу. Подсећање на Ускршње обичаје кроз разговор. Пишу, закључују, описују свој школски прибор. Изражавање допадања и недопадања у дијалогу

4. Was soll ich anziehen?	3	презент модалних глагола können и sollen. Уз помоћ модела сата објаснити казивање времена. На задатом тексту објаснити промену у презенту глагола са наглашеним префиксом.	Употреба придева у описивању какво је несто. Вежбе употребе номинативе И акузатива личних заменица Обавештавање о свакодневним активностима И недељном распореду обавеза И слободних активности..
5. Um wie viel Uhr stehst du auf?	5	Систематизовати и поновити градиво треће тематске целине демонстрацијом вежби слушања, кроз вежбе читања, писања и говорења.	Слушање- кратки интервјуи и снимци са телефонске секретарице Читање-огласи на огласној табле, за и против тв Писање-одговор на емаил
6. Wir trainieren		Језичке активности слушања, читања, (раз)говора и писања у наставном програму	са картицама

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ГРАМАТИКА **ВОКАБУЛАР И ИЗГОВОР** **ЧИТАЊЕ И СЛУШАЊЕ СА РАЗУМЕВАЊЕМ** **ПИСАЊЕ И ПИСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ** **КОНВЕРЗАЦИЈА**	посматрају се интегративно, као нераздвојиве компоненте аутентичне комуникације појединца у било којој говорној заједници. Полазећи од исхода, односно онога што је ученик у стању да оствари у различитим врстама и видовима комуникације (усмене, писане, делимично и оне невербалне), формално и садржински централну позицију наставног програма заузимају управо комуникативне функције (нпр. поздрављање, представљање себе и других; давање основних информација о себи; давање и тражење основних информација другима; разумевање и давање једноставних упутстава и налога; позив и реаговање на позив за учешће у заједничкој игри; исказивање молби, захтева, захвалности; планова; намера; саглашавања; противљења; допадања; недопадања; жеља; потреба) - са циљем да се унапреди квалитет и обим језичког материјала, настава се заснива и на социјалној интеракцији; рад у учионици и ван ње спроводи се путем групног или индивидуалног решавања проблема, као и решавањем мање или више сложених задатака у реалним и виртуелним условима са јасно одређеним контекстом, поступком и циљем; - сви граматички садржаји уводе се индуктивном методом кроз разноврсне контекстуализоване примере у складу са језичким нивоом знања **Технике / активности које се користе за реализацију програма:** - Током часа динамично се смењују технике / активности које не трају дуже од

	15 минута. - Слушање и реаговање на упутства наставника на страном језику или са аудио-записа (слушај, пиши, повежи, одреди, пронађи, али и активности у вези са радом у учионици: нацртај, исеци, обој, отвори/затвори свеску, итд.) - Рад у паровима, малим и великим групама (мини-дијалози, игра по улогама, симулације итд.) - Мануелне активности (израда паноа, презентација, зидних новина, постера и сл.) - Вежбе слушања (према упутствима наставника или са аудио-записа повезати појмове, додати делове слике, допунити информације, селектовати тачне и нетачне исказе, утврдити хронологију и сл.) - Игре примерене узрасту и дидактичком захтеву (за загревање, развијање пажње и концентрације, јачање мотивације, увођење нове језичке грађе или пак утврђивање). - Класирање и упоређивање (по количини, облику, боји, годишњим добима, волим/не волим, компарације...). - Решавање „текућих проблема" у разреду, тј. договори и мини-пројекти. - „Превођење" исказа у гест и геста у исказ. - Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала (планирање различитих активности, извештај/дневник са путовања, рекламни плакат, програм приредбе или неке друге манифестације).

Општа предметна компетенција

Општа предметна компетенција или језичка комуникативна компетенција обухвата поседовање свести о језику као комуникационом средству, располагање основном језичком писменошћу и схватање повезаности између језикâ и културних идентитета. Она омогућава ученику да се користи једноставним језичким средствима у циљу обављања елементарне писмене и усмене комуникације, остваривања интеракције и преношења информативних и других садржаја из полазног језика ка циљном и обрнуто, у приватном, јавном и образовном контексту.

Основни ниво

Ученик разуме главне информације у најједноставнијим писаним и усменим исказима. У усменом и писаном општењу користи најједноставнија језичка средства за исказивање информација о себи и својим непосредним потребама. Познаје основне граматичке и лексичке елементе. Разуме основне појаве и процесе циљне културе.

Средњи ниво

Ученик разуме препознатљиве и предвидиве информације у фреквентнијим и једноставнијим врстама писаних текстова и формама усменог општења, а које се односе на њему блиске ситуације и појаве.

Користи типске фразе, готове изразе, конструкције и просте реченице за формулисање конкретних исказа везаних за сопствену личност и свакодневне активности или послове. Познаје одређени број правилних граматичких елемената и структура и основну лексику из домена сопствене свакодневице и непосредног интересовања. Поседује свест о суштинским сличностима и разликама између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик разуме већи број речи и израза у свакодневној усменој и писаној комуникацији, везаних за сопствену личност, окружење, интересовања, школски контекст. Поседује елементарни репертоар језичких средстава за савладавање типичних и уобичајених свакодневних комуникативних ситуација.

Ученик познаје већину једноставнијих и одређени број сложенијих граматичких правила и фреквентне лексике. Ученик прихвата постојање разлика између сопствене и циљне културе и прилагођава своје понашање основним општеприхваћеним друштвеним конвенцијама.

Специфичне предметне компетенције

1) ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Функционално-прагматичка компетенција представља комуникативну компетенцију у ужем смислу и обухвата умеће рецепције (разумевања говора и разумевања писаног текста), умеће продукције (писано и усмено изражавање), умеће интеракције и умеће језичког посредовања (медијације).

Основни ниво

Ученик разуме најфреквентније речи и изразе из свакодневног спорог и разговетног говора, као и најједноставније писане текстуалне форме. Уме да обави основне комуникативне активности (поздрављање, представљање, добродошлица, опраштање, захваљивање, пружање информација о себи, распитивање о суштинским информацијама које се тичу саговорника).

Средњи ниво

Ученик разуме уобичајене речи, изразе, фразе и кратке везане усмене исказе и записе који се тичу његових непосредних искуствених доживљаја и сфера интересовања. Сналази се у кратким и увежбаним комуникационим секвенцама и улогама, уз употребу научених и уобичајених фраза и формула (постављање питања и давање одговара).

Напредни ниво

Ученик разуме фреквентне и уобичајене писане и усмене исказе, као и кратке, једноставне текстове и усмене прилоге везане за познате теме, појаве и догађаје. Обавља основне језичке функције (давање и тражење, тј. размена информација о искуствено блиским датостима и појавама, једноставно исказивање идеја и мишљења), у писаном и усменом општењу, уз успостављање базичног, али ефикасног друштвеног контакта.

2) ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

Лингвистичка компетенција се односи на познавање и разумевање принципа функционисања и употребе језика и обухвата фонолошко-фонетска, правописна, лексичка, семантичка, граматичка (морфосинтаксичка) знања.

Основни ниво

Ученик познаје изговор фреквентних, понављаних и меморисаних гласова, као и неких најчешћих гласовних група. Повезује гласове и начин(е) њиховог записивања у увежбаним речима. Познаје ограничени број регуларних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог контигента језичких средстава. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за савладавање основних комуникативних активности.

Средњи ниво

Ученик познаје исправан изговор већине гласова и гласовних група, уз ограничења акценатско-интонацијске природе. Ученик исправно записује гласове и гласовне комбинације и познаје одређен број основних правописних правила. Ученик познаје једноставне граматичке елементе и конструкције. Ученик познаје ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

Напредни ниво

Ученик углавном правилно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у тежим и неувежбаним комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу и познаје фреквентна правописна правила. Познаје одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе именица, глагола, придева, прилога. Ученик познаје фреквентне лексичке елементе који се односе на искуствено блиске теме и ситуације.

3) ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

Основни ниво

Ученик познаје основне појаве и процесе који одликују свакодневни живот циљне културе / циљних култура, познаје основне просторне и временске оквире развоја циљне културе / циљних култура, као и најзначајније личности и дела из историје и савременог доба. Ученик показује интересовање за одређене појаве и личности циљне културе.

Средњи ниво

Ученик поседује основна знања о разликама у свакодневном животу и разуме да су разлике последица сложености културе. Ученик познаје и разуме основне природне и друштвене специфичности циљне културе. Ученик поседује свест о основним сличностима и разликама између своје и циљне културе и препознаје/избегава најкритичније табуе и неспоразуме у комуникацији. Негује позитиван и отворен став према разликама које препознаје између своје и циљне културе.

Напредни ниво

Ученик поседује општа знања о свакодневном животу, друштву и култури страног/страних језика. Разуме утицај природних и друштвених појава на процесе у властитој и циљној култури; разуме положај земаља циљне културе у свету и њихову везу са властитом културом. Прихвата разлике које постоје између властите и циљне културе и уме да прилагоди понашање основним конвенцијама. Негује став отворености и радозналости према циљној култури / циљним културама и поседује основне вештине за критичко истраживање и разумевање појава циљне и властите културе.

Кључни појмови: култура, правопис, лексика, семантика, граматика, изговор, јачање вербалног самопоуздања, развијање пажње и концентрације, мануелне активности

Корелација са другим предметима: српски језик, енглески језик, грађанско васпитање, математика, домаћинство, ликовна култура, музичка култура, географија

Наведени исходи и компетенције воде ка следећим стандардима:

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.1.1.1. Разуме најједноставније речи, имена, бројеве (нпр. цене, датуме, изразе за количину и меру) и успева да их запише, уколико му се саопштавају или диктирају полако и разговетно и уколико су јасно контектуализовани.

ДСТ.1.1.2. Разуме значење најфреквентнијих речи, фраза и других основних лексичких елемената у оквиру једноставних, кратких , јасно контекстуализованих усмених исказа.

ДСТ.1.1.3. Разуме и прати једноставна упутства и обавештења која се односе на познате ситуације, а исказана су спорим темпом и разговетно.

ДСТ.1.1.4. Разуме споро и разговетно артикулисана јасно контекстуализована питања која се односе на непосредне личне потребе и интересовања, породицу, блиско окружење.

ДСТ.1.1.5. Разуме основни смисао најједноставније конверзације, тј. предмет разговора који прати, уколико саговорници говоре довољно разговетно и споро.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.1.1.6. Препознаје лична и друга имена, као и најуобичајеније интернационализме, разуме фреквентне речи и изразе.

ДСТ.1.1.7. Разуме кратке и једноставне поруке у белешкама, електронским порукама (мејл, СМС).

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.10. Чита наглас (изражајно) кратке и једноставне текстове (показујући да прати њихов општи смисао).

ДСТ.1.1.11. Успоставља и одржава друштвени контакт користећи најједноставнија језичка средстава приликом поздрављања, представљања, добродошлице, окончања комуникације, захваљивања, извињавања, давања података о себи, распитивања о основним подацима који се тичу саговорника.

ДСТ.1.1.12. Саопштава саговорнику основне информације о себи и најближем окружењу (породица, кућни љубимци, место становања, школа, хоби).

ДСТ.1.1.13. Најједноставнијим језичким средствима тражи од саговорника одређени предмет.

ДСТ.1.1.14. Најједноставнијим језичким средствима, уз употребу увежбаних фраза, именује и описује људе и ствари из свог непосредног окружења или везане за лична искуства.

ДСТ.1.1.15. Поставља најједноставнија питања личне природе (о блиским темама, потребама, интересовањима, предметима у нечијем поседу) и одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.1.1.16. Најједноставнијим језичким средствима саопштава шта воли, а шта не и поставља иста/таква питања саговорнику.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.1.1.17. Пише најједноставније податке о себи и лицима из свог блиског окружења, у обрасцима, упитницима или табелама.

ДСТ.1.1.20. Пише кратке и једноставне поздраве и поруке (као СМС, путем електронске поште или социјалне мреже).

ДСТ.1.1.21. Повезује неколико кратких исказа у везани текст о блиским темама.

ДСТ.1.1.22. На матерњем језику преноси саговорнику општи смисао јавних натписа и краћих текстова опште информативне природе (плаката, транспарената, јеловника...).

ДСТ.1.1.23. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког усменог исказа на страном језику.

ДСТ.1.1.24. На матерњем језику саопштава основну тему и најопштији садржај кратког писаног текста на страном језику.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.2.1. Препознаје и разумљиво изговара једноставније гласове и најчешће гласовне групе и познаје основне интонацијске схеме (нарочито упитну).

ДСТ.1.2.2. Правилно записује познату лексику.

ДСТ.1.2.3. Познаје и/или користи ограничени број правилних морфолошких облика и синтаксичких структура у оквиру наученог репертоара језичких средстава.

ДСТ.1.2.4. Користи елементарне и најфреквентније речи и изразе за обављање основних комуникативних активности.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.1.3.1. Познаје основне појаве свакодневног живота циљних култура (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.1.3.2. Зна за регије и државе у којима се страни језик користи као већински.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.2.1.1. Разуме фреквентне речи и изразе као главне носиоце значења у кратким саопштењима на блиске теме.

ДСТ.2.1.3. Разуме једноставнија упутства и поступа у складу с њима.

ДСТ.2.1.4. Разуме краћа саопштења и питања која се односе на блиску и познату тематику.

ДСТ.2.1.5. Разуме предмет краће усмене интеракције о личним и породичним стварима, непосредном друштвеном окружењу, природној средини.

ДСТ.2.1.6. Разуме спорији, јасно артикулисани монолошки исказ од неколико реченица, уз одговарајуће паузе и понављања.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.16. Успева да на кратко поведе и/или одржи разговор на блиске и познате теме.

ДСТ.2.1.17. У оквиру размене информација са саговорником о темама од непосредног личног интереса повезује неколико реченица у смислену целину.

ДСТ.2.1.18. На једноставан начин тражи од саговорника предмет, објашњење, услугу.

ДСТ.2.1.19. Једноставним средствима описује или представља људе, предмете у свакодневној употреби, места, уобичајене активности.

ДСТ.2.1.20. Поставља једноставнија питања о темама које одговарају његовим интересовањима (слободно време, хоби, школа, породица, другови) и одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.2.1.21. Исказује допадање и недопадање, слагање и неслагање.

ДСТ.2.1.22. Размењује основне информације о плановима и обавезама.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.2.1.27. Пише кратке текстове на блиске теме у којима описује себе, своју породицу и окружење, користећи фреквентне кохезивне елементе.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.2.1. Препознаје и разумљиво изговара већину гласова и гласовних група, уз одређена прозодијска ограничења (акценти, интонација, дужина).

ДСТ.2.2.2. Исправно записује фреквентне и увежбане краће речи, познаје и примењује одређен број основних правописних правила.

ДСТ.2.2.3. Познаје и/или користи једноставније граматичке елементе и конструкције.

ДСТ.2.2.4. Поседује ограничени репертоар готових израза и вишечланих конструкција за исказивање свакодневних конкретних активности и потреба.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.2.3.1. Разуме и описује сличности и разлике у свакодневном животу (нпр. начин исхране, радно време, навике, празници, разонода).

ДСТ.2.3.2. Познаје основне елементе у области умећа живљења (начин обраћања и поздрављања, тачност, конвенције и сл.).

ДСТ.2.3.5. Познаје основне одлике регија и држава у којима се страни језик користи као већински.

1. ФУНКЦИОНАЛНО-ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

РАЗУМЕВАЊЕ ГОВОРА

ДСТ.3.1.1. Разуме саопштења, упутства, молбе итд. које се тичу његових потреба и интересовања.

ДСТ.3.1.2. Разуме основни смисао и главне информације из разговора двоје или више (са)говорника, уколико се говори разговетно и умереним темпом.

ДСТ.3.1.3. Разуме кратко и једноставно монолошко излагање на узрасно адекватне и блиске теме, као и презентације праћене визуелним елементима.

РАЗУМЕВАЊЕ ПИСАНОГ ТЕКСТА

ДСТ.3.1.6. Разуме општи смисао и релевантне информације на блиске теме у порукама, писмима, мејловима.

УСМЕНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.3.1.13. Описује себе и околину, школски контекст и приватан живот, свакодневне навике, претходне и планиране активности и догађаје.

ДСТ.3.1.14. Поставља неколико повезаних питања у низу, на познате теме у вези са личним потребама, интересовањима, обавезама, жељама, уз евентуалну помоћ и понављање; одговара на слична питања саговорника.

ДСТ.3.1.15. Објашњава зашто му се нешто допада или не допада, зашто се слаже или не слаже, зашто нешто воли или не; на једноставан начин износи и образлаже своје ставове и мишљење.

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ

ДСТ.3.1.19. Пише обична и електронска писма у којима с пријатељима и познаницима договара активности и једноставним језичким средствима обрађује/спомиње узрасно релевантне теме.

ДСТ.3.1.20. Саставља краће текстове од неколико повезаних реченица о себи, друштвеном и природном окружењу, аспектима приватног и школског живота.

ДСТ.3.1.21. На једноставан начин описује догађаје и обављене активности.

2. ЛИНГВИСТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.2.1. Углавном коректно изговара све гласове и гласовне групе, чак и у понеким тежим комбинацијама гласова, уз поштовање акценатско-интонацијских правила, а евентуалне неправилности не угрожавају комуникацију.

ДСТ.3.2.2. Записује речи и изразе с релативном ортографском тачношћу (тако да не долази до неспоразума) и познаје и примењује фреквентна правописна правила.

ДСТ.3.2.3. Познаје и/или користи одређени број граматичких елемената и конструкција, укључујући и најчешће изузетке, као и основне начине творбе и флексије именица, глагола, придева, прилога.

ДСТ.3.2.4. Користи фреквентне лексичке елементе који се односе на теме и ситуације из његовог непосредног искуства.

3. ИНТЕРКУЛТУРНА КОМПЕТЕНЦИЈА

ДСТ.3.3.1. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у различитим аспектима свакодневног живота и прихвата постојање разлика.

ДСТ.3.3.2. Разуме основне сличности и разлике између своје и циљних култура у области умећа живљења и прихвата постојање разлика; примењује неке основне елементе у области умећа живљења (нпр. начин обраћања и поздрављања).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ:

Наставник **континуирано** прати и вреднује не само постигнућа ученика, процес наставе и учења, већ и сопствени рад како би перманентно унапређивао наставни процес и осигурао квалитет наставе. Процес праћења и вредновања почиње проценом нивоа знања ученика на почетку школске године (путем иницијалног тестирања) како би наставници могли да планирају наставни процес прилагођен индивидуалним потребама и могућностима.

Процес праћења и вредновања ученичких постигнућа и напредовања реализује се формативним и сумативним оцењивањем. Док се код формативног оцењивања током године прате постигнућа ученика различитим инструментима (дијагностички тестови, самоевалуација, језички портфолио, пројектни задаци и др.), сумативним оцењивањем (писмени задаци, завршни тестови, тестови језичког нивоа) прецизније се процењује остварености исхода или стандарда на крају одређеног временског периода (крај полугодишта, године, циклуса образовања). Током наставе ученици се оспособљавају и за објективну самопроцену, као и објективну процену других. Оцењивање и вредновање су саставни део процеса наставе и учења, и њима треба да се обезбеди напредовање ученика у остваривању исхода, као и квалитет и ефикасност наставе. Оцењивање је увек: објективно; релевантно; разноврсно; прилагођено садржајиму, критеријумима и ученичким могућностима; инструктивно; јавно; правично; редовно и благовремено; без дискриминације; уважава индивидиалност.

Сврха оцењивања је и јачање мотивације за напредовањем код ученика. Елементи који се вреднују су разноврсни и они доприносе стварању свеопште слике о напредовању ученика, јачању њихових комуникативних компетенција, развоју вештина и способности неопходних за даљи рад и образовање. То се постиже оцењивањем различитих елемената као што су језичке вештине (читање, слушање, говор и писање), усвојеност лексичких садржаја и језичких структура, примена правописа, ангажованост и залагање у раду на часу и ван њега, примена социолингвистичких норми. Приликом оцењивања и вредновања ученицима су познати начини провере и оцењивања. Они су усаглашени са техникама, типологијом вежби и врстама активности које су примењиване на редовним часовима, као и начинима на који се вреднују постигнућа.

Формативно и сумативно оцењивање ученика биће вршено путем:

- посматрања и праћења рада и активности на часу
- усмених провера
- задатака у радном делу уџбеника и радној свесци
- тестова слушања
- ученичких радова/ пројеката, паноа и презентација
- вођења сопственог речника
- домаћих задаци
- диктата и петнаестоминутних провера
- писмених и контролних задатака

В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ

Циљ изучавања овог предмета је проширивање знања из области опште културе и оспособљавање ученика да кроз упознавање са начином живота људи у прошлости боље разумеју свет и време у коме живе и развију свест о континуитету и укорењености. Ученици би требало да се упознају са специфичностима динамике културних промена и да науче да сагледају себе у контексту *„ другог* „ да би сопствени идентитет што потпуније интегрисали у шири контекст разуђене и сложене садашњости ;

Задатак предмета су да ученици посредством наставе која је усмерена упознавању различитих елемената свакодневног живота као што су односи у породици, исхрана, образовање, игре, забава, становње, одевање и друго уоче њихову условљеност историјским догађајима и процесима. Концепција наставе овог изборног предмета нагласак ставља на упознавање са основним елементима свакодневног живота у прошлости Србије, Европе и света, са намером да се

уоче њихови заједнички именитељи и препознају различитости које постоје у датом историјском контексту, као и у односу на савремено доба у којем ученик живи. Подстицањем радозналости, креативности и истраживачког духа у проучавању овог предмета, ученици треба да овладају елементарним знањима о прикупљању историјске грађе и да развијају критички однос према тој грађи и другим остацима прошлог времена.

Оперативни задаци

- разумевање појма свакодневни живот **;**
- разумевање појма прошлост ;
- разумевање значаја проучавања свакодневног живота у прошлости ;
- усвајање и продубљивање знања о разликама између свакодневног живота у прошлости и данас ;
- идентификовање актуелних дечијих игара ;
- упознавање са дечијим играма у прошлости ;
- идентификовање сличности и разлика између игара некад и сад ;
- разумевање значаја игре у развоју појединца и друштва ;
- упознавање са свакодневним животом људи у праисторији ;
- упознавање са свакодневним животом народа Старог истока;
- упознавање са свакодневним животом старих Грка ;
- упознавање са свакодневним животом старих Римљана ;

Наставни садржај	Број часо	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Увод	**3**	-наставник прикупља довољан број информација о садржајима на којима ће радити са ученицима ; - објаснити ученицима термине *прошлост и време ;* - дочарати ученицима какав је био свакодневни живот обичних људи у датим историјским околностима ;	-ученик пажљиво слуша на часу ; - активира се у наставном процесу ; - ствара представу о томе какав је био живот у прошлости ; - организују се у групе да би лакше решавали задатке који се тичу овог наставног предмета ; - користе интернет и другу литературу у циљу проширивања знања ;
Игре у прошлости	6	- комбиновање више метода рада (кратка предавања, гледање филмова, читање књига, анализа слика из одређеног историјског периода) ; - објаснити појам и феномен игре ; - направити паралелу између садашњих и дечијих игара у прошлости ; - објаснити које су традиционалне игре у Србији ; - објаснити које су биле главне игре у античкој Грчкој на Олимпијадама , а које су данас на модерним олимпијским играма ;	-активира се у наставном процесу ; - пажљиво слуша које су биле популарне игре у прошлости, а које данас ; - имитација одређених игара из прошлости тако што ће се ученици поделити у групе од којих једна изводи игре из праисторије, друга из Старог века - коришћење интернета да би се сазнало више појединости о играма у прошлости ; - направити такмичење међу ученицима по узору на Олипмијске игре ;
Свакодневни живот у праисторији и старом веку	**27**	- студиозно припремање за наставу ; -објаснити ученицима живот у праисторији и старом и веку и направити поређење ; -такође направити поређење између начина свакодневног живота на старом Истоку, античкој Грчкој и Риму ; - корелација са сродним предметима (историја, географија, ликовна култура (анализа одређених слика), грађанско васпитање (зашто су биле популарне поједине игре у овом историјском периоду), физичка култура (свака игра захтева одређен физички напор, наставник историје може замолити наставника физичке културе да демонстрира неку нпр.игру са Олимпијских игара), верска настава;	- разумевање овог историјског периода захтева од ученика концентрацију и пажљиво праћење наставе , - поделити ученике на четири групе где ће сваки ђак рећи неку асоцијацију за праисторију, стари исток, Грчку и Рим ; - питати ученике у ком би они периоду највише волели да живе ; - користити интернет и другу литературу ради проширивања знања ;

В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ
Разред: **пети**
Недељни фонд часова: **1**
Годишњи фонд часова: **36**

Циљ и задаци:
Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине,усвајање и примена концепта одрживог развоја и остваривање образовања о квалитету живота.
Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:
-развијају образовање за заштиту животне средине;
-развијају вредности,ставове,вештине и понашање у складу са одрживим развојем;
-развијају здрав однос према себи и другима;
-умеју да на основу стечених знања изаберу квалитетне и здраве стилове живота;
-примењују рационално коришћење природних ресурса;
-препознају изворе загађивања и уочавају последице;
-стичу способност за уочавање,формулисање,анализирање,и решавање проблема;
-развијају радозналост,активно учествовање и одговорност;
-поседују развијену свест о личном ангажовању у заштити и очувању животне средине,природе и биодиверзитета;

Р.Б.	Наставна тема	Обрада	Понављ.	Вежбе	Провера	УКУПНО
I	I Положај и улога човека у природи	4	2	9		15
II	II Природна богатства (ресурси) и одрживо коришћење	4	1	1		6
III	III Извори и последице загађивања животне средине	5	1	5		11
IV	IV Биодиверзитет-биолошка разноврсност	2	1	1		4

УКУПНО:	**15**	**5**	**16**		**36**

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИНИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		основни	средњи	напредни
I Положај и улога човека у природи -основни појмови у екологији -одрживи развој - акције у заштити и очувању животне средине - квалитетан и здрав стил живота	-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -практичан рад -ПП презентације -примена знања			
II Природна богатства (ресурси) и одрживо коришћење -обновљиви и необновљиви природни ресурси - одрживо коришћење природних ресурса	-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -практичан рад -ПП презентације -примена знања			
III Извори и последице загађивања животне средине - појам,извори и врсте загађивања - глобалне промене и глобалне последице - смањење загађења од отпада.,рециклажа	-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -практичан рад -ПП презентације -примена знања			
IV Биодиверзитет-биолошка разноврсност -биодиверзитет -нестајање врста и заштита	-фронтални -индивидуални - групни - рад у пару -практичан рад			

	-ПП презентације -примена знања			

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ, ВАЈАЊЕ

Разред: **пети**
Недељни фонд часова: **1**
Годишњи фонд часова: **36**

Циљ и задаци

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

- коришћење различитих техника и средстава за креативно изражавање
- развијање способности ученика за визуелно памћење
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
- посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
- пратити интересовања за посећивањем музеја, изложби и јачање потреба ученика за чување културних добара
- развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
- развија моторичке способности ученика инавиек за лепо писање;
- развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;

САДРЖАЈ НАСТАВНОГ ПРОГРАМА		ПР. ВЕЖБА	ЕСТ. АНАЛИЗА И ПРОЦЕЊИВАЊЕ	УКУПНО
1.	ЦРТАЊЕ	11	1	12
2.	СЛИКАЊЕ	12	0	12
3.	ВАЈАЊЕ	11	1	12

	УКУПНО:	**36**

Трајање	садржај	Начин остваривања	Циљеви и задаци садржаја прогама
10+2 **10+1+1**	**Цртање** -врсте и својства линија (2) -линија као средство за стварање различитих квалитета површина (2) -естетско процењивање (1) -однос величина(2) -лепо писање са калиграфијом (2) -компоновање више римичких целина у простору (2) -естетско процењивање (1) **Сликање** -својства сликарских материјала и подлога (2) -ритмичко компоновање боја и облика (2) -коришћење разних материјала за компоновање (2) -визуелно споразумевање (2) -временски и просторни низови (цртани филам,стрип) (2+1) -сликање,естетско процењивање (1) **Вајање** - вајање,врсте вајарског материјала (4) -везивање тродимензионалних облика у простору (2) -слободно компоновање (2) -обликовање употребних предмета(ситна пластика,накит) (2+1)	- објашњавање, дискусија, дијалог, демонстрација - показивање основних цртачких техника - објашњавање и упознавање са основним ликовним елементима - индивидуални рад и рад у групама - коректуре и естетске анализе (заједно са ученицима) - рад по природи (моделу) - посете културним институцијама (музеји, галерије) - објашњавање, разговор - демонстрирање осн.сликарских техника - показивање репродукција познатих сликара (чисте и замућене боје) - креирање вежби и њихова примена - коректуре и ест. анализе - рад по природи и рад из маште - посета позоришту - кроз разговор и објашњавање упознавање ученика са основним вајарским материјалима и техникама - репродукције 2д и 3д уметничких дела и уочавање разлика - демонстрација рада у појединим материјалима- глина, глинамол… - индивидуални, рад у пару и групи са ученицима - рад по природи - коректура и естетска анализа	- стварање различитих вредности линија и површина -опажање ритма линија, боја, облика -развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја; стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства -развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање; -развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење; развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, примењују у раду и животу -подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде -опажање боја -асоцијације у низу покретнеслике:боје,мрље,цртежи,облици -стварање различитихвредности форме (конвексно,конкавно,отворено,затворено) - чврсти материјали, меки

	-вајање, естетска анализа (1)		- упознавање са ситном пластиком

О С Т А Л И О Б Л И Ц И О Б Р А З О В Н О-В А С П И Т Н О Г П Р О Г Р А М А

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунски рад се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад . На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе - полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена).

Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима.

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду

1. Падежи	2	➢ оспособљавање ученика да препознају облике именских речи и да мењају речи по подежима ➢ упућивање у правилну употребу падежа у свакодневном говору	➢ зна да препозна именске речи у тексту ➢ мења речи по падежима ➢ користи стандардне падеже у говору
2. Глаголски облици	3	➢ уочавање глагола у реченици ➢ одређивање времена вршења радње	➢ препознаје глаголе у тексту, њихово значење и време вршења радње
3.Правопис	2	➢ практичан рад на побољшању писмене културе	➢ самостално и уз мање корекције наставника уме да уочи и исправи неправилно написане речи и реченице ➢ може коректно да пише по диктату
4. Књижевно-теоријски појмови	1	➢ усвајање основних термина науке о књижевности	➢ препознаје врсте књижевних текстова (форма и књ. род) ➢ уме да подели књ. родове на врсте ➢ разликује врсте народне и уметничке књижевности
5.Стилске фигуре	1	➢ развијање говорне и писмене културе	➢ разликује право и пренесено значење речи; препознаје основне стилске фигуре

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - ДОПУНСКА НАСТАВА

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)**
1. Школа	3	• Увежбавање давања обавештења кроз дијалог наставник-ученик или ученик-ученик • Описивање и именовање предмета који се користе у школи кроз дијалог и инструкције наставника • Уз помоћ наставника, ученици усвајају и адекватно примењују нови вокабулар кроз разговор о школи, опис учионице и сл. • Провера употребе одређеног и неодређеног члана	• Слушање и читање текстова о школама у Великој Британији • Игра памћења и додавања речи везаних за школу • Понављање речи везаних за школу • Рад (писање или цртање) по диктату
2. Породица	3	• Савладавање технике читања- ученици слушају лекцију о породици са CD-а и прате је у књигама, а затим самостално читају исту лекцију • Проверавање читања и изговора	• Певање песама везаних за породицу • Рад у паровима – ученици постављају један другом питања о њиховим породицама, увежбавајући глагол TO BE

		• Давање кратких описа чланова породице најпре уз помоћ наставника а затим и самостално • Исказивање једноставних усмених порука везаних за живот у породици кроз дијалог • Провера глалола ТО ВЕ кроз вежбања из радне свеске и примере наставника	• Извршавање команди (нпр. спелуј име своје мајке, напиши број чланова своје породице итд.)
3. Здравље, храна, одећа	1	• Ученици понављају појмове везане за исхрану, здравље, одећу на основу слика и обрађених текстова • Поступање према инстукцијама које даје наставник, а касније други ученик • Наставник даје примере и упутства за писање кратких реченица, а затим их ученици самостално пишу • Описивање активности везаних за навике у исхрани, одевању, посету лекару и сл. уз упутства наставника а затим самостално, увежбавајући просто садашње време • Наставник даје објашњења а ученици пишу реченице на основу слике • Понављање новог вокабулара кроз вежбања допуне, замене и сл.	• Групно и појединачно читање текстова из уџбеника • Препричавање прочитаног текста помоћу питања која поставља наставник • Попуњавање вежбања везаних за просто садашње време
4. Слободно време, путовања, празници	2	• Ученици понављају нови вокабулар помоћу слика и кроз разговор • Писање краћег текста уз помоћ наставника и примера из уџбеника • Понављање садашњег трајног времена кроз вежбања допуне и повезивања • Обнављање типичних имена, презимена и производа у земљи чији се језик учи кроз слушање и понављање • Ученици проширују вокабулар кроз вежбања слушања, читања и провере разумевања текста	• Игра погађања • Писање по диктату реченица или текст везано за путовање • Индивидуални рад (нпр. писање разгледница) • Слушање и понављање речи • Израда вежбања везаних за садашње трајно време

ИСТОРИЈА- ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препознавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива

Наставни садржај (тема)	**Број час**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**

Стари исток	2	- наставник примењује фронтални облик рада ; - наставник примењује дијалошку, наративну, илустративну методу да би ученици што боље усвојили знање из ове области ;	Слушају, питају, разговарају,цртају вежбају и пишу ; - одговарају на наставникова питања (шта је прошлост, шта је историја, време, хронологија, век, миленијум, деценија) ;
Стара Грчка	1	- наставник примењује дијалошку, наративну, илустративну методу да би ученици што боље усвојили знање из ове области ; - питања обично могу бити (шта је праисторија, како се дели, како се дели камено и метално доба	Слушају, питају, разговарају,цртају вежбају и пишу ; - одговарају на наставникова питања ;
Стари Рим	6	- наставник примењује фронтални облик рада ; - Текстуални, наративни, дијалошки, илустративни, рад у паровима, индивидуални - питања се односе на области Старог истока, Грчке и Рима, као и хеленистичког доба ; - рад у паровима (један пар одговара на питања везана за Египат, други пар на питања за стари Рим итд...) ;	Слушају, питају, разговарају,цртају вежбају и пишу ; - одговарају на наставникова питања - Разумевање појмова, усвајање знања, сналажење на карти, повезивање и примена наученог ;

МАТЕМАТИКА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Насгавни садржај (Наставне теме)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Скупови (операције)	1	На часовима допунске наставе задаци се не планирају детаљно, јер зависе од интересовања и разумевања ученика који стагнирају, односно, не напредују у бројчаном оцењивању успеха. Зато је ту двосмерна комуникација наставник – ученик модел рада на часу. Раде се задаци које ученици нису схватили и	Ученици питају и траже објашњења, учествују у креирању часаи покушавају да одговоре на наставникове подстицаје. Темпо реализације садржаја датих у првој рубрици зависи од ритма који намећу сами ученици.У допунској настави иницијатива је на страни ученика.
Скупови тачака	1		
Дељивост бројева	1		
Угао	1		
Сабирање и одузимање разломака	1		

Осна симетрија	1	дају објашњења операција и исхода. Планирани часови и теме одређују само оквир, а садржаје рада на часу диктирају потрбе ученика који су обухваћени допунском наставом.	
Множење и дељење разломака	1		
Једначине и неједначине	1		

БИОЛОГИЈА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе су:

Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање, са циљем разумевања, препозгнавања, отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања, умења и вештина из наставног градива.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте акгавносги у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Увод	**1**	Помагање овладавања технике руковања лупом и микроскопом	Рукује лупом и микроскопом
Особине живих бића и разноврсност живог света	**2**	Помоћи ученицима да схвате основну јединицу грађе живих бића, класификацију живих бићау петцарстваи одлике вируса и бактерија	Разликује делове ћелије; Самостално класификује жива бића у царства
Царство биљака-грађа и животни процеси	**3**	Помоћи ученицима да схвате грађу, делове, облике и улогу биљних органа, вегетативно размножавање, растење и покрете биљака	Препознаје и уочава одлике биљних органа
Разноврсност биљака, значај и заштита	**2**	Помоћи ученицима да схвате одлике, начин живота и значај алги, маховина, папратница, голосеменица и скривеносеменица	Уочава и препознаје различите групе биљака
Царство гљива	**1**	Помоћи ученицима да схвате основне одлике грађе, разноврсности и значаја гљива	Схвата основне одлике грађе, разноврсности и значаја гљива

ГЕОГРАФИЈА ПЕТИ РАЗРЕД - ДОПУНСКА

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (ТЕМА)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО ОБРАЗОВНОМ РАДУ
Човек и географија	1	Боље разумевање, препознавање	Слушају, питају, разговарају
Географска карта	1	Обучавање картографској писмености и примени стечених знања	Питају, слушају, демонстрирају, илуструју
Планета Земља	1	Разумевање појмова, усвајање знања, повезивање и примена наученог	Разговарају, питају, упоређују

ДОДАТНИ РАД

За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу, односно за продубљивање и проширивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе .То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ од првог разреда.

Додатни рад се организује и изводи један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године, пожељно је да се интересовање даровитих ученика за овај рад доцније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др.).

Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина - непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање, развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба и посебно стимулисати (похвале, награде, стипендије за даље школовање, упис у одговарајућу средњу школу и др.).

СРПСКИ ЈЕЗИК ДОДАТНИ РАД

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду
Језик Граматика Правопис	4	➢ упућивање на примену претходно стечених знања; ➢ овладавање новим граматичким и правописним законитостима (падежни систем, променљиве и непроменљиве речи, писање великог слова и одричне речце *не*); ➢ уочавање, упоређивање и решавање тестова са такмичења.	➢ добро влада граматичком и правописном нормом из претходних разреда ➢ повезује новостечена знања са раније усвојеним ➢ самостално решава тестове са такмичења
Књижевност	3	➢ упућивање на самосталну анализу и интерпретацију дела по избору ученика и наставника ➢ уочавање главних мотива и песничких слика ➢ подстицање на запажање основне карактеристике ликова	➢ зна да самостално анализира структуру књижевног дела ➢ тумачи главне мотиве и песничке слике у лирској песми ➢ има развијена осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности.
Култура изражавања Говорно изражавање Писмено изражавање	2	➢ усвајање општих правила о писму као облику општења ➢ увежбавање технике у изради писменог састава и анализирање стилских грешака оцењених радова.	➢ развио је смисао и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање ➢ систематично богати речник и редовно користи Правопис МС (школско издање)

ИСТОРИЈА - ДОДАТНИ РАД

.

Додатна настава из историје се организује у укупном фонду од девет часова за ученике 5. разреда ;

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Избор ученика и усвајање годишњег плана рада	1	- Наративни, дијалошки облик рада Упознавање ученика са садржајем плана додатне наставе	- Слушање, сугестије и усвајање, записивање плана ;
Стари исток	1	- Наративни, дијалошки, илустративни,текстуални, групни облик рада ;	Проширивање постојећих знања, развијање вештина, креативности и међусобне сарадње ; - Слушају, разговарају, пишу, прикупљају материјал(исечци из штампе,са интернета), праве паное,уређују кабинет ;
Стара Грчка	1	- Дијалошки, текстуални, рад у паровима	Проширивање постојећих и усвајање нових знања, развијање сарадничког односа, сналажење на карти ; - коришћење интернета и друге литературе ;
Стари Рим	3	Наративни, дијалошки, текстуални, илустративни, индивидуални облик рада ;	Слушају, питају, истражују, упоређују, илуструју и користеисторијски атлас ; - Усвајање нових знања и утврђивање већ постојећих, употреба атласа и зидних историјских карата, повезивање и примена наученог ;

МАТЕМАТИКА - ДОДАТНИ РАД

Насгавни садржај (Наставне теме)	**Број часов**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Скупови и скупови тачака	2	Задаци се бирају према темама, најчешће се раде задаци са општинских, регионалних и евентуално републичких такмичења. Наставници бирају задатке који пдразумевају даровитост ученика. По правилу се излази из наставног програма за редовну наставу, односно постојећи наставни садржаји се проширују и продубљују. Комуникација је двосмерна и даровитији ученици се подстичу на иницијативу.	Ученици самостално раде задатке који су по правилу комплекснији и подразумевају ученичку талентованост. На ђачка питања се одговара концизно, а од ученика се очекује да на подстицаје одговоре позитивно. Ученици демонстрирају независност у изради задатака, предлажу концепт решавања задатака и показују спремност да учествују у разради других идеја и рационалнијих решења. Разноврсност у концепту је императив успешне додатне наставе.
Права, кружница, изометријске трансформације (конструктивни задаци)	3		
Дељивост, прости бројеви	2		
Задаци логичко комбинаторне природе	2		

ГЕОГРАФИЈА ПЕТИ РАЗРЕД - ДОДАТНА

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (ТЕМА)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО ОБРАЗОВНОМ РАДУ
Човек и географија	1	Боље разумевање, препознавање	Слушају, питају, разговарају
Географска карта	1	Боље разумевање, препознавање	Слушају, питају, разговарају
Планета Земља	1	Дијалогом утврђујемо Земљине сфере, читање и разликовање детаља на картама, предочавање нових чињеница, објашњавање географских појмова, одговарање на питања ученика.	Слушају, упоређују , самостално праве дијаграме,анализирају климатску карту света сопствено оцењивање и оцена других.

БИОЛОГИЈА - ДОДАТНИ РАД

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и посгупак остваривања програма	Врсге акгивносги у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Увод	**1**	Руковање и одржавање микроскопа	Самостално рукује микроскопом
Особине живих бића и разноврсност живог	**1**	Оспособљавање ученика за самосталан рад	Самостално прави препарат и микроскопира
Царство биљака-грађа и животни процеси	**5**	Посматрање попречног пресека корена, стабла и листа под микроскопом Оспособљавање ученика за калемљење Рашчлањивање делова цвета	Самостално микроскопира, црта и обележава Самостално калеми Рашчлањује делове цвета
Разноврсност биљака, значај и заштита	**1**	Посматрање алги под микроскопом	Доноси природни материјал и микроскопира
Царство гљива	**1**	Микроскопско посматрање гљива (плесни, квасци)	Самостално прави препарат и микроскопира

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА

Уколико у разреду буде ученика којима је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитата, каснијег укључивања у школовање, недовољног познавања језика или других разлога потребна додатна подршка, урадиће се индивидуални образовни план и тај анекс ће бити прикључен Школском програму.

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
Анализа успеха и владања	4	Разговор са ученицима	Разговор, посматрање, слушање
Педагошка радионица	4	Радионица – кроз различите радионице (грађанско васпитање)	Учествовање у раду радионица, разговор
У здравом телу, здрав дух	5	Радионица, игре, вежбе – и то комбиновати сва три начина	Учествовање у раду, разговор, вежбање
Уређење школског простора	2	Израда паноа, прављење размештаја, чишћење,...	Активно учешће у активностима, разговор, слушање
Сарадња са родитељима	2	Разговор и са ученицима и са родитељима о свим проблемима који се тичу сарадње и наставе	Разговор, слушање, посматрање
Упознајем локалну заједницу	1	Разговор са ученицима и упознавање појмова и односа	Разговор, прихватање појмова, посматрање и слушање
Међуљудски односи	6	По моделу Одељенски старешина у савременој школи	Разговор, остваривање добре комуникације
Покажи шта знаш	4	Организовање приредбе	Учешће у раду и организовању приредбе, разговор
Знамо, умемо и хоћемо	3	Израда паноа и других предмета	Активно учешће у организовању и спровођењу активности
Како да учим?	2	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, посматрање, слушање
Деца жељна знања	3	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, размена искустава.

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 часа

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Друштвене активности: Радионице „Школа без насиља“ Активности поводом обележавања: Дана планете Земље, Дана воде, Дана борбе против пушења, Дана заштите животне средине	4	- Кроз израду паноа, изложбу и радионице указати на значај „ Школе без насиља“ - Методом практичних радова, изложбом , предавањем уз сарадњу са локалном заједницом обележити Дан планете земље, Дан борбе против пушења, Дан заштите животне средине	- Израђивање паноа и организовање радионица кроз дискусију и изложбу на тему „ Школа без насиља“ - Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Предавање о значају заштите животне средине - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
Техничке активности: - Уређење школског простора - Израда честитки поводом значајних датума	3	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад -Путем радионица и интерактивног учења израдити честитке поводом значајних датума	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора - Примењивање различитих техника (цртање,сликање, колаж,комбиноване технике) у изради честитки

Хуманитарне активности - Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу - Помоћ старим особама	4	-Кооперативним радом организовати прикупљање новца, школског прибора, играчака… - Кроз практичан рад и демонстрацију организовати припреме за јесењи крос - Организовањем радионица, акција помоћи другима развијати хумане односе	- Прикупљање новца и учествовање у акцијама помоћи другима кроз сарадњу са Црвеним крстом - Организовање приредбе поводом Дечје недеље -Учествовање у јесењем кросу
Спортске активности Организовање спортских такмичења - одељенска - међуодељенска - међушколска	10	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и одржавања такмичарског духа	- Учествовање у различитим спортским активностима и такмичењима
Културне активности Посете: - позоришту - музеју - учествовање у активностима поводом школских празника	15	-Посетом позоришту и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима -Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Посећивање позоришта и музеја -Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама -Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских презника

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне,уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.
- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање код деце и ученика радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на
различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности.

ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

С Р П С К И Ј Е З И К

Годишњи фонд часова: 144 часа годишње

Циљ и задаци

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- уочавање разлике између месног говора и књижевног језика;
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног, изражајног, интерпретативног, истраживачког; читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима);
- оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);

- усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- увођење ученика у грађење речи;
- упознавање са гласовним системом;
- упознавање гласовних алтернација, њихово уочавање у грађењу и промени речи;
- утврђивање знања о значењу и функцији придевских заменица;
- стицање основних знања о грађењу и значењима глаголских облика (футур ИИ; имперфекат; плусквамперфекат; императив; потенцијал; трпни глаголски придев; глаголски прилози);
- проширивање знања о сложеној реченици;
- оспособљавање ученика за уочавање разлике између дугих акцената;
- оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза у уметничком тексту, за исказивање властитих судова и закључака приликом анализе текста и у разним говорним ситуацијама;
- развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у лирском тексту;
- постепено упознавање структуре основних облика усменог и писменог изражавања - према захтевима програма.

Глобална структура годишњег програма

Ред. број	Наставна тема/целина	Увод	Обрада	Понављање, вежбање, утврђивање	Систематизација	Евалуација, проверавање	Укупно	Стандарди
1	ГРАМАТИКА	1	26	16	1	5	**49**	CJ.1.3.1. CJ.1.3.5. CJ.1.3.8. CJ.1.3.9. CJ.1.3.10. CJ.1.3.16 CJ.2.3.3. CJ.2.3.7. CJ.2.3.8. CJ.2.3.10. CJ.3.3.1. CJ.3.3.2. CJ.3.3.6.
2	КЊИЖЕВНОСТ	1	41	17	1	4	**64**	CJ.1.4.1. CJ.1.4.3. CJ.1.2.1. CJ.1.1.2. CJ.1.1.6. CJ.1.3.2. CJ.1.4.7. CJ.2.4.7. CJ.2.1.5. CJ.2.1.7. CJ.2.4.6. CJ.2.4.8 CJ.2.4.9. CJ.3.1.2. CJ.3.1.2. CJ.3.4.1 CJ.3.4.4 CJ.3.4.5.
3	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	1		17	1	4	**23**	CJ.1.2.1 CJ.1.1.2. CJ..1.2.4. CJ.1.2.9. CJ.2.2.3. CJ.2.1.5. CJ.3.2.1. CJ.3.2.4 CJ.1.2.3. CJ.1.2.6. CJ.1.2.8. CJ.2.2.4. CJ.3.2.5. CJ.3.3.7.
4	ПРАВОПИС			5			**5**	CJ.1.2.1. CJ.1.2.7. CJ.2.2.3. CJ.2.3.11. CJ.3.2.1 CJ.3.2.4.
5	ОРТОЕПИЈА			3			3	CJ.1.1.1. CJ.1.1.2. CJ.1.1.6. CJ.2.1.1. CJ.2.1.4. CJ.3.1.1. CJ.3.1.2. CJ.1.1.5. CJ.1.1.7. CJ.2.1.6
Свега		**3**	**67**	**58**	**3**	**13**	**144**	

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (тема)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНООБРАЗОВНОМ РАДУ
Језик - Граматика - Правопис - Ортоепија	60	➢ класификација гласова српског књижевног језика и њихове карактеристике (слоготворно р) упознавање са основним принципима творбе речи, подела речи по начину постанка, разликовање суфикса, ➢ творбене основе, корена речи, префикса развијање говорне и писане културе према правописним стандардима (писање речце ЛИ и речце НЕ) ➢ објашњавање и уочавање гласовних промена на примерима ➢ тумачење правописних правила у вези са гласовним променама и одступањима од гласовних промена ➢ обнављање и увежбавање акцената у српском књижевном језику, изговарање дугих акцената силазне и узлазне интонације ➢ увежбавање врста и службе речи ➢ усвајање и увежбавање знања о придевским заменицама, њиховом значењу и функцији ➢ радом у паровима на припремљеним наставним листићима увежбавати писање одричних придевских заменица са предлозима ➢ уочавање граница у сложеној реченици, независне и зависне предикатске реченице; појам комуникативне реченице ➢ на припремљеном тексту провераваравање усвојености правописних правила (негација уз именице и придеве, НАЈ уз придеве и употреба великог слова	➢ разликује консонанте по месту артикулације и звучности, дели речи на слогове и препознаје слоготворно р ➢ дефинише и објашњава просте, изведене и сложене речи, творбену основу, корен речи, суфикс и префикс ➢ дефинише и објашњава гласовне промене ➢ исправља грешке на примерима из говорног и писаног језика ➢ уз помоћ наставника акцентује краћи прозни текст ➢ анализира сложену реченицу, врсте и службу речи у реченици ➢ дефинише и објашњава значење и функцију придевских заменица ➢ правилно пише одрићне придевске заменице с предлозима ➢ уочава функцују личног глаголског облика и дели сложену реченицу, разликујући независну и зависну предикатску реченицу ➢ правилно употребњава глаголе и глаголске облике ➢ правилно употребљава интерпункцију и велико слово
Књижевност - Лирика - Епика - Драма - Научнопопуларни и информативни	52	➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова: лирска песма, дитирамб, стих, строфа, врсте риме, дескрипција, епитет, поређење, персонификација, лирски субјект, мотив, описна песма, пејзаж ➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова:	➢ зна основне књижевнотеоријске појмове везане за лирски књижевни род ➢ уочава карактерне особине ликова у епском делу ➢ зна основне појмове о сатири, хумору, иронији, драмском тексту

текстови		научнопопуларни и информативни текстови, пустоловни роман, легенда, предање ➢ обрада песама из циклуса о Марку Краљевићу ➢ Епске песме ➢ Објашњавање појма сатире,драмски текст,хумористично, иронично и сатирично књижевно дело	➢ препознаје форме приповедања у књижевноуметничком тексту ➢ објашњава и разликује елементе драмског дела ➢ уочавају карактерне особине ликова у епском делу ➢ препознаје форме приповедања у књижевноуметничком тексту
Култура изражавања - Основни облици усменог и писменог изражавања - Усмена и писмена вежбања **1.**Ортоепске вежбе **2.**Лексичке и семантичке вежбе **3.**синтаксичке и стилске **4.**Причање **5.**Портретисање **6.**Извештавање **7.**Писмени задаци	23	➢ увежбавање причања са елементима композиционе форме ➢ увежбавање ортоепије ➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова: приповетка, приповедач, карактер, лик, врсте приповедања, предања, портрет, приповедање у 1. и 3. лицу, дијалог, ономатопеја ➢ увођење ученика у технику састављања наративног текста који је целовит и кохерентан ➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова: патриотска песма, народна епска песма, здравица, клетва, десетерац, цезура, хипербола, тужбалица, бугарштица, класификација епске народне поезије на циклусе, градација, тема, главни мотив, дистих ➢ оспособљавање за усмено излагање текста организованог у смисаоне целине; именовање осећања и људских особина; значење речи приближних облика ➢ обрада песама из циклуса о Марку Краљевићу: композиција епске песме, карактеризација лика, биографија, епска биографија, народни певач ➢ објашњавање појмова сатира, сатирично, драмски текст, хумористично, иронично и сатирично књижевно дело ➢ указивање на облике приповедања у књижевноуметничком тексту ➢ припремање за карактеризацију епског јунака (историјски и епски лик) ➢ развијање способности за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза, мотива, емоција и	➢ самостално пише наративни текст са елементима композиционе форме ➢ правилно изговара гласове и речи ➢ самостално пише наративни текст ➢ познаје књижевнотеоријске појмове епских књижевних дела ➢ примењује усвојена знања о књижевнотеоријским појмовима при изради литерарних састава ➢ разликује субјективно, објективно и особине ликова у епском делу, уочава битне одлике епске народне поезије: језик, стилска изражајна средства ➢ прецизно и јасно формулише мисли, осећања, ставове, уочава разлике у значењу речи приближних облика ➢ уочава и описује физичке и карактерне особине ликова ➢ уочава условљеност догађаја и ситуација у делу ➢ илуструје властите судове и закључке примерима из текста ➢ разуме функцију стилских фигура и поступака ➢ чита текст користећи различите стратегије читања, читање „ са оловком у руци“ ➢ зна да напише вест и звештај о стварном или измишљеном догађају ➢ уочава и објашњава друштвену условљеност поступака ликова ➢ открива осећања и мотиве у лирским

		књижевних поступака у делу ➢ оспособљавање за исказивање властитих судова и закључака приликом анализе текста ➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова: контраст, портрет, химна, описна песма, пејзаж ➢ увежбавање истраживачког читања текста ➢ особености извештаја и уочавање разлике између вести и извештаја ➢ развијање навике да се запажања и закључци доказују поступцима из текста и животне стварности, да се уметничке вредности истражују с проблемског становишта ➢ изражајно читање и тумачење лирских обичајних и породичних народних песама; указивање на одлике језика и стиха лирских песама, начине компоновања мотива ➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова: писмо, комедија, дидаскалије, реплика, композициони елементи драмског дела ➢ истицање значења речи интонацијом, нагласком, избором речи и паузама у говору ➢ тумачење књижевних родова и врста. аутобиографија, љубавна песма, роман ➢ по заједнички сачињеном плану описивање ентеријера и екстеријера ➢ увежбавање технике у изради писменог састава ➢ усвајање знања о књижевнотеоријским појмовима: народна бајка, ауторска бајка, народно предање ➢ упознавање са формом службеног и приватног писма ➢ читање, доживљавање и тумачење приповетке (гледиште, статичне и динамичне сцене, поруке) ➢ интерпретација сонета, комедије – једночинке и социјалне песме ➢ вежбање правилног изговора, артикулације гласова, уочавање јачине, висине и дужине гласова, акцента речи, темпа, ритма, реченичне интонације и пауза ➢ припрема за писмени задатак: богаћење	народним песмама ➢ компаративном методом указује на основне одлике књижевних родова и врста ➢ ➢ описује унутрашњи и спољашњи простор, коментарише одговарајуће примере из обрађених књижевних дела ➢ примењује и препознаје елементе композиције ➢ исправља грешке у датом тексту ➢ тумачи народну и ауторску бајку ➢ зна да пише приватно и службено писмо у складу са уобичајеном формом ➢ уочава и разликује верно и маштовито приказивање појава ➢ објашњава доживљаје изазване књижевним делом ➢ открива тему, идеју, структуру, мотиве књижевног дела ➢ на књижевном тексту вежба читање, рецитовање и казивање по улогама богати речник, уочава и отклања безначајне појединости и сувишне речи у тексту и говору, отклања празнословље и туђице, нејасности и двосмислености

		речника, уочавање и отклањање безначајних појединости и сувишних речи у тексту и говору, отклањање празнословља и туђица, нејасности и двосмислености	

Циљ наставе српског језика јесте да ученици овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;
- описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- уочавање разлике између месног говора и књижевног језика;
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања и читања у себи (доживљајног, изражајног, интерпретативног, истраживачког, читање с разумевањем, логичко читање) у складу са врстом текста (књижевним и осталим текстовима);
- оспособљавање за читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;

- поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме ученици самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних функционалних појмова и теоријских појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање часописа за децу и емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- увођење ученика у грађење речи;
- упознавање са гласовним системом;
- упознавање гласовних алтернација, њихово уочавање у грађењу и промени речи;
- утврђивање знања о значењу и функцији придевских заменица;

- стицање основних знања о грађењу и значењима глаголских облика (футур II; имперфекат; плусквамперфекат; императив; потенцијал; трпни глаголски придев; глаголски прилози);
- проширивање знања о сложеној реченици;
- оспособљавање ученика за уочавање разлике између дугих акцената;
- оспособљавање за уочавање и тумачење узрочно-последичних веза у уметничком тексту, за исказивање властитих судова и закључака приликом анализе текста и у разним говорним ситуацијама;
- развијање способности за уочавање и тумачење емоција, мотива и песничких слика у лирском текступостепено упознавање структуре основних облика усменог и писменог изражавања - према захтевима програма.

Редни број	**Наставне области/теме**	**Број часова**	**Број часова обраде**	**Број часова утврђивања**	**Број часова систематизације**
I	Језик	60	38	18	4
	Граматика	46	35	9	2
	Правопис	14	3	9	2
II	Књижевност	52	34	12	6
III	Култура изражавања	32	14	11	7

	Усмено изражавање	12	4	4	4
	Писмено изражавање	20	10	7	3
Укупан бр. часова		**144**	**86**	**41**	**17**

Наставне области/теме	**Број часова**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду**	**Начини и поступци остваривања програма**
Граматика, лексика,народни и књижевни језик	60	- упоређује; - анализира; - уочава на примерима; - овладава новим граматичким и правописним законитостима; - примењује претходно стечена знања;	-презентује наставни садржај; -подстиче на размишљање и закључивање; - монолошки; - дијалошки; - текстовни; - индивидуални

Књижевност	52	- чита; - анализира; - самостално закључује. - уочава и тумачи емоције, мотиве и песничке слике у лирском тексту; - исказује властите судове приликом анализе дела.	-презентује наставни садржај; -усмерава активности и подстиче на креативност у тумачењу књижевног дела; - монолошки; - дијалошки; - текстовни; - индивидуални; - демонстративни
Писано изражавање	20	- препричава са истицањем карактеристика лика у тексту; - описује екстеријер и ентеријер; - портретише особе из непосредне околине на основу анализе књижевних портрета; - увежбава технике у изради писменог састава -користи оба писма	-презентује наставни садржај; -усмерава активности ученика; -подстиче на креативност у изражавању: монолошки; - дијалошки; - текстовни; - индивидуални

Вештина читања и разумевање прочитаног	12	-чита и разуме прочитано на оба писма -препричава са истицањем карактеристика лика у тексту; - описује екстеријер и ентеријер; - портретише особе из непосредне околине на основу анализе књижевних портрета;	презентује наставни садржај; -усмерава активности ученика; -подстиче на креативност у изражавању: монолошки; - дијалошки; - текстовни; - индивидуални

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Назив теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
ГРАМАТИКА, ЛЕКСИКА, НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК	-зна особине и врсте гласова;дели реч на слогове у једноставнијим примерима; -разликује књижевну од некњижевне акцентуације; - -препознаје врсте речи и основне граматичке категорије променљивих речи; -разликује просте,изведене и	-одређује место акцента у речи; -препознаје гласовне промене -познаје врсте речи;препознаје подврсте речи; одређује облик променљиве речи -познаје основне начине грађења речи -одређује реченичне чланове -препознаје главна значења падежа у	-зна поделу речи на слогове и у сложенијим примерима -препознаје и објашњава гласовне промене -познаје подврсте речи и користи адекватну терминологију -познаје главна значења падежа и глаголских облика и њихову терминологију;

	сложене речи, -правилно користи падеже и глаголске облике; -разликује појмове књижевног и народног језика	примерима -препознаје главна значења гл.облика; -зна значење речи и фразеологизама -одређује значење непознатих речи на основу њиховог састава или контекста	-одређује значење непознатих речи на основу састава и контекста употребе -значења фразеологизама и правилно их користи; предвиђа на основу задатих примера у којим условима долази до реализације одређених гласовних промена и повезује их са правописном нормом
КЊИЖЕВНОСТ	-повезивање наслова прочитаних дела са именима аутора -разликује типове стваралаштва(усмену и уметничку књижевност) -препознаје врсте стиха -препознаје стилске фигуре(епитет,поређење, ономатопеја) -уочава битне елементе текста: мотив, тему, фабулу, време, место, ликове) -поштује национално и књижевно наслеђе	-повезује дело са временом у ком је настало, са временом које је оквир приповедања -повезује наслов дела и врст, лик из дела,одломке и карактеристичне ситуације -препознаје тражене стилске фигуре -одређује мотиве,идеју, композицију,форму, одлике лика -води дневник о прочитаним књигама	-наводи наслов дела,аутора и врсту на основу одломака,ликова, теме и мотива -проналази и именује све стилске фигуре -одређује врсту стиха и строфе -тумачи различите елементе дела -изражава свој став о конкретном делу; -разликује облике казивања

ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	-разумевање текста -разликује уметнички од неуметничког текста -проналази основне информације из текста -разликује битно од небитног у тексту	-коришћење различитих метода читања -потпуно користи текст и књигу	-издваја кључне речи и резимира текст -,изводи закључке -чита и тумачи елементе текста
ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	-користи оба писма -саставља разумљиву и граматички исправну реченицу -саставља једноставе врсте текстова и организује га у смисаоне целине -препричава текст -свој језик прилагођава теми и прилици -саставља писмо -служи се школским издањем Правописа и прмењује основна правила	-саставља целовит наративни и дескриптивни текст -саставља вест, -пише резиме краћег и једноставнијег текста -зна правописну норму примењује је у већини случајева -служи се школским издањем Правописа и прмењује основна правила	-организује текст у правилне пасусе и прикладан наслов -саставља извештај -пише резиме дужег и сложенијег текста -зна и доследно примењује правописну норму;

	-има изграђену језичку толеранцију		

Образовни стандарди

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ	Ученик/ученица: СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту	Ученик/ученица: СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима)	Ученик/ученица: СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту
ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ **ПИСАНО**	Ученик/ученица: СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) СЈ.1.2.4. уме да преприча текст СЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем)* СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима	Ученик/ученица: СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева	Ученик/ученица: СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

ИЗРАЖАВАЊЕ	СЈ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње		
ГРАМАТИКА	Ученик/ученица: СЈ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слогове у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу) СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)	Ученик/ученица: СЈ.2.3.2. препознаје гласовне промене СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи СЈ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање) СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима СЈ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици СЈ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика	Ученик/ученица: СЈ.3.3.1. дели реч на слогове у сложенијим случајевима СЈ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује) СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)
ЛЕКСИКА **ЛЕКСИКА**	Ученик/ученица: СЈ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.) СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне	Ученик/ученица: СЈ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава СЈ.2.3.11. одређује значења непознатих	Ученик/ученица: СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и

	комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.) СЈ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама	речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)	правилно их употребљава
КЊИЖЕВНОСТ	Ученик/ученица: СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја) СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик... СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела	Ученик/ученица: СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност СЈ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог СЈ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела СЈ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама	Ученик/ученица: СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже СЈ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави

Е Н Г Л Е С К И Ј Е З И К

Циљ наставе енглеског језика у основним школама остварује се овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.Стога, циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалиних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивних односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи.

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознавајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотпуних лексичких и синтаксичких тешкоћа, не дуже од две до три минуте.Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор), а треба да буде способан и да идентификује различите врсте усмених порука (изјавне, упитне и заповедне), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневној комуникацији, искаже једноставну усмену поруку и да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком у вези са свакодневним ситуацијама и из домена њиховог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе шта је чуо, видео или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго)

Дијалог

Ученик треба да је способан да користи научене фразе и изразе док води дијалог са наставником, другим учеником или евентуално говорником коме је енглески матерњи језик

Развијање социо-културне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију културу и уметност земаља чији језик учи, ученик треба да створи увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства уочи сличности и разлике у навикама (вербална и невербална комуникација), обичајима, менталитету и институцијама наше земље и земаља чији језик учи.

Медијација

У комуникативним контекстима који укључују говорнике ученикового првог језика (л1) и циљног језика (л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик треба да:

- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом
- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације
- уочава сличности и разлике између страног и матерњег језика
- примењује компензационе стратегије као што су:
  - ~ усмерава пажњу на оно што разуме
  - ~ покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна
  - ~ обраћа пажњу на речи које се више пута понављају
  - ~ обраћа пажњу на разне невербаалне елелменте (гестови, мимика итд.)
  - ~ размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку из матерњег језика
  - ~ тражи значење у речнику
  - ~ уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер)

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)
1. Породица	12	• Ученици усвајају нови вокабулар кроз разговор о својој породици, њиховим рођенданима и поклонима које добијају за рођендан • Тражење и давање информација о члановима породице кроз дијалог наставник-ученик, а затим ученик- ученик • Описивање чланова породице (нпр. физичке особине, старост, интересовања и занимања...)	• Рад у паровима – ученици постављају један другом питања у вези са члановима њихове породице • Цртају по диктату особу са одређеним физичким особинама • Описивање неког члана породице у писаној форми • Певање песмица о породици
2. Животиње	12	• Ученици проширују вокабулар везан за животиње кроз читање текста и посматрање слика • Кроз дијалог ученици разговарају о омиљеним животињама • Описивање омиљене животиње (физичке особине, начин живота, исхрана) • Описивање кућних љубимаца • Ученици самостално праве пројекат о омиљеној животињи (описују је и текст употпуњују сликама)	• Рад у паровима (један ученик описује животињу, други погађа о којој је реч) • Индивидуалан рад (описивање животиње у писаној форми) • Ученици глуме по улогама ситуације у зоолошком врту или у продавници кућних љубимаца
3. Празници	12	• Ученици усвајају нови вокабулар кроз читање текста и разговор о тексту • Описивање и упоређивање празника у Великој Британији и код нас • Ученици кроз дијалог разговарају о школским распустима (где их најрадије проводе, са ким, чиме путују, колико дуго бораве на одређеном месту и о активностима којима се баве у току распуста)	• Ученици у писменој форми самостално описују за њих идеалан распуст, а затим упоређују са другом из клупе • Индивидуални рад (писање разгледнице или писма) • Ученици глуме по улогама ситуације у хотелу, ресторану, аеродрому, на плажи...
4. Храна	12	• Ученици проширују вокабулар везан за исхрану, намирнице и оброке • Наставник даје примере и упутства за описивање типичних оброка код нас и у Великој Британији • Описивање активности везаних за навике у исхрани уз упутства наставника, а затим и самостално	• Ученици самостално у свескама праве листе здраве и нездраве хране, а затим их упоређују са осталима • Ученици у паровима разговарају о омиљеној храни • Глуме по улогама ситуације у продавници, у ресторану, на пијаци
5. Окружење	12	• Ученици проширују и усвајају нови вокабулар у вези са географским појмовима (реке, планине, равнице, мора, језера, океани, пустиње...) кроз слушање и читање текста, и проверу разумевања текста • Савладавање технике читања – ученици слушају лекције о географским одликама различитих земаља са CD-а и	• Групно и појединачно читање текста из уџбеника • Игра погађања у пару (један ученик објашњава положај једне државе у односу на друге, користећи стране света, а други погађа о којој је реч) • Ученици илуструју симболе географских појмова на немим картама, према инструкцијама наставника

		прате их у књигама, а затим самостално читају • Ученици упоређују карактеристике своје дрзаве са другим државама • Илустрацијом представњају положај своје државе у односу на друге, користећи стране света	
6. Забава	12	• Ученици проширују вокабулар у вези са телевизијским програмима кроз слушање инсерата телевизијских емисија, које затим повезују са називима • Кроз дијалог ученици разговарају о програмима које воле и које не воле да гледају и дају разлоге за то • Кратким писаним текстовима ученици описују омиљену ТВ емисију (радња филма, правила квиза, садржај неког забавног програма...)	• Ученици самостално праве пројекте о омиљеном ТВ програму при чему текст употпуњују сликама и чланцима из новина • У групама ученици деле улоге за квиз (водитељи и такмичари), а затим се такмиче

Л И К О В Н А К У Л Т У Р А

Годишњи фонд: 36 часова

Оперативни задаци:

- развијају ликовно- естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима;
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
- посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
- оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно- ликовних искустава у природно- друштвена научна подручја и тако развијају интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;
- развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
- развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;
- развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког нас

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
2+ 1+ 1	СЛОБОДНО РИТМИЧКО ИЗРАЖАВАЊЕ БОЈЕНИМ МРЉАМА, ЛИНИЈАМА, СВЕТЛИНАМА, ОБЛИЦИМА И ВОЛУМЕНИМА	- излагање, дијалог, дискусија; - објашњавање појма ритма (правилног и слободног - примери и демонстрације лик. проблема ритма кроз различите медије- цртачке, сликарске, вајарске; - корелација са свакодневним животом и другим наставним предметима; - коректуре и естетска анализа заједно са ученицима;	- перцепција кроз разговор и дискусију (посматрање, уочавање и описивање); - аперцепција- примена, експеримент и истраживање кроз комбинацију различитих ликовних техника; - инерактивни рад (у пару, групи) са поделом задатака; - естетска анализа
2+1	ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	- излагање, дискусија, дијалог кроз објашњавање појма визуелних комуникација и споразумевања- кодирање и декодирање визуелног знака; - илустративно- демонстративни примери из свакодневног живота; - креирање вежбе и њена примена кроз адекватну ликовну технику; - коректура и естетска анализа;	- перцепција кроз разговор и дискусију (посматрање, уочавање и описивање); - припрема за следећи час; - аперцепција- практична примена стеченог знања на конкретном задатку; - естетска анализа
4+ 1+ 1	ТЕКСТУРА	- монолог, дијалог, дискусија кроз објашњавање појма тактилне и визуелне перцепције текстуре; - илустативни примери из свакодневног живота, различитих уметничких дела и техника, различитих врста материјала и њихових примена у улози текстуре као ликовног проблема; - демонстрација рада у различитим метеријалима и техникама- цртачке, сликарске, вајарске; - коректура, естетска анализа и оцењивање;	- перцепција и аперцепција кроз разговор стечена знања деца примењују у практичном раду на конкретном задатку, у различитим техникама и материјалима; - самосталан рад са наглашеном индивидуалношћу, као и рад у пару или групи; - естетска анализа
5+ 2+ 1	СВЕТЛИНА	- илустративно, за сваку тематску јединицу, објаснити проблем светлости и њених различитих својстава; - дијалошка корелација са другим предметима (биологија,физика...); - увођење у проблем валера (тонских разлика) и његове примене у дочаравању простора и треће димензије; - објашњавање и демонстрација примене валера као	- перцепција- кроз дијалоге и дискусије уочавање проблема светлости и њеног дејства у ликовном смислу, - аперцепција- практична примена усвојеног знања на конкретним задацима у различитим ликовним

		ликовног проблема у различитим ликовним медијима- цртачки, сликарски, вајарски; - креирање вежби и задатака, рад по природи; - коректура, естетска анализа;	техникама кроз експерименте и истраживање светлости као ликовног проблема; - инерактивни- рад у пару - естетска анализа и самовредновање кроз рад у групама;
8+ 3+ 1	БОЈА	- објашњавање и разговор о појму боје, разлагању светлости- корелација са физиком; - теоретске и илустративне методе теорије боја- подела боја; - демонстрација и илустрација различитих сликарских техника и поступака у сликарству; - креирање вежби и задатака- рад по природи; - коректура, естетско процењивање; - посета културним институцијама (музеји, галерије...)	- кроз питања, разговоре, дискусије усвајање и систематизација стеченог градива; - припреме за следећи час; - вежбање сликарских техника и практична примена конкретних ликовних проблема на раду по природи; - самостални рад са наглашеном индивидуалношћу; - естетска анализа и просуђивање;
2+ 1	СВЕТ УОБРАЗИЉЕ У ДЕЛИМА ЛИКОВНЕ УМЕТНОСТИ	- разговором, дијалогом, дискусијом објаснити појам уобразиље, нестварног кроз ликовне, књижевне, музичке и историјске појаве; - објаснити ликовне форме у којима се овај облик може појавити- илустрације, слике, филмови.... - естетска анализа илустрације и корелација са књижевношћу; - индивидуални рад са ученицима и њихово подстицање; - коректура и естетска анализа;	- разговор са наставником; - усвајање и систематизација изложеног градива и његова практична примена; - самостални рад са наглашеном индивидуалношћу; - естетска анализа;

Образовни стандарди

1. Основни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу:

1.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности
ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове
ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода
ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)
ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)
ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу:

2.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности
ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт
ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3. Напредни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу:

3.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности
ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

3.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју
ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

3.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)
ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности
ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности
ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

М У З И Ч К А К У Л Т У Р А

Циљ:
- развијање интересовања за музичку културу;
- развијање музикалности и креативности;
- неговање смисла за заједничко музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима;
- упознавање музичке традиције и културе свога и других народа.

Задаци:
- неговање способности извођења музике (певање/свирање);
- стицање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности;
- припремање програма за културну и јавну делатност школе;
- упознавање занимања музичке струке.

Оперативни задаци

Ученици треба да:
- певају по слуху и из нотног текста песме наших и других народа (народне, уметничке, дечје, староградске);
- упознају основне појмове из музичке писмености;
- упознају музичке дела уз основне информације о делу и композитору;
- развијају стваралачке способности.

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
30	Извођење музике а) певање песама по слуху и са нотног текста б) основи музичке писмености	Певање, свирање и основе музичке писмености Обрадити и певати народне, дечје, уметничке песме, каноне и песме наших и страних композитора. На дечјим ритмичким и мелодијским инструментима изводити песме одговарајуће тежине (обнављање целе ноте, половине, четвртине, осмине, шеснаестине у групи и одговарајућих пауза; обрада осминске триоле и синкопе). Кроз обраду песама упознати F-dur, D-dur и d-moll лествицу.	Ученици: - обнављају тактове са четвртинском и осминском јединицом бројања (утврђивање односа наглашених и ненаглашених делова такта, објашњење тактирања и дириговања); - обнављају ознаке за динамику (p, mp, f, mf, crescendo, decrescendo) и темпо (adagio, andante, moderato, allegro), уче нове: pp и ff, vivo, presto. Објашњење значења термина molto, poco, meno, као и ознаке карактера cantabile; - понављају старих и обрађују нове лествица F-dur, D-dur и d-moll обнављају значења термина ступањ, степен и полустепен, упознавање акорда на првом ступњу (поређење мола и дура, објашњење тоналитета). - упознају значај правилне хигијене гласа, стална брига о положају тела при певању, вежбе за певачко дисање, вежбе артикулације, распевавање уз инструменталну пратњу и без ње, певање каденце; - код учења песама по слуху прво се демонстрира оригинални вид песме (у темпу, са динамиком), затим ради једноставна анализа песме због разумевања форме (заједничко уочавање понављања и контраста); - код учења песама из нотног текста прво се

			ради анализа записа песме (уочавају се: кључ, предзнаци, такт уз пробу тактирања, динамичке и артикулационе ознаке, дужине и имена тонова), затим се нотни текст ишчитава парлато (са понављањима док се текст не утврди), уради се вежба распевавања и прелази на певање док наставник свира мелодију; - песме уче по деловима и фразама уз инструменталну пратњу која се у почетку своди на мелодију (аранжмане додати тек пошто је песма научена); - теже ритмичке фигуре и мелодијски скокови се савладавају кроз понављања; - током учења непрекидно се инсистира на изражајном и доживљеном певању.
3	Слушање музике а) слушање вокално-инструменталних и инструменталних композиција б) соло песма, хорска песма и сложена троделна песма	Слушати вокалне, вокално-инструменталне и инструменталне композиције наших и страних композитора. Посебну пажњу обратити на соло и хорску песму уз основне информације о делу и композитору. Ученике оспособити да препознају и упознају звук инструмента у примерима које слушају, представљати им изглед и могућности инструмента.	- Усмеравање пажње ученика на аналитичко слушање музике стимулисањем активног праћења примера. - Разликовање звучних боја музичких инструмената, упознавање њихових карактеристика (основне групе, грађа, техничко-извођачке могућности). - Подстицање различитих видова изражавања ученика у вези са слушањем музике и музичким доживљајем. - Упознавање музичких дела, стваралаца и извођача.
3	Музичко стваралаштво а) импровизација мелодије на задани текст б) импровизација мелодије на задани ритам	Подстицање музичке креативности кроз импровизацију на доступним инструментима. Импровизовање дијалога на инструментима Орфовог инструментарија. Стварање дечјих песама.	- Ритмичким и звучним ефектима креирати пратње за песме, стихове, користећи при том различите изворе звука. - Креирање покрета уз музику коју ученици певају или слушају. - Смишљање музичких питања и одговора, ритмичка допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених двотактних мотива. - Импровизација мелодије на задати текст.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Ред.бр.	Назив наставне теме/целине/области	Увод	Обрада	Понављање утврђивање увежбавање	Систематизација	Евалуација самоевал.	Укупно	Стандарди
1.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		4	13	1	2	20	МК. 1.1.1. МК. 1.1.2. МК. 2.1.1. МК. 1.3.2. МК. 3.1.1. МК. 3.1.4. МК. 1.4.3.
2.	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ			10			10	МК. 1.2.1. МК. 1.2.2. МК. 2.2.1. МК. 3.2.1. МК. 3.2.3.
3.	СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ		1	4		1	6	МК. 1.4.1. МК. 1.4.2. МК. 1.4.3. Мк. 3.4.1.

И С Т О Р И Ј А

Годишњи фонд: 36 часова

Општи циљ изучавања наставног предмета *историја* је развој и хуманистичко образовање ученика. Циљ наставе историје је и да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских процеса и токова, као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика.

Задаци наставе историје су да ученици, уочавајући узрочно – последичне везе,разумеју историјске процесе и токове, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну …), као и историју суседних народа и држава.

Оперативни задаци :

- разумевање појма „ средњи век “ и основних одлика тог историјског периода ;
- разумевање основних одлика феудалног друштва ;
- стицање знања о најзначајнијим државама средњовековне Европе ;
- стицање знања о српским средњовековним државама ;
- стицање знања о личностима које су обележиле средњи век у општој и националној историји ;
- разумевање улоге религије у друштву средњег века ;
- упознавање културних и техничких достигнућа средњовековне Европе ;

- упознавање културног наслеђа Срба у средњем веку ;
- коришћење историјских карата за период средњег века ;
- подстицање ученика на коришћење историјских извора ;
- развијање критичког односа према историјским изворима ;

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Увод	2+1+1 = 4	- студиозно припремање за часове - сликовито објаснити ученицима појам средњи век - објаснити ученицима појмове као што су : *житија, летописи, натписи, хронике* ;	- ученик пажљиво слуша на часу ; - анализира појмове и схвата суштину лекције - проширује своја знања уз помоћ интернета ;
Европа и Средоземље у раном средњем веку	6+5+1 = 12	-значај теме захтева максимално ангажовање како наставника тако и ученика; - коришћење различитих метода рада; - корелација са сродним предметима ; географија, верска настава, ликовна култура, српски језик;	- активно слушање на часу ; - критички анализира тектове, графиконе, објашњава различите појмове ; - анализира разлоге сеоба, живот народа у раном средњем веку, као и покрштавање и његов значај ; коршћење интернета ;
Срби и њихово окружење у раном средњем веку	5+5+1 = 11	- коришћење разних облика рада, дидактичког материјала, интернета; - наставник може одредити распоред, динамику активности појединих ученика ; Консултације са наставницима корелативних предмета (верска настава, географија, ликовна култура, грађанско васпитање) ;	- активирање ученика у наставном процесу ; - користи историјску карту да би употпунио своје знање ; - ученици могу да нацртају карте сеоба Словена, првих српских држава, да напишу реферате; користе интернет да би побољшали своја знања ;
Европа у позном средњем веку	5+5+1 = 11	- припремање за часове наставника и ученика ; - консултације са наставницима сродних предмета (верска настава, географија, ликовна култура, грађанско васпитање) - приказати ученицима неки додатни видео материјал, нпр. О крсташким ратовима) ;	- ученик треба да буде активан на часу ; - ученици треба да упознају Европу као целину као и тадашње државе и народе Треба да сазнају нешто више о крсташима ; О биткама у то време проучавајући војну историју; да та знања стекну коришћењем уџбеника и интернета ;

Срби и њихово окружење у позном средњем веку	12+8+1 = 21	- овај изузетно важан период у историји Срба изискује максимално ангажовање наставника и ученика у коришћењу свих метода рада ; - потребно је искористити све расположиве историјске изворе, интернет, додатну литературу, историјске карте; - посебно обратити пажњу на величанствену историју Србије у доба Немањића, њену величину, славу, снагу, богатство и културу ; - консултације са наставницима сродних предмета	- значај теме обавезује ученике да активно слушају, уче и анализирају тектове из тог периода ; - ученици треба да развију емотивни однос и изграде морални ставпрема личностима и догађајима из овог периода ;

Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања	7+5+1 = 13	-комбиновање различитих облика рада (фронтални, индивидуални, групни) - корелација са сродним предметима- географијом, верском наставом, пре свега са српским језиком, посебн везаним за епски косовски бој	- ученик слуша на часу -ученик критички анализира одређене историјске текстове, историјске изворе и тако реално расуђује узроке и последице пропасти српске средњевековне државе ; -коришћење интернета и друге литературе ,

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч.
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.

1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.4 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.5 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.4 разуме на који су начин повезане појаве из националне, регионалне, опште историје
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања
.
У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица

3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.4. разуме на који су начин повезане појаве из националне, регионалне, опште историје
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања
.
У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У оласти **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица_____:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

ЕВРОПА У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.

1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.3. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.4. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости

3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања
У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

СРБИ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ПОЗНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.

2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.5. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.6. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

СРПСКЕ ЗЕМЉЕ И ЊИХОВО ОКРУЖЕЊЕ У ДОБА ОСМАНЛИЈСКИХ ОСВАЈАЊА

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.

1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.1 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

Г Е О Г Р А Ф И Ј А

Циљ наставе географије је усвајање знања о природногеографским и друштвеногеографским објектима, појавама и процесима и њиховим међусобним везама и односима у геопростору. Настава географије треба да допринесе стварању реалне и исправне слике о свету као целине и месту и улози наше државе у свету.

Задаци наставе географије су вишеструки. Њиховим остваривањем ученици се оспособљавају да стичу и развијају знања и разумевања, умење и ставове према светским националним вредностима и достигнућима.

Настава географије треба да допринесе:

- стицању знања о основним објектима, појавама и процесима у васиони;
- картографском описмењавању, употреби географских карата и других извора информација у процесу учења и истраживања у свакодневном животу;
- стицању знања о објектима, појавама и процесима у географском омотачу Земље и у непосреднон окружењу;
- разумевање узрочно-последичних повезаности појава и процеса у географском омотачу;
- развијању географског мишљења заснованог на повезаности и међуусловљености географских појава и процеса у простору и времену;
- разумевању утицаја природних и друштвених фактора на развој и размештај становништва, насеља и привредих делатности;
- стицању знања о основним географским одликама Европе, њеним регијама и државама;
- стицању знања о основним географским одликама ваневропских континената и њихових регија;
- упознавању улоге и значаја међународних организација за решавање економских, социјалних, културних и хуманитарних проблема у савременом свету;
- стицању знања о основним географским одликама Републике Србије и њеним регионалним целинама;
- развијању ставова о превентиви, заштити и унапређењу животне средине;
- развијању толеранције, националног, европског и светског индетитета;
- стицању знања развијању вештина и ставова из географије кроз самостално учење и истраживање и њиховој примени у свакодневном животу;
- развијању опште културе и образовању човека;

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- упознају основне појаве, процесе и феномене у хидросфери и географски размештај хидрографских објеката, као и њихове одлике;
- схвате значај вода за живот на Земљи;
- упознају биљни и животињски свет, утицај природних фактора и човека на њихов развој, хоризонтални и вертикални распоред, као и међусобну условљеност и значај;
- упознају људске активности које утичу на квалитет животне средине и схвате неопходност њеног очувања, унапређења и заштите;
- упознају основне појмове из географије становништва и насеља, схвате значај и улогу природних, друштвених и привредних чинилаца и њихово јединство;
- упознају најважније међународне организације и интерграцијске процесе у Европи и свету, као и њихов значај за политички, економски и културни развој;
- разумеју значај и домете међународних организација у очувању мира и безбедности и развијању пријатељских односа међу народима;
- упознају најважније природне, друштвене и економскогеографске одлике Европе и специфичности њених регија и држава;
- самостално користе географску карту као извор географских информација у процесу стицања нових знања и истраживања и у свакодневном животу;

- се оспособе за коришћење географске литературе и различитог илустративног материјала ради лакшег савлађивања наставног градива и оспособљавање за самостални рад;
- поседују осећање социјалне припадности и привржаности сопственој породици, нацији и култури, познају традицију и учествују у њеном очувању;
- познају и поштују традицију и индетитет других народа, заједница и социјалних група.

Наставни садржаји	**Фонд часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности**
Увод	**1**	Монолошко- дијалошка презентација плана и програма, упоређивање нових појмова и градива са већ стеченим знањима	Утврђују календар, слушају, упоређују нове појмове са стеченим знањима, стичу основна знања, препознају и именују географске дисциплине, упознају нове наставне садржаје.
Планета Земља	**8**	Дијалогом утврђујемо Земљине сфере, читање и разликовање детаља на картама, предочавање нових чињеница, објашњавање географских појмова, одговарање на питања ученика.	Слушају, упоређују, самостално праве дијаграме,анализирају климатску карту света сопствено оцењивање и оцена других.
Становништво и насеља на Земљи	**5**	Монолошко- дијалошка презентација становништва и насеља на Земљи. Израда и упоређивања дијаграма, илустрациони приказ раса народа	Слушају, размењују сопствена знања, упоређују, праве и анализирају дијаграме и самовреднују стечена знања.
Географска средина и људске делатности	**3**	Објашњавање нових географских појмова, дијалогом утврђујемо особености регионалних целина, анализа дијаграма	Слушају, истражују, упоређују, упознају нове наставне садржаје, праве и анализирају дијаграме.
Рагионална , географија Европе Годишња систематизац	**52** **3**	Примена метода и техника критичког мишљења, рад на тексту, презентирање садржаја, упоређивање нових појмова и градива са већ стеченим знањима, монолошко-дијалошка презентација регија Европе, израда и анализа дијаграма	Слушају, размењују знања и мишљења, читају и користе географску литературу, читају и анализирају реферате, самостално попуњавају нему карту, самостално раде у тиму, групи, користе штампу, интернет, самостално се служе географском картом.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставна тема	Назив наставне теме	Број часова			Образовни стандарди		
		За обраду	За друге типове	укупно	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
I	**УВОД**		1	1			
II	**ПЛАНЕТА ЗЕМЉА**	6	2	8	ГЕ.1.2.3.	ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.2.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.2.2.
А	**ВОДЕ НА ЗЕМЉИ**	4	1	5	ГЕ.1.2.3.	ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.2.2.	ГЕ.3.1.1.
Б	**БИЉНИ И ЖИВОТИЊСКИ СВЕТ НА ЗЕМЉИ**	2	1	3	ГЕ.1.2.3.	ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.2.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.2.2.
III	**СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА НА ЗЕМЉИ**	3	2	5	ГЕ.1.3.1.	ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1.
IV	**ГЕОГРАФСКА СРЕДИНА И ЉУДСКЕ ДЕЛАТНОСТИ**	2	1	3	ГЕ.1.3.2.		ГЕ.3.3.2.
V	**РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ**	30	22	52	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.4.2.
А	**ОПШТЕ ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ ЕВРОПЕ**	5	3	8			
Б	**ЈУЖНА ЕВРОПА**	9	5	14			
В	**СРЕДЊА ЕВРОПА**	5	4	9			
Г	**ЗАПАДНА ЕВРОПА**	4	4	8			
Д	**СЕВЕРНА ЕВРОПА**	3	2	5			
Ђ	**ИСТОЧНА ЕВРОПА**	4	4	8			
	ГОДИШЊА СИСТЕМАТИЗАЦИЈА		3	3			

		42	30	72

Ф И З И К А

Број часова:(2 часа недељно,72 часа годишње)

Циљ и задаци

Општи циљ наставе *физике* јесте да ученици упознају природне појаве и основне природне законе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Остали циљеви и задаци наставе физике су:

- развијање функционалне писмености;
- упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици;
- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона;
- развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање;
- развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, самосталности у мишљењу и вештине јасног и прецизног изражавања;
- развијање логичког и апстрактног мишљења;
- схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења;
- решавање једноставних проблема и задатака у оквиру наставних садржаја;
- развијање способности за примену знања из физике;
- схватање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине;
- развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи;
- развијање свести о сопственим знањима, способностима и даљој професионалној оријентацији.

Оперативни задаци

Ученик треба да:

- кроз већи број занимљивих и атрактивних демонстрационих огледа, који манифестују појаве из различитих области физике, схвати како физика истражује природу и да је материјални свет погодан за истраживање и постављање бројних питања;
- уме да рукује мерилима и инструментима за мерење одговарајућих физичких величина: метарска трака, лењир са милиметарском поделом, хронометар, мензура, вага, динамометар;
- само упозна појам грешке и значај релативне грешке, а да зна шта је апсолутна грешка и како настаје грешка при очитавању скала мерних инструмената;
- користи јединице SI система за одговарајуће физичке величине: m, s, kg, N, m/s, Pa...;
- усвоји основне представе о механичком кретању и зна величине које карактеришу равномерно праволинијско кретање и средњу брзину као карактеристику променљивог праволинијског кретања;
- на основу појава узајамног деловања тела схвати силу као меру узајамног деловања тела која се одређује интензитетом, правцем и смером;
- усвоји појам масе и тежине и прави разлику између њих;
- уме да одреди густину чврстих тела и густину течности мерењем њене масе и запремине;
- усвоји појам притиска, схвати преношење спољњег притиска кроз течности и гасове и разуме Паскалов закон.

Трајање2 9+32+11	**Садржај програма**	**Начин остваривања програма**	**Активности у васпитно образовном раду**
(2+0+0)	УВОД Физика као природна наука и методе којима се она служи (посматрање, мерење, оглед...). Огледи који илуструју различите физичке појаве. (2+0)	Методом дијалога упознати уценике ста изуцава физика.Дати разлиците примере природних појава И на основу тога дати закључцке И основне принципе изуцавања физике.	Ученик треба да спонтано прати ток посматране појаве,сопствено расуђује,поставља питања и да кроз примере.
(7+7+0)	КРЕТАЊЕ Кретање у свакодневном животу. Релативност кретања. (1+0) Појмови и величине којима се описује кретање (путања, пут, време, брзина, правац и смер кретања). (2+1) Подела кретања према облику путање и брзини тела. Зависност пређеног пута од времена код равномерног праволинијског кретања. (3+2) Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина. (1+2) Систематизација и обнављање градива. (0+2) *Демонстрациони огледи.* Кретање куглице по Галилејевом жљебу. Кретање мехура ваздуха (или куглице) кроз вертикално постављену дугу провидну цев са течношћу.	Методом демонстрационог огледа објаснити појам кретања.Одредити велицине којима се описује кретање И изврсити поделу према облику И брзини кретања.Објаснити одредјивање средње бзине и помоцу рацунских задатака навести примере одредјивања средње брзине.	Ученици посматрају кретање разних тела,самостално закључују и наводе примере,учествују у анализи рачунских задатака и дискутују решење задатака

(6+8+0)	СИЛА Узајамно деловање два тела у непосредном додиру и последице таквог деловања: покретање, заустављање и промена брзине тела, деформација тела (истезање, сабијање, савијање), трење при кретању тела по хоризонталној подлози и отпор при кретању тела кроз воду и ваздух. (1+1) Узајамно деловање два тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично, магнетно). Сила као мера узајамног деловања два тела, правац и смер деловања. (3+2) Процена интензитета силе демонстрационим динамометром. (1+1) Сила Земљине теже (тежина тела). (1+2) Систематизација и обнављање градива. (0+2) *Демонстрациони огледи.* Истезање и сабијање еластичне опруге. Трење при клизању и котрљању. Слободно падање. Привлачење и одбијање наелектрисаних тела. Привлачење и одбијање магнета.	На основу различитих примера деловања објаснити методом дијалога деловања тела.Уценици уце да постоје разлиците врсте деловања И методом демонстрационог огледа уоцавају разлике у разлицитим врстама деловања.Методом демонстрационог огледа уценици помоцу динамометра одредјују интезитете разлицитог деловања.	Ученик пажљиво посматра различита деловања које наставник показује отворено и радознало поставља питања,свата повезаност физичких појава и истражује сам још нека деловања у природи
(4+4+7)	МЕРЕЊЕ Основне и изведене физичке величине и њихове јединице. Међународни систем мера. (1+1) Мерење дужине, запремине и времена. Појам средње вредности мерене величине и грешке при мерењу. Мерни инструменти. (3+3) *Демонстрациони огледи.* Мерење дужине (метарска трака, лењир), запремине (балон, мензура) и времена (часовник, хронометар, секундметар). Приказивање неких мерних инструмената (вага, термометри, електрични инструменти). *Лабораторијске вежбе* 1. Мерење димензија малих тела лењиром са милиметарском поделом. (1) 2. Мерење запремине чврстих тела неправилног облика помоћу мензуре. (1) 3. Одређивање средње брзине променљивог кретања тела и сталне брзине равномерног кретања помоћу стаклене цеви са мехуром. (2) 4. Мерење еластичне силе при истезању и сабијању опруге. (1) 5. Калибрисање еластичне опруге и мерење тежине тела динамометром. (1) 6. Мерење силе трења при клизању или котрљању тела по равној подлози. (1)	Методом демонстрационог огледа И кроз дијалог уценицима треба објаснити појам И нацин мерења. На основу различитих огледа уценици упознају разлиците инструменте за разлиците врсте мерења. Кроз лабораторијске везбе врсе се мерења помоцу којих уценици примењују теоријски науцено градиво.	Ученик посматра разна мерила и иструменте,уочава разлику при мерењу,развија радозналост за мерење неких величина,записује неке мерене величине и закључује значај мерења у физици
	МАСА И ГУСТИНА Инертност тела. Закон инерције (Први Њутнов закон механике). (1+0)		

(5+7+3)	Маса тела на основу појма о инертности и о узајамном деловању тела. (1+0) Маса и тежина као различити појмови. (1+1) Мерење масе тела вагом. (0+1) Густина тела. Одређивање густине чврстих тела. (1+2) Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине. (1+1) Систематизација и обнављање градива. (0+2) *Демонстрациони огледи.* Илустровање инертности тела. Судари двеју кугли (а) исте величине, од истог материјала, (б) различите величине, од истог материјала, (в) исте величине, од различитог материјала. Мерење масе вагом. Течности различитих густина у истом суду - "течни сендвич" *Лабораторијске вежбе* 1. Одређивање густине чврстих тела правилног и неправилног облика. (2) 2. Одређивање густине течности мерењем њене масе и запремине	Уводи се појам инерције.Уценици сазнају методом дијалога о великом доприносу Њутна у области кретања.Методом демонстрационог огледа илуструје се инертност тела И врси мерење вагом. Уоцавају се разлике појма масе и тезине на основу нацина мерења И изразавања кроз разлиците мерне јединице.	Ученик посматра,уочава,врши мерења,записује,закључуј е,врши анализу задатака и математички израчунава непознату величину
(5+6+1)	ПРИТИСАК Притисак чврстих тела. (1+1) Притисак у мирној течности. Хидростатички притисак. Спојени судови. (2+1) Атмосферски притисак. Торичелијев оглед. Зависност атмосферског притиска од надморске висине. Барометри. (1+1) Преношење спољњег притиска кроз течности и гасове у затвореним судовима. Паскалов закон и његова примена. (1+1) Систематизација и синтеза градива. (0+2) *Демонстрациони огледи.* Зависност притиска од величине додирне површине и од тежине тела. Стаклена цев са покретним дном за демонстрацију хидростатичког притиска. Преношење притиска кроз течност (стаклена цев с мембраном, Херонова боца, спојени судови). Хидраулична преса. Огледи који илуструју разлику притисака ваздуха (како се ваздух може "видети", како свећа може да гори под водом ...) *Лабораторијска вежба* 1. Одређивање зависности хидростатичког притиска од дубине воде (1)	Методом дијалога И демонстрационог огледа објашњава се притисак,врсте притиска И нацини мерења.Потребно је уценицима објаснити Паскалов закон и на основу примера га усвојити. Кроз лабораторијску везбу уоцити зависност хидростатицког притиска од дубине односно висине.	Ученик посматра,пита,записује, наводи примере за притисак,решава просте задатке и примењује стечењо знање за решавање проблема

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Назив наставне теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Увод		-	-
Кретање	1.2.1.Ученик препознаје врсту кретања на основу примера.(праволинијско и криволинијско) 1.2.2.Ученик препознаје врсте кретања на основу примера(равномерно и неравномерно, немора да зна разлику између тренутне и средње брзине,али треба да зна да је брзина стална код рав.кретања. 1.2.3.Ученик уме у тексту да препозна величине које описују равн.кретање,користи образац v=s/t и може да израчуна једну величину ако су познате друге две.Није обавезнижо да зна претварање мерних јединица. 1.4.4.Ученик препознаје да је оснавна јединица за брзину (m/s)али да се користи и (km/h)	2.2.2.Зна да механичко кретање представља промену положаја неког тела у односу на референтно тело.Разликује путању тела од пређеног пута.Зна да је брзина пређени пут у јединици времена. 2.41Ученик уме да користи важније изведене јед.за брзину.. 2.6.1.Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици.Пример:(директну и обрнуту пропорционалност). 2.6.2.Ученик уме да препозна векторску величину,(да је брзина одређена осим бројне вредности правцем и смером). 2.6.3.Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.(зависност пређеног пута и брзине од времена) 2.7.1.Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења.	3.4.1.Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице Si система.Пример:претвара km/h у m/s и обрнуто. 3.7.1.Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. 3.7.2.Ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.
Сила	1.1.1.Ученик уме да препозна гравитациону силу у једноставним ситуацијама.Ученик такође зна да	2.1.1.Ученик уме да препознаје еластичну силу у системима у којима постоји	3.7.1.Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата

	је у одсуству потпора подлоге гравитациона сила узрок падања тела. Ученик зна да кад тело клиза по подлози на њега делује сила трења ,која се супроставља кретању и да ће га зауставити кад на њега не делују друге силе. 1.1.2.Ученик зна да стални магнети имају два пола N и S и да тела могу бити позитивно или негативно наелектрисана.Ученик прпознаје када је узајамно деловање између два тела привлачно односно одбојно и да је то деловање највеће у случају кад су магнети односно наелектрисана тела најближе.	еластична опруга,препознаје правац и смер еластичне силе.Ученик кроз задатке проверава постојање еластичне силе која се уравнотежава са силом дефрмације. 2.1.2.Ученик зна да је гравитациона сила увек привлачна и да зависи од масе тела,зна да је сила теже гравитациона сила;зна да одреди правац и смер еластичне силе код истегнуте односно сабијене опруге 2.41Ученик уме да користи важније изведене јед.за силу.. 2.4.3.Ученик зна да користи префиксе мили и кило и уме да претвара јединице.Пример:Зна да претвори килоњутн у њутн и обрнуто. 2.6.1.Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици.Пример:(директну и обрнуту пропорционалност). 2.6.2.Ученик уме да препозна векторску величину,(да је сила одређена осим бројне вредности правцем и смером). 2.6.3.Ученик уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.(зависност дужине истезања опруге од силе)	мерења.(како истезање опруге зависи од силе) 3.7.2.Ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.(електрична и магнетна сила)

		2.7.1.Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате посматрања или мерења.	
Мерење	1.4.1.Ученик користи уређај за мерење(метарска трака,мензура,вага,штоперица,амперметар и волтметар)зна да одреди вредност најмањег подеока на мерној скали и очита вредност измерене физ.величине,и запише измерену бројну вредност са одговарајућом јединицом мере. 1.4.2.Ученик препознаје основна и најједноставнија мерила и инструменте за мерење неких основних физичких величина.Пример:Ученик препознаје да је вага уређај за мерење масе,хронометар за мерење времена,термометар за мерење температуре.... ,Препознавање се састоји у томе да ученик бира одговоре из понуђеног скупа мерила и уређаја. 1.4.3.Ученик зна да препозна основне јединице за дужину ,масу,запремину,температуру и време као и оне мер.јединице које се најчешће користе. 1.4.5.Ученик зна основна правила за исправно мерење зна да вага мора бити у хоризонталном положају кад на њој нема терета и тегова.,зна даелектрични инструменти морају бити на нули када нису укључени и зна под којим углом треба да гледа скалу. 1.4.6.Ученик зна да мери дужину ,масу,запремину и време (користи	2.4.1Ученик уме да користе важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке.(за силу, притисак,густину...) 2.42.Ученик зна да је литар исто што и дециметар кубни и да су то јединице којима се мери запремина,претвара литре у метре кубне и обрнуто,тоне у килограме. 2.4.3.Ученик зна да користи префиксе мили и кило и уме да претвара јединице.Пример:Зна да претвори километре у метре и обрнуто као и милиметре у метре и обрнуто. 2.4.4.Ученик зна када мерење понављамо више пута када се у истим условима могу добити различити резултати. 2.7.3.Ученик уме да реализује експеримент по упутству.	3.4.1.Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице Si система.(изведене јединице које садрже величине које нису изражене у декадном бројном систему-време.) 3.4.3.Ученик зна шта је грешка мерења,ученик зна да се тачност мерања повећава са смањењем вредности најмањег подеока на инструменту,зна да уколико понављена мерења дају различите резултате средња вредност тих резултата представља коначни резултат мерења. 3.7.1.Ученик уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења. 3.7.2.Ученик уме да препозна питање на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.

	лењир мерну траку вагу мензуру и штоперицу)приликом извођења лабораторијских вежби 1.7.1.Ученик поседује мануелне способности потребне за рад лабораторији.. 1.7.2.Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.		
Маса и густина	1.4.1.Ученик уме да користи уређај за мерење масе –вага и зна да запише измерену бројну вредност са одговарајућом јединицом. 1.4.3.Ученик зна да користи основне јединице за масу и густину као и оне које се најчешће користе. 1.4.5.Ученик зна основна правила мерења,зна да вага мора бити у равнотежи када на њој нема терета и тегова. 1.4.6.Ученик зна да измери масу помоћу дигиталне ваге а немора да зна да користи теразије.	2.1.1.Ученик уме да препозна инерцију као узрок пјава при промени брзине тела.Пример:Када аутобус кочи... . 2.1.5.Ученик разуме и примењује појам густине,зна да је густина воде 1000 kg/m^3. 2.4.12.4.1Ученик уме да користе важнније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке.(за масу и густину). 2.6.1.Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици.Пример:(директну и обрнуту пропорционалност).	3.4.1.Ученик уме да претвара јединице изведених физичких величина у одговарајуће јединице Si система (g/cm^3 ,t/m^3 у kg/m^3) 3.7.1. Ученик уме да допнесе релевантан закључак на основу резултата мерења. 3.7.2.Ученик уме да препозна питања на које можемо да одговоримо посматрањем или експериментом.
Притисак	1.1.3.Ученик разуме принцип спојених судова(ученик зна да се течност пење до истог нивоа без обзира на облик суда ,ученик на примерима нивоа воде у реци и речним каналима може да предвиди који ће ниво достићи вода када буде у стању равнотеже. 1.4.2.Ученик уме да препозна уређаје за мерење	2.1.6.Ученик да зна да хидростатички притисак зависи од висине стуба течности,зна да процени у понуђеној ситацији на којој дубини ће бити већи или мањи притисак. 2.4.1.Ученик уме да користи важније изведене јединице Si система за притисак.	3.1.3.Ученик зна шта је притисак чврстих тела и од чега зависи,зна да притисак чврстих тела зависи од нормалне компоненте,тежине тела и од додирне површине тела и подлоге,закључује како се мења притисак кад се промени маса и величина

	притиска.(барометар,манометар) 1.4.3.Ученик уме да користи основне јединице за притисак,препознаје да је основна јединица Паскал али да се у свакодневном животу користи и милибар.	2.4.3.Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у8 другу.(Пример:kPa,MPa у Pa). 2.6.1.Ученик разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици.(Пример: директну и обрнуту пропорционалност,како притисак зависи од силе и додирне површине,способан да реши задатак и израчуна непознату величину.)	додирне површине,на примеру три квадра идентичних маса одреди ко врши већи притисак. 3.1.4.Ученик разуме и примењује концепт притиска у течностима,зна да је статички притисак у течностима сразмеран производу густине и дубине на којој се притисак тражи,разуме како се притисак преноси кроз течности.

М А Т Е М А Т И К А

Број часова: (4 часа недељно, 144 часа годишње)

Оперативни задаци

Ученике треба оспособити да:

- схвате потребу увођења негативних бројева, упознају структуру целих и рационалних бројева, појмове супротног и реципрочног броја и апсолутне вредности броја.
- упознају и савладају основне рачунске операције у скуповима Z и Q и потпуно увежбају извођење тих операција уз коришћење њихових својстава.
- могу да читају и састављају једноставније изразе са рационалним бројевима и израчунавају њихову бројевну вредност;
- упознају и умеју да решавају једноставније једначине и неједначине у скупу Q;
- разумеју процентни начин израчунавања и умеју да тај рачун примењују у пракси;
- упознају класификацију троуглова и четвороуглова и знају њихова својства;
- схвате релацију подударности и њена својства и умеју да је користе у извођењу основних конструкција троугла и четвороугла;
- схвате једнакост површина геометријских фигура и науче правила о израчунавању површина троуглова и четвороуглова.
- примењују правила за израчунавање површине троугла и четвороугла у разним практичним задацима;
- усвајају елементе дедуктивног закључивања (правилно формулисање тврђења, правилно коришћење свих везника, "и" ," или", а нарочито, "ако – онда " и "ако и само ако" ; осете потребу за извођењем доказа и умеју да то раде у једноставнијим случајевима).

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Цели бројеви	**24 (10+14)**	- Први корак у овом проширењу чини додавање негативних целих бројева скупу N_0, а природни бројеви у том ширем скупу слове као позитивни цели бројеви. Уз то треба истаћи значење тих бројева које они имају на разним скалама (термометарској, табли лифта, итд.). Кад је н ознака за природне бројеве, -n биће ознака за негативне бројеве и при том: # n и -n чине *пар супротних бројева*, # n је *апсолутна вредност* за оба броја: n и -n. - Поређење целих бројева ослања се интуитивно на њиховом представљању тачкама на бројевној правој и прати представу о распореду тих тачака. Уз ту представу иде и она о усмереној дужи као "ходу" од тачке нула до тачке која представља тај број. Термин "усмерена дуж" не треба користити у актуелној настави јер то представљање остаје на нивоу графичких техника. - Сабирање у скупу Z интерпретира се као настављање "ходова" тј. настављање усмерених дужи. - После рада са конкретним примерима (који би били систематски груписани и записивани, као на пример, (-7) + 4, (-3) + (-5) итд. прелази се на дефинисање збира: 1.m m+(-n)=m-n, (-n)+m=m-n, -(m)+(-n)=-(m+n) >n: (-n)+(-m)=-(m+n); 2.m m+(-n)=-(n-m), -(n)+m=-(n-m), (-m)+(-n)=-(n+m) <n: (-n)+(-m)=-(n+m) Ово рашчлањивање је издвајање типичних случајева у којима поступак сабирања увек има нешто специфично и како, у ствари, изводимо сабирање конкретних бројева. - Из горње дефиниције непосредно следи закон комутативности. - Асоцијативност сабирања је одмах прихватљива кад се види као слагање "ходова", али се може и доказати у	Ученици треба да: - Умеју да формирају и графички да приказују скупове и њихове подскупове; - Изводе скуповне операције и правилно употребљавају одговарајуће ознаке - Схватају смисао речи : *сваки, неки, или, и, не, следи* - Науче значење следећих појмова бројевни израз, променљива, израз с променљивом и придруживање, користећи при томе и термине: израз, формула (уместо релација), исказ. - Савладају примере једноставнијих функцијских зависности у разним областима

		једном броју случајева (а у свим осталим доказивање дати као вежбања сврстана међу задатке). - Одузимање у систему Z дефинише се као сабирање са супротним бројем, па је потребно истаћи да је сад, у овом систему, та операција увек изводљива. - После изградње система (Z, +) - адитивне групе целих бројева, прелази се на увођење множења и изградњу система (Z, +, ·) - прстена целих бројева. Прво се дефинише множење са позитивним бројем (које се схвата као поновљено сабирање): $n\cdot(-m) = -n\cdot m$ (Знак остаје исти, али се апсолутна вредност повећава n пута). Затим се осмишљава множење са -1, као преусмеравање дужи (тј. као симетрија у односу на тачку 0). По дефиницији је: $(-1)\cdot a = -a.$ Множење са -n узима се као преусмеравање и повећање апсолутне вредности n пута: $(-n)\cdot m = -n\cdot m,\ (-n)\cdot(-m) = n\cdot m$ (Позитивне бројеве не треба писати као: +n, нити натрпавати заграде сем где се мења смисао или где би два знака стајали један уз други). - Својства комутативности и асоцијативности множења изводе се на основу ове дефиниције (опет у случају пар примера, а остали случајеви се уврсте међу задатке). Свуда прво долазе конкретни примери множења, па се после њих дају горе наведене опште формулације. На сличан начин треба извести дистрибутивни закон. Уврстимо и ову важну **напомену**: наративно изражавање дефиниција и својстава је дидактички врло оправдано, али оно мора да следи иза математички прецизних формулација, а не да им претходи. - На крају ове теме треба дати преглед основних својстава (која истичу структуру уређеног прстена) користећи а, б, ц, итд. као ознаке за променљиве (а не оне којима се истиче знак целог броја).	

Троугао	**30 (13+17)**	У овом периоду наставе математике дају се дефиниције геометријских фигура: троугла, квадрата, правоугаоника, ромба, паралелограма, трапеза и четвороугла исказане истицањем њихових карактеристичних својстава (и у терминима страница и углова). Треба истицати и логичку класификацију класа ових фигура (квадрат је правоугаоник, правоугаоник је паралелограм). У класи троуглова, осмислити релацију подударности изражавајући је преко једнакости елемената - страна и углова троугла. Извести једноставна тврђења о збиру углова у троуглу и спољашњем углу троугла, о висини као симетрали једнакокраког троугла, о односу страна и углова троугла.	Ученици треба да: - Схвате појам угла и да науче да упоређују углове, класификују углове... - Савладају конструкцију угла који је једнак неком задатом углу - Се упознају са појмом суседних, упоредних и унакрсних углова - Упознају углове уз трансферзалу паралелних правих, углове са паралелним крацима и њихова својства, као и да умеју да цртају праву паралелну датој правој
Рационални бројеви	**45 (16+29)**	Проширење скупа Q_+ позитивних рационалних бројева тече на потпуно аналоган начин као и проширење скупа N_0, при чему се треба позивати на одговарајуће поступке примењене у случају конструкције система Z и тиме скраћивати излагање. Кад је r □ Q_+, негативне рационалне бројеве треба означавати пишући -r и такође избегавати непотребно натрпавање заграда. Дељење у систему рационалних бројева Q осмишљава се као множење реципрочним бројем, па треба истаћи да је сад та операција увек изводљива (сем дељења са 0, кад треба рећи да такво дељење нема смисла). На крају, систематизују се основна својства карактеристична за систем Q као за структуру која је уређено поље. Тему решавање **једначина и неједначина** обрађивати после проширења бројевних система до скупа Q рационалних бројева. Тек са овим скупом то решавање је изводљиво без познатих ограничења (а уз проширење Z, довољно је навести решивост једначина облика x + b = c у том скупу). Једначина ax + b = c решава се у два корака: ax = b - c (веза сабирања и одузимања), x = (be - c): a (веза множења и дељења). Пошто се лако доказује да израз ax расте са x, ако је a>0, а опада ако је a<0 (из $x_1 > x_2$ следи да је разлика $ax_1 - ax_2 = a(x_1 - xx_2)$ позитивна за a > 0, а негативна за a < 0), решавање неједначине ax + b > c изводи се тако што се прво реши једначина ac + b = c и нађе њено решење x_0, па је тада решење ове неједначине x > x_0 за a > 0, а x < x_0 за a < 0. Дакле, примењује се иста метода коју су ученици	Ученици треба да: - Схвате познате геометријске фигуре (права, дуж, полуправа, раван, кружница, круг, угао и др.) и као скупове тачака, уз њихово адекватније описивање, примењујући при томе скуповне операције и ознаке

		упознали у претходна два разреда. Слично се решава и неједначина $ax + b < c$. С једне стране, овакав поступак је инструктивнији јер се истиче једно важно својство које касније слови као монотоност линеарне функције, а с друге стране решење се "лови", а не поступа се формалније истицањем еквивалентних услова. Кад се бирају нешто сложенији примери једначина и неједначина, променљива x треба да само једанпут фигурише (нпр. $3\cdot(7x - 4) = 25$ и сл.). Решавајући текстуалне проблеме састављањем и решавањем одговарајућих једначина и неједначина, користи се ова врста математике у случају практичних задатака и тако сагледава њена примена. Појму **процента** треба посветити посебну пажњу као начину исказивања количинских односа који се јављају у свакодневној употреби. Међутим, не треба од тог стварати "процентни рачун", изводећи и памтећи посебна правила и обрасце. Једноставно, проценте треба схватити као разломке са имениоцем 100, а ученици треба да науче значење израза као што су "чини 60%", "снижено за 7%", "производња је повећана за 12,5%" итд.	
Четвороугао	**20 (9+11)**	Запазити да се четвороугао разлаже на троуглове, па однос подударности користи и за извођење неких лаких својстава појединих врста четвороуглова: једнакост дијагонала правоугаоника, нормалност дијагонала код ромба, узајамно половљење дијагонала паралелограма и сл. Пошто ће ово бити први примери дедуктивног закључивања, доказе треба изводити по јасном плану и са јасно истакнутим претпоставкама и процедурама доказивања. Не треба користити појам подударности примењујући га на произвољне фигуре (сем, могуће, у случају паралелограма и трапеза, кад може имати смисао разложиве подударности). Треба се ослањати на карактеристична (и изведена) својства при извођењу једноставнијих конструкција поменутих геометријских фигура и конструкције са њима повезаним елементима (значајним тачкама, дужима, угловима). Конструкције у геометрији имају велики образовно-развојни значај јер се тиме, на овом нивоу наставе, доказује егзистенција геометријских објеката чији су елементи задати.	- Ученици треба да упознају дељивост природних бројева и основна правила дељивости - Умеју да одређују најмањи заједнички чинилац и највећи заједнички делилац

Површина четвороугла и троугла	**17 (9+8)**	Једначење површина геометријских фигура осмишљава се на класични начин, ослањајући се на појмове разложиве и допунске једнакости. Сама површина фигуре схвата се као магнитуда (величина) тј. постоји самим постојањем дате фигуре и не изражава се као однос према датој јединичној магнитуди, сем кад је тако то посебно формулисано (дајући дужине у центиметрима и сл.). При том се узима да су површине подударних троуглова једнаке, а за правоугаоник чије су дужине страница изражене са a и b, узима се да је његова површина a·b. Кад су странице a и б изражене мерним бројевима, релативно дата дужинска јединица, израз a·b схвата се као производ бројева којим се површина изражава преко одговарајуће јединице за површину. Полазећи од површине правоугаоника, допуњавањем и разлагањем, изводе се формуле за површину паралелограма, троугла и трапеза. Свакако треба укључити практичне примене рачунања површина реалних објеката на што, уосталом, асоцира сами назив "геометрија". Додајмо као општу напомену да је инструктивно да се уз све садржаје наводе историјски подаци, указујући на време, прилике и значајне ствараоце у тим далеким временима, али додајући и коментаре којима се указује на предност савременог излагања математике.	Ученици треба да: - Схвате појам разломка, умеју да га записују на разне начине и врше прелаз са једног начина на други - Умеју да упоређују разломке и да их илуструју на бројевној правој - Стекну довољну увежбаност у извођењу основних рачунских операција с разломцима (у оба записа) - Разумеју појам размере и користе је при цртању и читању разних планова, карата и графикона - Могу да читају, састављају и израчунавају мање сложене бројевне изразе - Умеју да реше једноставније једначине и неједначине у вези са разломцима - Увиђају математички садржај у текстуалним задацима и да га могу изразити математичким језиком
Писмени задаци са исправкама	**8 (4+4)**		- Сагледати како су ученици савладали пређено градиво

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА		
основни ниво	**средњи ниво**	**напредни ниво**
Ученик уме да:	***Ученикуме да:***	***Ученикуме да:***
МА 1.1.1. прочита и запише различите врсте бројева (природне, целе, рационалне)		
МА 1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно		
МА 1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно	МА 2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима	
МА 1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од *n,* где је *n* дати природан број	МА 2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа	МА 3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза
МА 1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем, зна када је један број дељив другим	МА 2.1.3. примени основна правила дељивости са *2, 3, 5,* 9 и декадним јединицама	МА 3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама
МА 1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама	МА 2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама	МА 3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама
АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ		
Ученик врши формалне операције које су редуциране и зависе од интерпретације; ***уме да:***	***Ученик је рачунске процедуре довео до солидног степена увежбаности;*** ***уме да:***	***Ученик је постигао висок степен увежбаности извођења операцијауз истицање својстава која се примењују; уме да:***

МА 1.2.1. реши једначине у којима треба да изрази само непознати сабирак, умањеник, умањилац, дељеник или делилац и то са бројевима истог записа	МА 2.2.1. реши једноставније једначине у којима се непозната појављује само у једном члану и примењује једначине у једноставнијим текстуалним задацима	МА 3.2.1. Реши једноставније једначине и неједначине са заградама у којима се непозната појављује у једном члану и решење представља на бројевној полуправи. Примењује једначине у реалним ситуацијама.
ГЕОМЕТРИЈА		
Ученик:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА 1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве)	МА 2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима	МА 3.3.1. рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали
МА 1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује осноене врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да и рачуна	МА 2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу	МА 3.3.2. користи основна својства троугла, чствороугла, паралслограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише
МА 1.3.3. влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор		
МА 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)	МА 2.3.6. уочи односимстричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фитура (нпр. паралелност и једнакост страница	МА 3.3.6. примени подударност троуглова, повезујући тако разна својства геометријских објеката
МЕРЕЊЕ		
Ученик уме да:	***Учепик уме да:***	***Ученик уме да:***

МА 1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине. површине, масе, времена и углова		
МА 1.4.2. претвори веће јединице дужине. масе и времина у мање	МА 2.4.1.пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу	МА 3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима
МА 1.4.3. користи различите апоене новца		
МА 1.4.4. при мерењу одабере одговарајћу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером	МА 2.4.3. дату величину искаже приближном вредношћу	МА 3.4.2. процени и заокругли дате податке и рачуна са таквим приближиим вредностима;
ОБРАДА ПОДАТАКА		
Учеиик уме да:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА 1.5.2. Одреди аритметичку средину за неколико датих целих бројева	МА 2.5.2. Одреди аритметичку средину за дати скуп вредности које су из Q	
МА 1.5.4. одреди задати проценат неке величине	МА 2.5.4. примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама(на пример, промена цене неког производа за дати проценат)	МА 3.5.4. примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама

Б И О Л О Г И Ј А

Циљ наставе биологије јесте да ученици усвајањем образовно-ваопитних садржаја стекну основна знања о животном простору, начину живота, основној и рађи, разноврсности и значају животињског света,

Задаци наставе биологије су:
-развијање љубави према природи и осећања дужности да уочавају за себе и будуће генерације;
-развијање основне научне писмености, логичког расуђивања, објективности и критичког мишљења;
-упознавање спољашње и основне унутрашње грађе праживотиња;
-упознавање спољашње и основне унутрашње грађе животиња;
-поступно и систематично упознавање разноврсмости животињског света;
-развијање одговорног односа према животињама;
-разумевање еволутивног развоја живог света;
-развијање хигијенских навика и здравствене културе.

Оперативни задаци:
Ученици треба да:
-уоче потребу за класификовањем живог света због његове велике разноврсности;
-уочавају сличности и разлике у грађи и начину живота, биљака , гљива и животиња;
-упознају основне појмове о природном систему животиња;
-упознају животни простор, начин жипота, грађу, разноврсност и значај праживотиња;
-упознају животни простор, начин живота, спољашњу грађу и основе унутрашње грађе, разноврсност и значај сунђера, дупљара, црва. мекушаца, зглавкара и бодљокожаца;
-схвате улогу инсеката у природи;
-упознају болести које изазивају или преносе животиње, начин преношења и превенцију;
-упознају животни простор, начин живота, грађу, разноврсност и значај риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара;
-схвате значај бригу о потомству птица и сисара:
-схвате значај одговорног односа према животињама;
-сазнају основне научне чињенице о току и развоју живота на Земљи и етапе земљине историје;
-знају да живот на Земљи има историју са којом се могу упознати на оонову фосилних остатака (записа);
-разумеју еволуцију живог света схвате њен значај у формирању савременог биолошког мишљења.

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
I УВ0Д	3	- Обнављање кроз разговор усвојених знања о разноврсности живог света	- Учествује у дијалогу о разноврсности живог света,
II ПРАЖИВОТИЊЕ	9	- Демонстрацијом упознати ученике са светом праживотиња - Упућивање ученика у начин извођења практичне вежбе: Посматрање слатководних праживотиња	- Активно слуша, бележи и усваја знања о животном простору и начину живота праживотиња - Самостално прави препарат слатководних праживотиња,
III ЦАРСТВО ЖИВОТИЊА	48	- Кроз излагање и демонстрацију упознати ученике са разноврсношћу света животиња - Упознати ученике са сунђерима, дупљарима, црвима, мекушцима, зглавкарима и бодљокошцима	- Активно слуша, бележи и усваја знања о настанку и развоју животиња и њиховој разноврсности - Бележи и усваја знања сунђера, дупљара, црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца - Истражује и анализира улогу инсеката у природи

IV УГРОЖЕНОСТИ ЗАШТИТА ЖИВОТИЊА	6	- Уочавање заједничке збирке љуштура пужева и школьки и инсеката и излагањем упознати ученике са рибама, водоземцима, гмизавцима, птицама и сисарима - Уочавање унутрашњих органа рибе демонстрациј ом дисекције рибе - Обнављање кроз разговор усвојених знања о разноврсности царства животиња и биодиверзитета - Наводити ученике на кратке и јасне одговоре и закључке о факторима угрожавања, значају заштите животиња, суживоту људи и животиња	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о рибама, водоземацима, гмизавацима, птицама и сисарима - Дисекује рибу, посматра унутрашње органе, - Одговара и поставља питања о разноврсности царства животиња и биодиверзитета, о факторима угрожавања, значају заштите животиња,
V УВОД У ЕВОЛУЦИЈУ ЖИВОГ СВЕТА	6	- Демонстрацијом одговарајућих и доступних средстава упознати ученике са животом на Земљи, доказима живота и борбом за опстанак- Чарлс Дарвин	- Активно слуша, бележи о току и развоју живота на Земљи - Логички размишља, и закључује да живот на

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)	Шта ученик/ ученица зна и уме на нивоу постигнућа
I УВОД	3	- Обнављање кроз разговор усвојених знања о разноврсности живог света	- Учествује у дијалогу о разноврсности живог света, набраја и уочава разлике и сличности у грађи и начину живота биљака, гљива и животиња	**Основном/**-БИ.1.1.4. уме да наведе називе пет царстава и познаје типичне представнике истих - БИ.1.1.3.препознаје основне сличности и разлике у изгледу и понашању биљака и животиња **Средњем/-** БИ.2.1.3.познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе БИ.2.1.2.познаје и користи критеријуме за разликовање биљака и животиња и примењује их у типичним случајевима ивоа кола/класе **Напредном/-** БИ.3.1.4. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/реда најважнијих група БИ.3.1.3.разуме критеријуме по којима се разликују биљке и животиње и уме да да их примени у атипичним случајевима
I I ПРАЖИВОТИЊЕ	9	- Демонстрацијом одговарајућих и доступних средстава сликовито и логично излагањем упознати ученике са светом праживотиња	- Активно слуша, бележи и усваја знања о животном простору, начину живота, грађи, разноврсности и значају амеба, бичара и трепљара; паразитским праживотињама- начину	**Основном/**- БИ.1.2.1.зна да су најмањи организми сграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије

		- Упућивање ученика у начин извођења практичне вежбе: Посматрање слатководних праживотиња под микроскопом	преношења и мерама превенције - Самостално прави препарат слатководних праживотиња, микроскопира, црта и бележи	-БИ.1.2.7.зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином -БИ.1.5.1.зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржавамо -БИ.1.5.5. препознаје основне знаке поремећаја функције појединих органа и основне симптоме инфекције и разликује стање у коме може сам да интервенише од стања када мора да се обрати лекару **Средњем/**-БИ.2.2.5. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје
III ЦАРСТВО ЖИВОТИЊА	48	- Кроз излагање и демонстрацију упознати ученике са разноврсношћу света животиња - Демонстрацијом одговарајућих и доступних средстава сликовито и логично излагањем упознати ученике са сунђерима, дупљарима, црвима, мекушцима, зглавкарима и бодљокошцима	- Активно слуша, бележи и усваја знања о настанку и развоју животиња и њиховој разноврсности - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о животном простору, начину живота, спољашњој грађи, основама унутрашње грађе, разноврсности и значају сунђера, дупљара, црва, мекушаца, зглавкара и бодљокожаца - Истражује и анализира улогу инсеката у природи - Упознаје болести које изазивају или преносе животиње, као и начине преношења и мере превенције	**Основном/**- -БИ.1.1.5.зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе -БИ.1.2.1.зна да су најмањи организми сграђени од једне ћелије у којој се одвијају сви карактеристични животни процеси и зна основне карактеристике грађе такве ћелије -БИ.1.2.2.зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија -БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма -БИ.1.2.4. познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси -БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују

		- Упућивање ученика на доношење и прављење заједничке збирке љуштура пужева и шкољки и инсеката - Демонстрацијом одговарајућих и доступних средстава сликовито и логично излагањем упознати ученике са рибама, водоземцима, гмизавцима, птицама и сисарима - Уочавање унутрашњих органа рибе демонстрацијом дисекције рибе	- Сакупља, групише и прави збирку љуштура пужева и шкољки и инсеката - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о начину живота, грађи, корелацији са стаништем, разноврсности и значају риба, водоземаца, гмизаваца, птица и сисара - Дискутује и анализира о значају бриге о потомству птица и сисара - Дисекује рибу, посматра унутрашње органе, бележи и црта	исхраном -БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) -БИ.1.2.7.зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином -БИ.1.3.1.разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте -БИ.1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања -БИ.1.5.1.зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржавамо -БИ.1.5.2. разуме значај примене хигијенских навика у исхрани и посебно значај термичке обраде хране -БИ.1.5.3.разуме значај одржавања хигијене кућних љубимаца, домаћих и ивљих животиња и правилног опхођења са њима -БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије) -БИ.1.5.5. препознаје основне знаке поремећаја функције појединих органа и основне симптоме инфекције и разликује стање у коме може сам да интервенише од стања када мора да се обрати лекару **Средњем/** -БИ.2.1.4.уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме

				-БИ.2.2.1.разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од функције коју обављају у вишећелијским организмима(разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) -БИ.2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа -БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека -БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам -БИ.2.2.6.разуме да и у биљној и у животињској ћелијисложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање -БИ.2.2.7. познаје термин хомеостаза и зна да објасни шта он значи -БИ.2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућују ову интеграцију -БИ.2.3.1.разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања **Напредном**/- БИ.3.1.5.уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама -БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека

				-БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност -БИ.3.2.3.разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције -БИ.3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информишу организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система)
IV УГРОЖЕНОСТ И ЗАШТИТА ЖИВОТИЊА	6	- Обнављање кроз разговор усвојених знања о разноврсности царства животиња и биодиверзитета - Кроз јасна и логична питања наводити ученике на кратке и јасне одговоре и закључке о факторима угрожавања, значају заштите животиња, суживоту људи и животиња, као и одговорном односу према животињама	- Одговара и поставља питања о разноврсности царства животиња и биодиверзитета, о факторима угрожавања, значају заштите животиња, суживоту људи и животиња, као и одговорном односу према животињама	**Основном/**-БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) -БИ.1.4.7. препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата) -БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења **Средњем/** -БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и уштеде енергије -БИ.2.4.9.разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова,природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова)
V УВОД У	6	- Демонстрацијом одговарајућих и доступних средстава сликовито и	- Активно слуша, бележи и усваја	**Основном/-** БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи

ЕВОЛУЦИЈУ ЖИВОГ СВЕТА		логично излагањем упознати ученике са животом на Земљи, доказима еволуције, геолошким добима, календаром живота и борбом за опстанак- Чарлс Дарвин	основне научне чињенице о току и развоју живота на Земљи и етапе Земљине историје - Логички размишља и закључује да живот на Земљи има историју са којом се може упознати на основу фосилних остатака - Активно слуша, бележи и усваја знања о еволуцији живог света	-БИ.1.3.9.зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа -БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама **Средњем**/- БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама -БИ.2.3.6.уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине **Напредном**/- БИ.3.3.5. разуме како различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама, доводе до еволуције

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

Разред: **шести**
Недељни фонд часова: **2**
Годишњи фонд часова: **72**

Циљ учења технике и технологије је да ученик развије техничко-технолошку писменост, да изгради одговоран однос према раду и производњи, животном и радном окружењу, коришћењу техничких и технолошких ресурса, стекене бољи увид у сопствена професионална интересовања и поступа предузмљиво и иницијативно.

НАСТАВНА ТЕМА	САДРЖАЈИ	ИСХОДИ (СТАНДАРДИ)		
		ОСНОВНИ	СРЕДЊИ	НАПРЕДНИ

1. Животно и радно окружење (6)	- Значај и развој грађевинарства - Просторно и урбанистичко планирање - Култура становања - Кућне инсталације	- упознавање са развојем и значајем грађевинарства и урбанизма - препознаvawe савремене културе становања - класификује кућне инсталације	- повезује развој и значај грађевинарства и урбанизма - разуме начин функицонисања и примене кућних инсталацција	- анализира карактеристике савремене културе становања - разуме просторно и урбанистичко планирање
2. Саобраћај (8)	- Саобраћајни системи - Саобраћајни објекти - Управљање саобраћајном сигнализацијом - Правила безбедног кретања пешака и бициклисте	- класификује врсте саобраћајних објеката према намени - познаје правила безбедног понашања и кретања пешака и бициклисте у саобраћају	- повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају - повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе	- демонстрира правилно и безбедно понашање пешака и бициклисте на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације
3. Техничка и дигитална писменост (18)	- Приказ грађевинских објеката и техничко цртање у грађевинарству - Техничко цртање помоћу рачунара - Дигиталне презентације	-скицира просторни изглед грађевинског објекта - чита и црта грађевински технички цртеж уз помоћ наставника - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уз помоћ наставника - креира дигиталну презентацију уз помоћ наставника	- чита и црта грађевински технички цртеж - користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката - самостално креира дигиталну презентацију и представља је	- користи рачуарске апликације за техничко цртање грађевинских објеката уважавајући потребе савремене културе становање - успешно креира дигиталну презентацију и презентује је
4. Ресурси и производња (20)	- Грађевински материјали -Техничка средства у грађевинарству и пољопривреди - Организација рада у грађевинарству и пољопривреди - Обновљиви извори енергије и рационално коришћење топлотне енергије - Рециклажа материјала у грађевинарству и пољопривреди и заштита животне средине - Моделовање машина и уређаја у грађевинартву	- препознаје основне грађевиснке материјале - препознаје грађевинске и пољопривредне машине и алате - описује занимања у области грађевинарства пољопривреде - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине уз помоћ наставника	- повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину - повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова -повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије - повезује гране пољоприведе са одређеном врстом производње хране - израђује модел грађевинске и пољопривредне машине	- реализује активност која указује на важност рециклаже - образлаже на примеру коришћење обновиљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије - успешно израђује модел грађевинске и пољопривредне машине

	и пољопривреди			
5. Конструкторско моделовање (20)	-Израда техничке документације - Моделовање машина и уређаја у грађевинартву и пољопривреди - Моделовање макета/модела у грађевинарству пољопривреди - Представљање идеје поступка израде и решења производа - Одређивање тржишне вредности производа, укључујући и оквирну процену трошкова - Представљање производа и креирање дигиталне презентације	- уз помоћ наставника, или успешнијих ученика у тиму, израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - уз помоћ наставника или успешнијих ученика у тиму безбедно изводи радне операције	- израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта - самостално проналази информације потребне за израду матеке и модела - самостално креира планску документацију користећи програм за обраду текста - припрема и организује радно окружење - самостално израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду	- успешно израђује техничку документацију, макету и модел пољопривредне или грађевинске машине - успешно израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата, машина у складу са принципима безбедности на раду - учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење модела/макете - одређује реалну вредност израђене макете/модела укључујући оквирну процену трошкова

НАСТАВНА ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
1. Животно и радно окружење	- Уз помоћ медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења (по могућству интерактивно). - Потребно је нагласити значај урбанизма и просторног планирања (на основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта). - Користите рачунарске мапе за одређивање положаја грађевинских објеката у односу на околину. - Посматрање и анализе примера, навести ученике да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врста насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. - Обезбедити ако је могуће стоврити услове за ситуационо учење кроз компјутерску симулацију, што ће упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом. У случају да то није могуће анализирати планове одговарајућих инсталација и начин функционисања, након тога одговарајућим скицама и цртежима проверити да ли су ученици разумели поменуту тематику.
2. Саобраћај	- Безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописне инфраструктуре (опреме пута, обележавање и сигнализација, квалитет израде саобраћајних објеката) као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Кроз примере симулације, а који су доступни на Интернету, ученике довести у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. - Уз помоћ мултимедијалних примера објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе.

	- Са аспекта безбедности учесника у саобраћају обратити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају. За реализацију ових садржаја користити мултимедије као и саобраћајне полигоне практичног понашања у саобраћају у оквиру школе (ако постоје). Ако школа нема просторне могућности за израду саобраћајног полигона, користе дворишта, шири ходници или фискултурне сале ради остваривања овог исхода.
3. Техничка и дигитална писменост	- На почетку реализације области укратко поновити која су знања и вештине из техничког цртања ученици усвојили у претходном разреду. - Ученике оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. - Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на папиру и помоћу рачунара користити индивидуални облик рада. - Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевања релацијских односа између објеката и предмета, стога је примерено задати им да скицирају просторни изглед одређеног грађевинског објекта који им је познат. - Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3Д приказ грађевинских објеката. - Ученицима објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације - Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. - Израда мини-пројеката хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређење стана према истим. Скица може бити израђена на папиру или помоћу рачунара. Ученици своја решења скице грађевинског објекта и унутрашњег уређења стана самостално представљају током редовне наставе. - Користити дигиталне презентације које ће ученици израдити. Акценат треба да буде на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења (ток презентације) и развоју вештине комуникације (контакт са публиком), а не на техници израде презентације. Обезбедити простор за дискусију и давање вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.
4. Ресурси и производња	- На почетку рада на овој области упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала (према пореклу и намени). Врсте, начин производње, основне карактеристике грађевинских материјала и њихову примену објаснити на елементарном нивоу, без улажења у детаље. - Показати угледне примере појединих грађевинских материјала, а предавање поткрепити сликама, проспектима или мултимедијом. - Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта (темељ, зидови, међуспратна конструкција, степенице и кров) уз међусобно функционално повезивање и начине изградње. Направити везу између конструктивних делова грађевинског објекта и материјала за њихову изградњу. Користити мултимедијалне презентације и одговарајуће цртеже за проверу усвојености знања. - Уз помоћ мултимедије или слика упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње. Потребно је да ученици повежу делове конструкције и начине градње грађевинског објекта са њиховом наменом. - Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела грађевинских машина и алата и њихове најважније карактеристике). Користити слике, цртеже и мултимедијалне презентације. - Указати на значај планирања избора материјала за изградњу грађевинског објекта и његове изолације још током пројектовања, са аспекта рационалне потрошње енергије и уштеде топлотне енергије. Повезати значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије. Користити мултимедијалне презентације и узорке одговарајућих материала. - Упознати ученике са врстама грејања у кући/стану. Кроз разговор са ученицима и уз изношење различитих примера из живота, ученике упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора у кући/стану, а све са циљем рационалне потрошње енергије. Посебно нагласити значај великих могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије за загревање стана/куће. За реализацију овог дела наставне теме користити мултимедијалне презентације. - Упознати ученике са организацијом рада у пољопривредној производњи и најважнијим машинама и уређајима које су неопходне за нормално одвијање производње. Користити разне илустрације модела или мултимедију, да би ученици могли да препознају основне процесе пољопривредне производње са посебним освртом на производњу хране. - Уз помоћ слика, мултимедије или макета ученицима треба представити најважније машине у пољопривреди са њиховим најбитнијим

	карактеристикама. - Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине у грађевинарству и пољопривреди. Пред ученике поставити задатак да израде мултимедијалну презенацију која се односи на рециклажу и заштиту животне средине (из свог блиског окружења или града). Јавно презентовати радове уз дискусију - Поступно увести ученике у свет практичног стваралаштва. Кроз практичан рад ученици стечена теоријска знања претварају у функционална, развијајући алгоритамски начин размишљања од идеје до реализације. Њихов стваралачки рад треба да се заснива на изради модела грађевинске или пољопривредне машине, уређаја или модела који користи обновљиве изворе енергије, уз обавезну примену мера заштите на раду.
5. Конструкторско моделовање	- Ученици реализују заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Потребно је поступно уводити ученике у алгоритме конструкторског моделовања при изради сопственог пројекта, креирању планске документације (листа материјала, неопходан прибор и алат, редослед операција, процена трошкова) до извршавања радних операција, графичког представљања замисли и процене и вредновања. - Ученике могу да се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме која се односи на израду модела разних машина и уређаја у грађевинарству, израду макете грађевинског објекта или стана на основу плана и предлог за његово уређење као и моделовање машина и уређаја у пољопривредној производњи. Ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/моделакористећи ИКТ, израђују макету/модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. - У пројекат се може укључити и више ученика уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Ученици учествују у успостављању критеријума за вредновање, процењују свој рад и рад других и предлажу унапређење постојеће макете/модела. - У свим сегментима наставе у овој области, код ученика треба развијати предузетнички дух затевима да се врши процена употребљивости и оправданости реализованих решења.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

Разред: **Шести**

Годишњи фонд часова: **72 часа + 54 часа (обавезне физичке активности ученика)**

Циљ наставе и учења физичког и здравственог васпитања је да ученик унапређује физичке способности, моторичке вештине и знања из области физичке и здравствене културе, ради очувања здравља и примене правилног и редовног физичког вежбања у савременим условима живота и рада.

ИСХОДИ По завршетку разреда ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
- примени комплекс простих вежби у самосталном вежбању -користи научене вежбе у спорту, рекреацији и	**ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ**	Вежбе за развој снаге Вежбе за развој покретљивости Вежбе за развој аеробне

различитим животним ситуацијама -упоређује резултате тестирања са вредностима за свој узраст -примени достигнути ниво технике кретања у игри, спорту и свакодневном животу -разликује атлетске дисциплине -развија своје моторичке способности применом вежбања из атлетике -одржава равнотежу у различитим кретањима -схвата вредност спортске гимнастике за сопствени развој -изводи елементе кошаркашке технике -примењује основна правила кошарке -користи елементе кошарке у игри -примењује основне елементе тактике у одбрани и нападу -учествује на у нутар одељенским такмичењима -изводи кретње у различитом ритму -игра народно коло -контролише покрете и одржава тело у води -преплива 25м техником краул -поштује правила понашања у води и око воде -објасни својим речима значај примењених вежби -препозна начин за побољшање			издржљивости Вежбе за развој брзине Вежбе за развој кординације
	МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ, СПОРТ И СПОРТСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ	**Атлетика**	Техника штафетног трчања Скок у даљ Бацање кугле 2 кг Истрајно трчање- припрема за крос Скок у вис опкорачна техника Бацање вортекса
		Спортска гимнастика	Вежбе на тлу Прескоци и скокови Гимнастички полигон Прескок
		Основе тимских и спортских игара	Кошарка. Основни елементи технике и правила: -кретање у основном ставу у одбрани -контрола лопте у месту и кретању -вођење лопте -дриблинг -хватање и додавање лопте -шутирање -принципи индивидуалне одбране -откривање и покривање -основна правила игре
		Плес и ритмика	Вежбе са вијачом Народна кола
		Пливање	Предвежбе у обучавању технике пливања Техника краула

својих физичких способности -правилно се понаша на вежбалишту и спортским манифестацијама -примени мере безбедности у вежбању у школи и ван ње -одговорно се односи према објектима, справама и реквизитима -решава конфликте на друштвено прихватљив начин -прихвати победу и пораз -примени препоручени дневни ритам одмора рада и исхране -користи здраве намирнице у исхрани -примењује здравствено хигијенске мере у вежбању -правилно реагује након повреда -чува животну средину током вежбања -препозна последице конзумирања алкохола и дувана		**Полигони**	Полигон у складу са реализованим моторичким садржајима

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	На свим часовима као и на другим органозаионим облицима рада посебан акценат се ставља на : -развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој.Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално техничким условима за рад: -подстицање ученика на самостално вежбање

	-учвршћивање правилног држања тела
МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који нису у стању да усвоје неки од садржаја задају се слична али лакша вежбања од предвиђених.Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усавршавање неких моторичких задатака је континуиран процес без обзира на садржај програма. Ураду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.
ФИЗИЧКА И ЗДРАВСТВЕНА КУЛТУРА	Ова област реализује се кроз све организационе облике рада, наставне области и теме уз практични рад.Достизањем исхода ове наставне области, ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању, физичком васпитању ,спорту и здрављу. Основне информације о вежбању и здарвљу преносе се непосредно пре, током и након вежбања на часу.Ова наставна облест обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игрии др. Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности; формирању правилног односа према различотости, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Кључни појмови: васпитање, физичко вежбање, кошарка, здравље и васпитање
Корелација: Биологија (правилна исхрана, хигијена тела), историја (Стара Грчка), математика (угао избачаја кугле), музичка култура (народна кола), физика.

ОПШТА ПРЕДМЕТНА КОМПЕТЕНЦИЈА
Учењем наставног птедмета физичко и здравствено васпитање ученик стиче вештине и овладава знањима и културним вредностима телесног вежбања, примењује их у свакодневном животу, новим и ванредним животним ситуацијама; разуме значај континуираног развојха физичких способности, разноврсних моторичких активности, утицај на здравље, здравље околине и квалитет живота.

СПЕЦИФИЧНЕ ПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ
Ученик је стекао знања и у стању је да користи разноврсне програме обуке индивидуалног и колективног вежбања. Има позитиван став према физичким активностима и спорту у свакодневном животу, поштује правила и негује здраве међуљудске односе. Промовише улогу физичке активности и спорта у унапређивању здравља и превентивно деловање на настанак хроничних незаразних обољења и социопатолошких појава.

Компетенције: Компетенција за учење, комуникација, сарадња, брига за здравље.
Исходи воде ка испуњењу следећих стандарда:
Физичке способности:Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.
Атлетика:Фв.1.1.3.,Фв.1.1.4.,Фв.1.1.5.,Фв.1.1.6.,Фв.1.1.7.,Фв.1.1.9.,Фв.1.1.10.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Спортска игра кошарка:Фв.1.1.1.,Фв.1.1.2.,Фв.2.1.1.
Спортска гимнастика:в.1.1.11.,Фв.1.1.12.,Фв.1.1.13.,Фв.1.1.14.,Фв.1.1.15.,Фв.1.1.16.,Фв.1.1.17.,Фв.1.1.18.,Фв.1.1.19.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Плес и ритмика:Фв.1.1.20.,Фв.1.1.21.,Фв.1.1.22.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Пливање:Фв.1.1.6.,Фв.2.1.6.
Физичко вежбање и спорт:Фв.1.2.1.,Фв.1.2.2.,Фв.1.2.3.,Фв.1.3.1.,Фв.1.3.2.,Фв.1.3.3.,Фв.1.3.4.,Фв.1.1.24.,Фв.1.1.25.
Здравствено васпитање:Фв.1.4.1.,Фв.1.4.2.,Фв.1.4.4.,Фв.3.3.1.
УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА
Концепција физичког и здравственог васпитања заснива се на јединству часовних, ванчасовних и ваншколских организационих облика рада, као основне претпоставке за остваривање циља кроз достизање исхода и стандарда овог васпитно-образовног подручја.
Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде наоснову знања која су стекли у предмету физичко и здравствено васпитање, и учешћем у обавезним физичким активностима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у три предметне области:
- физичке способности,
- моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине и
- физичка и здравствена култура.

- **Циљ и исходи предмета се остварују кроз наставу физичког и здравственог васпитања (у трајањуод 2 школска часа недељно) и обавезне физичке активности сваког ученика (у трајањуод 1,5 школски час недељно).** Обавезни организациони облици рада који омогућавају остваривање планираних исхода су:

- редовна настава
-обавезне физичке активности
Остали облици рада:
-секције
-недеља школског спорта
-активности у природи (кросеви, зимовања, летовања...)
-школска и ваншколска такмичења
- корективно педагошки рад
Обавезнефизичкеактивностиученика
Обавезне физичке активности органозују се за све ученике са једним часом недељно и пола часа кумулативно у току године.

ВАНЧАСОВНЕ И ВАНШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ

Слободне активности - секције

Слободне активности (секције) организују се за ученике са посебним интересовањем за спорт. Рад се одвија у спортским секцијама или школским екипама које се формирају према интересовању, способностима и полу ученика.

Недеља школскогспорта

Школа организује и „Спортску недељу“, такмичење за све ученике од 1-8. разреда. Они се такмиче у дисциплинама које су у складу са условима у којима школа ради.

Активности у природи (кросеви, зимовање, летовање)

Од активности у природи, планирана су два кроса :

-јесењи крос, у организацији Црвеног крста (октобар),

-пролећни крос, у организацији Спортског савеза и РТС-а (мај)

- зимовање – организује се за време зимског распуста (обука скијања, клизања, краћи излети са пешачењем или на санкама, и др.);
- летовање – организује се за време летњег распуста у трајању од најмање седам дана (логоровање, камповањеитд.).

Школска и ваншколска такмичења

Школа организује и спроводи спортска такмичења као интегрални део процеса физичког васпитања. Организују се школска такмичења у спортским играма. У сарадњи са Спортским савезом грда Ужица, организују се такмичења међушколског карактера у свим спортсим дисциплинама према календару који прави Министарство просвете и спорта и Спортски савез, а у оквиру ОСИУРС-а.

Корективно-педагошки рад и допунска настава

Ове активности организују се са ученицима који имају:

-потешкоћа у савлађивању градива,

-смањене физичке способности;

-лоше држање тела;

-здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Ученик може битио слобођен само од практичног дела програма наставе за одређени период, полугодиште или целу школску годину на основу препоруке изабраног лекара.

Ученик ослобођен практичног дела у обавези је да присуствује часовима.

Ослобођеним ученицима треба пружити могућност да:

- суде, воде статистику, региструју резултат или прате ниво активности ученика на часу или школском такмичењу,
- наведе основна правила гимнастике, атлетике, рукомета
- дефинише основна здравствено- хигијенска правила вежбања
- презентује и анализира информације о физичком вежбању, здрављу, спорту, историји спорта, учествује у организацији спортске недеље и школских такмичења
- направе едукативни постер или електронску презентацију, припреме репортажу са спортског догађаја,

- прате и евидентирају ктивност ученика на часу уз помоћ наставника и на други начин помажу у организацији, часовних, ванчасовних и ваншколских активности.

Исходи за ученике ослобођене од практичног дела наставе
Праћење и оцењивање:
Формативно и сумативно оцењивање:
Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу упраћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, подршку у оспособљавању ученика за самопроцену, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

НАЧИН ПРИЛАГОЂАВАЊА:

Настава физичког и здравственог васпитања усмерена је према индивидуалним разликама ученика, које се узимају као критеријум у диференцираном приступу, па самим тим неопходно је упутити ученика или групу ученика, на олакшане или проширене садржаје у часовној, ванчасовној и ваншколској организацији рада. Где је неопходно, програмске садржаје потребно је реализовати према полу. У раду са напреднијим ученицима реализују се препоручени садржаји или садржаји из наредних разреда. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за поједине спортове.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Разред: шести
Недељни фонд часова: **1**
Годишњи фонд часова: **36**
Циљ предмета: Циљ учења информатике и рачунарства је оспособљавање ученика за управљање информацијама, безбедну комуникацију у дигиталном окружењу, креирање дигиталних садржаја и рачунарских програма за решавање различитих проблема у друштву које се развојем дигиталних технологија брзо мења.

ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -правилно користи ИКТ уређаје; – креира, уређује и структурира	**1. ИКТ** **(10)**	- Дигитални уређаји и кориснички програми. - Управљање дигиталним документима. - Рад са сликама.

дигиталне садржаје који садрже табеле у програму за рад са текстом и програму за рад са мултимедијалним презентацијама; – креира и обрађује дигиталну слику; – самостално снима и врши основну обраду аудио и видео записа; – уређује мултимедијалну презентацију која садржи видео и аудио садржаје;		- Рад са текстом. - Рад са мултимедијалним презентацијама које садрже видео и аудио садржаје.
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -чува и организује податке локално и у облаку; – одговорно и правилно користи ИКТ уређаје у мрежном окружењу; – разликује основне интернет сервисе; – примењује поступке и правила за безбедно понашање и представљање на мрежи; – приступа Интернету, самостално претражује, проналази и процењује информације и преузима их на свој уређај поштујући ауторска права; – објасни поступак заштите дигиталног производа/садржаја одговарајућом CC лиценцом;	**2. ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)**	- Употреба ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин у мрежном окружењу. - Интернет сервиси. - Правила безбедног рада на Интернету. - Претраживање Интернета, одабир резултата и преузимање садржаја. - Заштита приватности личних података и ауторских права.
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -објасни поступак прикупљања података путем онлајн упитника; – креира једноставан програм у текстуалном програмском језику; – користи математичке изразе за израчунавања у једноставним програмима;	**3. РАЧУНАРСТВО (15)**	- Основе изабраног програмског језика. - Основне аритметичке операције. - Уграђене функције. - Ниске (стрингови). - Структуре података. - Гранање. - Понављање. - Основни алгоритми.

– објасни и примени одговарајућу програмску структуру (наредбе доделе, гранања, петље); – користи у оквиру програма нумеричке, текстуалне и једнодимензионе низовске вредности; – разложи сложени проблем на једноставније функционалне целине (потпрограме); – проналази и отклања грешке у програму;		
По завршеној области/теми ученик ће бити у стању да: -сарађује са осталим члановима групе у одабиру теме, прикупљању и обради материјала, представљању пројектних резултата и закључака; – користи могућности које пружају рачунарске мреже у сфери комуникације и сарадње; – креира, објављује и представља дигиталне садржаје користећи расположиве алате; – вреднује процес и резултате пројектних активности.	**4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)**	- Фазе пројектног задатка од израде плана до представљања решења. - Израда пројектног задатка у корелацији са другим предметима. - Вредновање резултата пројектног задатка.

ОБЛАСТ/ТЕМА	НАЧИН И ПОСТУПЦИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (по областима)

1. ИКТ (10)	- Поновити и дискутовати са ученицима врсте дигиталних уређаја. - Ученици би требало да знају да наведу и препознају из којих се компоненти састоји стони и/или преносни рачунар и укратко опишу основну улогу сваке од њих. - Оспособити ученике за рад у програму за управљање документима на рачунару. - Представити функције стандардних дијалога за учитавање, снимање и проналажење датотека. - При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста. - При раду са текстом фокусирати се на креирање и форматирање докумената из стварног живота који могу бити блиски ученицима овог узраста - Најпре обновити рад са основним алатима за уређивање и обликовање текста (унос текста, додавање, брисање, копирање, селектовање, поравнање, промена фонта, боје, величине слова, уметање слика, ...). Наглашавати потребу одабира одговарајућег писма одабиром тастатурног распореда за наше говорно подручје (ћирилица, латиница...) и инсистирати на примени језичког и дигиталног правописа. - Усвојене вештине је неопходно увежбавати са ученицима, да би што ефикасније вршили основне операције са текстом коришћењем само тастатуре - Активности ученика усмерити на могућности одабраног текст-процесора, подешавање радног окружења, врсте приказа које су погодније у зависности од тога да ли се уноси текст, исправљају грешке у тексту или врши преглед документа пре штампања и сл. Оспособити ученике да подешавају радно окружење изабраног текст-процесора, подешавају димензије и маргине странице, уносе текст ћириличким и латиничким писмом, сачувају унети текст, отварају постојећи текстуални документ, затварају активни документ, врше основно форматирање текста (својства пасуса, карактера итд.). - Навести елементе који се могу уметнути у текстуални документ (слике, графички облици, табеле, симболи...). Указати на сврху уметања таквих елемената наводећи једноставне примере и повезати технику уметања ових елемената са уметањем слика које су вршили у петом разреду. - Посебну пажњу посветити табелама. Изабрати једноставне примере (распоред часова, календар и сл.) помоћу којих се уводе елементи табеле: ћелија, ред и колона. Представити алате за рад са табелама који су доступни у програму за обраду текста. Вежбати њихово додавање, брисање, селекцију, применити шаблоне за дизајн и сл. Оспособити ученике да уметну табелу у текстуални документ, уносе и уређују садржаје табела, форматирају табелу. - Објаснити појам логичке структуре документа и приказати како се у документу могу експлицитно означити наслови, поднаслови и пасуси коришћењем уграђених стилова Наслов 1, Наслов 2 и Текст - Особити ученике да прегледају текстуални документ пре штампања, подесе параметре за штампу и, ако постоје услови, одштампају документ. - У оквиру уређивања дигиталне слике/цртежа оспособити ученике да поред основних алата изабраног програма (селектовање, копирање, лепљење, промену величине слике, додавање и брисање облика, одсецање дела слике, чување у жељеној величини и квалитету слике, затварање, проналажење и сл.)

	користе и напредне алате за припрему слике за уметање у текстуални документ и мултимедијалну презентацију (нпр. алати за зумирање, унос текста, употребу четкице, гумице, додавање сенке, додавање тродимензионалних ефеката). - Снимање звука и видео-записа сходно могућностима започети демонстрацијом употребе уређаја: камера, микрофон, звучници, мобилни телефони, односно других расположивих уређаја који обављају предвиђене функције. Поред основних техника у процесу снимања (покрени, заустави, сачувај, обриши) и репродукције (покрени, паузирај, заустави, пусти од почетка, подеси јачину звука) обучити ученике да одговарајућим алатом модификују видео запис (скраћивање). У вежби чувања аудио/видео записа скренути пажњу на различите типове датотека у конкретном програму (нпр. mp3, mp4, avi…). - Пре обраде теме израде слајд-презентација подсетити ученике на основна правила визуелизације и презентовања, а при реализацији наставе стално указивати на најчешће грешке (сувише текста, велики број слајдова, различити фонтови и сл.). - При изради мултимедијалних презентација демонстрирати примену основних алата за уређивање и обликовање садржаја у изабраном програму. Поред алата за уређивање и обликовање текста и слика, представити алате за рад са уметнутим елементима проширујући примену на рад са табелама, графичким објектима, видео и аудио записима (користити претходно креиране звучне и видео записе, прилагодити тип датотеке изабраном програму – представити ученицима неки од расположивих програма за конверзију формата датотека). - Оспособити ученике да подесе радно окружење, бирају одговарајући поглед на презентацију, креирају слајдове, уносе текст и друге објекте (слике, табеле, графиконе) и доследно их форматирају (користећи мастер слајд). Теме треба да буду смислене и релевантне за ученике, најбоље је да се користе презентације у којима се обрађују теме из наставе, како информатике и рачунарства, тако и других предмета. - Ученици неке презентације могу да креирају и у склопу домаћих задатака, а на часу је могуће анализирати презентације направљене код куће. Кроз разговор са ученицима дефинисати појам добре презентације и демонстрирати начине представљања. Нагласити да презентације треба да буду једино у функцији садржаја, избегавати анимације „по сваку цену” које оптерећују презентацију.
2.ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)	- Представити појам и врсте рачунарских мрежа и увести основне појмове и терминологију из ове области (сервер, клијент, локалне мреже, мреже широког распона, глобална мрежа – Интернет). Подсетити ученике на правила коришћења ИКТ уређаја на одговоран и сигуран начин, сада у мрежном окружењу. - Представити ученицима основне интернет сервисе: сервис електронске поште, www као јавни информациони сервис, дискусионе групе и сервисе за претраживање интернета. Објаснити чему ти сервиси служе, упознати их са планом коришћења ових сервиса. - Представити веб као најпознатији интернет сервис. Објаснити да веб функционише тако што су

	корисницима потребне услуге и њима их пружају уређаји специјализовани за то (сервери). У свакој комуникацији морају да постоје правила, односно протоколи (HTTP и HTTPS) као и правилно навођење и коришћење адреса (домена и URL са једне и IP и MAC адреса са друге стране). - Објаснити структуру URL адресе и значење појединих домена edu.rs, gov.rs, com… Упутити ученике на веб сајт (нпр. http://www.mojaipsdresa.info) путем кога могу да пронађу информације о ИП-адреси сајта, као и уређаја који је употребљен за претрагу. - Нагласити значај дигиталног трага који посетилац оставља приликом посете неком сајту. Напредне технике претраге у изабраном претраживачу представити на унапред припремљеном скупу веб-страна (претрага према веб адреси сајта), кроз дискусију и практичан рад на вредновању интернет извора (публика којој је сајт намењен, аутор, тачност/прецизност, објективност, актуелност и интернет адреса) подстицати развој критичког мишљења ученика. - Код преузимања било ког садржаја са интернета важно је подсетити ученике на поступке преузимања и чувања на жељеној локацији, као и на етичка и правна питања приступа садржајима (лиценце), заштите од нежељених програма, као и на правила понашања на интернету (енг. netiquette). - Подсетити ученике на значај поштовања ауторских права и сврху CC (Creative Commons) лиценци. Представити начин лиценцирања сопственог ауторског дела комбинацијом расположивих симбола, на адреси htpps://creativecommons.org/share-your-work/. - Нагласити да се приликом посете сајтовима, као и приликом преузимања садржаја, дигитални уређај који користимо је изложен процедурама којима се прикупљају подаци за које корисник не зна у коју ће сврху бити употребљени (ИП адреса, локација), а уређај може бити изложен дејству нежељених програма (вируси, шпијунски програми). У ту сврху је потребно применити расположиве мере заштите. - Посебну пажњу посветити питањима дигиталног насиља (приликом обраде или кроз пројектни задатак пожељно је спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, применом онлајн упитника, радионица или квиза, какви се могу наћи, на пример, на адреси http://www.mpn.gov.rs/grupa-za-prevenciju-nasilja/, у приручнику Дигитално насиље – превенција и реаговање). Набројати и описати најчешће видове дигиталног насиља (како се дигитални уређаји и сервиси користе као оруђа дигиталног насиља: социјалне мреже, СМС и телефонски позиви, сликовне поруке и видео материјали и др.), како препознати облике дигиталног насиља, посебно вршњачког насиља. Дискутовати ситуације када се неко насиље врши у стварном свету и преноси у дигитални свет, који су најчешћи примери, како исправно реаговати у конкретним ситуацијама, коме се обратити, које поступке је могуће примењивати и која правила понашања установити за безбедно представљање на мрежи. Упознати ученике са неким од начина за препознавање и пријаву дигиталног насиља: СОС телефон и онлајн форма за пријаву насиља, као и сајтови који су посвећени пројектима владе у борби против дигиталног насиља. - Представити предности употребе веб сервиса на примеру алата за креирање онлајн упитника, који не би садржао више од три питања различитог типа. Нагласити значај онлајн упитника као корисног алата за прикупљање података у истраживањима, анкетама, квизовима или тестовима. Наставник креира

	онлајн упитник на свом налогу на диску, објављује га на школском сајту и ученицима поставља као задатак да на својим радним јединицама попуне упитник. Показати ученицима како изгледа табела са свим њиховим одговорима. Преузети табелу и без удубљивања у њену структуру показати како за свако питање изгледа колона са њиховим одговорима. Урадити попуну упитника два пута, први пут допустити ученицима да се представе са својим измишљеним именима и други пут, нагласити ученицима да попуне своја права имена. Упоредити, заједно са ученицима, одговоре за иста питања у једном и другом случају. - За утврђивање и појашњавање ове теме организовати квизове или радионице (на теме безбедно-небезбедно, пожељно-непожељно понашање на интернету) као и симулације небезбедних ситуација са акцентом на то како је пожељно реаговати у датим ситуацијама (кроз играње улога и сл.). Једна од активности за ученике, ради повезивања знања, може бити израда текстуалних докумената или мултимедијалних презентација на тему: Моја правила понашања на интернету, Пет најважнијих правила за безбедан интернет, Како да интернет постане сигурнији за децу, и сл. Кроз креирање ових докумената увежбавати сарадднички рад и коришћење бесплатних онлајн платформи.
3. РАЧУНАРСТВО (15)	- Представити концепт текстуалних програмских језика, укратко, потом изабраног програмског језика, као и неке основне сличности и разлике у односу на визуелни програмски језик који су ученици користили у петом разреду. Укратко представити едитор изабраног текстуалног програмског језика и значај поштовања основних правила приликом писања наредби. Направити везу између наредби које записујемо текстом и очекиваног дејства те наредбе, на једноставном примеру, као и везу између корака алгоритма и одговарајуће наредбе. - Реализацију теме започети приказом израде задатака израчунавањем, применом операција: сабирања, одузимања, множења и (реалног) дељења. Пожељно је бирати задатке који имају реалну примену у стварном животу из области блиских ученицима (спорт, мода), било у другим наставним предметима (математика, физика, биологија, историја, географија и слично). Увести појам израза у програмском језику и његових саставних елемената (бројевних константи, променљивих и аритметичких оператора, уз пратећи појам типа). - Увести променљиве као појам за именовање улазних података и међурезултата израчунавања као и механизам за учитавање вредности улазних података и испис резултата. Променљиве у почетку третирати на исти начин као у математици и не мењати вредности једном додељеним променљивима (императивна додела, попут i=i+1, је нов концепт на који је потребно поново се вратити током обраде итеративних поступака). Ако је приликом уноса података неопходна конверзија учитаног текста у број укратко је описати, а детаљно појашњење дати када се буде обрађивала тема рада са текстом. - Обратити пажњу на то да се задаци који су у математици обично рађени над конкретним вредностима улазних података сада решавају над симболичким вредностима (у општим бројевима) и дати довољно времена ученицима да савладају ту промену.

	- Увести посебно операције одређивања целобројног количника и остатка и показати могуће примене: конверзије метричких јединица (нпр. конверзија центиметара уметре и центиметре, конверзија времена из минута у сате и минуте, конверзија углова из секунди у степене, минуте и секунде, одређивање цифара двоцифреног броја и слично). Обратити пажњу на то да се на часовима математике не уводе функције за одређивање количника и остатка тако да од ученика не треба очекивати предзнање у овом домену. - Поред израчунавања, још један незаобилазан елемент програмирања чине наредбе и контрола тока програма. Осим секвенцијалног ређања наредби једне иза друге, основу контроле тока чине гранање и понављање. - Вежбање контроле тока програма може се веома лепо постићи цртањем уз помоћ покретања објекта који током кретања оставља траг на екрану и робота који у лавиринту има задатак да дође на одређено место, заобилазећи при том препреке и премештајући предмете. Ова два приступа су често део уводних курсева програмирања заснованих на блоковском програмирању (нпр. на code.org), а за њих постоји и директна подршка у неким програмским језицима и окружењима. Ученицима искорак у рачунарску графику обично бива занимљивији од писања програма који раде у чистом текстуалном режиму и стога има смисла током обраде теме контроле тока програма користити овакве библиотеке. - У склопу обраде гранања потребно је приказати релацијске операторе (једнако, различито, мање, веће, мање-једнако, веће-једнако) и писање релацијских израза који се јављају као услови у наредби гранања. Показати непотпуни (тзв. if-then) и потпуни (тзв. if-then-else) облик наредбе гранања. Приказати и логичке операторе (и, или, не) који се користе за изражавање сложенијих услова. На основном нивоу сасвим је довољно да ученици савладају гранање на основу елементарног услова (нпр. да у зависности од унете спољне температуре одреде да ли је довољно топло за купање) и евентуално да повежу два услова на одговарајући начин (нпр. да одреде да ли број припада неком интервалу поређењем са доњом и горњом границом интервала). - Понављање започети најједноставнијим обликом у којем се тражи да се неки блок наредби понови одређени број пута (нпр. помери робота десет корака напред, десет пута испиши неки текст, четири пута помери корњачу напред и окрени је за 90 степени). Иако визуелни програмски језици често имају посебну наредбу за ово, у текстуалним програмским језицима се она обично реализује општијим наредбама (класичном петљом фор). Кроз низ задатака ученицима скренути пажњу на измену вредности бројачке променљиве током трајања петље. Претходно, веома пажљиво, скренути пажњу ученицима на то да се вредности променљивих током трајања програма могу мењати (нпр. цена пре и после поскупљења се може чувати у једној променљивој), за разлику од математичког контекста на који су ученици навикли у којем су променљиве само имена вредности и не постоји могућност измене вредности једном уведене променљиве. Описати намену и начин употребе коментара као поруке приликом задавања улазних и излазних вредности за променљиве. - Поред рада са бројевима у реалним програмима најчешћи је рад са текстуалним подацима. У већини

	савремених језика постоји посебан тип података за то (ниске тј. стрингови), опремљен великим бројем корисних библиотечких функција. Ученицима приказати како се формирају променљиве текстуалног типа, како се одређује дужина текста, како се врши конверзија између текста (који садржи низ цифара) и бројева, како се врши провера да ли текст садржи карактер, како се издваја део текста на датим позицијама и слично. Ако је директно подржан програмским језиком, илустровати и поредак између ниски (лексикографски, као у речнику). - Представити концепт декомпоновања сложенијих проблема на једноставније потпроблеме у домену израчунавања кроз дефинисање и употребу помоћних функција. Одабрати пригодне, једноставне задатке, којима се илуструје употреба неких елементарних библиотечких функција (нпр. растојање између два броја се може увести као апсолутна вредност њихове разлике, минимум и максимум више задатих вредности или других пригодних које се могу проналазити у библиотечким функцијама). Ученицима приказати и могућност дефинисања помоћних функција, али инсистирати само на изразито једноставним примерима (нпр. функција која израчунава обим правоугаоника). - Од ученика, на овом нивоу, није могуће очекивати креирање сложенијих програма, па сходно томе, задатке прилагодити тако да горња граница дужине текста програма буде десетак линија. У првој фази ученици треба да разумеју како раде готови програми које наставник пише (да могу да предвиде резултат њиховог рада без извршавања програма), затим у наредној фази могу да допуњавају програме чији је основни костур дат и тек онда да самостално пишу програме од почетка до краја. Метода откривања и отклањања грешака у готовим програмима може се користити у свим поменутим фазама (на основном нивоу, то су једноставне синтаксичке грешке, а на напредном су озбиљнији семантички пропусти). - У склопу додатне наставе и рада са заинтересованим ученицима препоручује се израда задатака донекле комплексније алгоритамске структуре и упознавање ученика са мало ширим фрагментом библиотеке одабраног програмског језика. Кроз задатке могуће је упознати ученике са сложенијим и угњежденим гранањем (на пример, одређивање агрегатног стања воде на основу температуре или оцене ученика на основу броја поена, упоређивање два датума на основу поређења година, затим месеца и на крају дана и слично). У склопу обраде петљи могуће је обрадити имплементације неколико основних алгоритама: одређивање збира, производа, броја елемената, минимума и максимума серије елемената, пресликавање и филтрирање серије (на пример, штампање таблице квадрата и корена, издвајање свих дана у којима је дневна температура била испод нуле), линеарна претрага серије елемената (провера да ли серија садржи елемент који задовољава одређено својство) и њихове комбинације. Да би ученици боље разумели ове алгоритме, могуће их је прво имплементирати на кратким серијама, без коришћења петље (на пример, имплементирати прво одређивање максимума пет бројева, па тек онда прећи на максимум н бројева). Ученицима је могуће приказати и алгоритме одређивања цифара у позиционом запису броја и формирања броја на основу датих цифара. У циљу једноставнијег решавања задатака, ученицима је могуће приказати напредније структуре података које савремени програмски језици

	подржавају: уређене парови и н-торке (на пример, пар географских координата), мапе тј. речнике (на пример, пресликавање имена ученика у број освојених поена, пресликавање имена града у пар његових географских координата) и слично. Такође, могуће је проширити скуп библиотечких функција које ученици могу да користе. Све појмове увести искључиво кроз примере употребе у смисленим задацима и избегавати приступ у коме се нови појмови уводе без јасне мотивације.
4. ПРОЈЕКТНИ ЗАДАТАК (7)	**Пројектни задатак ИКТ И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ (4)** - При реализацији тематске целине нагласак је на разради пројектног задатка – од израде плана до представљања решења. Наставник планира фазе пројектног задатка у складу са временом, сложеношћу теме, расположивим ресурсима (знања, вештине и ставови које су ученици усвојили након тематских целина ИКТ и Дигитална писменост, техничке опремљености школе и других релевантних фактора). Ученици заједно са наставником пролазе кроз све фазе рада на пројектном задатку, при чему наставник наглашава сваки корак, објашњава, иницира дискусију и предлаже решења. - При представљању фаза пројекта може послужити следећи пример: Фаза 1: представљање тема, формирање група и одабир теме; Фаза 2: Одабир материјала и средстава, разматрање додатне подршке предметног наставника у зависности од теме; Фаза 3: Планирање времена и избор стратегије за решавање задатка у складу са роком за предају рада; Фаза 4: - Прикупљање и проучавање материјала, израда задатка и припрема за излагање; Фаза 5: Представљање резултата пројектног задатка, дискусија и процена/самопроцена урађеног (наставник модерира, обезбеђује услове за што успешније излагање, усмерава дискусију и врши евалуацију урађеног са јасном повратном информацијом). - Пројектни задаци се баве реалним темама из школског или свакодневног живота. За предвиђени број часова ове тематске целине и са добро испланираним активностима може се очекивати да ученици успешно израде и представе решење пројектног задатка. Акценат је на подстицању иницијативе и креативности, успостављању сарадничких и вредносних ставова код ученика. Циљ је развијање и неговање: поступности, повезивања и изградње сопствених стратегија учења, вршњачког учења, вредновања и самовредновања постигнућа. - Пројектни задаци подразумевају корелацију и сарадњу са наставницима осталих предмета, која се може остварити на оваквим и сличним примерима: – израда упутства или туторијала са табеларним представљањем података – израда упитника на тему дигиталног насиља - Спровести са ученицима истраживање на тему дигиталног насиља, а резултате спроведеног истраживања користити приликом представљања пројектног задатка (пожељно је да наставник користи онлајн упитник приликом прикупљања података, за које би ученици приредили питања). Ученици се могу поделити у групе сходно фази истраживања: група која осмишљава питања, група која анализира прикупљене податке, представља резултате истраживања и група која израђује упутства заштите од

	дигиталног насиља. - Додатна мотивација за ученике може бити избор најбољих радова за: школски часопис, сајт школе, огласну таблу (одељење гласа – вредновање, самовредновање) а да остале радове постављају на пано у кабинету информатике и рачунарства… - Добар пример сумирања научених поступака је израда пратеће документације у виду фајлова различитог типа, као што су текстуални фајлови, слике, видео материјали и сл. **Пројектни задатак из области РАЧУНАРСТВО (3)** - Пројектна настава је комплексан приступ настави и учењу који најчешће користи методе као што су проблемска настава и учење засновано на истрази (питањима). - Проблемска настава поставља пред ученике стварни проблем из живота који треба истражити и за који треба предложити могућа решења. Све врсте реалних животних проблема могу бити повод за проблемску наставу. Пронађена решења се могу тестирати и о њима се може расправљати. - Истраживање можемо да дефинишемо као „потрагу за истином, информацијама или знањем". Учење засновано на истраживању почиње постављањем питања, наставља са истраживањем и завршава се проналажењем решења, доношењем разумних закључака, одговарајућих одлука, или применом нових знања или вештина. - Обе наставне методе се фокусирају на развијање вештина за решавања проблема, критичко мишљење и обраду информација. Оне дају најбоље резултате када су почетна питања/проблеми довољно отворени (одговор није могуће наћи једноставним укуцавањем у претраживач) и када ученици раде у малим тимовима или групама. Ове две методе су уско повезане и често се преклапају. Изузетно је важно имати на уму да у оба приступа нема нужно тачних и нетачних одговора. Свако решење може имати мане и врлине, а ученици морају да их анализирају и процењују. - Наставни пројекат подразумева програмирање у текстуалном програмском језику или адаптацију унапред датог програма у циљу решавања пројектног задатка. - Могуће теме наставног пројекта: – како да убедимо тинејџере да се здраво хране? (израда програма који нпр. нуди намирнице различитих група и, на основу одабраних, рачуна калоријску вредност...); – како би могао да изгледа најефикаснији бицикл на свету? (израда програма који прорачунава перформансе бицикла на основу нпр. различите величине точкова...); – шта можемо да учинимо са школским отпадом? (израда програма који прорачунава нпр. зараду од продаје секундарних сировина...) – како би могли да редизајнирамо учионицу па да услови за учење буду бољи? (израда програма који прорачунава нпр. цене кречења различитим врстама материјала или цене различитог школског мобилијара...); – како да производимо здраву ужину за дефинисани буџет? (израда програма који прорачунава нпр.

	укупну цену успостављања пластеника са различитим биљним културама). - Сви елементи пројектног задатка морају бити реални. Ученици треба да потраже цене одређених производа и/или услуга, дизајнирају једно или више решења и предвиде трошкове за свако од њих. - Напомена: На првом часу, заједно са ученицима, формирати листу критеријума на основу којих ће се процењивати квалитет решења проблемских задатака. На овај начин, ученицима ће бити потпуно јасно шта квалитетно решење подразумева. Листа мора бити свеобухватна – не сме да се односи само на квалитет креираних програма, већ и на квалитет представљања и образлагања предложених решења (коришћењем научених техника рада у програмима за обраду текста, звучних и видео записа, програмима за израду презентација).

КЉУЧНЕ РЕЧИ ПО ОБЛАСТИМА:

5. **ИКТ:** дигитални уређаји – компоненете – текст-процесор – форматирање – графички објекат – табела – дигитална слика – аудио-запис – видео-запис – мултимедијална презентација
6. **Дигитална писменост:** рачунарска мрежа – сервер – клијент – WWW – протокол – URL адреса – лиценца – ауторско право – нежељени програми – дигитално насиље – безбедност
7. **Рачунарство**: текстуални програм – алгоритам – операција – израз – променљива – наредба – гранање – понављање – оператори – функције – ниске – листе – петља
8. **Пројектна настава:** проблемска настава – пројекат – фазе пројекта – сценарио – процена – квалитет решења – безбедност – мултимедијални садржај – презентовање – дискусија

МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

1. Рад с подацима и информацијама
2. Решавање проблема
3. Сарадња
4. Дигитална компетенција
5. Одговоран однос према здрављу
6. Компетенција за учење
7. Одговорно учешће у демократском друштву
8. Естетичка компетенција
9. Комуникација
10. Одговоран однос према околини

Заступљеност компетенције по наставним областима:

9. **ИКТ: 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9**

10. **Дигитална писменост ј: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10**
11. **Рачунарство**: **1, 2, 3, 4, 6, 8, 9**
12. **Пројектна настава: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10**

Напомена: Наведени бројеви, десно од одговарајуће наставне области, указују да се развија и постоји нека од горе наведених компетенција означених бројевима од 1 до 10.
Битно је напоменути да постоји корелација са свим наставним предметима коју је најлакше остварити при изради пројеката. Са којим предметима ће бити остварена корелација превасходно зависи од теме и свеобухватности пројекта.

ПРОВЕРА ОСТВАРЕНОСТИ СТАНДАРДА УЧЕНИЧКИХ ПОСТИГНУЋА (ОСТВАРЕНОСТИ ИСХОДА)

<table>
<tr><th colspan="3">Шта пратимо</th><th>Поступак и инструменти оцењивања</th><th>Критеријуми</th><th>Време</th></tr>
<tr><td rowspan="3">Степен остварености циљева и прописаних, односно прилагођених исхода постигнућа у току савладавања програма предмета;</td><td rowspan="3">Процењују се:
вештине разумевања, примена и вредновање научених поступака и процедура;

рад са подацима и рад на различитим врстама тестова;

вештине, руковање алатима и</td><td>ученик који остварује веома значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и већину захтева са напредног нивоа посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа,
добија оцену одличан (5);</td><td rowspan="3">- свакодневно бележење активности ученика на часу у свеску евиденције наставника

- усмено одговарање, свеска евиденције наставника

-редовност онлајн</td><td>• Број јављања:
• За јављање +
• За јављање више пута ++
• За давање комплетног, потпуног одговора на тежа питања +5
• Ко не зна одговор -</td><td>Свакодневно бележење током године</td></tr>
<tr><td>ученик који остварује значајан напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално, испуњавања захтеве који су утврђени на основном и средњем нивоу, као и део захтева са</td><td>Учесталост по месецима</td><td>Пресек стања по тромесечју</td></tr>
<tr><td></td><td>Свеобухватност одговора
Сналажење у одговарајућим и намеским програмима и апликацијама
Хоризонтално и вертикално повезивање</td><td>По потреби, бар једном у полугодишту</td></tr>
</table>

	технологијама и извођење радних задатака.	напредног нивоа посебних стандарда постигнућа уз мању помоћ наставника, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, **добија оцену врло добар (4);**	домаћег, свеска евиденције - писане онлајн провере, свеска евиденције - групни рад (посматрање наставника, излагање група), свеска евиденције Рад у пару (посматрање наставника, излагање парова), свеска евиденције -Сналажење у апликацијама прогрмима	градива	
				За три неурађена онлајн домаћа здатка -1 у свеску	Свакодневно током године праћење/ пресек стања за тромесечје На крају наставне године
		ученик који остварује напредак у савладавању програма предмета и у потпуности, самостално испуњавања захтеве који су утврђени на основном и већи део на средњем нивоу посебних стандарда постигнућа, односно захтева који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима постигнућа, **добија оцену добар (3);**		Бодовање: 35-49% - 2 50-74% - 3 75.89% - 4 90-100% - 5	Након сваке теме
		ученик који остварује минималан напредак у савладавању програма предмета и испуњавања уз помоћ наставника захтеве који су утврђени у већем делу основног нивоа постигнућа, односно захтеве који су одређени индивидуалним образовним планом и прилагођеним стандардима		Сарадња у групи (сви чланови су укључени, сви имају задато забележено у свескама...) Степен знања свих чланова групе Квалитативно и квантитативно процењивање резултата рада група (апликација, табела...)	По потреби

		постигнућа, **добија оцену довољан (2);**		Прва три пара која уради добијају +5	По потреби
					На крају школске године
Ангажовање ученика у настави	Одговоран однос према раду, постављеним задацима, и исказано интересовање и мотивацију за учење и напредовање. активно учествовање у настави, сарадњу са другима	веома висок степен ангажовања ученика (5)	Вођење евиденције од стране наставника о: -Броју јављања на часовима -Броју успешности у групном раду, раду у пару -Учешћу на такмичењима -Несебичном пружању помоћи другим ученицима..	-Све што је рађено на часу налази се у свескама или фолдерима или у облаку, дропбоксу (у зависности од захтева)	Пресек стања по тромесечјима
		висок степен ангажовања ученика (4)			
		уз ангажовање ученика (3)		-Број и квалитет добровољног учешћа у разним наставним и ваннаставним активностима (такмичења, израда паноа, кратко предавање, вођење квиза, израда асоцијација...)	
		ангажовање ученика (2)			

НЕКИ ОД ПРЕПОРУЧЕНИХ НАЧИНА ПРИЛАГОЂАВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВЕ И УЧЕЊА УЧЕНИЦИМА КОЈИМА ЈЕ ПОТРЕБНА ДОДАТНА ОБРАЗОВНА ПОДРШКА:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. размештај седења, избор градива за учење и вежбање, прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања, домаћих...)
- што већа индивидуализација наставе, а посебно са ученицима којима је потребна додатна образовна подршка и надареним ученицима
- размена искустава и сарадња са члановима Већа и стручним сарадницима у школи...
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у савладавању програмских садржаја
- и све друго што ће се применити у складу са конкретним случајем

О Б А В Е З Н И И З Б О Р Н И П Р Е Д М Е Т И

ВЕРСКА НАСТАВА

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- уоче да је слобода кључни елеменат у разумевању Тајне Христове;
- науче да се слобода поистовећује с личношћу, односно да се личност поистовећује с љубављу према другој личности
- запазе разлику између предсказања живота Христовог у православној иконографији и западној ренесансној уметности.

Наставни садржај (Наставна тема)	**Број часова**	**Начин и поступци остварења програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду**
ТАЈНА ХРИСТОВА – ЈЕДИНСТВО БОГА И ЧОВЕКА	7	-Из Јеванђеља прочитати кључне стихове о Христу као Богу и као човеку -Из литургијског угла указати на заједницу Бога и човека, односно људског рода.	-Ученици слушају, запиткују, међусобно се пропитују и закључују.
РОЂЕЊЕ ХРИСТОВО "ОД ДУХА СВЕТОГ И МАРИЈЕ ДЈЕВЕ"	2	-Новозаветна тајна је прича о Христиовом зачећу и рођењу и њу открити кроз сведочења у Светом Писму	- Ученици разговарају, закључују и пробају да илуструју неки детаљ из Христовог рођења. - Усвајају песме у славу Богородице
ХРИСТОС ЈЕ СИН БОЖИЈИ КОЈИ ЈЕ ПОСТАО ЧОВЕК	11	-Ову тему треба реализовати кроз опис Христовог живота у Јеванђељима и одлукама Васељенских сабора. - Све илустровати из угла литургијске перспективе	- Ученици слушају, препричавају запамћењо и интересују се да уђу у тајну Бого-човека
УЛОГА БОГА У СПАСЕЊУ СВЕТА	4	-Указати на Бога као створитеља и спаситеља света и на слободу човека која није угрожена насиљем од Бога	- Ученици закључују да Бог настоји да спасе свет, јер су људи деца божија
УЛОГА ЧОВЕКА У СПАСЕЊУ СВЕТА	3	-Човек је слободан да својим избором допринесе спасењу света. -Тврдњу подупрети светачким примерима.	- Ученици слушају о заслугама човека за спас света. -Закључују да су то примери којима се могу дивити. -Сами указују на супротне-лоше

			примере.
ХРИСТОВО СТРАДАЊЕ И ВАСКРСЕЊЕ	5	-Христово страдање је за спас људи, а Васкрс је слава Бога- оца. - Залог општег васкрсења је васкрсење Христово.-Паралелним читањем Старог и Новог завета указати на сличност и разлике старог и новог Адама	-Ученици закључују да је Христово страдање израз највеће слободе и љубави према Богу. -Питају и утврђују да је Васкрсење израз највеће љубави Бога према човеку.
ХРИСТОВ ЖИВОТ У ПРАВОСЛАВНОЈ ИКОНОГРАФИЈИ	4	-Примерима православне иконографије истицати богочовечанску природу Христову. -Сцена рађања сведочи о Христу као сину Божијем, јер ту су и пророци који се клањају Бого-младенцу	- Ученици посматрају икону са темама из Христовог живота и страдања. -Препознају детаље из Новог завета као мотиве многих фресака

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ и задаци

Општи циљ предмета је оспособљавање ученика за активно учешће у животу школе, посебно локалне заједнице,о примени демократских принципа и поштовање вредности кроз практично деловање

Задаци предмета:

-подстицање и оспособљавање за активно учешће у животу локалне заједнице.
-разумевање и функционисање нивоа и органа власти,
-упознавање мера власти,
-упознавање права и одговорности грађана на нивоу заједнице,
-развијање комуникацијских вештина неопходних за сарадничко понашање, аргументовање ставова и изражавање мишљеања,
-обучавање за тимски начин рада.
- развијање способности критичког расуђивања и одговорног одлучивања и делања.

Редни број	Наставне теме	Број часова
1	Упознавање основних елемената програма	6
2	Први корак –уочавање проблема у заједници	4
3	Други корак –избор проблема	1
4	Трећи корак –сакупљање података о изабраном проблему	8
5	Израда студије	12
6	Јавна презентација студије	1
7	Осврт на научено	4
	УКУПНО	36

НАСТАВНА ТЕМА И САДРЖАЈ	НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА
Упознавање основних елемената програма	-Увод у тематику -радионице	-упознати ученика са најзначајнијим појмовима везаним за пројекат грађанин,

(ниво Града)	-разговор	-обучавање ученика за тимски рад , -оспособљавање за активно учешће у животу и раду локалне заједнице
Први корак –уочавање проблема у заједници	-радионице -разговор -подела на групе	-слободно размишљање и изношење размишљања о отвореним питањима и проблемима које су сами идентификовали у локалној средини као значајне, -упознавање права и одговорности грађана на нивоу локалне заједнице, -разумевање функционисања нивоа и органа власти, -упознавање мера власти
Други корак –избор проблема	-радионице -индивидуални рад	-Слободно, демократско изражавање сопствених идеја, -учење преузимања одговорности за сопствене одлуке
Трећи корак –сакупљање података о изабраном проблему (саобраћај, заједница, институције...)	презентације група -одабир наслова којима ће се бавити	-унапређење комуникацијских вештина у различитим социјалним ситуацијама- са представницима јавних институција, организација и другим учесницима у животу локане заједнице, -развијање способности критичког мишљења, аргументовања и залагања за сопствене ставове
Израда студије (рад на паноу)	- израда паноа -прикупљање аудио, видео записа -прикупљање фотографија	-обучавање за рад у групи и тиму, - да науче не шта да мисле-раде, него како мисле-раде, -да самостално и активно учествују у свим активностима и преузетим одговорностима
Јавна презентација студије (приказ на паноу или видео биму)	-трибина -презентација	-боље разумевање нових и непознатих ситуација и ублажавање страха од непознатог као ометајућег фактора у различитим приликама јаног наступа, -упознавање свих структура: школе, родитеља, представника локалне заједнице, са оствареним резултатима програма
Осврт на научено	Групни рад Индивидуална излагања	Оспособљавање да самостално процене, искуства и вештине које су стекли током програма

РУСКИ ЈЕЗИК

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе страног језика заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе страног језика основног образовања, а истодобно и задаци стога јесу:

- Развијање сазнајних интелектуалних способности ученика,
- Формирање хуманистичких, моралних и естетских ставова,
- Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу,
- Стицање свести и сазнања о функционисању страног и домаћег језика,
    - Учење другог страног језика, ослањајући се на искуство и знања стечена учењем првог страног језика, поспешује стицање вишејезичке и вишекултулорошке компетенције и развијање свести о језичком богаству ужег и ширег окружења

3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ СТАНДАРДИ

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући друге цивилизације; стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истрачивачки дух и отвореност према комуникацији других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу глобално и на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, краћи разговор, кратка информација).

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

- Разумевање говора
- Разумевање писаног текста
- Усмено изражавање
- Интеракција
- Писмено изражавање
- Знања о језику и стратегија ученика

Наставни садржај (тема)	**Број часов**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Здраво школо!	9	Кроз усмени разговор ученици говоре о завршеном летњем распусту - усвајање нових комуникационих реченица везаних за школу - читање и провера разумевања текста - усвајање новог вокабулара уз вежбања - усвајање реченичних модела	- понављање речи везаних за школу - игра памћења и додавања речи везаних за школу - слушање и читање текстова - активно учествовање у дијалозима на дату тему
Чему нас уче у школи.	8	Путем слика и већ раније зсвојених знања везнаих за ову тему ученици усвајају нове комуникативне јединице.	- понављање, преписивање реченичних модела везаних за школу - певање песама везаних за школу - групно и појединачно читање текстова у уџбенику

			- читање по улогама
Честитам и желим	8	- Кроз вежбања ученици сами дају креативни опис честитки и жеља. - Наставник даје објашњења а ученици пишу реченице на основу слике	- ученици усвајају нови вокабулар - писање честитки, жеља и писама - слушање и понављање речи са CD- а
Дошла је зима	8	- На основу раније стечених знања ученици усвајају нове комуникативне реченице. - ученици глуме по улогама - уз помоћ наставника, а затим самостално вежбање датума, повезивања, преписивања - читање шала, загонетки Ученици усвајају нове моделе кроз	- групно и појединачно читање текстова из уџбеника - препричавање прочитаног текста на основу читања које припрема наставника - игра погађања - слушање и понављање речи са CD-а
Страствени љубитељи позоришта	9	разговор о позоришту - савладавање технике читања (слушање CD-а) - Потврдно и одрично одговарање на читање - усвајање новог вокабулара на основу писаног материјала	- слушање звучног снимка и повезивање са појмовима у уџбенику - ученици глуме по улогама - аудирање и разумевање стихова
Крај зиме	9	Ученици уз помоћ наставника причају о зими. - слушање звучног снимка и повезивање са текстом - читање по улогама - писање по диктату - читање шала, песмица, загонетки	- слушање, читање и разумевање текста - рад у паровима (дијалози) - читање (одговори на питања) - писање честитки
Будите у СанкПетрбургу!	7	На основу ранијих знања о Москви - ученици усвајају и препознају детаље везане за Санкт-Петербург. - ученици усвајају нове комуникативне јединице - извршавање команди наставника: препиши, допуни, повежи!	- извршавање команди наставника: одговори, допуни, читај, напиши. - опис Санкт Петербурга - писање по диктату

Дај руку друже!	8	Кроз разговор и путем слике усвајање комуникативних јединица везаних за другарство. - вежбања у смислу допуни, повежи, препиши - читање шала, загонетки - ученици глуме по улогама	Кратко, самостално излагање на дату тему - вежбе преписивања, допуне - разговор по сликама везаних за другарство - путем читања, вежбања усвајају нове комуникационе јединице
Писмени задаци	3+3		
	72		

И З Б О Р Н И Н А С Т А В Н И П Р Е Д М Е Т И

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ

Годишњи фонд: 36 часова

Циљ изучавања овог предмета је проширивање знања из области опште културе и оспособљавање ученика да кроз упознавање са начином живота људи у прошлости боље разумеју свет и време у коме живе и развију свест о континуитету и укорењености. Ученици би требало да се упознају са специфичностима динамике културних промена и да науче да сагледају себе у контексту *„ другог* „ да би сопствени идентитет што потпуније интегрисали у шири контекст разуђене и сложене садашњости ;

Задатак предмета су да ученици посредством наставе која је усмерена упознавању различитих елемената свакодневног живота као што су односи у породици, исхрана, образовање, игре, забава, становње, одевање и друго уоче њихову условљеност историјским догађајима и процесима. Концепција наставе овог изборног предмета нагласак ставља на упознавање са основним елементима свакодневног живота у прошлости Србије, Европе и света, са намером да се уоче њихови заједнички именитељи и препознају различитости које постоје у датом историјском контексту, као и у односу на савремено доба у којем ученик живи. Подстицањем радозналости, креативности и истраживачког духа у проучавању овог предмета, ученици треба да овладају елементарним знањима о прикупљању историјске грађе и да развијају критички однос према тој грађи и другим остацима прошлог времена.

Оперативни задаци

- разумевање појма свакодневни живот ;
- разумевање значаја проучавања свакодневног живота у прошлости ;
- усвајање и продубљивање знања о разликама између свакодневног живота у прошлости и данас ;
- упознавање са улогом и значајем грбова и застава ;
- упознавање са улогом и значајем грбова и застава у прошлости српског народа ;
- упознавање са свакодневним животом у средњем веку ;
- упознавање са свакодневним животом српског народа у средњем веку ;
- подстицање ученика на самосталан истраживачки рад ;
- развијање способности повезивања знања из различитих области ;

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Увод	**4**	-упознаје ученике са садржајем градива које ће им предавати ; -објашњава суштину свакодневног живота у средњем веку (исхрана, становање, одевање) ; - комбинује различите облике рада у настави (фронтални, индивидуални, групни) ; - користи интернет и другу литературу ;	- ученик пажљиво слуша и активан је на часу ; - ствара представу о томе какав је био живот обичних људи у средњем веку , - користи интернет и другу литературу да би проширо своје знање о овој теми ;
Грбови и заставе некад и сад	**7**	- наставник се темељито припрема за предавање ; - објашњава деци шта је грб, хералдика, каква је улога и значај грбова у животу људи, посебно апострофирати улогу грбова у историји српског народа ; - корелација са другим наставним предметима (ликовна култура, грађанско васпитање) ; - консултације са наставницима сродних предмета ; -коришћење интернета ;	- пажљиво слуша излагање наставника , - поставља питања типа : ко само, одакле потичемо и тражи од наставника одговор како се историја неког народа везује за грб ; - ученици могу и сами прегледом застава из прошлости да идентификују који су се симболи и са којом намером користили ; - анализа неке заставе (нпр.застава Олимпијских игара или застава неке државе) ; - организовати ученике у групе са задатком да свака група креира неки свој грб који ће их представљати ; - спровести међу ученицима анкету са питањем која им је застава најлепша и зашто;

Свакодневни живот у средњем веку	**25**	-наставник објашњава ученицима како изгледа свакодневни средњовековни живот (начин исхране, одевање, породични односи, становање, образовање, војска, друштвени живот, борба против разних болести) ; - корелација са сродним предметима историја, ликовна култура разна ликовна достигнућа-слике, фреске), верска настава(у шта су веровали људи средњег века), грађанско васпитање (каква је била свест људи у средњем веку), музичка култура (који су били преовладавјући музички инструменти, трубадури, путујући свирачи), физичка култура (спремност људи за рат, витешки турнири) ; - коришћење интернета ;	- слушајући излагање наставника, ученици јасно могу да примете разлику између средњовековног и данашњег начина живота ; - питати ученике шта им се свиђа, а шта не у свакодневном животу средњег века; - довести медицинског радника који ће ученицима рећи од чега су највише боловали људи средњег века и како су се лечили ; - користит интернет да би проширили знања ;

ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Циљ наставе изборног предмета чувари природе јесте развијање пожељног понашања у складу са принципима одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину, природу и биодиверзитет.

Задаци наставе предмета чувари природе су да ученици:
- примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине,
- развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем,
- знају да на основу стечених знања препознају и изаберу квалитетан и здрав стил живота,
- примењују рационално коришћење природних ресурса,
- препознају изворе загађивања и уочавају последице,
- развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема,
- поседују иницијативу за активно учествовање и одговорност,
- поседују потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета.

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
5	Одрживост, животна средина и утицај човека	Узајамна повезаност живог света. Утицај човека на	Ученици: - примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине, - развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим

		одрживост животне средине. Спровођење акција - заштита и одрживост животне средине.	развојем, - на основу стечених знања препознају и бирају квалитетан и здрав стил живота, - развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема, - показују иницијативу за активно учествовање и одговорност.
10	Одговоран однос према одрживости животне средине	Понашања која не нарушавају одрживост животне средине. Глобалне промене у животној средини и њихове последице. Смањење емисије штетних гасова (пројекат). Заштита од буке. Комунална хигијена (акција). Рециклажа (акција). Спровођење акција - одговоран однос према одрживости животне средине.	Ученици: - примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине, - развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем, - на основу стечених знања препознају и бирају квалитетан и здрав стил живота, - примењују рационално коришћење природних ресурса, - препознају изворе загађивања и уочавају последице, - развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема, - показују потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине.
7	Одговоран однос према здрављу	Правила понашања која доприносе очувању здравља. Потрошачка култура (пројекат). Органска храна. Брза храна. Спровођење акција - здравствена култура.	Ученици: - на основу стечених знања препознају и бирају квалитетан и здрав стил живота, - препознају изворе загађивања и уочавају последице, - развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема, - показују иницијативу за активно учествовање и одговорност.
8	Одговоран однос према животињама	Права животиња - опстанак који зависи од човека. Животиње за друштво - кућни љубимци. Угроженост домаћих животиња, огледних животиња и крзнашица. Спровођење акција - брига о животињама.	Ученици: - примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине, - примењују рационално коришћење природних ресурса, - развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема, - развијају потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине и природе, -израђују пројекат "Мој кућни љубимац"
6	Одговоран однос	Заштићене биљке Србије.	Ученици:

	према разноврсности живог света	Заштићене животиње Србије. Теренска вежба: посета резервату природе. Спровођење акција - обележавања Дана планете и Светског дана заштите животне средине.	- примењују образовање за заштиту и одрживост животне средине, - развијају вредности, ставове, вештине и понашање у складу са одрживим развојем, - развијају способност за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема, - показују иницијативу за активно учествовање и одговорност уа очување ретких биљака и животиња Србије; - развијају потребу за личним ангажовањем у заштити и одрживости животне средине, природе и биодиверзитета.

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ

Годишњи фопнд часова: 36

Циљ и задаци

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената: линија, облика, боја;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развој способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања и стварање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

- развијају ликовно- естетски сензибилитет (осетљивост) за спонтани ритам бојених мрља, линија, текстуру, светлину, боју и чулну осетљивост и осећајност за визуелно споразумевање и свет уобразиље у ликовним делима;
- покажу интересе и способности за самостално откривање визуелних појава и законитости света облика: светло- тамно, облик- боја, простор, композиција;
- посматрају и естетски доживљавају дела ликовне уметности;
- развијају љубав према ликовном наслеђу;
- оспособљавају се за стваралачко преношење визуелно- ликовних искустава у природно- друштвена научна подручја и тако развијају интересовање за оплемењивање и заштиту природе и смисао за унапређивање културе живљења;
- развијају способност за креативно и апстрактно мишљење;
- развијају способност сарадње и самопоуздања у тимском раду;
- развијају индивидуално истраживање односа ликовних елемената на примерима националног и светског ликовног уметничког наслеђа.

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
11+1	**Цртање** - тачка, линија и смер (3) - слободан ритам маса и волумена, бојених мрља, линија, светлина (2) - компоновање основних тродимензионалних облика (3) - компоновање више ритмичких целина у простору (употребни предмети) (3) - естетско процењивање (1)	- објашњавање, дискусија, дијалог, демонстрација - показивање основних цртачких техника - објашњавање и упознавање са основним ликовним елементима - индивидуални рад и рад у групама - коректуре и естетске анализе (заједно са ученицима) - рад по природи (моделу) - посете културним институцијама (музеји, галерије)	- усвајање и систематизација изложеног градива као и његова практична примена - разговори са наставником (питања, дијалози, дискусије)- вежбање основних цртачких техника - самосталан рад са наглашеном индивидуалношћу - рад у групама са поделом задатака - естетска анализа, самовредновање и оцењивање од самих ученика

12+0	**Сликање** - хроматски и ахроматски скуп (2) - интензивне (јарке, чисте) боје и боје ослабљеног интензитета (замућене боје) - топле и хладне боје (2) - визуелно споразумевање (3 - пантомима,говор тела (1) - амбијент- сценски простор (1 - амбијент- сценски простор (1 - ест. анализа (1)	- објашњавање, разговор - демонстрирање осн.сликарских техника - показивање репродукција познатих сликара (чисте и замућене боје) - креирање вежби и њихова примена - коректуре и ест. анализе - рад по природи и рад из маште - посета позоришту	- вежбање основних сликарских техника - сакупљање репродукција, формирање збирки - ест. анализа и самовредновање - припрема сценографије за школске манифестације - израда паноа, плаката
10+ 2	**Вајање** - тактилне вредности површина и облика (2) - чврста и мека форма (2) - моделовање геометријских и неправилних форми (2) -конвексна и конкавна форма (2) -односи маса и волумена (2) -естетска анализа (2)	- кроз разговор и објашњавање упознавање ученика са основним вајарским материјалима и техникама - репродукције 2д и 3д уметничких дела и уочавање разлика - демонстрација рада у појединим материјалима- глина, глинамол… - индивидуални, рад у пару и групи са ученицима - рад по природи - коректура и естетска анализа	- практична примена усвојеног градива кроз израду плитког рељефа и слободне скулптуре - самосталан рад са наглашеном индивидуалношћу у моделовању, рад у групи, рад у пару - примена конвексних и конкавних форми - дијалози, дискусије, естетска анализа и самовредновање

О С Т А Л И О Б Л И Ц И О Б Р А З О В Н О-В А С П И Т Н О Г П Р О Г Р А М А

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунски рад се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад . На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе - полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена).

Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима.

ДОПУНСКА НАСТАВА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД

Организује се током школске године када се укаже потреба да овај облик рада допринесе побољшању успеха ученика.Број предвиђених часова у току школске године може варирати у односу на предвиђени број часова допунске наставе, а у вези је са напретком ученика у редовној настави.

Садржај програма	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду**
1. Фонетика и фонологија	3	➢ оспособљавање ученика да разликују гласове по звучности и месту творбе ➢ уочавање гласовних промена у једноставним примерима ➢ упућивање на правилну употребу гласовних промена у свакодневном говору	➢ зна да дели гласове по звучности и творби ➢ уочава гласовне промене на једноставним примерима ➢ користи усвојена знања у говору
2. Глаголски облици	3	➢ уочавање глагола у реченици ➢ одређивање времена у коме се радња врши ➢ обнављање већ усвојених глаголских облика и увежбавање новостечених знања	➢ препознаје глаголе у тексту, њихово значење и време вршења радње ➢ именује глаголске облике

3.Правопис	2	➢ практичан рад на побољшању писмене културе	➢ самостално и уз корекције наставника уме да уочи и исправи неправилно написане речи и реченице ➢ може коректно да пише диктате ➢ самостално пише кратке, правописно коректне саставе
4. Књижевно-теоријски појмови	1	➢ усвајање нових термина науке о књижевности и увежбавање раније усвојених појмова	➢ препознаје врсте књижевних текстова по форми и књ. роду ➢ уме да подели књ. родове на врсте ➢ разликује врсте народне и уметничке књижевности
5.Стилске фигуре	3	➢ развијање говорне и писмене културе	➢ разликује право и пренесено значење речи ➢ препознаје основне стилске фигуре
6. Грађење речи	3	➢ упућивање ученика да распознају речи по пореклу ➢ разликовање корена речи и суфикса ➢ прављење разлике између наставака за облик и наставака за творбу речи	➢ зна поделу речи према пореклу ➢ разликује просте, изведене и сложене речи ➢ усвојио разлике наставака за облик и наставака за творбу речи

СРПСКИ ЈЕЗИК - ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
1. Фонетика и фонологија	3	➢ оспособљавање ученика да разликују гласове по звучности и месту творбе ➢ уочавање гласовних промена у једноставним примерима ➢ упућивање у правилну употребу гласовних промена у свакодневном говору	➢ зна да дели гласове по звучности и творби ➢ уочава гласовне промене на једноставним примерима ➢ користи усвојена знања у говору
2. Глаголски облици	2	➢ уочавање глагола у реченици ➢ одређивање времена у коме се радња врши ➢ обнављање већ усвојених глаголских облика и увежбавање новостечених знања	➢ препознаје глаголе у тексту, њихово значење и време вршења радње ➢ именује глаголске облике
3.Правопис	1	➢ практичан рад на побољшању писмене културе	➢ самостално и уз корекције наставника уме да уочи и исправи неправилно написане речи и реченице ➢ може коректно да пише диктате ➢ самостално пише кратке, правописно коректне саставе
4. Књижевно-теоријски појмови	1	➢ усвајање нових термина науке о књижевности и увежбавање раније усвојених појмова	➢ препознаје врсте књижевних текстова по форми и књ. роду ➢ уме да подели књ. родове на врсте ➢ разликује врсте народне и уметничке књижевности
5.Стилске фигуре	1	➢ развијање говорне и писмене културе	➢ разликује право и пренесено значење речи ➢ препознаје основне стилске фигуре
6. Грађење речи	1	➢ упућивање ученика да распознају речи по пореклу ➢ разликовање корена речи и суфикса ➢ прављење разлике између наставака за облик и наставака за творбу речи	➢ зна поделу речи према пореклу ➢ разликује просте, изведене и сложене речи ➢ усвојио разлике наставака за облик и наставака за творбу речи

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - ДОПУНСКА НАСТАВА

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)
7. Породица	2	• Ученици понављају усвојени вокабулар кроз разговор о својој породици, њиховим рођенданима и поклонима које добијају за рођендан, прво уз помоћ наставника, а затим самостално • Тражење и давање информација о члановима породице кроз дијалог наставник - ученик • Описивање чланова породице (нпр. физичке особине, старост, интересовања и занимања...), уз помоћ питања која поставља наставник • Подсећање на грађење простог садашњег времена и конструкцију HAVE / HAS GOT	• Рад у паровима – ученици постављају један другом питања у вези са члановима њихове породице • Цртају по диктату особу са одређеним физичким особинама • Описивање неког члана породице у писаној форми • Израда вежбања из радне свеске, везаних за просто садашње време и глагол HAVE / HAS GOT
8. Животиње	2	• Ученици понављају вокабулар везан за животиње кроз читање текста и посматрање слика • Кроз дијалог ученици разговарају о омиљеним животињама, прво са наставником, а затим између себе, увежбавајући садашње трајно време • Описивање омиљене животиње (физичке особине, начин живота, исхрана), уз коришћење научених конструкција • Понављање објекатских заменица кроз вежбања допуњавања и примере наставника	• Рад у паровима (један ученик описује животињу, други погађа о којој је реч) • Индивидуалан рад (описивање животиње у писаној форми) • Понављање садашњег трајног времена и објекатских заменица кроз вежбања из радне свеске
9. Празници	2	• Ученици понављају нови вокабулар кроз читање текста и разговор о тексту • Описивање и упоређивање празника у Великој Британији и код нас, прво уз помоћ наставника, а затим самостално • Понављање простог прошлог времена кроз вежбања допуњавања	• Ученици вежбају просто прошло време кроз вежбања из радне свеске и кроз примере наставника • Обнављање неправилних глагола кроз вежбања допуњавања и повезивања
10. Храна	1	• Ученици понављају вокабулар везан за исхрану, намирнице и оброке • Понављање употребе неодређеног и одређеног члана, као и SOME / ANY, A LITTLE / A FEW • Описивање активности везаних за навике у исхрани уз	• Ученици самостално у свескама праве листе здраве и нездраве хране, а затим их упоређују са осталима • Ученици у паровима разговарају о омиљеној храни, водећи рачуна о члановима • Израда вежбања у радним свескама везаних за

		упутства наставника, а затим и самостално	чланове
11. Окружење	1	• Ученици понављају вокабулар у вези са географским појмовима (реке, планине, равнице, мора, језера, океани, пустиње...) кроз слушање и читање текста, и проверу разумевања текста • Савладавање технике читања – ученици слушају лекције о географским одликама различитих земаља са CD-а и прате их у књигама, а затим самостално читају • Увежбавање поређења придева упоређивањем карактеристика своје дрзаве са другим државама • Илустрацијом представњају положај своје државе у односу на друге, користећи стране света	• Групно и појединачно читање текста из уџбеника • Игра погађања у пару (један ученик објашњава положај једне државе у односу на друге, користећи стране света, а други погађа о којој је реч) • Ученици илуструју симболе географских појмова на немим картама, према инструкцијама наставника • Израда вежбања везаних за компарацију придева
12. Забава	1	• Ученици понављају вокабулар у вези са телевизијским програмима кроз слушање инсерата телевизијских емисија, које затим повезују са називима • Уз помоћ наставника, ученици говоре о програмима које воле и које не воле да гледају и дају разлоге за то • Понављање правила везаних за грађење прилога, као и конструкција са глаголима GOING TO и HAVE TO	• Израда вежбања које је припремио наставник, везаних за прилоге и придеве • Писање реченица уз коришћење глагола HAVE TO и GOING TO

ИСТОРИЈА- ДОПУНСКА НАСТАВА

Циљеви допунске наставе су :
Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или за ученике који су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање са циљем разумевања, прпознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања и умења и вештина из наставног градива

Наставни садржај (тема) **VI разред**	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Увод	1	- Наративни,дијалошки, Илустративни облик извођења и остваривања програма ;	- Слушају,питају,разговарају,разгледају илустрације ; - Разумеввање основног појма средњи век, набрајање историјских извора, препознавање истих уз помоћ наставника ;
Европа и Средоземље у раном средњем веку	1	- Наративни,дијалошки, Илустративни облик извођења и остваривања програма ;	- Питају, слушају, разговарају, користе историјски атлас ; - Разумевање основних појмова и одлика тог историјског периода, препознавање истих, коришћење историјских карата ;
Срби и њихово окружење у раном средњем веку	1	- Наративни,дијалошки, Илустративни, рад у паровима ;	- Слушају, питају, разговарају, користе атлас, читају ; - брже и боље уочавање и разумевање усвојених знања и коришћење историјских карата ;
Европа у позном средњем веку	1	- наративни, илустративни, рад у паровима ;	- слушају, питају, разговарају, илуструју, упоређују ; - разумевање појмова, усвајање и примена стечених знања ;
Срби и њихово окружење у позном средњем веку	3	- наративни, текстуални, дијалошки, групни ;	- слушају, читају, пишу, користе атлас ; - усвајање знања, уочавање узрочно-последичних веза ; - примена стечених знања ;
Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања	2	- наративни, дијалошки, текстуални, групни ;	- слушају, питају, разговарају ; - примена усвојеног знања ;

ФИЗИКА-ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности у васпитно-образовном раду	Начин и поступак извођења програма
Кретање	3	Ученик: треба да посматра кретање тела, уз помоћ наставника изведе закључак, уради просте задатке и дискутује решења	Уценици разговарају,постављају питања и методом дијалога усвајају тему.
Сила	1	Ученик: треба да посматра различита деловања између тела и уз помоћ наставника дође до закључка	Поступно усвајати особине силе као физицке велицине.Демонстрацијом објаснити уценицима деловање силе.
Мерење	2	Ученик: посматра разна мерила и инструменте; уз помоћ наставника мери неке физичке величине; записује и изводи закњучак	Уценици разговарају,постављају питања и методом дијалога усвајају тему
Маса и густина	3	Ученик: посматра уз помоћ наставника, уочава, врши мерење, записује, закључује и решава једноставне задатке	Демонстрацијом објаснити основну физицку велицину ,масу ,и поступно ресавати задатке у области густине.
Притисак	2	Ученик: посматра, уз помоћ наставника наводи примере за притисак, решава једноставне задатке	Постуно дијалоски уценици ресавају просте задатке и демонстрацијом повезују усвојено градиво.

МАТЕМАТИКА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Насгавни садржај (Наставне теме)	**Број часов**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Сабирање и одузимање целих бројева	1	На часовима допунске наставе задаци се не планирају детаљно, јер зависе од интересовања и разумевања ученика који стагнирају, односно, не напредују у бројчаном оцењивању успеха. Зато је ту двосмерна комуникација наставник – ученик модел рада на часу. Раде се задаци које ученици нису схватили и дају објашњења операција и исхода. Планирани часови и теме одређују само оквир, а садржаје рада на часу диктирају потрбе ученика који су обухваћени допунском наставом.	Ученици питају и траже објашњења, учествују у креирању часа и покушавају да одговоре на наставникове подстицаје. Темпо реализације садржаја датих у првој рубрици зависи од ритма који намећу сами ученици.У допунској настави иницијатива је на страни ученика.
Множење и дељење целих бројева	1		
Сабирање и одузимање рационалних бројева	1		
Множење и дељење рационалних бројева	1		
Проценат, једначине, неједначине	1		
Троугао I део	1		
Троугао II део	1		
Четвороугао I део	1		
Четвороугао II део	1		
Површина троугла и четвороугла	1		

БИОЛОГИЈА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и посгупак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Праживотиње	**2**	Помагање ученицима у савлађивању основних одлика праживотиња	Препознаје основне одлике праживотиња
Царство животиња	**6**	Помагање ученицима у савлађивању основних одлика животиња	Препознаје основне одлике животиња
Угроженост и заштита животиња Увод у органску еволуцију	1	Помагање ученицима да савладају основна знања о угрожености и заштити животиња, и еволуцији живог света	Уочава и препознаје угроженост и заштиту животиња и еволуцију живог света

ГЕОГРАФИЈА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Активности ученика у васпитно-образовном програму
Планета Земља	**1**	Помагање ученицима у савлађивању основних одлика планете Земље	Препознаје основне одлике
Становништво и насеља на Земљи	**1**	Помагање ученицима у савлађивању основних одлика становништва и насеља	Препознаје основне одлике
Географска средина и људске делатности	**1**	Помагање ученицима у савлађивању основних одлика географске средине и људских	Препознаје основне одлике
Картографија	**1**	Помагање ученицима у савлађивању основних знања о картографији	Препознаје основне одлике
Регионална географија Европе	**5**	Помагање ученицима у савлађивању основних знања о регионалној географији Европе	Препознаје основне одлике

ДОДАТНИ РАД

За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу, односно за продубљивање и проширивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ од првог разреда.

Додатни рад се организује и изводи за ученике, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године, пожељно је да се интересовање даровитих ученика за овај рад доцније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др.).

З**Додатни рад** - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина - непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање, развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Знања, умења и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба и посебно стимулисати (похвале, награде, стипендије за даље школовање, упис у одговарајућу средњу школу и др.).

СРПСКИ ЈЕЗИК – Додатни рад

(9 ЧАСОВА)

Садржај програма (Наставна тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
1. Фонетика и фонологија	2	➢ оспособљавање ученика да самостално раде на тексту и уочавају гласовне промене у сложеним примерима, као и нетипична и издвојена одступања од гласовних промена	➢ самостално уочава и објашњава више гласовних промена у речима, као и одступања од гласовних промена ➢ решава задатке из тестова са такмичења
2. Глаголски облици	2	➢ практичним радом на тексту оспособити ученике да разумеју глаголске облике, њихову функцију у појединим стилским поступцима	➢ влада функцијом и значењима глаголских облика, њиховим правим и релативним значењима у појединим функционалним

			текстовима
3.Правопис	2	➢ практичан рад на лектури и коректури текста	➢ самостално ради лектуре и коректуре различитих текстова
4. Књижевно-теоријски појмови и стилска изражајна средства	2	➢ усвајање нових термина науке о књижевности и њихова практична примена	➢ уме самостално да напише квалитетан текст у прози и у стиху, према својим афинитетима
6. Грађење речи	1	➢ истраживачким поступцима мотивисати ученике да самостално анализирају речи по пореклу и да разликују морфеме (префикс, суфикс, инфикс, корен и основу речи)	➢ савладао да самостално анализира речи по пореклу и њихове морфеме

ИСТОРИЈА – ДОДАТНИ РАД

Додатна настава се организује за ученике који желе да прошире своја знања из историје и који желе да учествују на ткмичењу на свим нивоима из поменутог предмета.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Увод	1	Дијалошки, наративни, илустративни, текстуални групни ;	- Учествују у разговору, прикупљају податке о историјским изворима за средњи век, анализирају и критички се односе према њима ; - развијање вештина креативности, међусобне сарадње, повезаности, изграђивање критичког односа при анализи одређених историјских извора ;
Европа и Средоземље у раном средњем веку	1	- дијалошки, текстуални, рад у паровима ;	- анализирају текстове из историјске читанке, користе атлас ; - усвајање нових знања и утврђивање постојећих ;

Срби и њихово окружење у раном средњем веку	1	- илустративни, наративни, рад у групама,	- прикупљају податке за рад путем интернета, као и коришћењем разне додатне литературе ; - коришћење историјског атласа ;
Европа у позном средњем веку	1	- дијалошки, текстуални, илустративни ;	- активно слушају, питају, илуструју, истражују ; - анализа текстова, повезивање усвојеног градива ;
Срби и њихово окружење у позном средњем веку	3	- наративни, илустративни, рад у групама ;	- анализирају текстове из историјксе читанке, користе историјски атлас ,
Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања	2	- дијалошки, индивидуални ;	- уочавање узрочно-последичних веза између појединих историјских догађаја - развијање способности за самосталан рад ;

ФИЗИКА - ДОДАТНИ РАД

Садржај програма	Број часова	Активности у васпитно-образовном раду	Начин остваривања програма
Кретање	3	Ученик: самостално и спонтано посматра кретање, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке	-поступно решавати логичке задатке -индивидуално и у пару решавати сложене задатке у области кретања
Сила	1	Ученик: самостално и спонтано посматра различита деловања између тела, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке и врши калибрисање еластичне опруге	-демонстрационим огледом посматрати различите врсте деловања -индивидуално и групно решавати сложене задатке -разговарати о повезаности деловања силе са области кретања
Мерење	4	Ученик: самостално и спонтано посматра различита мерила и инструменте, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, врши разна мерења, записује резултате, врши анализу и дискутује	-демонстрационим огледима вршити различита мерења -аналитички повезивати градиво -индивидуално и групно решавати сложене задатке у области мерења
Маса и густина	2	Ученик: самостално и спонтано врши мерење масе и тежине, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, записује резултате, врши анализу и дискутује	-поступно решавати логичке задатке -индивидуално и у пару решавати сложене задатке -дијалошки тражити закључке за различита тела, различитих маса и густина

МАТЕМАТИКА- ДОДАТНИ РАД

Насгавни садржај (Наставне теме)	**Број часов**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за**
Цели бројеви, рационални бројеви	3	Задаци се бирају према темама, најчешће се раде задаци са општинских, регионалних и евентуално републичких такмичења. Наставници бирају задатке који пдразумевају даровитост ученика. По правилу се излази из наставног програма за редовну наставу, односно постојећи наставни садржаји се проширују и продубљују. Комуникација је двосмерна и даровитији ученици се подстичу на иницијативу.	Ученици самостално раде задатке који су по правилу комплекснији и подразумевају ученичку талентованост. На ђачка питања се одговара концизно, а од ученика се очекује да на подстицаје одговоре позитивно. Ученици демонстрирају независност у изради задатака, предлажу концепт решавања задатака и показују спремност да учествују у разради других идеја и рационалнијих решења. Разноврсност у концепту је императив успешне додатне наставе.
Апсолутна вредност	2		
Троугао (углови, подударност, значајне тачке, конструкција)	3		
Дељивост и прости бројеви	1		

ГЕОГРАФИЈА – ДОДАТНИ РАД

Садржаји образовно	**Број часова**	**Начин и поступак у остваривању програма**	**Активности ученика**
Организовање додатног рада-	**2**	Разматрају, предлажу, усвајају план и програм	Разговор,
Интернет у настави	**4**	Обучавање употребе савремених техничких достигнућа, правилно руковање и самостална примена у сопственом истраживању.	Самосталан рад
Припрема за такмичење	**4**	Користе се разреде тема којима су претходна такмичења била обухваћења	Ученици индивидуално савладавају садржаје са претходних такмичења

БИОЛОГИЈА – ДОДАТНИ РАД

Циљеви додатне наставе су:
Додатна настава се организује за напредније ученике који желе да прошириесвоја знања из биологије.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања протрама**	**Врсте актавности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Праживотиње	**2**	Припремање културе праживотиња Грађа нарамецијума-микроскопирање	Самостално припрема, прави препарат и микроскопира
Царство животиња	**6**	Упознавање циклуса развића метиља кроз додатну литературу Уочавање спољашње грађе кишне глисте и виноградског пужа Препарирање инсеката Дисекција рибе Уочавање спољашње грађа гуштера	Користи додатну литературу Посматра, уочава и бележи самостално Сакупља и препарира инсекте Дисекује рибу
Угроженост и заштита животиња Увод у органску еволуцију	**1**	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе о факторима угрожавања и значају заштите животиња	Користи додатну литературу

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
Анализа успеха и владања	4	Разговор са ученицима	Разговор, посматрање, слушање
Педагошка радионица	4	Радионица – кроз различите радионице (грађанско васпитање)	Учествовање у раду радионица, разговор
У здравом телу, здрав дух	5	Радионица, игре, вежбе – и то комбиновати сва три начина	Учествовање у раду, разговор, вежбање
Уређење школског простора	2	Израда паноа, прављење размештаја, чишћење,...	Активно учешће у активностима, разговор, слушање
Сарадња са родитељима	2	Разговор и са ученицима и са родитељима о свим проблемима који се тичу сарадње и наставе	Разговор, слушање, посматрање
Упознајем локалну заједницу	1	Разговор са ученицима и упознавање појмова и односа	Разговор, прихватање појмова, посматрање и слушање
Међуљудски односи	6	По моделу Одељенски старешина у савременој школи	Разговор, остваривање добре комуникације
Покажи шта знаш	4	Организовање приредбе	Учешће у раду и организовању приредбе, разговор
Знамо, умемо и хоћемо	3	Израда паноа и других предмета	Активно учешће у организовању и спровођењу активности
Како да учим?	2	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, посматрање, слушање
Деца жељна знања	3	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, размена искустава.

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 часа

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Друштвене активности: Радионице „Школа без насиља“ Активности поводом обележавања: Дана планете Земље, Дана воде, Дана борбе против пушења, Дана заштите животне средине	4	- Кроз израду паноа, изложбу и радионице указати на значај „ Школе без насиља“ - Методом практичних радова, изложбом , предавањем уз сарадњу са локалном заједницом обележити Дан планете земље, Дан борбе против пушења, Дан заштите животне средине	- Израђивање паноа и организовање радионица кроз дискусију и изложбу на тему „ Школа без насиља“ - Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Предавање о значају заштите животне средине - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
Техничке активности: - Уређење школског простора - Израда честитки поводом значајних датума	3	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад -Путем радионица и интерактивног учења израдити честитке поводом значајних датума	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора - Примењивање различитих техника (цртање,сликање, колаж,комбиноване технике) у изради честитки

Хуманитарне активности - Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу - Помоћ старим особама	4	-Кооперативним радом организовати прикупљање новца, школског прибора, играчака… - Кроз практичан рад и демонстрацију организовати припреме за јесењи крос - Организовањем радионица, акција помоћи другима развијати хумане односе	- Прикупљање новца и учествовање у акцијама помоћи другима кроз сарадњу са Црвеним крстом - Организовање приредбе поводом Дечје недеље -Учествовање у јесењем кросу
Спортске активности Организовање спортских такмичења - одељенска - међуодељенска - међушколска	10	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и одржавања такмичарског духа	- Учествовање у различитим спортским активностима и такмичењима
Културне активности Посете: - позоришту - музеју - учествовање у активностима поводом школских празника	15	-Посетом позоришту и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима -Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Посећивање позоришта и музеја -Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама -Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских презника

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА, ЕКСКУРЗИЈА И НАСТАВЕ У ПРИРОДИ

Циљеви

- савлађивање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини,
- упознавање културног и историјског наслеђа као и привредних достигнућа,
- рекреативно-здравствени опоравак ученика.

Задаци

- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева,
-развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима,
- развијање позитивног односа према спортским потребама и навикама,
- схватање значаја здравља и здравих стилова живота,
- подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја,
- повезивање обрађених наставних садржаја са очигледним примерима у природи,
- шетње на чистом ваздуху позитивно утичу на опште здравствено стање деце.

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА СЕДМИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

- стицање знања о језику, књижевности и медијима релевантним за будуће образовање и професионални развој;

- оспособљавање ученика да користи стандардни матерњи језик, ефикасно комуницира у усменом и писаном облику у различите сврхе;

- оспособљавање ученика да комуницирају у усменом и писаном облику на теме из свакодневног живота на страном језику;

- развијање свести о значају вишејезичности у савременој вишекултурној заједници;

- разумевање повезаности различитих научних дисциплина;

- разумевање и сналажење у садашњости и повезаности друштвених појава и процеса у простору и времену (Србија, Европа, свет);

- прихватање и уважавање другог/друге без обзира на националну, верску, родну и друге разлике;

- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу знања физичких, хемијских и биолошких закона, модела и теорија;

- правилно формирање математичких појмова и стицање основних математичких знања и вештина;

- стицање способности за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема;

- овладавање информационо-комуникационим технологијама;

- развијање вештина и техника уметничког изражавања;

ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

С Р П С К И Ј Е З И К

Годишњи фонд часова:144 часа

Циљ наставе српског језика јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче одабрана књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине.

Задаци наставе српског језика:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе српског језика сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе српског језика буду у пуној мери реализовани
- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује
- описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца)
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког)
- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу
- поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста
- развијање потребе за књигом, способности да се њоме самостално служе као извором сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне), поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм)
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из књижевности, позоришне и филмске уметности

- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.)
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- систематизација и проширивање знања о врстама речи и граматичким категоријама променљивих речи о значењу и употреби падежа, о врстама глагола
- систематизација и проширивање знања реченичним члановима
- напоредни односи међу реченичним члановима
- појам синтагме и састав именичке синтагме
- појам актива и пасива
- систем независних предикатских реченица
- напоредни односи међу независним предикатским реченицама у оквиру
- комуникативне реченице
- конгруенција
- разликовање кратких акцената и реченични акценат
- основни појмови о старословенском језику
- осамостаљивање за анализу лирских, епских и драмских дела
- усвајање књижевних и функционалних појмова према захтевима програма
- излагање (експозиција), опис и приповедање
- технички и сугестивни опис, техничко и сугестивно приповедање
- рад на некњижевном тексту
- информативно читање и упућивање ученика у читање "с оловком у руци" (подвлачење, обележавање, записивање)

Глобална структура годишњег програма

Ред. број	Наставна тема/целина	Увод	Обрада	Понављање, вежбање, утврђивање	Систематизација	Евалуација, проверавање	Укупно	Стандарди
1	ГРАМАТИКА	1	30	12	1	4	**48**	СЈ.1.3.5 СЈ.1.3.8. СЈ.1.3.9. СЈ.1.3.16 СЈ.2.3.3. СЈ.2.3.7 СЈ.2.3.8. СЈ.3.3.1. СЈ.3.3.6 СЈ.1.3.6. СЈ.1.3.11. СЈ.2.3.5. СЈ.2.3.6. СЈ.3.3.3. СЈ.3.3.5.
2	КЊИЖЕВНОСТ	1	32	21	1	5	**60**	СЈ.1.2.1. СЈ.1.1.2. СЈ.1.1.6. СЈ.1.3.21 СЈ.1.4.1. СЈ.1.4.7. СЈ.2.1.5. СЈ.2.1.7. СЈ.2.4.6. СЈ.2.4.8 СЈ.2.4.9. СЈ.3.1.2. СЈ.3.1.2. СЈ.3.4.1 СЈ.3.4.4 СЈ.1.4.5. СЈ.1.4.8. СЈ.1.4.9. СЈ.2.4.2. СЈ.2.4.5. СЈ.3.4.2. СЈ.3.4.4. СЈ.3.4.7.
3	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	1	2	19	1	4	**27**	СЈ.1.2.1 СЈ.1.1.2. СЈ..1.2.4. СЈ.1.2.9. СЈ.2.2.3. СЈ.2.1.5. СЈ.3.2.1. СЈ.3.2.4 СЈ.3.2.3 СЈ.3.3.8.
4	ПРАВОПИС		2	3		1	**6**	СЈ.1.2.1. СЈ.1.2.7. СЈ.2.2.3. СЈ.2.3.11. СЈ.3.2.1 СЈ.3.2.4. СЈ.3.2.2. СЈ.3.2.5.
5	ОРТОЕПИЈА			3			3	СЈ.1.1.1. СЈ.1.1.2. СЈ.1.1.6. СЈ.2.1.1. СЈ.2.1.4. СЈ.3.1.1. СЈ.3.1.2. СЈ.1.1.3. СЈ.1.1.7. СЈ.1.1.8. СЈ.2.1.6. СЈ.2.1.7. СЈ.3.1.3. СЈ.3.1.4.
Свега		3	**66**	**58**	**3**	**14**	**144**	

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (тема)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНООБРАЗОВНОМ РАДУ
Језик - Граматика - Правопис - Ортоепија	**57**	➢ указивање на основне појмове о старословенском језику (језик Словена у прапостојбини , сеоба Словена , стварање старословенског језика , мисија Ћирила и Методија , описмењавање Срба , старословенска писма – глагољица и ћирилица , споменици писане културе на старословенском језику) ➢ објашњавање појма синтагме ; састав и функција именичке синтагме ➢ проширивање знања о именичким додацима (апозиција и апозитив) ➢ указивање на интерпункцију у сложеној реченици (запета , тачка и запета) , употреба црте , заграде , запете у набрајању скраћеница ➢ проширивање знања о падежима (значење и употреба , падежна синонимија) ➢ објашњавање појма конгруенције и увежбавање на припремљеним примерима ➢ групним обликом рада увежбавати исказивање реченичних чланова речју и синтагмом ➢ објашњавање напоредних односа међу паралелним реченичним члановима , уочавање функције везника ➢ уочавање разлике између кратких акцената , реченични акценат и и његова дистинктивна функција ➢ проширивање знања о комуникативној функцији независних предикатских реченица ➢ увежбавање знања о активу и пасиву) пасив исказан помоћу речце се и помоћу трпног придева	➢ усваја знања из историје српског језика : значај просветитељског рада Ћирила и Методија ➢ препознаје и разликује синтаксичке јединице : реч , синтагма , анализира именичку синтагму ➢ способан је да уочи и одреди врсту именичог додатка на одабраним примерима ➢ преавилно употребљава интерпункцијске знаке ➢ одређује значење падежа на конкретним примерима , уме да задати падежни облик замени синонимним ➢ уочава конгруенцију међу главним реченичним члановима ➢ на одабраним примерима реченичне чланове исказане речју исказује синтагмом , и обрнуто ➢ одређује врсту напоредног односа међу паралелним реченичним члановима ➢ акцентује једноставније примере и одређује акцентовану реч у реченици ➢ у различитим говорним ситуацијама правилно употребљава обавештајне , упитне , заповедне , жељне и узвичне реченице ➢ уме да реченицу из актива трансформише у пасив

Књижевност - Лирика - Епика - Драма - Научнопопуларни и информативни текстови - Књижевнотеоријски појмови - Функционални појмови	**60**	➢ објашњавање књижевнотеоријских појмова : љубавне и посленичке народне лирске песме , народне бајке аутобиографија ➢ анализирање епских песама покосовског циклуса ➢ упознавање са кратким фолклорним формама (пословице , питалице , загонетке) ➢ уочавање мотива , лирског субјекта , поетских слика и стилских средстава у лирској ауторској песми ; појам слободног стиха ➢ указивањем на друштвено – историјску условљеност књижевних дела анализирати народне епске песме хајдучког и ускочког тематског круга ➢ указивање на карактеристике рефлексивне поезије ➢ указивање на друштвено – историјску условљеност дела о светом Сави , анализирање дела светог Саве и књижевних дела инспирисаних његовим ликом ➢ објашњавање књижевнотеоријских појмава : житије (хагиографија) , посланица ➢ повезивање наслова дела и рода , врсте и лика из дела (хумор , сатира и ироније) ➢ тумачење језичкостилских изражајних средстава , осећања и мотива у љубавној поезији ➢ указивање на битне одлике уметничке бајке ➢ упознавање са новелом као књижевном врстом – битна својства и стилски поступак	➢ објашњава и препознаје појмове : симбол , метафора , алегорија , основне одлике љубавне и посленичке народне поезије , народне бајке и аутобиографије ➢ има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално , књижевно и уметничко наслеђе ➢ препознаје и разликује кратке фолклорне форме ➢ објашњава доживљај који изазива лирско дело ➢ описује књижевне ликове и разуме друштвено – историјске околности настанка дела ➢ анализира епске песме и уочава битне карактеристике (тема , мотиви , поруке , композиција , епизоде) ➢ анализира уочава међусобну условљеност исказаних осећања , мисли и поетских слика , тумачи песничке поруке ➢ повезује информације и идеје изнете у тексту , уочава јасно исказане односе и изводи закључке ➢ препознаје основне одлике житија и посланице ➢ препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломка , ликова , карактеристичних ситуација ➢ препознаје дела трајне уметничке вредности , разуме , анализира и тумачи књижевна дела ➢ уочава и образлаже разлику између народне и уметничке бајке ➢ способан је за логичко и критичко схватање прочитаног текста
Култура изражавања **1. Основни облици усменог и**	**27**	➢ демонстрацијом на примеру старословенског текста подстаћи ученике	➢ запажа битне одлике текстова писаних глагољицом и ћирилицом

писменог изражавања - Експозиција - Технички и сугестивни опис - Техничка нарација - Препричавање - Причање **2. Усмена и писмена вежбања** - Вежбе на књижевном тексту - Синтаксичке вежбе - Лексичке вежбе - Писмени задаци		да уоче његове карактеристичне особине ➢ савладавање основне методологије израде писмених састава (концизно и јасно изражавање) ➢ сугестије за изражајно читање одабраних одломака из обрађених епских песама , усклађивање читања с природом уметничког текста , условљеност ритма и темпа ,јачина гласа , паузирање , интонација ➢ увежбавање писања обавештења , најаве догађаја и интервјуа о актуелним догађајима ➢ оспособљавање за описивање екстеријера , ентеријера , наглашавање особених карактереистика одтрђеног простора ➢ анализирање дескриптивног текста ➢ на одабраним примерима увежбавати писање резимеа и сажимање текста ➢ на одабраним примерима указати на разлику између техничког и сугестивног описивања , основне одлике техничког приповедања ➢ подстицање на самостално литерарно стваралаштво ➢ путем диктата проверавање усвојености правописних норми ➢ стварање повољних услова за доживљавање и тумачење текста , уошавање теме , идеје и карактера ликова ➢ упућивање ученика да усмено и писмено изражавају садржаје прочитаног дела ➢ препознавање форми приповедања , писање наративног текста уз употребу ретроспективног приповедања ➢ мотивисање за анализу дела са ратном тематиком , повезивање дело са временом у коме је настало ➢ подстицање читалачких навика ➢ разјашњавање најчешћих недоумица при	➢ прецизно изражава мисли , аргументовано брани мишљење , изражава се и пише у складу са правописном нормом ➢ изражајно чита и рецитује стихове епских песама ➢ самостално пише обавештење , најаву догађаја и интервју ➢ описује екстеријер (зграда , мкост , стара кућа ,панорама) , ентеријер (позорница , галерија слика) према самостално сачињеном плану ➢ проналази и издваја основне информације из текста , разликује битно од небитног , главно од споредног ➢ зна основне одлике и намену техничког и сугестивног текста ➢ примењује правописну норму и поступке у изради писменог задатка ➢ интерпретира књижевни текст ; доказује тврдње , запажања и закључке примерима из текста ➢ користи се одабраном литературом о делима и писцима , објашњава и препознаје карактеристичне књижевнотеоријске појмове ➢ употребљава научене форме приповедања у писаним саставима ➢ способан је за истраживачко тумачење и естетски доживљај текста текста ➢ запажа и прави белешке у току читања на основу истраживачких задатака и упутстава за истраживачки рад ➢ влада основном методдологијом израде писмених састава ➢ објашњава доживљај који изазива лирско дело , открива осећања и мотиве на одабраним примерима тумачи табеле , дијаграме и легенде

		изради писменог задатка ➢ применом интерактивних метода доживљавање и тумачење прозног и поетског стваралаштва упућивање на разумевање табела , дијаграма и легенди	

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ	Ученик/ученица: СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту СЈ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе	Ученик/ученица: СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама) СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима) СЈ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима СЈ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту	Ученик/ученица: СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе
ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	Ученик/ученица: СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне	Ученик/ученица: СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста СЈ.2.2.4. зна основне особине говорног и	Ученик/ученица: СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	целине (уводни, средишњи и завршни део текста) СЈ.1.2.4. уме да преприча текст СЈ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу СЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем) СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима СЈ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње	писаног језика СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева	
ГРАМАТИКА **ГРАМАТИКА**	Ученик/ученица: СЈ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слогове у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са гласовним променама СЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу) СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне) СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске	Ученик/ученица: СЈ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме СЈ.2.3.2. препознаје гласовне промене СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речи СЈ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима СЈ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици СЈ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика	Ученик/ученица: СЈ.3.3.1. дели реч на слогове у сложенијим случајевима СЈ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и именује) СЈ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)

	облике (осим имперфекта)		
ЛЕКСИКА	Ученик/ученица: СЈ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору као лексички механизам СЈ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.) СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.) СЈ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви) СЈ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама	Ученик/ученица: СЈ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима намењеним младима, и правилно их употребљава СЈ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)	Ученик/ученица: СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава
КЊИЖЕВНОСТ	Ученик/ученица: СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност) СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту	Ученик/ученица: СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуацијаСЈ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација,	Ученик/ученица: СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном

КЊИЖЕВНОСТ	(епитет, поређење, ономатопеја) СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик... СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела	метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност СЈ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог СЈ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела СЈ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама	делу и аргументовано га образлаже СЈ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави

Е Н Г Л Е С К И Ј Е З И К

Циљ наставе енглеског језика у основним школама остварује се овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.Стога, циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалиних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивних односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи.

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознавајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотпуних лексичких и синтаксичких тешкоћа, не дуже од две до три минуте.Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор), а треба да буде способан и да идентификује различите врсте усмених порука (изјавне, упитне и заповедне), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневној комуникацији, искаже једноставну усмену поруку и да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком у вези са свакодневним ситуацијама и из домена њиховог интересовања.

Писано изражавање
Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе шта је чуо, видео или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго)

Дијалог
Ученик треба да је способан да користи научене фразе и изразе док води дијалог са наставником, другим учеником или евентуално говорником коме је енглески матерњи језик

Развијање социо-културне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију културу и уметност земаља чији језик учи, ученик треба да створи увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства уочи сличности и разлике у навикама (вербална и невербална комуникација), обичајима, менталитету и институцијама наше земље и земаља чији језик учи.

Медијација

У комуникативним контекстима који укључују говорнике ученикoвог првог језика (л1) и циљног језика (л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик треба да:
- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом
- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације
- уочава сличности и разлике између страног и матерњег језика
- примењује компензационе стратегије као што су:
  - ~ усмерава пажњу на оно што разуме
  - ~ покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна
  - ~ обраћа пажњу на речи које се више пута понављају
  - ~ обраћа пажњу на разне невербаалне елелменте (гестови, мимика итд.)
  - ~ размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку из матерњег језика
  - ~ тражи значење у речнику
  - ~ уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер).

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)**
1. Породица	12	• Савладавање технике читања – ученици слушају лекције о породици са CD-а, прате их у књигама, а затим самостално читају • Ученици проширују вокабулар у вези са члановима уже и шире породице • Давање кратких описа чланова породице • Исказивање усмених порука везаних за живот у породици кроз дијалог	• Понављање речи везаних за породицу и породичне односе • Рад у паровима (ученици користе текст – један пита за одређену особу, а други објашњава ко је та особа у односу на друге чланове породице) • Ученици самостално праве породично стабло, употпуњујући га фотографијама
2. Будућност	12	• Ученици усвајају нови начин изражавања жеља и очекивања везаних за живот у будућности • Наставник даје примере и упутства за писмено изражавање онога што се ученици надају да ће се десити или се неће десити у будућности, а потом ученици самостално пишу • Описивање неких нових изума у будућности и начина на који ће они користити људима	• Индивидуални рад (ученици описују како виде себе и живот на Земљи у будућности) • Рад у паровима (један ученик поставља питања, а други одговара шта би желео а шта не да се догоди у будућности) • Ученици у групама писмено излажу њихово виђење живота у будућности на некој другој планети
3. Мој дом	12	• Ученици проширују вокабулар везан за просторије и намештај у кући кроз вежбања повезивања и допуњавања • Описивање просторија у кући, активности које се у њима обављају, као и намештаја који се у њима налази • Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала о обрађеним темама	• Понављање речи везаних за просторије и намештај у кући • Рад у паровима (један ученик објашњава сврху и просторију у којој се неки део намештаја налази, а други ученик погађа о којем делу намештаја је реч) • Ученици самостално праве пројекат о својој соби (цртају је, а затим објашњавају где се који део намештаја налази)
4. Окружење	12	• Усвајање новог вокабулара везаног за објекте у граду кроз читање текста и посматрање слика • Описивање где се неки објекат налази у односу на друге објекте – писана форма • Постављање питања како стићи до неког одређеног места и давање инструкција кроз дијалог	• Групно и појединачно читање текста из уџбеника • Самостално цртање плана града и објашњење где се који објекат у граду налази • Рад у паровима (користећи слике, један ученик пита како да дође до одређеног места у граду, други му даје инструкције)
5. Искуства	12	• Ученици усвајају нови вокабулар кроз вежбања читања, слушања и провере разумевања текста • Конверзација везана за искуства која су ученици	• Ученици у паровима постављају питања један другом везана за њихова искуства • Самостално пишу о неком свом необичном

		или неко њима близак имали • Писање есеја везано за одређено искуство, на основу инструкција наставника	искуству • У групама, ученици драматизују текстове из уџбеника
6. Проблеми	12	• Усвајање новог вокабулара кроз читање текста и вежбања повезивања и допуњавања • Усвајање типичних фраза којима се исказују здравствени проблеми • Наставник даје упутства и примере како се дају савети везани за одређени проблем, а затим их ученици примењују кроз дијалог	• Самостално или групно читање текстова из уџбеника • Рад у паровима (ученици разговарају о проблемима и дају један другом савет шта би требало а шта не да ураде везано за одређени проблем) • Ученици самостално пишу есеј о најчешћим проблемима које имају њихови вршњаци, користеци усвојени вокабулар

Л И К О В Н А К У Л Т У Р А

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Циљ наставе ликовне културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа; да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци образовно- васпитног рада у настави ликовне културе састоје се у стварању разноврсних могућности кроз различите садржаје и облике рада и развијању ученикових способности за:

- коришћење свих ликовних елемената,
- ликовни стваралачки рад,
- коришћење различитих матаријала и медијума,
- усвајање естетских критеријума за креативно мишљење,
- доживљавање ликовних уметничких дела у оквиру културне баштине, за препознавање савремених кретања у уметности свог и других народа,
- визуелну перцепцију и аперцепцију,
- критичко мишљење,
- оплемењивање животног и радног простора,
- активно стваралачко деловање у културном и уметничком животу средине,
- активно естетско унапређење своје околине и очување природе, баштине завичаја и домовине,
- неговање укупних људских достигнућа,
- будућа занимања, професионалну оријентацију,
- еманципацију личности ученика и културу рада.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- проширују искуства у ликовном изражавању и развију ликовно- естетски сензибилитет за: арабеску, пропорције, композицију и простор, обједињавање покрета игре и звука и фотографију;
- упознају основне елементе ликовне организације и припреме се за самостално и колективно преобликовање одређеног простора;
- се оспособе да повезују ликовни рад са литерарним и сценским изразом, звуком и покретом;
- упознају вредности споменика културе и своју културну баштину.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
Арабеска	**1+ 3**	- вербално- текстуалне методе (кроз разговор и дискусију са ученицима обрадити појам арабеске и орнамента, сличности и разлике...) - илустративнна метода (кроз конкретне примере из историје уметности назначити утицај других култура- Сирије, Египта, исламских култура.. корелација са историјом и музичком културом) - практично- демонстративне методе (по моделу из природе- цвет, грана, корење ученици треба да откривају и разумеју ликовни проблем арабеске) - подстицање, коректура, естетска анализа и вредновање;	- перцепција кроз разговор и дискусију-учење путем посматрања, уочавања и описивања; - аперцепција- стварање путем примене, експеримента и истраживања кроз комбинацију различитих ликовних техника и материјала; - индивидуални рад; - припрема за час, - естетска анализа;
Пропорције	**1+ 3**	- вербално- текстуалне методе (кроз разговор и дискусију са ученицима обрадити појам пропорције као ликовног елемента и његов значај у области теорије обликовања уметничког дела) - илустративна метода (кроз кратак осврт на уметничко, светско и наше, наслеђе- барока, европске ум. XII и XIII века, француског сликарства- неокласицизма, романтизма, реализма, импресионизма и постимпресионизма као и корелацијом са математиком, физиком и биологијом наводити ученике да врше селекцију тј. да узимају оне елементе модела који најадекватније представљају ликовни проблем) - практично- демонстративне методе (конкретна демонстрација уметничког дела и модела из природе- трагање за самим ликовним проблемом подстиче на визуелни доживљај као могућ пример решења ликовног проблема- пропорције) - креирање вежби - коректура, естетска анализа и оцењивање	- перцепција кроз разговор и дискусију-учење путем посматрања, уочавања и описивања; - аперцепција- стварање путем примене, експеримента и истраживања кроз комбинацију различитих ликовних техника и материјала; - индивидуални и групни рад; - припрема за час, - естетска анализа;
Композиција и		- вербално- текстуалне методе (кроз разговор и дискусију са	- перцепција- кроз разговор и дискусију-учење путем

простор	**17+ 2+ 1**	ученицима указати на значај појма композиције- као организацију и однос- пропорције разних елемената у одређеном простору- уметничком, животном, природном....) - илустративна метода (илустровати проблем целине најтипичнијим делима уметничког наслеђа- различита тумачења простора у византијском и ренесансном, као и у модерном сликарству- са акцентом на спонтаном, субјективном и индивидуалном доживљају композиције и простора) - практично- демонстративне методе (корелација са музиком, математиком, физиком..савременим животом и уметности, али и везом човека и природе, земље- опажање природе и развијања еколошке свести; дати избор употребе савремених материјала и техника при реализацији задатка, уз могућност реализације часа у природи- ленд арт- а - креирање вежби - коректура, естетска анализа и оцењивање	посматрања, уочавања и описивања; - аперцепција- стварање путем примене, експеримента и истраживања кроз комбинацију различитих ликовних техника и материјала; - индивидуални и групни рад; - припрема за час, - естетска анализа;
Обједињавање покрета, игре и звука	**2+ 4**	- вербално- илустративна метода (кроз излагање, разговор и дискусију направити повезаност између древних цивилизација и савремене уметности у којој се бришу границе уметничког изражавања, корелацију са изражајним средствима музичке културе, књижевности и визуелних уметности- нагласку на преплитање и груписање различитих врста опажаја, експериментисање са савременом технологијом..) - практично- демонстративна метода (постављање на сцену једноставне приче- припреме, скице, идеје за детаље, споредне и главне личности, светлосни и звучни ефекти, декор, маске, костими; ритам дешавања (успорен, убрзан, неизменичан) или у оквирима могућности извођење перформанса) - креирање вежби - коректура, естетска анализа и оцењивање	- перцепција кроз разговор и дискусију-учење путем посматрања, уочавања и описивања; - аперцепција- стварање путем примене, експеримента и истраживања кроз комбинацију различитих ликовних техника и материјала уз употребу савремене технологије; - индивидуални, групни рад; - припрема за час, - естетска анализа;
Фотографија		- вербално- текстуалне метода (кроз излагање, разговор и дискусију објаснити појам фотографије као облика свакодневог и уметничког изражавања, кратак осврт на историјат, основе и технолошка достигнућа фотографије као медија) - илустративна метода (кроз конкретне примере из историје уметности, из свакодневног живота, документарна	- перцепција кроз разговор и дискусију-учење путем посматрања, уочавања и описивања; - аперцепција- стварање путем примене, експеримента и истраживања кроз употребу дигиталне фотографије; - индивидуални рад; - припрема за час,

	2	фотографија... приказати присутност, значај и улогу ове дисциплине у свакодневном животу) - практично- демонстративна метода (дигитална фотографија, извођење фотографије на задату тему- портрет, пејсаж...) - креирање вежби - коректура, естетска анализа и оцењивање	- естетска анализа;

Образовни стандарди

1. Основни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу:

1.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности
ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове
ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода
ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)
ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)
ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу:

2.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности
ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт
ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3. Напредни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу:

3.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности
ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

3.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју
ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

3.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)
ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности
ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности
ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

М У З И Ч К А К У Л Т У Р А

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Циљ наставе музичке културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да

- упознавају музичке културе кроз обраду тема повезаних са музиком различитих епоха
- развију музикалност и креативност
- неговују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитно-образовног рада са ученицима.

Задаци наставе музичке културе јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе музичке културе буду у пуној мери реализовани
- стицање знања о музици различитих епоха
- развијање способности извођења музике (певање/свирање)
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике)
- даље упознавање основа музичке писмености и изражајних средстава музичке уметности;
- стварање одељенских ансамбала.

Оперативни задаци

Оперативни задаци су:

- певање и свирање, по слуху и из нотног текста; песме и теме из познатих композиција
- упознавање музике праисторије, античке епохе, средњег века, ренесансе, барока и класицизма кроз сагледавање друштвене функције музике, видова музицирања, карактеристичних жанрова, облика и инструмената епохе, као и најистакнутијих стваралачких личности
- утврђивање појмова из основа музичке писмености
- обрада мелодијског мола, обрада акорада на главним ступњевима, појам каденце
- обрада мешовитих тактова (7/8, 5/8 – на примерима народних песама)
- утврђивање и обрада појмова мелодија, ритам, метар, темпо, динамика, хармонија, полифонија, хомофонија, фактура.

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
29	**Упознавање музике различитих епоха и извођење музике** Праисторија Античка епоха Средњи век Ренесанса Барок Класицизам Музика на тлу Србије	У програму музичке културе за седми разред истакнуто место има стицање знања о музици кроз различите епохе. Циљ није увођење садржаја наставе историје музике, већ обрада тема значајних за разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, инструмената, жанрова и облика, као и истакнутих стваралаца и извођача. Ови циљеви се остварују кроз слушање музичких дела и активно музицирање (певање и свирање). Основе музичке писмености и музичко-теоријски појмови у оваквом приступу планирани су у функцији бољег разумевања музике и музичког дела. Основни принцип у остваривању циља и задатака треба да буде активно учешће ученика на часу. При томе на једном часу треба обухватити различита подручја предвиђена за тај разред и комбиновати разне методе у настави. Час посвећен само једном подручју и извођен само једном методом не може бити ни користан ни занимљив за ученике, што води ка осиромашивању садржаја и смисла предмета. Настава музичке културе остварује се кроз: стицање знања о музици, певање, свирање и стицање основа музичке писмености; слушање муз.	Ученици упознају музику праисторије, античке епохе, средњег века, ренесансе, барока и класицизма кроз сагледавање друштвене функције музике, видова музицирања, карактеристичних жанрова, облика и инструмената епохе, као и најистакнутијих стваралачких личности.
3	**Основе музичке писмености**	- Обнављање и обрада нових појмова из музичке писмености: мелодијски мол, акорди на главним ступњевима (на примеру Це-дура), каденца, мешовити тактови.	- утврђују појмова из основа музичке писмености - усвајају знања о мелодијском молу, обрада акорада на главним ступњевима, појам каденце - обрада мешовитих тактова - утврђују и уче појмове мелодија, ритам, метар, темпо, динамика, хармонија, полифонија, хомофонија, фактура
4	***Стварање музике***	Подстицање музичке креативности кроз импровизацију на доступним инструментима. Импровизовање дијалога на инструментима Орфовог инструментарија. Стварање дечјих песама.	- Ритмичким и звучним ефектима креирати пратње за песме, стихове, користећи при том различите изворе звука. - Креирање покрета уз музику коју ученици певају или слушају. - Смишљање музичких питања и одговора, ритмичка

			допуњалка, мелодијска допуњалка са потписаним текстом, састављање мелодије од понуђених двотактних мотива. - Импровизација мелодије на задати текст. - Импровизација дијалога на мелодијским инструментима Орфовог инструментаријума.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Ред. бр.	Назив наставне теме/целине/области	Увод	Обрада	Понављање утврђивање увежбавање	Систематизација	Евалуација самоевал.	Укупно	Стандарди
1.	УПОЗНАВАЊЕ МУЗИКЕ РАЗЛИЧИТИХ ЕПОХА И ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ		15	10	2	2	29	МК. 1.1.2. МК. 2.1.2. МК. 1.3.2. МК. 3.1.2. МК.3.1.4,. МК. 3.3.1. .
2	ОСНОВЕ МУЗИЧКЕ ПИСМЕНОСТИ		1	2	-	-	3	МК. 1.1.2. МК. 1.2.2. МК. 1.2.4. МК. 2.1.2. МК. 2.2.2. МК. 3.1.2. МК.3.1.3. МК. 3.2.3.
3	СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ		2	2	-	-	4	МК. 1 4 2 МК.1.4.4. МК. 3.4.2.

И С Т О Р И Ј А

Годишњи фонд: 72 часа

Циљ наставе историје јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа, да се оспособе и да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама,да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима,развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и развијање историјске свести и хуманистичко образовање ученика. Настава историје треба да допринесе разумевању историјског простора и времена,историјских догађаја, појава и процеса, као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика.

Задаци: стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе историје сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе историје буду у пуној мери реализовани; да ученици разумеју историјске догађаје, појаве и процесе, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену и културну....).

Оперативни задаци

Ученици треба да **:**

- усвоје појам нови век и стекну знања о основним одликама тог историјског периода;
- стекну знања о историји најзначајнијих европских држава у новом веку ;
- стекну знања о положају српског народа под турском, хабзбуршком и млетачком влашћу ;
- стекну знања о настанку и развоју модерних српских држава до међународног признања независности 1878. године ;
- упознају културна и научно-технолошка достигнућа Европе и света у новом веку ;
- упознају културна и научно-технолошка достигнућа Срба у новом веку ;
- стекну знања о знаменитим личностима новог века ;
- развијају истраживачку радозналост и критички однос према историјским изворима ;
- стекну знања о развоју грађанских слобода и права током новог века ;

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Успон Европе од краја XV до крајаXVIII века	6+6+1 = 13	- дужина и значај периода кооји се изучавају захтевају велику пажњу у избору наставних тема ; - коришћење историјских извора, литературе, интернета ; - сарадња са наставницима који предају сродне предмете (географија, ликовна култура, музичка култура, верска настава, грађанско васпитање)	- разумевање почетка једног новог историјског раздобља изискује активнсот ученика као и пажљиву анализу промена које су се догодиле ; - коришћење историјских карата, интернета и друге литературе, да би ученици што лакше схватили ново друпштвено уређење (капитализам) као и његову суштину ;
Српски народ под страном влашћу од XVI до XVIII века	7+9+1 = 17	-најтежи период у историји Срба захтева пажљив избор наставних метода ; - наставни садржаји треба да буду богати информацијама из разне допунске литературе да би се догађаји и историјски процеси описали што боље и реалистичније ;	- ученици пажљиво слушају на часу ; - ученици критички анализирају историјске текстове, изворе, шеме и графиконе ; -комбинују знања из опште, националне и локалне историје; - изграђују морални став према личностима и догађајима из овог периода ; - анализирају узроке сеоба, буна и устанака ;
Доба револуција (Европа и свет од краја XVII века до 70 – их година XIX века)	8+8+1 = 17	- значај теме захтева максимално ангажовање како наставника тако и ученика; - коришћење различитих метода рада; -коршћење историјских карата, илустрација, интернета; - корелација са сродним предметима (географија, математика, српски језик, грађанско васпитање, ликовна култура, музичка култура)	- ученик активно учествује на часу; - - користи историјску карту да би употпунио своје знање ; - - ученици треба да развију емотивни однос и изграде морални ставпрема личностима и догађајима из овог периода (Волтер, Русо, Монтескје, Наполеон Бонапарта, Гарибалди, Бизмарк, Кавур, Абрахам Линколн) ;

Нововековне српске државе Србија и Црна Гора до признавања 1878. године	9+9+1 = 19	- почетак савремене српске историје 1804. године захтева комбиновање свих облика рада и максимално ангажовање наставника а преко њега и ученика; - да би се схвати овај значајни период, потребно је проучити богатство истприски догађаја који га чине (Први и Други српски устанак, Владавина Милоша и Михаила Обреновића итд..) -корелација са сродним предметима и њиховим наставницима (географија, верска настава, српски језик, грађанско васпитање)	- ученик активно слуша на часу; - анализира војну историју (битке Првог и Другог српског устанка) ; - развија емотивни однос према историјским личностима тог периода – Карађорђе Петровић, Милош Обреновић, Михаило Обреновић, Јован Ристић) , - користи интернет и другу литературу да би проширио своја знања уз помоћ наставника ;
Српски народ под страном влашћу од краја XVIII века до 70-их година XIX века	2+3+1 = 6	-ова осетљива тема захтева пажљиво планирање метода рада као и коришћење историјских извора како српских тако и страних ; - коришћење интернета и друге литературе како би се правилно и реално сагледали међунационални и међуверски односи овог периода ; - корелација са сродним предметима	- ученици због осетљивости теме пажљиво слушају, активно и критички посматрају односе међу народима ; - ученици уочавају узрочно-последичне везе међу народима и државама и изграђују свој емотивни и морални став ; - анализирају културне и верске разлике овог периода ; - користе интернет и другу литературу, како би што више сазнали о најзначајнијим личностима овог периода (Сава Текелија, Сима Андрејевић Игуманов, Светозар Милетић, Лука Вукаловић, Омер паша Латас

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

УСПОН ЕВРОПЕ

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:

1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје

1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.

У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.3 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.4 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:

3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

СРПСКИ НАРОД ПОД СТРАНОМ ВЛАШЋУ ОД XVI ДО XVIII ВЕКА

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.

2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујућа ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.1 примени _____знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

ДОБА РЕВОЛУЦИЈА
Образовни стандарди:

Следећи искази описујућа ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.

1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.1 примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:

3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

НОВОВЕКОВНЕ СРПСКЕ ДРЖАВЕ СРБИЈА И ЦРНА ГОРА
(до међународног признања 1878. године)

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних_____, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у
форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом

2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прожђшлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.1 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском _____периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

СРПСКИ НАРОД ПОД СТРАНОМ ВЛАШЋУ ОД КРАЈА XVIII ВЕКА ДО СЕДАМДЕСЕТИХ ГОДИНА XIX ВЕКА

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје.
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области **ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ** ученик/ ученица
3.1.3 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личности историјски феномен)

3.1.4 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области **ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ** ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

Г Е О Г Р А Ф И Ј А

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Циљ и задаци:

Стицање базичних знања и образовних постигнућа, мотивације, интересовања, познавање географских појмова, законитости и односа кроз упознавање и разумевање појава и процеса, употребе географских карата, географских одлика, континената и држава, регионалних разлика, природних и других феномена у геопростору, заштиту и унапређење животне средине, идентитета, толеранције и припадности, опште културе и образовања, самосталности у учењу и проналажењу информација.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- стекну знања о битним природногеографским одликама ваневропских континената, њихових регија и појединих држава
- стекну знања о друштвеногеографским одликама ваневропских континената, њихових регија и појединих држава
- се оспособе за праћење и разумевање економских и друштвених активности и промена у савременом свету и њиховом доприносу општем развоју и напретку човечанства
- упознају регионалне разлике и комплементарност савременог света;
- разумеју проблеме у савременом свету (пренасељеност, неједнак привредни развој, недостатак хране, воде, енергије, минералних сировина, еколошки проблеми, болести, ратови и друго)
- развијају национални идентитет и упознају значај толеранције у мултиетничким, мултијезичким и мултикултуралним срединама у свету;
- упознају различите културе континената, њихових регија и држава и кроз то развијају општу културу
- развијају жељу и стичу потребу за даље образовање и самообразовање са циљем да се што успешније укључе у даље стручно оспособљавање
- кроз рад у настави географије проширују знања из картографије и оспособе се за самостално коришћење географске карте у стицању нових знања и у свакодневном животу
- оспособе за самостално коришћење географске литературе и различитог графичког и илустративног материјала у циљу лакшег савладавања наставног градива и оспособљавања за самостални рад.

Наставни садржаји	**Фонд часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности**
Увод	1	Монолошко дијалошка презентација плана и програма, упоређивање нових појмова са већ стеченим знањима	Слушају, упоређују нове појмове са стеченим знањима, стичу основна знања, израђују дијаграме

Опште географске одлике Азије	21	Објашњавање нових географских појмова, предочавање нових чињеница, истаћи разноврсност природих-географских одлика, истаћи битне одлике становништава, наставно градиво повезивати са сличним садржајима других предмета, објаснити и указати на факторе који су довели до промена што се одразило на становништво и насеља.	Слушају, показују, упоређују, размењују знања и мишљења, пишу реферате, израђују тематске карте, праве и анализирају дијаграме, самовреднују сопствени рад
Опште географске одлике Африке	14	Монолошко - дијалошка презентација природних и друштвено-економских одлика, наглашавање међуусловљености природно-географских и друштвено-географских појава,указати на разлике, користити табеле, дијаграме који доприносе очигледности и трајности знања	Слушају, разговарају, размењују сопствена знања и мишљења, препознају и именују географске објекте, читају, упознају нове садржаје, попуњавају нему карту.
Опште географске одлике Северне	12	Презентирање садржаја, предочавање нових појмова и чињеница, дијалогом утврђујемо особености регионалних целина, одговарање на питања ученика	Размењују знања и мишљења, читају и користе географску литературу, самостално попуњавају нему карту.
Опште географске одлике Средње и	12	Монолошко- дијалошка презентација природних и друштвено-економских одлика, примена метода и техника критичког мишљења, израда и анализа дијаграма, табела.	Упоређују, разговарају, пишу реферате, уочавају , закључују, израђују тематске карте, праве и анализирају дијаграме.
Опште географске одлике Аустралије и	6	Упоређивање нових појмова са већ стеченим знањима, истицање битних карактеристика природно- географских и друштвено екОномских одлика, израда и анализа дијаграма, презентирање садржаја.	Слушају, описују, показују,закључују, самостално раде у тиму, групи, истражују, читају и користе литературу, попуњавају нему карту.
Опште географске одлике поларних	4	Монолошко- дијалошка презентација поларних области, предочавање нових чињеница, објашњавање геогрфаских појмова, одговарање на питања ученика.	Упознају нове садржаје, слушају, закључују, анализирају, самовреднују стечена знања, пишу реферате, размењују знања и мишљења,
Свет као целина	2	Презентирање садржаја, упознавање ученика са актуелним интеграцијским процесима у Европи и свету, указати на значај и место наше земље у овој сфери, и подстицати радозналост, систематичност и креативност.	Слушају, упоређују, разговарају, дискутују, уочавају, размењују сопствена знања и мишљења, пишу реферате, самовреднују сопствени рад.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставна тема	Назив наставне теме	Број часова			Образовни стандарди		
		За обраду	За друге типове	укупно	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
I	УВОД	1		1			
II	АЗИЈА- опште герафске одлике	11	10	21	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
III	АФРИКА-опште географске одлике	8	6	14	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
IV	СЕВЕРНА АМЕРИКА- опште географске одлике	5	7	12	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
V	СРЕДЊА АМЕРИКА- опште географске одлике	2	1	3	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.

VI	ЈУЖНА АМЕРИКА-опште географске одлике	4	5	9	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
VII	АУСТРАЛИЈА И ОКЕАНИЈА-опште географске одлике	4	3	6	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
VIII	АРКТИК И АНТАРКТИК-опште географске одлике	2	2	4	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.42.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
IX	СВЕТ КАО ЦЕЛИНА	1			ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.3.
	Систематизација градива		1	1			
	Регионална Географија ваневропских континената УКУПНО	37	35	72			

Ф И З И К А

Циљ наставе физике јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа,да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да упознају природне појаве и основне природне законе, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, да оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Задаци наставе физике су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе физике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе физике буду у пуној мери реализовани
- развијање функционалне писмености
- упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици
- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона
- развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање
- развијање радозналости, способности рационалног расуђивања, самосталности у мишљењу и вештине јасног и прецизног изражавања
- развијање логичког и апстрактног мишљења
- схватање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења
- решавање једноставних проблема и задатака у оквиру наставних садржаја
- развијање способности за примену знања из физике
- схватање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине
- развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи
- развијање свести о сопственим знањима, способностима и даљој професионалној оријентацији.

Оперативни задаци

Ученик треба да:

- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (време, маса, температура, рад, брзина, убрзање, сила...)
- користи, на нивоу примене, основне законе механике - Њутнове законе
- стекне појам о гравитацији и разликује силу теже од тежине тела (безтежинско стање)
- упозна силу трења
- разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи
- трансформацију енергије у рад и обрнуто
- на нивоу примене користи законе одржања (масе, енергије)
- прави разлику између температуре и топлоте
- уме да рукује мерним инструментима
- користи јединице Међународног система (SI) за одговарајуће физичке величине.

Трајање (27+37+8)	**Садржај програма (Наставна тема)**	**Начини извођења програм**	**Активности у васпитно образовном раду**

(9+14+2)	СИЛА И КРЕТАЊЕ -сила -убрзање -II Њутнов закон -тренутна брзина -средња брзина -III Њутнов закон	Треба ученици на основу кретања тела под дејством различитих сила уоче да је сила узрок промене брзине тела и да уоче везу између силе, масе и убрзања. Треба да примене II и III Њутнов закон на једноставним примерима и схвате да се сила може мерити динамички	Ученици посматрају, самостално закључују и наводе примере, учествују у анализи и решавању рачунских и графичких задатакаУченици посматрају,питају, записују, закључују,врше анализе демонстрационих огледа и рачунских задатака и математички израчунавају непознату величину
(4+6+2)	КРЕТАЊЕ ТЕЛА ПОД ДЕЈСТВОМ С. ТЕЖЕ.С. ТРЕЊА -Галилејев ог. -Слободан пад,хитац навише и наниже. -Силе трења	Методом демонстрације и кроз дијалог ученици треба да упознају слободно падање као последица деловања гравитационе силе и величине које га описују, као и хитац навише и наниже. Треба да се упознају са силом трења и силом отпора средине и утицајем ових сила на кретање тела	Ученици треба да спонтано прате, сопствено расуђују, постављају питања и да кроз примере уочавају разлику и сличности између силе трења и силе отпора средине. Примењују стечена знања на решавање проблема
(5+5+1)	РАВНОТЕЖА ТЕЛА -Деловање две силе -Полуга, момент силе -Сила потиска -Архимедов закон -Пливање и тоњење	Кроз дијалог и демонстрацију ученик треба да схвати и научи слагање и разлагање сила, да схвати када је тело у равнотежи и примену равнотеже. Да се упозна са Архимедовим законом и његовом применом	Ученици треба да посматрају, питају, мере, рачунају, закључују, повезују и врше анализу задатака
6+7+2)	МЕХ. РАД И ЕНЕРГИЈА. СНАГА -Мех. Рад -Рад силе теже -Кин. енергија -Пот. енергија -Укупна енергија и кфц. к.д.	На основу примера из живота као и извођењем огледа ученици треба да усвоје појам механичког рада, снаге и енергије, да знају израчунати ове величине, као и да се упознају са њиховим мерним јединицама и да их дефинишу	Ученици посматрају, питају, уочавају, наводе примере, закључују и решавају рачунске задатке
(3+5+1)	ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ -Топл. ширење -Температура -Количина топлоте -Спец. т. кап. -Унутрашња енергија	Кроз дијалог са ученицима поновити облике механичке енергије и структуру супстанције и на основу огледа треба да схвате појам унутрашње енергије и њену везу са кретањем молекула. Да науче шта је температура и како се може мерити.	Ученици посматрају, питају, уочавају, повезују,закључују, записују, дискутују и решавају рачунске задатке

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Назив наставне теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Сила кретање	1.2.1.Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање.(Пример:кретање аутомобила по правом путу,кретање листа кога носи ветар.) 1.2.Ученик уме да препозна равномерно кретање на примерима. 1.2.3.Ученик уме да израчуна средњу брзину,пређени пут или протекло време ако су му познате друге две величине,и користи образац v=s/t. 1.4.4.Ученик уме да препозна јединице за брзину .	2.2.1.Ученик уме да препозна убрзано кретање, препознаје да тело које се креће убрзано (успорено) у истим временским интервалима прелази различите путеве, препознаје убрзано и успрено кретање кроз промену брзине. 2.2.2.Ученик зна шта је механичко кретање и величине које га описују,зна да је убрзаање промена брзине у јединици времена и разликује брзину од убрзања. 2.6.1.Ученик разуме и примењује директну и обрнуту пропорционалност, убрзање је сразмерно сили а обрнуто сразмерно маси. 2.6.2.Ученик уме да препозна векторске величине силу, брзину и убрзање (зна да је за њихово одређивање потребно познавати правац и смер). 2.6.3.Ученик уме да користи табеларни и графички приказ зависности физичких величина (пређеног пута , брзине и убрзања од времена.) 2.7.2.Ученик уме да врши једноставна уопштавања и системстизацију резултата (закључи и уочи зависност убрзања од силе и масе). 2.7.3.Реализује експеримент по упутству.	3.2.1.Ученик уме да примени односе између физичких величина које описују равномерно променљиво праволинијско кретање,зна да користи везу између брзине и убрзања као и пређеног пута,брзине и убрзања код равн.убрзаног кретања. Пример:Зна да израчуна пређени пут брзину и убрзање код равн.убрзаног кретања. 3.7.1.Ученик уме да донесе закључак на основу резултата мерења(провера другог Њутновог закона).
Кретање тела под дејством силе теже,Сила трења	1.1.1.Ученик уме да препозна гравитациону силу и силу трења које делују на тела која миријy или се крећу равномерно,	2.1.2.Ученик зна основне особине гравитационе силе,зна да је увек привлачна и да зависи од масе тела и зна да је то сила теже. 2.6.1.Ученик разуме и примењује	3.2.1.Ученик уме да примени однос физичких величина које описују слободни пад и вертикални хитац. (уме да израчуна пређени пут и

	зна да је гравитациона сила узрок падања тела а сила трења зауставља тело јер се супроставља телу. 1.2.1.Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање (вертикални хитац) 1.7.1.Ученик поседује основне способности за рад у лабораторији(при изради лабораторијских вежби које се односе на ову тему). 1.7.2.Ученик уме да се придржава правила понашања у лабораторији.	директну и обрнуту пропорционалност.Пример:Како сила трења зависи од тежине тела. 2.7.2.Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата.(изводи закључак од чега зависи сила трења као и врсте трења.	брзину код наведеног кретања.) 3.7.1..Ученик уме да донесе закључак на основу резултата мерења.(мерење гравитационог убрзања при слободном падању и коефицијента трења клизања.
Равнотежа тела	1.2.1.Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање. Пример:кретања детета на клацкалици, кретање точка на колицима) 1.7.2.Ученик уме да се придржава правила понашања у лабораторији. (при изради лабораториј вежбе)	2.1.1.Ученик уме да препозна силу потиска у случају пливања тела,препознаје правац и смер деловања силе као и равнотежу тела. 2.1.2.Ученик зна основне особине силе потиска, зна да се јавља кад се чврсто тело урони у течност и зна одреди правац и смер силе потиска. 2.1.3.Ученик уме да препозна када је полуга у стању равнотеже,уме да примени услов равнотеже. (пример: Ако се клацкају отац и син ученик зна да међу понуђеним одговорима препозна растојање од тачке ослонца ако дат однос њихових маса. 2.1.4.Ученик разуме како односи сила утичу на врсту кретања,да услучају деловања колинеарних сила њихова резултанта одређује врсту кретања. (убрзано успорено стање мировања или рав.праволин.кретања.) 2.1.5.Ученик разуме и примењује појам густине и на основу података	3.1.1.Ученик разуме и приумењује услове равнотеже полуге,зна да је услов за равнотежу полуге једнакост момената силе у односу на тачку ослонца,зна да која сила даје највећи односно најмањи момент силе у односу на тачку ослонца,зна да израчуна интензитет момената сила које се јављају код полуге. (Пример:Клацкалица и кантар) 3.1.2.Ученик зна какав је однос сила које делује на тело које мирује или се равн.креће, односно зна кад је тело у стању статичке и динамичке равнотеже.

		густине средине и тела закључује да ли тело плива лебди или тоне. 2.7.3. Ученик реализује експеримент по упутству(одређивање густине чврстог тела применом Архимедовог закона).	
Механички рад ,Енергија и Снага	1.7.1.Ученик поседује основне способности за рад у лабораторији (при изради лабораторијских вежби које се односе на ову тему). 1.7.2.Ученик уме да се придржава правила понашања у лабораторији.(при изради лабораториј вежбе)	2.4.1.Уме да користи важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке (Пример: За силу, рад енергију и снагу) 2.4.3.Ученик уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу .(користи префиксе мили кило и мега и уме да претвара јединице) 2.5.1.Ученик зна да кинетичка и потенцијална енергија зависе од брзине односно од висине на којој се тело налази. 2.5.3.Ученик уме да препозна појмове рада и снаге.(зна да је механички рад једнак производу силе и пута и препознаје да је снага једнака извршени рад у јединици времена.) 2.6.1.Ученик разуме и примењује директну и обрнуту пропорционалност .(рад сразмеран сили и пређ.путу, снага сразмерна раду а обрнуто сразмерна времену..) 2.7.3.Ученик уме да реализује експеримент по упутству.	3.5.1.Ученик разуме да се укупна механичка енергија тела при слободном паду одржава. (разуме да при слободном паду,вертикалном хицу навише и наниже кинет. енергија прелази у потенцијалну и обрнуто тако да њихов збир остаје сталан) 3.7.1.Ученик уме да донесе закључак на основу резултата мерења.
Топлотне појаве	1.5.1.Ученик зна да агрегатно стање тела зависи од његове температуре,ако му је позната температура тела и температуре топљења и кључања,зна да одреди у ком се агрегатном стању налази тело,зна	2.5.4.Ученик зна да унутрашња енергија зависи од температуре тела то јест да порастом унутрашње енергије расте и температура. 2.5.5.Ученик зна да запремина тела зависи од температуре,зна да се чврста тела при загревању шире а при хлађењу скупљају. 2.6.1.Ученик разуме и примењује	3.5.2.Ученик уме да препозна карактеристичне процесе и термине који описује промене агрегатних стања,зна основне особине агрегатних стања(чврсто, течно и гасовито),зна шта су топљење,очвршћавање, испаравање и кондензација)

	температуру мржњења и кључања воде под нормалним условима. 1.5.2.Ученик уме да препозна да се механичким радом може мењати температура тела, препознаје да трење може да доведе до промене температуре. (тестерисање дрвета) 1.7.2.Ученик уме да се придржава правила понашања у лабораторији.(при изради лабораторијских вежбе)	директну и обрнуту пропорционалност.(да је количина топлоте сразмерна маси и промени температуре.) 2.7.3.Ученик уме да реализује експеримент по упутству.	3.7.1.Ученик уме да донесе закључак на основу резултата мерења.

М А Т Е М А Т И К А

(4 часа недељно, 144 часа годишње)

Циљ и задаци
Циљ наставе математике у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законитости у природи и друштву; да оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе, да представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање; као и да доприносе развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

Оперативни задаци
Ученике треба оспособити да:
- схвате појам квадрата рационалног броја и квадратног корена
- умеју да одреде приближну вредност броја □□ (□□ Q, □ > 0
- схватају реалне бројеве као дужинске мере, односно као тачке на бројевној правој одређене дужима које представљају такву меру
- упознају појам степена и операције са степенима (изложилац степена природан број)
- умеју да изводе основне рачунске операције с полиномима, као и друге идентичне трансформације ових израза (назначене у програму)
- упознају правоугли координатни систем и његову примену
- добро упознају директну и обрнуту пропорционалност и практичне примене
- знају Питагорину теорему и умеју да је примене код свих изучаваних геометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао
- познају најважнија својства многоугла и круга; умеју да конструишу поједине правилне многоуглове (са 3, 4, 6, 8 и 12 страница) и да цртају друге правилне многоуглове рачунајући централни угао и преносећи га угломером
- знају најважније обрасце у вези с многоуглом и кругом и да умеју да их примене у одговарајућим задацима
- схвате појам размере дужи и својства пропорције
- умеју да преведу на математички језик и реше једноставније текстуалне задатке
- користе елементе дедуктивног закључивања (и изводе једноставније доказе у оквиру изучаваних садржаја).

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Реални бројеви	**14 (7+7)**	- Увести појам квадрата рационалног броја *p/q* и илустровати га површином квадрата. Инсистирати на томе да је $(p/q)^2>0$ и када је $(p/q)<0$. Тема реални бројеви наставља се представљањем мерних бројева дужи на бројевној правој. Цртање дужи чији је мерни број дати рационалан број. Пример дужи чији мерни број није рационалан; нпр. отвара се питање колики је мерни број странице квадрата чија је површина 2 и доказује (Аристотелов доказ) да тај број није рационалан. За такве бројеве кажемо да су ирационални, а онда за рационалне и ирационалне користимо заједнички назив реални бројеви. Као резултат претходног, ученици долазе до сазнања о узајамно једнозначној вези између тачака на правој с једне, и реалних бројева с друге стране. - Саопштити ученицима да рационални бројеви имају коначан или периодичан децималан запис, и на основу тога видети да ирационални бројеви морају имати бесконачан и непериодичан децимални запис. На конкретном примеру показати како се долази до приближних рационалних вредности за нпр. √2, уобичајеним поступком: одговарајући одсечак бројевне праве с целобројним крајевима поделити на десет једнаких делова (дати геометријску конструкцију дељења дужи на једнаке делове) и тај поступак узастопно понављати. Тачка која представља тај ирационални број увек остаје унутар једног од добијених интервала. Крајеви интервала су означени децималним разломцима за које се каже да су приближне вредности тог ирационалног броја. За грешку која се тако чини треба говорити да је мања од једног целог, једног десетог, једног стотог итд. и никакву другу причу о грешкама при заокругљивању не треба укључивати. Кад се горњи поступак дељења интервала замисли да се неограничено наставља, настају децимални разломци са неограниченим бројем децимала који ће представљати изабрани ирационални број. - Напоменути да рачунање са реалним бројевима иде по истим правилима које ученици знају да важе у пољу рационалних бројева.	Ученици треба да: - схвате појам квадрата рационалног броја и квадратног корена - умеју да одреде приближну вредност броја $\sqrt{a}$ ($a \varepsilon Q, a > 0$) на бројевној правој одређене дужима које представљају такву меру

Питагорина теорема	**16 (6+10)**	- Ова теорема изражава једну значајну везу страница правоуглог троугла и има широке примене у рачунским и конструктивним задацима, па јој треба посветити одговарајућу пажњу (познавање формулације, једноставнијег доказа и разумевање суштине Питагорине теореме). - Треба постићи увежбаност у њеној примени код разних фигура у којима се појављује правоугли троугао. Такође треба ученике увежбати да неке троуглове с целобројним страницама (на пример 3,4,5 и 5,12,13) препознају као правоугле. - Корисно је навести и неке примере практичне примене (рецимо да провере да ли су два суседна зида просторије ортогонална или да помоћу конопца са чворовима на 3. 7. и 12. метру исцртају на тлу прав угао). Ученици такође треба да науче да конструишу тачке бројевне праве које одговарају бројевима $\sqrt{2}$, $\sqrt{3}$, $\sqrt{5}$...	Ученици треба да: - знају Питагорину теорему и умеју да је примене код свих изучаваних геометријских фигура у којима се може уочити правоугли троугао
Цели и рационални алгебарски изрази	**48 (19+29)**	- Основни циљ ове теме јесте да се код ученика изгради навика (на основу познавања својстава степена) да успешно врше идентичне трансформације полиномијалних израза (полинома). Реализација ове теме започиње се даљом изградњом појма степена: упознавање степена чији је изложилац конкретан природан број и операција са таквим степенима, с примерима примене у физици и другим областима. После тога се може прећи на упознавање појма алгебарског израза, уз израчунавање вредности једноставнијих израза. Међу алгебарским изразима посебно се обрађују полиноми (при чему се моном третира као посебан случај полинома). - Рачунске операције с полиномима (у сређеном облику), односно идентичне трансформације збира и производа полинома врше се на основу познатих закона рачунских операција с бројевима (а то је случај и с било којим изразима). Од осталих идентичних трансформација полинома обрадити само растављање на чиниоце полинома типа $ax + bx$, $a^2 - b^2$, $a^2 + 2ab + b^2$; при томе је битно да се на конкретним примерима види сврха тих трансформација. Растављање на чиниоце може се искористити и за решавање једначина облика $ax^2 + bx = 0$ и $x^2 - c^2 = 0$.	Ученици треба да: - упознају појам степена и операције са степенима (изложилац степена природан број) - умеју да изводе основне рачунске операције с полиномима, као и друге идентичне трансформације ових израза (назначене у програму)

Многоугао	**13 (6+7)**	- Полазећи од раније стечених знања о појединим геометријским фигурама (област, изломљена линија, конвексна област, троугао, четвороугао), многоугао треба дефинисати као део равни ограничен многоугаоном линијом. Треба обрадити зависност збира углова и броја дијагонала ма ког многоугла од броја његових страница, па зависност међу елементима правилног многоугла, као и његову симетрију. Осим конструкција неких правилних многоуглова (са 3, 4, 6, 8, 12 страница), могу се цртати и други правилни многоуглови (са 7, 9, 10, ... страница) уз коришћење угломера. При томе треба јасно разликовати конструкцију од приближног цртања.	Ученици треба да: - познају најважнија својства многоугла и круга; умеју да конструишу поједине правилне многоуглове (са 3, 4, 6, 8 и 12 страница) и да цртају друге правилне многоуглове рачунајући централни угао и преносећи га угломером - знају најважније обрасце у вези с многоуглом и кругом и да умеју да их примене у одговарајућим задацима
Зависне величине и њихово графичко представљање	**19 (7+12)**	- Координатни систем, координате тачке и растојање две тачке изражено преко њихових координата. Примери зависних величина (време и температура, време пуњења базена водом и дубина воде, итд.) и њихово графичко представљање. Читање својстава с графика. За две променљиве величине x и y дефинисати директну (и обрнуту) пропорционалност везом - $y = kx$ *(*$x \cdot y = k$, $x \neq 0$ *и* $y \neq 0$*)*. – - Пропорција - својство и решавање по једном непознатом члану. - Представљање директне пропорционалности и график зависности величина x и y везаних условом $y = kx$. Не уводи се општи појам функције, али може се говорити о линеарној функцији (у поменутом посебном случају). - Директну пропорционалност везивати за размере на географским картама и рачунање стварног растојања.	Ученици треба да: - упознају правоугли координатни систем и његову примену - добро упознају директну и обрнуту пропорционалност и практичне примене
Круг	**15 (6+9)**	- Осим увођења појмова централног и периферијског угла круга и уочавања и доказивања њиховог односа, централна тема треба да буде одређивање обима и површине круга. То треба започети кроз практичне аспекте проблема (пут који пређе точак, ...). Добро је да се експерименталним путем осети, односно констатује, сталност односа обима и пречника круга, уз увођење броја р и информативно упознавање ученика с његовом (ирационалном) природом. - По обради обима и површине круга извести обрасце за дужину кружног лука, површину кружног исечка и површину кружног прстена. - У практичним израчунавањима за π не треба увек узимати приближну вредност 3,14, него повремено радити и с другим приближним вредностима (3,142; 3,1427; 22/7 или мање тачним	Ученици треба да: - познају најважнија својства многоугла и круга; умеју да конструишу поједине правилне многоуглове (са 3, 4, 6, 8 и 12 страница) и да цртају друге правилне многоуглове рачунајући централни угао и преносећи га угломером - знају најважније обрасце у вези с многоуглом и кругом и да умеју да их примене у одговарајућим задацима

		3,1). Унети информацију о броју познатих децимала за број π и навести његову приближну вредност са, рецимо, 10 децимала.	
Сличност	**11 (5+6)**	- Два низа реалних бројева , a, b, c... и $a`, b`, c`$, ... су пропорционални ако је $a/a`=b/b`=c/c`$,... Троуглови са једнаким угловима се дефинишу као слични. - Код сличних троуглова аналогне странице су пропорционалне (без доказа). - Примене: сторија о Талесу и фараону, одређивање висине дрвета мерењем углова и дужине његове сенке, мерење растојања до неприступачних места, итд.	Ученици треба да: - схвате појам размере дужи и својства пропорције - умеју да преведу на математички језик и реше једноставније текстуалне задатке - користе елементе дедуктивног закључивања (и изводе једноставније доказе у оквиру изучаваних садржаја).
Писмени задаци са исправкама	**8 (4+4)**		Сагледати како су ученици савладали пређено градиво

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА		
основни ниво	**средњи ниво**	**напредни ниво**
Ученик уме да:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА 1.1.1. прочита и запише различите врсте		
бројева {природне, целе, рационалне)		
МА 1.1.2. преведе децимални запис броја у разломак и обратно		
МА 1.1.3. упореди по величини бројеве истог записа, помажући се сликом кад је то потребно	МА 2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима	
МА 1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1/5 од n, где је n дати природан број	МА 2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа	МА 3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног нзраза
МА 1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем, зна када је један број дељив другим	МА 2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 и декадним јединицама	МА 3.1.2. оперише са појмом дељивости у проблемским ситуацијама
МА 1.1.6. користи целе бројсве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама	МА 2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставиим реалним ситуацијама	МА 3.1.3. користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама
АЛГЕБРА И ФУНКЦШЕ		
Ученик врши формалне операције које су редуциране и зависе од интерпретације; уме да:	***Ученик је рачунске процедуре довео до солидног степепа увежбаности; уме да:***	***Ученик је постигао висок степен увежбаности извођења операција уз истицање својстава која се примењују; уме да:***

МА 1.2.1. реши једначине у којима треба да изрази само непознати сабирак, умањеник. умањилац, дељеник или делилац и то са бројевима истог записа	МА 2..2.1. реши једначине у којима се лримењује сабирање сличних момома. Примоњује једначине у једноставнијим текстуалним задацима	МА 3..2.1. реши једначине и неједначине у којима се јавља квадрат бинома и разлика квадрата. Примењује једначине у реалним ситуацијама.
МА 1.2.2. израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима	МА 2..2.2. оперише са степенима и *зна* шта је квадратни корен:	МА 3..2.2.користи особине степена и квадратног корена
МА 1.2.3. сабира, одузима и множи мономе	МА 2..2.3. сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином уочи зависност директне пропорционалности и одређује нелознати члан пропорције	МА 3..2.3. зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; увежбано трапсформише алгебарске изразе и своди их на најједноставији облик разликује директно и обрнуто пропорциопалне величине и то изражава одговарајућим записом
ГЕОМЕТРИЈА		
Ученик уме да:	*Ученик уме да:*	*Учепик уме да:*
МА 1.3.1. влада по|мовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве)	МА 2.3.1. одреди суплементне и комплементне углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим степенима	МА 3.3.1. рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали
МА 1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугао. квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте	МА 2.3.2. одреди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу: одреди број дијагонала, збир углова, обим и површину многоугла (на основу елемената који непосредно	МА 3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површине на основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише
МА 1.3.3. влада појмовима: круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину	МА 2.3.3. користи формуле за обим и површину круга и кружног прстена	МА 3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површину исечка, као и дужину лука
МА 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура {кретањем до поклапања)	МА 2.3.6. уочи осносиметричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи иодударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница	МА 3.3.6. примени нодударност и сличност троуглова(само на основуједнакости углова), повезујући тако разна својства геометријских објеката

МЕРЕЊЕ		
Ученикумеда:	*Ученик уме да:*	*Учечик уме дв:*
МА 1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, масе, времена и углова	МА 2.4.2. претвори износ једне валуте у другу правилно постављајући одговарајућу пропорцију	
МА 1.4.2. претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање	МА 2.4.1. пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу	МА 3.4.1. по потреби претвара јединице мере, рачунајући са њима
МА 1.4.3. користи различите апоене новца		
МА 1.4.4. при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером	МА 2.4.3. дату величину искаже приближном вредношћу	МА 3.4.2. Примени и заокругли дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима; изражава оцену грешке (нпр. мање од 1 динар, lcm, lg)
ОБРАДА ПОДАТАКА		
Ученик уме да:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА 1.5.2. одреди аритметичку средину за неколико датих целих бројева	МА 2.5.2. одреди аритметичку средину за дати скуп вредности које су из Q	
МА 1.5.4. одреди задати проценат неке величине	МА 2.5.4. примени процентни рачун у једноставним реалним ситуацијама (на пример, промена цене неког производа за дати проценат)	МА 3.5.4. примени процентни рачун у сложенијим ситуацијама
МА 1.5.1. одреди положај тачке у првом квадранту координатног система ако су дате координате и обратно	МА 2.5.1. влада описом координатног система (одређује координате тачака, осно или централно симетричних итд)	МА 3.5.1. одреди положај (координате) тачака које задовољавају сложеније услове

Б И О Л О Г И Ј А

Циљ наставе биологије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку научну писмсиост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблемс и задатке у новим и нспознатим ситуацијама, да изразе и ибразложе споје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за ученике и заинтересованост за предметне садржаје, као и да усвајањем образовно-васнитних садржаја стекну основна знања о грађи и функционисању човечијег организма, развијају здравствену културу, хигијенске навике и схвате значај реиродуктивиог здравља.
Изучавањем биологије код ученика треба разиијати одговарајуће квалитете живота, навике, запажања, способности критичког мишљења, објективно и логичко расуђивање као и хумане односе међу половима. Задацн наставе биологије су:
-стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе биологије, сврха, циљсви и задачи образовања, као и циљеви наставе биологије буду у пуној мери реализовани;
-разумевање улоге и значаја биологије за разиој и напредак човечанства;
-развијање свести о властитом пореклу и положају у природи;
-развијање еволутивног положаја човека;
-упознавање грађе и функционисања оргаиизма, усвајање одређених хигијенских навика, стицање одговорности за лично здравље и здравље других људи;
-схватање да је полност саставни део живота и да човекова полност подразумева поштовање норми понашања које обезбеђују хумане односе међу људима;
-стицање радних навика и способности за самостално посматрање и истраживање.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:
- да науче **основне** податке о развоју људске врсте, етапе у развоју савременог човека и еволутивни положај човека данас;
-стекну знања о грађи ћелија и ткива и повезаности органа и органских система у организам као целину;
- упознају основну грађу и улогу коже;
- упознају облик и грађу костију и мишића;
- упознају грађу и улогу нервног система и чула;
-упознају грађу н функцију жлезда са унутрашњим лучењем и њихову повезакост са нервним системом;
-упознају грађу и функцију система органа за варење;
-упознају грађу и функцију система органа за дисање;
-упозмају грађу и функцију система органа за циркулацију;
-упознају грађу и функцију система органа за излучивање и њихов значај за промет материја;
-упознају грађу н функцију система органа за размножавање, фазе у полном сазревању човека и биолошку рсгулаиију процеса всзаних за пол;
-упознају најчешћа обољења и повреде органских система човека;
-науче основна правила пружања прве помоћи;
-развијају непоходне хигијенскс навике;
-схвате значај здравствене културе и репродуктивног здравља;
-схвате значај и улогу породице у развоју, опстанку, напретку људског друштва као и последице њеног нарушавања

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и посупак остваривања програма	Врсге акгавности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
I ПОРЕКЛО И РАЗВОЈ ЉУДСКЕ ВРСТЕ	4	- Излагањем упознати ученике са пореклом и историјским развојем човека, прецима данашњег човека и људима данас	- Активно слуша, бележи и усваја основне податке о развоју људске врсте, етапама у развоју савременог човека
II ГРАЂА ЧОВЕЧИЈЕГ ТЕЛА	59	- Упознати ученике са нивоима организације биолошких система, човек-органски системи и са одликама ћелије и деобом ћелија - Микроскопирање грађе	- Активно слуша, и усваја знања о нивоима организације биолошких система, о величини, облицима, основној грађи и о деоби ћелије - Микроскопира, уочава,
		ћелије на трајном микроскопском - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности кожног система животиња - Употребом расположивих наставних средстава и упознати	црта и бележи ћелију - Учествује у дијалогу о еволутивној разноврсности кожног система животиња - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи коже човека, кожним органима,

		ученике са кожним системом човека уз истицање обољења, повреда коже - Микроскопирање грађе коже натрајном микроскопском препарату - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности скелетног - Употребом расположивих наставних средстава упознати ученике са скелетним системом човека - Посматрање костију, зглобова и шавова - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности мишићног система животиња - Употребом расположивих наставних средстава упознати ученике са мишићним системом човека - Микроскопирање грађе мишићног ткива - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности нервног система животиња	слузокожи, функцијама коже, повредама коже и пружању прве помоћи - Микроскопира, уочава, црта и бележи грађу коже - Учествује у дијалогу о еволутивној разноврсности скелетног - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи скелета човека - Посматра и црта кости, зглобове и шавове - Активно слуша, о у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности мишићног - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о мишићној ћелији мишићном гкиву, попречно пругастој, глаткој и срчаној мускулатури човека - Микроскопира, уочава. црта и бележи грађу мишићног ткива - Акгивно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности нервног система животиња
		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са нервним системом човека као и обољењима нервног система - Микроскопирање нервног ткива и - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система	- Активно слуша и усваја Знања о нервној ћелији. нервном ткину, физиолошким особинама нерние ћелије и нервима - Микроскопира, црта и бележи грађу нервног ткива - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја о еволутивној

		жлезда са унутрашњим лучењем кодживотиња - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система чулних органа животиња - Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом чулних органа човека - Одређивање оштрине вида и разликовање боја - Понављање кроз система органа за варење животиња и упознати ученике са системом органа за варење човека - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за дисање	разноврсности система жлезда са унутрашњим лучењсм код животиња - Активно слуша, учествује у разговору. бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система чулних органа животиња - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи чула мириса и укуса, грађи и функцији чула вида, о манама и обољењима ока, чулу слуха и равнотеже, оштећењима и обољењима чула слуха и равнотеже - Одређује оштрину вида - Активно слуша и учествује у разговору о разноврсности система органа за варење животиња и човека

		животиња - Употребом расположивих наставни средстава и информационих технологија упознати учеиике са системом органа за дисање човека - Понављање кроз разговор еволутивне разновреености система органа за циркулацију животиња и човека - Микроскопирање крви на трајном Микроскопском препарату - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за излучивање Излучивање животиња и човека упознати ученике са системом органа - Уочавање унуграшње грађе бубрега демонстрацијом дисекције бубрега - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за размножавање животиња и упознати ученике са системом органа за размножавање човека	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система органа за дисање - Активно слуша, учествује у разговору и усваја знања о грађи и функцији органа за дисање, покретима - Усваја знања о Еволутивној разноврсности система органа за циркул ацију у животиња и човека - Микроскопира, црта и разликује и крвне ћелије - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности Система органа за излучивање животиња и човека - Дисекује бубрег, посматра, бележи, црта и упоређује грађу бубрега са сликом у уџбенику - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система органа за размножавање животиња и човека
III РЕПРОДУКТИВНО ЗДРАВЉЕ	9	- Употребом расположивих наставних средстава и помоћу радионица упознавање ученика са репродуктивним здрављем	Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о пубертету и адолесценцији,

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања Програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**	**Шта ученик/ ученица зна и уме на нивоу постигнућа**
I ПОРЕКЛО И РАЗВОЈ ЉУДСКЕ ВРСТЕ	4	- Излагањем и постепеним увођењем у тематску проблематику упознати ученике са пореклом и историјским развојем човека, прецима данашњег човека и људима данас	- Активно слуша, бележи и усваја основне податке о развоју људске врсте, етапама у развоју савременог човека и еволутивном положају и човека данас.	**Основном**/БИ.1.3.9. зна да живот на Земљи има заједничко порекло са се историјом можемо упознати на основу фосилних записа **Средњем**/БИ.2.3.5.уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама **Напредном**/ БИ.3.3.5.разуме како Различити еволуциони механизми, мењајући учесталост особина у популацијама , доводи до еволуције
II ГРАЂА ЧОВЕЧИЈЕГ ТЕЛА	59	- Сликовитим и логичним излагањем упознати ученике са нивоима организације биолошких система, човек-органски системи - Кроз излагање и демонстрацију упознати ученике са одликама ћелије и деобом ћелија	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о нивоима организације биолошких система, човек-органски системи - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о величини, облицима, основној грађи (ћелијска	**Основном**- БИ.1.2.2.зна да је ћелија најмања јединица грађе свих вишећелијских организама у чијим одељцима се одвијају разноврсни процеси, и зна основне карактеристике грађе тих ћелија -БИ.1.2.3. зна основне карактеристике грађе биљака, животиња и човека и основне функције које се обављају на нивоу организма -БИ.1.2.4. познаје основну

			мембрана, цитоплазма, органеле, једро, ДНК-а, хромозоми), и о деоби ћелије	организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси -БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном -БИ.1.2.6. разуме да су поједини процеси заједнички за сва жива бића (дисање, надражљивост, покретљивост, растење, развиће, размножавање) -БИ.1.2.7.зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином
		- Микроскопирање грађе ћелије на трајном микроскопском препарату кроз практичну вежбу - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности кожног система животиња - Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са кожним системом човека уз истицање обољења, повреда коже и пружањем прве помоћи	- Микроскопира, уочава, црта и бележи ћелију - Учествује у дијалогу о еволутивној разноврсности кожног система животиња - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи коже човека, кожним органима, слузокожи, функцијама коже, повредама коже и пружању прве помоћи - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима , повредама коже и пружању прве помоћи	-БИ.1.3.1.разуме да јединка једне врсте даје потомке исте врсте -БИ.1.3.2. зна основне појмове о процесима размножавања -БИ.1.3.3. зна да свака ћелија у организму садржи генетички материјал -БИ.1.3.4.зна за појам и основну улогу хромозома -БИ.1.3.5. зна основне принципе наслеђивања -БИ.1.3.6. зна како делују гени и да се стечене особине не наслеђују -БИ.1.3.7. зна да од зигота настаје организам и да се тај процес назива развиће -БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи
		- Микроскопирање грађе коже на трајном микроскопском препарату кроз практичну вежбу - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности скелетног система животиња	- Микроскопира, уочава, црта и бележи грађу коже - Учествује у дијалогу о еволутивној разноврсности скелетног система животиња	-БИ.1.3.9.зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа -БИ.1.5.1.зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржавамо

		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са скелетним системом човека уз истицање обољења, повреда костију и пружањем прве помоћи као и деформацијама и правилним држањем кичме - Посматрање костију, зглобова и шавова и упоређивање са механичким зглобовима кроз практичну вежбу - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности мишићног система животиња - Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са мишићним системом човека, кретањем, физичком активношћу, уз истицање обољења и оштећења мишића - Микроскопирање грађе мишићног ткива на трајном	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи скелета човека, повредама скелета и пружању прве помоћи, деформацијама и правилном држању кичме - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима , повредама скелета и пружању прве помоћи - Посматра и црта кости, зглобове и шавове - Упоређује зглобове са механичким зглобовима - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности мишићног система животиња - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о мишићној ћелији, мишићном ткиву, попречно-пругастој, глаткој и срчаној мускулатури човека, облицима скелетних мишића, физиолошким особинама мишића, обољењима и оштећењима мишића - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима и оштећењима мишића - Микроскопира, уочава, црта и бележи грађу мишићног ткива	-БИ.1.5.4. разуме зашто је важно да се придржава званичних упутстава која се односе на заразне болести (епидемије и пандемије) -БИ.1.5.5. препознаје основне знаке поремећаја функције појединих органа и основне симптоме инфекције и разликује стање у коме може сам да интервенише од стања када мора да се обрати лекару -БИ.1.5.6.разуме предности и недостатке употребе додатака у храни и исхрани (конзерванси неконтролисана употреба витамина,антиоксиданата, минерала итд.) и опасности до којих може да доведе неуравнотежена исхрана (редукционе дијете, претерано узимање хране и сл.) и познаје основне принципе правилног комбиновања животних намирница -БИ.1.5.7. разуме да загађење животне средине (воде, ваздуха, земљишта, бука, итд.) и неке природне појаве (UV зрачење) неповољно утичу на здравље човека -БИ.1.5.8. зна и разуме какав значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора) -БИ.1.5.9.разуме да постоје полне болести, познаје мере превенције и могуће путеве инфекције, као и њихове негативне последице на здравље **Средњем**/-БИ.2.1.3.познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/класе -БИ.2.2.1.разуме да постоје одређене разлике у грађи ћелија у зависности од

		микроскопском препарату кроз практичну вежбу - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности нервног система животиња - Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са нервним системом човека као и обољењима нервног система - Микроскопирање нервног ткива и испитивање рефлекса бутног мишића кроз практичну вежбу - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система жлезда са унутрашњим лучењем код животиња - Употребом расположивих наставних средстава и	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности нервног система животиња - Активно слуша и усваја знања о нервној ћелији, нервном ткиву, физиолошким особинама нервне ћелије, нервима, ганглијама, мозгу, кичменој мождини, рефлексима, рефлексном луку, периферном и аутономном нервном систему, обољењима нервног система, стресу, одмору и сну, учењу и памћењу. - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима и оштећењима нервног система - Микроскопира, црта и бележи грађу нервног ткива - Испитује рефлексе бутног мишића - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја о еволутивној разноврсности система жлезда са унутрашњим лучењем код животиња - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја	функције коју обављају у вишећелијским организмима(разлике између биљне и животињске ћелије, између коштане и мишићне ћелије и сл.) -БИ.2.2.2. зна и упоређује сличности и разлике између нивоа организације јединке: зна да се ћелије које врше исту функцију групишу и образују ткива, ткива са истом функцијом органе, а органи са истом функцијом системе органа -БИ.2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека -БИ.2.2.4. разуме да је за живот неопходна енергија која се производи, складишти и одаје у специфичним процесима у ћелији и да се то назива метаболизам -БИ.2.2.5. разуме да биљне ћелије, захваљујући специфичној грађи, могу да везују енергију и стварају (синтетишу) сложене (хранљиве) материје -БИ.2.2.6.разуме да и у биљној и у животињској ћелијисложене материје могу да се разграђују, при чему се ослобађа енергија у процесу који се назива дисање -БИ.2.2.7. познаје термин хомеостаза и зна да објасни шта он значи -БИ.2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућују ову интеграцију -БИ.2.2.9.зна да нервни и ендокрини

		информационих технологија упознати ученике са системом жлезда са унутрашњим лучењем човека	знања о о грађи жлезда са унутрашњим лучењем, њиховој повезаности са нервним системом и поремећајима у раду жлезда са унутрашњим лучењем	системи имају улогу у одржавању хомеостазе -БИ.2.3.1.разуме основне разлике између полног и бесполног размножавања -БИ.2.3.2. разуме механизам настанка зигота
		- Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система чулних органа животиња	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система чулних органа животиња	-БИ.2.3.3. разуме зашто потомци личе на родитеље и њихове претке, али нису идентични са њима -БИ:2.3.4.зна да на развиће организама поред генетичког материјала утиче и средина -БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и
		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом чулних органа човека	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи чула мириса и укуса, грађи и функцији чула вида, о манама и обољењима ока, чулу слуха и равнотеже, оштећењима и обољењима чула слуха и равнотеже	различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама -БИ.2.3.6.уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине
		- Одређивање оштрине вида и разликовање боја Мариотовим огледом	- Одређује оштрину вида	-БИ.2.5.1.познаје основне механизме деловања превентивних мерау очувању здравља -БИ.2.5.2.разуме значај и зна основне принципе правилног комбиновања животних намирница
		- Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за варење животиња	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система органа за варење животиња	-БИ.2.5.3.зна како се чува хранљива вредност намирница -БИ.2.5.4.зна механизме којима загађење животне средине угрожава здравље човека **Напредном/** -БИ.3.1.4. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа кола/реда

		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом органа за варење човека	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи органа за варење, варењу хране, о обољењима органа за варење, правилној исхрани и последицама неправилне исхране и хигијени усне дупље - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима и оштећењима органа за варење	најважнијих група -БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека -БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност -БИ.3.2.3.разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције -БИ.3.2.4. разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање
		- Прављење таблица правилне исхране кроз практичну вежбу	- Прави таблицу правилне исхране и изводи закључке о правилној исхрани	
		- Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за дисање животиња	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система органа за дисање животиња	-БИ.3.2.5. разуме сличности и разлике у интеграцији грађе и функције јединке током животног циклуса -БИ.3.2.6. зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који информишу организам о стању у околини и њихову улогу у одржавању унутрашње равнотеже (улога нервног система) -БИ.3.2.7.зна и разуме главне морфолошке и функционалне карактеристике органа који реагују на промене у околини и карактеристике органа који враћају организам у равнотежу онда када је из ње избачен (стресно стање-улога ендокриног система) -БИ.3.2.8. зна и разуме које су последице стресног стања за организам
		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом органа за дисање човека	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи и функцији органа за дисање, покретима дисања, о спољашњем ћелијском дисању, гласу и говору, обољењима органа за дисање, дуванском диму и здрављу - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима и оштећењима органа за дисање	
		- Доказивање угљен-диоксида у издахнутом ваздуху практичном	- Изводи оглед, прати промене, описује, доказује да у	-БИ.3.3.1. разуме разлику између телесних и полних ћелија у погледу хромозома и деоба

		вежбом - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за циркулацију животиња - Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом органа за циркулацију човека - Микроскопирање крви на трајном микроскопском препарату , мерење пулса и крвног притиска кроз практичну вежбу - Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за излучивање	издахнутом ваздуху има угљен-диоксида - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система органа за циркулацију животиња - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о телесним течностима, крвним групама, трансфузији, наслеђивању крвних група, грађи и раду срца и крвних судова, лимфним судовима, крвотоку и лимфотоку, одбрамбеним способностима организма, обољењима, повредама срца и крвних судова, пружању прве помоћи, реанимацији - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима и оштећењима органа за циркулацију - Микроскопира, црта и разликује и крвне ћелије - Мери пулс и крвни притисак пре и после физичке активности - Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној	-БИ.3.3.2.разуме да полне ћелије настају од посебних ћелија у организму -БИ.3.3.3. зна функцију генетичког материјала и његову основну улогу у ћелији -БИ.3.3.4.зна да је број хромозома у ћелији карактеристика врсте -БИ.3.5.1.познаје узроке и физиолошке последице заразних болести -БИ.3.5.2.познаје основне принципе лечења заразних и других болести -БИ.3.5.3. разуме основне биолошке процесе који леже у основи физиолошки правилне исхране -БИ.3.5.4.познаје главне компоненте намирница и њихову хранљиву вредност -БИ.3.5.5. познаје симптоме и главне карактеристике болести метаболизма и узроке због којих настају (гојазност, анорексија, булимија, шећерна болест) -БИ.3.5.6.разуме механизме поремећаја функције појединих органа

		животиња	разноврсности система органа за излучивање животиња	
		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом органа за излучивање човека	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи и функцији и обољењима органа за излучивање човека	
		- Уочавање унутрашње грађе бубрега демонстрацијом дисекције бубрега	- Дисекује бубрег, посматра, бележи, црта и упоређује грађу бубрега са сликом у уџбенику	
III РЕПРОДУКТИВНО ЗДРАВЉЕ	9	- Понављање кроз разговор еволутивне разноврсности система органа за размножавање животиња	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о еволутивној разноврсности система органа за размножавање животиња	
		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија упознати ученике са системом органа за размножавање човека	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о грађи и функцији органа за размножавање, физиологији репродукције, наслеђивању пола код човека, наследним болестима везаним за пол, обољењима органа за размножавање, хигијени полних органа - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал о обољењима и оштећењима система органа за размножавање	

		- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија, помоћу радионица упознавање ученика са репродуктивним здрављем	- Активно слуша, учествује у разговору, бележи и усваја знања о пубертету и адолесценцији, проблемима везаним за период одрастања (деликвенција, болести зависности), почетку полног живота, хуманим односима међу половима, контрацепцији, ризичном понашању и сексуално преносивим болестима - Учествује у радионици	

				Основном/ - БИ.1.5.10. зна да постоје природне промене у понашању које настају као последица физиолошких промена (пубертет, менопауза), зна да у адолесцентом добу могу да се појаве психолошки развојни проблеми (поремећаји у исхрани, поремећаји понашања, поремећаји сна и сл.) -БИ.1.5.11. разуме одговорност и опасност превременог ступања у сексуалне односе и разуме зашто абортус у доба развоја има негативне последице на физичко и ментално здравље -БИ.1.5.12. зна да болести зависности (претерана употреба дувана, алкохола, дроге) неповољно утичу на укупан квалитет живота и зна коме може да се обрати за помоћ (институцијама и стручњацима) -БИ.1.5.13. зна како се треба понашати према особи која болује од болести зависности или је ХИВ позитивна **Средњем/**- БИ.2.5.5.зна механизме деловања на физиолошке процесе у

				организму и на понашање (утицај алкохола, различитих врста дрога, енергетских напитака и сл.) **Напредном/** - БИ.3.5.7. познаје основне биолошке механизме који доводе до развијања болести зависности -БИ.3.5.8.разуме механизме стресног стања и утицај јаких негативних емоција на физиолошке процесе у организму и на понашање појединца

Х Е М И Ј А

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Циљ наставе хемије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и

- развијање функционалне хемијске писмености
- разумевање промена и појава у природи на основу знања хемијских појмова, теорија, модела и закона
- развијање способности комуницирања коришћењем хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина
- развијање способности за извођење једноставних хемијских истраживања
- развијање способности за решавање теоријских и експерименталних проблема
- развијање логичког и апстрактног мишљења и критичког става у мишљењу
- развијање способности за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима (уџбеник, научно-популарни чланци, Интернет)
- развијање свести о важности одговорног односа према животној средини, одговарајућег и рационалног коришћења и одлагања различитих супстанци у свакодневном животу
- развијање радозналости, потребе за сазнавањем о својствима супстанци у окружењу и позитивног става према учењу хемије
- развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној оријентацији.

Задаци наставе хемије јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе хемије сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе хемије буду у пуној мери реализовани
- омогућавање ученицима да разумеју предмет изучавања хемије и научни метод којим се у хемији долази до сазнања
- омогућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште

- оспособљавање ученика да се користе хемијским језиком: да знају хемијску терминологију и да разумеју квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола, формула и једначина
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици до сазнања о својствима супстанци и њиховим променама долазити на основу демонстрационих огледа или огледа које самостално изводе, развијати при том аналитичко мишљење и критички став у мишљењу
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици развијати експерименталне вештине, правилно и безбедно, по себе и друге, руковати лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама
- оспособљавање ученика за извођење једноставних истраживања
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати теоријско знање и експериментално искуство за решавање теоријских и експерименталних проблема
- стварање ситауција у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- омогућавање ученицима да кроз једноставна израчунавања разумеју квантитативни аспект хемијских промена и његову практичну примену.

Оперативни задаци

Ученик треба да:

-разуме шта је предмет изучавања хемије и како се у хемији долази до сазнања (научни метод)

-схвати да је хемија једна од природних наука која објашњава појаве и промене у природи

-оспособи се за коришћење уџбеника и радне свеске

-овлада основним операцијама лабораторијске технике, мерама опрезности, заштите и прве помоћи како би самостално изводио једноставне експерименте

-организује радно место, припрема и одлаже прибор и други материјал за рад.

- разуме разлику између супстанце и физичког тела, супстанце и физичког поља (разликује примере од непримера)
- разуме разлику између физичких и хемијских својстава супстанце
- разуме разлику између физичке и хемијске промене супстанце
- препознаје примере физичких и хемијских промена у свакодневном окружењу
- зна шта су чисте супстанце
- разуме разлику између елемената и једињења
- препознаје примере елемената и једињења у свакодневном окружењу
- разуме разлику између чистих супстанци и смеша
- препознаје примере смеша у свакодневном окружењу
- уме да изабере и примени поступак за раздвајање састојака смеше на основу физичких својстава супстанци у смеши.
- зна да је атом најмања честица хемијског елемента
- разуме квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола
- зна структуру атома, да нуклеони (протони и неутрони) чине језгро, а електрони образују електронски омотач
- зна односе маса протона, неутрона и електрона
- зна релативна наелектрисања протона, неутрона и електрона
- зна да се електрони у атому разликују по енергији (енергетски нивои)
- разуме како су својства елемента и његов положај у периодном систему условљени атомским бројем (број протона), односно бројем и распоредом електрона у омотачу
- разуме да је маса атома мала и да се из практичних разлога уместо стварне масе атома користи релативна атомска маса
- зна шта је атомска јединица масе и да је повеже са појмом релативна атомска маса
- уме да користи податке дате у таблици периодног система елемената.

разуме да су основне честице које изграђују супстанце атоми, молекули и јони

- зна шта је јонска и ковалентна веза

- разуме како од атома настају јони, како од атома настају молекули, односно разуме разлику између атома, јона и молекула
- разуме сличности и разлике између атома и јона у броју и врсти субатомских честица
- разуме значај валентних електрона и промене на последњем енергетском нивоу при стварању хемијске везе
- зна шта је валенца елемента и уме да на основу формуле једињења одреди валенцу елемената и обрнуто
- разуме да је стварна маса молекула мала и уме да на основу хемијске формуле израчуна релативну молекулску масу
- разуме да хемијска формула једињења са јонском везом представља најмањи целобројни однос јона у јонској кристалној решетки
- зна да се у хемији користе електронске, структурне и молекулске формуле и разуме њихово значење
- разуме да својства хемијских једињења зависе од типа хемијске везе
- разуме разлику између атомске, јонске и молекулске кристалне решетке.
- разуме појам раствора и растворљивости
- разуме начин изражавања квантитативног састава раствора као незасићен, засићен и презасићен раствор
- разуме изражавање квантитативног састава раствора преко процентне концентрације
- уме да израчуна процентну концентрацију раствора
- уме да направи раствор одређене процентне концентрације
- разликује воду као једињење (чиста супстанца) од примера вода у природи које су смеше (изворска, морска, речна, језерска, подземна, минерална вода, атмосферска и отпадна вода)
- разуме да је вода растварач за супстанце са јонском и поларном ковалентном везом и зна значај воде за живот
- зна да је вода за пиће драгоцена и да је чува од загађења.
- зна да се хемијским симболима и формулама представљају супстанце, а једначинама хемијске промене (реакције)
- разуме квалитативно и квантитативно значење симбола, формула и једначина хемијских реакција
- примењује знање о Закону одржања масе при писању једначина хемијских реакција
- разуме Закон сталних масених односа
- разликује два основна типа хемијских промена: реакције анализе и синтезе
- разликује појам масе од појма количине супстанце као и њихове основне јединице
- разуме однос масе и количине супстанце
- зна на основу формуле да израчуна моларну масу супстанце
- зна да хемијским једначинама прикаже једноставне хемијске реакције
- зна да на основу хемијске једначине објасни Закон о одржању масе
- изводи једноставна израчунавања на основу једначине хемијске реакције - стехиометријска израчунавања заснована на масеним и количинским односима
- зна да су све промене супстанци праћене променом енергије.

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
3	Хемија и њен значај Предмет изучавања хемије. Хемија у склопу природних наука и њена примена. Вежба I: Увођење ученика у самосталан рад у хемијској лабораторији Вежба II: Мерење	Ученици би требало да сазнају шта је предмет изучавања хемије, о научном методу како хемичари долазе до сазнања и о примени и значају хемије у свакодневном животу за развој технологије и друштва.	Да ученици упознају разумеју основне појмове о хемији и начину на који се долази до сазнања Да се оспособе за коришћење уџбеника и радне свеске Овладају основном лабораторијском техником на безбедан начин
14	Основни хемијски појмови Материја и супстанца. Физичка и хемијска својства супстанци. Физичке и хемијске промене супстанци. Чисте супстанце: елементи и једињења. Смеше. Раздвајање састојака смеше (декантовање, цеђење, дестилација, кристализација). Вежба III: Физичка својства супстанци Вежба IV: Физичке и хемијске промене Вежба V: Смеше	Уводе се основни хемијски појмови који се кроз наредне теме даље развијају.	Да ученици упознају и уоче разлику између супстанце,физичког тела и физичког поља између физичких и хемијских промена,између физичких и хемијских особина ,разликује елементе и једињења,њихову примену ,да разликују чисте супстанце од смеша и да препознају смешу у свакодневном животу
29	Структура супстанце Атом. Хемијски симболи. Грађа атома. Језгро атома. Атомски и масени број. Изотопи. Релативна атомска маса. Електронски омотач. Периодни систем елемената. Вежба VI: Модел структуре атома Молекул. Хемијске формуле. Ковалентна веза. Грађење молекула елемената и једињења. Јонска веза. Валенца елемената у ковалентним и јонским једињењима. Релативна молекулска маса. Атомске, молекулске и јонске кристалне	Сазнавање о честицама које изграђују супстанцу, начину на који се оне међусобно удружују и уређују и условљености својстава структуром супстанце.	Да ученици упознају које честице изграђују атом, својства тих честица и атома у целини Упознају ,разумеју и користе ПСЕ Разуме,примењује и прави разлику између јонске и ковалентне везе,појам валенце Да упозна и разуме појам атомске и молекулске масе израчунавање молекулске масе

	решетке. Вежба VII: Модели молекула и хемијске формуле		
9	Хомогене смеше Раствори Раствори и растворљивост. Процентни састав раствора. Вода. Значај воде за живи свет. Вежба IX: Испитивање растворљивости супстанци са јонском и ковалентном везом Вежба VIII: Водени раствори у природи Вежба VII: Растворљивост супстанци и процентна концентрација раствора	Ученици детаљније уче о појму раствора, растворљивости и квантитативном изражавању састава раствора, уз стално повезивање ових појмова са свакодневним животом.	Да ученици упознају и разумеју појам раствора и растворљивости ,,начин истраживања квантитативног састава раствора,да уме да израчуна процентни састав раствора ,да направи раствор одређене процентне концентрације
17	Хемијске реакције и израчунавања Хемијске једначине. Анализа и синтеза. Закон о одржању масе. Закон сталних односа маса. Количина супстанце. Мол. Моларна маса. Израчунавања у хемији. Вежба X: Састављање једначина хемијских реакција	Детаљније разматрање хемијских промена, закона по којима се оне одвијају и квантитативног аспекта хемијских реакција.	Да ученици разумеју квалитативно и квантитативно значење хемијске једначине и примењују законе по којима се одвијају хемијске промене да решавају стехиометријске задатке,постављају питања,успостављају везу између масе супстанце и количине супстанце

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Садржај програма	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
Хемија и њен значај	**ХЕ 1.1.1.** измери масу, запремину и температуру супстанце	**ХЕ.2.6.1.*** прикупи податке посматрањем и мерењем, и да при том користи одговарајуће инструменте **ХЕ.2.6.2.*** табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења **ХЕ.2.6.3.*** изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата	
Основни хемијски појмови	**ХЕ 1.2.1.** да прави разлику између елемената, једињења и смеша из свакодневног живота, на основу њихове сложености **ХЕ 1.2.2.** о практичној примени елемената, једињења и смеша из сопственог окружења, на основу њихових својстава **ХЕ 1.2.3.** на основу којих својстава супстанце могу да се разликују, којим врстама промена супстанце подлежу, као и да се при променама укупна маса супстанци не мења **ХЕ 1.2.4.** загрева супстанцу на безбедан начин **ХЕ 1.2.5.** састави апаратуру и изведе поступак цеђења **ХЕ 1.2.6.** у једноставним огледима испита својства супстанци (агрегатно стање, мирис, боју, магнетна својства, растворљивост), као и да та својства опише **ХЕ 1.6.1.** * безбедно рукује основном	**ХЕ 2.2.1.** у огледима испитује својства супстанци и податке о супстанцама приказује табеларно или шематски	**ХЕ 3.2.1.** како је практична примена супстанци повезана са њиховим својствима **ХЕ 3.2.2.** на основу својстава састојака смеше да изабере и изведе одговарајући поступак за њихово раздвајање **ХЕ 3.2.3.** да осмисли експериментални поступак према задатом циљу/проблему/питању за истраживање, да бележи и приказује резултате табеларно и графички, формулише објашњење/а и изведе закључак/е

	опремом за експериментални рад и супстанцама **ХЕ.1.6.2.*** изведе експеримент према датом упутству		
Хомогене смеше раствори	**ХЕ 1.4.1.** шта раствори, како настају и примере раствора у свакодневном животу **ХЕ 1.6.1**.* изведе експеримент према датом упутству	**ХЕ 2.4.1.** шта је засићен, незасићен и презасићен раствор **ХЕ 2.4.2.** изабере најпогоднији начин за повећање брзине растварања супстанце (повећањем температуре растварача, уситњавањем супстанце, мешањем) **ХЕ 2.4.3.** промени концентрацију раствора додавањем растворене супстанце или растварача (разблаживање и концентровање) **ХЕ 2.4.4.** израчуна масу растворене супстанце и растварача, на основу процентног састава раствора и обрнуто **ХЕ.2.4.5.** направи раствор одређеног процентног састава	**ХЕ 3.4.1.** зависност растворљивости супстанце од природе супстанце и растварача **ХЕ 3.6.1.*** препозна питање/проблем које се може експериментално истражити постави хипотезе **ХЕ 3.6.2.** * постави хипотезе **ХЕ 3.6.3.** * планира и изведе експеримент за тестирање хипотезе **ХЕ 3.6.4.** * донесе релевантан закључак на основу резултата добијених у експерименталном раду
Хемијске реакције и израчунавања	**ХЕ 1.5.1**. квалитативно значење симбола најважнијих хемијских елемената, хемијских формула најважнијих представника класа неорганских и органских једињења, и квалитативно значење хемијских једначина реакција оксидације	**ХЕ 2.5.1.** значење термина: материја, хомогена смеша, хетерогена смеша, анализа и синтеза, изотоп **ХЕ 2.5.2**. израчуна процентни састав једињења на основу формуле и масу реактаната и производа на основу хемијске једначине, то јест да покаже на основу израчунавања да се укупна маса супстанци не мења при хемијским реакцијама	**ХЕ 3.5.1.** да израчуна процентуалну заступљеност неке супстанце у смеши, да изводи стехиометријска израчунавања која обухватају реактант у вишку и однос масе и количине супстанце

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Циљ и задаци

Циљ наставе техничког и информатичког образовања у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку, техничку и информатичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа,да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да се упознају са техничко-технолошки развијеним окружењем, развију техничко мишљење, техничку културу, радне вештине и културу рада.

Задаци наставе техничког и информатичког образовања су

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе техничког и информатичког образовања сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе техничког и информатичког образовања буду у пуној мери реализовани
- стицање основног техничког и информатичког образовања и васпитања
- стицање основних техничко-технолошких знања, умења, вештина и оспособљавање ученика за њихову примену у учењу, раду и свакодневном животу
- схватање законитости природних и техничких наука
- сазнавање основног концепта информационо-комуникационих технологија (ICT), улоге ICT у различитим струкама и сферама живота,
- као и оспособљавање ученика да
- раде на једном од оперативних система и неколико најчешће коришћених корисничких програма и стицање навике да их ученик користи у свакодневним активностима
- науче употребу рачунара са готовим програмима за обраду текста, за графичке приказе, интерфејс и интернет
- развијају стваралачко и критичко мишљење
- развијају способност практичног стварања, односно да реализују сопствене идеје према сопстевеном плану рада и афирмишу креативност и оригиналност
- развијају психомоторне способности
- усвоје претпоставке за свесну примену науке у техници, технологији и другим облицима друштвено корисног рада
- савладавају основне принципе руковања различитим средствима рада, објектима технике и управљања технолошким процесима
- развијају прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака
- стичу радне навике и оспособљавају се за сарадњу и тимски рад
- комуницирају на језику технике (техничка терминологија, цртеж)
- стекну знања за коришћење мерних инструмената
- на основу физичких, хемијских, механичких и технолошких својстава одаберу одговарајући материјал за модел, макету или средство
- препознају елементе (компоненте) из области грађевинарства, машинства, електротехнике, електронике и да их компонују у једноставније функционалне целине (графички и кроз моделе, макете или предмете)
- разумеју технолошке процесе и производе различитих технологија
- препознају природне ресурсе и њихову ограниченост у коришћењу
- прилагоде динамичке конструкције (моделе) енергетском извору

- одаберу оптимални систем управљања за динамичке конструкције (моделе)
- израде или примене једноставнији програм за управљање преко рачунара
- упознају економске, техничко-технолошке, еколошке и етичке аспекте рада и производње и њихов значај на развој друштва
- примењују мере и средства за личну заштиту при раду
- знају мере заштите и потребу за обнову и унапређење животног окружења
- на основу знања о врстама делатности и сагледавања својих интересовања правилно одаберу своју будућу професију и др.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- комуницирају на језику технике (користе стручну терминологију и израђују технички цртеж - основним прибором и рачунаром)
- користе рачунар у прикупљању информација као и у њиховој обради и презентацији
- служе мерним инструментима за мерење дужине, углова, масе, силе;
- на основу физичких, хемијских и технолошких својстава одаберу одговарајући материјал (метал, легуру, неметал и погонски материјал) за модел или употребно средство
- препознају елементе (компоненте) из области машинства и да их компонују у једноставније функционалне целине (графички и кроз моделе или употребне предмете)
- примењују одговарајуће поступке обраде материјала кроз алгоритам
- разумеју технолошке процесе и производе различитих технологија
- правилно употребљавају стандардни прибор, алат и машине при обликовању елемената за моделе и употребна средства
- одређују адекватне везе између елемената (завртањ, закивак, ...)
- препознају природне ресурсе, њихову ограниченост у коришћењу
- прилагоде динамичке конструкције (моделе) енергетском претварачу
- одаберу оптимални систем управљања за динамичке конструкције (моделе)
- одаберу једноставнији програм за управљање рачунаром
- знају мере заштите и потребе за обнову и унапређивање животног окружења
- на основу знања о врстама делатности и сагледавања својих интересовања и знања, правилно одаберу своју будућу професију.

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
2+0	1.УВОД У МАШИНСКУ ТЕХНИКУ	- монолошка, дијалошка, демонстративна, метода графичког рада Увод у машинску технику има задатак да уведе и заинтересује ученике за нову техничку област - машинство. Увођење у машинство остварити обрадом основних појмова из области машина и механизама и њихових задатака. На основу знања из претходних разреда о ресурсима увести ученике у основе трансформације материје и енергије, пренос и трансформација оптерећења и кретања	- слушају, посматрају, цртају
4+4	2 .ТЕХНИЧКО ЦРТАЊЕ У МАШИНСТВУ	- монолошка, дијалошка, демонстративна, метода графичког рада У оквиру техничког цртања проширивати знања са ортогоналним пројектовањем и просторним приказивањем објеката, затим специфичностима у области машинства (техничка документација у машинству ортогонална пројекција, котирање, пресеци, и упрошћавање, просторно приказивање). Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва - Од идеје до реализације.	- слушају, посматрају, цртају
4+10	3.ИНФОРМАТИЧКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ	- монолошка, дијалошка, демонстративна, метода графичког рада -Област која остварује континуитет информатичке писмености с циљем да ученици науче да користе рачунар за цртање и израду презентација. Посебан аспект употребе рачунара и периферних уређаја је у функцији управљања техничким системима и процесима (интерфејс - систем веза са рачунаром). У ту сврху се са рачунаром повезује интерфејс а користе се готови програми (софтвер) за управљање. Ову наставну тему треба повезати са темом роботика. У практичним вежбама користити рад са конструкторима на бази интерфејс - технологије, односно моделе управљани рачунаром	- слушају, -посматрају, -причају, -описују, -цртају на рачунару
1+1	4.МАТЕРИЈАЛИ	- монолошка, дијалошка, демонстративна, метода графичког рада, Проширити знања о техничким материјалима које су ученици стекли у претходним разредима. Акценат је на машинским материјалима: метали, легуре, композити, неметали, погонски материјали. Упознати ученике са својствима метала и легура (испитивање тврдоће, чврстоће и др.) који се најчешће користе у машинству. Остварити везу са хемијом тако што треба ускладити време и обим реализације у оба наставна предмета.	- слушају, посматрају, причају, описују, цртају,

1+1	5.МЕРЕЊЕ И КОНТРОЛА	монолошка, дијалошка, демонстративна, метода графичког рада, метода практичног рада. Ова наставна јединица се надовезује на наставне садржаје из физике из претходног разреда. За техничко и информатичко образовање посебно је важно да упознају мерење и мерна средства: дужине, угла, масе, силе и момента, размеравање и обележавање на металу. Ученици треба да науче да рукују помичним мерилом, микрометром, калибрима и угаоником.	-слушају - посматрају -причају - описују, - упоређују, цртају, вежбају
3+1	6. ТЕХНОЛОГИЈА ОБРАДЕ МАТЕРИЈАЛА	- монолошка, дијалошка, демонстративна, метода графичког рада, Ова наставна тема се ослања на наставне садржаје из претходних разреда. У току реализације треба указати на принципе обраде метала са и без скидања струготине, разлике у обради метала у односу на друге материјале, као и спајање металних делова. Осим ручне обраде уз одговарајуће мултимедијалне софтвере обрадити производне машине - принцип рада, састав, коришћење.	- слушају, посматрају, причају, описују, цртају,
9+7	7. МАШИНЕ И МЕХАНИЗМИ	- монолошка, дијалошка, демонстративна, , метода графичког рада, Машине и механизми - представља комплексну област која обухвата: основне појмове и принципе рада машина и механизама, елементе машина и механизама, елементе за везу, елементе за пренос снаге и кретања, специјалне елементи. Обрада ових елементарних појмова представља основу за следеће садржаје у оквиру ове теме тј. подсистеме саобраћајних машина и уређаја: машине спољашњег (бицикл, аутомобил, железничка возила, бродови, авиони и др.) и унутрашњег (транспортери, дизалице и др.) транспорта - принцип рада, састав, коришћење. Повезати са садржајима из енергетике тако да ученици могу да схвате међусобне односе погонских и преносних елемената у саобраћајним средствима.	- слушају -посматрају -причају - описују, -цртају
1+1	8. РОБОТИКА	монолошка, дијалошка, демонстративна, , метода графичког рада, Роботик**а** је област која треба да интегрише наставне садржаје других области као што су информатичка технологија, машине и механизме, енергетику, технологију обраде материјала. Ученици треба да упознају врсте робота, намену, конструкција (механика, погон и управљање) итд. За реализацију ове теме треба користити адекватне мултимедијалне презентације. Посебно је погодно организовати моделовање робота из конструкторских комплета и коришћење интерфејса.	- слушају, - посматрају, причају описују цртају,
		монолошка, дијалошка, демонстративна, , метода графичког рада, ученици треба да упознају принципе рада енергетских преображајника, изворе, коришћење и трансформацију енергије. Упознати ученике са развојем	- слушају -посматрају

5+1	9. ЕНЕРГЕТИКА	погонских машина - мотора, као и врстама: хидраулични, пнеуматски, топлотни (цилиндри, турбине, парне машине и турбине, четворотактни бензински мотор, дизел мотор и остали мотори). Детаљније обрадити принципе рада и делове СУС мотора. При реализацији по могућности користити делове мотора, моделе и аудиовизуелне медије, односно мултимедију	- причају - описују -цртају
6+10	10.КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ - МОДУЛИ	-монолошка, дијалошка, демонстративна, , метода графичког рада, метода практичног рада Реализација модула је заснована на примени конструкторских елемената и самосталној изради неких делова конструкције на основу пројекта. Ученици се могу определити по сопственом избору за различите модуле: конструкција модела машина и механизама, интерфејс технологија, роботика, рад на рачунару и др. Реализацијом модула остварује се диференцијација и индивидуализација ученика према способностима, интересовању и полу. Ученици приступају реализацији модула израдом пројект**а** који садржи алгоритам од идеје до реализације. У изради техничке документације за пројекат могу се користити једноставни бесплатни програми за техничко цртање.	- слушају -посматрају -причају -описују -цртају -праве

.

Ф И З И Ч К О В А С П И Т А Њ Е

(2 часа недељно, 72 часа годишње)

Циљ физичког васпитања је да разноврсним и систематским,моторичким активностима,у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима,допринесе интегралном развоју ученика,развоју моторичких способности,стицању,усавршавању и примени моторичких умења,навика и непоходних теоретских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

- Подстицање раста,развоја и утицање на правилно држање тела;
- Развој и усавршавање моторичких способности;
- Стицање моторичких умења која су као садржај утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- Усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичкох васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја;
- Формирање морално-вољних квалитета личности;
- Оспособљавање ученика да стечена умења,знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- Стицање и развијање свести о потреби здравља,чувања здравља и заштити природе и човекове околине.

Оперативни задаци:

- Усмерени развој основних моторичких способности,првенствено брзине и координације;
- Усмерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика и навике предвиђених програмом физичког васпитања;
- Примена стечних знања,умења и навика у сложенијим условима(кроз игру , такмичење и сл.);
- Задовољавање социјалних потреба за потврђивањем,групним поистовећивањем и сл.;
- Естетско изражавање кретњом и доживљавање естетских вредности;
- Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

	Недељни фонд часова	Годишњи фонд часова
1.обавезни наставни предмет -редовна настава физичког васпитања	2	72
2.изборни наставни предмет - изабране спортске гране - слободне активности(секције)	1 1	36 36

Наставни садржај	Број часова укупно	Број часова обраде	Број часова увежбавања	Број часова провере
Стони тенис	10	2	7	1
Атлетика	18	6	8	4
Народне игре и плесови	8	3	4	1
Спортска игра	32	11	16	5
Тестирање	4	/	/	4
Укупно	72	22	35	15

Наставни садржаји	Број часова	Начин и поступци остварења програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду
АТЛЕТИКА	18	-метода усменог излагања кроз разговор објашњава начине и технике трчања,правилног дисања,правилну координираност правилног рада руку и ногу -метода демонстрације одређене технике -изношење података о важности атлетике за развој појединца и групе -разлику правилно изведене вежбе од неправилно изведене	-слушање и питања ученика о атлетици -одговори ученика на постављена питања о атлетици -прилагођавање на различита оптерећења -схватају технику и тактику ходања и трчања -упознавање ученика са правилима у атлетици -вешто изводи једноставне форме природног кретања
НАРОДНЕ ИГРЕ И ПЛЕСОВИ	8	-кроз разговор објаснити начин извођења игре -демонстрација игре прво без,па уз музику -анализом исправљамо уочене грешке	-уче елементе игре -павилно изводе исте кроз игру у целини -социјализација личности
ТЕСТИРАЊА	4	-тестирање на почетку и на крају године методом провере -поређење резултата -демонстрацијом објаснити коришћење реквизита и уређаја за мерење	-слушање о начину извођења -мерење резултата -поређење добијених резултата са орећеним нормама
СПОРТСКА ИГРА ОДБОЈКА	32	-кроз разговор упознати децу са кошаркашком игром -методом разговора,демонстрацијом и предавањем развијати тимски и такмичарски дух -радити индивидуално,у паровима и групно -посветити пажњу правилима игре -демонстрацијом упознати децу са елементима игре	-уче елементе спортске игре -упознаје се са правилима и придржава их се -навикавање деце на колективно понашање у игри
СТОНИ ТЕНИС	10	-демонстрирати елементе игре са нагласком на правилно извођење -методом разговора упознати децу са правилима игре и инсистирати на њиховој примени	-учествовање у игри уз примену правила -игра у паровима -социјализација личности

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставна тема: АТЛЕТИКА

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Спринтерско трчање - Штафетно трчање 4х60м - Скок увис („маказице“ и лежна техника) - Скок удаљ (“увинуће“) - Бацање кугле	- ФВ.1.1.3. - ФВ.1.1.4. - ФВ.1.1.6. - ФВ.1.1.7 - ФВ1.1.8. - ФВ.1.1.9. - ФВ.1.1.10. - ФВ.1.1.24. - ФВ.1.1.25. - ФВ.1.2.1 - ФВ.1.2.2. - ФВ.1.2.3. - ФВ.1.2.4. - ФВ.1.2.5. - ФВ.1.3.1. - ФВ.1.3.2. - ФВ.1.3.3. - ФВ.1.3.4. - ФВ.2.1.4.	- Техника брзог и штафетног трчања (4 х 60 м). - Извођење технике примопредаје штафетне палице у месту, ходању, трчању. - Техника увинућа - усавршавање. - Лећна техника (под условом да постоји одговарајуће доскочиште). - Увежбавање технике скока у даљ из места. - Бацање кугле (ученици 4 кг, ученице 3 кг). - Извођење технике бацања кугле.	Атлетска стаза Опрема за физичко васпитање Кугла Летва за прескок Струњаче	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

Наставна тема: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Тло	Ученици и ученице - ФВ.1.1.11.	Т л о (ученици и ученице): 1) Поновити вежбе и комбинације из шестог разреда; 2) став на шакама (став у упору); 3) мост из лежања на леђима (ученици и ученице) и мост заклоном и усклон (ученице); 4) предножењем премет странце упором са окретом за 180° до става на једној нози, другом заножити. Саставити комбинацију вежби из акробатике и ритмике (различити начини ходања и трчања, плесни кораци, поскоци и скокови, окрети на две и једној нози, равнотеже, замаси и таласи).	Сала за рад Опрема за физичко васпитање Струњаче	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

Наставна тема: ОДБОЈКА

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Одбојка	- ФВ.1.1.24. - ФВ.1.1.25. - ФВ.1.1.1. - ФВ.1.1.2.	- Кроз игру зависно од спорта, примењивати научене елементе технике и тактике уз примењивање правила игре - Игра преко мреже	Одговарајући терен за игру Опрема Лопте	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

Наставна тема: РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Плес: полка, врањанка (Жикино коло), Цоко-цоко, једна игра из краја у којем се налази школа	- ФВ.1.1.20. - ФВ.1.1.21. - ФВ.1.1.24. - ФВ.1.1.25. - ФВ.1.2.1. - ФВ.1.2.2 - ФВ.1.2.3. - ФВ.1.2.4. - ФВ.1.2.5. - ФВ.1.3.1. - ФВ.1.3.2. - ФВ.1.3.3. - ФВ.1.3.4.	Естетско обликовање покрета трупа вежбама за кичмени стуб и карлицу. Даље усавршавати естетско обликовање покрета ногу и руку. Поновити елементе рада са вијачом; обавезни састав са вијачом. Обруч: поновити вежбе и повезати бацања и хватања са издржајима у суножном успону, корацима у успону и истезањем тела, са поскоцима и скоковима, вртењем; котрљање по тлу повезати са окретом за време котрљања или галопом и скоком; вртење обруча на тлу око уздужне осе и за време вртења окрет или издржај. Вијача : поновити елементе из предходних разреда и повезати у комбинације. Плес: полка, врањанка и једна игра из краја у којој се школа налази.	Сала за рад ЦД	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

ВЕРСКА НАСТАВА

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Циљ и задаци

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки живот (будућу димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији Православне цркве

Оперативни задаци

Ученици треба да:
- запазе да природа не постоји без личности;
- науче да личност у Богу претходи природи у онтолошком смислу;
- уоче да у стварном свету људска природа претходи човеку као личности у онтолошком смислу;
- запазе да се код створених бића, тј. код људи слобода може изразити и као негација, што није случај у Богу;
- запазе да је слобода Божија онтолошка, тј, да се изражава само као љубав према другој личности;
- запазе разлику између иконографског приказивања Св. Тројице у православној и римокатоличкој традицији.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно образовном раду (везано за ученике)**
.Бог – Света Тројица: Отац,Син и Свети Дух (богослужбена сведочанства-крштење и евхаристја; библијска и светотачка сведочанства)	11	Указати на нераздељиво тројично јединство Бога. - Читање Библије и излагање светоотачких сведочанстава о Богу као Светој Тројици	- Читање, слупшање и разговор. -Закључити да Божанска природа и људска природа нусу исте. -Ученици препричавају запамћено.
Узрок божијег постојања јњ Отац (библијска,ехаристијска,светоотачка и друга сведочанства	6	-Читање Библије и Св. Отаца и објашњење ехаристије -Читањем Светог писма тумачити однос Бога , Оца, Сина и Светог Духа -Слободу свога постојања Бог Отац изражава кроз љубав према Сину и Светом Духу	-Ученици понављају запамћећено излагање и тумачење вероучитеља, тражеобјашњења и закључују.
Хришћанска онтологија (биће као заједница слободе)	5	- Објаснити и образложити постојање као највиши облик живота кроз разговор о бићу.	- Пратити излагање и тражити објашњење од вероучитеља. Поновити научено и запамтити и схватити поуке.
Антополошке последице вере у Свету Тројицу	4	- Тумачити оне одељке Светог Писма Светог завета које говоре о стварању човека. Истаћи човекову смртност и указати на ограничења човекове природе.	- Ученици прате тумачења и траже објашњења зашто је људска природа ограничена, а Божанска није.
Пројава Свете	6	- Опис Литургије и њена сврха кроз литургијско	- Ученици се припремају за Литургију и присуствују

Тројице кроз Литургију и Крштење. (Литургија – практично исповедање вере)		искуство о постојању. Одлазак на Литургију. Присуствовање на Крштењу – објашњење и образложење тајне Крштења.	Крштењу.Разговарају након тога и траже објашњење од вероучитаља.
Света Тројица у православној иконографији	4	- Опис икона Свете Тројице, мотиви и детаљи. Истаћи разлику иконографског приказивања у Православној и Римокатоличкој традицији.	- Ученици уочавају мотиве на иконама. Проналазе објашњења у Светом Писму и уочавају иконографске разлике у источном и западном хришћанству.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

(1 час недељно, 36 часова годишње)

Циљ и задаци

Циљ наставе грађанског васпитања јесте да ученици стекну сазнања, формирају ставове, развију вештине и усвоје вредности икоје су претпоставка за компетентан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву.

Задатак наставе грађанског васпитања јесте стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе грађанског васпитања сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе грађанског васпитања буду у пуној мери реализовани.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- разумеју значење кључних појмава који се односе, на *грађанина, државу и власт,*
- схвате историјски развоја грађанских права и слобода,
- упознају се са карактеристикама одговорног и активног грађанина,
- разумеју место и улогу детета као грађанина у друштву,
- разумеју однос између грађанских права, појединца и општег добра,
- упознају се са начинима развијања грађанске одговорности,
- разумеју волонтерски покрет и значаја волонтерских акција,
- буду подстицани да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама,

1. УВОД	2	• Групни рад ученика где на папиру исписују оно што памте са часова грађанског васпитања у V и VI разреду • Кроз групну дискусију наставник упознаје ученике са садржајем и методом наставе грађанског васпитања за VII разред • Наставник иницира и одржава двосмерну комуникацију са ученицима о искуству са часова грађанског васпитања	• Разговарају и дискутују о основним појмовима • Изводе закључке о најзначајнијим појмовима • Пишу појмове везано за грађанско васпитање
2. ГРАЂАНИН	19	• Кооперативан рад у малим групама где ученици дискутују о људским правима • Ученици праве промотивне поруке на тему грађанин и кроз опис ситуације воде дебату шта би урадио одговоран грађанин • Наставник води дискусију са ученицима и поставља питања везана за њихова сазнања о правима детета • У оквиру група ученици добијају по једну заједницу којом ће се бавити и одговарати на одређена питања • Анализа примера где ученици обрађују права појединца и заједничко добро и при томе аргументују своје ставове • Заједничка дискусија о начинима испољавања грађанске одговорности где ученици равноправно и активно учествују • Интерактивне игре где ученици схватају важност доброг информисања грађана за доношење квалитетних одлука • Ученици анализирају волонтерске акције са картица и припремају одговоре на постављена питања • Кроз тимски рад ученици предлажу и изводе волонтерску акцију	• Разговарају, износе сопствене идеје и мишљења о људским правима • Читају штампане изворе и дискутују о правима детета • Одговарају на питања, анализирају, износе аргумента везано за друштвену заједницу • Учествују у играма • Анализирају и учествују у волонтерским акцијама
3. ДРЖАВА И ВЛАСТ	7	• Анализом одређених текстова из књига и штампе ученици се упознају са појмом и обележјем државе • Презентовање појединих држава кроз цртеж, песму, игру, језик, асоцијације где се ученици ослањају на своја предходна стечена знања • Креирањем проблемских ситуација где се ученици упознају са неопходношћу постојања власти • Симулација одређених ситуација где се ученици упознају са појмовима ограничене и неограничене власти, демократија...	• Анализирају текстове о појму и обележју државе • Цртају, певају, играју, презентују поједине државе • Разговарају, дискутују и изводе закључке о појму власти • Симулирају власт и играју улоге

4. ЂАЧКИ ПАРЛАМЕНТ И ИНИЦИЈАТИВА	5	• Ученици дискутују и дају коментаре а наставник их подстиче на разговор питањима и тврдњама везано за ђачки парламент • Кроз групни рад и критичко размишљање ученици се подстичу да се ангажују у различитим иницијативама и акцијама • Тимским радом ученици истражују, прикупљају податке, праве упитнике и анализирају успешност ђачког парламента	• Разговарају, дискутују и коментаришу ђачки парламент • Истражују, прикупљају податке, праве упитнике, анализирају
5. ЗАВРШНИ ДЕО	3	• Подела ученика на мање групе где на папиру исписују кључне појмове које су током године обрађени на часовима грађанског васпитања • Наставник заједно са ученицима прави коначну листу појмова који ће ући у речник • Ученици израђују речник и представљају појмове	• Пишу појмове • Праве речник појмова грађанског васпитања • Изводе закључке

РУСКИ ЈЕЗИК

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе страног језика заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе страног језика основног образовања, а истодобно и задаци стога јесу:

- Развијање сазнајних интелектуалних способности ученика,
- Формирање хуманистичких, моралних и естетских ставова,
- Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу,
- Стицање свести и сазнања о функционисању страног и домаћег језика,
    - Учење другог страног језика, ослањајући се на искуство и знања стечена учењем првог страног језика, поспешује стицање вишејезичке и вишекултулорошке компетенције и развијање свести о језичком богаству ужег и ширег окружења

3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ СТАНДАРДИ

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући друге цивилизације; стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истрачивачки дух и отвореност према комуникацији других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу глобално и на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, краћи разговор, кратка информација).

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Руски простори	**9**	- Разговор о управо завршеном летњем распусту - усвајање нових комуникативних јединица везаних за електронску пошту, телефонски разговор, дочекивање и поздрављање гостију - читање и провера разумевања текста - усвајање новог вокабулара кроз вежбања у смислу исказивања слагања, неслагања, одобравања, похвале	- Аудирање текстова и диалога - Читање и препричавање - Активно учествовање у дијалозима на задату тему - Усвајање нових реченичних модела преписивањем, допуњавањем, повезивањем
У здравом телу, здрав дух	**8**	- На основу већ раније усвојених појмова о спорту усвајање нових комуник. јединица везаних за тему - слушање звучног снимка	- слушање звучног снимка -читање - одговори на питања

		- читање и провера разумевања постављањем питања и давање одговора - кроз вежбања – усвајање нових реченичних модела који су повезани за опис појединих врста спорта	- активно учествовање у дијалозима - понављање и преписивање реченичних модела везаних за спорт
Ах, та мода!	**8**	- Путем слика и већ раније усвојених знања везаних за тему «Мода» ученици усвајају нове комуникативне јединице - слушање, читање и провера разумевања текста - ученици учествују у дијалозима, глуме по улогама - кроз вежбања ученици сами дају кратак опис свог одевања	- слушање и читање текстова - препричавање помоћу питања које задаје наставник - ученици глуме по улогама (ситуација везана за моду и одевање) - повезивање реченица или краћег текста са сликама
Младост	**8**	- Ученици усвајају нови вокабулар уз помоћ слика или кроз разговор - повезивање звучног материјала са илустрацијама и текстом - читање и провера разумевања уз помоћ питања наставника - усвајање реченичлних модела (везано за дочек гостију) путем вежбања, понављања, преписивања - ученици глуме по улогама	- Аудирање и разумевање текстова и диалога - изражајно читање, читање по улогама - одговори на питања, препричавање, конверзација - читање и рецитовање песмице
Све у своје време	**9**	- Разговор о ученицима о томе што раде у слободно време – шта је њихов хоби - Разговор по сликама - Читање и провера разумевања – путем питања које задаје наставник - учесници читају и глуме по улогама - усвајање нових реченичних модела везаних за хоби и слободно време путем вежбања, допуњавања, преписивања, понављања	- слушање звучног снимка, повезивање са текстом - вежбе за понављање кратких исказа у циљу продуктивног сувајања основног речника (понављање, преписивање) - Ученици, уз помоћ наставника а затим и самостално говоре о свом слободном времену
Из породице све полази	**9**	- На основу већ раније усвојеног градива и разговора о томе ко у кући спрема доручак, ручак.... - усвајање нових комуникат.јединица везаних за тему – припремање хране - читање- провера разумевања путем питања која задаје наставник - Путем понављања, вежбања, преписивања, допуњавање – усвајање нових реченичних модела везаних за ситуацију припремања хране	- Аудирање и разумевање текста - ученици читају и глуме по улогама - уз помоћ наставника а онда и самостално ученици говоре о својим омиљеним јелима (за доручак, ручак...) - извршавање команди наставника-повежи, допуни...

Телевизија и позориште су прозор у свет	**8**	- На основу раније усвојених појмова везаних за тему позориште и биоскоп – ученици усвајају нове комуник.јединице везане за тему - читање и провера разумевања уз помоћ читања које задаје наставник - кроз вежбе, понављање, допуњавање и преписивање, ученици усвајају реченичне моделе везане за тему - Кратко препричавање уз помоћ наставника - Писање краћег састава на тему – Моја посета позоришту	- читање по улогама - ученици глуме по улогама - конверзација - препричавање - самостално писање краћег састава о посети позоришту
Земља тражи твоју помоћ	**7**	-Разговором по сликама и помоћу раније усвојеног знања – ученици усвајају нове појмове везане за називе животиња - усвајање нових комуникативних јединица - слушање звучног снимка, читање и проверавање разумевања -усв.нових реченичних модела (путем вежбања, понављања, допуне, преписивања) - ученици глуме по улогама (ситуација – посета зоолошком врту)	- Аудирање и разумевање текстова и дијалога - Рад у паровима – ученици једни другима постављају питања - ученици глуме по улогама Индивидуални рад (на пример писање краћег састава – везано за посету зоолошком врту.
Писмени задаци	**3+3**		
	72		

НЕМАЧКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд:36 часова

Циљ наставе страног језика јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају комуникативним вештинама и развију способности и методе учења страног језика.

Задаци наставе страног језика су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе страног језика сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе страног језика буду у пуној мери реализовани
- развијање сазнајних и интелектуалних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова,

- стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и културном наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији,
- стицање свести и сазнања о функционисању страног и матерњег језика.
- усвајање основних знања из страног језика која ће ученику омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља,
- усвајање норми вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи,
- оспособљавање ученика да настави, на вишем нивоу образовања и самостално, учење истог или других страних језика на различите начине и у свим околностима које живот створи.

Учење другог страног језика, ослањајући се на искуства и знања стечена учењем првог страног језика, поспешује стицање вишјезичке и вишекултурне компетенције и развијање свести о језичком богатству ужег и ширег окружења.

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика**.** Поред тога, ученик уочава значај личног залагања у процесу учења страног језика.

Стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку исказану савременим језиком, не дужу од 4 до 5 минута; и то на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, краћи разговор, кратка информација).

Разумевање писаног текста

Ученик чита са разумевањем краће писане и илустроване текстове у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Усмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик је у стању да искаже једноставну усмену поруку, исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста, самостално или уз помоћ наставника.

Писмено изражавање

У оквиру програмом предвиђене језичке грађе, ученик пише поруке и кратке текстове.

Интеракција

Ученик остварује комуникацију и размењује са саговорницима кратке информације у вези са познатим темама, садржајима и комуникативним функцијама.

Знања о језику

Препознаје основне принципе граматичке и социолонгвистичке компетенције.

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

На крају седмог разреда, ученик треба да:

- разуме изразе и упутства које наставник употребљава и прати обична и краћа обавештења;
- разуме кратке дијалоге и монолошка излагања до 12 реченица, које наставник исказује природним темпом, други ученици или их чује преко звучног материјала, а који садрже познату језичку грађу обрађену током петог, шестог и седмог разреда;
- разуме једноставне песме у вези са обрађеном тематиком;

- разуме и реагује на одговарајући начин на кратке усмене поруке у вези са личним искуством и интересовањима са активностима на часу.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да:

- упозна и, када је у питању позната језичка грађа, савлада технике читања у себи;
- даље упознаје правила графије и ортографије;
- разуме смисао краћих писаних порука и илустрованих текстова о познатим темама (огласи, плакати са већим бројем учесталих израза и интернационализама око 100 речи);
- издваја основне информације из краћег прилагођеног текста у вези са неком особом или догађајем (ко, шта, где, када...);
- наслути садржај неког информативног текста ако је праћен визуелним додатком.

Усмено изражавање

Ученик треба да:

- разговетно изговара гласове, посебно оне које наш језик не познаје, акцентује речи, поштује ритам и интонацију при спонтаном говору и читању;
- ступи у дијалог и у оквиру десет реплика, постављањем и одговарањем на питања, води разговор у оквирима комуникативних функција и лексике обрађених током петог, шестог и седмог разреда;
- монолошки, без претходне припреме, али уз наставников подстицај, у десетак реченица представи себе или другога, саопшти садржај дијалога или наративног текста, или опише слику, лице, предмет, животињу и ситуацију.

Интеракција

Ученик треба да:

- реагује вербално или невербално на упутсва и постављена питања у вези са конкретном ситуацијом;
- поставља једноставна питања и одговара на њих;
- изражава допадање или недопадање; нуди и прихвата понуду, позив или извињење;
- учествује у комуникацији на часу (у пару, у групи, итд.);
- тражи разјашњења када нешто не разуме;
- остварује једноставну интеракцију уз стално понављање и поновно формулисање исказа и врши корекције.

Писмено изражавање

Ученик треба да:

- даље упознаје правила графије, ортографије и интерпункције;
- пише реченице и краће текстове на основу датог модела, слике или другог визуелног подстицаја (биографије, краће описе догађаја из свакодневног живота);
- пише пригодне честитке, поруке и електронска писма користећи модел;
- одговори на једноставна питања (ко, шта, где) која се односе на обрађене теме, ситуације у разреду или њега лично;
- прави спискове с различитим наменама (куповина, прославе рођендана, обавезе у току дана...).

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (ТЕМА)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО ОБРАЗОВНОМ РАДУ
1. Schule	9	Слушање текста и тражење информација у тексту (шта је тачно) Функционално подсећање на грађење перфекта у склопу причања о летњем распусту У разговору са ученицима о ваннаставним активностима у школи обрадити форму пријављивања(конкурисања за неку секцију) Читање и сређивање текста хронолошким редом, доделити поднаслове сваком пасусу Проширити вокабулар придевима и подстицати ученике на описивање нечијих карактерних особина и на изражавање става о томе	Повезивање слике и аудио записа Тражење и давање информација Описивање свакодневних активности Изражавање сопственог става Тражење мишљења Изражавање допадања/недопадања Описивање лица Писање е-маила Писање краћег извештаја о дневној рутини
2. Meine Freunde und ich	8	Демонстрација текста при затвореним књигама, вежбе слушања Упознавање са структуром зависно-сложене реченице на задатом тексту, Демонстрирати пример дијалога у ком се планирају заједничке активности и упутити ученике у писање и извођење сличних дијалога	Додељивање поднаслова сликама Уписивање захтеваних информација у табелу (из текста који се слуша са аудио записа Описивање особе на основу краћих података Описивање кућног љубимца Читање стрипа
3. Wetter, Umwelt, Reise	12	Проширити вокабулар ученика терминима за описивање временских прилика Подстаћи ученике на писање е-маила на основу примера Увести нове речи и изразе уз помоћ илустрација, синонима и примера, па упутити ученике како да у 5-8 реченица опису предео са слике. Буђење еколоске свести цитањем текстова који се баве младима сиром света у еколоским тимовима.	Читање метеоролошке карте Европе Слушање временске прогнозе са аудио записа, попуњавање података који недостају Повезивање слике и текста Допуњавање облика компарације придева у реченицама

4. Alltagsleben	12	Демонстрирати текст о свакодневним активностима, подстаћи ученике да говоре да ли воле или не воле да проводе време код куће, да опишу простор користећи при том предлоге са дативом и акузативом Објаснити датив и акузатив личних заменица на примеру задатог текста и применити у контексту рекције предлога	Повезивање проблема са одговарајућим решењем Допуњавање текста речима које недостају Додељивање поднаслова сликама Повезивање тачних одговора као вежба разумевања текста Слагање приче од понуђених слика и текста
5. Medien, Musik	10	Кроз разговор са ученицима набројати сва њима позната средства комуникације. Подстаћи ученике да пронађу на сликама комуникациона средства која чују са аудио записа. Демонстрирати на слици делове компјутера и навести у разговору са ученицимапредности и мане компјутера Подстаћи ученике да науче да кажу нешто о познатим личностима из културе земаља немачког говорног подручја На задатом тексту увести и објаснити претерит помоћних и модалних глагола и читање година.	Повезују реч и слику Одговарају на питања Читају текст Траже информације у тексту Слушају Траже информације на интернету и из других извора
6. Essen und Trinken	9	Проширити вокабулар, упознати ученике са навикама у исхрани неких земаља, разговарати о здравој исхрани, заједно са ученицима одговорити на питања у вези са пирамидом исхране, на примеру задатог дијалога представити ученицима форму анкете и подстицати да дијалоге изводе у малим групама.	Повезују слицице и називе животних намирница, класификују у категорије Импровизују дијалоге у продавници/на пијаци Повезују врсте намирница са одговарајућом амбалажом
7. Gesundheit, Ferien	12	Поновити и проширити вокабулар помоћу илустрација и дијалога. Подстаћи ученике да напишу причу на основу слике,кроз разговор о распусту увести футур.	Повезати реч/реченицу и слику Слушати дијалог Повезати проблем и одговарајући савет

ИЗБОРНИ СПОРТ

С П О Р Т	обрада	увежбавање	теорија	провера	укупно
ФУДБАЛ	8	24	2	2	36

Наставни садржаји	Број часова	Начини и поступци остваривања програма	Активности у васпитно-образовном раду
ФУДБАЛ	36	-методом разговора упознати ученике са игром -демонстрирати елементе игре са инсистирањем на правилном извођењу -радити индивидуално,у паровима и групно -методом демонстрације увести децу у игру један гол, а касније на два	-игра на један гол(викторија) -игра на два гола -игра уз примену правила -упознавање ученика са основним правилима игре -социјализација деце кроз игру

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ (СЕКЦИЈЕ)

Слободне активности (секције) организују се за ученике са посебним интересовањем за спорт.Рад се одвија у спортским секцијама или школским екипама које се формирају према интересовању,способностима и полу ученика

И З Б О Р Н И П Р Е Д М Е Т И

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

Циљ наставе информатике и рачунарства јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и информатичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да се ученици оспособе за коришћење рачунара и стекну вештине у примени рачунара у свакодневном животу.

Задаци наставе информатике и рачунарства су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе информатике и рачунарства сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе информатике и рачунарства буду у пуној мери реализовани
- упознавање основних појмова из информатике и рачунарства;
- развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду;
- подстицање креативног рада са рачунаром;
- оспособљавање за рад на рачунару.

Оперативни задаци

Ученици треба да се:

- оспособе за примену рачунара у области информација и комуникација;
- упознају са опасностима на Интернету и начинима заштите од њих;
- упознају са основама програма за снимање и обраду звука;
- упознају са основама програма за снимање и обраду видео записа;
- оспособе за израду мултимедијалних презентација;
- оспособе за писање једноставних програма;
- упознају са основама програма за цртање и графички дизајн;
- упознају са образовним софтвером.

Садржаји програма	Број часова	Начин остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
1. Интернет	6	- Појам електронске комуникације и препоруке за безбедно понашање на Интернету, - Електронска пошта, - Појам дискусије и коментара на интернету, инстант порука, блога, форума, видео-конференције, електронског учења и учења на даљину - Дигитална библиотека	Ученике упознати са правилима коришћења.Преузимања материјала са Интернета Ученици треба да креирају сопствене e-mail адресе, да науче како се користи електронска пошта...
2. Обрада звука	4	- Формати звучних записа - Конверзија између различитих формата - Снимање и обрада гласа и других звукова - Практичан рад на снимању и обради звука	Од ученика се очекује да практично знају да ураде конверзију, снимање, монтажу и обраду звука у неком од доступних програма.
3. Обрада видео записа	6	- Снимање видео записа - Обрада видео секвенци - Примена визуелних ефеката - Монтажа видео, звучних, графичких и текстуалних материјала у целину - Самостална израда филма - Формати и конверзија	Снимити одговарајући видео запис камером или мобилним телефоном. На видео секвенце ученици треба да савладају примену визуелних ефеката, додавање слике и текста.
4. Израда презентација	10	- Појам и структура презентације - Рад са слајдовима. Дизајн и готови шаблони. Рад са текстом, сликама и објектима - Постављање ефеката - Повезивање слајдова унутар презентације. Повезивање са спољним садржајима и веб страницама - Самостална израда презентације. - Препоруке за успешну презентацију	Ученици треба да савладају да самостално израде презентацију при томе водећи рачуна о правилима и препорукама које се односе на успешну презентацију Презњентација поред текста треба да садржи одговарајуће слике, видео и звучни запис као и ефекте
5. Изборни модули	10	- Низови. - Петље и друге контролне структуре - Потпрограми, процедуре и функције	Ученици треба да савладају основне елементе програмског језика Visual Basic, да се упознају са појмом и употребом низова и петљи.

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ

Циљ изучавања овог предмета је проширивање знања из области опште културе и оспособљавање ученика да кроз упознавање са начином живота људи у прошлости боље разумеју свет и време у коме живе и развију свест о континуитету и укорењености. Ученици би требало да се упознају са специфичностима динамике културних промена и да науче да сагледају себе у контексту *„ другог* „ да би сопствени идентитет што потпуније интегрисали у шири контекст разуђене и сложене садашњости ;

Задатак предмета су да ученици посредством наставе која је усмерена упознавању различитих елемената свакодневног живота као што су односи у породици, исхрана, образовање, игре, забава, становње, одевање и друго уоче њихову условљеност историјским догађајима и процесима. Концепција наставе овог изборног предмета нагласак ставља на упознавање са основним елементима свакодневног живота у прошлости Србије, Европе и света, са намером да се уоче њихови заједнички именитељи и препознају различитости које постоје у датом историјском контексту, као и у односу на савремено доба у којем ученик живи. Подстицањем радозналости, креативности и истраживачког духа у проучавању овог предмета, ученици треба да овладају елементарним знањима о прикупљању историјске грађе и да развијају критички однос према тој грађи и другим остацима прошлог времена.

Оперативни задаци

- разумевање појма свакодневни живот ;
- разумевање значаја проучавања свакодневног живота у прошлости ;
- усвајање и продубљивање знања о разликама између свакодневног живота у прошлости и данас ;
- усвоје и прошире знања о улози банака и новца у свакодневном животу људи некад и сад ;
- употпуне знања о историји српског новца ;
- стекну знања о свакодневном животу у новом веку ;
- стекну знања о свакодневном животу Срба у новом веку ;
- развијају истраживачку радозналост ;
- развијање способности повезивања знања из различитих области ;

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)

Увод	**4**	- упознаје ученике са садржајем градива које ће им предавати ; - објашњава ученицима појам свакодневног живота са акцентом на нови век ; -прави паралелу између начина живота у старом, средњем и новом веку ; - користи интернет и другу литературу ;	- ученик треба да буде пажљив на часу , - ученик треба да буде активан на часу ; - треба да помаже другарима ; - спровести анкету међу ученицима који би рекли шта би из живота у прошлости преузели у данашњи модеран живот и данашњу свакодневницу ;
Новац и банке некад и сад	**8**	- објаснити ученицима појмове : новац, нумизматика, банка, инфлација ; - објаснити ученицима на којим принципима су банке функционисале некада ,а на којима данас; - корелација са сродним преметима **(историја**, **математика, информатика, грађанско васпитање**) ; - објаснити историјат новца у свету и у Србији ; - користити интернет ;	- ученик слуша наставниково излагање и поставља питања ; - ученик треба да се активно укључи у наставни процес ; - направити групе где ће једна представљати банку, а друга њихове клијенте ; - једна група ће симболизовати модерну банку, а једна банку из на пример XVIII века ; - направити такмичење где ће ученици повезивати име новца са земљом (динар – Србија, форинта- Мађарска) ; - довести банскарског службеника. Који би ученицима објаснио суштину данашњег банкарског система ;
Свакодневни живот у новом веку	**24**	- објашњава нововековни начин живота (начин исхране, становање, одевање, породичне односе, здравствену негу) ; - разлику у становању у доба хуманизма и ренесансе и у индустријско доба ; - разлику у начину живота на селу и у граду ; Посебну пажњу обратити на тадашње навике српског становништва(одевање, облачење на територији под турском и аустријском влашћу, зашто постоје разлике) ; - развој нових градова у ослобођеној Србији XIX века ; - консултације са наставницима сродних предмета (историја, домаћинство, грађанско васпитање, музичка и физичка култура, верска настава) ; - коришћење интернета ;	- слушајући наставниково излагање, ученици могу да запазе да постоји доста порељења у начину становања, начину живота, одевања, лечења ; - спровести анкету међу ученицима који им се начин живота више свиђа (на селу или у граду) и зашто ; - слична анкета да се спроведе и у начину одевања и становања ; - покушати са набавком традиционалних српских реквизита из овог периода (опанци, шубара, јелек...) - коришћење интернета ;

ДОМАЋИНСТВО

Годишњи фонд: 36 часова

Циљ наставе изборног предмета домаћинство јесте да ученици стекну нова знања о улози породице у формирању културе понашања, становања, исхране, одевања и рада, као и да интегришу и унапреде претходно стечена знања и вештине, усвоје вредности и формирају навике у вези с важним активностима у свакодневном животу.

Задаци наставе домаћинства јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе домаћинства сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе домаћинства буду у пуној мери реализовани
- развијање свести о томе да култура становања, одевања, исхране и понашања која се стиче у породици доживотно утиче на културне потребе, навике и понашања ученика
- стицање знања и вештина у вези с важним активностима у свакодневном животу и развијање способности примене стечених знања и умења у областима организације и функционисања савремене породице и домаћинства, културе становања, одевања и исхране
- развијање вештина, ставова и навика одржавања одевних предмета и обуће, домаћинства и околине
- развијање способности правилног и безбедног коришћења различитих средстава, оруђа и материјала у домаћинству
- развијање знања о компонентама правилне исхране
- развијање способности за поуздано и стручно коришћење различитих уређаја у домаћинству, нових информационих и комуникационих технологија
- развијање еколошке свести о значају селективног прикупљања отпада у домаћинству и спремности да се сопственим активностима доприноси очувању здраве околине и стандарда квалитета живљења
- развијање позитивних и конструктивних ставова о коришћењу научних сазнања за унапређивање квалитета живота
- развијање сарадничких способности, способности слушања и уважавања мишљења других, способности изношења става и формулисања аргумената за изнети став
- развијање свести о сопственим знањима и спсобностима.

-

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
5	Савремено домаћинство и породица	Стицање знања о домаћинству, породици, односу породице и друштва, и о потребама савремене породице	слушају, причају, уочавају, посматрају, демонстрирају, закључују
12	Култура становања	Стицање знања о уређењу стамбеног простора,хигијенско одржавање стана,примена трхничких уређаја у стану, заштита животне околине. Оспособљавање ученика за културно становање.	слушају, причају, уочавају, посматрају, демонстрирају, закључују
14	Култура одевања	Стицање знања о култури савременог одевања одеће, обуће,својства материјала. Оспособљавање ученика за савремено и културно одевање и одржавање обуће и одеће и њихово правилно коришћење	слушају, причају, уочавају, посматрају, демонстрирају, закључују
5	Култура понашања (куповина, путовање, комуникација)	Оспособљавање ученика за изражавање информисање и коришћење савремених средстава за комуникацију, куповину, путовање.	слушају, причају, уочавају, посматрају, демонстрирају, закључују

О С Т А Л И О Б Л И Ц И О Б Р А З О В Н О-В А С П И Т Н О Г П Р О Г Р А М А

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунски рад се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад . На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе - полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена).Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима.

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
1. Независни односи међу реченицама и реченичним члановима	2	➢ уочавање одлика независних реченица ➢ радом на тексту упутити ученике да разликују основне врсте напоредних односа	➢ дели независносложену реченицу ➢ разликује врсте напоредних односа помоћу карактеристичних везника
2. Синтакса	4	➢ текстуалном методом помоћи ученицима да примењују основна знања о раченичним члановима	➢ може самостално да препознаје главне и зависне реченичне чланове
3. Глаголски облици	2	➢ Запажање одлика глаголских облика и повезивање стечених знања	➢ Уочава и препознаје глаголске облике
4. Морфологија	1	➢ Уочавање морфолошких	➢ Уме практично да примени стечена

		особености речи	знања из области морфологије

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)**
1. Породица	2	• Савладавање технике читања – ученици слушају лекције о породици са CD-а, прате их у књигама, а затим самостално читају • Ученици понављају вокабулар у вези са члановима уже и шире породице • Давање кратких описа чланова породице, уз коришћење простог прошлог времена • Исказивање усмених порука везаних за живот у породици кроз дијалог	• Понављање речи везаних за породицу и породичне односе • Рад у паровима (ученици користе текст – један пита за одређену особу, а други објашњава ко је та особа у односу на друге чланове породице) • Попуњавање вежбања везаних за просто прошло време
2. Будућност	1	• Ученици увежбавају нови начин изражавања жеља и очекивања везаних за живот у будућности, прво уз помоћ наставника, а затим и самостално • Наставник даје примере и упутства за писмено изражавање жеља везаних за будућност, уз подсећање на грађење будућег времена, а затим ученици самостално пишу	• Примена правила грађења будућег времена и његова употреба у вежбањима које је припремио наставник
3. Мој дом	2	• Ученици понављају вокабулар везан за просторије и намештај у кући кроз вежбања повезивања и допуњавања • Описивање просторија у кући, активности које се у њима обављају, као и намештаја који се у њима налази, прво уз помоћ наставника, а затим и самостално • Подсећање на грађење и употребу прошлог трајног времена	• Понављање речи везаних за просторије и намештај у кући • Увежбавање прошлог трајног времена кроз вежбања из радне свеске
4. Окружење	1	• Понављање вокабулара везаног за објекте у граду кроз читање текста и посматрање слика	• Групно и појединачно читање текста из уџбеника

		• Описивање где се неки објекат налази у односу на друге објекте, прво уз помоћ наставника, а затим самостално • Понављање употребе одређеног и неодређеног члана	• Самостално цртање плана града и објашњење где се који објекат у граду налази • Увежбавање коришћења чланова кроз вежбања допуњавања
5. Искуства	2	• Ученици понављају вокабулар кроз вежбања читања, слушања и провере разумевања текста • Понављање правила грађења и употребе садашњег перфекта, као и прилога који се уз то време користе	• Ученици у паровима постављају питања један другом везана за њихова искуства • Ученици самостално пишу реченице везане за њихова искуства, користећи садашњи перфекат
6. Проблеми	1	• Понављање вокабулара кроз читање текста и вежбања повезивања и допуњавања • Понављање типичних фраза којима се исказују здравствени проблеми • Наставник даје упутства и примере како се дају савети везани за одређени проблем, а затим их ученици примењују кроз дијалог, користећи модалне глаголе	• Самостално или групно читање текстова из уџбеника • Увежбавање

ДОПУНСКА НАСТАВА ИЗ ИСТОРИЈЕ

Циљеви допунске наставе су :
Допунска настава се организује за ученике који спорије усвајају знања или за ученике који су били одсутни са часова и за оне који желе да утврде своје знање са циљем разумевања, прпознавања и отклањања нејасноћа и бржег и квалитетнијег усвајања знања и умења и вештина из наставног градива

Наставни садржај (тема) VII разред	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**

Успон Европе од краја XV до краја XVIII века	1	-дијалошки, - наративни - рад у паровима	- слушају, питају, разговарају - користе историјски атлас ; - боље разумевање појмова, усвајање основних знања, препознавање градива
Српски народ под страном влашћу од 16. до 18. века	2	- дијалошки, - наративни - рад у паровима - илустративни	- боље разумевање појмова, усвајање основних знања, препознавање градива - употреба и примена историјских карата - слушају, питају, разговарају
Доба револуција (Европа и свет од краја 18. века до 70-их година 19. века	2	- - дијалошки, - наративни - рад у паровима - илустративни - разговор	- - боље разумевање појмова, - - слушају, питају, разговарају - вежбају - читају
Нововековне српске државе Србија и Црна Гора (до међународног признања 1878. године)	2	- рад у паровима - илустративни - разговор	- слушају, питају, разговарају - вежбају - читају - користе историјски атлас боље разумевање појмова, усвајање основних знања, препознавање градива - употреба и примена историјских карата
Српски народ под страном влашћу од краја 18. века до 70-их година 19. века	2	- рад у паровима - илустративни - разговор	- слушају, питају, разговарају - вежбају - читају - боље разумевање појмова, усвајање основних знања, препознавање градива

ФИЗИКА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности у васпитно-образовном раду	Начин остваривања програма
Сила и кретање	5	Ученици: посматрају уз помоћ наставника наводе примере, закључују, учествују у анализи и решавању једноставних задатака	-поступно решавање простих задатака -демонстрационим огледима усвајати градиво -методом разговора дати различите примере кретања и деловања силе
Кретање тела под дејством силе теже	2	Ученици: треба да прате, уз помоћ наставника расуђују, уочавају разлике и решавају једноставне проблеме	-индивидуално и групно решавати просте задатке -дијалошком методом објашњавати разлике у различитом деловању силе
Равнотежа	2	Ученици: треба да посматрају, питају, уз помоћ наставника уочавају, наводе примере, решавају једноставне задатке	-поступно решавање простих задатака -демонстрационим огледима усвајати градиво -аналитички долазити до решења
Механички рад, снага и енергија	3	Ученици: посматрају, уз помоћ наставника уочавају, наводе примере и закључују и решавају једноставне задатке	-демонстрационим огледом објаснити зависност енергије од брзине и висине -индивидуално и у пару решавати просте задатке

Топлотне појаве	2	Ученици: посматрају, питају, уз помоћ наставника уочавају, повезују, записују и закључују	-поступно решавање простих задатака -демонстрационим огледима усвајати градиво -аналитички долазити до решења

МАТЕМАТИКА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Насгавни садржај (Наставне теме)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за**
Реални бројеви	1	На часовима допунске наставе задаци се не планирају детаљно, јер зависе од интересовања и разумевања ученика који стагнирају, односно, не напредују у бројчаном оцењивању успеха. Зато је ту двосмерна комуникација наставник – ученик модел рада на часу. Раде се задаци које ученици нису схватили и дају објашњења операција и исхода. Планирани часови и теме одређују само оквир, а садржаје рада на часу диктирају потрбе ученика који су обухваћени допунском наставом.	Ученици питају и траже објашњења, учествују у креирању часа и покушавају да одговоре на наставникове подстицаје. Темпо реализације садржаја датих у првој рубрици зависи од ритма који намећу сами ученици.У допунској настави иницијатива је на страни ученика.
Питагорина теорема	1		
Рационални алгебарски изрази	1		
Многоугао	1		
Неке основне функције	1		
Рационални алгебарски изрази	1		
Круг	1		
Сличност	1		

БИОЛОГИЈА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте актвности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Порекло и развој људске врсте	**1**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о пореклу и развоју људске врсте	Усваја знања о пореклу и развоју људске врсте

Грађа човечјег тела	**7**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о системима органа код човека	Усваја знања о системима органа код човека
Репродуктивно здравље	**1**	Помагање ученицима да лакше решавају проблеме везане за период одрастања	Лакше решава проблеме везане за период одрастања

ГЕОГРАФИЈА –ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји образовно васпитног програма	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за**
Географска обележја Азије	**2**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о основним карактеристикама Азије	Ученици питају и траже објашњења, учествују у креирању часа и покушавају да одговоре на наставникове подстицаје.
Географска обележја Африке	**2**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о основним карактеристикама Африке	
Северне и Јужне Америке	**3**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о основним карактеристикама Америке	
Аустралија и Океанија	**2**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о основним карактеристикама Аустралије и Океаније	

ХЕМИЈА - ДОПУНСКА НАСТАВА

БРОЈ ЧАСОВА	**САДРЖАЈ ПРОГРАМА**	**НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА**	**ВРСТЕ АКТИВНОСТИ**

4	Основни хемијски појмови	- разликује физичка и хемијска својства супстанце и физичке и хемијске промене супстанце - разликује појмове: елеменат, једињење, смеша	- посматра супстанце - изводи закључке - ради огледе: прави смеше, раздваја смеше - испитује физичке и хемијске промене
4	Структура супстанце	- зна које честице улазе у састав атома - зна основне податке о елементу из ПСЕ - зна разлику јонске и ковалентне везе - примењује валенцу за писање формула	- црта модел атома - користи таблицу ПСЕ - саставља формуле помоћу валенце - препознаје по формули тип хемијске везе
4	Хомогене смеше -раствори	- зна шта је раствор, а шта растварач - ради једноставне задатке - уме да направи раствор допуном до100г, ако је дата количина растворљиве супстанце	- прави растворе - врши једноставнија израчунавања
4	Хемијске реакције и израчунавања	- зна да представи једноставније процесе једначинама - разликује појмове: мол, моларна маса и количина супстанце - зна да докаже закон одржања масе преко хемијске једначине	- повезује знања - пише једноставније једначине реакција - врши једноставнија ирачунавања

ДОДАТНИ РАД

1. **За додатни рад опредељују се ученици** изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу, односно за продубљивање и проширивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ од првог разреда.

2. **Додатни рад се организује и изводи** за ученике, један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године, пожељно је да се интересовање даровитих ученика за овај рад доцније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др.).

3. **Додатни рад** - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина - непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање, развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење

различитих извора сазнања.. Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба и посебно стимулисати (похвале, награде, стипендије за даље школовање, упис у одговарајућу средњу школу и др.).

ДОДАТНА НАСТАВА ИЗ СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)	Врсте активности у образовно- васпитном раду (везано за наставника)
1. Језик (граматика и правопис)	2	➢ Слушање, вежбање, упоређивање, шрактична примена стеченог знања, уочавање, закључивање	➢ поступно и темељно примењују стечена знања, уочавају и решавају језичке недоумице	➢ Подстиче на размишљање, закључивање и креативно мишљење
2. Књижевност (књижевни текстови и стилске особине текста)	2	➢ Читање, разговор, анализа, упоређивање, размена знања и искуства, истараживачки рад на тексту	➢ имају развијено аутентично осећање за естетске вредности у књижевности ➢ самостално истражују	➢ Подстиче на размишљање, закључивање и креативно мишљење
3. Припрема ученика за такмичења	5	➢ Развијање такмичарског духа и жеље за стицањем нових знања из језика и граматике	➢ самостално и уз инструкције наставника решава задатке из тестова за такмичење	➢ Подстиче на размишљање, закључивање и креативно мишљење

ИСТОРИЈА – ДОДАТНИ РАД

Циљеви додатне наставе

Додатна настава се организује за ученике који желе да прошире своја знања из историје и који желе да учествују на ткмичењу на свим нивоима из поменутог предмета.

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Успон Европе од краја XV до краја XVIII века	1	- дијалошки - наративни - рад у паровима ;	- учествују у разговору ; - користе историјски атлас , - усвајање нових знања ,
Српски народ под страном влашћу од 16. до 18. века	2	-дијалошки, наративни, рад у паровима ,	- слушају, питају, разговарају ; - употреба историјских карата , - усвајање нових знања, припрема за самосталан рад ,
Доба револуција (Европа и свет од краја 18. века до 70-их година 19. века)	2	- дијалошки, наративни, илустративни, рад у паровима ,	- анализа текстова, уочавање узрочно-последичних веза између појединих догађаја ; - оспособљавање за самосталан рад ;
Нововековне српске државе Србија и Црна Гора (до међународног признања)	2	- рад у паровима ; - илустративни ; - разговор ;	- слушају, питају, разговарају ; - користе историјски атлас ; -оспособљавање за самосталан рад ;
Српски народ под страном влашћу од краја 18. века до 70-их година 19. века	2	- дијалошка, наративна, разговор ,	- анализа историјски текстова, коришћење историјског атласа, текстова, уочавање узрочно-последичних веза ;

ФИЗИКА- ДОДАТНИ РАД

Садржај програма	Број часова	Активности у васпитно-образовном раду	Начин остваривања програма
Равнотежа тела	2	Ученик самостално и спонтано посматра различите облике слагања и разлагања сила и полугу, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет о примени полуге и мерењу масе тела вагом, решава сложене рачунске задатке везане за равнотежу тела, полугу и стрму раван	-индивидуално и групно решавати сложеније задатке у области равнотеже -демонстрационим огледом доказивати деловање различитих сила на полугу -разговарати и примењивати различите облике слагања и разлагања сила
Кретање и сила	2	Ученик самостално и спонтано решава проблеме кретања, открива примену Њутнових закона динамике, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке из равномерно-променљивог кретања (рач. и граф.)	- Методом демонстрације две кугле различитих маса и дијалогом са ученицима поновити појам инертности и масе тела -индивидуално и групно решавати сложене задатке
Кретање тела под дејством силе теже и сила трења	3	Ученик самостално и спонтано посматра различите облике кретања под дејством силе теже и силе трења, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке и изводи огледе	-Методом демонстрације и кроз дијалог ученици треба да упознају слободно падање као последица деловања гравитационе силе и величине које га описују, као и хитац навише и наниже
Рад, снага и енергија	4	Ученик самостално и спонтано посматра различите облике механичког рада, претварање једног облика енергије у други, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке, изводи огледе и утврђује законитости	-Индивидуално и у пару решавати сложене задатке -демонстрационим огледом доказати зависност снаге од механичког рада -методом дијалога изводити закњучке о повезаности физичких величина
Топлотне појаве	3	Ученик самостално и спонтано посматра топлотне појаве, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава проблеме везане за топлотне појаве и Архимедов закон, изводи огледе и утврђује законитости	Кроз дијалог са ученицима поновити облике механичке енергије и структуру супстанције и на основу огледа треба да схвате појам унутрашње енергије и њену везу са кретањем молекула

МАТЕМАТИКА – ДОДАТНИ РАД

Насгавни садржај (Наставне теме)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Површина троугла и четвороугла	2	Задаци се бирају према темама. Најчешће се раде задаци са општинских, регионалних и евентуално републичких такмичења. Наставници бирају задатке који подразумевају даровитост ученика. По правилу се излази из наставног програма за редовну наставу, односно постојећи наставни садржаји се проширују и продубљују. Комуникација је двосмерна и даровитији ученици се подстичу на иницијативу.	Ученици самостално раде задатке који су по правилу комплекснији и подразумевају ученичку талентованост. На ђачка питања се одговара концизно, а од ученика се очекује да на подстицаје одговоре позитивно. Ученици демонстрирају независност у изради задатака, предлажу концепт решавања задатака и показују спремност да учествују у разради других идеја и рационалнијих решења. Разноврсност у концепту је императив успешне додатне наставе.
Реални бројеви	3		
Питагорина теорема, конструктивни и доказни задаци	3		
Основи комбинаторике, низови	1		

БИОЛОГИЈА – ДОДАТНИ РАД

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и посгупак остваривања програма	Врсге актшносги у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Порекло и развој људске врсте	**1**	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе о пореклу и развоју људске вртсе	Користи додатну литературу и влада новим знањима
Грађа човечијег тела	**7**	Посматрање грађе коже, мишићног ткива, нервног ткива и крви на трајним микроскопским препаратима Решавање тестова са такмичења Упућивање ученика на додатну литературу о правилној исхрани и последицама неправилне исхране Дисекција бубрега	Микроскопира, црта и обележава Решава тестове Користи додатну литературу Дисекује бубрег

Репродуктивно здравље	**1**	Упућивање ученика на додатну литературу о болестима зависности	Користи додатну литературу

ГЕОГРАФИЈА – ДОДАТНИ РАД

Садржаји образовно васпитног програма	**Број часова**	**Начин и посгупак остваривања програма**	**Врсге актшносги у васпитно-образовном раду (везано за**
Организовање додатног рада-	**1**	Разматрају, предлажу, усвајају план и програм	Разговор,
Истраживачки радови	**4**	Користее стручну литертуру, самостално истражују,пишу реферате, осмишљавају асооцијације, организују квизове,активно учествују у планирању и организовању екскурзија,,дајући предлоге	Самосталан рад, истраживачки рад, тимски рад
Интернет у настави	**2**	Обучавање употребе савремених техничких достигнућа, правилно руковање и самостална примена у сопственом истраживању.	Самосталан рад и активно савладавање рада на рачунару и коришћење нових технологија
Припрема за такмичење	**3**	Активно проширују знања петог, шестог и седмог разреда, самостално користи стручну литературу, интернет, штампу.	Учествује на такмичењима и труде се да освоје бољи пласман

ХЕМИЈА - ДОДАТНИ РАД

БРОЈ ЧАСОВА	**САДРЖАЈ ПРОГРАМА**	**НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА**	**ВРСТЕ АКТИВНОСТИ**
2	Хемија и њен значај	- разуме шта је предмет изучавања хемије и како се долази до сазнања - овладава основним операцијама лабораторијске технике	- активно учествује, поставља питања - врши мерење масе, запремине и температуре - бележи резултате, дискутује

		- организује радно место, припрема и одлаже прибор и материјал за рад	
4	Основни хемијски појмови	- разуме разлику између физичких и хемијских промена - зна разлику између чистих супстанци и смеша - умеју да примене одговарајући поступак за раздвајање састојака смеша знајући својства супстанци	- разликује примере физичких и хемијских промена у окружењу - радознало поставља питања - разликује појмове: елеменат, једињење и смеша у окружењу - раздваја смеше одговарајућим поступком
4	Структура супстанце	- разуме квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола - зна основне честице које изграђују супстанце - зна разлику између јонске и ковалентне везе - израчунава релативну молекулскумасу, процентни састав једињења - на основу положаја елемнта у ПСЕ одређује тип хемијске везе	- схвата повезаност својстава супстанце и хемијске везе - поставља питања, закључује - самостално врши израчунавање
4	Хомогене смеше – раствори	- разуме изражавање квантитативног састава преко процентне концентрације - разме да је вода растватач за једињења са јонском и поларном ковалентном везом - уме да израчуна и направи раствор одређене концетрације	- самостално праве растворе исте концентрације, а различите масе - постављају питања - врше израчунавања - схватају везу квантитативног састава раствора и процентне Концентрације
4	Хемијске реакције и израчунавања	- разликује појам масе од количине супстанце - зна да на основу формуле израчуна моларну масу - примењује закон о одржању масе код писања хемијских једначина - самостално решава стехиометријске задатке	- прати ток реакција, закључује - решава стехиометријске задатке - поставља питања - разуме везу између масе, супстанце и количине супстанце

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
Анализа успеха и владања	4	Разговор са ученицима	Разговор, посматрање, слушање
Педагошка радионица	4	Радионица – кроз различите радионице (грађанско васпитање)	Учествовање у раду радионица, разговор
У здравом телу, здрав дух	5	Радионица, игре, вежбе – и то комбиновати сва три начина	Учествовање у раду, разговор, вежбање
Уређење школског простора	2	Израда паноа, прављење размештаја, чишћење,...	Активно учешће у активностима, разговор, слушање
Сарадња са родитељима	2	Разговор и са ученицима и са родитељима о свим проблемима који се тичу сарадње и наставе	Разговор, слушање, посматрање
Упознајем локалну заједницу	1	Разговор са ученицима и упознавање појмова и односа	Разговор, прихватање појмова, посматрање и слушање
Међуљудски односи	6	По моделу Одељенски старешина у савременој школи	Разговор, остваривање добре комуникације
Покажи шта знаш	4	Организовање приредбе	Учешће у раду и организовању приредбе, разговор
Знамо, умемо и хоћемо	3	Израда паноа и других предмета	Активно учешће у организовању и спровођењу активности

Како да учим?	2	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, посматрање, слушање
Деца жељна знања	3	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, размена искустава.

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 часа

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Друштвене активности: Радионице „Школа без насиља“ Активности поводом обележавања: Дана планете Земље, Дана воде, Дана борбе против пушења, Дана заштите животне средине	4	- Кроз израду паноа, изложбу и радионице указати на значај „ Школе без насиља“ - Методом практичних радова, изложбом , предавањем уз сарадњу са локалном заједницом обележити Дан планете земље, Дан борбе против пушења, Дан заштите животне средине	- Израђивање паноа и организовање радионица кроз дискусију и изложбу на тему „ Школа без насиља“ - Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Предавање о значају заштите животне средине - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
Техничке активности: - Уређење школског простора - Израда честитки поводом значајних датума	3	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад -Путем радионица и интерактивног учења израдити честитке поводом значајних датума	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора - Примењивање различитих техника (цртање,сликање, колаж,комбиноване технике) у изради честитки

Хуманитарне активности - Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу - Помоћ старим особама	4	-Кооперативним радом организовати прикупљање новца, школског прибора, играчака… - Кроз практичан рад и демонстрацију организовати припреме за јесењи крос - Организовањем радионица, акција помоћи другима развијати хумане односе	- Прикупљање новца и учествовање у акцијама помоћи другима кроз сарадњу са Црвеним крстом - Организовање приредбе поводом Дечје недеље -Учествовање у јесењем кросу
Спортске активности Организовање спортских такмичења - одељенска - међуодељенска - међушколска	10	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и одржавања такмичарског духа	- Учествовање у различитим спортским активностима и такмичењима
Културне активности Посете: - позоришту - музеју - учествовање у активностима поводом школских празника	15	-Посетом позоришту и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима -Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Посећивање позоришта и музеја -Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама -Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских презника

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ЗА ОСМИ РАЗРЕД
ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ОД ШКОЛСКЕ 2018/19. ГОДИНЕ ДО 2022/23. ГОДИНЕ

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ПРОГРАМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Сврха програма образовања

- Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложеном друштву.

- Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и доприноси демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма образовања су:

- стицање знања о језику, књижевности и медијима релевантним за будуће образовање и професионални развој;
- оспособљавање ученика да користи стандардни матерњи језик, ефикасно комуницира у усменом и писаном облику у различите сврхе;
- оспособљавање ученика да комуницирају у усменом и писаном облику на теме из свакодневног живота на страном језику;
- развијање свести о значају вишејезичности у савременој вишекултурној заједници;
- разумевање повезаности различитих научних дисциплина;
- разумевање и сналажење у садашњости и повезаности друштвених појава и процеса у простору и времену (Србија, Европа, свет);
- прихватање и уважавање другог/друге без обзира на националну, верску, родну и друге разлике;
- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу знања физичких, хемијских и биолошких закона, модела и теорија;
- правилно формирање математичких појмова и стицање основних математичких знања и вештина;
- стицање способности за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема;
- овладавање информационо-комуникационим технологијама;
- развијање вештина и техника уметничког изражавања;

ОБАВЕЗНИ И ПРЕПОРУЧЕНИ САДРЖАЈИ ОБАВЕЗНИХ И ИЗБОРНИХ ПРЕДМЕТА

А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Годишњи фонд часова:136 часова

Циљ и задаци

Циљ наставе српског језика јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да овладају основним законитостима српског књижевног језика на којем ће се усмено и писмено правилно изражавати, да упознају, доживе и оспособе се да тумаче књижевна дела, позоришна, филмска и друга уметничка остварења из српске и светске баштине и савремене уметности.

Задаци наставе српског језика:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе српског језика сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе српског језика буду у пуној мери реализовани;
- развијање љубави према матерњем језику и потребе да се он негује и унапређује;

- описмењавање ученика на темељима ортоепских и ортографских стандарда српског књижевног језика;
- поступно и систематично упознавање граматике и правописа српског језика;
- упознавање језичких појава и појмова, овладавање нормативном граматиком и стилским могућностима српског језика;
- оспособљавање за успешно служење књижевним језиком у различитим видовима његове усмене и писмене употребе и у различитим комуникационим ситуацијама (улога говорника, слушаоца, саговорника и читаоца);
- развијање осећања за аутентичне естетске вредности у књижевној уметности;
- развијање смисла и способности за правилно, течно, економично и уверљиво усмено и писмено изражавање, богаћење речника, језичког и стилског израза;
- увежбавање и усавршавање гласног читања (правилног, логичког и изражајног) и читања у себи (доживљајног, усмереног, истраживачког);

- оспособљавање за самостално читање, доживљавање, разумевање, свестрано тумачење и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова;
- упознавање, читање и тумачење популарних и информативних текстова из илустрованих енциклопедија и часописа за децу;
- поступно, систематично и доследно оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко процењивање прочитаног текста;
- развијање потребе за књигом, способности да се ученици њоме самостално служе као изворoм сазнања; навикавање на самостално коришћење библиотеке (одељењске, школске, месне); поступно овладавање начином вођења дневника о прочитаним књигама;
- поступно и систематично оспособљавање ученика за доживљавање и вредновање сценских остварења (позориште, филм);
- усвајање основних теоријских и функционалних појмова из позоришне и филмске уметности;
- упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета на делима српске књижевности, позоришне и филмске уметности, као и других уметничких остварења;
- развијање поштовања према културној баштини и потребе да се она негује и унапређује;
- навикавање на редовно праћење и критичко процењивање емисија за децу на радију и телевизији;
- подстицање ученика на самостално језичко, литерарно и сценско стваралаштво;
- подстицање, неговање и вредновање ученичких ваннаставних активности (литерарна, језичка, рецитаторска, драмска, новинарска секција и др.);
- васпитавање ученика за живот и рад у духу хуманизма, истинољубивости, солидарности и других моралних вредности;
- развијање патриотизма и васпитавање у духу мира, културних односа и сарадње међу људима.

Оперативни задаци:

- даље овладавање знањима из граматике, стилистике, лексикологије, историје књижевног језика, дијалектологије;
- развијање позитивног односа према дијалектима (свом и другима), као и потребе да се усваја, негује и развија књижевни језик;
- даље усвајање ортоепске, ортографске, граматичке, лексичке и стилске норме српског језика;
- развијање критичког односа према језику и садржини текстова из свакодневног живота; развијање осетљивости на манипулацију језиком (нарочито у виду бирократског језика и језика реклама);
- формирање критеријума за самосталан избор, анализу и процену уметничких дела приступачних овом узрасту;
- систематизација знања о књижевнотеоријским појмовима;
- овладавање расправом као обликом усменог и писаног изражавања;
- обнављање и систематизовање знања из свих подручја.

Глобална структура годишњег програма

Ред. број	Наставна тема/целина	Увод	Обрада	Понављање, вежбање, утврђивање	Систематизација	Евалуација, проверавање	Укупно	Стандарди
1	ГРАМАТИКА	1	20	8	1	7	**37**	CJ.1.3.5 CJ.1.3.8. CJ.1.3.9. CJ.1.3.16 CJ.2.3.3. CJ.2.3.7 CJ.2.3.8. CJ.3.3.1. CJ.3.3.6 CJ.1.3.6. CJ.1.3.11. CJ.2.3.5. CJ.2.3.6. CJ.3.3.3. CJ.3.3.5. CJ.1.3.1. CJ.1.3.3. CJ.2.3.1. CJ.2.3.4 CJ.3.3.4. CJ.3.3.8. CJ.1.3.18. CJ.1.3.19. CJ.1.3.20. CJ.2.3.1. CJ.2.3.4. CJ.3.3.7. CJ.3.3.8.
2	КЊИЖЕВНОСТ	1	28	24	1	5	**59**	CJ.1.2.1. CJ.1.1.2. CJ.1.1.6. CJ.1.3.21 CJ.1.4.1. CJ.1.4.7. CJ.2.1.5. CJ.2.1.7. CJ.2.4.6. CJ.2.4.8 CJ.2.4.9. CJ.3.1.2. CJ.3.1.2. CJ.3.4.1 CJ.3.4.4 CJ.1.4.5. CJ.1.4.8. CJ.1.4.9. CJ.2.4.2. CJ.2.4.5. CJ.3.4.2. CJ.3.4.4. CJ.3.4.7. CJ.1.4.6. CJ.1.4.6. CJ.3.1.4. CJ.3.4.5. CJ.3.4.8.
3	ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	1		21	1	5	**28**	CJ.1.2.1 CJ.1.1.2. CJ..1.2.4. CJ.1.2.9. CJ.2.2.3. CJ.2.1.5. CJ.3.2.1. CJ.3.2.4 CJ.3.2.3 CJ.3.3.8. CJ.1.2.5. CJ.1.3.20. CJ.1.3.21. CJ.2.3.9. CJ.2.3.10. CJ.2.3.11. CJ.3.3.7. CJ.3.3.8.
4	ПРАВОПИС			6	1	2	**9**	CJ.1.2.1. CJ.1.2.7. CJ.2.2.3. CJ.2.3.11. CJ.3.2.1 CJ.3.2.4. CJ.3.2.2. CJ.3.2.5. CJ.2.2.1. CJ.2.2.5.

5	ОРТОЕПИЈА			3			3	CJ.1.1.1. CJ.1.1.2. CJ.1.1.6. CJ.2.1.1. CJ.2.1.4. CJ.3.1.1. CJ.3.1.2. CJ.1.1.3. CJ.1.1.7. CJ.1.1.8. CJ.2.1.6. CJ.2.1.7. CJ.3.1.3. CJ.3.1.4.
Свега		**3**	**48**	**62**	**4**	**19**	**136**	

НАСТАВНИ САДРЖАЈ (тема)	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ У ВАСПИТНО ОБРАЗОВНОМ РАДУ	АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА У ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОМ РАДУ
Језик 1. Граматика 2. Правопис **3.** Ортоепија	**49**	➢ увежбавање конгруенције и система независних реченица на припремљеним примерима ➢ тумачење појма језика , сличности и разлика међу словенским језицима ➢ указивање на значај Вуковог *Рјечника* у развоју српског језика ➢ истицање значаја Вукових реформи и његовог сакупљачког рада ➢ систематизовање и проширивање знања из области творба речи ➢ скретање пажње на нормативна решења код гласовних промена у вези са грађењем речи ➢ обнављање и проширивање знања о синтагми (именичка , придевска , прилошка , глаголска) ➢ усвајање правописне норме о писању	➢ именице неподударног рода слаже са предикатом и атрибутима по облику и значењу , одређује врсту напоредног односа међу независним реченицама ➢ уочава из ког словенског језика је припремљени одломак ➢ према припремљеним истраживачким задацима сакупња старе речи и изразе и народне умотворине свога краја ➢ повезује стечена знања из историје српског народа са Вуковим сакупљачким и ➢ изводи речи , користи поступак деривације и слага , комбиновану творбу и творбу претварања ➢ уочава гласовне промене у грађењу речи ➢ радом у групи увежбава писање различитим стиловима ➢ анализира ужу и ширу синтагму , одређује врсту синтагме ➢ одређује врсте и односе	➢ подстиче ученике да користе стручне термине ➢ проверава раније стечена знања примењујући обрађиване текстове и упућује ученике да самостално траже речења ➢ припрема питања и организује групни рад обезбеђујући презентацију радова сваке групе ➢ упознаје ученике са подручјима Вуковог рада и подстиче их да сакупњају старе речи и изразе свога краја ➢ упућује ученике да посматрају и запажају појаве , радње , процесе и користе своја искуства ➢ припрема текст за рад у пару (гласовне промене) ➢ инерпретира текстове писане различитим стиловима ➢ провера раније стечена знања примењујући обрађиване текстове и

		скраћеница ➢ дефинисање зависносложене реченице , врста , конституентске функције , улоге везника и напоредних односа међу зависним реченицама ➢ обнављање правописних норми о писању великог слова ➢ проширивање знања о просветитељском раду светог Саве ; свети Сава као инспирација књижевника ➢ давање објашњења о главним правилима стандардне акценатске норме ➢ систематизовање промењљивих врста речи ➢ систематизација глагола и глаголских облика ➢ систематизација реченичних чланова ➢	међу зависним реченицама , разуме функцију везника , ➢ поштује правописну норму у писању великог слова ➢ објашњава морфолошке карактеристике врста речи и њихову функцију у реченици ➢ дели глаголе по виду и роду , уочава значења глаголских облика на конкретним примерима ➢ анализира сложену реченицу	упућује на самостално тражење решења ➢ саставља текст коме је циљ примену правописних знања ➢ примењује различите методе интерактивног учења (наставни листићи , графоскоп) ➢ путем диктата проверава знања из правописа ➢ примењује различите методе интерактивног учења (наставни листићи , графоскоп) ➢
Књижевност **1**.Лирика 2. Епика 3. Драма 4.Научнопопуларни и информативни текстови 5.Књижевнотеоријски појмови 6. Функционални	**59**	➢ интерпретација народних епских песама новијих времена (тематски круг о ослобођењу Србије и Црне Горе) ➢ објашњавање функционалних појмота : епско-	➢ уочава основних одлика епских песама новијих времена одлике ➢ самостално бележе запажања о прочитаном делу ➢ покушава да драматизуме догађај из ђачког живота	➢ примењује алналитичко – синтетичке поступке при обради текстова ➢ даје упутства за самосталан рад ученик ➢ примењује интерактивни рад подстичући ученике да драматизују прозни

појмови		лирска песма , поема , балада , романса , епска песам ➢ на конкретном тексту уочити одлике комедије , етапе драмске радње , врсте комедије ➢ примењивање аналитичко – синтетичког поступка у анализи народне бајке ➢ тумачење појма есеја уз обраду одговарајућег текста ➢ тумачење појмова : спев , путопис , мемоари ➢ повезивање књижевног дела са временом у коме су настала ➢ указивање на главне особине писаних стилова јавне комуникације (публицистички , научни , административни) ➢ проширивање стеченог знања о драми (драма у ужем смислу) ➢ тумачење књижевних дела савремених српских писаца (језик , стил , карактеризација	➢ уочава фабулу и композицију , тематику , анализира ликове и поруке у народној бајци ➢ препознаје и објашњава појам есеја , његову функцију и намену ➢ препознаје књижевнонаучне врсте и њихове одлике ➢ локализује дело у на основу језичкостилских одлика ➢ указује на разлике и сличности у драмском стваралаштву ➢ користи се одабраном литературом о делима и писцима ➢ влада основним књижевнотеоријским појмовима ➢ препознаје и разликује стилске фигуре , форме приповедања , условљеност догађаја и ситуација ➢ локализује књижевно дело и уз помоћ наставника анализира дела српске средњовековне књижевности ➢ усваја функционалне појмове ➢ уочава и објашњава друштвену условљеност поступака ➢ усваја функционалне	текст и учествују у његовом извођењу ➢ примењује интерактивни рад у анализи прозног дела подстичући ученике да уочавају тему , идеју , композицију , карактеризацију ликова и приповедачки језик ➢ подстиче ученике да анализирају структуру есеја ➢ организује рад на тексту према програмским захтевима инсистирајући да ученици овладају књижевнотеоријским појмовима ➢ мотивише ученике непознатим текстом ➢ организује интерактивну наставу у групама и припрема питања , подстиче ученике да користе електронске медије ➢ усмерава ученике да приликом анализе дела користе секундарну литературу ➢ упознаје ученике са књижевним појмовима уз обраду одговарајућих текстова, користећи различите методе и облке рада ➢ упућује ученика на

		ликова ...) ➢ објашњавање појмова : трагедија , трагично , протагонист , антагонист , разрешење сукоба , катарза ➢ тумачење језичкостилских средстава у уметничком делу , статички и динамички мотиви , форме приповедања ➢ увођење појмова : романтичарско , романтично , лирки субјект , интимистичка поезија ➢ анализирање одломка из историјског романа ➢ одређивање идејне основе и тематске структуре романа ➢ увођење појмова : реалистично , реално , психолошка приповетка , рефлексивна поезија ➢ развијање дискусије о доживљају , откривање основног осећања и мотивске структуре љубавне поезије ➢ објашњавање појма сонета на обрађеном тексту	појмове ➢ изражава став о конкретном делу и аргументовано га образлаже ➢ на обрађеном примеру препознаје и објашњава карактеристике сонета	истраживачко читање ➢ мотивише ученике да одреде тему и поруке дела, уоче композиционе целине ➢ припрема упутства и задатке за истраживачки рад у групама , паровима и индивидуално ; подстиче ученике да развијају читалачке навике ➢ инспирише ученике да са приликом анализе дела користе стручном литературом и интернетом ➢ припрема примере из обрађених текстова и организује рад у паровима ➢ мотивише ученике да откривају тему и идеју , врсте строфа , стихова и риме , стилске фигуре ➢ подстиче ученике да усмено и писмено портретишу књижевне ликове ➢ кроз рад на тексту поставља проблемска питања

Култура изражавања	**28**	➢ навикавање да своје ставове о делу доказују чињеницама из текста ➢ изграђивање језичке толеранције и негативног става према језику дискриминације ➢ припремање за успешну израду писменог задатка ➢ упучивање на коришћење Правописа (школско издање) ➢ усавршавање изражајног читања и рецитовања (дикција , интонација , ритам , темпо , реченични акценат) ➢ организовање расправе са актуелном темом прилагођеном узрасту и интересовањима ученика ➢ увежбавање сценског говора ➢ увођење појмова : реалистично , реално , психолошка приповетка , рефлексивна поезија ➢ дефинисање лексичких појмова : хомонимија и полисемија , метонимија као	➢ влада основним књижевнотеоријским појмовима (родови и врсте) ➢ реформаторским радом ➢ препознаје и примењује елементе композиције , развија културу писменог изражавања ➢ изражава мисли , заступа мишљење и користи се аргументима ➢ изражајно чита краће прозне и поетске текстове ➢ аргуметовано образлаже ставове за и против ➢ уочава разлику између препричавања и анализирања романа ➢ изражајно чита текст по улогама ➢ обогаћује речник , уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава , контекста ➢ пише репортажу о актуелном проблему ➢ упоређује позитивне и негативне поступке ликова , карактериче их , уочава разлику између главног и споредног лика ➢ разликује субјективно од објективног , верно од	➢ упознаје ученике са књижевним појмовима уз обраду одговарајућих текстова ➢ припрема текст за групни рад (творба речи) ➢ упућује ученике да се служе различитим изворима знања ➢ мотивише ученике за самостално стваралаштво ➢ тексту, вежба са ученицима читање и рецитовање ➢ подстиче ученике да учествују у расправама и да богате свој израз ➢ припрема текст за читање по улогама (са обележеним паузама , реченичним акцентима и другим захтевима дикције ➢ организује рад на тексту према проблемским захтевима , активира ученике и ствара повољне услове за доживљавање и тумачење текста ➢ припрема примере из обрађених текстова и организује рад у групама ➢ при раду на књижевном тексту указује на лексичке механизме

		лексички механизам ➢ тумачење појма репортажа ➢ указивање на повезаност психолошке , социолошке и етичке основе лика ➢ подстицање на читање савремене књижевности (покушаји тумачења	маштовитог	➢ организује радионичарски рад са циљем ученици унапреде писмено изражавање ➢ усмерава ученике да разумеју поруку дела савременог књижевног текста , његове специфичности у форми и изразу

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ	ОСНОВНИ НИВО	СРЕДЊИ НИВО	НАПРЕДНИ НИВО
ВЕШТИНА ЧИТАЊА И РАЗУМЕВАЊА ПРОЧИТАНОГ	Ученик/ученица: СЈ.1.1.1. разуме текст (ћирилични и латинични) који чита наглас и у себи СЈ.1.1.2. разликује уметнички и неуметнички текст; уме да одреди сврху текста: експозиција (излагање), дескрипција (описивање), нарација (приповедање), аргументација, пропаганда СЈ.1.1.3. препознаје различите функционалне стилове на једноставним примерима СЈ.1.1.4. разликује основне делове текста и књиге (наслов, наднаслов, поднаслов, основни текст, поглавље, пасус, фуснота, садржај, предговор, поговор); препознаје цитат; служи се садржајем да би пронашао одређени део текста СЈ.1.1.5. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима СЈ.1.1.6. разликује у тексту битно од небитног, главно од споредног СЈ.1.1.7. повезује информације и идеје изнете у тексту, уочава јасно исказане односе (временски след, средство – циљ, узрок – последица и сл.) и изводи закључак заснован на једноставнијем тексту СЈ.1.1.8. чита једноставне нелинеарне елементе текста: легенде, табеле, дијаграме и графиконе	Ученик/ученица: СЈ.2.1.1. чита текст користећи различите стратегије читања: „летимично читање“ (ради брзог налажења одређених информација); читање „с оловком у руци“ (ради учења, ради извршавања различитих задатака, ради решавања проблема); читање ради уживања СЈ.2.1.2. познаје врсте неуметничких текстова (излагање, технички опис, техничко приповедање, расправа, реклама) СЈ.2.1.3. препознаје и издваја језичка средства карактеристична за различите функционалне стилове СЈ.2.1.4. разликује све делове текста и књиге, укључујући индекс, појмовник и библиографију и уме њима да се користи СЈ.2.1.5. проналази, издваја и упоређује информације из два краћа текста или више њих (према датим критеријумима) СЈ.2.1.6. разликује чињеницу од коментара, објективност од пристрасности и пропаганде на једноставним примерима СЈ.2.1.7. препознаје став аутора неуметничког текста и разликује га од другачијих ставова изнетих у таквом тексту	Ученик/ученица: СЈ.3.1.1. проналази, издваја и упоређује информације из два дужа текста сложеније структуре или више њих (према датим критеријумима) СЈ.3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст СЈ.3.1.3. издваја из текста аргументе у прилог некој тези (ставу) или аргументе против ње; изводи закључке засноване на сложенијем тексту СЈ.3.1.4. чита и тумачи сложеније нелинеарне елементе текста: вишеструке легенде, табеле, дијаграме и графиконе

ПИСАНО ИЗРАЖАВАЊЕ	Ученик/ученица: СЈ.1.2.1. зна и користи оба писма (ћирилицу и латиницу) СЈ.1.2.2. саставља разумљиву, граматички исправну реченицу СЈ.1.2.3. саставља једноставан експозиторни, наративни и дескриптивни текст и уме да га организује у смисаоне целине (уводни, средишњи и завршни део текста) СЈ.1.2.4. уме да преприча текстСЈ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања* (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални или неформални) СЈ.1.2.6. влада основним жанровима писане комуникације: саставља писмо; попуњава различите обрасце и формуларе с којима се сусреће у школи и свакодневном животу СЈ.1.2.7. зна да се служи Правописом (школским издањем) СЈ.1.2.8. примењује правописну норму (из сваке правописне области) у једноставним примерима СЈ.1.2.9. има изграђену језичку толеранцију и негативан став према језику дискриминације и говору мржње	Ученик/ученица: СЈ.2.2.1. саставља експозиторни, наративни и дескриптивни текст, који је јединствен, кохерентан и унутар себе повезан СЈ.2.2.2. саставља вест, реферат и извештај СЈ.2.2.3. пише резиме краћег и/или једноставнијег текста СЈ.2.2.4. зна основне особине говорног и писаног језика СЈ.2.2.5. зна правописну норму и примењује је у већини случајева	Ученик/ученица: СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов тексту и поднаслове деловима текста СЈ.3.2.2. саставља аргументативни текст СЈ.3.2.3. пише приказ (књиге, филма, позоришне представе и сл.), репортажу и расправу СЈ.3.2.4. пише резиме дужег и/или сложенијег текста СЈ.3.2.5. зна и доследно примењује правописну норму
	Ученик/ученица: СЈ.1.3.1. зна особине и врсте гласова; дели реч на слогове у једноставнијим примерима; примењује књижевнојезичку норму у вези са	Ученик/ученица: СЈ.2.3.1. одређује место акцента у речи; зна основна правила акценатске норме СЈ.2.3.2. препознаје гласовне промене	Ученик/ученица: СЈ.3.3.1. дели реч на слогове у сложенијим случајевима СЈ.3.3.2. познаје гласовне промене (уме да их препозна, објасни и

ГРАМАТИКА	гласовним променама СЈ.1.3.2. уочава разлику између књижевне и некњижевне акцентуацијеСЈ.1.3.3. одређује место реченичног акцента у једноставним примерима СЈ.1.3.4. препознаје врсте речи; зна основне граматичке категорије променљивих речи; примењује књижевнојезичку норму у вези с облицима речи СЈ.1.3.5. разликује просте речи од твореница; препознаје корен речи; гради реч према задатом значењу на основу постојећих творбених модела СЈ.1.3.6. препознаје синтаксичке јединице (реч, синтагму, предикатску реченицу и комуникативну реченицу) СЈ.1.3.7. разликује основне врсте независних реченица (обавештајне, упитне, заповедне) СЈ.1.3.8. одређује реченичне и синтагматске чланове у типичним (школским) примерима СЈ.1.3.9. правилно употребљава падеже у реченици и синтагми СЈ.1.3.10. правилно употребљава глаголске облике (осим имперфекта)СЈ.1.3.11. препознаје бирократски језик као непожељан начин изражавања	СЈ.2.3.3. познаје врсте речи; препознаје подврсте речи; уме да одреди облик променљиве речиСЈ.2.3.4. познаје основне начине грађења речи (извођење, слагање, комбинована творба, претварање) СЈ.2.3.5. препознаје подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.2.3.6. одређује реченичне и синтагматске чланове у сложенијим примерима СЈ.2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици СЈ.2.3.8. препознаје главна значења и функције глаголских облика	именује) СЈ.3.3.3. зна и у свом говору примењује акценатску норму СЈ.3.3.4. познаје подврсте речи; користи терминологију у вези са врстама и подврстама речи и њиховим граматичким категоријама СЈ.3.3.5. познаје и именује подврсте синтаксичких јединица (врсте синтагми, независних и зависних предикатских реченица) СЈ.3.3.6. познаје главна значења падежа и главна значења глаголских облика (уме да их објасни и зна терминологију у вези с њима)
	Ученик/ученица: СЈ.1.3.12. познаје основне лексичке појаве: једнозначност и вишезначност речи; основне лексичке односе: синонимију, антонимију, хомонимију; метафору као лексички механизам СЈ.1.3.13. препознаје различита значења вишезначних речи које се	Ученик/ученица: СЈ.2.3.9. познаје метонимију као лексички механизам СЈ.2.3.10. зна значења речи и фразеологизама који се јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.), као и литерарним и медијским текстовима	Ученик/ученица: СЈ.3.3.7. уме да одреди значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава, контекста у коме су употребљени, или на основу њиховог порекла СЈ.3.3.8. зна значења речи и фразеологизама у научнопопуларним

ЛЕКСИКА **ЛЕКСИКА**	употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.) СЈ.1.3.14. зна значења речи и фразеологизама који се употребљавају у контексту свакодневне комуникације (у кући, школи и сл.), као и оних који се често јављају у школским текстовима (у уџбеницима, текстовима из лектире и сл.) СЈ.1.3.15. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (једноставни случајеви) СЈ.1.3.16. служи се речницима, приручницима и енциклопедијама	намењеним младима, и правилно их употребљава СЈ.2.3.11. одређује значења непознатих речи и израза на основу њиховог састава и/или контекста у коме су употребљени (сложенији примери)	текстовима, намењеним младима, и правилно их употребљава
НАРОДНИ И КЊИЖЕВНИ ЈЕЗИК	СЈ.1.3.17. разликује појмове књижевног и народног језика; зна основне податке о развоју књижевног језика код Срба (од почетака до данас) СЈ.1.3.18. зна основне податке о пореклу и дијалекатској разуђености српског језика СЈ.1.3.19. зна основне податке о језицима националних мањина СЈ.1.3.20. има позитиван став према дијалектима (свом и туђем) СЈ.1.3.21. разуме важност књижевног језика за живот заједнице и за лични развој		
	Ученик/ученица: СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност)	Ученик/ученица: СЈ.2.4.1. повезује дело из обавезне лектире са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту	Ученик/ученица: СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова карактеристичних тема и мотива СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту

КЊИЖЕВНОСТ **КЊИЖЕВНОСТ**	СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму СЈ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац) СЈ.1.4.5. препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја) СЈ.1.4.7. уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик... СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела	књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуацијаСЈ.2.4.3. разликује лирско-епске врсте (баладу, поему) СЈ.2.4.4. разликује књижевнонаучне врсте: биографију, аутобиографију, дневник и путопис и научно-популарне текстове СЈ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст) СЈ.2.4.6. одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност СЈ.2.4.7. разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог СЈ.2.4.8. уочава разлику између препричавања и анализе дела СЈ.2.4.9. уме да води дневник о прочитаним књигама	СЈ.3.4.3. разликује аутора дела од лирског субјекта и приповедача у делу СЈ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту СЈ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело СЈ.3.4.7. изражава свој став о конкретном делу и аргументовано га образлаже СЈ.3.4.8. повезује књижевноуметничке текстове с другим текстовима који се обрађују у настави

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Циљ наставе енглеског језика у основним школама остварује се овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.Стога, циљ наставе енглеског језика је развијање сазнајних и интелектуалиних способности ученика, његових хуманистичких, моралних и естетских ставова, стицање позитивних односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу, уз уважавање различитости и навикавање на отвореност у комуникацији. Током основног образовања, ученик треба да усвоји основна знања из страног језика која ће му омогућити да се у једноставној усменој и писаној комуникацији споразумева са људима из других земаља, усвоји норме вербалне и невербалне комуникације у складу са специфичностима језика који учи.

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознавајући другог, стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истраживачки дух и отвореност према комуникацији са говорницима других језика.

Задаци на нивоу језичких вештина

Разумевање говора

Ученик треба да разуме усмену поруку исказану савременим језиком, без непотпуних лексичких и синтаксичких тешкоћа, не дуже од две до три минуте.Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (приповедање, разговор), а треба да буде способан и да идентификује различите врсте усмених порука (изјавне, упитне и заповедне), да реконструише непознато на основу контекста и да запамти кључне елементе поруке.

Усмено изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде оспособљен да савременим језиком, примереним свакодневној комуникацији, искаже једноставну усмену поруку и да буде у стању да учествује у једноставном разговору, да једноставно и јасно исприча лични доживљај, садржај разговора или наративног текста.

Разумевање писаног текста

Ученик треба да прочита и разуме једноставне поруке, знакове, информације, да разуме глобално, селективно и на нивоу имплицитног, једноставније аутентичне текстове писане савременим језиком у вези са свакодневним ситуацијама и из домена њиховог интересовања.

Писано изражавање

Ученик треба да, у оквиру програмом предвиђене језичке грађе, буде способан да напише своје личне податке, да напише честитку, једноставну поруку и краће неформално писмо, да опише неки доживљај, да напише нешто о себи и својим интересовањима, да напише кратак резиме о ономе шта је чуо, видео или прочитао и изнесе лични став (допадање, недопадање, слагање, неслагање и друго)

Дијалог

Ученик треба да је способан да користи научене фразе и изразе док води дијалог са наставником, другим учеником или евентуално говорником коме је енглески матерњи језик

Развијање социо-културне компетенције

Поред сазнања о основним чињеницама везаним за историју, географију културу и уметност земаља чији језик учи, ученик треба да створи увид, у оквиру поља свог интересовања и искуства уочи сличности и разлике у навикама (вербална и невербална комуникација), обичајима, менталитету и институцијама наше земље и земаља чији језик учи.

Медијација

У комуникативним контекстима који укључују говорнике ученикових првог језика (л1) и циљног језика (л2) преноси и преводи кратке поруке (у усменој и писаној форми) у складу са потребама комуникације.

Знања о језику и стратегије учења

Ученик треба да:

- препознаје и користи граматичке садржаје предвиђене наставним програмом
- поштује основна правила смисленог повезивања реченица у шире целине
- користи језик у складу са нивоом формалности комуникативне ситуације
- уочава сличности и разлике између страног и матерњег језика
- примењује компензационе стратегије као што су:
  - ~ усмерава пажњу на оно што разуме
  - ~ покушава да одгонетне значење на основу контекста и проверава питајући неког ко добро зна
  - ~ обраћа пажњу на речи које се више пута понављају
  - ~ обраћа пажњу на разне невербаалне елелменте (гестови, мимика итд.)
  - ~ размишља да ли одређена реч коју не разуме личи на неку из матерњег језика
  - ~ тражи значење у речнику
  - ~ уз помоћ наставника континуирано ради на усвајању и примени општих стратегија учења (генерализација, индукција, дедукција и позитивни трансфер).

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за наставника)

1. Занимања	8	• Ученици проширују вокабулар везан за занимања кроз кроз читање и слушање лекција • Описивање уобичајених занимања због којих им се допадају или не допадају • Разговор о занимањима којим би волели да се баве и због чега кроз дијалоге	• Самостално или у групи ученици читају лекције из уџбеника • У паровима ученици разговарају о њиховим омиљеним занимањима • Писање текстова о занимањима која привлаче ученике	• Објашњава нове садржаје • Демонстрира • Даје упутства о раду • Иницира разговор • Контролише рад ученика • Подстиче коришћење научених израза, фраза, конструкција, као и усвојеног вокабулара • Учествује у разговору са ученицима • Надгледа рад ученика и помаже им кад је потребно • Охрабрује ученике да користе стечено знање • Указује на грешке које ученици праве и исправља их • Проверава ниво усвојености знања ученика • Прати напредовање ученика
2. Свет моде и млади	8	• Ученици допуњују вокабулар везан за моду и одевање кроз читање и слушање текстова и кроз вежбања повезивања • Описивање гардеробе коју ученици воле или не воле да носе • Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала о обрађеним темама	• Индивидуални рад- ученици праве пројекат о одевању њихових вршњака, при чему текст употпуњују сликама и цртежима • Групни рад – драматизација текстова из уџбеника • Рад у паровима – ученици једни другима постављају питања у вези са облачењем и модом	
3. Живот у прошлости	8	• Проширивање вокабулара везаног за живот и изуме у прошлости • Конверзација о изумима (који су за ученике најкориснији, а без којих би могли) • Наставник даје примере и упуства, а ученици затим пишу есеј, упоређујући живот у прошлости и садашњости	• Индивидуални рад- ученици пишу о животима њихових бака и дека • Рад у паровима – игра погађања (један ученик објашњава одређени изум и његову сврху, други погађа) • У групама ученици драматизују текстове из уџбеника	
4. Здравље (храна и начин исхране)	8	• Усвајање новог вокабулара везаног за исхрану кроз слушање и читање текстова и вежбања повезивања • Наставник даје примере за описивање оброка, а затим ученици разговарају кроз дијалог • Описивање активности везаних за навике у исхрани, прво уз упутства наставника, а затим и самостално	• Ученици самостално у свескама праве листе здраве и нездраве хране, а затим их упоређују са осталима • Ученици у паровима разговарају о омиљеној храни • Глуме по улогама ситуације у продавници, у ресторану, на пијаци • Самостално праве мени са	• Објашњава нове садржаје • Демонстрира • Даје упутства о раду • Иницира разговор • Контролише рад ученика • Подстиче коришћење научених израза, фраза, конструкција, као и усвојеног вокабулара • Учествује у разговору са

			здравим оброцима у писаној форми	ученицима • Надгледа рад ученика и помаже им кад је потребно • Охрабрује ученике да користе стечено знање • Указује на грешке које ученици праве и исправља их • Проверава ниво усвојености знања ученика • Прати напредовање ученика
5. Имагинација	9	• Ученици усвајају нови вокабулар кроз читање и слушање лекција, као и кроз вежбања повезивања и допуњавања • Уз упутства наставника, ученици пишу о измишљеном догађају служећи се маштом • Кроз дијалог, ученици разговарају о натприродним појавама, прво са наставником, а затим и самостално	• Ученици самостално решавају тестове који описују њихову личност, а затим их упоређују са осталима • Слушајући текстове, ученици повезују ситуације са блиским појмовима • Групни рад- ученици измишљају догађај и исказују га у писаној форми	
6. Свет филма и музике	9	• Проширивање већ усвојеног вокабулара кроз читање и слушање лекција • Наставник даје упутства и примере за писање текста везаног за филм и музику • Ученици кроз дијалоге разговарају о омиљеним филмовима, глумцима, музици, певачима итд.	• Ученици самостално праве пројекат о омиљеном филму, глумцу, групи, певачу и употпуњују га сликама и новинским чланцима • Игра- један ученик објашњава назив филма, остали погађају • Групни рад- ученици драматизују текстове из уџбеника	
7. Пријатељи	9	• Проширивање вокабулара кроз читање и слушање текстова • Наставник даје упутства у вези са писањем текта о пријатељству и пријатељима, а потом ученици самостално пишу • Ученици самостално излажу особине које би пријатељ требало да има и оне које не би требало да има, а затим их кроз дијалог упоређују са осталима	• Слушање и читање текстова о пријатељству • Препричавање прочитаних текстова помоћу питања која поставља наставник • Прављење листа позитивних и непожељних особина пријатеља и упоређивање са осталима	• Објашњава нове садржаје • Демонстрира • Даје упутства о раду • Иницира разговор • Контролише рад ученика • Подстиче коришћење научених израза, фраза, конструкција, као и усвојеног вокабулара • Учествује у разговору са ученицима • Надгледа рад ученика и помаже им кад је потребно • Охрабрује ученике да користе стечено знање • Указује на грешке које
8. Окружење	9	• Проширивање вокабулара кроз читање и слушање лекција, као и кроз вежбе повезивања и провере разумевања текста • Усвајање типичних појмова везаних	• Игра погађања • Групно и појединачно читање текстова • Индивидуални рад – писање о животу на копну и у води	

		за живот у води и копну • Писање текстова на основу упутства наставника и примера из уџбеника • Разговор о различитим условима живота на различитим местима, прво кроз дијалог наставник- ученик, а затим ученик – ученик • Заједничко прављење илустрованих и писаних материјала о обрађеним темама	• Рад у паровима - ученици постављају један другом питања	ученици праве и исправља их • Проверава ниво усвојености знања ученика • Прати напредовање ученика

ЛИКОВНА КУЛТУРА

Циљ наставе ликовне културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа; да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама; да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да подстиче и развија учениково стваралачко мишљење и деловање у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци образовно- васпитног рада у настави ликовне културе састоје се у стварању разноврсних могућности кроз различите садржаје и облике рада и развијању ученикових способности за:

- коришћење свих ликовних елемената,
- ликовни стваралачки рад,
- коришћење различитих матаријала и медијума,
- усвајање естетских критеријума за креативно мишљење,
- доживљавање ликовних уметничких дела у оквиру културне баштине, за препознавање савремених кретања у уметности свог и других народа,
- визуелну перцепцију и аперцепцију,
- критичко мишљење,
- оплемењивање животног и радног простора,
- активно стваралачко деловање у културном и уметничком животу средине,
- активно естетско унапређење своје околине и очување природе, баштине завичаја и домовине,
- неговање укупних људских достигнућа,
- будућа занимања, професионалну оријентацију,
- еманципацију личности ученика и културу рада.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- проширују искуства у ликовном изражавању и развију ликовно- естетски сензибилитет за: арабеску, пропорције, композицију и простор, обједињавање покрета игре и звука и фотографију;
- упознају основне елементе ликовне организације и припреме се за самостално и колективно преобликовање одређеног простора;
- се оспособе да повезују ликовни рад са литерарним и сценским изразом, звуком и покретом;

упознају вредности споменика културе и своју културну баштину

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)**	**Врсте активности у образовно- васпитном раду (везано за наставника)**
Слободно компоновање	3+2	-цртање -сликање -вајање	- развијање способности за све ликовне елементе -ослобађање у животу и раду	• Објашњава нове садржаје • Демонстрира • Даје упутства о раду • Иницира разговор • Контролише рад ученика • Учествује у разговору са ученицима • Надгледа рад ученика и помаже им кад је потребно • Охрабрује ученике да користе стечено знање • Указује на грешке које ученици праве и исправља их • Проверава ниво усвојености знања ученика • Прати напредовање ученика
Контраст, јединство и доминанта у простору	5+2	- цртање и сликање једноставно а прецизно	- перцепција и аперцепција - развијање логике у мишљењу	
Контраст, јединство и доминанта у простору	10+6	-цртање -вајање -сликање	-развијање способности опажања и представљања опаженог - примена основних ликовних законитости	
Слободно Компоновање и фантастика	4+2	-сликање	-развијање имагинације -јачање схватања да је игра неопходна за целокупно стваралаштво	

Образовни стандарди

1. Основни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу:

1.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.1.1. разликује и користи (у свом раду) основне медије, материјале и технике (цртање, сликање, вајање) визуелних уметности
ЛК.1.1.2. изводи дводимензионалне и тродимензионалне радове
ЛК.1.1.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.2.3. описује свој рад и радове других (нпр. исказује утисак)

1.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.1.3.1. описује разлике које уочава на уметничким радовима из различитих земаља, култура и периода
ЛК.1.3.2. зна да наведе различита занимања за која су потребна знања и вештине стечене учењем у визуелним уметностима (нпр. костимограф, дизајнер, архитекта...)
ЛК.1.3.3. познаје места и изворе где може да прошири своја знања везана за визуелне уметности (нпр. музеј, галерију, атеље, уметничка радионица...)
ЛК.1.3.4. зна неколико примера примене визуелних уметности у свакодневном животу

*Стандарди ЛК.1.1.3. и ЛК.1.2.3. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

2. Средњи ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу:

2.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.1.1. познаје и користи (у свом раду) основне изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелних уметности
ЛК.2.1.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.2.1. одабира адекватан садржај да би представио неку идеју или концепт
ЛК.2.2.2. образлаже свој рад и радове других (нпр. наводи садржај, тему, карактеристике технике...)

2.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.2.3.1. лоцира одабрана уметничка дела у историјски и друштвени контекст

*Стандарди ЛК.2.1.2. и ЛК.2.2.2. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

3. Напредни ниво

Следећи искази описују шта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу:

3.1. МЕДИЈИ, МАТЕРИЈАЛИ И ТЕХНИКЕ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.1.1. познаје и користи различите изражајне могућности класичних и савремених медија, техника и материјала визуелне уметности
ЛК.3.1.2. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју

3.2. ЕЛЕМЕНТИ, ПРИНЦИПИ И САДРЖАЈИ (ТЕМЕ, МОТИВИ, ИДЕЈЕ...) ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.2.1. одабира адекватна средства (медиј, материјал, технику, поступак) помоћу којих ће на најбољи начин реализовати своју (одабрану) идеју
ЛК.3.2.2. изводи радове са одређеном намером користећи основне визуелне елементе и принципе да би постигао одређени ефекат
ЛК.3.2.3. користи тачне термине (нпр. текстура, ритам, облик...) из визуелних уметности (примерене узрасту и садржају) када образлаже свој рад и радове других
ЛК.3.2.4. уочава међусобну повезаност елемената, принципа и садржаја на свом раду и на радовима других

3.3. УЛОГА, РАЗВОЈ И РАЗЛИЧИТОСТ ВИЗУЕЛНИХ УМЕТНОСТИ

ЛК.3.3.1. анализира одабрана уметничка дела у односу на време настанка и према културној припадности (описује основне карактеристике, намеру уметника...)
ЛК.3.3.2. описује потребна знања и вештине који су неопходни у занимањима везаним за визуелне уметности
ЛК.3.3.3. користи друга места и изворе (нпр. библиотека, интернет...) да би проширио своја знања из визуелних уметности
ЛК.3.3.4. разуме међусобну повезаност и утицај уметности и других области живота

*Стандарди ЛК.3.1.2. и ЛК.3.2.1. се понављају. Они припадају и остварују се и у првој (1. Медији, материјали и технике визуелних уметности) и у другој области (2. Елементи, принципи и садржаји визуелних уметности). Разлог за такво понављање проистиче из специфичне, синтетичке природе учења у оквиру предмета Ликовна култура. Такође, у складу је са активностима које се спроводе на часу у оквиру којих се увек прожимају садржаји из различитих области.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

Годишњи фонд: 36 часова

Циљ наставе музичке културе јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну уметничку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да

- упознају музичке културе путем обраде тема повезаних са музиком различитих епоха;
- развију музикалност и креативност;
- негују смисао за заједничко и индивидуално музицирање у свим облицима васпитнообразовног рада са ученицима.

Задаци наставе музичке културе су следећи:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе музичке културе сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе музичке културе буду у пуној мери реализовани
- стицање знања о музици различитих епоха
- развијање способности извођења музике (певање/свирање);
- развијање навике слушања музике, подстицање доживљаја и оспособљавање за разумевање музике;
- подстицање креативности у свим музичким активностима (извођење, слушање, истраживање и стварање музике);
- даље упознавање изражајних средстава музичке уметности;
- оформити и неговати рад школског ансамбла.

Оперативни задаци

Ученик уме да:

- препозна основне елементе музичке писмености - опише основне карактеристике:
- музичких инструмената;
- историјско-стилских периода;
- музичких жанрова;
- народног стваралаштва.

Ученик уме да анализира повезаност:

- музичких елемената и карактеристика музичких инструмената;
- изражајности (нпр. брз темпо са живахним карактером);
- структуре и драматургије одређеног музичког жанра (нпр. оперски финале са
- догађајима у драми);

- облика народног музицирања са специфицним контекстом народног живота.

Ученик:
- зна функцију елемената музичке писмености и извођачких састава у оквиру музичког дела;
- разуме историјске и друштвене околности настанка жанра и облика музичког фолклора;
- критички и аргументовано образлаже свој суд;
- уме креативно да комбинује изражајне музичке елементе у естетичком контексту (одређени музички поступак доводи у везу са жељеним ефектом).

Ученици умеју да:
- препознају теме из познатих композиција домаћих и страних аутора;
- упознају музику различитих жанрова ;
- буду ангажовани у свим музичким активностима и сами стварају музику;
- активно учествују у припремању програма за такмичења и јавне наступе;
- стечена стваралачка искуства и искуства у слушању музике користе за процену својих и других музичких дела.

БРОЈ ЧАСОВА	**САДРЖАЈ ПРОГРАМА**	**НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА**	**ВРСТЕ АКТИВНОСТИ**
28	Упознавање музике различитих епоха	Примењивати стечена знања о музици различитих епоха кроз музичке примере. У програму наставе музичке културе за осми разред истакнуто место има стицање знања о музици, које се остварује праћењем њеног развоја у различитим епохама. Циљ наставе заснован је на обради тема значајних за разумевање улоге музике у друштву, упознавање музичких изражајних средстава, жанрова и облика, као и истакнутих стваралаца и извођача. Ови циљеви се остварују слушањем музичких дела и активним музицирањем (певање и свирање).	Ученици: - усвајају знања о делатности музичке професије. - именују музичке изражајне елементе; извођачки састав; музичке жанрове; српски музички фолклор. - описују и анализирају карактеристике звучног примера кроз садејство опажених музичких елемената (нпр. узбуркана мелодија као резултат специфичног ритма, темпа, агогике, динамике, интервалске структуре); - препознају структуру одређеног музичког жанра; - одређују жанровски и историјско-стилски контекст звучног примера; - одређују контекст настанка и примену различитих облика музичког фолклора.

3	Основе музичке писмености	Стечена знања из музичке културе проширивати и примењивати на примерима за певање и свирање.	Ученици: -обнављају стечена знања из музичке писмености на конкретним музичким примерима (предзнаци, ознаке за динамику и темпо, нотне вредности, обрађене лествице). - анализирају музичке елементе и карактеристике (темпо, карактер). - упознају функције елемената музичке писмености и извођачких састава.
3	Стварање музике	- Подстицање музичке креативности кроз импровизацију на доступним инструментима. - Стварање дечјих композиција.	Ученици: -праве музичке инструменте, користећи предмете из окружења; - осмишљавају мање музичке целине на основу понуђених модела; - изводе пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима; - учествују у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст; - осмишљавају пратеће аранжмане за Орфов инструментаријум и друге задате музичке инструменте; - импровизују и/или компонују мање музичке целине (ритмичке и мелодијске) у оквиру различитих жанрова и стилова; - осмишљавају музику за школску представу, приредбу, перформанс; - импровизују мелодије на задати текст.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Ред. бр.	Назив наставне теме/целине/области	Увод	Обрада	Понављање утврђивање увежбавање	Систематизација	Евалуација самоевал.	Укупно	Стандарди
1.	УПОЗНАВАЊЕ МУЗИКЕ РАЗЛИЧИТИХ ЕПОХА И ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	1	12	5	1	2	21	МК. 1.1.2. МК. 1.2.3. МК. 2.1.2. МК. 2.1.3. МК. 3.3.1.
2.	ОСНОВЕ МУЗИЧКЕ ПИСМЕНОСТИ	1	3	3	-	-	7	МК. 1.1.2. МК. 2.2.2. МК. 3.1.3. МК. 3.3.1.
3.	СТВАРАЊЕ МУЗИКЕ	1	1	2	-	2	6	МК. 1.4.2. МК. 1.4.4. МК. 3.4.2. МК. 3.4.3.

ИСТОРИЈА

(2 часа недељно, 68 часова годишње)

Циљ наставе историје јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и развијање историјске свести и хуманистичко образовање ученика. Настава историје треба да допринесе разумевању историјског простора и времена, историјских догађаја, појава и процеса, као и развијању националног и европског идентитета и духа толеранције код ученика.

Задаци наставе историје су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе историје сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе историје буду у пуној мери реализовани

- да ученици разумеју историјске догађаје, појаве и процесе, улогу истакнутих личности у развоју људског друштва и да познају националну и општу историју (политичку, економску, друштвену, културну...).

Циљ и задаци наставе историје остварују се кроз различите садржаје, методе и облике рада, уз поштовање Образовних стандарда за крај обавезног образовања.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- стекну основна знања о најважнијим одликама историјског периода од друге половине XИX до краја XX века
- стекну основна знања о најважнијим одликама историјског периода од друге половине XИX до краја XX века на српском и југословенском простору
- стекну основна знања о историји европских и ваневропских држава у периоду од друге половине XИX до краја XX века
- разумеју најзначајније политичке идеје историјског периода од друге половине XИX до краја XX века
- стекну основна знања о знаменитим личностима периода од друге половине XИX до краја XX века у општој и националној историји
- се упознају са културним и научнотехнолошким достигнућима на српском, југословенском, европском и ваневропском простору у периоду од друге половине XИX до краја XX века
- разумеју да национална историја представља саставни део опште историје
- развијају истраживачки дух и критички однос према прошлости и оспособе се да препознају различита тумачења истих историјских догађаја
- разумеју узроке и последице најважнијих историјских појава у периоду од друге половине XИX до краја XX века
- овладају вештином коришћења историјских карата за период од друге половине XИX до краја XX века
- науче да повезују различите историјске садржаје (личности, догађаје, појаве и процесе) са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
- поседују свест о повезаности појава из прошлости са појавама из садашњости

Наставни садржај	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**	**Активности наставника**
Свет у другој половини XIX и почетком XX века	6	- континуирано припремање за наставу комбиновањем различитих метода; - обезбеђивање корелације са сродним предметима : географија – карте Европе и света, ликовна култура – слике државника у наведеном периоду, грађанско васпитање – - ---- - развој друштвене свести код обичног човека (зачеци радничког покрета, покрети за ослобођење, младотурска револуција) ;	- активирати ученике у наставном процесу тако што ће се постепено уводити у тематску проблематику ; развијање креативног и критичког мишљења анализом историјских текстова и карата ; - уочава и анализира значај историјских личности ;	- примењује методе дедукције при предавању ; - даје упутства за самосталан рад ученика (при обради неког историјског текста) - упознаје ученике са новим појмовима и њиховим значењима

		- консултације са наставницима сродних предмета; - упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија ...	- објаснити ученику појмове : империјализам, национализам, расизам, демократија, социјализам, клерикализам ; - ученик треба да уочи узрочно – последичне везе појединих догађаја ; - упоређују се државно уређење, као и економски развој држва у наведеном периоду ;	- приказује ученицима пројекције разних историских документараца из овог периода
Србија, Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од Берлинског конгреса до Првог светског рата	14	-коришћење различитих метода у настави (монолошка, дијалошка, демонстративно-илустративна, рад на тексту) ; - што интересантније извођење наставе подстицањем креативног и критичког мишљења код ученика, развијањем моралних ставова и емотивног односа према догађајима (нпр. Убиство краља Александра Обреновића 1903. године или анексиона криза 1908. године или Царински рат између Србије и Аустро-Угарске .) ; - корелација са сродним предметима : географија (коришћење карата којр одговарају тематици), веронаука (положај Српске православне цркве у Аустро-Угарској и Турској), грађанско васпитање (развој демократских институција, доношење модернијих устава), ликовна култура (Надежда Петровић), српски језик (Алекса Шантић, Јован Дучић, Петар Кочић, Стефан Митров Љубиша)	- ученик треба пажљиво да слуша на часу ; - ученик треба да активно учествује у процесу наставе ; - анализа и значај важних историјских личности у овом периоду ; - анализа војне историје (битке код Куманова, Битоља, на Брегалници) ; - ученик треба да извештава о резултатима свог рада (одговара на часу, поставља питања, износи своје ставове...) ученик треба да користи додатне изворе и литературу (интернет, енциклопедије ..)	- осим фронталног и индивидуалног облика, наставник форсира и групни облик рада ; - даје ученицима поједине историјске текстове, које ће после анализирати; - упућује ученике да запажају најважније догађаје који ће преокренути ток историје (нпр. Мајски преврат 1903. године) ; - наставник има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваки час и сваку тему, уважавајући циљеве и задатке предмета ;
Савремено доба Први светски рат и револуције у Русији и Европи	6	- пажљиво припремати часове из ове области да би се ученицима што више приближила ова наставна тема ; - комбиновати различите врсте дидактичког материјала (илустрације, видео приказ, графиконе....) ; - подстицање креативног и критичког миушљења према кључним догађајима ове епохе (револуције при крају Првог светског рата, као и Први светски рат уопште) ; - корелације са сродним предметима : ликовна	- ученик поред уџбеника треба да чита и анализира различите историјске текстове, изворе, шеме, графиконе ; - ученик треба пажљиво да слуша на часу ; - ученик треба да активно учествује у процесу наставе ; - анализира војну историју (познате битке Првог светског рата –	- пошто је у питању ново поглавље, наставник у почетку даје уопштен приказ о Првом светском рату ; - заједно са ученицима се анализирају историјски тектови ; - наводити ученике да што више користе додатну литературу ; - питати ученике како је њихово мишљење о Првом свестком

		култура (уметничке слике – израз уметника и његово виђење рата) ; географија (карте и мапе света током Првог светског рата), грађанско васпитање (свест људи током рата-утицаји Лењина, Горког, Луксембурга...) ; - упућивање ученика на коришћење додатне литературе, интернета, енциклопедија...);	битка на Марни, Соми, Вердену, Јитланд...) ; - процењује свој и туђи рад ;	рату и шта би они урадили да су били на месту Великих сила (Немачке, Велике Британије, Русије)
Србија и Црна Гора у Првом светском рату	4	- брижљиво планирање и рационално извођење наставе ; - што више користити методе рада које активирају ученике (демонстартивна, дијалошка, визуелна) ; - корелација са сродним предметима : географија (карте Србије и линије фронта), веронаука (улога Српске цркве), ликовна култура (слике рата-посебно страдања цивила у Србији) ; грађанско васпитање (свест српског становништва током рата, покушај мењања те свести од стране аустријског и бугарског окупатора) ; - консултације са наставницима сродних предмета;	- анализа историјских текстова - анализа војне историје (битке на Церу, Колубари, Мојковцу....) - анализа историјских личности овог периода (генерали Степа Степановић, Радомир Путник, Живојин Мишић, затим разни политичари попут Николе Пашића, Анте Трумбића..., регент Александар Карађорђевић) ; - ученик комбинује знања из опште и националне историје ; - ученик користи интернет, енциклопедије и разну литертуру да би сазнао што више података о овој тематици) ;	- примењује методе дедукције при предавању ; - осим фронталног и индивидуалног облика, наставник форсира и групни облик рада ; - усмерава ученике да у групном раду боље схвате тематику догађаја (зашто је српска војска морала да уђе у Први светски рат, зашто је морала да се повлачи преко Проклетија .. итд)
Свет између Првог и Другог светског рата	8	- комбиновање различитих метода и облика рада) ; - континуирано припремање за часове - корелација са сродним предметима : географија (карте Европе и света између два светска рата) , грађанско васпитање (свест људи после великог сукоба који је однео милионе живота-шта се променило) ; физика (Алберт Ајнштајн), биологија (Александар Флеминг), ликовна култура (Салвадор дали, Пабло Пикасо) ;	- анализа историјских личности овог периода - активирање ученика на часу ; - користи разне историјске изворе ; - коришћење филмских записа из овог периода и анализирати их ; - користити интернет и остале изворе	-упознаје ученике са политичким догађајима у 20-им и 30-их година прошлог века ; - упознаје ученике са начином живота у наведеном периоду ; - подстиче ученике да развијају критички однос према историјским периодима које изучавају ;

Југословенска краљевина	6	- студиозно припремање за часове ; - коришћење историјске карте и историјског атласа - корелација са сродним предметима : географија (карте краљевине Југославије), веронаука (улога Српске православне цркве), грађанско васпитање (друштвени развој југословенског друштва) ; српски језик (Бранислав Нушић, Исидора Секулић, Милош Црњански, Мирослав Крлежа, Јован Дучић) ;	- ученик пажљиво слуша на часу ; - учениик повезује и проширује своја знања ; - уочава и анализира значај историјских личности (Никола тесла, Михаило Пупин, Слободан Јовановић) ; - процењује свој и туђи рад ; - повезује и интерпретира догађаје ;	- упознаје ученике са настанком и развојем живота у Краљевини Југославији (политичке, економске и културне прилике), - примењује методе дедукције при предавању - осмишљава и планира начин на који ће ученици бити укључени у час и наставни процес на том часу
Други светски рат – тотални рат	6	- комбиновање различитих метода - корелације са сродним предметима : географија (карта света и Европе у току Другог светског рата) ; грађанско васпитање (геноцид, стање људске светси у току рата) ; ликовна култура (уметничко виђење рата) ; - консултације са наставницима сродних предмета; - осмишљавање додатног материјала (разни видео материјали са сценама из рата) ;	- учениик повезује и проширује своја знања ; - користи разне историјске изворе ; - коришћење филмских записа из овог периода и анализирати их ; - анализира војну историју (битке Другог светског рата – Московска, Стаљинградска, Курска, код Ел Аламејна) ; - коришћење интернета;	- осим фронталног и индивидуалног облика, наставник форсира и групни облик рада ; - усмерава ученике да у групном раду боље схвате тематику догађаја (зашто је почео Други светски рат, који су пресудни догађаји у том, до сада највећем сукобу у људској историји)
Југославија у Другом светском рату	8	- студиозно припремање за часове - комбиновање различитих метода - комбиновати различите врсте дидактичког материјала (илустрације, видео приказ, графиконе....) ; - корелације са сродним предметима	- ученик пажљиво слуша на часу ; - користи историјску карту да би употпунио своје знање ; - проширује своја знања уз помоћ интернета ; - коришћење видео материјала са ратним сценама ; - анализа војне историје - комбиновање знања из опште, националне и локалне историје	- упознајем ученике са положајем Југославије пре и у току Другог светског рата ; - примењује методе дедукције при предавању - заједно са ученицима проучава историјске текстове из тог периода ;

Свет после Другог светског рата	4	- континуирано припремање за часове ; - комбиновање различитих метода - корелација са сродним предметима : географија (карте света после Другог светског рата), грађанско васпитање (где су границе савременог човека-одлазак у свемир, атомско и нуклеарно оружје ...) ; - консултације са наставницима сродних предмета ; - коришћење интернета, енциколпедија и разне друге литературе) ;	- ученик повезује и проширује своја знања - чита и анализира разне историјске изворе ; - разликује и упоређује државно и друштвено уређење земаља поменуте епохе ; - извештава о резултатима свог рада	- упознаје ученике са догађајима непосредно после Другог светског рата и зашто су тадашње прилике у свету кренуле путем конфронтације две суперсиле САД и СССР-а ; - примењује методу дедукције; - проучава са ученицима историјске тектове из тог периода ,
Југославија после Другог светског рата	6	- студиозно припремање за часове - комбиновање различитих метода - сликовито извођење наставе да би ученицима било што интересантније (приче из околине јер је у питању релативно ближи историјски период) ; - корелација са сродним предметима : географија - консултације са наставницима сродних предмета ;	- ученик пажљиво слуша на часу ; - користи историјску карту да би употпунио своје знање ; - проширује своја знања уз помоћ интернета ; - разликује и упоређује државно и друштвено уређење прве и друге Југославије ;	- објашњава ученицима ситуацију у Југославији после Другог светског рата; - објашњава догађаје који су довели до распада СФРЈ ; - пошто је у питању блиски период историје, наставник наводи примере из сећања старије генерације

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч

1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.5 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.6 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора

3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

Образовни стандарди:
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик / ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји

2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.7 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.8 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

САВРЕМЕНО ДОБА

ПРВИ СВЕТСКИ РАТ И РЕВОЛУЦИЈЕ У РУСИЈИ И ЕВРОПИ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора

2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.9 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.10 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

СРБИЈА И ЦРНА ГОРА У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје

1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.

У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.1 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту

3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

СВЕТ ИЗМЕЂУ ПРВОГ И ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Образовни стандарди:
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда

1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.3 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.4 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)

3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

ЈУГОСЛОВЕНСКА КРАЉЕВИНА

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје

2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.5 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.6 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су оследице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:

1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.1 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

ЈУГОСЛАВИЈА У ДРУГОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме _____да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.1 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

СВЕТ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Образовни стандарди:
Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.1 уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2 уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.

3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

ЈУГОСЛАВИЈА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Образовни стандарди:

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на основном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ученица:
1.1.1. именује и разликује основне временске одреднице.
1.1.2. именује историјске периоде и зна редослед историјских периода.
1.1.4. уме да одреди којем веку припадају важне године из прошлости.
1.1.5. уме да одреди којем историјском периоду припадају важне године из прошлост
1.1.6. препознаје значење основних појмова из историје цивилизације.
1.1.7. именује најважније појаве из националне историје
1.1.8. именује најважније појаве из опште историје
1.1.9. зна на којем простору су се одиграле најважније појаве и догађаји из опште и националне историје
1.1.10. уме да наведе узроке и последице најважнијих појава из прошлости

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица :
1.2.1. препознаје на основу карактеристичних историјских извора (текстуалних, сликовних, материјалних) о којој историјској појави, догађају и личности је реч
1.2.2. препознаје разлику између текстуалног историјског извора и других текстова познатих ученику,који говоре о истим историјским појавама
1.2.3. препознаје једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми слике.
1.2.4. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми историјске карте у којој је наведена легенда
1.2.5 уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у форми табеле
1.2.6. уме да прочита једноставне и карактеристичне историјске информације дате у облику графикона.
1.2.7. зна да исте историјске појаве могу различито да се тумаче
1.2.8. препознаје различита тумачења исте историјске појаве на једноставним примерима

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на средњем нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица:
2.1.1. уме да повеже личност и историјски феномен са одговарајућом временском одредницом и историјским периодом
2.1.2. препознаје да постоји повезаност националне,регионалне и светске историје
2.1.3 препознаје да постоји повезаност регионалне и светске историје
2.1.4. препознаје да постоји повезаност појава из прошлости са појавама из садашњости
2.1.5. зна да разуме узроке и последице важних историјских феномена у националној историји
2.1.6. зна и разуме узроке и последице важних историјских прекретница из опште историје

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
2.2.1. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних писаних историјских извора.
2.2.2. уме да закључи о којем историјском феномену је реч на основу карактеристичних сликовних историјских извора.
2.2.3. уме да одреди из које епохе или са ког географског простора потиче историјски извор када је текст извора непознат ученику, али су у њему наведене експлицитне информације о особинама епохе или географског простора
2.2.4. уме да одреди угао гледања на историјску појаву(победника или побеђеног) на основу поређења два историјска извора који говоре о истоом историјском феномену ,догађају
2.2.5. препознаје да постоји пристрастност у појединим тумачењима историјских извора.

Следећи искази описујушта ученик/ученица зна и уме на напредном нивоу.
У области ИСТОРИЈСКО ЗНАЊЕ ученик/ ученица
3.1.1. уме да примени знање из историјске хронологије (уме прецизно да одреди којој деценији и веку, историјском периоду припада одређена година, личност и историјски феномен)
3.1.2. уме да објасни специфичности важних историјских појмова и да их примени у одговарајућем историјском контексту
3.1.3. зна специфичне детаље из опште и националне историје
3.1.4. разуме на који начин су повезане појаве из националне,регионалне и опште историје
3.1.5. разуме како су повезане појаве из прошлости и садашњости
3.1.6. уме да закључи зашто је дошло до одређених историјских догађаја и које су последице важних историјских дешавања

У области ИСТРАЖИВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ ИСТОРИЈЕ ученик /ученица:
3.2.1 уме да изврши селекцију историјских извора.
3.2.2 уме да анализира и процени релевантност историјских извора
3.2.3 уме да анализира и процени ближе хронолошко порекло извора
3.2.4. уме да одреди на основу анализе историјског извора контекст у којем је настао извор и контекст о којем говори извор (идеолошки,културолошки, социјални,политички,географски контекст извора)
3.2.5. уме да прочита историјске информације у различитим симболичким модалитетима и повеже их са претходним историјским знањем (закључује на основу историјске карте, без понуђене легенде,упоређује две графикона и закључује о појави)
3.2.6. уме да издвоји разлике и сличности у тумачењима и изворима који се односе на исти историјску појаву.
3.2.7. уме да изрази став и мишљење о одређеном тумачењу историјског феномена и да одреди врсту пристрасности (манипулација,пропаганда,стереотипи)

ГЕОГРАФИЈА

(2 часа недељно, 68 часова годишње)

Циљ наставе географије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да ученицима пружи знања и објашњења о савременим географским појавама, објектима и процесима на територији Републике Србије. Ослањајући се на претходно стечена знања и умења ученика, настава географије ће им омогућити разумевање основних физичко-географских одлика наше земље и упознавање сложених друштвено-економских процеса и промена, како у нашој држави, тако и на Балканском полуострву, Европи и свету као целини.

Задаци наставе географије су стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе географије сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе географије буду у пуној мери реализовани. Њихово остваривање допринеће оспособљавању и развијању знања, вештина, ставова и вредности који су неопходни за развој хумане, хармоничне и интеркултурно усмерене личности, способне да се сналази у сложеним условима друштва у трансформацији и да допринесе развоју своје заједнице као одговоран грађанин.

Оперативни задаци

Ученици треба да:
- одређују, повезују и схватају значај географског положаја своје земље на Балкану, у Европи и у свету;
- стекну основна знања о природно-географским и друштвено-економским одликама Србије, њеним природним лепотама и културном наслеђу;
- примењују стечена знања у свакодневном животу, како би са разумевањем могли да прате друштвено-географске појаве, процесе и односе на простору наше земље, на Балкану, у Европи и у свету;
- познају својства географских објеката, појава и процеса у крају у коме живе и повезују појаве и процесе на регионалном и националном нивоу;
- развијају способности повезивања знања из географије са знањима из сродних наставних предмета;
- схватају потребу личног учешћа у заштити, обнови и унапређивању квалитета животне средине и значај очувања природе и природних ресурса;
- поседују осећања социјалне припадности и привржености сопственој нацији и култури, те активно доприносе очувању и неговању националног и културног идентитета;
- развијају међусобно уважавање, као и сарадњу и солидарност између припадника различитих социјалних, етничких и културних група и доприносе друштвеној кохезији;
- подржавају процесе међународне интеграције наше земље;

- користе различите изворе информација и уочавају њихову важност у географским сазнањима;
- буду оспособљени да на терену осматрају, мере, анализирају, интервјуишу, скицирају и прикупљају податке и развијају способност исказивања географског знања речима, сликом, квантитативно, табеларно, графички и схематски;
- овладају техникама тимског/групног рада и групног одлучивања;
- буду оспособљени за континуирано образовање и самообразовање.

Наставни садржаји		**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности**
Уводу програмске садржаје	1	Монолошко дијалошка презентација плана и програма, упоређивање нових појмова и градива са већ стеченим знањима	Слушају, упоређују нозе појмове са стеченим знањима, стичу основна знања
Географски положај,гра нице и величина	2	Лстицање разноврсности и сложености географског положаја наше земље,презентација садржаја, предочавање нових чињеница и указати на значај и мссто наше земље у Европи.	Слушају, прате, упоређују, анализирају, дискутују, израђују карту Србије, уочавају
Природне одлике Србије	26	Наставно градиво повезати са сличним садржајима других предмета, истаћи разноврсност природно-географских одлика, дијалогом утврђујемо особемости рсгионалпих цслина, тежиштс ставити иа опште садржаје, посебну пажњу посветити проблемима заштите и унапређењу животне средине.	Анализирају, размењују знања и дискугују, пишу реферате, попуњавају иему карту Србије,.
Становништво и насеља Србије	9	Наставно градиво повезати са сли^чим садржајима других предмета, подстицати ученике да боље упоз ају проблематику демографског развоја и насељеношћу Србије, истаћи битне одлике становништва и насеља, израда и анализа дијаграма	Слушају, цртају дијаграме, анализирају, упоређују, разговарају, упознају нове , садржаје.
Привреда Србије	13	Монолошко - дијалошка презентација привреде, објашњавање нових географских појмова, указивање на разноврсност природног богатства и на постојеће разлике у развоју привреде, израда и анализа дијаграма и табела.	Размењују знања и мишљења, слушају, читају и користе литературу, попуњавају нему карту, користе штампу, интернет, илуструју, упоређују.
Завичајна географија	6	Сагледавање обима и квалитета самосталног рада сваког појединца, подстицање радозналости, систематичности и креативности	Читају и користе литературу, упознају нове садржаје , пишу реферате, самовредпују свој рад, размењују сопствена знања и мишљења, презентују,

Србија ван границе Србије	6	Презентовање садржаја који се односе на Србе ван граница Србије, предочавање нових чињеница, објашњавање	Слушају, упоређују, закључују, разговарају, упознају нове садржаје, анализирају
Србија у савременим интеграцијским процесима Годишња системстизација	3 2	Упознавање ученика са актуелним интеграцијским процесима у Европи и свету, указати на место и значај наше земље у овој сфери, подстицати радозналост и систематичност	Слушају, упоређују, закључују, уочавају, размењују сопствена знања и мишљења, дискутују.

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставна тема	Назив наставне теме	Број часова			Образовни стандарди		
		За обраду	За друге типове	укупно	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво
I	УВОД	1		1			
II	ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ	1	1	2	ГЕ.1.1.3.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.4.	ГЕ.3.1.1.
III	ПРИРОДНЕ ОДЛУКЕ	17	9	26	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.4.1.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.4.1.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.4.1.
IV	СТАНОВНИШТВО И НАСЕЉА	6	3	9	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.4.1.	ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.1.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.4.1.
V	ПРИВРЕДА	9	4	13	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.1.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.1.

						ГЕ.2.4.1.	
VI	ЗАВИЧАЈНА ГЕОГРАФИЈА	3	3	6	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.3.2. ГЕ.1.4.1.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.1.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.3.2. ГЕ.3.4.1.
VII	СРБИ ВАН ГРАНИЦА СРБИЈЕ	3	3	6	ГЕ.1.1.3. ГЕ.1.3.1. ГЕ.1.4.2. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.1. ГЕ.2.4.2.	ГЕ.3.1.1. ГЕ.3.3.1. ГЕ.3.4.2. ГЕ.3.4.3.
VIII	РЕПУБЛИКА СРБИЈА У САВРЕМЕНИМ ИНТЕГРАЦИЈСКИМ ПРОЦЕСИМА	2	1	3	ГЕ.1.1.3.	ГЕ.2.1.1. ГЕ.2.1.2. ГЕ.2.1.3. ГЕ.2.1.4. ГЕ.2.3.2.	ГЕ.3.1.1.
	ГОДИШЊА СИСТЕМАТИЗАЦИЈА		2	2			
		42	26	68			

ФИЗИКА

(2 часа недељно, 68 часова годишње)

Циљ наставе физике јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да упознају природне појаве и основне законе природе, да стекну основну научну писменост, да се оспособе за уочавање и распознавање физичких појава у свакодневном животу и за активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, да оформе основу научног метода и да се усмере према примени физичких закона у свакодневном животу и раду.

Задаци наставе физике су:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе физике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе физике буду у пуној мери реализовани,

- развијање функционалне писмености,

- упознавање основних начина мишљења и расуђивања у физици,

- разумевање појава, процеса и односа у природи на основу физичких закона,
- развијање способности за активно стицање знања о физичким појавама путем истраживања,
- подстицање радозналости, способности рационалног расуђивања, самосталности и критичког мишљења,
- развијање вештине јасног и прецизног изражавања,
- развијање логичког и апстрактног мишљења,
- разумевање смисла и метода остваривања експеримента и значаја мерења,
- решавање једноставних проблема и задатака у оквиру наставних садржаја,
- развијање способности за примену знања из физике,
- уочавање и разумевање повезаности физичких појава и екологије и развијање свести о потреби заштите, обнове и унапређивања животне средине,
- развијање радних навика и склоности ка изучавању наука о природи,
- развијање свести о сопственим знањима, способностима и даљој професионалној оријентацији.

Оперативни задаци

Ученик треба да:

- разликује физичке величине које су одређене само бројном вредношћу (време, маса, температура, рад, енергија, количина наелектрисања, електрични напон и струја) од оних које су дефинисане интензитетом, правцем и смером (брзина, убрзање, сила, јачина електричног и магнетног поља ...),
- уме да слаже и разлаже силу, јачину електричног поља...
- разликује различите врсте кретања (транслаторно, осцилаторно, таласно) и да зна њихове карактеристике,
- зна основне карактеристике звука и светлости,
- зна да је брзина светлости у вакууму највећа постојећа брзина у природи,
- разуме да је рад силе једнак промени енергије и на нивоу примене користи трансформацију енергије у рад и обрнуто,
- примењује законе одржања (масе, енергије, количине наелектрисања),
- зна услове за настанак струје и Омов закон,
- прави разлику између температуре и топлоте,
- уме да рукује мерним инструментима,
- користи јединице Међународног система (СИ) за одговарајуће

Трајање 35+27+6 68	**САДРЖАЈ**	**НАЧИН ОСТВАРИВАЊА**	**ВРСТЕ АКТИВНОСТИ**	**АКТИВНОСТИ НАСТАВНИКА**
4+3+1	ОСЦИЛАТОРНО И ТАЛАСНО КРЕТАЊЕ Обнављање дела градива из седмог разреда које се односи на закон одржања механичке енергије. Осцилаторно кретање (осциловање тела обешеног о опругу, осциловање куглице клатна). Појмови и величине којима се описује осциловање тела (амплитуда, период, фреквенција). Закон о одржању механичке енергије при осциловању тела. (2+1) Таласно кретање (механички талас). Основни параметри којима се описује таласно кретање (таласна дужина, фреквенција, брзина). (1+1) Звук. Карактеристике звука и звучна резонанција. (1+1) *Демонстрациони огледи.* Осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу (у ваздуху и у течности). Осциловање жица и ваздушних стубова (фрула зарођена у воду, ксилофон,	Методом разговора обновити таласно кретање.Поновити дијалоски основне карактеристике таласног кретања. Примењивање таласног кретања кроз експеримент. Примена кроз задатке,демонстрационе огледе и вежбе. Период се одређује на основу фреквенције таласног кретања па се то ученицима и показује кроз огледе и задатке. Аналитицки повезивати разлиците врсте кретања	Уценици наводе примере из зивота,закључују,обнављају вец науцено. Разумети различите врсте кретања,знати да опише транслаторно кретање,осцилаторно и таласно кретање. Ученици кроз огледе и лаб. везбе усвајају различите параметре осцилаторног кретања.	• Организује • Припрема • Прати • Помаже • Мотивише • Планира • Учествује • Едукује • Вреднује

	различите затегнуте жице, једнаке стаклене флаше са различитим нивоима воде). Одакле долази звук (гумено црево са два левка, канап и две пластичне чаше...). Таласи (таласна машина или када). ***Лабораторијска вежба*** 1. Мерење периода осциловања клатна. (1)	методом демонстрационог огледа.Уценицима показати разлците примере на основу којих це они разумети карактеристике таласног кретања.	Обнављају градиво седмог разреда,механичку енергију и закон одржања енергије.	
7+6+2	СВЕТЛОСНЕ ПОЈАВЕ Светлост (основни појмови). Праволинијско простирање светлости (сенка и полусенка, помрачење Сунца и Месеца). (1+0) Закон одбијања светлости. Равна и сферна огледала и конструкција ликова предмета. (2+2) Брзина светлости у различитим срединама. Индекс преламања и закон преламања светлости. Тотална рефлексија. (1+1) Преламање светлости кроз призму и сочива. Одређивање положаја ликова код сочива. Оптички инструменти. Лупа и микроскоп. (3+2) Систематизација и обнављање градива. (0+1) Демонстрациони огледи. Сенке. Хартлијева плоча за илустровање закона о одбијању и преламању светлости. Преламање светлости (штапић делимично уроњен у чашу с водом, новчић у чаши са водом и испод ње). Преламање беле светлости при пролазу кроз призму. Преламање светлости кроз сочиво, око и корекција вида (оптичка клупа, геометријска оптика на магнетној табли, стаклена флаша са водом као сочиво). Лупа и микроскоп.	Ученицима објаснити појам светлосног кретања дијалошким поступком и демонстрацијама кроз различите огледе. Експерименталном методом приближити уценицима већ стечено знање о светлости. Монолошки и дијалошки објаснити равно,сферно огледало и сочиво. Кроз лабораторијске вежбе проверити закон преламања и конструкцију лика код огледала и сочива. Решавањем задатака са ученицима одређује се жижна даљина ,полупречник и центар кривине. Експериментално одређивање жижне даљине поделом ученика на групе.	Ученици: наводе примере, дискутују, посматрају огледе, записују, изводе закључке, цртају, решавају рачунске задатке	• Организује • Припрема • Прати • Помаже • Мотивише • Планира • Учествује • Едукује • Вреднује

	Лабораторијске вежбе 1. Провера закона одбијања светлости коришћењем равног огледала. (1) 2. Одређивање жижне даљине сабирног сочива. (1)			
5+5+0	ЕЛЕКТРИЧНО ПОЉЕ Наелектрисавање тела. Елементарна количина наелектрисања. Закон о одржању количине наелектрисања. Узајамно деловање наелектрисаних тела. Кулонов закон. (2+2) Електрично поље (линије сила, хомогено и нехомогено поље). Рад силе електричног поља. Напон. Веза напона и јачине хомогеног електричног поља. Електричне појаве у атмосфери. (3+2) Систематизација и обнављање градива. (0+1) Демонстрациони огледи. Наелектрисавање чврстих изолатора и проводника. Електрофор, електрично клатно и електроскоп. Линије сила електричног поља (перјанице, гриз у рицинусовом уљу и јаком електричном пољу). Фарадејев кавез. Антистатичке подлоге. Инфлуентна машина. Мехури сапунице у електричном пољу. Модел громобрана.	Монолошки и дијалошки објаснити сам појам електрично поље и наћи примену у свакодневном животу. Увести ученицима постепено појам напона,наелектрисања и јачине ел.поља. Демонстрационим огледима показати ученицима основне уредјаје за мерење ел.поља.	Ученици: посматрају, записују, питају, врше анализу огледа и задатака и изводе закључке	• Организује • Припрема • Прати • Помаже • Мотивише • Планира • Учествује • Едукује • Вреднује
8+8+3	ЕЛЕКТРИЧНА СТРУЈА Електрична струја (једносмерна, наизменична). Услови за настајање електричне струје и извори струје (ЕМС). Мерење електричне струје и напона. (3+3) Електрична отпорност проводника. Проводници и изолатори. Омов закон за део струјног кола. Рад и снага електричне струје. Џул-Ленцов закон. Омов закон за цело струјно коло. Везивање	Монолошки и дијалошки објаснити једносмерну и наизменичну струју. Ученици решавају рачунске задатке и одређују основне физичке величине за електричну струју. Монолошки се објашњава Омов закон а касније ученици	Ученици: посматрају, питају,	• Организује • Припрема • Прати • Помаже • Мотивише • Планира

	отпорника. (4+4) Електрична струја у течностима и гасовима. (1+0) Систематизација и обнављање градива. (0+1) Демонстрациони огледи. Демонстрациони амперметар у струјном колу. Регулисање електричне струје у колу реостатом и потенциометром. Графитна мина (оловке) као потенциометар. Мерење електричне отпорности омметром. Загревање проводника електричном струјом. Протицање електричне струје у воденом раствору кухињске соли. Лимун као батерија. Пражњење у Гајслеровим цевима помоћу Теслиног трансформатора. ***Лабораторијске вежбе*** 1. Зависност електричне струје од напона на проводнику (таблични и графички приказ зависности). (1) 2. Одређивање електричне отпорности отпора у колу помоћу амперметра и волтметра. (1) 3. Мерење електричне струје и напона у колу са серијски и паралелно повезаним отпорницима и одређивање еквивалентне отпорности. (1)	примењују овај закон кроз задатке и лабораторијске вежбе. Експериментално се одређује зависност електричне струје од напона и одредјује електрична отпорност у колу помоћу амперметра и волтметра	записују, наводе примере, врше анализе демонстрационих огледа и рачунских задатака и математички израчунавају непознате величине	• Учествује • Едукује Вред нује
4+2+0	МАГНЕТНО ПОЉЕ Магнетно поље сталних магнета. Магнетно поље Земље. (1+1) Магнетно поље електричне струје. Дејство магнетног поља на струјни проводник. (2+1) Допринос Николе Тесле и Михајла Пупина развоју науке о електромагнетним појавама и њиховој примени. (1+0)	Монолошки и дијалошки се објашњава и понавља знање о магнетима и магнетном пољу. Ученицима се објашњава дејство магнетног поља на проводник са струјом. Дијалошком методом се говори о доприносу Николе Тесле и Михајла Пупина у области магнетног поља.	Ученици: посматрају, питају, наводе примере, уочавају, записују	• Организује • Припрема • Прати • Помаже • Мотивише • Планира

	Демонстрациони огледи. Линије сила магнетног поља потковичастог магнета и магнетне шипке. Магнетна игла и школски компас. Ерстедов оглед. Електромагнет. Узајамно деловање два паралелна проводника кроз које протиче струја.	Демонстрационим огледима се објашњава Ерстедов оглед, показује електромагнет и објашњавају линије сила магнетног поља.		• Учествује • Едукује • Вреднује
5+3+0	ЕЛЕМЕНТИ АТОМСКЕ И НУКЛЕАРНЕ ФИЗИКЕ Структура атома (језгро, електронски омотач). Нуклеарне силе. (1+1) Природна радиоактивност. Радиоактивно зрачење (алфа, бета и гама зраци) и њихово биолошко дејство на биљни и животињски свет. Заштита од радиоактивног зрачења. (2+1) Вештачка радиоактивност. Фисија и фузија. Примена нуклеарне енергије и радиоактивног зрачења. (2+1) Демонстрациони оглед. Детекција присуства радиоактивног зрачења. (школски Гајгер-Милеров бројач)	Монолошки се ученицима објашњава о законима атомске и нуклеарне физике. Повезује се са знање о структури атома и силама које делују у атому. Демонстрационим огледом се објашњава начин детекције радиоактивног зрачења.	Ученици: посматрају, питају, наводе примере, закључују, записују	• Организује • Припрема • Прати • Помаже • Мотивише • Планира
2+0	ФИЗИКА И САВРЕМЕНИ СВЕТ Утицај физике на развој других природних наука, медицине и технологије. (2+0)	Монолошки и дијалошки и кроз различите примере повезује се физика као наука са другим природним наукама.	Уценици повезују са неким примерима из зивота,дају закључке и записују.	Организује Припрема Прати Помаже Планира

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Назив наставне теме	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво

Осцилаторно и таласно кретање	1.2.1.Ученик уме да препозна врсту кретања према облику путање. (Осциловање тега на опрузи и кретање детета на љуљашци. 1.7.1.Ученик поседује способности потребне за рад у лабораторији. 1.7.2.Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.	2.2.3.Ученик уме да препозна основне појмове које описује осцилаторно кретање, зна шта је равнотежни положај, амплитуда, период осциловања... 2.6.1.Ученик разуме и примењује директну и обрнуту пропорционалност (да је период осциловања клатна сразмеран дужини клатна а о обрнуто сразмеран грав.убрзању и фреквенцији. 2.7.3.Ученик уме да реализује експеримент по упутству.	3.2.2.Ученик уме да примени односе између физичких величина које описују осцилаторно креттање. (однос периода осциловања, фреквенције и броја осцилација код осцилатора, то јест везу периода осциловања и дужине математичког клатна, уме да израчуна вредност периода и фреквенције ако су дати број осцилација и време. 3.2.3.Ученик зна како се мењају положај и брзина при осцилаторном кретању (математ.клатна и тега на опрузи),зна да је брзина тела највећа при пролазу кроз равнотежни положај а да је једнака нули кад се налази у амплитудни положај. 3.2.4.Ученик зна основне физичке величине које описују таласно кретање,зна шта је таласна дужина и зна да препозна на графички приказаном таласу,зна да израчуна период и фреквенцију таласа и зна шта је амплитуда таласа. 3.2.5.Ученик уме да препозна основне особине звука , зна да звук представља механички талас који се простире у свим срединама различитим брзинама. 3.7.1.Ученик уме да донесе

			закључак на основу резултата мерења.
Светлосне појаве	1.7.1.Ученик поседује способности потребне за рад у лабораторији. 1.7.2.Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.	2.7.2.Ученик уме да врши једноставна уопштавања и систематизацију резултата при изради лабор.вежби. 2.7.3.Ученик уме да реализује експеримент по упутству.	3.2.5.Ученик уме да препозна особине светлости зна да светлост представља електромагнетни талас који се простире кроз вакуум истом брзином који износи 300000km/s и да је то највећа могућа брзина. 3.2.6.Ученик зна како се прелама и одбија светлост,разуме да је тело видљиво само ако светлосни зраци падају право на тело одбијају се од њега и долазе до ока посматрача.,зна закон одбијања светлости,зна да је положај лика предмета у води померен у односу на стварни положај предмета због преламања светлости,зна да лупа микроскоп и телескоп преламају светлост и да их користимо за увећање лика. 3.7.1.Ученик уме да донесе закључак на основу резултата мерења.

Електрично поље	1.1.2.Ученик уме да препозна смер деловања електростатичке силе, зна да тела могу бити позитивно или негативно наелектрисана и на основу тога препознаје када је узајамно деловање између два тела привлачно односно одбојно,и да ће интеракција бити највећа у случају када су наелектрисана тела међусобно најближа.	2.4.1.Ученик уме да користи важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке.(за кол.наелектрисања, електрични потенцијал...) 2.6.1.Ученик примењује директну и обрнуту пропорционалност .(да Кулонова сила сразмерна количинама наелектрисања а обрнуто сразмерна квадрату растојања)	
Електрична струја	1.3.1.Ученик уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале. Пример: Да би струја текла кроз течност она мора бити проводна или да струјно коло може да се затвори металним новчићем а не гумицом. 1.4.1.Ученик уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока,користи уређаје за мерење амперметре и волтметре и зна да запише измерену бројну вредност са одговарајућом јединицом мере. 1.4.2.Ученик уме да препозна инструменте за мерење јачине струје и напона,препознаје да се	2.3.1.Ученик зна да разликује електричне проводнике и изолаторе,зна да метали и водени раствори неких супстанција као и гасови при одређеним условима могу да проводе електричну струју. 2.3.2.Ученик зна називе основних елемената електричног кола. (извор струје,прекидач,проводник и отпорник) и зна да их препозна у простом колу. 2.3.3.Ученик уме да препозна да ли су извори напона везани редно или паралелно,зна да се за повећање напона користи редна веза ,на пр.зна да да повеже три идентичне батерије како би добио три пута већи напон,зна да се редна веза остварује везивањем позитивног пола једног извора за негативни пол следећег извора,да се паралелна веза остварује везивањем свих позитивни полова у једну тачку а свих негативних у другу. 2.3.4.Ученик уме да израчуна јачину струје отпор или напон ако су познате	3.3.1.Ученик зна како се везују отпорници и инструменти у електричном колу, зна да се отпорници могу везати редно и паралелно, да се амперметар везује редно аволтметар паралелно. 3.4.2.Ученик уме да мери јачину струје и напон у електричном колу,зна да изабере одговарајући опсег јачине струје и напона. (једносмерних стр.) 3.7.1.Ученик уме да донесе закључак на основу резултата мерења.

	јачина струје мери амперметром а напон волтметром. 1.4.3.Ученик зна да користи основне јединице за :јачину струје,напон, рад и снагу електричне струје.) .7.1.Ученик поседује способности потребне за рад у лабораторији. 1.7.2.Ученик уме да се придржава основних правила понашања у лабораторији.	друге две.(користи образац I=U/R) 2.3.5.Ученик уме да препозна топлотне ефекте електричне струје,да може да се користи за грејање. 2.3.6.Ученик разуме појмове енергије и снаге електричне струје,зна да се електрични уређаји карактеришу електричном снагом која се изражава у киловатима, разуме да потршња електрична енергије зависи од снаге уређаја и времена коришћења и изражава се у KWh. 2.4.1.Ученик зна да користи важније изведене јединице Si система и зна њихове ознаке .(јачина струје, напон, снаге) 2.4.3.Ученик уме да користи префиксе мили и кило и уме да да претвара јединице. 2.5.2.Ученик уме да препозна да се у уређајима и процесима у којима постоји механичко кретање електрична енергија троши на механички рад. (електромотор) 2.6.1.Ученик примењује директну и обрнуту пропорционалност.(јачина струје сразмерна напону а обрнуто сразмерна отпору) 2.7.1.Ученик уме табеларно и графички да прикаже резултате мерења. (Омов закон) 2.7.3.Ученик уме да реализује експеримент по упутству.	
Магнетно поље	1.1.2.Ученик уме да препозна смер деловања магнетне силе,зна да стални магнети имају два пола N и S и да магнетно деловање може бити	2.5.2.Ученик уме да препозна појаве код којих се електрична струја троши на механички рад. (деловање магнетног поља на проводник са струјом) 2.6.1.Ученик разуме и примењује директну пропорционалност.	3.7.2.Ученик уме да препозна питање и да одговор вршењем демонстрационих огледа са магнетима.

	привлачно и одбојно. 1.3.2. Ученик уме да препозна магнетне ефекте електричне струје,препознаје да се калем кроз који протиче струја понаша као шипкасти магнет,да при престанку протицања струје калем губи магнетнасвојства.	(Амперова сила)	
Елементи атомске и нуклеарне физике	Ова област је изостала због недостатака емпиријских налаза који би упућивало на то да ученици знају више од онога што је описано стандардима за предмет Хемија.	Ова област је изостала због недостатака емпиријских налаза који би упућивало на то да ученици знају више од онога што је описано стандардима за предмет Хемија.	Ова област је изостала због недостатака емпиријских налаза који би упућивало на то да ученици знају више од онога што је описано стандардима за предмет Хемија.
Физика и савремени свет	Ова област је изостала због недостатака емпиријских налаза који би упућивало на то да ученици знају више од онога што је описано стандардима за предмет Хемија.	Ова област је изостала због недостатака емпиријских налаза који би упућивало на то да ученици знају више од онога што је описано стандардима за предмет Хемија.	Ова област је изостала због недостатака емпиријских налаза који би упућивало на то да ученици знају више од онога што је описано стандардима за предмет Хемија.

МАТЕМАТИКА

(4 часа недељно, 136 часова годишње)

Циљ наставе математике у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и математичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, као и да:

- оспособи ученике да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама;
- оспособи ученике да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима;
- развије мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје;
- осигура да ученици усвоје елементарна математичка знања која су потребна за схватање појава и законитости у природи и друштву;
- оспособи ученике за примену усвојених математичких знања у решавању разноврсних задатака из животне праксе;
- представља основу за успешно настављање математичког образовања и за самообразовање;
- доприноси развијању менталних способности, формирању научног погледа на свет и свестраном развитку личности ученика.

Задаци наставе математике јесу:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе математике сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе математике буду у пуној мери реализовани;
- нумеричко описмењавање ради успешног бављења било којом професијом и остваривања квалитета живота;
- стицање знања неопходних за разумевање квантитативних и просторних односа и законитости у разним појавама у природи, друштву и свакодневном животу;
- стицање основне математичке културе потребне за сагледавање улоге и примене математике у различитим подручјима људске делатности (математичко моделовање), за успешно настављање образовања и укључивање у рад;
- развијање ученикових способности посматрања, опажања и логичког, критичког, аналитичког и апстрактног мишљења;
- развијање културних, радних, етичких и естетских навика ученика, као и побуђивање математичке радозналости;
- стицање способности изражавања математичким језиком, јасност и прецизност изражавања у писменом и усменом облику;
- усвајање основних чињеница о скуповима, релацијама и пресликавањима;
- савлађивање основних операција с природним, целим, рационалним и реалним бројевима, као и усвајање основних својстава тих операција;
- упознавање најважнијих геометријских објеката: линија, фигура и тела, и разумевање њихових узајамних односа;
- оспособљавање ученика за прецизност у мерењу, цртању и геометријским конструкцијама;
- припрема ученика за разумевање одговарајућих садржаја природних и техничких наука;
- изграђивање позитивних особина ученикове личности, као што су: систематичност, упорност, тачност, уредност, објективност, самоконтрола и смисао за самостални рад;
- стицање навика и умешности у коришћењу разноврсних извора знања.

Оперативни задаци

Ученике треба оспособити да:

- умеју да решавају линеарне једначине (неједначине) и системе линеарних једначина с једном и две непознате на основу еквивалентних трансформација, као и да решења тумаче графички;
- одговарајуће текстуалне задатке изразе математичким језиком и реше их користећи једначине;
- уоче функционалне зависности и да их приказују на различите начине, тј. да схвате појам функције и њеног графика;
- овладају појмом функције упознавањем/усвајањем линеарне функције и њених својстава, тако да могу да цртају и читају разне графике линеарне функције;
- умеју да тумаче податке представљене различитим дијаграмима и табелама;
- умеју да састављају табеле и цртају одговарајуће графиконе-дијаграме разних стања, појава и процеса; умеју да израчунају медијану и да је користе;
- схвате међусобне односе тачака, правих и равни у простору;

- науче најбитније чињенице о пројекцијама на раван;
- науче елементе и својства геометријских тела (призма, пирамида, ваљак, купа и лопта); умеју да цртају мреже и да израчунавају површину и запремину тела;
- примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области;
- примењују елементе дедуктивног закључивања.

Наставни садржај	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)	Активности наставника
1. Сличност троуглова	7	- Поновити да је сличност троуглова уведена преко једнакости углова. Талесова теорема (без доказа). Поређење троуглова по сличности - коефицијент сличности. - Применити сличност на правоугли троугао и на тај начин извести Питагорину теорему.	Ученици треба да: - Схвате појам размере дужи и својства пропорције - Схвате појам сличности троуглова и умеју да је примене у једноставнијим примерима	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира
2. Тачка, права и раван	13	Ученике упознати с међусобним односима тачака, правих и равни у простору и коришћењем модела и објеката у реалном окружењу и на сликама (цртежима) којима се представљају. Елементе који одређују раван (три неколинеарне тачке, две праве које се секу или су паралелне) и однос двеју равни представљати сликама, и на тај начин развијати ту врсту просторног сагледавања. Посебно посветити пажњу односу равни и на њој нормалне праве. Ортогонална пројекција тачке на раван и ортогонално пројектовање дужи (тачка-по-тачка). Наставник треба да демонстрира ова својства користећи припремљени материјал, а не да захтева да то ученици самостално раде.Полиедар као тело ограничено коначним бројем полигона. Неки основни полиедри ће се детаљније обрађивати (види даље).	Ученици треба да: - Усвоје основне геометријске појмове (тачка, права, раван), одређеност праве и равни; - Схвате међусобне односе тачке, праве и равни у простору - Развијају способност просторног посматрања - Упознају најбитније чињенице о пројекцијама на раван - Да стечена знања успешно примењују у ресавању задатака	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира

3. Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом	21	Обновити појам алгебарског израза са променљивом и основна правила рачунања с бројевима. Истаћи да ова правила важе и кад се бројеви замене изразима са променљивом. Два израза су *еквивалентна* (идентички једнака) ако се један од њих добија из другог применом правила рачунања у коначном броју корака. Истаћи чињеницу да су *вредности двају еквивалентних израза једнаке за све допустиве вредности променљивих.* Из овога следи да су линеарне једначине $ф(x)=г(x)$ и $ф(x)=x(x)$ (односно неједначине $ф(x)>г(x)$ и $ф(x)>x(x)$, тј. $ф(x)<г(x)$ и $ф(x)<x(x)$) еквивалентне ако је израз $г(x)$ еквивалентан изразу $x(x)$. Треба рећи да је алгебарски израз с променљивом *x линеаран* ако је еквивалентан изразу облика $ax+б$, и једначина (неједначина) је линеарна ако је еквивалентна једначини (неједначини) облика $ax+b=0$ ($ax+b>0$, $ax+b<0$).	Ученици треба да: - Умеју да решавају линеарне једначине и неједначине са једном непознатом на основу еквивалентних трансформација - Решење тумаче графички - Одговарајуће текстуалне задатке изразе математичким језиком и реше их користећи једначине и неједначине - Стичу навику за прецизност у раду, правилно тумаче и различито записивање решења једначина и неједначина	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира
4. Призма	12	Да би ученици што лакше упознали ово геометријско тело, његове елементе и својства и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити његове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваног тела. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела. Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим	Ученици треба да: - Упознају геометријско тело-призму, његове елементе и својства - Умеју да цртају мрежу, израђују моделе и да израчунавају површину и запремину тела - Израчунавају масу тела приликом решавања практичних задатака - Развијају способност просторног посматрања - Примењују знања о	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира

		формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга,...). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.	геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области, па тако стичу одређену политехничку културу	
5. Пирамида	13	Да би ученици што лакше упознали ово геометријско тело, његове елементе и својства и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити његове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваног тела. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела. Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга,...). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.	Ученици треба да: - Упознају геометријско тело-пирамиду, његове елементе и својства - Умеју да цртају мрежу, израђују моделе и да израчунавају површину и запремину тела - Израчунавају масу тела приликом решавања практичних задатака - Развијају способност просторног посматрања - Примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области, па тако стичу одређену политехничку културу	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира
6. Линеарна функција	11	Говорити о линеарној функцији не уводећи општи појам функције. Детаљно обрадити линеарну функцију и њена својства и научити ученике да цртају графике и читају њихова својства.	Ученици треба да: - Прошире и продубе знања о функцијама упознавањем линеарне функције и њених својстава, тако да могу поуздано да цртају и чувају разне графике	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира

			- Усвоје појам нуле функције, знак функције, раст и опадање	
7. Графичко представљање статистичких података	8	За примере статистичких података бирати податке које ученици овог узраста разумеју и који за њих имају релевантно значење: школске оцене и просеци, резултати медицинских мерења и сличне податке из свакодневног живота.	Ученици треба да: - Умеју да састављају разне таблице и цртају одговарајуће графиконе, дијаграме разних стања, појава и процеса - Умеју да тумаче податке представљене различитим дијаграмима и табелама - Умеју да рачунају медијану и да је користе	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира
8. Системи линеарних једначина с две непознате	18	Ученици треба да упознају линеарну једначину с две непознате, график једначине с две непознате (права) и појам система једначина; они треба да знају да је график једначине $ax + by + c=0$, где је $a \neq 0$ или $b \neq 0$ права и да умеју да нацртају тај график. Графички приказ и интерпретација система линеарних једначина с две непознате имају значајну улогу. Решавати једноставније облике система методама замене и супротних коефицијената. У изучавању линеарних једначина с једном непознатом и система линеарних једначина значајну пажњу треба посветити у њиховој примени на решавању разних једноставних проблема.	Ученици треба да: - Умеју да решавају системе са једном и две непознате на основу еквивалентних трансформација, као и да решење тумаче графички - Умеју да одређују поједина решења линеарне једначине са две непознате - Умеју да решавају систем линераних једначина са две непознате методом супротних коефицијената, методом замене и графички и да успешно примењују систем линеарних једначина у решавању практичних проблема - Одговарајуће текстуалне задатке могу да изразе математичким језиком, а нарочито помоћу једначина	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира

9. Ваљак	8	Да би ученици што лакше упознали ово геометријско тело, његове елементе и својства и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити његове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваног тела. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела. Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга,...). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.	Ученици треба да: - Упознају геометријско тело-ваљак, његове елементе и својства - Умеју да цртају мрежу, израђују моделе и да израчунавају површину и запремину тела - Израчунавају масу тела приликом решавања практичних задатака - Развијају способност просторног посматрања - Примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области, па тако стичу одређену политехничку културу	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира
10. Купа	9	Да би ученици што лакше упознали ово геометријско тело, његове елементе и својства и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити његове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваног тела. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела. Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга,...). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.	Ученици треба да: - Упознају геометријско тело-купу, његове елементе и својства - Умеју да цртају мрежу, израђују моделе и да израчунавају површину и запремину тела - Израчунавају масу тела приликом решавања практичних задатака - Развијају способност просторног посматрања - Примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области, па тако стичу одређену политехничку културу	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира

11. Лопта	5	Да би ученици што лакше упознали ово геометријско тело, његове елементе и својства и научили да израчунавају површину и запремину овог тела, треба користити његове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваног тела. Погодним примерима из физике показати везу између запремине, масе и густине тела. Рачунати површине и запремине преко основних елемената (датих одговарајућим формулама) као и с њима зависних елемената (дужине ивица, бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга,...). Практично примењивати ова знања кроз различите конкретне примере рачунања површина и запремина објеката из окружења.	Ученици треба да: - Упознају геометријско тело-лопту, његове елементе и својства - Умеју да цртају мрежу, израђују моделе и да израчунавају површину и запремину тела - Израчунавају масу тела приликом решавања практичних задатака - Развијају способност просторног посматрања - Примењују знања о геометријским телима у пракси, повезујући садржаје математике и других области, па тако стичу одређену политехничку културу	- Организује - Припрема - Прати - Помаже - Планира
12. Писмени задаци са исправкама	8		Сагледати како су ученици савладали пређено градиво.	

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

БРОЈЕВИ И ОПЕРАЦИЈЕ СА ЊИМА		
основни ниво	**средњи ниво**	**напредни ниво**
Ученик уме да:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА. 1.1.1. прочита и запише различите врсте бројева (природне,целе, рационалне)		

МА. 1.1.2. преведе децимални залис броја у разломак и обратно		
МА. 1.1.3. упореди повеличини бројеве истогзаписа, помажући се слнком кад.је то потребно	МА.2.1.1. упореди по величини бројеве записане у различитим облицима	
МА.1.1.4. изврши једну основну рачунску операцију са бројевима истог записа, помажући се сликом кад је то потребно (у случају сабирања и одузимања разломака само са истим имениоцем); рачуна, на пример 1 /5 од n, где је *n* дати природан број .	МА.2.1.2. одреди супротан број, реципрочну вредност и апсолутну вредност броја; израчуна вредност једноставнијег израза са више рачунских операција различитог приоритета, укључујући ослобађање од заграда, са бројевима истог записа	МА.3.1.1. одреди вредност сложенијег бројевног израза
МА.1.1.5. дели са остатком једноцифреним бројем и зна када је један број дељив другим	МА.2.1.3. примени основна правила дељивости са 2, 3, 5, 9 н декадним јединицама	МА.3.1.2.оперишеса појмом дељивости *у* проблемским ситуацијама
МА.1.1.6. користи целе бројеве и једноставне изразе са њима помажући се визуелним представама	МА.2.1.4. користи бројеве и бројевне изразе у једноставним реалним ситуацијама	МА.3.1.3.користи бројеве и бројевне изразе у реалним ситуацијама
АЛГЕБРА И ФУНКЦИЈЕ		
Ученик врши формалие операције које* cv *редуциране и зависе од иитерпретације; уме да:	***Ученик је рачунске процедуре довео до солидпог степепа уеежбаности; уме да:***	***Учепик је постиzао висок степен увежбапоспш извођења операција yt истицање својстава која се примењују; уме да:***
МА. 1.2.1. реши линеарне једначине у којимасе непозната појављује само у једном члану	МА.2.2.1. реши линеарне једначине исистемелинеарних једначина са две непознате	МА.3.2.1. саставља и решава линеарнејединачине и неједначине и системе линеарнкх једначина са две непознате
МА. 1.2.2. израчуна степен датог броја, зна основне операције са степенима	МА.2.2.2. оперише са степенима и зна шта је квадратни корен	МА.3.2.2. користи особине степена и квадратног корена
МА. 1.2.3. сабира, одузимаи множи мономе	МА.2.2.3. сабира и одузима полиноме, уме да помножи два бинома и да квадрира бином	МА.3.2.3. зна и примењује формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; увежбано трансформише алгебарске изразе и своди их на најједноставији облик

МА. 1.2.4. одреди вредност функције дате таблицом или формулом	МА.2.2.4. уочи зависност међу променљивим, зна функцију $y=ax$ и графички интерпретира њена својства; везује за га својства појам директне пропорционалиости и одређује непознати члан пропорције	МА.3.2.4. разликује директно и обрнуто пропорционалне величине и то изражава одговарајућим записом; зна линеарну функцију и графички интерпретира њена својства
*j**	МА.2.2.5. користи једначине у једноставним текстуалним задацима	МА.3.2.5. користи једначине, нејсдначине и системе јсдначина решавајући и сложеније текстуалне задатке
ГЕОМЕТРИЈА		
Ученик:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА.1.3.1. влада појмовима: дуж, полуправа, права, раван и угао (уочава њиховс моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; разликује неке врсте углова и паралелне и нормалне праве)	МА.2.3.1 .одреди суплементне и комплементие углове, упоредне и унакрсне углове; рачуна са њима ако су изражени у целим стспенима	МА.3.3.1. рачуна са угловима укључујући и претварање угаоних мера; закључује користећи особине паралелних и нормалних правих, укључујући углове на трансверзали
МА.1.3.2. влада појмовима: троугао, четвороугаа, квадрат и правоугаоник (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; ученик разликује основне врсте троуглова, зна основне елементе троугла и уме да израчуна обим и површину троугла, квадрата и правоугаоника на основу елемената који непосредно фигуришу у датом задатку; уме да израчуна непознату страницу правоуглог троугла примењујући Питагорину теорему)	МА.2.3.2.одроди однос углова и страница у троуглу, збир углова у троуглу и четвороуглу; одреди број дијагонала. збир углова, обим и површину многоугла (на основу елемената који непосредно фигуришу у задатку) и да решава задатке користећи Питагорину теорему	МА.3.3.2. користи основна својства троугла, четвороугла, паралелограма и трапеза, рачуна њихове обиме и површиие іга основу елемената који нису обавезно непосредно дати у формулацији задатка; уме да их конструише

МА. 1.3.3. влада појмовима; круг, кружна линија (издваја њихове основне елементе, уочава њихове моделе у реалним ситуацијама и уме да их нацрта користећи прибор; уме да израчуна обим и површину круга датог полупречника)	МА.2.3.3. користи формуле за обим и површину круга и кружног лрстена	МА.3.3.3. одреди централни и периферијски угао, рачуна површиу исечка, као и дужину лука
МА. 1.3.4. влада појмовима: коцка и квадар (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама, зна њихове основне елемеше и рачуна њихову површину и запремину)	МА.2.3.4. влада појмовима: призма и пирамида;рачуна њихову површину и запремину када су неопходни елементи непосредно дати у задатку	МА.3.3.4. израчуна површину и запремину призме и пирамиде, укључујући случајеве када неопходни елементи нису непосредно дати
МА. 1.3.5. влада појмовима: купа, ваљак и лопта (уочава њихове моделе у реалним ситуацијама, зна њихове основне елементе)	МА.2.3.5. израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте када су неопходни елементи непосредно дати у задатку	МА.3.3.5. израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте, укључујући случајеве када неопходни елементи нису непосредно дати
МА. 1.3.6. интуитивно схвата појам подударних фигура (кретањем до поклапања)	МА.2.3.6. уочи односимеТричне фигуре и да одреди осу симетрије; користи подударност и везује је са карактеристичним својствима фигура (нпр. паралелност и једнакост страница паралелофама)	МА.3.3.6. примени подударност и сличност троуглова, повезујући таш разна својства геометријских објеката
МЕРЕЊЕ		
Ученик уме da:	***Ученик уме да:***	***Ученик уме да:***
МА. 1.4.1. користи одговарајуће јединице за мерење дужине, површине, запремине, масе, времена и углова		
МА.1.4.2. претвори веће јединице дужине, масе и времена у мање	МА.2.4.l пореди величине које су изражене различитим мерним јединицама за дужину и масу	МА.3.4.1. по потреби претварајединице мере, рачунајући са њима
МА. 1.4.3. користи различите апоене новца	МА.2.4.2. претвори износ једне валуте у другу правилно постављајући одговарајућу пропорцију	

МА.1.4.4. при мерењу одабере одговарајућу мерну јединицу; заокругљује величине исказане датом мером	МА.2.4.3. дату величину искаже приближном вредношћу	МА.3.4.2. процени и заокругли дате податке и рачуна са таквим приближним вредностима; изражава оцену грешке (нпр. мањеод 1 динар, lcm, lg)
ОБРАДА ПОДАТАКА		
Ученик:	***Ученик уме да:***	***Ученак уме да:***
МА. 1.5.1. изражава положај објеката сврставајући их у врсте и колоне; одреди положај тачке у првом квадранту координатног система ако су дате координате и обратно	МА.2.5. 1. влада описом координатног система (одређује координате тачака, осно или централно симетричних итд)	МА.3.5.1. одреди положај (координате) тачака које задовољавају сложеније услове
МА. I.5.2. прочита и разуме податак са графикона, дијаграма или из табеле, и одреди минимум или максимум зависне величине	МА.2.5.2. чита једноставне дијаграме и табеле и на основу њих обради податке по једном критеријуму (нпр. одреди аритметичку средину за дати скуп података; пореди вредности узорка са средњом вредношћу)	МА.3.5.2. тумачи дијагаме и табеле
МАЈ.5.3. податке из табеле прикаже графиконом и обрнуто	МА.2.5.3. обради прикупљене податке и представи их табеларно или графички; представља средњу вредност медијаном	МА.3.5.3. прикупи и обради податке и сам састави дијагам или табелу; црта график којим представља међузависност величина

БИОЛОГИЈА

Циљ наставе биологије јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку и научну писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развијају мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да усвајањем образовно-васпитних садржаја развијају знања, вештине и умења из области екологије и заштите животне околине, уз примену концепта одрживог развоја.

Задаци наставе биологије су:

- стварање разнврсних могућности^да кроз различите садржаје и облике рада током наставе биологије, сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе биологије буду у пуној мери реализовани;

- упознавање еколошких појмова;
- образовање за животну средину;
- развијање потреба и могућности личног ангажовања у заштити животне средине;
- усвајање и примена принципа одрживости, етичности и права будућих генерација на очувану животну средину.

Оперативни задаци:

Ученици треба да:

- упознају појам биолошке разноврсности и њен значај за опстанак и еволуцију живота на Земљи;
- науче и схвате нивое организације живог света у природи;
- упознају предмет истраживања екологије и њен значај;
- упознају компоненте животне средине; ,
- упознају еколошке факторе и њихов значај за живи свет;
- схвате основне односе исхране и повезаност живих бића у ланцима исхране;
- схвате узајамне односе живих бића и животне средине и динамику односа материје и енергије;
- схвате значај еколошке равнотеже за одржавање екосистема;
- упознају основне типове екосистема и животне услове у њима;
- стекну знања у вези са изворима и последицама угрожавања животне средине - екосистема;
- упозају глобалне последице загађивања животне средине;
- упознавају појам и коцепцију одрживог развоја;
- разумеју улогу и значај личног ангажовања у заштити животне средине;
- упознају природне ресурсе, њихову ограниченост и значај рацилоналног коришћења;
- изграде ставове, развијају знања и умења неопходна за заштиту животне средине и допринос одрживом развоју;
- развијају еколошку, здравствену и културу живљења.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**	**Активности наставника**
I УВ0Д	5	- Кроз излагање и демонстрацију упознати ученике са биолошком и културном еволуцијом и условима живота на Земљи	- Активно слуша, учествује у разговору и усваја нова знања о биолошкој и културној еволуцији и условима живота на Земљи - Наводи нивое организације живог света у природи	-Излаже демонстрира, објашњава нове појмове, поставља и одговара на питања о биолошкој евлуцији и условима живота на Земљи

II ЕКОЛОГИЈА И ЖИВОТНА СРЕДИНА	17	- Демонстацијом расположивих средстава и разговором упознати ученике са основним еколошким појмовима, - Анализирање узрока и последица деловања еколошких фактора - Објашњавање процеса кружења материје и протицања енергије у екосистему - Кроз разговор и демонстрацију упознати ученике са основним биомима на Земљи	- Усваја и препознаје предмет истраживања, историјски развој и значај екологије - Усваја, препознаје и употребљава еколошке појмове - Анализира и описује основне процесе који се одвијају у екосистему - Учествује у разговору о основним биомима на Земљи	- Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове, поставља и одговара на питања о еколошким појмовима. - Помаже у анализирању узрока деловања еколошких фактора -Помажући ученицима у еколошких екосистема
III УГРОЖАВАЊЕ, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	21	- Кроз излагање и демонстрацију ученици овладавају знањима о разноврсности и структуру природних и антропогених екосистема,	- Учествује у разговору, усваја, препознаје и разликује природне и антропогене екосистеме	- мотивише ученике на повезивање више знања у целину

IV ГЛОБАЛНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	8	- Уочавање разноврсности и структуре екосистема у - Употребом расположивих наставних средстава и последицама угрожавања животне средине- екосистема и могућностима заштите Истраживање стања угрожености животне средине у непосредном окружењу кроз пројекат Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија, упознавање ученика са глобалним последицама загађивања животне среедине - Путем презентације и дискусије ученици излажу своје радове о глобалним последицама загађивања животне средине	- Уочава разноврсност и структуру екосистема - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал Израђује пројекат - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал, активно слуша и усваја знања о климатским променама, ефекту стаклене баште, - Претражује интернет странице и научне часописе и интерпретира сакупљене податке	- Одређује локацију за усмерава практичан рад - подстиче самосталност, креативност и визуелну активност ученика - мотивише ученике на повезивање знања из више области у једну смислену целину одређује локацију за теренску веж Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове о животној средини, здрављу у култури живљења - упућује их на додатну литературу - подстиче ученике на помаже у анализирању узрока и последица глобалног загађивања
V ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	11	- Кроз излагање и разговор упознати ученике са појмом и концепцијом одрживог развоја - Конкретан допринос селекцији отпада - спровођење акције чишћења и селекције видљивог отпада	- Активно слуша, усваја, учествује у дискусији о концепту одрживог развоја животне средине - Конкретан допринос заједничкој акцији сакупљања и селекцији отпада	Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове о животној средини, здрављу у култури живљења - упућује их на додатну литературу заједно са ученицима укцији сакупљања и селекцији отпада

VI ЖИВОТНА СРЕДИНА, ЗДРАВЉЕ И КУЛТУРА ЖИВЉЕЊА	6	- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија, упознавање ученика са правом на здраву животну средину, савременим начином живота и здрављем и културом живљења - Организовање и реализација активности везаних за унапређивања заштите животне средине и културе живљења	- Активно слуша, учествује у разговору и усваја нова знања и развија еколошку, здравствену и културу живљења - Учествује у акцијама везаним за унапређивања заштите животне средине и културе живљења	Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове о животној средини, здрављу у култури живљења - упућује их на додатну литературу - подстиче на размишљање - организује и учествује у Реализацији активности везаних за унапређивање и заштиту животне средине и културе живљења

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**	**Активности наставника**	**Шта ученик/ ученица зна и уме на нивоу постигнућа**
I УВОД	5	- Кроз излагање и демонстрацију упознати ученике са биолошком и културном еволуцијом и условима живота на Земљи - Кроз разговор са ученицима обновити усвојена знања о разноврсности живог света, биодиверзитету и нивоима организације	- Активно слуша, учествује у разговору и усваја нова знања о биолошкој и културној еволуцији и условима живота на Земљи - Препознаје и усваја појам биолошке разноврсности и њен значај за опстанак и еволуцију живота на Земљи	-Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове, поставља и одговара на питања о биолошкој и културној евлуцији и условима живота на Земљи - Разговара са ученицима и усмерава их на тачне одговоре о биодиверзитету и нивоима организације живог света	**Основном/** -БИ.1.1.5.зна да постоје просторне и временске промене код живих бића и познаје основне чињенице о томе -БИ.1.3.8. зна основне научне чињенице о еволуцији живота на Земљи -БИ.1.3.9.зна да живот на Земљи има заједничко порекло са чијом се историјом можемо упознати на основу фосилних записа -БИ.1.3.10. зна да је природно одабирање основни механизам прилагођавања организама

		живог света	- Наводи нивое организације живог света у природи		**Средњем**/-БИ.2.1.4.уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у околностима када делује мањи број чинилаца на типичне заједнице живих бића или организме -БИ.2.3.5. уочава да постоје разлике између јединки исте врсте и различитих врста и зна да су оне настале деловањем еволуционих механизама -БИ.2.3.6.уочава прилагођеност организама и разуме да током еволуције природно одабирање доводи до прилагођавања организама на услове животне средине **Напредном**/-БИ.3.1.5.уме да објасни везу између промена у просторном и временском окружењу и промена које се дешавају код живих бића у комплексним ситуацијама у сложенијим заједницама
II ЕКОЛОГИЈА И ЖИВОТНА	14	- Демонстацијом расположивих средстава и разговором упознати ученике са основним	- Активно слуша, учествује у разговору и упознаје еколошке појмове,	- Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове, поставља и одговара на питања о еколошким	**Основном**/-БИ.1.4.1. препознаје основне еколошке појмове (животна средина, станиште - биотоп, животна заједница -

СРЕДИНА		еколошким појмовима, мотивисати их на повезивање чињеница, концепта и принципа екологије - Анализирање узрока и последица деловања еколошких фактора - Кроз излагање и разговор упознати ученике са грађом екосистема - Кроз демонстрацију и разговор упознати ученике са динамиком еколошких система са временског и просторног аспекта - Објашњавање процеса кружења материје и протицања енергије у екосистему и сукцесије кроз разговор и демонстрацију - Кроз разговор и демонстрацију упознати ученике са основним биомима на Земљи	- Усваја и препознаје предмет истраживања, историјски развој и значај екологије - Усваја, препознаје и употребљава еколошке појмове : животна средина, животно станиште, еколошке факторе, животне форме, популације, биоценозе (еколошка ниша, просторна и временска организација), екосистеме - Анализира и описује основне процесе који се одвијају у екосистему, односе исхране, пренос енергије и кружење материје, развој екосистема - Учествује у разговору о основним биомима на Земљи	појмовима, - наглашава повезаност са хемијом и другим сродним предметима, - мотивише ученике на повезивање чињеница, концепта и принципа екологије, - подстиче ученике на логичко размишљање и помаже у анализирању узрока и последица деловања еколошких фактора - примењује принцип простог ка сложеном помажући ученицима у описивању еколошких екосистема - припрема материјал за демонстрацију - упућује ученике на додатну литературу (стручне часописе, енциклопедије, интернет странице, ТВ емисије...)	биоценоза, популација, еколошка ниша, екосистем, биом, биосфера) и зна најопштије чињенице о њима -БИ.1.4.2.препознаје утицаје појединих абиотичких и абиотичких фактора на организме и популације -БИ.1.2.5. разуме да је за живот неопходна енергија коју организми обезбеђују исхраном -БИ.1.2.7.зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином -БИ.1.4.3.уме на задатом примеру уме да одреди материјалне и енергетске токове у екосистему, чланове ланца исхране и правце кружења најважнијих супстанци (воде, угљеника, азота) **Средњем**/-БИ.2.4.1. употребљава еколошке појмове у опису типичних ситуација у природи -БИ.2.4.2.зна и правилно именује делове екосистема, заједница и популација и зна да опише везе између делова -БИ.2.2.8. зна да је неопходна координација функција у вишећелијским организмима и зна који органски системи омогућују ову интеграцију -БИ.2.4.3.уме да на разноврсним примерима одреди основне матерујалне и енергетске токове у екосистему, основне односе исхране и најважнија својства биоценоза и популација

					-БИ.2.4.4.зна да у природи постоји кружење појединих супстанци (воде, угљеника и азота) -БИ.2.4.5. препознаје различите биоме и зна њихов основни распоред на земљи **Напредном**/-БИ.3.4.1.уме да објасни како различити делови екосистема утичу један на други као и међусобне односе популација у биоценози -БИ.3.2.1. зна карактеристике и основне функције Бунутрашње грађе биљака, животиња и човека -БИ.3.2.2. разуме морфолошку повезаност појединих нивоа организације и њихову међусобну функционалну условљеност -БИ.3.2.3.разуме узроке развоја и усложњавања грађе и функције током еволуције -БИ.3.2.4. разуме да је у остваривању карактеристичног понашања неопходна функционална интеграција више система органа и разуме значај такве интеграције понашања за преживљавање -БИ.3.4.2.разуме да се уз материјалне токове увек преноси и енергија и обратно и интерпретира односе исхране у екосистему (аутотрофне, хетеротрофне, сапротрофне животне комплексе, ланце исхране и трофичке пирамиде) -БИ.3.4.3. разуме значај кружења појединих супстанци у природи
		- Кроз излагање и демонстрацију ученици овладавају знањима о разноврсности и структуру природних и	- Учествује у разговору, усваја, препознаје и разликује природне и антропогене	- мотивише ученике на повезивање знања из више области у једну смислену целину	

		антропогених екосистема, њиховој угрожености, загађености и могућности заштите	екосистеме, њихово загађивање и могућности заштите		(воде, угљеника и азота) -БИ.3.4.4. разуме просторну и временску организацију животних заједница и популација
III УГРОЖАВАЊЕ, ЗАШТИТА И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЕКОСИСТЕМА-ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	24	- Уочавање разноврсности и структуре екосистема у непосредном окружењу кроз теренску вежбу - Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија, упознавање ученика са изворима и последицама угрожавања животне средине-екосистема и могућностима заштите - Истраживање стања угрожености животне средине у непосредном окружењу кроз пројекат - Примери позитивног и	- Излази на терен и уочава разноврснost и структуру екосистема - Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал, активно слуша и усваја знања о угрожавању и заштити биодиверзитета, категоријама заштићених природних добара, Црвеним књигама флоре и фауне, угрожавању и заштити културних добара, унапређивању животне средине - Израђује пројекат - Прикупља податке на терену	- Одређује локацију за теренску вежбу, - упућује ученике како поступати са прикупљеним материјалом и подацима , - прати и усмерава практичан рад ученика - подстиче самосталност, креативност и визуелну активност ученика - мотивише ученике на повезивање знања из више области у једну смислену целину - подстиче самосталност, креативност и визуелну активност ученика - мотивише ученике на повезивање знања из више области у једну смислену целину	**Основном**/-БИ.1.4.4.препознаје животне услове који владају у карактеристичним екосистемима Србије и најважније представнике врста које их насељавају **Средњем**/-БИ.2.4.6. препознаје животне услове који владају у појединим екосистемима Европе и света и карактеристичне представнике врста које их насељавају -БИ.2.4.7.зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и змљишној средини -БИ.2.4.9. разуме значај природних добара у заштити природе (националних паркова, природних резервата, ботаничких башта, зоо-вртова) **Напредном**/-БИ.3.4.5.предвиђа на основу задатих услова средине тип екосистема који у тим условима настаје -БИ.3.4.7. познаје механизме деловања мера заштите животне средине, природе и биодиверзитета

		негативног утицаја антропогеног фактора на животну средину кроз теренску вежбу - Посета једном заштићеном природном добру кроз екскурзију	- Упознаје се са предностима заштићеног природног добра	- одређује локацију за теренску вежбу, - упућује ученике како поступати са прикупљеним материјалом и подацима , - прати и усмерава практичан рад ученика	
IV ГЛОБАЛНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	8	- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија, упознавање ученика са глобалним последицама загађивања животне средине - Путем презентације и дискусије ученици излажу своје радове о глобалним последицама загађивања животне средине	- Истражује интернет странице и интерпретира припремљени материјал, активно слуша и усваја знања о климатским променама, ефекту стаклене баште, оштећењу озонског омотача, киселим кишама, сушењу шума, ерозији земљишта, ширењу пустиња, нестајању биљних и животињских врста - Претражује интернет странице и научне часописе и интерпретира сакупљене податке	- Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове о глобалним последицама загађивања животне средине - разговара са ученицима о последицама глобалног загађења - упућује на корелацију са сродним предметима - подстиче ученике на размишљање, помаже у анализирању узрока и последица глобалног загађивања - планира пројектне активности, наводи ученике на тимски рад, подстиче самосталност и креативност, дискутује са ученицима о пројекту	**Основном**/-БИ.1.4.5.препознаје основне последице развоја човечанства на природу (утицај киселих киша , озонских рупа, појачање ефекта стаклене баште, глобалне климатске промене) и најважније врсте загађивања воде, ваздуха, земљишта -БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад **Средњем**/-БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и уштеде енергије **Напредном**/ -БИ.3.4.6. препознаје механизме којима развој човечанства изазива промене у природи (утицај киселих киша, озонских рупа, појачање ефекта стаклене баште, глобалне климатске промене)

V ЖИВОТНА СРЕДИНА И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ	10	- Кроз излагање и разговор упознати ученике са појмом и концепцијом одрживог развоја - Процена примене неких облика енергетске ефикасности кроз презентацију - Конкретан допринос селекцији отпада – спровођење акције чишћења и селекције видљивог отпада - Организовање и спровођење дебате на тему: Информисаност и учешће младих у заштити животиња (добробит животиња)	- Активно слуша, усваја, учествује у дискусији о концепту одрживог развоја, о праву на информисаност и учешћу јавности у доношењу одлука у вези са заштитом животне средине, о природним ресурсима, енергетској ефикасности, отпаду и рециклажи - Процењује примену неких облика енергетске ефикасности на основу прикупљених података - Учествује у заједничкој акцији сакупљања и селекцији отпада - Учешће у дебати	- Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове о животној средини и одрживом развоју - разговара са ученицима о животној средини и одрживом развоју, подстиче на размишљање - организује и учествује заједно са ученицима у акцији сакупљања и селекцији отпада - припрема ученике за дебату - организује дебату - координира радом	**Основном**/-БИ.1.4.6. разуме утицај човека на биолошку разноврсност (нестанак врста, сеча шума, интензивна пољопривреда, отпад) -БИ.1.4.7. препознаје основне процесе важне у заштити и очувању животне средине (рециклажу, компост) и у заштити биодиверзитета (националних паркова, природних резервата) -БИ.1.4.8. зна шта може лично предузети у заштити свог непосредног животног окружења **Средњем**/-БИ.2.4.8. разуме последице загађења воде, ваздуха и земљишта, као и значај очувања природних ресурса и уштеде енергије **Напредном**/-БИ.3.4.8. разуме зашто се неограничен развој човечанства не може одржати у ограниченим условима целе планете

VI ЖИВОТНА СРЕДИНА, ЗДРАВЉЕ И КУЛТУРА ЖИВЉЕЊА	7	- Употребом расположивих наставних средстава и информационих технологија, упознавање ученика са правом на здраву животну средину, савременим начином живота и здрављем и културом живљења - Организовање и реализација активности везаних за унапређивања заштите животне средине и културе живљења	- Активно слуша, учествује у разговору и усваја нова знања и развија еколошку, здравствену и културу живљења - Учествује у акцијама везаним за унапређивања заштите животне средине и културе живљења	Излаже, демонстрира, објашњава нове појмове о животној средини, здрављу у култури живљења - упућује их на додатну литературу - подстиче на размишљање - организује и учествује у реализацији активности везаних за унапређивање и заштиту животне средине и културе живљења	**Основном**/-БИ.1.5.1.зна основне мере за одржавање личне хигијене и хигијене околине и разуме зашто је важно да их се придржавамо **Средњем**/-БИ.2.5.1.познаје основне механизме деловања превентивних мерау очувању здравља **Напредном**/ -БИ.3.5.1.познаје узроке и физиолошке последице заразних болести

ХЕМИЈА

Циљеви:
- разумевање промена и појава у природи на основу знања хемијских појава, теорија , модела и закона
- развијање способности комуницирања коришћењем хемијских термина, хемијских симбола, формула и једначина
- развијање способности за решавање теоријских и експерименталних проблема
- развијање способности за тражење и коришћење релевантних информација у различитим изворима (уџбеник, научно-популарни чланци, Интернет)
- развијање свести о важности одговорног односа према животној средини, одговарајућег и рационалног коришћења и одлагања различитих супстанци у свакодневном животу
- развијање радозналости, потребе за сазнавањем о својствима супстанци у окружењу и позитивног става према учењу хемије
- развијање свести о сопственим знањима и способностима и даљој професионалној орјентацији

Задаци наставе хемије
- омогућавање ученицима да сагледају значај хемије у свакодневном животу, за развој различитих технологија и развој друштва уопште
- оспособљавање ученика да се користе хемијским језиком, да знају хемијску терминологију и да разумеју квалитативно и квантитативно значење хемијских симбола, формула и једначина

- стварање наставних ситуација у којима ће ученици до сазнања о својствима супстанци и њиховим променама долазити на основу демонстрационих огледа или огледа које самостално изводе, развијати при том аналитичко мишљење и критички став у мишљењу
- стварање наставних ситуација у којима ће ученици развијати експерименталне вештине, правилно и безбедно, по себе и друге, руковати лабораторијским прибором, посуђем и супстанцама
- оспособљавање ученика за извођење једноставних истраживања
- стварање ситуација у којима ће ученици примењивати знање хемије за тумачење појава и промена у реалном окружењу
- омогућавање ученицима да кроз једноставна израчунавања разумеју квантитативни аспект хемијских промена и његову практичну примену

Начин и поступак остваривања прописаних наставних планова и програма

Настава хемије остварује се кроз следеће основне облике
- Излагање садржаја тема уз одговарајуће демонстрационе огледе
- Решавање квалитативних и квантитативних задатака
- Лабораторијске вежбе
- Коришћење других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја тема (домаћи задаци, читање популарне литературе, коришћење интернета....)
- Системско праћење рада сваког појединачног ученика

Врсте активности у образовно- васпитном раду
- ученици прате ток посматране појаве при извођењу демонстрационог огледа, затим својим речима, на основу сопственог расуђивања, описују појаву коју посматрају
- рад у малим групама при извођењу лабораторијских вежби
- израда самосталних истраживачких радова ученика
- приказује графички и табеларно добијене податке
- израда домаћих задатака
- израда паноа за учионицу

САДРЖАЈ ПРОГРАМА	БРОЈ ЧАСОВА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
Неметали, оксиди неметала и киселине Заступљеност неметала у природи и њихова основна физичка својства Водоник ,његова својства и примена Кисеоник, његова својства и примена. Сумпор, његова својства и примена. Сумпор(IV)-оксид,	1 3 (6+5+2)	Дијалогом са ученицима представити која су основна физичка својства неметала и колико и где су неметали заступљени Демонстрирати оглед добијања водоника у реакцији цинка са хлороводоничном киселином ,а затим показати како реагује водоник са кисеоником градећи праскави гас Навести ученике да закључе које најважније особине кисеоника ,кроз животне ситуације Кроз разговор навести ученике да закључе који се још облик кисеоника јавља у природи причом о озонским рупама Ученици повезују научено градиво у седмом разреду описујући физичке особине сумпора	Ученик посматра ,бележи запажа промене и анализира их. Успешно пише формуле одговарајућих оксида и киселина у циљу развијања функционалне писмености Успешно описује најважније особине неметала и препознаје специфичности одговарајућих неметала

сумпор(VI)-оксид, сумпорна киселина и примена. Азот, његова својства и примена. Азот, његова својства и примена. Азот(V)-оксид, азотна киселина и примена. Амонијак, његова својства и примена. Угљеник, његова својства и примена. Угљеник(II)-оксид. Угљеник(IV)-оксид, угљена киселина и примена. **Вежба I: Физичка својства неметала** **Вежба II: Оксиди неметала и њихова својства. Испитивање киселости.**		Демонстрационим огледима се указује ученицима на својство киселина да боје плави лакмус папир у црвено Систематски и постепено објаснити писање формула оксида преко валенци и подстицати ученике да сами пишу формуле Кроз разговор са ученицима ,навеасти их да закључе да је азот нереактивангас,који се у природи налази у облику двоатомног молекула и да га у највећој мери има у ваздуху Демонстрационим огледом показати ученицима базне особине амонијака Упутити ученике у истраживачки рад кроз упуства за тражење информација на интернету,као и у другим изворима и прављење презентација о основним особинама неких неметала Развијати способност ученика за самосталан и групни рад кроз извођење огледа у којима ученици испитују основнае физичке особине неметала и основна својства оксида неметала	Самостално закључује где се примењују одговарајући неметали и њихова најзначајнија једињења Критички размишља и доноси закључке Самостално презентује припремљене садржаје,прикупљене из различитих извора Самостално закључује да је азот распрострањен у природи јер је нереактиван Закључује да је амонијак важан за добијање многих производа широке потрошње,пре свега азотних ђубрива
МЕТАЛИ, ОКСИДИ МЕТАЛА И ХИДРОКСИДИ (БАЗЕ) (8) Заступљеност метала у природи и њихова основна физичка својства. Калцијум. Калцијум-оксид и калцијум-хидроксид, својства и примена. Гвожђе, алуминијум, бакар – својства на којима се заснива примена ових метала. Корозија метала. Гвожђе(III)-оксид, алуминијум-оксид. Легуре које се најчешће примењују (бронза, месинг, челик, дуралуминијум, силумини). **Вежба III : Физичка својства метала. Реакција метала са киселинама**	8 (4+3+1)	Подстицати уценике да повезују видове налажења метала у природи са структуром атома, односно реактивношћу метала. Кроз разговор подсетити ученике на градиво седмог разреда да повезују положај метала у групи и периоди Периодног система елемената са његовом реактивношћу. У оквиру вежбе ученици испитују основна физичка својства метала , понашање метала са разблаженом сумпорном киселином и проширују своје знање тиме да је важно својство киселина реакција са металима. Они треба да науче да је кисеоник неопходан реактант за реакције оксидације метала, као што су рђање и сагоревање, и да упоређују тежњу различ итих метала да подлежу том типу реакције. Демонстрационим огледом показати да брзина корозије зависи од услова (под водом, на додирној површини воде и ваздуха, у ваздуху).	Ученик уочава да заједничка својства метала нису подједнако изражена код свих метала Успешно исписује формуле оксида метала и увиђа да код елемената са сталном валенцом није потребно наводити валенцу при писању назива Самостално презентује припремљене садржаје,прикупљене из различитих извора Увиђа да је појава корозије штетна и предлаже различите начине заштите од корозије

СОЛИ (5) Соли. Формуле и називи соли. Добијање соли. Физичка својства соли (агрегатно стање, растворљивост). Хемијске реакције соли (реакције са киселинама, базама и солима). Примена соли. **Вежба IV: Добијање соли и утврђивање растворљивости соли.**	5 (3+1+1)	Кроз дијалог ученике навести на закључак који је састав физиолошког раствора Ученицима указати да се формуле соли састављају на основу валенце Кроз разговор навести ученике да закључе шта садржи пијаћа вода ,а не садржи дестилована вода Демонстрирати ученицима како се од соли могу добити хидроксиди метала чији оксиди не реагују са водом Кроз разне примере ученицима показати како су класе неорганских једињења међусобно повезане	Ученик самостално саставља формуле соли на основу назива и обрнуто Закључује да соли могу настати У хемијским реакцијама неутрализације или реакцијама киселине са базама и база са киселим оксидом Закључује који би производи реакција могли бити на основу повезаности класа неорганских једињења Логичким размишљањем долази до закључка да се реакција неутрализације заснива на реакцији јона водоника са хидроксилним анјоном при чему настаје вода Препознаје највећу заступљеност кухињске соли у природи ,као и велику заступљеност калцијум - карбоната
ЕЛЕКТРОЛИТИЧКА ДИСОЦИЈАЦИЈА КИСЕЛИНА, ХИДРОКСИДА И СОЛИ (3) Електролитичка дисоцијација киселина, хидроксида и соли. Мера киселости раствора – pH -скала.	3 (2+1+0)	Појам киселина хидроксида и соли дефинисати на основу Аренијусове теорије електролитичке дисоцијације Демонстрационим огледом приказати електропроводљивости дестиловане воде ,раствора хлороводоничне киселине,раствора натријум-хидроксида,вод. раствора амонијака,раствора натријум-хидроксида Информисати ученике о pH-скали као начину за исказивање киселости раствора и илустровати примерима из свакодневног живота (средства за одржавање хигијене, козметицки препарати, прехрамбени производи, телесне течности). Демонстрационим огледом приказати мерење pH-вредност	Ученик слуша,бележи резултате огледа,дискутује их и разврстава растворе у киселе,базне и неутралне Претражује интернет ради прикупљања информација о другим индикаторима које се користе за одређивање киселости Примењује знање и закључује о повезаности оксида,киселина,база и соли

		помоћу универзалне индикаторске хартије..	
УВОД У ОРГАНСКУ ХЕМИЈУ (2) Својства атома угљеника. Многобројност органских једињења. Општа својства органских једињења, разлике у односу на неорганска једињења.	2 (1+1+0)	Ученици уочавају разлике у својствима органских и неорганских једињења. Формирају знање о томе да у састав свих органских једињења улази угљеник и повезују могућност грађења великог броја органских једињења са структуром угљениковог атома.	Ученик посматра својства различитих супстанци,прати промене и анализира резултате огледа и закључује о разликама органских и неорганских супстанци Ученик повезујући угљеникове атоме на различите начине,закључује о великом броју органских једињења
УГЉОВОДОНИЦИ (12) Елементарни састав, подела и физичка својства угљоводоника. Засићени угљоводоници (алкани) и незасићени угљоводоници (алкени и алкини). Хемијска својства угљоводоника (сагоревање, супституција, адиција). Ароматицниугљоводоници. Бензен. Нафта и земни гас – извори угљеникових једињења и енергије. Полимери. **Вежба V: Састављање модела молекула угљоводоника**	12 (7+4+1)	Тему угљоводоника започети истицањем њиховог значаја и практичне примене Показати им моделе молекула угљоводоника да би овладали писањем рационалних структурних формула Разлике у реактивности алкана,алкена и алкина објаснити на основу разлике у структури молекула ових једињења Демонстрационим огледом испитати растворљивост и сагоревње н-хексана ,разликовање засићених и незасићених угљоводоника Нагласити практичну примену различитих полимера	Ученик слуша,бележи и прави разлику у писању алкана,алкена и алкина.Знање користити у изради модела молекула угљоводоника Разликује засићене и незасићене угљоводонике као и реакције супституције и адиције Претражује Интернет ради прикупљања информација о нафти и дериватима нафте
ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА СА КИСЕОНИКОМ (9) Алкохоли. Карбоксилне киселине.	9 (5+3+1)	Дијалогом са ученицима представити функционалну групу као део молекула који условљава физичка и хемијска својства једињења.Објаснити ученицима писање хемијских формула алкохола и карбоксилних киселина	Ученик посматра и запажа шта је функционална група,разуме да својства хемијских једињења

Масне киселине. Естри. **Вежба VI: Физичка и хемијска својства органских једињења са кисеоником.**		Демонстрирати оглед оксидације етанола и превођења у етанал,указујући на практичну примену карбонилних једињења као производа оксидације алкохола Методом дијалога упознати ученике са значењем кисеоничних органских једињења	зависе од ње,учи за сваку класу једињења функционалну групу Успешно пише формуле одговарајућих алкохола и карбоксилних киселина Самостално закључује о сличностима и разликама неорганских и органских киселина Самостално закључује где се примењује одговарајућа кисеонична једињења:етанол,глицерол,етанска киселина,пропанон
БИОЛОШКИ ВАЖНА ОРГАНСКА ЈЕДИЊЕЊА (12) Масти и уља. Угљени хидрати у прегледу: моносахариди (глукоза и фруктоза), дисахариди (сахароза), полисахариди (скроб и целулоза). Аминокиселине. Протеини. Витамини. **Вежба VII: Масти и уља**	12 (7+4+1)	Неопходно је да ученици знају о својствима, биолошком и техничком значају масти и уља, као и о примени ових једињења као сировина или полупроизвода у даљој хемијској преради. Ученици уче да глукоза, као основни извор енергије за жива бића, настаје процесом фотосинтезе. Потребно је ученицима хемијском једначином приказати процес фотосинтезе, да би сагледали да од једноставних неорганских молекула, угљеник(IV)-оксида и воде, под одређеним условима, настају сложени молекули органског једињења (глукозе). Грађење полисахарида треба представити као начин да се енергија складишти. Потребно је истаци да су скроб и целулоза природни полимери изграђени разлицитим везивањем истих моносахаридних јединица. На том примеру ученици могу да уоче како разлика у структури доводи до разлике у својствима. Важно је да се укаже на широку заступљеност угљених хидрата у природи и њихову примену у свакодневном животу: сахарозе у прехрамбеној индустрији, скроба у прехрамбеној и фармацеутској индустрији, памука и целулозе у текстилној индустрији....	Ученик повезује знање из биологије и свакодневног живота и коментарише значај масти и уља,угљених-хидрата и протеина у исхрани Самосталним радовима указује на значај незасићених масних киселина Ученици спонтано прате анализирају резултате огледа и уочавају разлику између редукујућих и нередукујућих угљених-хидрата,простих и сложених Ученик слуша,повезује и закључује да су протеини природни полимери протеинских аминокиселина Наводи животне намирнице богате мастима и уљима, угљеним-хидратима и витаминима

		Аминокиселине представити као једињења која у свом молекулу садрже две функционалне групе: карбоксилну и амино групу. Настајање пептидне везе, као функционалне групе полипептида и протеина. Ученицима указати на биолошки знацај протеина, њихову градивну и каталитичку функцију у организму. Значај протеина за правилну исхрану може се обрадити кроз самосталне радове ученика. Посебну пажњу посветити огледима денатурације протеина под дејством топлоте и киселина. Ученици треба да науче да се исхраном уноси шест главних врста супстанци неопходних људском организму (протеини,угљени хидрати, масти и уља, витамини, минерали и вода), о важности правилне исхране, као и о поремећајима исхране.	
ХЕМИЈА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ (4) Загађивачи ваздуха, воде и земљишта. Мере заштите.	4 (2+2+0)	Методом дијалога упознати ученике о неорганским и органским супстанцама – главним загађивачима ваздуха, воде и земљишта. Кроз разговор са ученицима истаћи допринос хемије за очување и унапређење квалитета животне средине кроз истраживање сложености хемије земље, вода у природи, атмосфере и биосфере,кроз развој нових реагенаса, метода и инструмената за детекцију и идентификацију опасних супстанци. .	Ученик слуша и уочава супстанце који су загађивачи природе Сазнаје о значају безбедног поступања са супстанцама и значају правилног складиштења Радом у групи израђују мини пројекат о заштити животне средине за наш град

ОБРАЗОВНИ СТАНДАРДИ

Садржај програма	Основни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво

неметали, оксиди неметала и киселине	**ХЕ 1.1.1.** основна физичка и хемијска својства неметала (агрегатно стање, проводљивост топлоте и електрицитета и реакцију са кисеоником) **ХЕ 1.1.2.** утврди основна физичка својства оксида (агрегатно стање, боја, мирис) **ХЕ 1.1.3.** докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора **ХЕ 1.1.4.** безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором **ХЕ 1.6.1.*** безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама **ХЕ.1.6.2.** * изведе експеримент према датом упутству	**ХЕ2.1.1.** значење термина: анализа и синтеза, анхидрид, **ХЕ2.1.2.** да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских једињења, и једначине хемијских реакција **ХЕ2.1.3.** на основу назива оксида и киселина, састави формулу ових супстанци **ХЕ2.1.4.** пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења **ХЕ2.1.5.** експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом **ХЕ2.1.6.** испита најважнија хемијска својства киселина (реакција са карбонатима и металима)	**ХЕ 3.1.1.** да су физичка и хемијска својства неметала одређена структуром њихових атома/молекула
метали, оксиди метала и хидроксиди (базе)	**ХЕ 1.2.1.** везу између својстава неметала и метала и њихове практичне примене **ХЕ 1.2.2.** да препозна метале (Na, Mg, Al, Fe, Zn, Cu, Pb, Ag, Au) на основу њихових физичких и хемијских својстава **ХЕ 1.2.3.** утврди основна физичка својства оксида (агрегатно стање, боја, мирис) **ХЕ 1.2.4.** докаже кисело-базна својства супстанци помоћу индикатора **ХЕ 1.2.5.** безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором **ХЕ 1.6.1.*** безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама	**ХЕ2.2.1.** значење термина: анализа и синтеза, неутрализација, анхидрид **ХЕ2.2.2.** да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских једињења и једначине хемијских реакција неутрализације **ХЕ2.2.3.** на основу назива оксида, киселина и база састави формулу ових супстанци **ХЕ2.2.4.** пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења **ХЕ2.1.5** експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са	**ХЕ 3.2.1.** да су физичка и хемијска својства метала и неметала одређена структуром њихових атома/молекула **ХЕ.3.6.1**.* препозна питање/проблем које се може експериментално истражити **ХЕ.3.6.2**.* постави хипотезе **ХЕ.3.6.3.** *планира и изведе експеримент за тестирање хипотезе **ХЕ.3.6.4.** *донесе релевантан закључак на основу резултата добијених у експерименталном раду

	ХЕ.1.6.2.* изведе експеримент према датом упутству	водом	
соли	**ХЕ 1.3.1.** да на основу формуле именује основне класе неорганских једињења **ХЕ 1.3.2.** примере оксида, киселина, база и соли у свакодневном животу као и практичну примену ових једињења **ХЕ 1.3.3.** основна физичка и хемијска својства оксида, киселина, база и соли **ХЕ 1.3.4.** испита растворљивост соли **ХЕ 1.3.5** безбедно рукује супстанцама, посуђем и прибором **ХЕ 1.6.1.*** безбедно рукује основном опремом за експериментални рад и супстанцама **ХЕ.1.6.2.*** изведе експеримент према датом упутству	**ХЕ2.3.1.** значење термина: анализа и синтеза, неутрализација, анхидрид **ХЕ2.3.2.** да саставља формуле најважнијих представника класа неорганских једињења, и једначине хемијских реакција неутрализације **ХЕ2.3.3.** на основу назива оксида, киселина, база и соли састави формулу ових супстанци **ХЕ2.3.4.** пише једначине хемијских реакција синтезе и анализе бинарних једињења **ХЕ2.3.5** експерименталним путем испита растворљивост и хемијску реакцију оксида са водом **ХЕ.2.6.1.** *прикупи податке посматрањем и мерењем, и да при том користи одговарајуће инструменте **ХЕ.2.6.2.** *табеларно и графички прикаже резултате посматрања или мерења **ХЕ.2.6.3.*** изводи једноставна уопштавања и систематизацију резултата	**ХЕ 3.3.1.** хемијска својства оксида (реакције са водом, киселинама, хидроксидима) **ХЕ 3.3.2.** да општа својства киселина зависе од њихове структуре (реакција са хидроксидима, металима, карбонатима, бикарбонатима и базним оксидима) **ХЕ 3.3.3.** да општа својства база зависе од њихове структуре (реакције са киселинама и са киселим оксидима) **ХЕ 3.3.4.** да физичка и хемијска својства соли зависе од њихове структуре **ХЕ 3.3.5.** изведе реакцију неутрализације **ХЕ.3.6.1**.* препозна питање/проблем које се може експериментално истражити **ХЕ.3.6.2**.* постави хипотезе **ХЕ.3.6.3.*** планира и изведе експеримент за тестирање хипотезе **ХЕ.3.6.4.*** донесе релевантан закључак на основу резултата добијених у експерименталном раду
Угљоводоници	**ХЕ.1.6.1.**формуле, називе и функционалне групе најважнијих угљоводоника **ХЕ.1.6.2.** основна физичка и хемијска својства угљоводоника	**ХЕ.2.6.1** значење термина: супституција, адиција, изомер **ХЕ.2.6.2** да саставља формуле најважнијих представника класе органских једињења и једначине	**ХЕ.3.6.1.** хемиске реакције угљоводоника **ХЕ.3.6.2**. видови практичне примене угљоводоника на основу својства која имају

	ХЕ.1.6.3 практичан значај угљоводоника у свакодневном животу	хемијских реакција супституције **ХЕ.2.6.3.** пише једначине хемијских реакција сагоревања угљоводоника	**ХЕ. 3.6.3.** пишу једначне хемијских реакција угљоводоника
Органска једињења са кисеоником	**ХЕ.1.7.1**.формуле, називе и функционалне групе најважнијих алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара **ХЕ.1.7.2.** основна физичка и хемијска својства алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара **ХЕ.1.7.3** практичан значај алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара у свакодневном животу	**ХЕ.2.7.3.** пише једначине хемијских реакција сагоревања једињења са кисеоником-алкохола	**ХЕ.3.7.1.** хемиске реакције алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара **ХЕ.3.7.2.** видови практичне примене алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара на основу својства која имају **ХЕ. 3.7.3.** пишу једначне хемијских реакција алкохола, карбонилних једињења, карбоксилних киселина и естара
Биолошки важна органска једињења	**ХЕ.1.8.1** да наведе физичка својства (агрегатно стање и растворљивост) масти и уља, угљених хидрата, протеина **ХЕ.1.8.2** примере и заступљеност масти и уља, угљених хидрата и протеина у намирницама	**ХЕ. *2.8.*1** најважније улоге масти и уља, угљених хидрата и протеина у живим организмима	**ХЕ.3.8.1.**основу структуре молекула који чине масти и уља, угљене хидрате и протеине **ХЕ. 3.8.2.** основна хемијска својства масти и уља (сапонификацију и хидролизу) угљених хидрата и протеина
Хемија животне средине	**ХЕ.1.9.1** значај безбедног поступања са супстанцама, начине њиховог правилног складиштења, а са циљем очувања здравља и животне средине		

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Циљ наставе техничког и информатичког образовања у основној школи јесте да се осигура да сви ученици стекну базичну језичку, техничку и информатичку писменост и да напредују ка реализацији одговарајућих Стандарда образовних постигнућа, да се оспособе да решавају проблеме и задатке у новим и непознатим ситуацијама, да изразе и образложе своје мишљење и дискутују са другима, развију

мотивисаност за учење и заинтересованост за предметне садржаје, као и да се ученици упознају са техничко-технолошки развијеним окружењем, стекну основну техничку и информатичку писменост, развију техничко мишљење, техничку културу рада.

Задаци предмета су стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада наставе техничког и информатичког образовања сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе техничког и информатичког образовања буду у пуној мери реализовани, као и да ученици:

- стекну основно техничко и информатичко образовање и васпитање,
- стекну основна техничко-технолошка знања, умења, вештине и оспособљавају се за њихову примену у учењу, раду и свакодневном животу,
- сазнају основни концепт информационо-комуникационих технологија (ИКТ),
- сазнају улоге ИКТ у различитим струкама и сферама живота,
- упознају рад на рачунару,
- науче употребу рачунара са готовим програмима за обраду текста, за графичке приказе, интерфејс и интернет,
- развијају стваралачко и критичко мишљење,
- развијају способност практичног стварања, односно да реализују сопствене идеје према сопственом плану рада и афирмишу креативност и оригиналност,
- развијају психомоторне способности,
- усвоје претпоставке за свесну примену науке у техници, технологији и другим облицима друштвено корисног рада,
- савладавају основне принципе руковања различитим средствима рада, објектима технике и управљања технолошким процесима,
- развијају прецизност у раду, упорност и истрајност приликом решавања задатака,
- стичу радне навике и оспособљавају се за сарадњу и тимски рад,
- комуницирају на језику технике (техничка терминологија, цртежи),
- стекну знања за коришћење мерних инструмената,
- разумеју технолошке процесе и производе различитих технологија,
- препознају ограниченост природних ресурса,
- прилагоде динамичке конструкције (моделе) енергетском извору,
- одаберу оптимални систем управљања за динамичке конструкције (моделе),
- израде или примене једноставнији програм за управљање преко рачунара,
- упознају економске, техничко-технолошке, еколошке и етичке аспекте рада и производње и њихов значај на развој друштва,
- примењују мере и средства за личну заштиту при раду,
- знају мере заштите и потребу за обнову и унапређење животног окружења,
- на основу знања о врстама делатности и сагледавања својих интересовања правилно одаберу своју будућу професију.

Оперативни задаци

Ученици треба да:

- прошире знања о основним командама оперативног система,
- прошире знања о коришћењу интернета и електронске поште,
- прошире знања о коришћењу основних програма за обраду текста, табела и слике,
- обуче се за припрему презентација,
- упознају подсистеме електроенергетског система,

- стекну појам о дистрибуцији електричне енергије,
- упознају електроинсталациони материјал и елементе према стандардима наведених електроматеријала,
- упознају основне електротехничке симболе,
- науче да читају електротехничке шеме, а једноставније да користе у практичном раду,
- стекну основна практична знања и умења у састављању електричних струјних кола,
- упознају основне делове електротермичких и електродинамичких апарата и уређаја у домаћинству,
- науче да правилно користе електричне уређаје и апарате,
- упознају основне електронске елементе,
- науче симболе и шеме у електроници,
- схвате принципе рада телекомуникационих и аудиовизуелних уређаја у домаћинству,
- развијају конструкторске способности израдом и склапањем модела електротехничких и електронских уређаја и апарата према одговарајућим шемама.

Наставни садржај	**Број часо**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду**	**Активности наставника**
ИНФОРМАТИЧКЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ	16	Наставни садржаји се реализују у континуитету са претходним годинама. С обзиром да су основне школе са веома неуједначеним нивоом опреме како хардвером тако и софтвером, ову наставну тему треба прилагодити датим условима. Треба настојати да ученици овладају практичном применом рачунара у решавању различитих задатака: обрадом текста, података, табела, графике. У индивидуалном прилазу омогућити нивелацију општеобразовних информатичких знања и компетенција. Посебна пажња у овом разреду је посвећена модемској вези, интернету и приступу светској рачунарској мрежи (*www*), коришћење интернета, електронска пошта. За реализацију садржаја везаних за управљање помоћу персоналних рачунара (серијски и паралелни улаз, излаз, комуникација персоналних рачунара са окружењем), неопходно је обезбедити одговарајуће моделе	-слушање -активни разговори - посматрање слика, цртежа и разговор о њима -практични радови - рад на рачунару у програмима !п.егпе. Ехр1огег, ОиИоок Ехргезз (групни рад)-	
ЕЛЕКТРОТЕХНИЧКИ МАТЕРИЈАЛИ И ИНСТАЛАЦИЈЕ	10	Електротехнички материјали и инсталације представљају практичну примену претходних садржаја о материјалима и графичким комуникацијама. Упознавање електроинсталационог материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама струјних кола. Електроинсталациони материјали и прибор -	-слушање -активни разговори - посматрање слика, цртежа и разговор о њима -практични радови -расклапање електротермичких и	

		својства и примена (проводници, суперпроводници, изолатори, прекидачи, утикачи, сијалична грла, осигурачи, електрично бројило, уклопни сат). Ову област реализовати тако да се оствари логична и функционална целина са садржајима који су изучавани претходних година. Водити рачуна да се ради само са напонима до 24 в. Посебне могућности пружају адекватни софтвери који омогућавају конструкцију различитих струјних кола у виртуелном облику. Опасности и заштита од струјног удара. Упознати ученике са могућим нежељеним последицама дејства струје, начином заштите од струјног удара и пружање прве помоћи.	електродинамичких уређаја (групни рад)-	
ЕЛЕКТРИЧНЕ МАШИНЕ И УРЕЂАЈИ	14	Као област реализује се у тесној корелацији са наставним садржајима физике, посебно са аспекта закона електротехнике на којима су засновани разни уређаји на електротермичком или електромагнетном дејству електричне струје. Тежиште је на производњи, трансформацији и преносу електричне енергије. Део садржаја посветити алтернативним изворима електричне енергије. Упознавање електротермичких апарата и уређаја у домаћинству почети од једноставнијих као што су решо, пегла, грејалице, а затим упознати и сложеније као што су штедњак, пећ, бојлер. Упознавањем конструкције релеа упознати примену електромагнета и у другим уређајима који раде на сличном принципу као што је електрично звонце, дизалица и др. Упознавање електричних машина (генератор, електромотор) и њихове примене код аутомобила и апарата за домаћинство захтева одговарајуће техничке услове за реализацију. Ту се пре свега мисли на разне цртеже, шеме, моделе, узорке, пресеке као и на мултимедијалне презентације.	-слушање - -активни разговори -посматрање слика, цртежа и разговор о њима -практични радови -расклапање електротермичких и електродинамичких уређаја (групни рад)-	

ДИГИТАЛНА ЕЛЕКТРОНИКА	12	Упознати ученике са основама на којима је заснована аналогна технологија која је на заласку примене и основе дигиталне технологије која је у све већој примени. Објаснити предности дигиталне технологије над аналогном. Упознати основне електронске елементе, логичка кола, интегрисана електронска кола. У том светлу представити основне делове рачунара: матична плоча, процесор, меморија, интерфејс, модем.	-слушање -активни разговори -посматрање слика и цртежа и разговри о њима,... - посматрање узорака електронских компонената -практични радови -расклапање неких електронских уређаја	
ОД ИДЕЈЕ ДО РЕАЛИЗАЦИЈЕ – МОДУЛИ	16	У реализацији ове теме оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања па и пол како би се определили за неку од понуђених области: Практична израда електричних кола - експеримент - истраживање, од конструкторског материјала и симулација коришћењем рачунарског софтвера; Практични примери управљања помоћу рачунара; Моделовање електричних машина и уређаја, аутоматских система и робота. Исто тако могуће је изабрати интензивнији рад за обраду текста, података, табела, графика и анимације,.	-слушање -активни разговори -практична израда електричних кола -демонстрација рада појединих програма •практични радови - рад на рачунару са готовим програмима и конструкторским комплетима који се прикључују на рачунар преко интерфејса	

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Циљ физичког васпитања је да разноврсним и систематским, моторичким активностима, у повезаности са осталим васпитно-образовним подручјима, допринесе интегралном развоју ученика, развоју моторичких способности, стицању, усавршавању и примени моторичких умења, навика и непоходних теоретских знања у свакодневним и специфичним условима живота и рада.

Задаци наставе физичког васпитања су:

- Подстицање раста,развоја и утицање на правилно држање тела;
- Развој и усавршавање моторичких способности;
- Стицање моторичких умења која су као садржај утврђени програмом физичког васпитања и стицање теоријских знања неопходних за њихово усвајање;
- Усвајање знања ради разумевања значаја и суштине физичкох васпитања дефинисаног циљем овог васпитно-образовног подручја;
- Формирање морално-вољних квалитета личности;
- Оспособљавање ученика да стечена умења,знања и навике користе у свакодневним условима живота и рада;
- Стицање и развијање свести о потреби здравља,чувања здравља и заштити природе и човекове околине.

Оперативни задаци:

- Усмерени развој основних моторичких способности,првенствено брзине и координације;
- Усмерено стицање и усавршавање моторичких умења и навика и навике предвиђених програмом физичког васпитања;
- Примена стечних знања,умења и навика у сложенијим условима(кроз игру , такмичење и сл.);
- Задовољавање социјалних потреба за потврђивањем,групним поистовећивањем и сл.;
- Естетско изражавање кретњом и доживљавање естетских вредности;
- Усвајање етичких вредности и подстицање вољних особина ученика.

	Недељни фонд часова	Годишњи фонд часова
1.обавезни наставни предмет -редовна настава физичког васпитања	2	68
2.изборни наставни предмет - изабране спортске гране -слободне активности(секције)	 1 1	 34 34

Наставни садражај	Број часова укупно	Број часова обраде	Број часова увежбавања	Број часова провере
Стони тенис	10	2	7	1
Атлетика	16	5	8	3
Народне игре и плесови	8	3	3	2
Спортска игра	30	10	15	5
Тестирање	4	/	/	4
Укупно	68	20	33	15

Наставни саддржај	Број часова	Начин и поступци остварења програмА	Врсте активности у васпитно-образовном раду	Активности наставника
АТЛЕТИКА	16	-метода усменог излагања кроз разговор објашњава начине и технике трчања,правилног дисања,правилну координираност правилног рада руку и ногу -метода демонстрације одређене технике -изношење података о важности атлетике за развој појединца и групе -разлику правилно изведене вежбе од неправилно изведене	-слушање и питања ученика о атлетици -одговори ученика на постављена питања о атлетици -прилагођавање на различита оптерећења -схватају технику и тактику ходања и трчања -упознавање ученика са правилима у атлетици -вешто изводи једноставне форме природног кретања	-наставник демонстрира,објашњава одређене технике ходања, трчања ,скакања, бацања -инсистира на стриктној примени правила
СПОРТСКЕ ИГРЕ ОДБОЈКА	30	-методом разговора,демонстрацијом и предавањем развијати тимски и такмичарски дух -радити индивидуално,у паровима и групно -посветити пажњу правилима игре	-уче елементе спортске игре -упознаје се са правилима и придржава их се -навикавање деце на колективно понашање у игри	-демонстрира елементе одбојке као и игру,судијске знаке
НАРОДНЕ ИГРЕ И ПЛЕСОВИ	8	кроз разговор објаснити начин извођења игре -демонстрација игре прво без,па уз музику -анализом исправљамо уочене грешке	-уче елементе игре -павилно изводе исте кроз игру у целини -социјализација личности	-демонстрира елементе игре
ТЕСТИРАЊА	4	-тестирање на почетку и на крају године методом провере -поређење резултата -демонстрацијом објаснити коришћење реквизита и уређаја за мерење	-слушање о начину извођења вежбе -мерење резултата -поређење добијених резултата са орећеним нормама	-активно учествује у спровођењу вежби тестирања ученика
СТОНИ ТЕНИС	10	-методом разговора упознати децу са правилима игре и инсистирати на њиховој примени -демонстрирати игру у паровима	-учествовање у игри уз примену правила -игра у паровима -социјализација личности	-демонстрира елементе игре,учествује у истој,суди уз примену правила

8. разред

Наставна тема: АТЛЕТИКА

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Спринтерско трчање 60м - Штафетно трчање 4х60м - Трчање на средњим дистанцама (800м и 1500м) - Скок у даљ (корачна техника) - Скок у вис (лељна варијанта) - Бацање кугле (кружна техника)	– ФВ.1.1.24. – ФВ.1.1.25. – ФВ.1.1.3. – ФВ.1.1.4. – ФВ.1.1.5. – ФВ.1.1.6. – ФВ.1.1.7. – ФВ.1.1.8. – ФВ.1.1.9 – ФВ.1.1.10. – ФВ.1.2.1. – ФВ.1.2.2. – ФВ.1.2.3. – ФВ.1.2.4. – ФВ.1.2.5. – ФВ.1.3.1 – ФВ.1.3.2. – ФВ.1.3.3 – ФВ.1.3.4.	- Поновити и увежбати технику атлетских дисциплина које су обрађиване у ранијим разредима ради што боље припреме за атлетски петобој - Извођење технике спринта - Изводи скок у даљ „увинућем“ са уочавањем и исправљањем грешке приликом залета, одраза, лета и доскока - Баца куглу уз поштовање правила	Стаза за рад Опрема Реквизити Летва за прескок Кугла Струњаче	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

Наставна тема: ВЕЖБЕ НА СПРАВАМА И ТЛУ

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Тло	Ученици и ученице - ФВ.1.1.11.	- Став о шакама, колут напред у комбинацији са скоком (мачји скок), плесним кораком (валцер корак), окретом и окрет у успону за 180° и равнотежом (вага претклоном и заножењем)... .	Сала за рад Опрема Струњаче	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

Наставна тема: СПОРТСКЕ ИГРЕ

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Одбојка	- ФВ.1.1.24. - ФВ.1.1.25. - ФВ.1.1.1. - ФВ.1.1.2.	- Кроз игру зависно од спорта, примењивати научене елементе технике и тактике уз примењивање правила игре - Игра преко мреже	Одговарајућ и терен за игру Опрема Лопте	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

Наставна тема: РИТМИЧКА ГИМНАСТИКА И НАРОДНИ ПЛЕСОВИ

Садржај (наставне јединице)	Циљеви, задаци (исходи)	Активности, методе	Средства	Евалуација, самоевал.
- Плесови: валцер, танго, један савремени плес (актуелан у датом тренутку).	- ФВ.1..1.24. - ФВ.1.1.25. - ФВ.1.1.20. - ФВ.1.1.21. - ФВ.1.1.22.	- Приказује и изводи плесове танго и валцер уз музику	Сала за рад Опрема Музика	посматрање праћење ангажовања ученика белешке задовољство ученика на часу

О Б А В Е З Н И И З Б О Р Н И Н А С Т А В Н И П Р Е Д М Е Т И

ВЕРСКА НАСТАВА

(1 час недељно, 34 часа годишње)

Циљ верске наставе јесте да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Ученици треба да упознају веру и духовне вредности сопствене, историјски дате цркве или верске заједнице у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци верске наставе су да код ученика:

- развија отвореност и однос према Богу, другачијем и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;

- развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину божју и за себе;

- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом;

- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;

- изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

Циљ наставе православног катихизиса (веронауке) у основном образовању и васпитању јесте да пружи целовит православни поглед на свет и живот, уважавајући две димензије: историјски хришћански живот (историјску реалност Цркве) и есхатолошки живот (будућу димензију идеалног). То значи да ученици систематски упознају православну веру у њеној доктринарној, литургијској, социјалној и мисионарској димензији, при чему се хришћанско виђење живота и постојања света излаже у веома отвореном, толерантном дијалогу са осталим наукама и теоријама о свету, којим се настоји показати да хришћанско виђење (литургијско, као и подвижничко искуство Православне цркве) обухвата сва позитивна искуства људи, без обзира на њихову националну припадност и верско образовање. Све то остварује се како на информативно-сазнајном тако и на доживљајном и делатном плану, уз настојање да се доктринарне поставке спроведу у свим сегментима живота (однос с Богом, са светом, с другим људима и са собом).

Задаци наставе православног катихизиса (веронауке) јесу да код ученика:
- развије способност уочавања да су грех и зло у свету последица погрешног изражавања човекове слободе;
- развије способност уочавања да Бог поштује човекову слободу али да не одустаје да свет доведе у вечно постојање;
- изгради свест о томе да Бог воли човека и свет и да их никад не напушта, али вечни живот зависи и од слободе човека и његове заједнице с Богом;
- развије способност спознавања да Бог није одустао од првобитног циља због кога је створио свет, а то је да се свет сједини с Њим посредством човека и да тако живи вечно;
- развије способност уочавања сличности у структури старозаветне и новозаветне цркве.

Оперативни задаци

Ученици треба да:
- стекну свест о томе да је личност заједница слободе с другом личношћу;
- буду свесни разлике између природе и личности;
- запазе да је личност носилац постојања природе;
- уоче да у хришћанској онтологији нема сукоба и искључивости између једног и многих.

Садржаји програма (Наставна тема)	**Број часова**	**Начин и поступци остваривања програма**	**Врсте активности ученика**
Хришћанско учење о личности	10	- Личност као онтолошка творевина код православних отаца Василија и Григорија. - Пригодним теолошким чланцима поткрепити и појаснити учење.	- Ученици да уоче разлику између профаног и хришћанског схватања и поимања личности. Разговор,питања и закључци.
Човек као личност	6	- Човек је личност, јер је икона Божија – цитати из Старог и Новог завета. Ограниченост људске природе. Крштење и Литургија.	- Ученици читају одабране одељке, разговарају, препричавају, закључују и запамћују. Присуствују Литургији и Крштењу.
Сједињење тварне и нетварне природне и обожење створене природе у Христовој личности	6	- На основу дефиниције са четвртог Васељенског сабора објаснити јединство више природа у једној личности. Христова путања је од Божанске до људске природе и натраг, а човеково стремљење је тежња ка том идеалу.	- Ученици прате цитате из одлука Васељенских сабора, разговарају, препричавају, систематишу и запамћују.
Црква као тело Христово	6	- Тему објаснити на основу посланица апостола Павла. Христова личност у литургијској заједници са другима ступа у заједницу са Богом. Зато је тело Христово, Црква као заједница на земљи.	- Ученици закључују да је Црква заједница живих на земљи. Сви они чине тело, а глава је сам Исус Христос. Ту симболику треба да сами ученици осете и прихвате.
Будуће Царство као узрок Цркве	6	- Тему обрадити на основу објашњења Св. Максима (РГ 4, 157). Православна иконографија приказује своје ликове ослобођене физичких законитости – то је њихов будући изглед.	Литургијским учешћем и посетама храмовима православним ученици уочавају континуитет и коничног постојања Царства Божијег и црквене Литургије.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

(1 час недељно, 34 часа годишње)

Циљ и задаци

Циљ предмета је да ученици стекну знања, формирају ставове, развијају вештине и усвоје вредности које су претпоставка за успешан, одговоран и ангажован живот у демократском друштву

Задаци:

- стварање разноврсних могућности да кроз различите садржаје и облике рада током наставе грађанског васпитања сврха, циљеви и задаци образовања, као и циљеви наставе грађанског васпитања буду у пуној мери реализовани;
- разумевање концепта универзалности права детета;
- стицање знања о узроцима различитог степена остварености права детета у савременом свету;
- подстицање развоја критичког односа према појавама злоупотребе права детета;
- упознавање са неопходним условима за остваривање најбољег интереса детета;
- упознавањем са местом, улогом и значајем међународних организација које се у свом раду баве унапређивањем положаја деце;
- упознавањем са местом, улогом и значајем институција и организација које се у свом раду баве унапређивањем положаја деце у Србији;
- упознавање са националним законодавним оквиром чији је циљ заштита интереса деце;
- разумевање места, улоге и одговорности државе, друштва, породице и детета у унапређивању положаја деце у једном друштву;
- идентификовање особина, знања и вештина код деце које су значајне за њихову активну улогу у унапређивању положаја деце у друштву;
- разумевање улоге и значаја медија у савременом друштву;
- унапређивање вештине критичког разматрања информација добијених преко разлчитих медија;
- упознавање са улогом медија у креирању слике детета у друштву.

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно образовном раду (везано за ученике)	Врсте активности у васпитно образовном раду (везано за наставнике)
1. УВОД	2	Кооперативним радом у малим групама наставник подстиче код ученика изношење сазнања на садржаје програма грађанског васпитања за V, VI и VII разред Кроз групну дискусију наставник упознаје ученике са циљевима, задацима, садржајем и	Разговарају, дискутују, размењују мишљења Пишу појмове везано за грађанско васпитање	• Подстиче ученике Води дискусију са ученицима Пружа повратну информацију

		методом наставе грађанског васпитања за VII разред		
2. ДЕЦА У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ	18	Групна дискусија о положају деце у савременом друштву где ученици праве поређења (између држава) и доносе закључке Наставник кроз конкретне примере развија дискусију код ученика о дечијим правима Рад у малим групама где ученици добијају картице са примерима злоупотребе праве детета са задатком да се кроз дебату критички односе према негативним појавама Коришћењем различитих извора (књиге, штампа, телевизија, интернет) ученици усвајају сазнања о организацијама која се баве унапређењем положаја деце и заштитом њихових интереса Наставник осмишљава ситуације (не)остварене заштите деце на основу којих ученици анализирају и износе аргументе о положај деце у Србији Ученици сами припремају и дају предлоге могућих активности друштва којима се може унапредити положај деце у Србији Упућивање иницијативе и одабраних ученичких предлога одговарајућим установама користећи технике и процедуре са којима су се ученици упознали у VI разреду	Разговарају, износе сопствене идеје и мишљења о положају детета у друштву Дискутују о дечијим правима Воде дебату и износе критике на злоупотрбе права детета Одговарају на питања, анализирају, износе аргумента везано за положај деце у Србији Дају предлоге могућих активности друштва Упућивање иницијативе и предлога	Организује наставу Мотивише ученике за рад Развија и одржава партнерску комуникацију са ученицима Демократски управља разредом Организује и води ученичку активност Уважава и реагује на потребе групе и појединца Подстиче ученике да износе своје гледиште Пружа повратну информацију Дели одговорност
3. МЕДИЈИ У САВРЕМЕНОМ ДРУШТВУ	11	Наставник објашњава о месту, улози и значају медија а ученици кроз групну дискусију износе своја мишљења Користећи различите информације из медија ученици анализирају и тумаче медијске поруке Рад у паровима где ученици у штампаним медијима прикупљају информације о положају деце у друштву и начин на који се они приказују Анализа одабраног домаћег медија где ученици утврђују како се у њему, колико често и на који начин приказују деца	Дискутују, износе своје мишљење Анализирају и тумаче медијске поруке Читају штампу и прикупљају информације Анализирају медије Посећују медијску кућу Шаљу предлоге медијима и институцијама Играју улоге	Објашњава , поставља питања, захтеве, даје своје мишљење Помаже ученицима да планирају своје активности Подстиче интеракцију Пружа повратну информацију

		Ученици посећују локалну медијску кућу, истражују, изводе закључке и припремају предлоге за садржајније и веродостојније представљање деце и њихових проблема Симулација медија где једна група има улогу да брани а друга да критички разматра информације		
4. ЗАВРШНИ ДЕО	3	Кроз дискусију ученици размењују искуства о активностима реализованим на часовима грађанског васпитања Свако од ученика процењује корисност и употребљивост стечених знања и вештина у свакодневном животу	Разговарају, дискутују Процењују	Подстиче комуникацију међу ученицима Даје коментаре који су позитивно интонирани

РУСКИ ЈЕЗИК

ЦИЉ И ЗАДАЦИ:

Циљ наставе страног језика заснива се на потребама ученика које се остварују овладавањем комуникативних вештина и развијањем способности и метода учења страног језика.

Циљ наставе страног језика основног образовања, а истодобно и задаци стога јесу:

- Развијање сазнајних интелектуалних способности ученика,
- Формирање хуманистичких, моралних и естетских ставова,
- Стицање позитивног односа према другим језицима и културама, као и према сопственом језику и наслеђу,
- Стицање свести и сазнања о функционисању страног и домаћег језика,
    - Учење другог страног језика, ослањајући се на искуство и знања стечена учењем првог страног језика, поспешује стицање вишејезичке и вишекултулорошке компетенције и развијање свести о језичком богаству ужег и ширег окружења

3. ОПШТИ И ПОСЕБНИ СТАНДАРДИ

Општи стандарди

Кроз наставу страних језика ученик богати себе упознајући друге цивилизације; стиче свест о значају сопственог језика и културе у контакту са другим језицима и културама. Ученик развија радозналост, истрачивачки дух и отвореност према комуникацији других језика.

Посебни стандарди

Разумевање говора

Ученик разуме једноставну усмену поруку на нивоу глобалног разумевања (основно обавештење из поруке), на нивоу глобално и на нивоу селективног разумевања (проналажење тражене информације). Разумевање треба да се односи на различите врсте усмених порука (монолог, краћи разговор, кратка информација).

Оперативни задаци на нивоу језичких вештина

- Разумевање говора

- Разумевање писаног текста
- Усмено изражавање
- Интеракција
- Писмено изражавање
- Знања о језику и стратегија ученика

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)	Активности наставника
Здраво школо!	**9**	- тражење и давање обавештења кроз бираног наставник-ученик или ученик-ученик - ученици усвајају и адекватно примењују нови вокабулар кроз разговор о школи, опис учионице и сл. - слушање звучног снимка	- игра памћења и додавања речи везаних за школу - певање песама везаних за школу - рад – писање и цртање по диктату.	- поставља питања и одговоре на тему школе
Не дозволи да ти се душа олењи	9	- Разговор са ученицима о томе шта и како раде - ученици читају и глуме по улогама - ученици усвајају нови вокалбулар уз помоћ слика – кроз разговор	- групно и појединачно читање текстова у уџбенику - игра погађања - ученици глуме дате ситуације	-разговара са ученицима и усмерава их на тачне одговоре
Кућа родитеља	8	- усвајање комуник. јед. везаних за кућу - слушање звучног снимка - усвајање реченичних модела - разговор по слици	- ученици глуме по улогама - игра погађања - слушање звуичног снимка - цртање по диктату	-објашњава и излаже нове појмове
Зима	9	- ученици препознају појмове везане за годишња доба - савладавање технике читања – ученици слушају лекцију о зими са CD-а и прате је у књигама а затим самостално читају исту лекцију.	- игре примерене узрасту - певање у групи - повезивање гласова и групе слова - замењивање речи цртежом или сликом	- подстиче ученике за логично размишљање
Ко у Москви није био лепоту није видео.	8	Путем раније усвојених знања и слика ученици препознају детаље везане за Москву. - усвајање нових ком.јединица - слушање звучног материјала, читање и проверавање разумевања - извршавање команди наставника, препиши, допуни, повежи	-повезивање звучног материјала са илустрацијом и текстом - цртање по диктату - израда сликовног речника - рад у паровима, малим и великим групама	-мотивише ученике на повезивање чињеница везаних за Москву

Будућа професија	9	- усвајање нових речи и појмова везаних за будућих занимања - савладавање технике читања -читање по улогама	- мини дијалози, игра по улогама - симулације - вежбе слушања, према упутству наставника	-налгашава повезаност са граматичким садржајима српског језика
Путујемо на екскурзију	10	Ученици усвајају нови вокабулар у вези екскурзије и проширују постојећи. - путем понављања, вежбања, преписивања, допуњавање-усвајање нових реченичних модела везаних за дату тему-путовање	- слушање и реаговање на команде наставника - рад у паровима, малим и великим групама - цртање по диктату превођење исказа у гест и гестау исказ	-објашњава и излаже нове појмове
Писмени задатак	3+3 68			

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ – ИЗБОРНИ СПОРТ

Наставни садржаји	Број часова	Начини и поступци остваривања програма	Активности у васпитно-образовном раду	Активности наставника
ОДБОЈКА	34	-методом разговора упознати ученике са игром -демонстрирати елементе игре са инсистирањем на правилном извођењу -радити индивидуално,у паровима и групно -методом демонстрације увести децу у игру преко мреже	--познаје правила спортске игре и придржава их се -стварање услова за социјално прилагођавање ученика за колективни живот и рад -развијање основних моторичких активности -развијање такмичарског духа	-демонстрира елементе одбојке као и игру,судијске знаке

СЛОБОДНЕ АКТИВНОСТИ (СЕКЦИЈЕ)

Слободне активности (секције) организују се за ученике са посебним интересовањем за спорт.Рад се одвија у спортским секцијама или школским екипама које се формирају према интересовању, способностима и полу ученика.

И З Б О Р Н И Н А С Т А В Н И П Р Е Д М Е Т И

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

(1 час недељно, 34 часа годишње)

Циљ и задаци

Општи циљ наставе информатике и рачунарства јесте да се ученици оспособе за коришћење рачунара и стекну вештине у примени рачунара у свакодневном животу.

Остали циљеви и задаци наставе информатике и рачунарства су:

- упознавање основних појмова из информатике и рачунарства;

- развијање интересовања за примену рачунара у свакодневном животу и раду;

- оспособљавање за рад на рачунару;

- подстицање креативног рада на рачунару.

Оперативни задаци

- упознавање ученика са применом рачунара у области табеларних прорачуна и изради графикона;

- упознавање ученика са фазама израде проблемских задатака на рачунару;

- упознавање ученика са основама језика за израду једноставних презентација на мрежи;

- упознавање ученика са могућностима специјализованих програма за израду презентација на мрежи;

- оспособљавање ученика за самосталну израду пројекта применом рачунарских технологија.

Садржаји програма	Број часова	Начин остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду
1.Табеларни прорачуни	10	• Радна свеска и радни лист • Унос података у ћелију • Форматирање ћелија • Рад са формулама • Коришћење уграђених функција • Рад са графичким објектима • Израда графикона • Штампање	Упознавање ученика са применом рачунара у области табеларних прорачуна и изради графикона; Ученици у програму Excel треба да уносе податке,форматирају ћелије,користе готове формуле и израђују графиконе
2. Изборни модул	10	- Програмирање • Слогови • Потпрограми • Низови Напредне операције са низовима	Упознавање ученика са фазама израде проблемских задатака на рачунару Ученици треба да савладају основне елементе програмског језика Visual Basic, да се упознају са појмом и употребом низова, for и while петњи, као и потпрограмима, процедуре и функције
3.Израда самосталног пројекта	14	• Обрада језика HTML и израда једноставне презентације на мрежи • Избор теме Израда плана рада на пројекту • Избор средстава за реализацију пројекта • Израда пројекта • Вредновање пројекта	- упознавање ученика са могућностима специјализованих програма за израду презентација на мрежи; - оспособљавање ученика за самосталну израду пројекта применом рачунарских технологија.

СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ У ПРОШЛОСТИ

Циљ изучавања овог предмета је проширивање знања из области опште културе и оспособљавање ученика да кроз упознавање са начином живота људи у прошлости боље разумеју свет и време у коме живе и развију свест о континуитету и укорењености. Ученици би требало да се упознају са специфичностима динамике културних промена и да науче да сагледају себе у контексту *„ другог* „ да би сопствени идентитет што потпуније интегрисали у шири контекст разуђене и сложене садашњости ;

Задатак предмета су да ученици посредством наставе која је усмерена упознавању различитих елемената свакодневног живота као што су односи у породици, исхрана, образовање, игре, забава, становње, одевање и друго уоче њихову условљеност историјским догађајима и процесима. Концепција наставе овог изборног предмета нагласак ставља на упознавање са основним елементима свакодневног живота у прошлости Србије, Европе и света, са намером да се уоче њихови заједнички именитељи и препознају различитости које постоје у датом историјском контексту, као и у односу на савремено доба у којем ученик живи. Подстицањем радозналости, креативности и истраживачког духа у проучавању овог предмета, ученици треба да овладају елементарним знањима о прикупљању историјске грађе и да развијају критички однос према тој грађи и другим остацима прошлог времена.

Оперативни задаци

- разумевање појма свакодневни живот ;
- разумевање значаја проучавања свакодневног живота у прошлости ;
- усвајање и проширивање знања о разликама између свакодневног живота у прошлости и данас;
- стекну знања о свакодневном животу у Европи и свету од краја XIX до краја XX века ;
- стекну знања о свакодневном животу код Срба од краја XIX до краја XX века ;
- усвоје и прошире знања о улози фотографије, филма, радија и телевизије у свакодневном животу људи некад и сад ;
- развијају истраживачку радозналост ;
- развијање способности повезивања знања из различитих области ;

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду	Активности наставника
Увод	**4**	- наставник указује на значај проучавања живота у прошлости да бисмо шти боље разумели нашу садашњост ; -наставник при предавању користи више метода (дијалошка,монолошка,илустративна) да би ученицима што лакше објаснио тематику ;	- ученици треба да буду пажљиви на часу ; - да се активирју у наставном процесу ; - развијају мишљење, анализирају разне текстове из прошлости и стварају критички однос према њима ; - користе интернет и разну другу литературу ;	- објашњава ученицима како се одвијао свакодневни живот у прошлости, користећи различите меотде и питати ученике да ли су то схватили ;
Фотографија, филм, радио и телевизија некад и сад	**8**	- објаснити ученицима појмове : филм, фотографија, телевизија, радио; - објаснити ученицима како су настали и какав утицај на живот обичних људи имају филм , фотографија и телевизија ; - обавити консултације са наставницима сродних предмета - корелација са **историја, грађанским васпитањем** (свест људи данас и свест кад се тек појавила телевизија, филм, радио) ;**ликовна и музичка култура** ; - причати ученицима о познатим филмским редитељима, глумцима (Емир Кустурица, Горан Паскаљевић, Павле Вујисић итд) ;	- ученици пажљиво слушају излагања наставника и активни су на часу ; - постављају питања наставнику ; - спровести анкету са питањем да ли ученици данас више гледају телевизију или слушају радио и тражити узроке зашто је то тако ; - ученици користе интернет да прошире своја знања ; - питати ученике ко им је омиљени глумац, глумица и колико његових филмова знају	- осим предавања, наставник ће ученицима пустити одломке из појединих филмова (нпр. Маратонци трче почасни круг или Варљиво лето 1968 и упоредити са данашњим модерним холивудским филмовима и питати децу какву разлику примећују ; - објаснити како се некад фотографисало, а како данас ;
Свакодневн		- објаснити ученицима какав је живот у савременом добу (начин исхране, становање, одевање, здравствена заштита, систем образовања и то све	-ученици треба да су активни на часу ; - анализирају историјске текстове из ове области и развијају критички однос ; -направити анкету где ће се ученици	- наставник при предавању користи разноврсне методе (дијалошка, илустративна, рад у паровима)

и живот од краја XIX до краја XX века	**22**	упоредити са нововековним начином, а у каснијем делу лекције и са животом у старом и средњем веку) ; - објаснити какве промене су настале у српском друштву по овим питањима и што се тиче елите и што се тиче обичног народа (упоредити начин одевања, становања, здравствене заштите, образовања (нпр. Дворови Обреновића и Карађорђевића са почетка XIX и XX века, српске куће у истом периоду , изгледи градова и села у истом периоду и питати ученике да ли примећују какве разлике и зашто је до њих дошло - корелација са сродним предметима (историја, географија, музичка, ликовна, физичка култура, цртање, сликање, вајање, грађанско васпитање	изјаснити који им се део данашњег свакодневног живота највише свиђа и зашто (одевање, војска, спорт, живот на селу, начин исхране) ; - ученици треба да користе интернет и другу литературу да би проширили своја знања ;	- наставник организује свој рад тако да планиране активности добију дефинисану структуру, коју одликују флексибилност и ефикасност) ; - подстиче осамостаљивање ученика у пеикупљању и сређивању историјских података ;

ЦРТАЊЕ, СЛИКАЊЕ И ВАЈАЊЕ

Циљ васпитно-образовног рада у настави ликовне културе јесте да подстиче и развија ученичко стваралачко мишљење и деловање, у складу са демократским опредељењем друштва и карактером овог наставног предмета.

Задаци:

- развијање способности ученика за опажање квалитета свих ликовних елемената;
- стварање услова да ученици на часовима у процесу реализације садржаја користе различите технике и средства и да упознају њихова визуелна и ликовна својства;
- развијање способности ученика за визуелно памћење и повезивање опажених информација као основе за увођење у визуелно мишљење;
- развијање осетљивости за естетске, ликовне и визуелне вредности, које се стичу у настави, а примењују у раду и животу;
- развијање моторичких способности ученика и навике за лепо писање;
- подстицање интересовања, стварање и неговање потребе код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде;
- стварање услова да се упознавањем ликовних уметности боље разумеју природне законитости и друштвене појаве;
- омогућавање разумевања и позитивног емоционалног става према вредностима израженим и у делима различитих подручја уметности;
- развијање способности за препознавање основних својстава традиционалне, модерне и савремене уметности.

Оперативни задаци

Ученици треба да се:
- оспособе да опажају и представљају: слободне композиције, визуелне метафорике, контрасте, јединства и доминанте у простору, фантастике;
- формирају навике за виши ниво културе рада, квалитет производа, културу живота и слободног времена;
- ликовно-визуелно описмене, развију креативне способности, припремају за ефикасно и савремено укључивање у рад, односно за различита занимања.

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду**	**Активности наставника**
СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ ВИЗУЕЛНА МЕТАФОРИКА КОНТРАСТ, ЈЕДИНСТВО И ДОМИНАНТА У ПРОСТОРУ СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ И ФАНТАСТИКА	6+2 4+2 10+ 6 3+1	- излагање, дијалог, дискусија; - објашњавање појма - излагање, дискусија, дијалог кроз објашњавање појма визуелних комуникација и споразумевања-кодирање и декодирање визуелног знака; - илустративно- демонстративни примери из свакодневног живота; - креирање вежбе и њена примена кроз адекватну ликовну технику; илустративно, за сваку тематску јединицу, објаснити проблем светлости и њених различитих својстава; -дијалошка корелација са другим предметима (биологија,физика...); -објашњавање и разговор о појму боје, разлагању светлости- корелација са физиком; -увођење у проблем и појам фантастике - корелација са свакодневним животом и другим наставним предметима; - коректуре и естетска анализа заједно са ученицима	- развијање способности за све ликовне елементе -ослобађање у животу и раду -развијање способности опажања и представљања опаженог - примена основних ликовних законитости развијање имагинације -јачање схватања да је игра неопходна за целокупно - стваралаштво перцепција и аперцепција - развијање логике у мишљењу	• Објашњава нове садржаје • Демонстрира • Даје упутства о раду • Иницира разговор • Контролише рад ученика • Учествује у разговору са ученицима • Надгледа рад ученика и помаже им кад је потребно • Охрабрује ученике да користе стечено знање • Указује на грешке које ученици праве и исправља их • Проверава ниво усвојености знања ученика Прати напредовање ученика

О С Т А Л И О Б Л И Ц И О Б Р А З О В Н О-В А С П И Т Н О Г П Р О Г Р А М А

ДОПУНСКА НАСТАВА

Допунски рад се организује за ученике који - из објективних разлога - у редовној не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.
Зависно од утврђених недостатака у знањима и умењима ученика, као и узрока заостајања, наставник формира одговарајуће групе с којима организује допунски рад . На основу претходног испитивања тешкоћа и узрока, за сваку групу се ствара посебан, одговарајући план рада, чијим ће се савладавањем отклонити испољени недостаци у знању, умењу и вештини ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике у савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе - полупрограмираним и програмираним секвенцама, наставним листићима; предавањима с друкчјим - очигледнијим примерима; посебни групни и индивидуални задаци и др.). Нарочито треба водити рачуна о одмерености захтева, као и о стимулисању ученика за показане резултате (похвале, награде, позитивна оцена).
Допунски рад организује се током целе наставне године, односно одмах чим се уоче тешкоће појединих ученика у усвајању програмских садржаја. Чим савлада одређену тешкоћу или отклони недостатак, ученик престаје с допунским радом ван редовне наставе. Током даље редовне наставе такве ученике не треба испуштати из вида, односно - диференцирањем редовне наставе - омогућити ученицима да градиво савладају на редовним часовима.

СРПСКИ ЈЕЗИК ДОПУНСКА НАСТАВА
(9 часова)

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду
1. Развој српског књижевног језика	3	➢ усвајање основних знања о Вуковом раду на развоју књижевног језика	➢ слушају, читају, питају, разговарају
2. Граматика, правопис, књижевност, култура изражавања	6	➢ оспособљавање ученика за полагање завршног испита	➢ обнављају стечена знања о облицима речи, ➢ раде задатке за полагање завршног испита

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК - ДОПУНСКА НАСТАВА

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)
1. Занимања	2	• Ученици понављају вокабулар везан за занимања кроз кроз читање и слушање лекција • Описивање уобичајених занимања због којих им се допадају или не допадају, прво уз помоћ наставника, а затим самостално • Обнављање садашњих времена (грађење, употреба, упитни и одрични облик)	• Самостално или у групи ученици читају лекције из уџбеника • Писање реченица које се разликују по радњи коју описују (просто и трајно садашње време)
2. Свет моде и млади	1	• Ученици понављају вокабулар везан за моду и одевање кроз читање и слушање текстова и кроз вежбања повезивања • Описивање гардеробе коју ученици воле или не воле да носе, прво уз помоћ наставника, а затим самостално • Обнављање садашњег перфекта (грађење, употреба, упитни и одрични облик)	• Ученици раде вежбања која је припремио наставник, кроз која увежбавају садашњи перфекат
3. Живот у прошлости	1	• Понављање вокабулара везаног за живот и изуме у прошлости • Конверзација о изумима (наставник поставља питања, ученици одговарају) • Наставник даје примере и упуства, а ученици затим пишу реченице, употребљавајући прошла времена	• Ученици пишу реченице везане за прошлост, користећи просто прошло и прошло трајно време • Вежбања допуњавања
4. Здравље (храна и начин исхране)	1	• Понављање вокабулара везаног за исхрану кроз слушање и читање текстова и вежбања повезивања • Наставник даје примере за описивање оброка, а затим ученици разговарају кроз дијалог • Обнављање модалних глагола	• Ученици самостално у свескама праве листе здраве и нездраве хране, а затим их упоређују са осталима • Ученици са наставником разговарају о омиљеној храни • Вежбања повезивања и допуњавања, везана за модалне глаголе

5. Имагинација	1	• Ученици понављају вокабулар кроз читање и слушање лекција, као и кроз вежбања повезивања и допуњавања • Обнављање конструкције *There is someone …ing*	• Ученици раде вежбања у којима примењују конструкцију *There is someone …ing,* описујући слике из уџбеника
6. Свет филма и музике	1	• Обнављање вокабулара кроз читање и слушање лекција • Наставник даје упутства и примере за писање реченица везаних за филм и музику • Обнављање и упоређивање садашњег перфекта и простог прошлог времена	• Вежбања замене, допуне и повезивања • Писање реченица које се разликују по радњи коју описују (просто прошло време и садашњи перфекат)
7. Пријатељи	1	• Обнављање вокабулара кроз читање и слушање текстова • Наставник даје упутства у вези са писањем реченица о пријатељству и пријатељима, а потом ученици самостално пишу • Обнављање првог типа кондиционалних реченица	• Слушање и читање текстова о пријатељству • Писање кондиционалних реченица (први тип)
8. Окружење	1	• Понављање вокабулара кроз читање и слушање лекција, као и кроз вежбе повезивања и провере разумевања текста • Обнављање типичних појмова везаних за живот у води и копну • Писање реченица на основу упутства наставника и примера из уџбеника • Обнављање пасива (употреба, грађење)	• Читање текстова • Ученици пребацују реченице из актива у пасив, у вежбањима из радне свеске

ИСТОРИЈА - ДОПУНСКА НАСТАВА

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном	Активности наставника
Свет у другој половини XIX и почетком XX века	**1**	- наставник користи дијалошку, илустративну методу у настави ;	- слушају, питају, користе историјски атлас, разумевају основне историјске појмове ;	Објашњава ученицима кључне појмове из ове области (социјализа, радикализам, клерикализам..)
Србија и Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од Берлинског конгреса до Првог светског рата	**1**	Наставник користи дијалошку, илустративну мтоду, као и рад у паровима ;	слушају, користе историјски атлас, питају наставника шта им није јасно ;	- објашњава ученицима најважније чињенице и појмове из ове области ,
Први светски рат и револуције у Русији и Европи	**1**	наставник користи дијалошку, тектуални, наративну методу у настави ;	Користе историјски атлас, питају нејасне ствари ;	Објашњава ученицима како је дошло до Првог светског рата и револуција ;
Србија и Црна Гора у Првом светском рату	**1**	Наставник користи рад у групама, као и наративну методу ;	Слушају, питају, користе историјски атлас ;	Објашњава ученицима најважније чињенице из ове историјске теме ;
Свет између Првог и Другог светског рата	**1**	Наративна , илустративна	Слушају, пишу, питају нејасне ствари ;	Објашњава како је изгледао свет између два рата
Југословенска		Дијалошка, рад у паровима ;	Учествују у расправи,	Објашњава ученицима кључне моменте политичког, културног и економског живота

краљевина	**1**		користе историјски атлас ;	Краљевине Југославије
Други светски рат – тотални рат	**1**	Наративна, илустративна ;	Користе историјски атлас, питају нејсане ствари ;	Објашњава најважније чињенице ове наставне теме (како је почео Други светски рат-узроци и последице)
Југославија у Другом светском рату	**1**	Илустративна, рад у паровима		Објашњава како је дошло до крвавог грађанског рат у Југославији ;
Југославија после Другог светског рата	**1**	Наставник углавном користи рад у групама да би ученицима лакше објаснио овај историјски период ; Наставник користи наративну и дијалошку методу, јер се ради о новијем периоду наше историје ;	Слушају, читају, пишу, учествују у расправи ;	Објашњава све промене у свету после другог светског рата (хладни рат, деколонизација) Објашњава живот друге југославије и узроке које су довели до њеног крвавог распада

ФИЗИКА - ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржај програма	Број часова	Активности у образовно-васпитном раду	Начин остваривања програма
Осцилаторно и таласно кретање	1	Ученици: посматрају, питају, уз помоћ наставника записују, изводе огледе и закључке	-Методом разговора обновити таласно кретање.Поновити дијалоски основне карактеристике таласног кретања
Светлосне појаве	3	Ученици: посматрају, питају, уз помоћ наставника записују, наводе примере, врше анализе демонстрационих огледа и решавају једноставне задатке	-Експерименталном методом приближити уценицима већ стечено знање о светлости. -Монолошки и дијалошки објаснити равно,сферно огледало и сочиво.
Електрично поље	1	Ученици: посматрају, питају, уз помоћ наставника наводе примере, уочавају, записују	-Индивидуално и групно решавати простије задатке -методом дијалога обновити карактеристике електричног поља
Електромагнетна индукција	2	Ученици: посматрају, уз помоћ наставника дискутују, уочавају, закључују, записују и цртају	-Монолошки и дијалошки се објашњава и понавља знање о магнетима и магнетном пољу - Индивидуално и групно решавати простије задатке
Магнетно поље	3	Ученици: уз помоћ наставника наводе примере, дискутују, посматрају огледе, записују, изводе закључке и цртају	-аналитички повезати и објаснити зависност ем. индукције од мегнетног поља - Индивидуално и групно решавати простије задатке
Елементи атомске и нуклеарне физике	1	Ученици: посматрају, питају, уз помоћ наставника наводе примере, закључују, записују	-методом дијалога простим примерима објасни карактеристике атомске физике

МАТЕМАТИКА- ДОПУНСКА НАСТАВА

Насгавни садржај (Наставне теме)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за
Сличност троуглова	1	На часовима допунске наставе задаци се не планирају детаљно, јер зависе од интересовања и разумевања ученика који стагнирају, односно, не напредују у бројчаном оцењивању успеха. Зато је ту двосмерна комуникација наставник – ученик модел рада на часу. Раде се задаци које ученици нису схватили и дају објашњења операција и исхода. Планирани часови и теме одређују само оквир, а садржаје рада на часу диктирају потрбе ученика који су обухваћени допунском наставом.	Ученици питају и траже објашњења, учествују у креирању часаи покушавају да одговоре на наставникове подстицаје. Темпо реализације садржаја датих у првој рубрици зависи од ритма који намећу сами ученици.У допунској настави иницијатива је на страни ученика.
Тачка, права раван	1		
Линеарне једначине и неједначине	1		
Призма, Пирамида	2		
Линеарна функција	1		
Систем линеарних једначина са две непознате	1		
Ваљак	1		
Купа, Лопта	2		

БИОЛОГИЈА – ДОПУНСКА НАСТАВА

Насгавни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсге активности у васпитно-образовном раду (везано за
Увод	1	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о биодиверзитету	Усваја знања о биодиверзитети
Екологија и животна средина	2	Помагање ученицима да лакше усвоје основне еколошке појмове	Препознаје основне еколошке појмове
Угрожавање, заштита и унапређивање екосистема-животне	3	Помагање ученицима да-лакше схвате разноврсност и структуру екосистема, загађивање и могућности заштите	Разликује поједине екосистеме, њихову структуру, степен угрожености и могућности заштите
Глобалне последице загађивања животне средине	1	Помагање ученицима да лакше схвате глобалне последице загађивања животне средине	Препознаје глобалне последице загађивања животне средине

Животна средина и одрживи развој	1	Помагање ученицима да схвате концепт одрживог развоја	Усваја знања о одрживом развоју
Животна средина, здравље и култура живљења	1	Помагање ученицима да лакше схвате савремени начин живота и здравље као и културу живљења	Усваја знања о еколошкој култури

ГЕОГРАФИЈА - ДОПУНСКА НАСТАВА

Садржаји образовно васпшпог програма	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**	**Активности наставника**
Природно географске одлике Републике Србије	**6**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о географском одликама Републике Србије	Читају, питају, показују на карти и усвајају основна знања	Дијалошко-демонстративном методом објашњава одлике Србије
Становништво и насеље	**1**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о карактеристикама насеља и становништва у Републици Србији	Усвајају основна знања	Дијалошко-демонстративном методом објашњава одлике становништва
Привреда	**2**	Помагање ученицима да лакше усвоје знања о привреди Србије	Усвајају основна знања	Дијалошко-демонстративном методом објашњава одлике привреде Србије

ХЕМИЈА - ДОПУНСКА НАСТАВА

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
2	Хемијски елементи и једињења	- користи податке из таблице ПСЕ - повезује знања и изводи закључке - из текста вади битне појмове и податке	- зна разлику метала и неметала - зна примену неких елемената и њихових једињења - зна својства неких елемената - зна разлику хемијских метала и техничких метала
4	Класе неорганских једињења	- повезује појмове - пише једноставније једначине - доказује киселине и базе индикаторима - ради једноставније огледе	- зна преко формуле да одреди класу једињења - разликује својства киселина и база - ради једноставније задатке
4	Угљоводоници	- помоћу модела склапа формуле угљоводоника - повезује знања, закључује - поставља питања, пише једначине	- зна поделу угљоводоника - преко везе разликује засићене и незасићене угљоводонике - помоћу опште формуле пише формуле угљоводоника - зна нека својства и примену
4	Органска једињења са кисеоником	- помоћу модела склапа формуле - поставља питања, повезује и закључује - пише формуле и једноставније једначине - ради једноставније огледе	- према функционалној групи разликује класе једињења - зна примену и својства етанола - зна примену и својствасирћетне киселине - зна шта су естри и како настају

ДОДАТНИ РАД

За додатни рад опредељују се ученици изнадпросечних способности и посебних интересовања за наставу, односно за продубљивање и проширивање знања из свих или само појединих програмско-тематских подручја редовне наставе. То су они ученици чија се знања, интересовања и даровитост изразитије испољавају већ од првог разреда. Такве ученике уочавају, прате и подстичу наставници разредне наставе и педагошко-психолошка служба школе све до ИВ разреда када се први пут организује додатни рад (изводи се све до завршног разреда).

Додатни рад се организује и изводи један час недељно током целе наставне године. Изузетно је важно да се започета динамика додатног рада одржи док се не реализује утврђени програм. Уколико се, изузетно, додатни рад организује само у једном делу наставне године, пожељно је да се интересовање даровитих ученика за овај рад доцније не гаси, односно да се они подстичу на самостални рад другим формама рада (нпр. појачаном индивидуализацијом рада у редовној настави, давањем посебних задатака, ангажовањем у одговарајућим слободним активностима и др.).

Додатни рад - заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умења и вештина - непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање, развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора сазнања. Знања, умења и вештине, које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе). Ученике који се посебно истичу у додатном раду треба и посебно стимулисати (похвале, награде, стипендије за даље школовање, упис у одговарајућу средњу школу и др.).

СРПСКИ ЈЕЗИК ДОДАТНИ РАД

Садржај програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у образовно-васпитном раду (везано за ученике)	Врсте активности у образовно- васпитном раду (везано за наставника)
1. Језик (граматика и правопис)	2	➢ Слушање, вежбање, упоређивање, шрактична примена стеченог знања, уочавање, закључивање	➢ поступно и темељно примењују стечена знања, уочавају и решавају језичке недоумице	➢ Подстиче на размишљање, закључивање и креативно мишљење
2. Књижевност (књижевни текстови и стилске особине текста)	2	➢ Читање, разговор, анализа, упоређивање, размена знања и искуства, истараживачки рад на	➢ имају развијено аутентично осећање за естетске вредности у књижевности ➢ самостално истражују	➢ Подстиче на размишљање, закључивање и креативно мишљење

		тексту		
3. Припрема ученика за такмичења	5	➢ Развијање такмичарског духа и жеље за стицањем нових знања из језика и граматике	➢ самостално и уз инструкције наставника решава задатке из тестова за такмичење	➢ Подстиче на размишљање, закључивање и креативно мишљење

ИСТОРИЈА - ДОДАТНИ РАД

Наставни садржај (тема) VIII разред	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)	Активности наставника
Свет у другој половини XIX и почетком XX века	**1**	- наставник користи дијалошку, илустративну методу у настави ; Користи и рад у паровима	Активно учествују у расправу, анализирају разне историјске текстове ;	-помаже ученицима да лакше сазнају и спознају нове историске чињенице везане за ову тему
Србија и Црна Гора и Срби у Хабзбуршком и Османском царству од Берлинског конгреса до Првог светског рата	**1**	Наставник користи дијалошку, илустративну мтоду, као и рад у паровима ;	Поред анализе историјских текстова, ученици се оспособљавају за самосталан рад ;	- усвајање нових знања, потврђивање постојећих ;
Први светски рат и револуције у Русији и Европи	**1**	наставник користи дијалошку, тектуални, наративну методу у настави ;	Активно слушају, читају, истражују, учествују у распарви поводом анализе неких историјских догађаја ,	Уочавање узрочно-последичних веза најважнијих догађаја ове историјске теме;
Србија и Црна Гора у Првом светском рату	**1**	Наставник користи рад у групама, као и наративну методу ;	Активно учествују у распарви, анализирају најважније историјске текстове из ове области ;	Објашњава ученицима најважније чињенице из ове историјске теме ;
Свет између Првог и Другог светског рата			Слушају, користе разну додатну историјску литературу	Објашњава како је изгледао свет између два рата
Југословенска краљевина		Наративна , илустративна		
Други светски рат – тотални			Учествују у расправи,	Објашњава ученицима кључне моменте

рат	**1**	Дијалошка, рад у паровима ;	користе историјски атлас, праве анализе живота у Краљевини	политичког, културног и економског живота Краљевине Југославије
Југославија у Другом светском рату	**1**	Наративна, илустративна ;	Слушају, читају, гледају разне видео пројекције	Објашњава најважније чињенице ове наставне теме (како је почео Други светски рат-узроци и последице)
Свет после Другог светског рата	**1**	Илустративна, рад у паровима	Користе историјски атлас,	Објашњава како је дошло до крвавог грађанског рат у Југославији ;
Југославија после Другог светског рата	**1**	Наставник углавном користи рад у групама да би ученицима лакше објаснио овај историјски период ;	Слушају, читају, пишу, учествују у расправи ;	Објашњава све промене у свету после другог светског рата (хладни рат, деколонизација)
Укупно 9 часова додатне наставе	**1**	Наставник користи наративну и дијалошку методу, јер се ради о новијем периоду наше историје ;	Слушају, учествују у расправи, користе историјски атлас ;	Објашњава живот друге југославије и узроке које су довели до њеног крвавог распада

ФИЗИКА - ДОДАТНИ РАД

Садржај програма	Број часова	Активности у васпитно-образовном раду	Начин остваривања програма
Електрично поље	1	Ученик самостално и спонтано посматра различите облике електричних појава у животу, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке везане за закон одржања количине наелектрисања, Кулонов закон, рад у пољу и напон	-Демонстрационим огледима показати ученицима основне уредјаје за мерење ел.поља
Електрична струја	3	Ученик самостално и спонтано изводи огледе, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке везане за област електричне струје	-индивидуално и групно решавати сложене задатке -демонстрационим огледом одредити зависност електричне струје од напона
Магнетно поље	1	Ученик самостално и спонтано посматра различите облике магнетних појава, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке	- индивидуално и групно решавати сложене задатке -дијалошки објаснити сложеније облике магнетног поља и промене у проводнику
Електромагнетна индукција	2	Ученик самостално и спонтано посматра различите огледе, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава сложене рачунске задатке	-демонстрационим огледом објаснити променљиво магнетно поље и индуковање ел. струје
Светлосне појаве	3	Ученик самостално и спонтано посматра различите светлосне појаве, мале објекте помоћу микроскопа, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава проблеме везане за закон одбијања и преламања светлости	-Експерименталном методом приближити уценицима већ стечено знање о светлости. .-решавати групно сложеније задатке

Атомска и нуклеарна физика	2	Ученик самостално и спонтано посматра различите моделе атома, језгра, нуклеарних реакција и слично, поставља питања, изводи закључке, претражује и користи литературу и интернет, решава проблеме везане за радиоактивно зрачење	Дијалошки се са ученицима ова област повезује са знањем из свакодневног зивота. Демонстрационим огледом се објашњава начин детекције радиоактивног зрачења

МАТЕМАТИКА - ДОДАТНИ РАД

Насгавни садржај (Наставне теме)	**Број часов**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за**
Линеарне једначине и неједначине (Апсолутна вредност)	3	Задаци се бирају према темама, најчешће се раде задаци са општинских, регионалних и евентуално републичких такмичења. Наставници бирају задатке који пдразумевају даровитост ученика. По правилу се излази из наставног програма за редовну наставу, односно постојећи наставни садржаји се проширују и продубљују. Комуникација је двосмерна и даровитији ученици се подстичу на иницијативу.	Ученици самостално раде задатке који су по правилу комплекснији и подразумевају ученичку талентованост. На ђачка питања се одговара концизно, а од ученика се очекује да на подстицаје одговоре позитивно. Ученици демонстрирају независност у изради задатака, предлажу концепт решавања задатака и показују спремност да учествују у разради других идеја и рационалнијих решења. Разноврсност у концепту је императив успешне додатне наставе.
Призма и пирамида	2		
Диофантске једначине (линеарне и нелинеарне) и системи једначина	3		
Конфигурација по модулу	1		

БИОЛОГИЈА - ДОДАТНИ РАД

Додатна настава се организује за напредније ученике који желе да прошире своја знања из биологије

Наставни садржај (тема)	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Увод	**1**	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе о биодиверзитету	Користи додатну литературу и влада новим знањима

Екологија и животна средина	**2**	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе о основним појмовима екологије	Користи додатну литературу и влада новим знањима
Уфожавање, заштита и унапређивање екоеистема-животне средине	**3**	Писањем есеја, израдом презентација ученици се оспособљавају за исказивање властитих судова о угрожавању, заштити и унапређивању екоеистема Решавање тестова са такмичења	Пише есеје, инерпретира припремљени материјал, решава тестове са такмичења
Глобалне последице загађивања животне средине	**1**	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе о глобалним последицама загађивања животне средине	Користи додатну литературу и влада новим знањима Претражује интернет странице
Животна средина и одрживи развој	**1**	Подстицање ученика на учествовање у јавним дебатама у вези заштите животне средине	Учествује у јавним дебатама
Животна средина, здравље и култура живљења	**1**	Упућивање ученика на коришћење додатне литературе о савременом начину живота и здрављу	Користи додатну литературу и влада новим знањима Претражује интернет странице

ГЕОГРАФИЈА - ДОДАТНИ РАД

Садржаји образовно васпитног програма	**Број часова**	**Начин и поступак остваривања програма**	**Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)**
Истраживачки радови	**3**	Користи се стручна литература и наставник усмерава ученике на садржаје по њиховом избору	Самосталан рад и активно учешће у решавању задатака из задате теме истраживања
Интернет у настави	**4**	.У савладавању прве теме користе се савремене образовне технологије и њихова правилна употреба	Самосталност у обуци за рад на рачунару. Претрага која води до циља.

Припрема за такмичење	**3**	Обрађују се теме са такмичења на свим нивоима , траже резултати , указује на грешке и упућује на изворе.	Разматрају питања са претходних такмиучења, укључују се у њихово решавање и долазе до решења.

ХЕМИЈА - ДОДАТНИ РАД

БРОЈ ЧАСОВА	САДРЖАЈ ПРОГРАМА	НАЧИН И ПОСТУПАК ОСТВАРИВАЊА	ВРСТЕ АКТИВНОСТИ
4	Хемијски елементи и једињења	- планира оглед, бележи резултате - решава рачунске задатке - поставља питања - изводи закључке на основу огледа	- повезује својства неметала и метала са положајем у ПСЕ - применом стечених знања самостално изводи огледе - самостално решава стехиометријске задатке
4	Класе неорганских једињења	- дискутује о својствима киселина, база и соли - планира и изводи огледе - припрема извештаје о експеримен талном раду - решава рачунске задатке	- разликује својства класа и једињења применом индикатора - схвата генетску повезаност класа једињења - самостално решава експерименталне и рачунске задатке
1	Увод у органску хемију	- претражује и користи литературу - планира и изводи оглед	- зна шта су органска једињења и значај угљеника за органску хемију - самостално изводиексперименте за потврду састава органских једињења
3	Угљоводоници	- планира и изводи оглед, бележи резултате - претражује интернет за прикупља ње информација	- разуеме разлику између засићених и незасићених угљоводоника - зна основна физилка и хемијска својства угљоводоника - самостално изводиексперименте, претражује интернет и прикупља информације
3	Органска једињења са кисеоником	- посматра својства супстанци и промене током огледа - анализира резултате огледа и изводи закључке - решава задатке	- разликује класе једињења на основу функционалних група - зна везу функционалне групе и својства једињења - примењује знања у експерименталном раду - врши потребна израчунавања
3	Биолошки важна једињења	- претражује и користи различиту литературу - изводи експерименте и	- разуме својства и улогу масти и уља - зна разлику између моносахарида и осталих угљених хидрата - експериментално проверава теоријска знања - зна улогу протеина у живим бићима

		закључке из експеримента	

ПЛАН И ПРОГРАМ РАДА ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ

Годишњи фонд: 36 часова

Садржаји програма	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности
Анализа успеха и владања	4	Разговор са ученицима	Разговор, посматрање, слушање
Педагошка радионица	4	Радионица – кроз различите радионице (грађанско васпитање)	Учествовање у раду радионица, разговор
У здравом телу, здрав дух	5	Радионица, игре, вежбе – и то комбиновати сва три начина	Учествовање у раду, разговор, вежбање
Уређење школског простора	2	Израда паноа, прављење размештаја, чишћење,...	Активно учешће у активностима, разговор, слушање
Сарадња са родитељима	2	Разговор и са ученицима и са родитељима о свим проблемима који се тичу сарадње и наставе	Разговор, слушање, посматрање
Упознајем локалну заједницу	1	Разговор са ученицима и упознавање појмова и односа	Разговор, прихватање појмова, посматрање и слушање
Међуљудски односи	6	По моделу Одељенски старешина у савременој школи	Разговор, остваривање добре комуникације
Покажи шта знаш	4	Организовање приредбе	Учешће у раду и организовању приредбе, разговор
Знамо, умемо и хоћемо	3	Израда паноа и других предмета	Активно учешће у организовању и спровођењу активности
Како да учим?	2	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, посматрање, слушање
Деца жељна знања	3	Размена искустава кроз разговор.	Разговор, размена искустава.

ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА – ФАКУЛТАТИВНЕ АКТИВНОСТИ

ДРУШТВЕНЕ, ТЕХНИЧКЕ, ХУМАНИТАРНЕ, СПОРТСКЕ И КУЛТУРНЕ АКТИВНОСТИ

Годишњи фонд часова: 36 часа

Наставни садржај (тема)	Број часова	Начин и поступак остваривања програма	Врсте активности у васпитно-образовном раду (везано за ученике)
Друштвене активности: Радионице „Школа без насиља“ Активности поводом обележавања: Дана планете Земље, Дана воде, Дана борбе против пушења, Дана заштите животне средине	4	- Кроз израду паноа, изложбу и радионице указати на значај „ Школе без насиља“ - Методом практичних радова, изложбом , предавањем уз сарадњу са локалном заједницом обележити Дан планете земље, Дан борбе против пушења, Дан заштите животне средине	- Израђивање паноа и организовање радионица кроз дискусију и изложбу на тему „ Школа без насиља“ - Дискутовање о здравом начину живота, илустровање на исту тему - Предавање о значају заштите животне средине - Поштовање разлика и уважавање својих и туђих потреба
Техничке активности: - Уређење школског простора - Израда честитки поводом значајних датума	3	-Организовати акцију уређивања школског простора кроз практичан рад -Путем радионица и интерактивног учења израдити честитке поводом значајних датума	- Развијање креативности кроз практичан рад уређења школског простора - Примењивање различитих техника (цртање,сликање, колаж,комбиноване технике) у изради честитки

Хуманитарне активности - Акције поводом Дечје недеље - Јесењи крос - Сарадња са Црвеним крстом - Помоћ болесном другу - Помоћ старим особама	4	-Кооперативним радом организовати прикупљање новца, школског прибора, играчака… - Кроз практичан рад и демонстрацију организовати припреме за јесењи крос - Организовањем радионица, акција помоћи другима развијати хумане односе	- Прикупљање новца и учествовање у акцијама помоћи другима кроз сарадњу са Црвеним крстом - Организовање приредбе поводом Дечје недеље -Учествовање у јесењем кросу
Спортске активности Организовање спортских такмичења - одељенска - међуодељенска - међушколска	10	- Организовати спортска такмичења кроз игру и кооперативан рад ради развијања и одржавања такмичарског духа	- Учествовање у различитим спортским активностима и такмичењима
Културне активности Посете: - позоришту - музеју - учествовање у активностима поводом школских празника	15	-Посетом позоришту и музеју упознати културни значај установа, дијалошком методом и демонстрацијом упознати ученике са њиховим вредностима -Кроз игру улога, такмичења и практичан рад (припрему приредбе) организовати учествовање у школским праницима и такмичењима	-Посећивање позоришта и музеја -Уочавање простора и значаја културних установа - Описивање доживљаја везаних за посете културним установама -Припремање и учествовање у школским приредбама поводом школских презника

Секција	Носиоци реализације	Број часова	Где се води евиденција
Драмско-рецитаторска	Професор српског језика	36	Дневник посебних облика образовно-васпитног рада, лична евиденција наставника
Информатичка	Професор информатике	36	
Спортска	Професор физичког васпитања	36	
Ликовна секција	Професор разредне наставе	36	Дневник посебних облика образовно-васпитног рада, лична евиденција наставника
Хор	Професор музичке културе	36	Дневник посебних облика образовно-васпитног рада, лична евиденција наставника
Фолклор	Професор музичке културе	36	Дневник посебних облика образовно-васпитног рада, лична евиденција наставника

У Кратову,

28.јун 2018.године

Председник ШО

Ивана Гудурић